Unutulmasınlar-III

Dağın Kalbinde Yücelen Kadın

nûpelda engin

Basım tarihi: Nisan 2019

Basım yeri: AZADİ MATBAA

KJK 8. KURULTAY'ında

"Demokratik Özerkliğin İnşasında Kadın Öncülüğü Sembolü" unvanı verilen,

1975 Elbistan-Kantarma köyü doğumlu olup

Botan Sahasında

22-28 Nisan 2017 tarihleri arasında yaşanan

çatışmalar esnasında şehîd düşen

Nûdem NURHAK'a ithaf edilir…

Şehîd NÛDEM NURHAK

Teşekkür:

Bu çalışmaya en büyük katkıyı sunan Ergün ve Özdemirler ailesine,

Özellikle de kısıtlı imkanlar içinde ulaşabildiğimiz ve zorlu kış koşullarına rağmen konuşabilmek, kızını anlatmak, tekrar tekrar kızını bizlere sorabilmek için köyünden kalkıp Erciş'e kadar çekincesizce giden, gayretli, onurlu Hatice Ana'ya,

Kızı Suna'nın dağlarda nasıl yaşadığını öğrenmek için durmadan sorular soran, kendi yaşamını anlatmaktan çekinmeyen, yüreğini bize açan özveri abidesi Besê Ana'ya,

Çalışmanın nitelik kazanmasında çok emeği olan Cemal Özdemir ve elinden gelen her katkıyı sunan Delîl Zîlan'a teşekkür etmeyi büyük bir sorumluluk olarak görüyorum.

Çalışmanın edebi niteliğini kazanmasında görüş ve önerileriyle katkı sunan PKK Şehîdler Komitesi'ne, Abdurahman Çadırcı'ya, Azad Ararat'a, Xeyri Garzan'a,

Yine hiçbir zaman hakkını ödeyemeyeceğimiz değerli editör Roj Agirî'ye yürekten teşekkürlerimi belirtmek istiyorum.
"Dağın Kalbinde Yücelen Kadın"ların güzelliği üzerlerinden eksik olmasın!

nûpelda engin

İçindekiler

Nûdem'e……13

10-Rûken Serhed

Dağın Kalbinde Yücelen Kadın……17

Nûdem'e...

Sıcak hava yeryüzünü yakıyordu o gün, adeta pişen topraktan dumanlar yükseliyordu göğe doğru.

Yine öğle arasıydı ve ben Nûdem'e Ruken'in saçlarına gelen yılan anılarını anlatıyordum. O günlerde saç üzerine ilginç bilgiler edinmiştim. Saçın bu kadar öyküsü olduğunu da bilmiyordum. Bir büyünün havasına kendimi kaptırmış gidiyordum.

Okuduğum kitapları bir bir anlatıyordum Nûdem'e. Hayretle ve yüzünden esirgemediği içsel bir güzellikle bana bakıyor ve ışıl ışıl gözleriyle duygularıma ortak oluyordu. Hislerime derin bir kuvvet geliyordu. Mutlu oluyordum ve Nûdem'e karşı derin bir sevgi beslediğimi her gün biraz daha fazla fark ediyordum. O yüzden onunla sohbet etmek bana inanılmaz bir sevinç, içsel bir coşku veriyordu. Doğurgan bir kıvanç birikiyordu içimde. Zamanı kullanma konusunda çok titiz ve hassastım oysa. Çünkü yazmak için çok geç kaldığımı ve hiç vaktimin olmadığını düşünüyordum. Bu telaş içinde boğulsam da başka türlü davranmaya cesaret edemiyordum. Çalışmamın dışında geçirdiğim her dakika bana boşa gitmiş gibi geliyordu.

Okuduğum kitaplardan çıkıyor bu sefer de çocukluğumdan beri hafızamda biriken toplumsal izlerin peşine düşüyor, gördüğüm her şeyi anlatıyordum Nûdem'e. Aklımın ve yüreğimin kuytuluklarında hiçbir şey bırakmadan söylemek, her şeyi ona anlatmak istiyordum gerçekten de. Arada bir kendimi fark ettiğimde, "Bu edebiyatçıların kötü bir özelliği var, konuşmuyorlar ama konuşunca da a ha böyle çok fazla konuşuyorlar heval Nûdem." diyordum. Gülmekten ölüyordu böyle yaptığım esprilere. "Çünkü gördüğün ve

hissettiğin her şeyi içinde biriktiriyorsun ama akmak isteyen her şey gibi onlarda fırsatını bulunca böyle kabına sığmıyor taşıyorlar," diyordu mütevazı bir üslupla. O beni çekimine almışken ben de bu durumdan oldukça memnundum. Hiç bitmemesini istediğim bir rüyada gibiydim Nûdem ile beraber olduğumuz o günlerde. Nûdem'de yoldaşlık derin ve içli paylaşımdı. Birde ne anlatsam bir çocuk gibi büyük bir heyecanla anlatıyordum Nûdem'e. Duygularım, düşüncelerim sahiden de yatağını döverek akan deli bir ırmak gibiydi. Muhabbete dalınca insan aslında tekrardan kendini keşfetmeye başlıyor; muhabbet insanı yaratabiliyor tekrardan. Ondan olmalı ki her sohbetimizden sonra yenilenmiş ve daha rahatlamış oluyordum. Böylece her seferinde güçlü ve anlamlı bir bağ oluşuyordu aramızda.

Büyüdüğümüz bölgede yılanlar üstüne çok fazla hikâye dinlemiştim çocukken. Nerden aklıma geliyordu bilmiyorum hepsi böyle bir yerlerden fırlayıp dışarı çıkıyordu. Maraş sözcüğünün Mara Reş'ten türediğini yazanların daha doğruya yakın bir belirleme yaptığını düşünüyordum. Ona çok ilginç gelmişti bu söylediklerim. Mereş'te karayılan ovası diye bilinen bir yer de vardı. Bizim köyde siyah yılanlar öldürülmezdi, öldürmekten de korkarlardı. Eğer bir eşi varsa çok uzaklarda bile olsa onu hisseder gelir, öldüreni arar bulur derlerdi. Bu yönlü yaşadıkları, gözleriyle gördükleri olayları anlatırlardı birbirlerine. Dedemin öldürdüğü bir yılanı eşinin gelip günlerce acayip sesler çıkartarak aradığını kaç kez dinlemiştim. Anneme göre o yılan da işte öyle günlerce ağlamıştı ve her canlı kaybettiği eşinin, dostunun acısını bir şekilde dışa vuruyordu. Siyah yılanlar üzerine dinlediklerimi öyle bir anlatıyordum ki Nûdem'e, sanırsınız iki insanın hikâyesini anlatıyordum. Eve siyah yılanın girmesini uğurlu sayar, hayra yorarlardı bizim köyde. Çayırlıkta görülen bir siyah yılan olunca rahatlar, diğer yılanlardan biz çocukları koruyacaklarına emin olurlardı. Özellikle ilkbaharın sonlarında çayırlık yerlerde siyah yılanlara rastlamak çok olağan bir şeydi köyümüzde.

Dinlediğim bu hikâyeleri uzun uzun Nûdem'e anlatırken arada bir gözleri doluyor, dalıyor ama hep bana gülümseyerek, içtenlikle bakıyordu. Bazense yüzünün çehresini bir iç cesaret kaplıyordu. Ne düşündüğünü

bilmiyordum ama anlamlı bir şeyler düşündüğünden emindim. O günlerde çok çalışıyordu, zaten yeterince yorgun oluyordu. Bana ise her seferinde "seni dinleyince yorgunluğum gidiyor biliyor musun heval Nûpelda," diyordu. Nûdem ile beraberken zaman çok hızlı geçiyordu ve oldukça güzel.

"Ruken'i anlatabilmeyi, ifade edebilmeyi çok istiyorum heval Nûdem," dediğimde "anlatacaksın, anlatacaksın…" diyor ve ekliyordu: "Ben çok merak ediyorum, yazacaklarını şimdiden çok merak ediyorum," derken nasıl da güç ve umut veriyordu bana. "Yazabileceğim değil mi heval Nûdem?" diye sorarken tamamen gözlerine odaklanıyordum. Kalbinden geçenleri gözlerinde rahatlıkla duyabiliyordum çünkü.

Bir kitabı yazmaya yeni başlıyor olmanın heyecanı, gerginliği, iç arayışı kadar Nûdem'le yaşamı, bir kadın yoldaşımın bende yarattıklarını böyle paylaşabiliyor olmanın huzuru, enginliği vardı üzerimde. Ruken bana göre yaşamını anlamlandırmaya çalışmış olan bir Kur-tî kadınıydı. Ana kadınla aramızdaki mesafeyi bir adımda Ruken kapatmış ve bizi bir adım daha kendimize yakınlaştırmıştı. Kendimiz olarak yaşamanın, kendimiz olmanın en zor ve en kahredici zamanında geçiyorduk biz gerillalar. Rêber Apo'nun emekleriyle uyanışımızı gerçekleştirmiştik ve çok, çok daha fazlası gerekiyordu.

İşte o günlerde Nûdem de bana bir yılan hikâyesi anlattı.

Gare dağlarında bir sonbahar zamanı… Bir grup kadın manga yapıyorlar. Gün boyu taşla toprakla, kazmayla kürekle bir yapı oluşturmanın çabasını verirlerken haliyle yoruluyorlar. O günlerden bir gün öğle yemeğine az bir zaman kala ara verirler. Nûdem'de biraz dinleneyim diye toprağın üzerine uzanır. Sırt üstü başını toprağa koyduğu gibi uzandığı yerde uykuya dalar. Güneş gözüne girmesin diye başındaki kefiyesiyle yüzünü de örter.

Siyah bir yılan akarak gelir hemen baş ucuna. Yılan kuyruğunun etrafına doğru kendini sararak adeta bir iç içe geçmiş çemberler gibi kendini toplar, fakat başını iki karış kadar havaya kaldırmış öylece Nûdem'e bakmaktadır.

Çok geçmeden yemeğin hazır olduğunu haber vermek için gelen Uveyş olduğu yerde öylece kalakalır. Ne ileri

gidebilir ne de geri… Nûdem'in başucunda hangi ara, nereden geldiğini bir türlü anlayamadığı bir yılan adeta nöbet tutmaktadır. Haliyle önce irkilir, telaşlanır Uveyş. Nûdem'in uzun, dalgalı saçının kenarında aynı saçı gibi duran bir karartı… Çabuk kendine gelen Uveyş soğukkanlılığını korur. Gözü bir uyuyan Nûdem'e bir de başında bekleyen siyah yılana doğru gidip gelmektedir. İlk aklına gelen şeyse hareket etmeden yavaş yavaş ağzıyla sesler çıkartmaya başlamak olur. Böyle yaparsa sesini duyan yılanın gideceğini düşünmektedir. Eğer bağırırsa yılanın saldırabileceğini aklından geçirir. Bir de ya Nûdem uyandığı gibi yılanı görürse… Nasıl bir refleks göstereceğini düşündükçe daha özenli bir şekilde ses çıkartmaya devam eder. Uveyş'in çıkarttığı sesleri duyan yılan hemen başını aşağıya indirip hızla gözden kaybolmaya yeltenmişken Nûdem de uyanır. Karşısında öyle dikilmiş duran Uveyş'e şaşkınlıkla bakar. Uveyş'se sakin ve tane tane: "Heval Nûdem hemen başının üstünde bir yılan var. Siyah! Çok büyük! Şu an gidiyor. Heval Nûdem…" "Heval Nûdem peki korktun mu?" diye araya girdim korku ve şaşkınlık içinde. "Yoook, ama çok merak ettim o yılanı." dedi. Ve ekledi: "İyi ki heval Uveyş soğukkanlıydı…" Nûdem daha yerinden doğrulmadan siyah yılan ormanlık araziye girer ve hemen gözden kaybolur. Arkasından bakan Nûdem ise sadece kuyruğunu görebilir.

Ben o günlerde Nûdem'e çok şey anlattım. Ruken'i daha bitirmeden Roza'ya geçiyordum… Sonra Medya'yı, Levent'i, Şirvan'ı, Gever'i anlatıyordum… Dinlemekten büyük bir zevk alıyordu Nûdem. Ve kısa bir süre önce telefonla konuştuğum Hatice ananın sesi bir türlü kulaklarımdan gitmiyordu. Wan'lı bir anaydı… Wan kadınlarını tanıyordu Nûdem… Onları hissedebilmem için analardan bahsetti. Kim bilir o anaları ne kadar etkilemişti Nûdem… Ben tamamen böyle düşünüyordum.

Wan şu an bana bir ana kadın gibi geliyor. Binlerce yıldır yaptıklarıyla, inşa ettikleriyle, ahlakıyla, emeğiyle, değerleriyle her renkten insanı doyuran tanrıçalar diyarındaki bir ana gibi. Bu anaların çocukları olabilmek yaraşır elbette bize. Tıpkı Nûdem gibi!

Söz dönüp dolaşıp Yaşar Kemal'e geldi bir ara. İnce Memed'i çok uzun yıllar önce okumuş olmasına rağmen hatırladığı şeyler ilginçti. Ben de o günlerde Yaşar Kemal'in

nehir romanlarından bir üçlemesi olan Kimsecikler(I-II-III) adlı kitapları okumuştum. Çocuk Mustafa'yı anlattım ona. Adeta romanları baştan sona özetledim Nûdem'e. "Mustafa Wan'a dönüyor heval Nûdem" diye sanırsam çok üst üste söylemiş olmalıyım ki, başını sallayıp keyifli keyifli gülüyordu ben bunu her söyledikçe. Çocuk Mustafa nerede olduğunu bilmediği asıl yurdunu aramaktadır. Çukurova'dan yola düşer. Diğer çocukları da yolculuğuna katarak ilerler ve roman biter.

Kaynağa dönüş, kendi özüne dönüş her zaman heyecanlandırıyor insanı. Çünkü bu kaçıştan kurtuluştur ve düşünme cesareti ister. Nûdem ise bana gülüyordu, ara ara sevinçten ıslanan gözlerini şefkatle, bir çift sevgi yumağı olan gözlerini sıcak bir güzellikle yüzümde dolaştırıyordu. Gözlerindeki içtenliğin, sevginin dolaştığı her yer sanki güneşte yunup arınıyordu.

Yazı yazmaya başladığım süreçlerde anlatmaktan, çoğunlukla da konuşmaktan sakınan biriyim. Yazacağım şeyi anlatınca aslında yazma motivasyonumu yitiriyordum. Çünkü onu bir şekilde anlatmış oluyordum. Aynı hisleri tekrar yaşamak ağır olduğundan bütün birikimimi yazacağım ana saklıyordum. Nedense Nûdem'de hiç böyle değildim. Onunla her sohbette dolmuş, hislenmiş, kapsamını daha da artırmış bir şekilde kalkıyordum. Belki de güzel kişiliğinden payıma bir şeyler düşüyordu ve ben de alıyordum. Belki de en çok da bu yüzden güzel buluyordum onu. Konuşurken bazen gözlerim doluyor bazen sesim çatallaşıyor, duygusallığın bir çeşidinden çıkıp bir diğer çeşidine giriyordum. Bu halimden hiç çekinmiyordum; onunla sohbet ederken gerçek bir muhabbet ortamındaydım. Nûdem'in yanında en çok da kendimdim; ne eksik ne fazla sadece olduğum gibiydim.

Nûdem'in yanında annesine ait bir başörtüsü vardı. Annesi Gazi Olaylarını protesto etmek için gerçekleştirilen yürüyüşe katılır ve bu esnada devlet tarafında şehîd düşürülür. Hiçbir zaman yanından ayırmadığını ve ayırmayacağını söylüyordu. En son Botan'a doğru yola çıktığında o başörtüsünü de kendisiyle götürmüştü.

Botanlardan dengbêjlerin seslerini ozanlarımıza duyurdun; âşıklarla stranbêjler direniş halayında yan yana şimdi. Aşığın, ozanın sazıyla dengbêjin sesi aynı stranı söylüyor. Toros, Binboğa, Engizek ve Nurhaklar da

yüreklerinden bir parçanın, bir canın Botanlarda olduğunu biliyor.

Muhabbetine can olduğumuz ey güzel heval!

Âşıklarımız, ozanlarımız sazıyla semahıyla en son Sewas ellerinde yakıldığında yakılan bir kültürdü, diri bir hafızaydı. O zamandan beri bir parça ateş taşır muhabbet aşkına yüz sürenler, gönül verenler. Yoksa ateş mi kaldı Ocaklarımızda can heval!

Sen Kur-tîlerin Ocaklarına direnç olup ateş taşıyansın. Ateşgâhlarımız sönmemiştir işte, ozanlarımız dile gelir, âşıklar vurur sazın döşüne yine.

Saza söz, söze muhabbet gerek; muhabbete yol gerek; yola da can… Yol sırdır, her canın sırrı yüreğindedir. İnsan yüreğinin ateşi kadardır. Senin yüreğinin ateşi ülkendi; özgürlük mücadelesi veren ülken… Ateşinde ısınıyor bir ülke ve de özgürlüğü.

Nûdem…

Nûdem gerçek manada güzel bir kadındı. Güzellik sözcüğüne yüklediğimiz anlamlar adeta onda mevcutlaşmış, hem bedenleşmiş hem ruh kazanmıştı. Rêber Apo: "Ben güzel ve zeki kadını seviyorum." ve "İyi olan güzeldir. Güzel olan iyidir. En gelişmiş zeka ve türettiği kavramlar güzelliğin özünü oluşturur" demektedir. Bu cümleleri Nûdem'siz düşünemiyorum, onda o kadar somutlaşmıştı ki bu güzellik.

Güzelleşen kadının, direnen kadının Ocağı hiç sönmeyecek…

Nûdem de Ocak ateşinin özü olan bir güzellikle ve iyilikle aydınlanmıştı. Şimdi dağın kalbindedir Nûdem.

Dağ hafızadır, biriktirir. Dağ anıdır, hatırlatır.

Güzelliğin, gülüşün, inancın yüzümüzü döndüğümüz, yüreklerimizi arındırdığımız tapınaklarımız olacak her zaman…

Ana kadına, özgür kadına doğru yol almaya çalışırken bu kendimiz olma mücadelesinde şefaatini eksik etme bizden.

Güzelliğin üzerimizden eksik olmasın Nûdem!

Zagroslar, 2018

Nûpelda Engin

DAĞIN
KALBİNDE
YÜCELEN KADIN

BİRİNCİ KİTAP

Rûken Serhed

HATİCE ANA

"Şehîd düşen arkadaşların anılarını yaşatmak,
Onların düzeyine ulaşmak istiyorum."
Şehîd Rûken Serhed

"Vııy… vıııy… vııııyyyy… vııyy…

Kızııımmm… Kızım…

Nerdesin?..

Şîlaaaan… Şîlaaannn! Şîlanım… Sen nerdesin?

Oy ben ölem, oy ben ölem lêêê, lêêêê, lêê…

Ben kalmayayım, oy ben kalmayayım şu viran dünyada, kadan belan bana gelsin… Oyyy! Derdin belan beni bulsun kızııımmm… Ben ne edem kızıımmm…

Hep yanımdaydın… Bir gün, bir adım benden uzakta kaldın mı? Kalmadın kızım…

Ne oldu? Söyle ne oldu sana, gittin… Nereye gittin?

Ooouououyyyy… ouououyyyy…

Vıııyyy… vıyyyy…

Şilan… Şiloannn... Şiluonnn…"

Yoruluyordu, öfkeden, sinirden kayboluyordu. Yıkılmıştı, dağlar başına yıkılmıştı. Bir şey yüreğinden kopmuş, bütün dünya

yerinden sallanmış, çaresiz düşmüştü. Bağırıyor, ağlıyor, inliyor, yürüyor, duruyor, kızını, Şilan'ı arıyordu.

Şilan en son çocuğuydu; varlığı, umudu, neşesi, huzuru… Evinin bahçesi, gönlünün çiçeği… Duraladı, dizleri çökmüştü. Takati kesilmişti. Dünya başına yıkılmaya, dağlar onu ayaklarının altında ezmeye devam ediyordu. Dağa taşa öfke kusuyor, ne diye acımadılar da, kolunu kanadını kırdılar anlamıyordu. Güçtü. İnanamıyordu bir türlü. Çaresizlikten sersemleşiyor, git gide düşünemez, algılayamaz hale geliyordu. Yoktu, Şîlan yoktu. Çok zordu. Kabullenemiyordu, bu gerçeğe alışma, katlanma hissi yüreğini yakıp kül ediyordu. Bu yanlışla sesi göğü sallıyor, öfke kusuyordu. Dağ onun karşısında küçülüyor, parçalanıyor, eziliyordu. Yine de yetmiyor, öfkesi hafiflemiyordu. Şîlan'ı bulamıyordu. Bir elini göğe doğru kaldırdı, kahırlandı, kabullendi, parçalandı, acılandı, bitti tükendi, bütün gücüyle bağırdı:

"Şîlan… Şîlooouun… Şîlaun…" Sesi her gittikçe anlaşılmaz oldu, cılızlaştı, baygınlaştı, ölür gibi oldu. Birden sesi kesildi. Olduğu yerde bir an öyle kala kaldı.

"Şîlan ben seni yedi erkeğe değişmezdim. Öldüm ben. Susuz toprak gibi çatladım ben. Öldürdün beni kızııım, öldürdüüüün…"

Sağa baktı, sola baktı, her yerde, herkeste, her seste kızını görüyordu. Daha bir çıldıracak gibi oluyor, yüreği yırtılıyor, tükeniyordu. Şilan, bahar gözlü kızı, yüreğinin ışığı gözlerinin önündeydi, hiç gitmiyordu.

Hep mırıldanıyor, bağırıyor, inliyordu; sanki sesi çıkmasa ölecekti. Bir elini yan tarafına dayadı, diğer elini sallayarak bir türkü tuttururcasına söylenmeye başladı. Boşta kalan eli sürekli gidip geliyordu, sesindeki tınıya eşlik edercesine. Köye doğru bakıyor, yıkılmak üzere olan bedenini ayakta tutuyor, tutunuyordu bir şeylere.

"Hani nerede suya, ot toplamaya gittiğin arkadaşların…

Hani nerede bindiğin benek at…

Hani nerede seni dinleyen o kızlar… Oyyyy, oy ben ölem kızım… Senden önce ben ölem kızııımmm…

Hani nerede derdine derman oldukların, ihtiyacı için emek verdiklerin, herkesin derdine koşardın kızım, beni dermansız derde düşürdün… Baaak! Bak konu komşu hepimiz geldik.

Hani nerede benim her şeyim dediklerin… Bak abin, bak çocukları…"

Hareket eden eli de durdu, gözlerinden aşağı yaşlar süzüldü. Tutturduğu acılı türküsüne devam etti: "Beklemedin… Hani büyütecektin… Kızım hani bizi ele âleme muhtaç etmeyecektin… Hani, haniiiii…"

Birden hareketlendi ve hız verdi adımlarına… Yokuşu tırmanmıyor, düzlükte uçarak gidiyor gibi çıkıyordu. Nefesi kesilmiyor, dizleri ağrımıyor, canı burnundan gelmiyordu… Bulutların üzerinde yürüyordu… Bulut gibi hafiflemiş, rahatlamıştı. Bulurdu, sabaha kadar bulurdu karakaşlı, ırmak saçlı, güzel gözlü kızını. İncitmeye kıyamadığı nazlısını.

Yıkılır gibi sendeler oldu. Yıkıldı. Çıldıracakmış gibi dövünmeye başladı. Aklı gitmişti. Feryadı onu dövüyor, kendi figanında boğuluyordu. Yaşayamıyordu. Ne yaşayabiliyor, ne de ölebiliyordu.

"Kurê min… kurê min… kurê min…"

Yıkıldı. Hiç yıkılmaz sandığı dağlar da yıkıldı.

Saçını başını yoldu, bedenine düşman kesildi, vurdu vurdu döşüne, ağılandı. Kendine yabancı kesildi. Acıdan ölüyordu, çıkar yol bulamıyordu. Şîlan insana insandı. İyiydi. Kapsardı, herkesle birlikti, beraberdi. Hep bir topluluğu vardı, topluma girmeyi, toplumuyla olmayı severdi. Şimdiyse hepsini bırakıp gitmişti. Hele köyün kızlarının içinde bir yürüyüşü vardı, kıyamazdın bakasın. Toplardı; insanı etrafına toplamayı bilirdi. Çekiciydi. Şîlan'ı elle gösterirlerdi, kıymetliydi, herkesin yanında yeri vardı.

"Şîlan iyiydi, iyiydi… Kötü bir yanı hiç yoktu. Akıllıydı benim kızım. Hele bir iş tutuşu vardı, çalışkandı. Becerikliydi benim muradım. Gayretliydi, kimseye muhtaç etmezdi bizi.

Kolumdu… Kanadımdı…"

Durmadan bir şeyler anlatmaya çalışıyor, bazı şeyleri ifade bile edemiyor, sürekli başını sallıyordu. Dudakları kupkuru olmuş,

çorak topraklar gibi renksizleşmişti. Gözlerinde hayat değil acı okunuyordu. Kan ter içinde kalmıştı. Saçı başı su içindeydi. Her yanına gelen, nefes alıp verebilsin diye elbisesinin boğaz kısmını açmaya çalışıyordu. Hiç kimse değil ona gözükmek, yakınında tek bir ses bile etmek istemiyor, nefes alış verişlerine bile dikkat ediyorlardı. Herkese kızıyor, bağırıyordu, boğulurken boğuyor, sıkıp atıyordu. Çaresiz kalmanın verdiği güç eziciydi, yok ediciydi. Karanlıktı, koyu gece gibi belirsizdi. Çuvaldız gibi batıcıydı. Ona bakan acı kesiliyor, çatlıyor, çoraklaşıyordu. Bir mekik gibi işleyen sağ eliyle durmadan sol göğsünün üstüne vuruyor, sızlıyor, uğunuyor, tükeniyordu. Daha beteri var mıydı, ölüm bundan daha beter miydi?

Tıkanır gibi oldu. Son nefesini verdi ha verecek…

O gün en zorunu tattı ölümün. Yaşamın ölümden daha zor olduğu o gün... O gün hiç bitmedi ömründe, her gün biraz daha çoğaldı. Hep ağladı, hep sızladı, o gün bütün ömrü oldu.

Gençti kızı, gencecik, bir fidan gibi, hele bir ata binişi vardı. Anası; Şîlan bir süvari gibi ata bindiğinde bakmaya doymazdı, ata bindikten hemen sonra onu bir sürüşü, yola vuruşu vardı. Atla bir olur kanatlanır, anasının da yüreği kanatlanır, ferahlardı. "Ne güzel kızdı! Siyah saçları arkasından endamına bir başka güzellik katardı, kızım güzeldi güzel. Benzerdi evvelki kadınlara, nam salan kadınlara, öylesi kadınları hep yiğit bellerdiler; güzellikleri, cesaretleri, namları dokuz dağı aşar, köyden köye ulaşırdı. Öyle kadınlar azdı artık. Ama Şîlan benzerdi onlara." Ne çok istemişti benzesin onlara, öyle namı olsun, öyle bilinsin. Kuvvetli olsun, sözü can versin can alsın, işine hayran kalınsın. Hatice Ana böyle kızlar doğurmuştu, yalnızca böyle olmalıydı kızları.

Kurd kızının en güzel olduğu yaş on beş diye bilinirdi, Hatice Ananın büyüdüğü Serhatlarda. En taze, en alımlı, en gayretli, kadının en güzel çağı! Analar en çok kızlarına bu ömürdeyken bakmaya doyamaz, kızlarının güzelliğinde kendi güzelliklerini ararlardı. En çok kendilerini bu yaştaki kızlarında görünür kılarlardı. Ana genç olurdu, olurdu on beşinde. Kızlarına doğru akardı. Hiç on altısında bir kızın kaybolmasına, yitip gitmesine dayanılır mıydı?

İnsan kendini kaybederdi işte. Aklı tükenir, gücü biter, on altısında bir genç kız gibi ölürdü. Kim buna dayanabilirdi!? Analar her çocukta ömürlerine bir ömür ekler, her çocuğuyla kendi ömrünü tekrardan yaşardı. Ana çocuklarında çoğalırdı. Ömrünü çocuklarına katar, birçok ömür olurdu. Ana çoğalmazsa ölürdü, çoğalttığı ölürse de ölürdü. Ana çoğaldıkça var olurdu, çocuklarında varlık kazanırdı. Varlığı çocuklarıydı.

Dirliğiydi kızı Şîlan. En küçük kızı, taze bir fidan, körpe bir kuzu gibiydi daha.

Şîlan hayatı severdi. Yaşamı izlerdi. Yaşama tutunurdu. Şimdi ise gitmişti.

Ayılır gibi olmuştu, daha yeni kefeni yırtmış gibi nefes alıp veriyordu. Ne kadar uğunsa da, inlese de kendini tamamen bırakmıyordu Hatice ana. Bir meydan muharebesinde yara bere, kan ter içinde ama yenice sağ çıkmış gibi oturuyordu yerinde. Nefesi yeni cenkten çıkmış bir savaşçınınki gibiydi. Gayret, ha gayret der gibi bakınıyordu sağına soluna. Öyle bir bakıyordu ki dağlara, gözünden yaşlar bahar suları gibi çağlıyordu, sessiz bir çift ırmaktı gözleri. Yüreğindeki acı gözlerinde toplanıyor, iki deli ırmağa dönüyor, akıyordu.

Kerem Baba suskundu. Kelê Uzo, Sîphan, Nemrut top olup tepesine düşse “aah!” diyemeyecek kadar sessizdi. Şîlan gitmişti. Şîlan dün gece evden kaçmıştı. Şîlan kayıptı. Biliyordu, artık bulamazlardı, bulsalar da…

Dövünemiyordu. Çıt sesi çıkmıyordu. Eli ayağı yorgunluktan kesilmiş, aklı işlemez olmuştu adeta. Kaçan kızı yüreğini keskin bir hançerle kesip gitmişti. Yüreği sağ kalmış mıydı ki?

Şîlan daha dün yanı başındaydı. Şîlan kaç saat evvel evdeydi. Geçen her saniyeyle bir kaybın yarattığı muamma, acımasız boşluk onu ürpertiyor, kaçıp kurtulmak istiyordu. Bir şeylerden kaçmak istercesine susuyordu, katran koyu bir sessizlik dudaklarına çöreklenmişti. Bakışları ölgündü, garip, çaresiz, acılı.

Biliyordu, kızının nereye kaçtığını biliyordu. Önüne bakıyordu. Giden kızını değil, kendini arıyor, kendisiyle münakaşaya giriyor, kendine de cevap veremiyordu.

Az evvel "hükümete" de haber verilmişti. Belki bir şey olur da getirirlerdi Şîlan'ı. Askere evvelden beri "hükümet" derlerdi. Diğer günün akşamı hepsi evde toplandığında akıllarına gelecekti: Sahi kim "hükümete" haber vermişti? Kerem baba irkilecekti, kendisi vermişti. Hepsi bir ağızdan kızacaktı: "Biz şimdiye kadar hiçbir şeyimizi hükümete söylemedik, sen niye öyle ettin, ayıptır." Düşünecek gücü bulan Kerem baba: "Bilmiyorum nasıl oldu, ani karar verdim işte. Kendimi şaşırdım. Oysa biliyordum, hiçbir şey yapamazlar." diyecekti.

Güçsüzlükten oturdu, ne düşüneceğini hiç bilmedi. Hatice Ananın sesi kulağına geliyordu. Algılama yeteneğini kaybetmiş gibi donmuştu. Karşı yamaç, yamacın üst tarafında duran kaya parçası da donmuştu. Hafiften bir rüzgâr esiyor, yüreğine bir acılık veriyordu. Çok geçmeden yerinden yekindi. Hükümetten evvel varmak gerekti yukarılara, aramak icap ederdi dağı taşı, belki bulunurdu. Hem yürümeliydi, Hatice'nin sesi, ağıtı, figanı, öfkesi daha bir ağır geliyordu, kaldıramıyor, kaldırıp koyacak bir yer bulamıyor, yüreği yok oluyordu. Eziliyordu, çok eziliyordu Kerem baba.

Cemil, Silho, Kerem, çocuklar, gençler, gelinleri, bacı kardeş, hısım akraba herkes arıyordu: Şîlan neredeydi? Baktı, hepsine göz ucuyla baktı hızla. Gerildi. Kime ne diyeceğini bilmedi.

O gece, diğer gün, daha sonraları da hiç bilmedi kime ne diye, kimden ne haber sora. İnsan bu kadar dilsizdir bir yandan da. Dili son nefesini veriyordu, can çekişmesine aldırış etmiyordu, ölecekse öleydi.

Biliyordu, Şîlan'ı bulamazlar, bulsalar da gayri getiremezlerdi. Gitmişti. Dönülmez bir yola girmişti. Dağ aldığını vermezdi. Biliyordu, bu dağlar hiçbir şeye benzemezdi.

Gün ağarıyordu. Beyaz aydınlık yavaş yavaş yükseldi önce, çok geçmeden bütün dağlar karanlığın elinden kurtulup görünmeye başladı. Hava ne kadar da duru, yumuşak ve kıpırtısızdı. Sabah meltemleri terlerini soğutuyor, adeta bedenlerine mesaj yapıyor, yüzlerini yalayıp geçiyordu. Öyle sakindi ki dağlar, bütün öfkeleri bir boşluğa düşüyor, anlamsızlaşıyordu.

Aramaya devam ediyorlardı halen. Yaptıkları bağırmak, çağırmak, ağlamak, çığlıklarını giden üç genç kadına duyurabilmekti. Artık elden ne gelirdi ki!

Hatice Ana ağaran günün altında göz ucuyla dağları süzüyordu. Bir sarılıyor, bir sarılıyordu dağlara. Bebeğine süt veriyor, henüz körpecik olan kızının saçlarını topluyor, lastikle bağlıyordu. Kızı saçına makas vurmazdı, saça vurulan makas cana kıyan bıçak gibiydi. Hiç cana kıyılır mıydı ki, saça kıyılsın. O da candı. Saçın her teli can taşırdı. Canın cana gelmesiydi saçın güzelliği, uzunluğu. Kızı büyüdükçe önden birkaç teli keser, kâkül yapardı. Evvel ki kadınlar da öyle yapardı. Hele bazı kadınların kâkülü dillere düşer, türkülere konu olur, kadını daha bir güzel yapardı. Kılıç olur yürekleri yaralardı kadın zülüfleri. Azdı böylesi kadınlar, şimdi çok daha azdı. Saçın da bir töresi vardı. Bu töreyi herkes birbirinden hemen çıkartamazdı. Hatice Ana sallanıyordu yerinde, bir gözleri bir dağlar konuşuyordu. Mümkünü yok kimse araya giremezdi. Kızını seyrediyordu. Kızı halaya durmuş, kendi yaşıtlarının içinde siyah fistanı, çorabı, destmalı ile ne de güzel oynuyordu, ne de güzel... Şîlan halaydaydı, gitmemişti. Hah, işte hemen karşısındaydı! Heyecanla kızına bakıyordu; “Benim kızım kızların içinde en güzeli...”

Ağlıyordu. İçin için ağlıyordu. Durmadan ağlıyordu. Çaresiz, ağlıyordu. Şîlan’sız sızım sızım sızlıyor, söyleniyor, dövünüyor, bağırıyor, çağırıyor, ağlıyordu. Hele gün tam ağarsaydı bir, daha bir baksaydı dağın her koyağına, her haresine, menevişini görseydi taşların. Işık belki o zaman süzerdi içine de. Acısı hafifler miydi, artık gözyaşı hiç durur muydu? Durmazdı. Bunu seziyordu. Yüreği hiçbir vakit bu acıyı eskitmezdi.

***

Dün akşam, Hatice Ana Erciş’ten geldiğinde, Şîlan halen eve gelmemişti. Geçti, nerede kalmıştı. Biraz daha bekledi, gelmedi. Kalkıp Sihlo’nun evine bir gitmeliydi; ha gayret! Bir gidip bakmalıydı. Bu saate kadar, bu kız neredeydi?

Hatice Ana kızmıştı, kalktı, dışarı çıktı, Silho'nun evine doğru ilerledi. Hemen Silho'nun evinin yolunun üstünde kızını dışarıda gördü, yanında başka kızlar da vardı, onları tam seçemedi: "Siz burada ne yapıyorsunuz, eviniz yok mu yavrum, saat kaç biliyor musunuz?"

Azarladı, ayıptı, kız dediğin böyle bu saate dışarıda ne diye otururdu, olacak iş miydi? Kendi kendine söylendi: "Şîlan hiç böyle yapmazdı. Ne olmuştu bunlara bu akşam. Hayırdır inşallah!"

İçeri girdi, Silho içerdeydi, Hatice Ana pek bir şey demeden Silho söze girdi: "Şîlan bu akşam bizde yatsın, artık sabah gelir, misafirin yanına gelmiş."

Hatice Ana pek bir şey demedi ama her halinden kızdığı belliydi, pek de makul gelmemişti ona. Tekrar eve yöneldi. Dışarıda gördüğü Şîlan'a, arkadaşlarına bir kez daha hafiften kızdı. O gece son görüşü, kızışı olacağını hiç bilmedi.

Silho o gece yarısından sonra fark etmişti; kızlar yoktu, Nursel de yoktu. Kızı Nursel de, misafirleri olan kız da gitmişti. Üç genç ömür bir olup, gece kaybolmuşlardı. Silho ilk önce Hatice Ananın yanına telaş içinde geldi: "Hatice! Hatice… Anaaa! Ana, kızlar görünmüyor! Yoklar! Hatice… Hatice… Kızlar… "

Hatice Ana uykulu, yorgundu, ağzından tek bir kelime çıkmıştı: "Weyyyy!" Hemen yekinmişti. Çoluk çocuk, kapı komşu hepsi hızla Qewax'a yönelmişlerdi çok geçmeden. Qewak; köyün hemen üstünde başlayan çayırlık, kavaklarla kaplı geniş düzlükleri, dar sekileri, doğal terasları, yenilen otlarla dolu, sulak, her zaman yeşil olan ve avuçlarının içi gibi bildikleri meralıktı. Şimdiye kadar kim gitmişse oradan gitmişti. Doğancı köyünden kim buradan gitmişse bir daha da geri dönmemişti.

Doğancı köyü Zîlan vadisinin hemen kenarında kurulu, iki bin metre yüksekliğe sahip oldukça dağlık, derin vadilerin birbirine bağladığı yüksek tepelere sırtını vermiş oldukça eski bir köydü. Kırk hanelik köyün hepsi bir biriyle akrabadır, Celalî aşiretinin Hemoyî kolundandırlar. Ama en çok Geliyê Zîlan'la tanınır, bilinirler. Zîlan deresi boyunca mevcut olan bütün köyleri ifade ederken Geliyê Zîlan tarafı denir. Zîlan suyunun dere yatağı boyunca birçok köy,

farklı aşiretler vardır: Celalîler, Berîler ve Îskîler… Şahpazar, Şor, Exs, Yekmal, Hasanabdal ve Hara ise komşu köylerdir.

Doğancı köyünün hemen aşağısında Hasanabdal köyü vardı, köylerin olduğu yere gitmezdi bu üç genç kadın. Bu en az Kur'an ayeti kadar kesindi. Hepsi de bunu böyle biliyordu. Erciş'e giden yol Hasanabdal'a doğru ilerliyor, toprak araba yolunun her iki tarafında yamaçlar yükseliyor, belli bir süre sonra yükselti dikleşiyor, asi, kolay geçit vermez, iz sürdürülmez oluyordu. Çıplak, derin vadilerle birbirine bağlı sırtlar kıvrılarak, iç içe geçerek, birbirine omuz vererek yükseliyordu. Bazı yerler öyle sarp, çetindi ki, bir çadır kurmak bile mümkün değildi. Soğuktu, sertti, dili değişik, üslubu farklıydı.

Köyün en uğrak, en bilinen yeri Qewax'tı. Hepsi nerede arayacaklarını bilir gibi yönünü hemen Qewax'a vermişti; ancak oradan gidebilirlerdi. Geceyi yararak, yıldız gibi geceye düşenler hep oradan gelir, giderlerdi.

Qewax'ın hemen üst tarafında Cuni tepesi vardı. Eskiden bu tepede, cuni dedikleri buğday öğüten o büyük taşlarla buğdayı öğütür, un yaparlarmış. Şimdiyse köyün çocukları oraya Qanok tepesi diyordu. Çocuklar cuni ile buğdayın öğütüldüğü vakitleri görmemişlerdi, ama taşlar halen oradaydı; uzun süredir kullanılmayan, eskimiş, eprimiş elbiseler gibi öylece duruyorlardı. Ne giymek isteyen, ne de merak eden, ilgilenen birileri vardı artık. Cuni dedikleri el değirmeni taşları suspus olmuş, zamanın üstlerinden bir yel gibi gelip geçerek onları bir köşeye koymasını seyrediyor gibiydiler. Qanok çocukların yaratıcılıklarıyla, kendilerine buldukları yeni iş alanıyla ilgili bir isimdi; zamana uyan, zamane bir canlanış gibi. Qanok, bir otun adıdır. Çocuklar elleriyle hafiften otun kökünü kazır, açığa çıkan kökü bıçakla keserlerdi. Bıçağın değmesiyle, kesilince kanayan ten gibi süt çıkardı bir hızla, o sütü bıçakla alıp, küçük düz taşların üstüne kaymak gibi sürerlerdi. Güneşin önüne bırakır, on dakika sonra hazır olan sakızı çiğnemeye bile başlarlardı. Çocuklar için bu tepe kanoxtu, sakızdı, en bereketli oyunlarıydı. Qanok tepesini de geçtikten sonra Kelê Uzo başlıyordu.

Kelê Uzo bir piramit gibi yükseliyordu. Harika bir görünümü vardı. Dört bir tarafı boştu, tek başına bir anıt gibiydi, zirvelerden, aşağıdan, yan taraflarından her nerde olursa olsun seyretmeye, bakmaya doyamazdın. Hele zirvesinden aşağılara bakmak var ya!.. Tek başına bir dünya harikası gibi yükseliyordu, muhteşemdi. Zigguratı yapanlar herhalde bu dağı görmüş, kıskanmış, aynısını yapmak, göğe tek başına yükselmek, bütün ovaları etrafına toplayıp güç olmak istemişti.

Köyden Kelê Uzo'ya kadar kademe kademe arazi yükselir, buradan sonra, Kelê Uzo'nun boğazını geçtikten sonra aşağılarda geniş bir yaylayla karşılaşılır. Kelê Uzo'nun bir tarafında köy varken, aynı istikamette arka tarafı boş, genişleyen araziyle alımlı görünür.

Kelê Uzo'yu geçtikten sonra Kır gözükür, bütün ihtişamıyla, diri bir görkem gibi. Kır! Güzel, hem de öyle güzel! Dağlar da birbirlerinden daha güzel olmak için süslenir püslenir, giyinir kuşanır, boylanır, genişler, göğe doğru yükselirler adeta. Hepsi de bir başka güzel! Hepsi de bir başka esin, hayat kaynağı gibi çekici!

Tendürek dağına "Kır" derlerdi. Geliyê Zîlan'ın bazı yaşlıları Tendürek ismini hiç duymamıştı bile.

Artık döneceklerdir, Kır görünmüştü, bulamamışlardı. Aramışlar mıydı ki; bağırmışlar, çağırmışlar, yetişmek, yetişip durun gitmeyin, etmeyin, tutmayın demek istemişlerdi. Yürekleri yanmıştı, belki hallerini görürde dönerlerdi, zorla götürmezlerdi ya; ah, kızlar istemeseydi hiç götürmezlerdi! Belki pişman olurlardı, olurlardı da analarına dönerlerdi. Kızmışlar, ağıt yakmışlar, yanan yüreklerini neyle söndüreceklerini bilemeden kendini dağa taşa vurmuş, Qozbaşı'nın boğazını aşarak Kır'ın karşısına kadar gelmişlerdi. Kır görünüyordu, görünüyordu ya, çok uzaktı, pek ötedeydi. Yapabilecekleri başka hiçbir şey yoktu, yoktu!

Dövündüler, ağladılar, birbirlerini azarladılar, kahrettiler, yandılar, ağıt yaktılar, çığlıklarla dağları inlettiler… Her şeyle, herkesle kavga ettiler… Bir iz bile bulamadılar. Üç genç kadın beraber gitmişti. Bir sır gibi, göğe huruç etmiş gibi…

Kaybolmuşlardı. Artık gelmeyeceklerdi. Bulamazlardı. Kır'ın karşısına geldiklerinde hepsi bu gerçeği daha anlamış, kabullenmişti.

Bir gün geçti.

İki gün geçti.

Günler günleri kovaladı, aylar aya ulaştı, yıl tamam oldu. Şîlan yoktu. Bir sesini duysaydı: "Ah! kızım bir sesini duysaydım. Bir bilseydim canın sağdır."

Ağlıyordu. Ağıt yakıyordu. İç çekiyor, gözlerinden yaş kurumuyor, baharda çılgınlaşan Geliyê Zîlan suyu gibi habire akıyordu. Ilgıt, serin, yumuşak akıyordu yüreğinin acılarında, hasretinde boşanan gözyaşları…

"Teooo, teooo… tevvv, tewwwww…

Uuuyyyy… uuvvyyuyyy…"

O gün yine bir elini toprağa dayamış, bir eliyle dağlara türkü söyler gibi elini havada aynı ritimde getirip götürüyordu. Bir orkestranın şefi gibi eliyle dağlara türkü söyletiyor, kulak veriyor, notaların yerli yerinde olması için daha bir yürekten, dikkatle dinliyor, hissederek şefliğine devam ediyordu.

Geliyê Zîlan'a doğru bakıyordu Hatice Ana. Geliyê Zîlan Kırımı'nın hikâyelerini az çok hatırlıyordu. O zaman daha dünyaya gelmemişti. Sonraları dinlemişti. Öyle boynu bükülürdü ki, yüreği bir yanardı bir yanardı… Anlatan kadınlar o kadar taze anlatırdı ki daha dün gibi, o yüzden yaşamış gibi bilirdi Hatice Ana da.

O kadınlardan çok şey öğrenmişti; güçlü kuvvetliydiler. Yorulmak nedir bilmez, dünya kadar iş yapsalar da "of!" bile demezlerdi. Kadın cesaretti, ciğerdi. Yıkılmazdı. Yıpransa, bin yerinden yaralansa da ölmeyen, hayatı akıtan bir güçtü. Kadın günahtı, yazıktı. Yaşamı döndüren kadındı, kadının ördüğü yaşamın etrafında dönerdi çocuklar da erkekler de. O zamanın kadınları bir başkaydı! O kadınlar Kürd güzeliydi öyle. İyiyi kötüyü bilir, çok ağlar, çok ağıt yakar, bazen de hiç konuşmazlardı. Dağ gibi susarlardı. Bazen de dağı dinler, hafif hafif sallanır, kendi kendilerine mırıldanırlardı.

İş üzerine bir gidişleri vardı, "heeeyyy hey!" bir çırpıda odunu getirir, ateşi yakar, ekmeği pişirir… Güneş daha dağlara

ışığını saçmadan, ağaran günle beraber uyanır, yayığı yayar, yoğurdu ayran eder yağını çıkarır, çayı ocağa verirlerdi; ayıptı güneş doğduktan sonra kalkmak. Öyle olmayan bir kadın kendine bakabilir miydi hiç! Hem çok ayıptı! Bir kadın hiç öyle olur muydu? Usul öyleydi, kadının bir usulü vardı. Kadınlar böyle her bir şeyi birbirine öğretir, usullü olmayana kızar, üzerlerdi; ters bakar, laf söyler, ayıplar, iyi olsun, güzel iş yapsın diye her bir şeyi de derlerdi.

Kadınların kendi kurallarıyla ördükleri töreleri vardı. O törelerinin içinde, sessiz yasalarının içinde hayatı saklar, taşır, büyütmeye çalışırlardı. Hatice Ana Kur'an ayeti gibi bilir, inanırdı: İnsanın yaşama mahkûm olması gibi erkek kadına mahkûmdu. Kadın kuvvetli olmasını bilmeliydi, erkek bir kadın gibi bilmezdi kıymetini yaşamın; savurur, sahiplenmez, ses etmez, kızdığında her şeyi yapar, döver, söverdi. Erkeğin "erkekliğine," kendini dünyanın efendisi bilmesine rağmen kadın yine de yaşamı bileğinin gücüyle yürütmeli, yüreğinin takatiyle ayakta tutmalı, aklıyla yetmeli, hiç geride kalmamalıydı.

Hatice Ana büyüdükten sonra, çoluk çocuğa karıştıktan sonra da gözlerini kadınlardan hiç ayırmazdı. O eski kadınlar nedense azalmıştı… Yüreğinde bir eziklik hissetti. Tuhaftı. Sanki birden yeraltı ülkesine çekilmişlerdi, birden bir gölge çökmüştü, susuz otlar gibi soldurmuştu… Garipser, şehirde görüntüsü değişen, yüreğinin azameti azaldığı belli olduğu halde kuvvetliymiş gibi duran kadınları hiç kaile almazdı. Onları şöyle bir süzer, bakar, o eski kuvvetli kadınları daha bir arar, içerlenirdi. Topraktan el çekmiş kadınlar… Yaşamın bir köşesine çekilmiş, erkeğin eline bakan kadınlar… Kadın hiç topraksız, dağsız, köysüz olur muydu?

Güçsüz olan, yaşamak için ya güce kavuşmalıydı ya da şaşırtmayı bilmeliydi; kendini çok güçlüymüş gibi göstermenin yalanını. Yürek kuvvetten düşünce nedense dıştan başka türlü görünmeye çalışırdı. Kandırırdı. Yanılır, yanıltırdı. Önce kendini sonra herkesi… Kendisini kandırmayan kimseyi kandırmayı beceremezdi. Bir kâğıt parçası paranın her şeyden daha güçlü olması gibi; oysa ne suya, ne güneşe, ne toprağa dayanabilir, yırtılır giderdi. Bir kâğıt parçası… Oysa insan onu öyle yapmıştı ki, bir canavar;

cebinde parası olmayan üşüyor, açlıktan ölüyor, susuz kalıyor, öldürüyor… Bu kadar güçsüz bir şey nasıl bu kadar güçlü hale gelmişti… Bir altından daha kıymetli… Altını çöpün içine de koysan, binlerce yıl toprağın altında da bıraksan ne değerinden, ne güzelliğinden bir şey kaybetmez ama artık o bile parayla alınıp satılıyordu. En güçsüz nasıl güçlü hale geliyordu? Yalan böyle bir şeydi, güçsüzlük gibi…

O evvelki kadınlar güzel mi güzeldi, boylu poslu, güçlü kuvvetli, korkusuz… Her köyde vardı öyle kadınlar. O zamanlar en kötü kadın on erkeğe bedeldi; Ayşo, Perişan yiğit kadınlardı. Şarbazar köyünde de vardı; Vathan, Emê, Nefsî, Rawa bütün köylerde böyle kadınlar vardı. Arya, Karê… Exs'te, Yekmal'de, Hasanabdal köyünde de varlardı. Sözü bilinen, sözünü dinleten, iş korkutan, evleri evirip çeviren, düşman ürküten, dostu uyandıran kadınlar… Geliyê Zîlan'da öyle kadınlar vardı; güçleri dişil, nefesleri yaşam…

"Teooo… teeeooo… teoo…"

Kadının yüreği güzel oldu mu, dışı daha bir güzel olur.

Kadının güzelliği tuttuğu işin güzelliğiydi. Kadının asilliği yüreğinin kudreti, sağlamlığıydı. Yoksa nasıl yaşanırdı ki, erkek hiç bilmez çocuğu, evi, aşı, ekmeği… Kadın hem bilir hem yapardı.

Bu Gelî… Bu Gelî'nin kadınları… Cesur Kürd kadınları… Yaşam içip yaşam soluyan Kürd kadınları…

Şîlan şimdi hepsi olmuştu. Hatice Ana gerilere gitmiş, o evvelki kadınlarla yürüyordu. Eli sol döşünün üstünde bir sağa bir sola gidip geliyor, birden kıyamet kopsa ayıkmayacak kadar kendinden geçmiş adeta karşısındaki bir orkestrayı yönetmeye devam ediyordu.

O evvelki kadınlar yaşamı evirir çevirir, döndürürdü gerçekten… Baş eğme gereği duymaz, işinin erbabı, masum, sertliği bilmeyen, gerekirse on köyü doyuracak kadar gayretli, becerikli… Yalnız… yürekleri kuvvetli, sözleri de bir o kadar kuvvetli… Sözü az ve pek… Kanı kırmızıydı o kadınların… Helal süt emmiş, bu dağların suyunu içmiş, bu dağları solumuş kadınlar…

Hatice Ana bir o kadınları bilirdi. Bir de şimdi bu dağlardaki kadınları. Şîlan şimdi hepsi olmuştu. Hatice Ana gerilere gitmiş, o evvelki kadınlarla derin bir muhabbetteydi. Sahi, derlerdi, "Dağ gibi bir kadın!" Kafasını salladı, iç geçirdi. Daha bir kendinden geçti…

"Vııyyy… vııyyy… Benim kızım dağ oldu. Gitti dağa karıştı. Dağa kaçtı. Gitti dağ oldu Şîlan'ım."

Dağın kızları benzerdi o evvelki kadınlara, he ya benzerdiler; öyle kendinden emin, dağ gibi işte! Her iki elini göğe kaldırdı:

"Sen onlara zeval verme Allah'ım… Sen kızlarımı gör Allah'ım… Sen kızımı bana kavuştur Allah'ım…"

Kenarında oturduğu Geliyê Zîlan suyu akmaya devam ediyordu. Güneş aydınlattığı dağları git gide ısıtıyordu. Kalktı. Ufak ufak adımlarla evin yolunu tuttu. Bugün de kızıyla, Şîlan'ıyla sohbet etmiş, ona bir şeyler anlatmıştı. Allah büyüktü, belki gün olur, bir gün hiç olmazsa sesini duyardı. Anaydı, kızını düşünüyor, düşlüyor, kızından öğrenmeye devam ediyordu.

Evin önündeydi. Kızıyla konuşmuştu ya, görür gibi olmuştu kızını. Öyle çok düşünüyordu ki Şîlan'ı; hep onunlaydı. "Yiğittir, soyludur benim kızım, o dağlarda bir ceylan gibidir şimdi. Aç mıdır, açıkta mıdır? Daha bir büyüdü mü kızım?" Bu düşünceler içinde kapıdan içeriye girdi. Kerem Baba köşede oturmuş, dalmış gitmişti yine, Hatice Ana'nın içeriye girdiğini fark etmedi bile.

KIPKIRMIZI...

Arabanın içinde sadece çalan teypteki müziğin sesi duyuluyordu. Herkes de kendini müziğe kaptırmış gibiydi. İstasyona ulaştıkları gibi bir hareketlilik oldu arabanın içinde.

"Yadê Xoxê! Yadê! Tu baş î?[1]

"Qey! Tiştek çê bû?[2]

"Vıyy… lêê…"

"……."

Xoxê Ana'nın önce bir baygınlık geçirdiğini sandılar. Kolanya tuttular burnuna. Yan koltukta oturan bir genç ellerini tutmuş ovalıyordu.

Ruhu eceli olmuş canını almak istiyordu arabanın içinde. Yine görmüştü o bayrağı, yine bir tepedeydi ve yine hafif hafif sallanıyor, köpeklerin sesi kesilmiyor, ağlayanlar, konuşanlar, küfredenler, dua okuyanlar, sinek vızıltıları, yüzüne vuran hafif rüzgâr, bütün bedeninde kanın çekildiği birkaç saniyelik aralık…

Hatırlamamak için konuşmazdı. Hiç anlatmazdı Xoxê Ana.

Bazen doluşuyorlardı aklına, hepsi birden, daha dün gibi, adeta kalbi pat diye duruyor, atmıyordu. Unutmak için hatırlamamaya çalışıyordu.

Ama şimdi tepeye dikilmiş bayrak!

Aklına geliyordu. Taş kesiliyordu. Gözleri o günün şokuna giriyor, yanındakileri korkutuyordu. Durumunu fark eden

[1] Xoxê Ana! Ana! İyi misin?"

[2] Bir şey mi oldu?

arabadakiler etrafına üşüştüler, herkesin gözü anadaydı. Xoxê Ana ise hiç kimseyi fark bile etmiyordu. Bir boşluğa bakar gibiydi. Sonra biri elini tutup nabzına baktı. Soluk alıp vermiyor gibi duruyordu, ürkütüyordu. Anlayanı derin bir acıya boğuyor, farkında olanın yüreğini sızlatıyordu.

Dudaklarının etrafı kuruyor, gözleri pörtlüyor, yüzü kireç rengine kesiliyor, odun kabuğu gibi bir tuhaf sertleşiyordu. Şimdi yine öyle olmuştu. Donduğu anlarda yapılan, konuşulan hiçbir şeyi sonradan hatırlamıyordu Xoxê Ana. O bir tek Geliyê Zîlan kırımını yaşıyordu o an.

Hiç bilmiyordu, ne oluyordu ona.

Hiçbir şey demiyordu. Susuyordu. Donuyordu. Ölüm bedeninde kendisini tekrarlıyordu.

Kaç sefer ölmüştü; artık sayısını hatırlamıyordu… Nasıl sayabilirdi ki, ölüm işte, candan eser bırakmıyordu, ruhu alıp gidiyordu o vakit. Nerden bilebilirdi Azrail'in işini!

Erciş ile Çağrıbeg arası beş kilometreydi. Çağrıbeg'ten sonra Geliyê Zîlan'a otuz kilometre ancak kalıyordu. Çağrıbeg'i geçerken yol üstünde bir istasyon direği vardı, üzerinde her zaman bayrak asılı olur, sallanırdı. Kırmızı bir şey yaralarının üstünde kılıç gibi sallanırdı Xoxê Ana'nın. Çağrıbeg'i geçtiler. Arabanın içinde derin bir sessizlik hükmünü sürdürüyordu; kırım sessizliği. Bazen sessizlik çok çabuk herkese ulaşır, herkes bir ağız susar, dalıp gider, yine öyle olmuştu.

Sessizliğin içinde şimdi de uyku bastırmıştı Xoxê Ana'yı. Acaba Azrail yine gelir miydi, ama bu sefer götürür müydü hiç bilmiyordu. Ama emin değildi. Nedense o kadar can alan onunkini almamıştı halen. Oysa çok yaşlanmıştı da. Köyleri viran eden, bütün ruhları önüne katıp götüren Azrail ona nedense hep dokunup geçiyordu. Yiyecek ekmeği varmış herhalde! Görecek günü, çekecek derdi varmış herhalde! Hem ne diye yine doktora götürüyorlardı ki, ta Wan'a gidiyordu. Doktor bir iyi muayene etmişti yine, bir sürü de ilaç yazmıştı. Hangi birini içecekti. Hem doktor bilmezdi, bilemezdi, ne de gençti, her şeyi de biliyordu, hep "Teyze çok düşünme derin derin." diyordu, nasıl tedavi edecekti ki döşündeki yaraları…

Uykuya daldı. Ayıkır gibi oldu. Tekrar daldı.

Sallanan bayrak… Bayrağın orada, evlerinin karşısındaki sırtın orada gezinen köpekler… Sonra onları…

Uyukluyordu… sabır… sabır…

İnsan hiçbir canlıya gaz döküp yakar mıydı? Yeşil bir ota gaz döküp yakmaya dahi insanın eli varmaz, varır mı hiç!

Uğundu… Allah zalimin başına bile vermesin böylesini… beterin beteri… olmaz olası…

Sağ eliyle sağ dizini sıkıyordu, kırım mengenesinin arasında kalan ruhu çatladı, çatlayacaktı… Uyku onu yine beterin beterinden kurtarmak istercesine sarıyor, rahatlatıyordu.

Süngülenmiş insanlar geldi yine gözlerinin önüne. Daha bir uğundu, acıdan bir parçaya döndü çaresizce. Sağ alt göğsünün altındaki süngünün izi halen belliydi. Hiç dokunmazdı oraya. Sanki kendi canı değildi. Yıllardır hiç bakmamıştı. Asla bakmayacaktı. Görmeyecek, göstermeyecekti.

Araba, Zîlan suyunun kenarında ilerlemeye devam ediyordu. Yol ve su birbirine ters akıyordu. Ölümle yaşam gibi; birinin geldiği yerden diğeri çoktan gidiyordu. Fero, suyu görünce birden bir şeyler fark etmiş gibi irkildi. Demek ki çoktandır fark etmemişti zamanın nasıl geçtiğini. Yekmal'de bir tanıdığı vardı, beraber zor zamanları atlatmışlardı. Yıllardır görmemişti, metropollere gidiyor, nerde inşaat işi olsa çalışıyordu. Bir süredir beli ağrıyordu, bu yıl biraz dinlenecek, Serhedların temiz havasını soluyacak, eşi dostu ziyaret edecekti. Arabanın en arka koltuğunda oturuyordu. Xoxê'yi öyle görünce adeta bambaşka bir zamana gitmişti; ad koyamadığı, tanımlayamadığı bir zaman; ne geçmişti ne gelecekti ne de şimdiydi. Daha yoğun, daha karışık; hem hepsi hem hiçbiri... Öyle dalgındı ki, içinde garip bir acı vicdanını sıkıp duruyordu. Bir yandan da araba dört duvar mahpus olmuş üstüne üstüne geliyor; duvarlar gümbürdeyerek yıkılacak ve altında kalacakmış gibi bir tedirginlik yaşıyordu. Kafasındaki onca şeyden nasıl kendini kurtaracağını bilemedi Fero. Kolay mıydı? Ama her şeyin bir kolayı da yok muydu şu fani dünyada? Başını Xoxê anadan çevirdi, akıp giden dağlara bakmaya başladı arabanın penceresinden.

Xoxê Ana'nın dalgalandığını gördüğü o bayrak her seferinde ona ne çok şeyi hatırlatır, anımsatır, tekrar tekrar o günleri yaşatırdı. Ne bir şanını görmüşlerdi ne de şerefinden pek bir şey anlamışlardı bu kırmızının, kıpkırmızının. Binlercesinin akan kanına benziyordu ona göre; katledilenlerin, boğulanların, çivilenenlerin… Off! Ne çok şeydi, hiç kimse anlatamazdı bunu. Nasıl anlatılırdı ki?

Geliyê Zîlan'ın yeşil akan suyu kırmızı olmuştu, kıpkırmızı, kan kırmızı, kırmızıya kesilmişti… Artık hep öyle kalır sanmıştı, çocuktu, akmıştı Zîlan suyu, sonra yine yeşil olmuştu, yeşille kırmızı birbiriyle savaşan iki hayattı kafasında, bu zıtların savaşında yeni bir yaşama alışmış, zor, anlatamadığı şeyler öğrenmişti. Kırmızı korkutmuştu kalanları, çok korkutmuştu… Öyle bir korkuydu ki girdiği yürekte his bırakmıyor, her bir hücresini taşa kesiyordu, nefessiz bırakan bir korkuydu. Her ne olursa olsun su gibi olan yaşam ise bir yol bulur akardı, ama kırımın dehşeti donduruyordu, yaşam bıçağıyla kesip atıyordu bütün hisleri. Yaşam yaşamla vuruluyordu. Anlam bitiyor, yaşam sızılamıyordu bile, oysa sızı yaşamdan haber verirdi. Sızı, bir kötülüğün yaşamı köşeye sıkıştırmasına karşın güzele olan özlemin ince ağrısıydı. Sızı ne kadar derinse güzellik de o kadar yaşamdı, hayatla olan bağın ince ince ağrımasıydı. Sızı, yaşamın bir diliydi. Çırpınıştı. Oysa soykırımlardan sonra titreşen, kıpırdayan bir şey kalmıyordu hayat damarlarında.

Katledilenlerin kanının üstünü örtecek, binlerce mazlum ve masum insanın kanını helal edip hak kılacak kıpkızıl bir bayrak yok. Yok, böyle bir şey!

Kutsal masumdur! Kutsal mazlumdur! Ana gibi…

Bir ana kutsallığını kandan, gözyaşından, zulümden, talandan alır mı? Ana talan eder mi? Ana çalar mı? Analar ağlıyor, sızlıyor, acıdan tanınmıyorlar bu topraklarda artık.

Ya bebeleri bu anaların, yalandan, yalanla, yalancıyla yaşayabilir mi? Bebeleri ya benzer analarına ağlar, sızlar, uğunur ya döner analarına direnir, vuruşur, kahramanlaşır, hak yolu olur, helalinden emdiği süte hakkını verir. Ve anaya dönüş başlar… Bu anaya/analığa kutsallığını hatırlatmaydı aynı zamanda.

Bu topraklarda anayla çocuk daha fazla böyle beraber yaşayabilir miydi? Geliyê Zîlan baştanbaşa halen kan kokmuyor muydu? Var mıydı bu kokuyu halen almayan?

Kutsal olan kırılıyor, soyu kurutulsun diye derelerde su gibi kan akıyor… Ana öldürülüyor, çocuk bir ölünün elinde boğularak büyüyordu. Çocuk ananın, ana çocuğun katili…

Kırım her şeyde, herkeste çoğalıyor, varlaşıyor, yürüyor… Her gün kırılıyor, kendi kendini tüketiyor bir halk ve çocukları…

Nereye kadar?!

Yaşamın üstü örtülür müydü hiç, filizlenecek damarını bulurdu, bir gün değilse, elbet bir gün…

Kaç zamandır yaşam tekrardan damarlarından beslenerek boy vermeye hazırlanıyordu Kur-tîlerin topraklarında… Direnç kaplıyordu gökyüzünü.

Bir yüzyılın yalanı… Al bir bayrak için, ay yıldızıyla ezelden beri hür yaşadığından anlı şanlı olsun diye… Topraklarımızda en masuma, anneye, rahimdeki bebeye…

Bir yalan! Bir yalan, bir yüzyıl sürer mi? Hak bir yüzyıl susar mı?

Tepedeki bayrak gibi kıpkırmızıydı Xezal'ın kanı. Boylu poslu, ince belli, nazenin Xezal'ın kanı… Neredeyse boyu kadar uzun saçları kanıyla yoğrulmuş Xezal… Karnını bir kabak gibi yardıklarında bayrak gibi kırmızı kanı akmıştı, görmüştü. Gidik'ın torununun süngülenmiş karnı, bayrak gibi, o kırmızı bayrak gibi olmuştu; ağzından da koyu kırmızı kan saatlerce akmıştı. Tepedeki bayrak, o bayrak sallanırken tepede kanları akmıştı. Geliyê Zîlan hepsini görmüştü, hepsine tanıktı. Halen konuşurdu, anlatırdı, hissettirirdi; on binlerce masumun kanı vardı deresinde, yamaçlarında, uzayıp akıp giden vadisinde.

Ah! Ah, Geliyê Zîlan!

O ortasında ay yıldız olan bayrakla beraber süngü, çivi, bıçak, tüfekle… Kurşunları boşa gitmesin diye kimilerinin başlarını çivileyerek öldürmüşlerdi. Niye ölüme bu kadar zulüm ediyorlardı? Geliyê Zîlan'ın her bir karesine, kuşuna, börtü böceğine, hepsine, hepsine sormuştu bunu Xoxê Ana: "Bir insan gibi ölmek de mi hak değildi?" Nasıl olurdu da böyle kulu olurdu Allah'ın. Bu

korkunçluğu anlayamıyordu. Bir anlamı olabilir miydi ki, hiç bilmiyordu.

Ya topuklarına çivi çakılanlar, bir daha hiç konuşmadılar tıpkı kendisi gibi. Önceleri çok ağlarlardı, sonraları ağlayamaz oldular. Oysa ağlamak rahatlatıyor, daha insanca bir şeyler kabarıyordu yüreklerinde. Taşa kesilmiş gibi olmuşlardı daha sonraları. Bilinmez neden, belki de duygunun anlamı kalmadığı için. Acaba binlerce insanı kırıp geçirenler neden bazılarını böyle sağ bırakmıştı. İbret olsun diye, belki de. Kendisi de konuşmazdı ya… Ama unutamazdı yine de. Hiç unutmazdı. Nazê'nin çocuğunun kanı da kırmızıydı, Hiso emminin de, Haso'nun da, bütün köydekilerin; Nazo, Karê, Hebê, Kewê, Qazê, Fatê, Zerif, Ayşo, Miho, Silho, Rizo, Hamo, Êmo, Xutbettîn... Zîlan deresi de kırmızı, kıpkırmızıydı. Bilen bilirdi. Duyan bildim sanırdı ama yaşayan bir başka bilirdi. Bakarken yüreği bin yerinden parçalanıyordu, yaşayan bilirdi, en çok da yitip giden çocukluğu bilirdi. Akan kızıl kanlarla akıp giden, ölü gibi çaresiz, ortalıkta kalan çocukluğu bilirdi. Halen o çocuktu kendisi de.

Zeytûn'un torununun başında bir sürü kurşun deliği vardı, her iki gözüne de ayrı ayrı sıkmışlardı mermileri. Nazlı nazlı akan Zîlan suyu gibiydi Miho'nun gözleri, iri, yuvarlak, berrak ve yeşil… Acep neden öyle yapmışlardı, bir ömrü savuşturdu ama anlayamadı bir türlü. Her iki gözünden aşağı gözyaşı gibi kan akmıştı. Onu öyle gördüğünde kanlar yüzünde kurumuş, sinekler Zeytûn'un torunu Miho'nun başında arı kovanı gibi vızıldıyordu. O günden sonra nerdeyse iki hafta boyunca ağzına bir lokma yemek koymayı bile düşünmemişti. Kafasını yemiş gibi gezinip durmuştu dağlarda. Çok uzun bir süre elini gözlerine götürüp dokunmamıştı. Kendi gözlerinden korkmuş, çok korkmuştu.

Kırmızıydı işte, kırmızıydı kırım. Kokusu da vardı. Kanın kokusu kırmızıydı. Sarhoş ediyordu, başı dönüyordu yine kırmızı kan kokusundan… O tepedeki bayrak gibi. Bayrak!..

Ağlamıyordu. Sızlamıyordu. Ölenlerle ta o zaman ölmüştü, bunu iyi biliyordu. Kalan tendi, ruhu çoktan uçmuştu, onlarla, al kırmızıya boyanmışlarla gitmişti.

Hiç bilemedi bebesi var mıydı? Var diye deşmişlerdi karnını, her hal bilmişler gibi taze gelin olduğunu… Komşularının geliniydi.

Asıl acılar dilsizdi…

Dilsiz acılar, dile gelemeyen acılar… Yüreği öldüren, ölenle ölen acılar…

Kızını, oğlunu, eşini hükümetin eline geçmesin diye kurşunlayan, kendi üstüne de gaz döküp yakan baba…

Çocuğunu uçurumdan aşağı parçalansın diye atan ana…

Ağlamasın diye bebesini boğan körpe gelin…

Yakalanmamak, askerin eline geçmemek için çocuğunu suya atıp ölümünü seyreden kadın…

Bir daha konuşabilir miydiler?

Kıtlıktan kırılan, açlıktan göbeği beline yapışarak ölen bebelerini kokana kadar kollarının arasında bırakmayan, çıldıran, bir daha konuşamayan analar…

Kimsesiz kalıp ormanlarda, dağda, taşta, bayırda açlıktan ağlaya ağlaya ölen çocuklar…

Asıl acılar dilsizdi, sözsüzdü… Acı sözün bittiği, dilin lal olduğu ağıtın ta kendisiydi Geliyê Zîlan'da…

Geliyê Zîlan… Dalsız budaksız ağaç gibiydi o günlerden sonra… Bakmayın kökünün kuvvetine, gövdesinin kalınlığına, yeşerecek bir tek dalı yok gibi kalmış öyle boynu bükük. Kavrulmuş, ütülmüş, yanmış…

"Eskerê rum hat! Esker hat!"

Bunu duymuştu. Böyle diyorlardı o gün. Ellerinde kırmızı bayrağın olduğu değnekleri de görmüştü. Önce onları dikmişlerdi köylerinin etrafındaki tepeliklere, bir tanesini de evlerinin karşısındaki sırta.

Değneğin ucunda sallanan kırmızı bezi kıyımdan önce, kapı komşu, hısım akraba, kadın erkek, yaşlı genç herkesi dereye doldurmadan önce dikmişlerdi. Ortasında da bir ay vardı, yanında da bir şey daha… İyice seçememişti, ama kırmızı bezi iyi görmüştü, meğerse bayrakmış. Sonra bir kazan gibi kaynamıştı o dere… Çok

sonraları artık oraya *"gorên komî"*[3] dendiğini duymuştu. O halen köyüm, hısımım akrabam diyordu, babam anam diyordu…

Fıkır fıkır kaynayan sesler birden susmuş, ocak sönmüştü… Yüreğinin de ateşi… Yaşam, yaşamı o seslere karışıp, onlarla birlik olup gitmişti.

Epey bir zaman sonra kendine geldiğinde yanık et kokusundan başının döndüğünü fark etmişti. Açtı. Bayılmıştı tekrardan. Başı tatlı tatlı dönerken, bir nahoş olmuş, Azrail'in gelip canını aldığını sanmıştı. Azrail gelip elini tuttuğu, onu bu dünyadan çekip götürdüğü için ne çok sevinmişti! Ardından beyni kapanmış, düşmüştü. Kapkaranlıktı o aralık. Ayıldığında ilk ve tek hatırladığı kaynayan kazan gibi fokurdayan köylülerinin sesleriydi; insanın ve kırımın sesleri…

Bir değneğin ucunda sallanan kırmızı bayrak oradaydı… Baktığı her yerde… Gözlerinin önündeydi. Kimseyi görmüyor, bayrağı görüyordu, evlerinin karşısında, o sırttaki bayrak… Karşı sırta dikmişlerdi. Kırmızıydı, yine kıpkırmızı… Dalgalanıyordu.

Kana benziyordu rengi, gördüğü o kana. Kan akıyordu o gördüğü genç kadının iki bacağının arasından çeşme gibi… Sonraki günler sızarak akar olmuştu kan, ne kadar çok kan sızmıştı toprağa… Nasıl ölmüştüyse? Üzerinde ne süngü yarası vardı, ne kafası ezilmişti, çok yolunmuştu saçları çok saçılmıştı yerlere. Ne de uzunmuş koyu kahverengi saçları. Korkmadan bakarmış ona Xoxê, nasıl korkulacağını hiç bilmeden, aklını kaybeder gibi kaybetmiş korkma güdüsünü de. Ama yaklaşamamış hiç ona, hep iki adım uzağında kala kalmış, bazı günler kımıldamadan öyle beklemiş. Bir kuru odun gibi öylece yere atılmış bir şekilde duran sağ kolunu da görmüş, çıplakmış, omzundan dirseğine kadar olan kısmında kara kara lekeler varmış bir ağız büyüklüğünde, seçememiş tam neden öyle olduğunu. Bir de eli kınalıymış. Xoxê hiç ağlamamış o zaman, hiç! Ölmüşmüş bütün duyguları. Demiş sonraları: "Taş gibi idim, ha şu duvardaki taş, ha şu karşı dağlardaki kayalık gibi…" Elbiseleri yırtık pırtıkmış, bacakları kasıklarına kadar çıplak… Kimsenin

[3] *Toplu mezar*

ayaklarını öyle tuhaf korkunç bir şekilde açtığını görmemişmiş o zamana kadar… Öldüğü için miymiş? Bilememiş o zaman. Çocukmuş, çocuk.

Demiş sonraları, "Ne kadar da aktı kanı, ne çok!"

Ceset git gide iskelet olmuş yine de inatla kan halen sızıyormuş toprağa… 40 gün 40 gece belki de… Hatırlayamamış hiçbir zaman.

Sonra iskelete dönen ceset, iki bacağının arasından kan sızan gelin birden ayağa kalkıp gitmiş gibi yok olmuş…

Kaçıp da dağa sığınanların içinde bir tek yaşlılar demişler ki, "İtler yemiş, dün geceleyin." "İtler yedi…" "Girzo da ordaydı, ben gördüm… enikleri de… kurt sürüsü gibi dolanıyorlardı, sen dersin it değiller…" Gözlerinin feri içine kaçmış, yüzü ağaç gövdesi gibi kurumuş, yüzü kabuk gibi şekil almış Cemo demiş: "İtler sahiplerini yedi, itler itlikten çıktı…"

Köpeklerin hırlamalarını duyan Cemo merakla seslere doğru yönelmiş eli kınalı gelinin başında dönen köpeklere bakarken gözleri bir avuç açılmış, öylece, çivilenir gibi kalmış. Köpekler… Demiş ki Cemo, "Ayağından çekiyordu, biri sağ memesini… çırılçıplaktı eli kınalı gelin… bir de birbirini ısırıyordu köpekler… köpek değillerdi sanki dünyaya nerden geldikleri belli olmayan canavardı hepsi, enikler de."

Bir Kürd kadını… "Kürdün gelini" nasıl ölürdü?

Çocuk Xoxê ile gördükleri, aradan geçen onca zamana rağmen birbirine yapışıp kalır. Xoxê nereye gitse, ne etse kıyım da onunla beraberdi her zaman.

***

Gece, o gece… Bağıra çağıra, inleye ağlaya, saçını başını yolarak kalkmıştı Fero'nun küçük teyzesi Xatûn. Üstünü başını yırtıyordu… Yırtmasın diye anası geceliklerini çıkartmış, pat küt kendisine vurmasına rağmen cesaretle, gözünü hiç kırpmadan yer yer elini tutmuş, özellikle başına sürekli başına, acımadan, hissetmeden, kendi başına vuruşunu engellemeye çalışmıştı: "Wey li minnn… Weyyy li minnnnn…" O gece başka bir âleme gidip her

şeyi söylemişti, söylemişti, ha bire anlatmıştı, ne görmüştü, kanı… sinekleri… kokuyu… Mihemê'nin on altısındaki eli kınalı yeni gelinini… koyunlara beraber giderlermiş, sağım vakti geldiğinde bêrî'ye giderlermiş… tewwww… teww… anlatamazmış onu, anlatamazmış… yüreği de kanarmış kırk yıl geçse de…

Ne de çok severdi o stranı, söylerdi hep söylerdi, hiç kimse onun gibi içli söyleyemezdi: "Rum ketiye Geliyê Zîlan… Ax babo!"

Başını yastığa koymuştu bir gece… O gün, gün boyu belki yüz kere mırıldanmıştı belki de bin kere:

"Rum ketiye Geliyê Zîlan
Berxê çavreş kal e kal e
Bîrîna dil zar e zar e
Kûr dinalim pir xedar e

Birin birin talan birin
Ax lo babo talan kirin…
Me qet ne dî roja şîrîn
Çavên hêstir dilê birîn

Îro hêla me da şîne
Ax azadî çi şîrîn e
Şehîd kirin xortên ciwan
Dilê me bi kûl birîn e
Şehîd kirin xwişka Sema
Dilê me bi kûl birîn e"

Sabah gün doğmuştu. Hiç böyle uyumazdı. Yorgundu her hal, böyle düşünmüşlerdi. Küçük kızları nasıl olmuşsa gidip başını açmış, korkmuştu. Korku birden herkese bulaşmıştı. Jeton yeni düşmüştü, ses geliyordu, konuşuyordu gaipten bir şey: Ölmüş mü, ölmüş mü yoksa?! "Gariban" dedi kimileri… Kimileri de: "Acı onu götürdü en sonunda." "Böylesi ölümün gözünü seveyim, ne temiz, çekmeden, ele ayağa düşmeden gitti." dedi. Kimisi hiç konuşmadı,

onun akranları, soykırımı daha içten yaşamışlar, hiç konuşmazlar her nedense… Bir zamandır bir tuhaftı ölümler Geliyê Zîlan'da.

Fero bunları düşünüyordu arabanın içinde, Xoxê diye seslendikleri ananın arka tarafında. Sadece o gece konuşulanları duymuştu. Xatûn teyzesinin daha çok ağaçlarla, kuşlarla, güneşle, geceleri de hem ayla hem de katran karanlıkla konuştuğu olurdu. Kim bilir neleri biliyorlardı hiçbir kitapta yer almayan. Üniversiteye giden oğlu Celil, "Xatûn teyzenin hayatı bir romandır." diyordu. Bu söze tam ikna olamıyordu Fero, bir romandan daha fazla geliyordu ona. Destan da değildi. Hatta yanık ezgiler bile duygusuz kalırdı o gece saçını başını yolan Xatûn teyzesinin yaşadıklarının yanında.

Dönüp tekrardan Zîlan suyuna baktı, nice romanlar yazmıştı zaman bu yeşilliğin tanıklığında; hepsini de alıp götürmüştü. Suya yazı yazılır mıydı hiç? Ama yine de bir şeyler kalıyordu, şimdi içini sıkan bu duygu… Xatûn teyzesine ne çok benziyordu Xoxê… Xatûn erken gitmişti, ama Xoxê her nasılsa dayanmıştı yıllara.

Fero akan sudan başını kaldırdı, karşı yamaçlara baktı, pırıl pırıl bir gün vardı. Hayat akıyordu yine de Geliyê Zîlan'a doğru ilerleyen araba yolunda.

***

Güneş dağları cömertçe ısıtırken, tozlu araba yolu ıpıssızdı. Şîlan tam araba yolunun karşısındaki sırttaydı. Diken üstünde oturuyor gibi rahatsız, gergin, kımıl kımıldı o gün. Adını koyamadığı bir şeylerin gerginliği vardı üzerinde. Nihayetinde yorulup, uzunca bir offff! çekerek pat diye oturdu, bir şeyler batıyordu yüreğine. Erciş'e gittikleri tozlu araba yoluna doğru uzun uzun baktı. Geliyê Zîlan suyunun etrafında bir ip gibiydi yol. Bazı yerlerde birleşiyor, yönleri değişiyor, vadi boyu beraber ilerliyorlardı. Biraz nefeslendi. Rahatladı. Yüreğine bir şeyler dolmaya başladı. Elindeki ince, uzun, yaş değnekle önündeki otları dövmeye başladı. Bu sefer de vurduğu, kırdığı, üst üste darbeler indirmekten ezilmiş otlara bakakaldı. Birden bir şey görmüş gibi irkildi. Aradığı otun kokusu burnuna gelmişti. Otu düşündükçe, otlara vurdukça aradığı ot ona kendini hatırlatmış, görünmek istenen

bir pîr, çıkıp gelmesi beklenen boz atlı Hızır, galipten gelen bir ses, varlığını canlı kılan bir melek gibi ayan olmuştu adeta. Arkasına döndü, yamaçlara doğru baktı. Bir an karşı yamaçlardaymış, şimdi oracıkta geziniyormuş gibi yakınlaştı. Beyninin bir kamera gibi çektiği, daha önceleri algıladığı bütün kareleri birleştirdi, şimdi nerde olabilirdi êcax?

Eh, nihayet gördü! Şimdi baktığı otlar onlardı. Kokuları da geliyordu. Eh, onlardı tabi! Gülümsedi. Bir selam verdi onlara; birazdan orda olurum, dedi. Duydu onlar; bekliyoruz, dediklerini duyar gibi gülümsemesine derin bir tebessüm katık etti Şîlan. Êcax çok şirin bir ottu, kökünden tutup çıkartırlardı. Kökü heliz otundan daha narindi, küçüktü, kökünden yukarıya doğru açılan dalları, yapraklarıyla yuvarlaktı. Biçimli, kapalı eğri bir çember, kavisli, kapalı bir yay gibiydi, sanki biri oturmuş özenle kesmiş, biçim vermiş gibi. Bir tek dalı, yaprağı, açan çiçeği o yuvarlak eğriyi bozmuyordu. Müthiş bir uyum, bütünlük, estetik! Êcax otunu yaratırken doğa çok düşünmüş olmalıydı.

Gök nasıl sonsuz maviyse yeryüzü de öyle yeşile kesmiş, öyle sonsuz yeşil, yemyeşildi o gün. Şîlan gökle yerin arasında gezinip duruyor, maviliği uçsuz bucaksızlığını kucaklıyor yeşille yaşama doyuyordu. Karşı yamaçlara, küçük derelere, sırtlara, zirvelere, tozu bir sis gibi üstünü kaplamış olan yola bakmaya devam ederken, yine bir şeyler arar gibi daldı. Kendi içinde bir ses vardı adeta. Gel gör ki ne konuştuğunu bir türlü anlayamıyordu. Şîlan'a göre insan bazen derin bir kuyuya benziyordu; içine girmek de çıkmak da kolay olmuyordu. Şîlan'a göre insanın içinde hep bir ses vardı. Duymak duymamak insanın kendisine kalıyordu. Ve insanın kalbi temiz, niyeti pak olursa, doğru olanı ararsa iyi sesler duyardı.

Çok uzaktan araba sesi geliyordu. Şîlan birazdan o arabanın bulunduğu sırttan gözükeceğini biliyordu. İsteksiz, çok önemsiz bir şeye mecbur kalıp da bakarmış gibi, çok önemsemeden vadiye doğru baktı. Bir araba geliyordu Erciş'ten. Tekrar dönüp yamaçlara, oradan da zirvelere bir göz gezdirdi. Kulağına su sesi de geliyordu; şırıl şırıl, uzakta, hemen karşısında. Şimdi oradaydı, adımlıyordu, her bir

kareyi görüyor, yaşıyordu; oysa yerinden halen kalkmamıştı. Bu günlerde ona hep böyle oluyordu; ne oluyordu, çıkartamıyordu. Tepeleri, sırtları, akan suyu; çocukluğunu, annesiyle çobanlığını, genç kızlarla ot toplamaya gidişlerini, bir de annesinden öğrendiklerini çaktırmadan kızlara öğretiyordu ya; ama demiyordu, bu otların adlarını, yerini kimden öğrendiğini, hiç demiyordu, sanki anasından doğduğundan beri biliyormuş gibi. Bir çırpıda buluyor, hızla topluyor, atik davranıyor, göz dolduruyor, yardımcı oluyor, dualar alıyor, güzel sözler, övgüler duyuyordu. Ona övgüler dizildiğinde anası hiç oralı olmuyormuş gibi duruyordu, oysa her bir şeyi duyuyordu.

Yaşam! Yaşam böyle bir başka güzel görünüyordu yüreğine; yaşam dağlarla güzeldi, güzel. Yüreği dağları adımlıyor, özlüyor, dokunuyor, kavuşuyor, yürüyordu. Ondan içerde, ondan daha içeri olan; yürek… Nedense bu gün bir garipti Şîlan. Sıkkın, sıcak, aceleci, gergin, emin, büyülü, isteksiz, iç içeydi, karışıktı. Yüreği bu gün kendisine ağırdı. Ama bir başka bakıyordu yamaçlara, aşağıya doğru seğiren atlara, yerlerini ezbere bildiği otlara, topladıkları heliz, mende, xirapeng, suh, kulîlka zer…

Çok geçmeden suh çiçek açacaktı. Suhu karların yerden kalkmasıyla, daha boyu böyle büyümeden hemen toplarlardı. Peynire koyar, kızartır, keledoş yemeğinin içine katar, turşusunu yapar, türlü türlü yemeği olurdu suh otunun da. Kara kışa inat, ot kokusu evlerde hiç eksik olmazdı, çeşit çeşit yemek yapar, yerlerdi. Suh bazen bir adam boyu kadar uzardı, her yerde yetişir, çabuk büyürdü. Bahçeye, evlerin önüne de ekerlerdi, çiçekleri çekerdi insanı, çiçek kokardı evler, bazen çocuklar içinde kaybolurdu, kısa kalır gözükmezlerdi. Mendê zaten halayların, türkülerin otuydu; “Hele mendêêê mendêêê…” Portakal çiçeği gibi kokar, yayılırdı Geliyê Zîlan’a, mis gibi, rahatlatıcı, uçurucu. Xirapeng de mendêye benzerdi, sulak yerlerde yetişir, mendê dere kenarlarını sevse de xirapeng düzlükleri daha bir sever, salını salını büyürdü, daha tüylü. Her ikisinin de kokusu hasretleri iyileştirir, gamı kasveti unutturur, yayılır, karışırdı diğer otların içine.

Aylardan mayıstı. Toprak yumuşaktı. Geliyê Zîlan'da otlar hiç sararmazdı, çayırlar her zaman yeşil kalırdı. Suyu boldu, gözeleri çoktu. Hayat akardı, yeşildi, terütaze… Kışa çabuk hazırlık yapılırdı.

Mayıs yükünü yüklemiş gitmek üzereydi, ardından haziran gelecekti. Geliyê Zîlan'da ilkbahar nisan ayının ortalarında başlardı. İlk önce sipitang toplarlardı; ince, bir iki karış kadar, fazla büyümeyen bir ottu.

Karlar halen erimeye devam ediyordu. Daha haziran gelmemiş, yaz başlamamıştı; toprak kar sularını usul usul emdiği için çok daha yumuşak olur, kertexan dedikleri bir tür çapayla biraz deşince toprak hemen etrafa saçılır sipitangın kökü açılır, bir iki vuruşla kertexanın ucunda kalırdı sipitangın kökü. Hemen alıp bir önlük gibi bellerine bağlayıp altta kalan iki ucunu bele bağlanan bağa geçirdikleri mezerin içine koyarlardı. Mezer dedikleri bu önlükler renk renk olurdu; kırmızı, mavi, yeşil, siyah, güllü, çiçekli, morlu, allı… Hep ot kokardı, mayısın sonunda artık her otun sinen kokusuyla bir koku armonisi oluşurdu bir çeşit önlük olan mezerlerde. Bu armonide bin yıllardır devam eden toplayıcılık geleneğinin son çığlığı, sürekli kendini doğuran bitmeyin bir yaşamın gücü yatardı. Ot toplamada değişik bir terapi vardı; rahatlatır, kadınlar ruhlarında azalan, eksilen bir şeylerin hızla düzeldiğini, iyileştiğini hissederdi. Mezerin içine tek tek toplayarak koydukları otlar hızla çoğalır, kesilir, örülür, kurutulurdu. Sonra sofraları şenlendirirdi. Birazını kurutur, birazını hazır yemek yapar, birazını konserve gibi kaldırır, birazını salamuraya koyarlardı. Kereng[4]i de böyle toplarlardı; kar son demlerindeyken, toprak halen yumuşacıkken. Hele bir de yağda kızarttıklarında balıketi gibi kokardı, taze et gibi, iştah açardı kereng. Onlarca çeşit ot vardı Geliyê Zîlan'da. Eve getirip üst üste koyarlardı. Bazılarını kurutur, salamurasını yaptıkları gibi bazılarını da derman olarak kullanırlardı.

Gün git gide daha bir serin oluyordu. Serhedlarda akşamları yazın çok serin oluyordu, epeyce serin. Gün batıyordu, yarın yine ot toplayacaklardı. Şimdi ilk önce nereye gideceğini, hangi ottan

[4] Kenger.

toplamaya başlayacağını netleştirmişti. Tenine dokunan, saçlarının arasında oynaşan serin havanın verdiği dinginlikle eve doğru yöneldi. Serhed insanı sıcağa gelmez, kolay grip olmazdı. Biri grip ya da nezle olursa kesin dışarıdan getirip bulaştırdığını söylerler, kabul etmezlerdi. Epeyce emindiler bundan: Bir Serhed çocuğu soğuk almaz, nezle olmaz, gribe yakalanmaz!

Şîlan yamaçlarda gezinip biraz ot topladıktan sonra aşağıya, Zîlan suyuna indi, Nursel'i gördü. Hızla ona doğru yöneldi. En yakın arkadaşıydı. Kendi aralarında çok şey paylaşır, birbirlerinin sırlarına sadıktılar.

Nursel ile Şîlan yan yana gelince konuşacakları çok acil bir konu varmış gibi, hal hatır bile sormadan konuya girdiler hemen. İlk başta Şîlan:

"Ben bu gün okula gitmedim."

"Yoktun. Artık gelmeyecek misin?"

"Sanki!"

"Niye?"

"…"

"Niye? Sen gitmezsen ben de gitmem. Hani çok istiyordun. Okula başladığımız o ilk zaman ne kadar sevinmiştik! Sanki bıktın. Artık sevmiyor musun? Niye gelmek istemiyorsun ki?"

"Biliyor musun, benim eve yardım etmem gerek. Ben evde olmazsam zorlanıyorlar. Hem öğretmenlerin dilini anlamıyorum."

"Ama herkes öyle!"

"Olsun! Ben okulu sevmedim."

"Hem öğretmenler evimize kadar gelir, bırakmazlar."

"Bizimkiler bana bir şey demez. Öğretmen gelir, sonra gider, ne yapacak?"

"Ben de gitmem o zaman. Hiç kimseye bir şey demeyiz, sadece okula gitmeyiz, hemen alışırlar."

"Öğretmen gelecek annemle Türkçe konuşacak, annem ne anlayacak, hiçbir şey demez."

"Tamam, oldu. Artık ben de gitmem."

Atlar yaklaştı, Şîlan kaç saat önce uzaktan seyrettiği atları görünce hemen yanlarına süzüldü. Bir ata hemen bindi, Nursel

şaşırdı. Kimin atıydı, hiç bilmiyordu. Bir keresinde yaylalara gittikleri zamandı, orası daha düzdü, Şîlan ata bir binmişti, uçmuştu. Bir masal atına biner gibi, bir masalın içinde süzülür gibi… Şimdi Nursel'in gözünde canlanıverdi birden o anlar. Şîlan ata bindi. Hemencecik keyfi yerine geldi. Atın üstünde dönüp Nursel'e baktı, tekrar önüne döndü. Nursel gülümsüyordu. Çok geçmeden atlayıp indi. Atları bırakıp beraber yürümeye başladılar.

Nursel, Şîlan'ın eve gitmek istemediğinin farkındaydı. Boyları kadar iri kevenlerin, çalıların, otların içine daldılar bir anda. Şîlan önde yürüyordu. Nursel mecburen arkasından ilerliyordu. Şîlan evin içinde olmaktan sıkılır, ne zaman bir fırsat bulsa, hemen dağlara vururdu kendini. Nursel, Şîlan'ın bu haline alışıktı. Nursel daha fazla dayanamadı:

"Şîlan sen önüne bakıyor musun hiç! Ha bir yılan çıksa, ne yapacağız? Biraz yavaş yürüsene!"

"Gel gel hiçbir şey olmaz. Sen öyle ürkersen ha bu kevenler sana batar, ama ürkmezsen, hızla yürürsen, batacak vakitleri bile olmaz, inan. Hem batsınlar, ne olacak!"

Uzun, yılan gibi kıvrılarak süzülüyordu Zîlan suyu… Akan su, ilerleyen bir yola benziyordu.

Tek katlı, bir giriş kapısı olan okulun yaklaşık iki metre eninde ve boyunda olan eşiğine iki basamaklı merdivenle hemencecik çıkılıyordu. Eşiği aştıktan sonra üç dört adımda okulun içinde oluyordu çocuklar, o eşiği koşarak, itiş kakış geçerlerdi. Eşik hemen oyun yerine dönüşürdü. Eşiğin hemen sağında, okulun boyunu aşan bir direkte asılı bir Türk bayrağı hep sallanırdı. Bayrak direğinin hemen arkasında duvarda mavi renkli bir tabela: Doğancı İlköğretim Okulu. Bu tabelada bir de içinde ateş yanan bir kap vardı, demir bir şey olduğunu düşünürdü Şîlan, ateşin yandığını gösteren alev çok hoşuna giderdi.

Eşik bir sınır gibiydi; iki ayrı yaşamın sınırı. Biri köyüydü diğeri köylerine zorla getirdikleri, onun için köylerinde insanları kurşuna dizip üst üste koydukları, kendilerini içinde yabancı hissettikleri diğer bir yaşam(!) İlk başlarda okulu çok sevmiş, heveslenmişti ama git gide soğuyor, ona buz gibi soğuk, huzursuz

edici geliyordu. Eşikten içeriye geçtikten sonra hiçbir şeyi kendine ait hissetmiyordu. Çok derin bir yabancılık çekiyordu. Öğretmenin sesi bir pıtrak gibi durmadan yüreğine batıyor, rahatsız ediyordu. O pıtrağı çıkartıp atmalıydı, hep beraber yaşayamazlardı. Okulda biraz daha kalsa, sanki kaybolacaktı, sıkılıyor, bazen fena geriliyordu, en iyisi yine evdi. Okula gidince çölde gibi hissediyordu kendini, uçsuz bucaksız bir çöl. Yabancılık hissi onu çatlatacak, öldürecekti; yitip gidecekti, kaybolurdu elbette, çünkü çöle yabancıydı.

Okulun eşiğinden içeriye girdiklerinde konuştukları dil de değişiyordu. Öğretmenlerinin huyları da bir tuhaftı. Öğretmenler güzel giyimli, çok ince üslupluydular, sanki hiçbir şeye kızmasını bilmiyor gibi duruyorlardı ama köy yaşamı sınıfa taştığında öyle bir kızıyorlardı ki, acayiptiler… Her bir şey onların istediği gibi olsun istiyorlardı, ê ama olmuyordu! İşte o zaman dövüyorlardı. Atatürk'ü seversek bizi çok seviyor öğretmen diye ders aralarında konuşuyordu çocuklar. Şîlan Atatürk'ün zamanında Geliyê Zîlan'da çok insanın öldürüldüğünü biliyordu. O zaman devletmiş Atatürk. Cumhuriyetin çocuğuydu, Atatürk çocuğuydu öğretmen. Türkiye Cumhuriyeti tarihini anlatırken sesi Kela Uzzo'ya kadar ulaşır sanırdı çocuklar. Bir nida ile övünerek anlatırdı, sanki o zamanlar kendisi de savaştaymış, her bir şeyi bir bir görmüş gibi. Yoksa nasıl bu kadar iyi tanırdı Atatürk'ü… Cumhuriyetin çocuğuyuz biz derken bir tek kendinden bahsettiğini hepsi bilirdi. Başlardı çocuklar kendi aralarında öğretmenin hiç aklına hayaline gelmeyecek şeyleri düşünmeye. Bir öğretmenin ayakkabısının topuğunu kırmayı bile düşünmüşlerdi. Tek bir sebebi vardı; yüksekti.

Öğretmen Sakarya Meydan Muhaberesi'ni anlatıyordu: "Atamız olmasıydı…" diyordu. Çocuklar çoktan pıs pıs konuşma çemberini genişletmiş bir yandan şanlı tarihi dinliyorlardı. Hiç kıpırdamadan dikkatle öğretmene bakıyordu Şîlan, dişlerinin arasından: "Sanki Atatürk'ün kızıdır her şeyi de biliyor, çizmesi varmış, siyahmış…" Ardı arkası kesilmeyecek türden bir fısıltı başladı tekrardan. Öğretmen döndüğünde dikkatle dinliyorlarmış gibi yapıyorlardı, hatta bazen üzülüyor bazen de gururlanıyormuş gibi yapıyor, ardından birbirlerine göz kırpıyorlardı. Tabi her çocuk

bu çemberin içine giremiyordu, biraz yetenek istiyordu. Öğretmene çabuk yakalanacak olanı da dâhil etmiyorlardı zaten.

"Öğretmen onun kızı olsaydı bir kere çok yaşlı olurdu şimdi. Dedem Atatürk hükümetinin zamanında varmış, şimdi öldü. Demek ki…"

"Atatük'ü ne zaman görmüş ki öxetmen?"

"Harman zamanı…"

"Hadi oradan, savaşta görmüş ya! Önce Çanıqalê sonra da Sıkarya…"

"Hem… Hem dedi ya çocuğu yokmuş."

"Kızı da mı?"

"Hiç yok, hiç!"

"Anasıyla babası varmış."

"Fotoğrafı var ya!"

"Belkü akrabadır, xısımdır." Öğretmen:

"Hatt-ı müdafaa yoktur; sath-ı müdafaa vardır. O satıh bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaş kanıyla sulanmadıkça vatan terk olunamaz." diyerek sesini kalınlaştırdı. Çocuklar Mustafa Kemal'i görmüş gibi dikkatle bakıyorlardı öğretmene. Ses hepsini kendine doğru çekiyordu; sesin çekimine kapılmış gidiyorlardı. Gururluydu öğretmen, yirmi iki gece ve gündüz savaşılmış… Sonra Yunanlıları denize dökmeyi başarmışlardı. Çocuklar alkışlamak istediler ama öğretmen gözlerini kısmış tek tek hepsini kontrol ediyordu, Yunanlıların başına gelen herkesin başına gelirdi, çünkü Türkler kahramandı. Şîlan pozisyonunu hiç bozmadan bu sefer de: "E tamam da bize ne!" dedi. Nasıl olsa Wan denizine hiç kimseyi dökmemişlerdi, hiç öyle bir şey anlatıldığını duymamıştı köyde.

Cumhuriyetin çocuğu kırımın çocuklarını eğip bükmeli, şekle koymalıydı. Vazifeydi. Bu dağ başındaki köye anlatabileceği ne çok şey biliyordu, ezberi pekiyiydi. Tarihleri hiçbir zaman unutmayacak gibi yazmıştı kafasına. Ama girmiyordu kırımın, kılıç artıklarının çocuklarının, torunlarının, neslinin kafasına… Kafa kalmış mıydı ki! Kırılmış, ezilmiş, çiğnenmişti ya!

Şîlan okulun beton penceresinden dışarıya bakıyordu. Oysa ot toplamaya, paleye gittiklerinde yaşam daha sıcaktı, daha çok

çalışıyor, hayatı seviyordu. Bu yaşam o eşikten içeri girince yılan gibi soğuk, tuhaf bir şey oluyordu. Hal böyle olunca susuyor, bazen hiç dinlemek istemiyordu, boş boş bakıyordu öğretmene. En çok da kendisini anlamasını bekliyordu öğretmenin.

Okulun hemen önünde demir bir direğe asılı bayrağı bazen aşağıya indirirlerdi, çoğunlukla da yukarıda kalırdı. Sıkılırdı tüm bunlardan. Okulu bazen seviyordu, bazen de hiç sevmiyordu. Dersleri iyi gittiğinde, öğretmenleri onunla daha fazla ilgilendiğinde soğuyordu. İlkokulu bitirince Erciş'te yatılı okula gitmesi iyi olurmuş, okumalıymış, öğretmenleri öyle söylüyordu, "geleceğin parlak" diyorlardı. Gelecek dedikleri şeyi kafasında canlandıramıyor, hiçbir şey içine işlemiyor, bir tılsım uyanmıyordu. Niçin okuyacaktı ki, çok bilmiyordu. Bu "gelecek" onu çekmiyordu. Köyü bırakıp bir yere gitmek istemiyordu. Zaten ne Hatice ana ne de Kerem baba böyle bir şeyden bahsediyorlardı. Ama öğretmen niye eve kadar geliyor, niye okusun istiyor, artık daha fazla kızıyordu.

Şîlan git gide okulu boşladı, üçüncü sınıfı okumak istemedi ve çok geçmeden de bıraktı.

Bu arada öğretmen evlerine gelip gitmeye başladı. Şîlan okula devam etsin istiyordu öğretmen. Şîlan, için için kızıyor, öğretmenle hiç karşılaşmamaya özen gösteriyordu. Yok, çok zekiymişim, okursam iyi bir memur olurmuşum, iyi bir işim olurmuş, geleceğim olurmuş. Artık okula, okumaya soğuduğuna emindi Şîlan. İstemiyordu.

Hatice ana pek oralı olmuyordu, tek laf etmiyordu. Kimse bir şey konuşmuyordu öğretmenin dışında. Şîlan yine öğretmenin geleceği zamanı anlamış, başka bir köye gelin gitmiş olan ablasının yanına misafirliğe gitmişti.

Ablası Şîlan'a iyi bakıyordu. Elinin üstünde tutuyor, Şîlan'ı mutlu etmeyi biliyordu. Şîlan ise pek konuşmuyor, okulla ev arasında geçen günlerin gerginliğini üstünden atmaya çalışıyor, ablasına hiçbir şeyden bahsetmiyordu.

Bir gece, çok karanlık bir gece ablalarının evine misafirler geldi, Şîlan onları görmüştü. Uzun boylu, kirli sakallı, güleç olanı şiir de yazıyormuş; zaten şiir gibi konuşuyordu, diri, canlı, sıcak,

içten... O gece, o misafirlerle oturmuştu Şîlan da. Herkes onlar geldiğinde bir başka olmuş, bir başka ruha girmişti. Saklıyorlardı, kimse bilmesin, iyi değil, diyorlardı. Misafirler yine gecenin ilerleyen saatinde gittikten sonra onlardan gördükleri, duydukları her bir şeyden günlerce bahsettiler birbirlerine. Ne çok seviyorlardı bu misafirleri. Şîlan da çok sevmişti. Şiir gibiydiler, gece gelip gece gidiyorlardı. Küçük bir şeyleri bile yeni geliyordu Şîlan'a, apaydınlıktı yüzleri, çok değişik, kutsal bir tılsım gibi, bir o kadar da masum ve içtendiler. Tanrı onları sadece kendi canından mı yaratmıştı acaba?

Tekrar eve döndüğünde yaşamının çok değişeceğini sanıyordu Şîlan. Öyle olsun istiyordu; bir şeyler değişsin, yenilensin. Hatice ananın biricik yoldaşı olduğunu biliyordu. Şîlan olmazsa tek kalırdı; tek başına koyunları ahıra koyar, kuzuları emzirir, ahırları temizler, yemeği hazırlar, bahçeyi süpürür çok yorulurdu. Bazen içine derin bir şüphe giriyordu; acaba tüm bu işler için mi anası onu dünyaya getirmişti. Beraber çobandılar beraber açtılar toktular; her şey annesinin istediğine göreydi. Acaba annem beni de düşünüyor muydu hiç? Yoksa hep kendisi gibi mi olayım. Hep iş, hep iş!

Nursel kızmıştı; beraber okul okumaya karar vermiş, beraber bırakmışlardı. Şîlan öğretmenin derdinden onu bırakmış, gitmişti. Ama Şîlan'ın Nursel'e anlatacağı yeni şeyleri vardı artık. Döndüğünde Nursel'e hep o geceleri ve gecenin misafirlerini anlatacaktı. Birbirlerine "heval" diyorlardı. Onların bütün hal hareketlerini bir efsun gibi içmiş, füsunkâr bir edayla durmadan Nursel'e anlatacaktı sonraları. Ne konuşmuş, yemiş, anlatmış; nasıl bakmış, ayağa kalkmış, oturmuş, ayrılmışlardı. Hiçbir ayrıntı kafasında silinmiyordu Şîlan'ın. Bir de ne güzel gülüyorlardı! Tertemiz ve heybetli, içlerine sanki hiç kötülük girmemiş gibiydiler.

Şîlan o geceleri hayatında hiç unutmadı. Konuşmalarını, saygılarını, hürmetlerini, oturup kalkmalarına kadar her şeylerini... Yaşadığı sürece o geceleri gördüğü hayata hep sarıldı. O gecelerde içine düşen yaşama saygılı oldu; hep öyle olmalı, kalmalıydı, en zor günlerini bile bu bilince sarılarak aşmaya, bir şeyler başarmaya çalıştı. Gerilla kutsaldı. Her gerillaya katılan kutsallaşmıyordu; ama gerillacılık

kutsallığıyla vardı. Diğer türlüsü onun varlığına düşman olmaktı. Kutsallığından öç almak, zehirlemekti. O gece ömründe hep çoğaldı, varlığının öz benliği oldu, sürdü. Bir gönül, bir diğer gönülle muhabbet kurunca kavuşurdu kendine. O gece gelen misafirler gönlüyle sönmeyen muhabbeti kurmuşlardı. Az konuşmuş, hayran kalmış, hep dinlemiş, seyretmiş, feyiz almıştı. Sanki hep varlardı, onları arıyordu ve birden açığa çıkmışlardı. Hayat bu! İnsanı kendine kavuştururdu, eğer isterse insan kendi hayatını bulurdu. Sonra o hayatın rolünü alır, sorumluluğunu üstlenir, kapısından içeri girer, hayat olur, hayatta kalırdı. O geceden sonra hayatı gerillaya doğru açılmış, yavaş yavaş yol almıştı. Düstur netti:

Gerilla sana gelen değil, seni sana getirendir.
Gerilla seninle buluşan değil, seni kendinle buluşturandır.
Gerilla seninle kavuşan değil, seni sana kavuşturandır.

QULIXANÊ HISO

Şîlan dediğini yapmamıştı… Dediğini yapmadığında hiç imkânı yok, Şîlan'a kızardı. Ne diye söz dinlemiyordu, ne diye kendi bildiğini yapıyor, kendi kafasına göre davranıyordu. Gözüne öyle üşengeç görünürdü kızı, tembelliği hiç sevmez, üşengeçliğe fena kızardı Hatice Ana. Bir kız çocuğu elini bir işe attı mı, tutup koparmalıydı. Böyle olursa can olurdu, candan daha can… İnsan benzerdi yaptığı işe; işini pırıl pırıl yapan aynen işi gibiydi. Gevşek yapan da gevşekti…

Şîlan nasıl olmuştu da dediğini yapmamıştı; akıllıydı, çalışkandı…

Geldi, kızgınlığını alamadan kızının kafasına bir kere vurdu. Şîlan afalladı. Şîlan suçlu gibi, büzüldü. Süt dökmüş kedi gibi, şaşırdı. Onarılmaz bir cam gibi, kırıldı.

Hatice Ana hem pişman oldu hem hak etti diye iç geçirdi, bir çalım içinde uzaklaşmaya başladı. Durup kızına bakacak, bir söz daha söyleyecek gücü kendinde bulamadı. Arkasına bakmadan giderken dizleri tutmayacak kadar güçten düştü, hiç belli etmedi, daha bir söylendi, duyulur duyulmaz birkaç şey daha söyledi Şîlan'a, söylendi, gözden kayboldu.

Hatice Ana, dediği yapılmadığı zaman kızardı, hem de çok kızardı. Hatice Ana bir iş becerilmeyince, iyi yapılmayınca kızardı: Tembel işi kokmuş peynire benzerdi ona göre. Yenilmezdi; bozulmuş katık gibi…

Daha önce de böyle vurduğu olmuştu. Bu ikincisiydi. Bunu böyle yap, şunu şöyle yap, der, öğretirdi. Kızına bildiği her şeyi verirdi; şimdi tek kızıydı kapısında. Şîlan her şeyi bilir, evin her işine koşar, yapardı.

İlk vurduğunda Şîlan suçluluk hissetmiş, küsmüştü sadece. Ya bu sefer! Şîlan anasına belli etmeden ağladı, o fark ettirmediğini sansa da anası anlamıştı. Ama bu sefer, bir değişik olmuştu anası da. Hatice Ana anlamıştı ki kızı büyümüş, çocuk değildi artık. Sorumluluğu biliyor, küçük bir çocuk gibi muamele görmek istemiyor, kızgınlığıyla, döktüğü gözyaşlarıyla direniyordu. Eskiden küstüğünde, annesi ne yapar eder gönlünü alır sonra yüreğine basar, kızının saçını başını okşar hemen barışırlardı. Şimdi ise Şîlan içerleniyordu. Yanaşmıyordu anasına.

Şîlan minderin üzerine oturdu. Bir süre öyle kalakaldı. Sadece iş yapmak, hep çalışmak… Koşuşturup durmak dışında başka şeyler de arıyordu. Öyle bir içerlendi, öyle bir gururu kırıldı ki yeniden, kendini alamadı, ağlamaya başladı. Anası gördü ses etmedi, uzak durdu bir şey demedi, görmemezlikten geldi, olmadı. O gün yemeğe hiç dokunmadı Şîlan. Hiçbir işe varmadı eli. Kulağı hiçbir sesi duymadı. Gözü hiçbir şeyi görmedi. Evden çıkmadı. Durdu, düşündü, içerlendi, kesik kesik ağladı… Sustu, soğudu yüreği, güç getiremedi duygularına, sıcak sıcak ağladı… Şîlan o gün sabahı edene kadar, uyudu, uyandı, ağladı. Hatice Ana sabahı öyle bir zor etti ki…

Hatice Ana dayanamıyordu. Kızına yakınlaşmak istedi, yapamadı. Şîlan'ın çok zoruna gitmişti. Kıyamadı kızına. Yüreği acıdı, dili bir şey demeye varamadı. "Sus!" diyemedi. Yüreği kızının tarafındaydı. Ama yılların onda biriktirdikleri farklıydı: Üzülme! Bir şey olmaz! Geçer! Kız kısmı çabuk unutur!

Hatice Ana önce pek yaklaşamadı, ama yapamadı. Oturdu kalktı, gitti geldi, kızının etrafında bir gidip geldi, bir şey söylemek için minik bir bahane aradı. Kızının gönlü öyle bir darılmıştı ki… Hatice Ana kızının yüreğindeki yerinin ne olduğunu daha bir bildi; kendine daha bir güvendi. Bu güven ona birkaç bir şey söyleme şansı verdirtti. Kızında çıt yoktu yine. Anası kuzusunun etrafında dolandı durdu öğleye kadar. Öğle yemeğinden az önceydi, Hatice Ana ufaktan ufağa konuşmaya başladı, her bir şey dedikçe kızı yumuşuyordu. Anası biliyordu, kızı anasının fukarasıydı. Yine de

gönlünü kapamaz, tez unuturdu. Hoş görürdü, bunu becerebilecek bir saflığı vardı.

Hatice Ana bazen kızar: "Keça min tu hema tê li ser patika min de radize…"[5] sonra dönüp Şîlan'a bakar: "hiiii!" der, keyiflenir, kızının uyurken kendine sokulmasına sevinirdi.

Hatice Ana o gün kızının sabaha kadar ağladığını biliyordu, içine tarifsiz bir acı taş bir kütle gibi oturdu, sanki ne yapsa onu ordan kaldıramayacaktı, yıllar ona ne öğretmiş olursa olsun, vurduğuna çok pişman oldu. Kızına öyle bir bağla bağlandı ki, sen dersin anası kızını değil, kızı anasını dünyaya getirmiş, büyütüyordu.

Şîlan gittikten sonra da Hatice Ana ağladı, aynı kızı gibi. Bazı geceler kızının ağlama sesi kulağına geliyor, o geceyi hatırlayarak yüreği daha bir yanıyordu: "Vurmaz olaydım, bir fiske de olsa vurmaz olaydım ben sana. A ha kırılaydı bu elim, kızım, Şîlan'ım!"

O zaman kızı yanındaydı. En azından etrafında dolanıp gönlünü alacak imkânı vardı. Oysa artık yanında değildi. Kim bilir nerelerdeydi? Aç mıydı, susuz muydu? Yoksa uykusuz muydu? Böyle birçok gece geçirdi Hatice Ana. "Nasıl vurdum kızım ben sana… vurmaz olaydım… kırılaydı, elim kıralaydı."

***

Kızı annesi, annesi kızıydı… Ama işte deruni hayatta adeta insanlık tarihi kadar kadim bir keşmekeşlik vardı. Derin bir kuyuya benziyordu analaın ruhsal dünyaları da. Dibini görmek için ne kadar inmek gerekiyordu, bir karar verebilmek zordu. Bu kuyuda hem huzur veren hem huzuru bozan bir şeyler vardı. Büyüttüğü çocuğu büyümüyor, sıska bir yaşama muhtaç hale geliyordu. Sevgisi doyurmuyor, bir ömrünü adamasına rağmen bir o kadar kendisinin olmuyordu çocukları. Adeta doğuruyor ama herkes bir yandan sahip çıkıyor, yedi yaşından itibaren "devlet ana"nın ellerine teslim ediliyordu çocuklar. O da olmadı bir fabrikanın çalışma saatleri bütün yaşamlarını belirliyordu çocuklarının. Ya işçi ya memur

[5] Kızım sen geliyorsun, boynumun üstünde uyuyorsun

oluyordu bu zamanda çocukları. Bir de kızlar ana evinden çıkıyor, sahibi olan erkeğin evine gidiyordu: ev sahipleniyordu bir ömür kızlarını. Anayla kızının arasına soğuk bir zebellâ giriyor, yine de kızı anasının kaderinden kaçamıyordu. Anlamlandırması zor bir zamandı! Yetmeyen, eksik kalan, anlaşılmayı bekleyen bir şeyler vardı. Anayla kızının yoldaşlığı çoktan bitmiş, o devir kapanmıştı. Kızını dağlara götüren bir şeyler vardı. Anasından hatır bile istemeden gidebileceği kadar derin bir şey. Yoksa eninde sonunda her çocuk anayı bırakıyor hatta terk ediyordu bu zamanda. Zalim bir zamandı! Paraya, birkaç metre kumaşa, birkaç tatlı sözle doyuyordu analar. Silikleşmişti ana da kızıyla beraber. On binlerce yıl önce yine bu topraklarda beraber yaşamı yaratan, insanlığın beşiğini tıngır mıngır sallayan, doyuran ana ve kızlarına ne olmuştu? O zamanlar ana yaratandı ve kızını da yaratırdı. Ana özgürdü, kızı da…

Tamamlanamayan bir döngüydü anayla kızının hikâyesi artık. Birbirinden beslenip tekrar birbirine dönmüyorlardı. Çember kırılmıştı birçok yerinden.

Güneş, her sabah doğar yavaş yavaş dönerek batar, akşam olur; doğar ve batardı, devam eden bir döngüydü bu. Başı ve sonu olmayan bir çember gibi, başlangıç bitiş, bitiş başlangıcın kendisiydi, birbirinden doğup beslenirdi.

Kış biter bahar, bahardan sonra yaz, yaz kurutur, kemirirdi ardından sonbahar düşerdi, yazı sona erdirir kışa kapıyı açardı; dönerdi, tekrar başa dönerdi güneş gibi, ay gibi… Bir döngü vardı, demek ki insan da ölür, sonra tekrar yaşar, işte böyle sanılırdı, nasılı bilinmezdi; o eski zamanlar da güneşi ayın doğurduğunu sanırlardı. Ayın bütün döngülerini, yıldızlarla ilişkisini inceler, anlamlar ararlardı. Mevsimlere, derisini değiştiren yılana bakılırdı. O zaman toprak yeryüzündeki bütün canlıların anası bilinirdi. Gel zaman git zaman dönerdi, döngü kendini unutmazdı, güneş doğacağını hiç unutmaz, ay yirmi bir gün içinde tamamlanır, kışın sonuna doğru, "sibata dînik"te[6] kıyamet kopar, ardından yeşerirdi kopan kıyamet,

[6] Deli şubat

kargaşa durulur, yavaş yavaş bahar her yere ulaşır, çok geçmeden otlar yeşerir, çiçekler peş peşe açardı. Sonra yine yaz gelirdi.

Tohum, toprağa düşen tohum çürür, çürümeden damar atmaz, filizini vermezdi toprağa, filizden meyve, meyveden yine tohum… Belliydi vakitleri, belli olan bir şeyler vardı onca belirsizliğin, insan belleğinin almadığı onca şeyin içinde. İşte bu ehemmiyet duygusu verirdi, derin bir güven, geleceğe dair huzur hissi; işte yok olmuyordu bir şeyler. Bir düzen vardı. Göklerde bu muhteşem düzen, baharda doğuran toprağın etrafında dönen bu inanılmaz sihirli düzen kutsal gelirdi, korkular azalırdı. Yaşama güvenilirdi. İşler yolunda gidebilirdi. İşleyen bir düzen vardı; yıkılmıyordu. Yıkılmayan bir şeyler vardı, o ayakta durduğu sürece kendilerini de güvende hissedebilirlerdi. Güneşin balçıkla sıvanmadığını söyleten, toprak ananın cennetin mekânı olduğunu öğreten, yıkılmaz olan bir şeyler! Direği sağlamdı bu evin, başlarına yıkılmaması için her şeyi yaptıkları, binlerce yıl ne yapmaları gerektiğini düşündükleri evleri, dünya.

Serhedlarda analar başlarına bağladıkları şara yıldız işlerlerdi, yıldızla süsler, güneşi ekerlerdi, düzen korunsun hep yürüsün isterlerdi. Yıldızdan toka yapar takarlardı, güneşi bir sembol yapıp başörtülerine işleyerek başlarında taşırlardı. Kadın kendisine ait, elinin değdiği ne varsa ona yıldızı, ayı, güneşi, çiçeği, gülü, yaprağı işler, eksik etmezdi. Güneş doğar, toprak doğururdu. Kadın güneşle, toprakla, ayla, yıldızla arasında olan döngüden haberdardı. İşte bu döngü şu kocaman dünyayı ayakta tutan direkti. Hepsinden ortak olan bir şey vardı; kadında devam eden, kopmayan bir bağ vardı. Aralarında sadece kendilerinin bildiği bir dil vardı.

Düzen kırılmasın, döngü bozulmasın diye ana, kurallar bulmuştu; inançlar geliştirmişti. Halen bunlar kendi ırmağında akan bir su gibi kaygısızca akıyordu. Kimi yerlerde kadınlar ayın ilk doğuşunu oturarak gördüklerinde sevinir, o ayın iyi geçeceğini düşünür, dilek tutar, dualar okur. Kimi yerlerdeyse ayaktayken görmeyi pek hayra yormazlar her nedense.

Hayatın içine karışmış simgelerin, imgelerin haykırdığı da olur, “Beni tanıyor musun?” diye. “Ben senim, sen bensin!” dediği

de. Kürd analarının eteğine, eline, diline, tenine bir yılan gibi dolanmış simgeler hazine koruyuculuğuna devam ediyor halen.

Bir dönem sonrası hikâyelerde yılanlar çoğu zaman hazine koruyucusudur. Oysa daha önceleri İnanna'nın başından aşağı sarkarak çenesinin önünde düğüm olur, korurdu. Kadının, başının, me'lerin koruyucusu yılana sonradan hazine koruyuculuğu atfedilir. Ve daha sonraları da Havva ile Âdem'in arasına giren kötülükte sembolleşir. Artık kadınla erkeği birbirinden kopartan bir imgedir o; kadın köleleşirken erkek egemenleşir. Böylelikle görevi, yeri belirlenir yılanın da. Her ne olursa olsun insanlık yılandan halen kurtulabilmiş değildir. O yok edilemeyen bir geçmiştir halen.

Saç da kadının yüzünün, gözünün, sözünün koruyucusudur. Kadının saçı dökülse bile tekrardan yenilenir. Kadının başında koruyucu bir tılsım gibidir. Yılan her yıl bedenini yenilemek için derisini değiştirir; saç ise yenilenmek için sürekli dökülür. Kadının dökülen saç telinin yerine bir yenisi gelir; yenilenme devam eder.

Hikâye kendini korur! Her şeye rağmen hayatta kalmanın bir yolunu bulur. Bazen saklar saklanır, bazen dürter çağrıştırır. Onunla oynayan, ilk hakikatini bozanlara inat yine de bir yerde kendini ele verir.

Şîlan yeni yeni başına desmal sarmaya başlamıştı. Saçlarını kapatmaktan ziyade, başında laçik, dolbend, şar gibi çeşitli adlar verdikleri başörtüleri olan kadınların farklı bir yeri, saygınlığı vardı toplumda. Dikkatini çekiyordu. Hele şar dedikleri başörtüsünü bağlayan ninesi… Hiç kimse alıp öyle başına şar takamıyordu. Neden taktıklarına ya da takamadıklarına dair hiçbir şey duymamıştı, sorsa da, sanki hiç kimse cevap vermezdi. Herkesin bildiği bir şey vardı, kalın ve kesin çizgileri olan bir şey…

Başında şar olan kadınlar, saçlarını şar ile örten kadınlar köyün büyüklerinin toplandığı, hemen hemen hepsini erkeklerin oluşturduğu mecliste en az onlar kadar sözü geçiyor, dinleniyor, dikkate alınıyordu. Kimse onlara rastgele bir şey diyemiyor, onların dedikleriyse hiç hafife alınmıyordu. Köyün yaşlıları toplanıp herhangi bir şey hakkında karar alacakları zaman şar takan kadın da kalkıp onların toplandığı yere gidiyor, muhakkak köy meclisine

çağrılıyorlardı zaten. Böyle kadınlar şar takıyordu işte köylerinde. Bir de nerde ne konuştuğunu bilen, yaşamın her anında, zorluğunda, neşesinde ağırbaşlı, olgun, vakur, iffetli, söz geçiren kadınlardı bunlar. Her kadın böyle değildi, bazı, az kadın böyleydi köyde.

Bir defasında Şîlan'a şar takan bu ninesi anlatmıştı: "Ruslar ta buraya kadar geldi, ha bu bizim köye kadar. O zaman devletler aralarında bir anlaşma imzalamışlar Ruslar da gelip Serhed dağlarını bile geçti, daha ileriye gittiler. Qulixano onlarla da az mı savaştı! Qulixan, Hiso'nun oğluydu; bir yiğitti, öylesi bir yiğit bir daha gelmedi buralara. Amma böylelerinin soyu kurumaz, yine bir Qulixan doğurur analar. Qulixanê Hiso dendi mi akan su dururdu, çok savaşçıydı ha, Geliyê Zîlan'ı o korudu, hiç bırakmazdı başka kimse gelsin de topraklarımıza girsin, öyle yiğitti işte… Ruslar gelmişlerdi ama sonra Lenin demiş, yok böyle olmaz, biz başka halkların özgürlüğüne karışmayacağız, geri çekilmeye başladılar tekrardan. Lenin iyi adammış ama derlerdi ki dini yokmuş, hiç öyle insan mı olur? Biliyormuş buralar bizim, ondan bırakmamış askerlerini, tek tek çekmiş. Bu savaş hakkımız olmayanı çalma savaşıdır, biz Ruslar hırsız, çapulcu değiliz, demiş Lenin. İyi adammış her hal, bırakmamış buraları talan etsin Rus askerleri. Gerçi yine de ederlerdi ama biz bırakmıyorduk, hepimiz savunduk köylerimizi, namusumuzu, onurumuzu."

Şîlan bazen ninesinin tüm bunları nasıl bildiğine şaşırıyordu. Daha çok şey biliyordu ninesi. Başına şar bağlıyordu ya… Daha neler neler anlatıyordu ninesi:

"O zaman Xezal vardı, Ayşo, Perîşan, Rewua vardı… Rewua askerleri görüyor, gidip onlarla konuşuyor. Kendisi gibi yaşını başını almış bir kadın daha varmış yanında, öyle idi Rewua, sözü taşı harekete geçirir derlerdi onunu için. İkisi beraber gitmişler. Rewua demiş: 'Bakın siz Geliyê Zîlan'a doğru gidiyorsunuz, çok sarptır, yolu yoktur siz çıkamazsınız, geçit vermez. Zaten Kozbaşı'ndan öte bir patika bile yok, gidemezsiniz, Qulixan'ın askerleri sizi vurur, bir tekiniz bile sağ çıkamazsınız.' Lenin'in askerlerinin kimseye karışma, bir zarar verme gibi niyetleri yokmuş öyle, sadece geçeceklermiş, geri çekiliyorlarmış, ülkelerine gideceklermiş. Öyle

demişler onlarla az Rusçasıyla konuşan Rewua'ya. Rewua biraz da Türkçe bilirdi. Tabi Rewua'yı dinlemezler, belli bir yere kadar giderler. Qulixanê Hiso onlara pusu atar, Qulixan ki gözü gibi korurdu Geliyê Zîlan'ı; he tabi o zamanlar Lenin askerlerine 'kâfir' derdik. Üstüne üstelik komünistler diye onlardan korkulurdu, dini imanı olmayandan çok korkulurdu o zaman. Sağ kurtulan Ruslar tekrardan döndüklerinde Rewua'yı görürler, Rewua'nın onlara gösterdiği istikametten çekip giderler. Rewua biraz Rusça biraz Kurdî: 'Bilmiyoruz ki, bu insan ne diye ha bire birbirini kırıyor; bilmiyoruz ki, bizim topraklarımıza ne diye elinizde silahla gelmişsiniz yavrum. Gidin oğlum gidin, sizi de bekleyen analarınız var. Ama bir daha gelmeyin buralara. Bak biz geliyor muyuz sizin köylere. Hadi Allah işinizi rast getirsin. Gidin, analarınız sizi bekler. Böyle ölmeyin, bir yiğitlik yok bu ölümde.' Rewua hem kızar hem üzülür Rus çocukların haline."

Qulixanê Hiso… Zîlanlı bir destan çocuğu, yanık bir ezgidir halen, yüreklerini diri tutar Serhedlilerin.

Şîlan daha çok şey dinlemişti köyde. Ve bazı şeylere kendisi de tanıktı. Qulixanê Hiso bir halk destanıydı Geliyê Zîlan'da. Erciş'in kurtuluşunu bir zamanlar onun adıyla kutluyorlardı. Erciş 1 Nisan 1918 yılında işgalden kurtarılmıştı. Bandolar çalınıyor, kahramanlığı övülüyordu o gün. "Kahraman… Qulixanê Hiso gibileri olduğu sürece…" diyormuş devlet adamları. Şîlan her yıl Erciş'in Ruslardan kurtuluşu için yapılan bu törende Qulixanê Hiso'nun adını andıklarını, onun için saygı duruşunda bulunulduğunu duymuştu. Köyde tören yapılmazdı öyle, ama herkes yürekten biraz Qulixanê Hiso'ya benzemek isterdi; o herkese aitti, törensiz bir yiğitlik öyküsüydü hayatı. Sonraları devlet Qulixan adıyla tören yapma işini değiştirmişti, adeta kahraman birden yok olmuştu, kendileri yaratmış gibi tekrardan silmişlerdi. Köyde herkes bunu bilir, pek oralı olmazdı. İçerlenenler de vardı, hatta devlete sövenler, "Namussuzlar… alçak adamlar… İsmet'in dölleri… hökümetin iyi iş yaptığı görülmüş müdür bire qardaşım." diyenler de. Yine o zamanlar ölen bir Türk subayının ismiyle Erciş'in kurtuluşu anılır olur artık. Bir Türk dünyaya bedeldi, Kur-tî çocuklar

ölse kalsa ne olacaktı! Tabi o subay o zaman kahraman Türk milleti adına Ruslarla savaşmış, törenlerde hep anlatılıyormuş, böyle duymuştu Şîlan. Qulixanê Hiso'ysa artık bir varmış, bir yokmuş! Ama o Doğancı köyünde bir destandı halen. Kolay mıydı Hiso gibi böyle bir yiğit büyütmek? Her babaya nasip olmazdı.

Şîlan ise Qulixanê Hiso'yu bir tek kendi köyündekilerin böyle iyi tanıdığını düşünürdü çocukken. Halen onun hikâyeleri anlatılıyordu: Yiğitliği, cesurluğu, savaşçılığı, vuruşkanlığı, aşiretini gözü gibi koruması.

Şîlan daha çok küçükken ninesini çok gözlemliyordu. Hele o şar takan kadınları! Gün gelip yaşlandığında herkes için ne lazım, ihtiyaçları nedir, ne değildir bilirse ve gereklerini yapabilirse, sözü dinlenen bir kadın olurdu. İşte o zaman başına şar takabilirdi. Hem de üzerine yıldız işlenmiş olanından. Tıpkı ninesininki gibi mesela. Zaten bütün yaşlı kadınlar takmıyordu, bazı yaşlı analar takabiliyordu. Şîlan keşke daha gençken takabilseydim diye düşünmüyor da değildi. Böyle herkesin onu dinlemesi, ciddiye alması ne hoş olurdu! O kadar çalışıyordu, değerdi. Becerikliydi, elinden her iş geliyordu, yaptığı işi her gören kadın böyle söylüyordu. Şarın üstünde yıldızlar ve güneş olurdu. Mesela hiç çiçekli olmazdı, ağaç, kuş olmazdı üzerinde. Arka arkaya dizilmiş yıldızlar vardı, böyle karşılıklı.

Genç kızların taktığı ayrı, diğerlerinki ayrıydı. Gençlerin taktıklarına laçik, desmal diyorlardı, daha renkliydi, çeşit çeşit, insanlar gibi farklı farklı.

Bir de şar siyah beyaz desenliydi, geceyle gündüz gibi, her bir deseni birçok yıldızı temsil ediyormuş, ninesi öyle söylüyordu. Şar takana herkes her şeyini danışıyor, yol yöntem soruyor, izin alıyor, başlarına bir hal gelse gelip ondan yardım istiyor, o da her şeyi biliyordu. Nasıl ay, yıldız, güneş göğün yol göstericisi ise ninesi de köyünün ayı, yıldızı, güneşi idi. Kur-tîlerde güneş bir hafızaydı, ay ve yıldızla birlikte. Hal böyle olunca ninesi herkesin sorunlarıyla, iyi şeyleriyle de ilgileniyordu, sorumluydu. Yürürken başı dik yürürdü, omuzları hem çevik bir şahin gibi cesur hem de Wan denizi gibi kapsayıcı, maviliğinde besleyecek kadar emin dururdu.

Ninesinin omuzları çok şey konuşurdu Şîlan'a göre. Yıkık, yılgın, kaderine terk edilmiş bir hayatı taşımıyordu ona göre.

Ninesi gibi kadınların iyi günde de kötü günde de bir yerleri vardı, köyün başı, kaynağı gibiydiler. Sorumluluğu bir tek yaşlı, beyaz sakallı erkeklere bırakmıyor, bir şekilde dâhil oluyor, görevleri paylaşıyorlardı. Bir de bazılarına rûspî diyorlardı; yani yüzünde nur olan, aklık olan insan. Böyleleri toplumda hiçbir kötülüğe, suça bulaşmamış, izzeti nefsini ahlakla doyurmuş, toplumsallığı hazmetmiş insanlardı. Bir keresinde ninesi demişti ki, "Nerdeee o eski rûspîler…"

Şîlan daha gençken, ninesi kadar yaşlanmadan şar takabilmeyi koymuştu kafasına. Bazen şarın ne anlama geldiğini düşünüyordu, şar kelimesinin ortasındaki a'nın yanına e'yi de yarım ağız ekleyerek uzatarak, ağızlarının içinde yuvarlayarak söylüyorlardı. Adeta şaer diyor, gizemli bir hava veriyorlardı telaffuz ederken.

Genç bir kadın o şarı takacaksa köyün sorunlarının yükünü kaldırmasını bilmeliydi. Sadece kendi evi için değil köydeki bütün evlerinkini de. Böylesi kadınlar çok azdı, Şîlan bunun nedenini hiç bilmiyordu. Şîlan büyüdükçe de adeta kökleri kurumuş, başka bir diyara göç etmiştiler.

Kadınlar ancak kendi evine yetecek kadar öğreniyor, inanıyor, yapıyor başkasına karışmak, ilgilenmek zor geliyor; ne diye başını ağrıtaydı. Zaten erkekler de bırakmıyordu, bazı kadınlar nasıl oluyorduysa kendini kabul ettiriyordu. Her evin başköşesinde yerleri vardı; kimse onları çekiştirmiyor, kötülük beklemiyordu. Bu kadınlar neyi biliyorlardı, anlayamıyordu bir türlü Şîlan.

Doğancı köyünde siyah fistanını ters çevirerek giyen kadınları da görmüştü Şîlan. Kadın yas tuttuğunu böyle ifade ediyordu. Herkes biliyordu ki o kadın bir şeyin yasını tutuyordu.

***

Doğancı köyünde gün öğleyi aşmıştı. Belli belirsiz bir buğu ortada kala kalmıştı, ne yere iniyor ne göğe yükseliyor, adeta uyukluyordu. Belliydi çok yavaştı, yavaş olunca onun da kafası

çalışmıyordu herhalde. Esen dağ meltemlerinin esintisi bir serinlik getirse de, hava boğuk, buğulu, sıkıcıydı. Neyse ki Geliyê Zîlan'da yazlar uzun sürmezdi, yazın sıcağı toprağa değdiği gibi kalkar, giderdi. Yüksek bir platoydu Geliyê Zîlan. Zaten ağaç hemen hemen hiç yetişmez, kırkor otları bir insan boyu kadar uzar, bodur bir ağaç gibi genişlerdi. Mamujak ise bir hızla art arda yükselen dağların düzlüklerini, yamaçlarını, vadilerini, sırtlarını, bellerini helizle, kırkorla bir olur kaplardı. Heliz yaz boyunca burcu burcu kokar, yaz sıcağının çabuk aşılmasından memnun kalsa da bu sefer de soğuklar bastırır, kış gelip kapıya dayanırdı. Uzun kış geldiği gibi çok geçmeden kar örtüsünün altında kalıp toprağın sıcaklığını korurdu bu bitkiler.

Boğucu yaz sıcağında Şîlan'ın ilk aklına gelen Germav[7]'a gitmek oldu. Hemen hazırlandı, terliğini ayağına geçirdi, sarı sırma işlemeli siyah desmalini başına gelişi güzel attı, hızla çıktı.

Tozlu, sıcak araba yolundaydı. Germav'a gidip suya girecek, sonra eğer arkadaşları orada varsa Zîlan suyunda biraz yüzecekti. Kendini Zîlan suyunda daha özgür hissediyordu. Daha soğuktu ve fokurdamıyor, akıyordu. Akarken insanı okşuyor, insanın teniyle dile geliyor, konuşuyordu. Varlığını hissettiriyordu. Akan suyun dilini, dokunuşunu, bıraktığı tınıyı seviyordu Şîlan.

Germav ile evlerinin arası beş kilometre kadar vardı. O kadar çok gidip geliyorlardı ki, göz açıp kapayıncaya kadar orada oluyorlardı. Anası da görünmüyordu, sanki o çoktan inmişti bile.

Germav'da iki ayrı bina vardı; biri kadınların diğeri erkeklerin. Tek katlı binanın içinde birbirine bağlı sıcak su havuzları vardı. Bazen çok sıcak oluyor, bazı yerlerde fıkır fıkır kaynıyordu. O zamanlar demliği üstüne koyup kaynatıyor, çay bile demliyorlardı. Böyle yerler Geliyê Zîlan'da çoktu. Hele bir çilkanî[8] vardı; tam tamına kırk gözeli…

Yol boyu ilerlerken hemen kenarında, önüne doğru akan Zîlan suyuna takıldı gözleri. Acaba bu gün önce Zîlan suyunda mı

[7] Ilıca.

[8] Kırk çeşme.

yüzseydi sadece. Alıcı, baştan çıkarıcı bir güzellikle akıyordu Zîlan suyu. Sanki dağlardan toplanıp iniyor, tozlu yol kenarından kayıyor, yalnızlığını dağıtıyordu. Yalnızlığı paylaştıkça azalıyordu, gam kasavet kalmıyordu. Şen oluyordu, bir başka cana yakın duruyordu Zîlan suyu.

Zîlan suyunun etrafında bir sürü, bin türlü su vardı; acı, ekşi, sodalı, tuzlu… Kendisi de hepsinin ortasında akan tatlı su; bütün suların gözdesi, yeşil zümrüdü, yosun bakışlı, heveslisi. Etrafında yeni tesisler yapılıyordu. Her çeşmesinin başına insan konmuştu. Bildiği on altıya yakın havuzu vardı. Ama gözeleri say say bitmez, bin bir gözeliydi Geliyê Zîlan.

Nereye dokunsan su fışkırabilir gibi geliyordu Şîlan'a. Oysa vadiden yukarılara doğru çıktığında, tepeler yükseldiğinde, dağ zirvelerine yaklaşıldığında bu kadar bereketli değildi. Bilmeyen, anlamayan susuz kalabilirdi.

Bazı çeşmelerde gri mavi karışımı bir çamur oluşuyordu. Yüzlerine, saçlarına sürüyorlardı; saçları yumuşacık yapıyordu. Aynen krem gibiydi. Yüzdeki gözeleri dolgunlaştırıyor, parlak yapıyor, insanın bütün tenini yumuşatıyordu.

Az ilerde de kocaman bir çeşme vardı. Kaynağında içildiği zaman sodalı gibiydi su, acıydı, aynı kaynağın hemen alt tarafında içtiklerindeyse normal çeşme suyuydu. Çocukken gidip içtiklerinde bazen kafaları karışıyordu. Acaba su şaka mı yapıyordu, belki de oyun oynuyordu, sonrada kendi kendilerine gülüyorlardı. Bu çeşme bir acayiptir ha!

Germav'ın hemen alt tarafında bir tatlı su vardı aynı zamanda. Bilmeyenin yolu oraya düşmesin; dişleri gitti demektir. Bir kere bile içilse dişlerde sarımtırak bir renk oluşuyor ve geçmiyordu. En büyük şakası bu, çok ciddi bir şaka, ilk hata son hata! Gitti gitti! Şîlan şimdiye kadar hiç tedavi olabileni görmemiş, duymamıştı.

Kaniya Şor, Kaniya Şîrîn, Kaniya Tahl… Serhed çeşmeler cennetiydi. Çok fazla kaynak suyu vardı.

Kaç gün önce Şikefta Haso Nazo'ya gitmişlerdi. Dönüşte Germav'a uğramış, ardından da Zîlan suyunda yüzmüşlerdi. Germav

güzeldi ama Zîlan suyu insanla konuşuyordu, sohbeti, güzelliği bir başkaydı!

Haso çok sevdiği Nazo'yu ona vermedikleri için kaçırır. Bu mağaraya getirir. Aşireti duyar duymaz gelip mağarayı basar, Haso'yu cezalandırmak için Nazo'nun gözleri önünde çok kötü döverler. Döverken öyle sözler de söylerler ki Haso'nun onurunu onarılmaz bir şekilde kırarlar. Nazo'yu da kolundan tutup götürürler, ama Haso o mağarada dayak yediği yerde günlerce hiç kımıldamadan kalır. Hiç kimseyle de tek kelime konuşmaz, adeta dev bir çınarken birden kuruyup yıkılır. Nazo gizliden gizliye her gün ona yemek getirir, ne yapsa ne etse de tek bir lokma yediremez. Bu durum böyle Haso can verene kadar devam eder. Haso öldükten sonra Nazo da yaşamdan kesilir, çok geçmeden o da Haso'nun ardı sıra yaşama gözlerini kapar. Geliyê Zîlan'ın en meşhur, bilinen hikâyelerinden biridir Haso ile Nazo.

Şîlan'ın Germav'a ulaşmasına az kalmıştı, siyah bir taksiyi fark etti. Camları güneşte parıl parıl parlıyordu. Biraz gerilir gibi oldu. Kim bilir nereden gelmişlerdi? Kurdistan'ın her yerinden hatta Türkiye'den bile gelenler oluyordu Germav'a; şifalı olduğu, sıcak suyu nice hastalık iyileştirdiği için.

Sıkılırcasına yüzünü dağlara doğru çevirdi. Karşı yamaçta koyunlar gözüküyordu. Bir hafta kadar önce Zîlan suyunda koyunları yıkamışlardı. Tekrardan, akan Zîlan suyuna doğru baktı Şîlan. Kuzuları çoktan kırkmışlardı zaten. Bir hafta içinde koyunları kırkmaya başlarlardı. Koyunları yıkadıktan sonra kene, bit, pire üzerinde kalmasın diye ilaçlamışlardı. Yoksa koyunlara hastalık bulaştırıyor, etlenmesine, daha iyi beslenmesine engel oluyordu pireler, keneler. O zaman da koyunlar süt vermez, hep hasta, zayıf olurlardı, iyi olmazdı. Kırktıktan bir süre sonra bu sefer de ilaçlar koyunların derisine zarar vermesin diye Zîlan suyunda yıkayacaklardı. Yine Zîlan suyuna koyunları tek tek koyup, hızla yıkayıp çıkartacaklardı. Onların da çok hoşuna gidiyordu, rahatlıyor, kendilerine geliyorlardı. Bir yıl boyunca taşıdıkları yünleri gidiyor, hafifliyorlardı. Böylelikle daha sağlıklı, güçlü oluyorlardı.

Şîlan bu yazın ortasında koyunların, kuzuların böyle kırkılmasına, yıkanmasına çok seviniyordu. Ne iyi oluyordu, hafifliyorlardı. Bir değişiklik oluyordu onlar için. Vücutlarına bir tazelik geliyordu. Evlerinde ne varsa nerdeyse hepsi onların yünüyle yapılıyordu.

Döşek, yorgan, yastık, halı, eldiven, çorap, kazak, atkı; giyindikleri, yattıkları, üzerinde oturdukları, evin içine serdikleri hemen hemen her şey koyunların yünüyle yapılıyordu. O ona, o da ona bakıyor, besliyordu. İnsanlar hayvanların kıymetini biliyor, hayvanlar insanlarla yaşamayı öğreniyor, evcil oluyordu. Yaşamları birbirine bağlı, yaşamlarını beraber ören iki ayrı canlı dünyasıydı işte. Biri diğerinden daha üstün ya da aşağı değildi. Her ikisi kendi canlı dünyasını beraber devam ettirmeyi, birbirinden almayı, birbirine vermeyi binlerce yıldır öğrenmişti.

Bir çıkar yok. Kullanıp atma yok. İnsan koyunu, kuzuyu besleyip, doyurur, barındırır; o da insanı besler, doyurur, giydirir. Bu ilişkide insan kasap değildir; sadece eti için beslemez. Hayvana baktığında sadece kaç kilo olduğunu, kaç kilo eti çıkacağını görmez. Bakış farklıdır. Özene bezene besler, otunu suyunu eksiz etmez, kuzularına bakar, korur. Tahakküm, çıkar dengesi değil; ortak yaşam dengesi vardır aralarında. Keçi kılından yaptıkları kon[9]u, kuzu yünüyle yaptıkları kulav[10]ı kim verirdi onlara. Binlerce yıldır, bunların içinde yaşıyor, uyuyor, büyüyor, ölüyor, düş kuruyor, üstünde oturuyor, yağmurdan, kardan, sıcaktan, soğuktan bunlarla korunuyorlardı.

Şîlan çocukken yaylaya gittikleri vakitlerde ne zaman yağmur yağsa koşup kara kıl çadırların içine girer, hayretle kıl çadırdan gökyüzüne bakardı. Yağmur yağarken delik delik olan, kadınların elleriyle ipini eğirdikleri, ördükleri kara kıl çadırdan içeriye yağmur hiç girmezdi. Bir damla bile içeri düşmezdi! Ama çadırın içinden bakarken gökyüzünü, yağmuru görürdü, yine de yağmur içeriye giremezdi. Bir hikmet olduğuna inanırdı. Nasıl olurdu delik delik

[9] Kıl çadır
[10] Keçe

olan, aynen elek gibi olan çadırdan içeri bir tek yağmur damlası geçmiyordu. Bir de serin olurdu, çünkü her yeri delik delikti, kalbur gibiydi. Eleğin içine unu koyup salladıklarında un eleğin altına geçer, elek hemen boşalırdı. Çadır tuhaf bir elekti, yağmuru bile aşağıya geçirmezdi. Bir elek gibi kimse onu sallayamıyordu, acaba ondan mı yağmur damlaları altına düşmüyordu?

***

Geliyê Zîlan vadisi yukardan aşağı bükülerek iniyordu. Dar vadilerin arasına sıkışan dereler harika şekiller sunuyordu vadiye. Her bir taş, ot bir başka renk katıyordu yamaçlarına. Hiçbiri yeşil akan Zîlan suyu kadar baş döndürücü bir güzellikte değildi. Bundan adeta haberdardı vadideki bütün canlılar; börtü böcek, kelebek, kuş, çekirge, koyun, kuzu; mendê, heliz, xirapeng, suh, kulîlka zer, êcax… Güzelliğini bütün canlılara katık edip yedirmesini biliyordu Zîlan suyu. Farkındaydı güzelliğinin, bundan olsa gerek, nazlıydı, süzüm süzümdü. Eskisi kadar güzelliğiyle ilgilenmiyordu insanlar, kırgındılar. Büyük kırımdan sonra geçmemişti kırgınlıkları henüz. Ve her şeye rağmen hayat devam ediyordu. Akan hayattı Zîlan suyu da.

Doğancı köyünün çocuklarının hepsi birbirine akrabaydı. Çocuklar bir evin içinde, beraber büyür gibi aynı köyde büyüyordu. O günlerde çocuklar kendi aralarında Fatih ile kız kardeşini konuşuyordu. Çocuklar büyüklerin işine karışmazdı, ama büyüklerin her bir şeyini de duyar, bilirlerdi. Fatih'in annesi ne demişti, biliyorlardı.

Şîlan'ın amcaoğlu Fatih küçük kız kardeşiyle kavga etmişti. Kavga büyümüş, kızışmıştı. Aşılmaz dağ gibi olmuştu, anneleri ne dese kar etmiyordu. Bir kulaklarında girip bir diğerinden çıkıyordu. Onlar ha bire itişip kakışıp kavga ediyorlardı. Artık anneleri ellerinden yorulmuştu. En sonunda annesi Fatih'e: *"Ma serê te berjêr kiriye?"*[11] diye sordu öfkeyle. Fatih'in içi cız etti, korktu… Bu kolay kolay söylenmeyecek bir sözdü. Fatih ürktü. Kendini bir an çok yalnız hissetti. İçine bir karamsarlık çöktü.

[11] Başını önüne mi eğdi?

Annesi niye dövüyorsun, bağırıyorsun kız kardeşine senin başını eğecek kadar ağır bir şey mi yapmış demek istiyordu. Namuslarına leke düşürmemişti. Annesi böyle söyleyince Fatih artık geri adım atmak zorunda kalmıştı.

Bir kız toplumsal iffetin dışına çıkacak bir şey yaptığında saçını keserdi. O zaman herkes bilirdi ki namusuna leke düşürmüş, erkek kardeşinin boynunu bükmüştü. O zaman bu namusu temizlemek erkek kardeşe düşerdi, yoksa toplumun içinde başını kaldıramazlardı.

Kız saçını kesip kardeşinin, abisinin, babasının duvara asılı ceketinin üstüne bıraktı mı, artık ona kızın namusunu temizlemek düşerdi.

Bir keresinde yine köyde böyle bir olay olmuştu. Fatih az çok hatırlıyordu. Herkes suspus olmuş, etkilenmiş, kendi kabuğuna çekilmişti. Köylerinde genç bir kızın biriyle ilişkisi olur, birbirlerini seviyorlarmış, orda burada buluşuyorlarmış, kimsenin meseleden haberi olmamış, sonra nasıl olmuşsa aralarında kavga etmişlerdi. O kavgadan sonra kız içinde bulunduğu durumu kabullenemediği için saçını bıçakla kesmiş, uzun beliğini duvarda asılı olan erkek kardeşinin ceketinin üstüne asmıştı. Bu, "Ben kirliyim, boynunuzu büktüm, başınızı öne eğdim, suç işledim." anlamına geliyordu. O zaman köyde kimse o kızın yüzüne bir daha bakmamıştı, ailesi dışarıya çıkamaz hale gelmişti. Ölmekten daha beter olmuşlardı, yerin dibine diri diri girmeye razı hale gelmişlerdi. Adeta lanetlenmişlerdi.

Saç ateş gibi bir şeydi. Hem bir ocaktı ısıtır, doyururdu hem bir akkordu yakar, kül ederdi. Saç hem övgü, güzellik hem utanç, iffetsizlik unsuru olabiliyordu. Bir kadının güzelliğinin tanımı saçla yapılır; kadının uzun saçı aynı zamanda bir tür namus kuralı, töresini de ifade ederdi. Köylerinde kadınlar saçını kesmezdi. Bir kadın biri namusuna el attığında, biriyle kaçtığında saçını keserdi. Herkes o zaman bilir ki günah işlemiş, ayıp bir şey yapmıştı. Kadın saçını keserse çirkinleşirdi, adeta kadın olmaktan düşerdi, saç o kadar kadının doğasıyla özdeşti. Akabilecek kanı durdurduğu gibi, kan akmasına da neden olabilirdi.

Fatih toplumun içindeki kaideleri kız kardeşiyle ettiği kavgalarda böyle öğrenmişti. Çok gerekmedikçe dile getirilmeyen, ama hep canlı tutulan kurallardı bunlar. Fatih bu hikâyeyi hep köylerinde anlatılan tavuk hikâyesine benzetiyordu, köyde herkes bu hikâyeyi eninde sonunda öğrenirdi:

Kurka yatan bir tavuğun yumurtasından bir tanesini çıkartıyorlar, boyayıp tekrar yerine koyuyorlar. Tavuk bakıyor, sıcaklığı, büyüklüğü diğerleriyle aynı ama rengi değişik. Ayağıyla yite yite çıkartıp dışarıya atıyor yumurtayı. Köylerinde kurka yatan tavuğun yanına kolay kolay yaklaşmazlardı, hele yumurtalarına hiç dokunmaz, dokunmasın diye de çocukları kati bir şekilde uyarırlardı büyükler. Toplumsal ahlak, kaide, ölçüler de buna benziyordu, bir şeyin dokusuna zarar verdiğinde mutlaka en sert bir şekilde kendisini koruyor ve cevap veriyordu.

Binlerce yıldır işleyen şeyler vardı köyde; ekmek yere atılmaz, ateşe su dökülmez, akşamları sakız çiğnenmez, gece karanlıkta ıslık çalınmaz… Toplum yeni ahlak kuralları oluşturana, varlığına işleyene kadar mevcut olana sımsıkı bağlanır, yoksa var olamazdı.

Amcaoğlu Fatih bunları öğrendiğinde Şîlan daha çok küçüktü. Fatih o yıllarda çalışmak için metropollere gitti. Uzun zaman gelmediği de oluyordu. Aralarında çok kalmadığı için Fatih'in yeri onların yanında ayrıydı. Meraklıydılar Fatih'e.

Yıllar böylece akıp ilerledi. Fatih köye geldiğinde de kısa bir süre kalıp tekrar dönüyordu. Yine bir bu tatillerinden biriydi ve köyde davet vardı.

Hatice Ana ile Şîlan da hazırlandılar düğün için. Annesi en çok kızının etrafında döndü durdu, istediği gibi giyinebilmesi için elinden gelenin en iyisini yaptı. Gelip gidip kızının giyinip kuşanmasını seyretti göz altından çaktırmadan. Düğünlerde Kur-tî kadınların binlerce yıldır giydiği elbiseler özene bezene giyilirdi. Ve her aşiretin elbisesi biraz da kendilerine özgüydü.

Davulun sesi ta uzaklardan duyuluyordu. Fatih yıllar sonra Şîlan'ı bu düğünde gördüğünde tanımadı önce. Hangi ara böyle büyümüş boy pos atmıştı. Ama yine de bir çocuktu Fatih'in gözünde

Şîlan. Düğün yeri çok kalabalıktı. Köyde herkes oraya toplanmış gibiydi. Yeni elbiseler giymiş çocuklar ayrı bir havada koşturup duruyorlardı. Çok geçmeden gençler halaya kalktı. Oturduğu sandalyede Hatice Ana kızını seyrediyordu. Kendinden geçmiş, bir tek kızına bakıyordu. Yüreği kabarıyor, kabına sığmıyor taşıyor, deli divane olmuş çağlayanlar gibi akıyordu. Mutluydu, çok mutluydu. Hatice Ana köylerindeki kaç düğündü böyle oturup kızını seyrediyordu. Her düğünde Şîlan'ının düğününü de görüyordu.

Şîlan'ı gelişmiş, serpilmiş, elinin altında büyümüştü. Ne biliyorsa ona demiş, tek tek öğretmişti. Daha ne yapsın! Yüreğinin kuvvetini kızında görüyor, daha bir kuvvetleniyordu. Bir şeyler devam ediyor, ona ait olan bir şey sürüyordu, bunu yüreğinin derinliklerinde hissediyordu, ölümsüzlük gibi bir şeydi bu, ölmeyen bir şeyler vardı, insana kendisini böyle hissettiren bir duygu yumağı. Bir anayı mutlu edecek daha ne olabilirdi ki? Kendisini bu dünyaya ölmemecesine bırakıyordu. Kendisi çoğalıyor, süreklileşiyordu, ölüm var mıydı bir anaya?

Gençler çepkî oynuyorlardı, bir top gibi, her gün doğan güneş gibi, dolunay gibi yuvarlak olmuşlardı, dönüp duruyorlardı. Hiç kopmaz gibi birbirlerini tutmuş, ellerini çırpıyor, her dönüşte, her harekette hafif zıplıyor, yaşamı devam ettiriyorlardı. Bir halkaya yaşam katıyor, sürekli hareket eden, kımıldayan, titreşen hayat gibi hiç durmuyorlardı. Çepkîden sonra yuvarlakları açıldı, yarım ay gibi oldular, halaya devam ediyorlardı, kendini tutamayan bir yaşlı gençlere taş çıkartmak istercesine eline mendilini aldı, en baştakinin elini tuttu. Herkes daha bir şenlendi.

Şîlan bir başka seviyordu halayı, düğünlerde gençler hep birlikte halaya girdiklerinde, dünya her anaya daha bir güzel görünüyordu. Çoğalıyordu duygular, biteviye bir his gibi… Gençler de halaya geliyorlardı; coşuyor, paylaşıyor, ortak duygular yaşıyorlardı.

Hatice Ana oturduğu sandalyenin üzerinde kızına baktıkça daha bir geriniyor, övünüyor, gururlanıyordu adeta. Acaba gün gelecek kızını nasıl birine verecekti, ölçüyor tartıyordu kafasında. Öncelikle Şîlan'a layık biri olması gerekti, koruyabilmeliydi kızını.

Aklıselim, kuvveti yerinde, işinde gücünde, Şîlan'ı namusu görebilecek, sahiplenebilecek bir erkek... Şîlan'ını öyle sıradan birine hiç vermezdi. Hiç verir miydi?

O aralar bir görücüsü gelmişti, "Kızım biri seni bir görmek istiyor." demişti. Şîlan küsmüştü hemen, yüzünü ekşitmiş, gözleriyle kızmış, yüzü sertleşmiş, pek bir şey demese de, "yok!" demiş, anasının yüzüne bakmamış, hırslanmıştı. Hatice Ana kendisini azarlanmış gibi hissetmişti. Ondan sonra bir daha dokunmayacaktı Şîlan'a, bekleyecekti. Nasıl olsa o gün de gelecekti, kızını birine verecekti.

Gençler öyle coşmuştu, öyle güzel, uyumlu oynuyorlardı ki… O uyumun içinde bir tek kızına bakıyordu Hatice Ana usanmadan. Yüreği bir kuş kadar hafiflemiş enginlerde seyrediyordu. Bütün yeryüzü kanatlarının altında, semada aşkı içmiş gibi dönüyordu. Yüreği aşktan öyle bir hafiflemişti ki, kızı için mutlu olmayı bilirdi Hatice Ana.

Şîlan siyah bir kıras, üzerine de siyah, çiçek işlemeli, levendisi geniş bir fistan giymişti ve her iki levendinin uçlarını arkadan bağlamıştı. Başına attığı desmal siyahtı, ayakkabısı da… Siyah kiras ve fistanın içinde pırıl pırıldı, ışık gibi parlıyordu. Beyaz nasıl ferahlıksa, siyah Şîlan'ın üzerinde bir gizemdi. Aranan bir sırrı taşır gibi, dokunaklı, hem yakın hem uzak. Sanki içinde bir şeyleri gizliyor; o gizin içinden bir şeyler anlatıyordu. Döndüler, ilerlediler, hep birlikte topuklarını vurup tekrar geri döndüler, ne sıralarını, ne uyumlarını bozmadılar, hep birlikte halaydaydılar. Sevinçliydiler, neşeleri bedenlerindeki uyumu güzelleştiriyor, ta uzaklardan duyulan davulun sesini büyütüyordu. Düğün gümbürdeyerek devam ediyordu. Öyle şen oynuyorlardı ki, seyreden doyamıyor, gözlerini onlardan alamıyordu. Şîlan da öyle güzel oynuyordu ki, Hatice Ana bakmaya doyamıyordu. Bir ana kızına doyar mıydı ki… Hatice Ana hiç Şîlan'ına doyar mıydı?

Anası kızındaki ışığa bakıyordu, coşkuyu seyrediyordu. Ne zaman öğrenmişti böyle halay çekmeyi, çok bilemedi. Ama kızı düğünlere gitmeyi severdi, düğünlerde gençler sabaha kadar halay çeker, yine de yorulmazlardı.

Şîlan'ı saçlarını bir lastikle bağlamıştı sadece. O güzel saçları halayda daha bir güzeldi. Siyah, uzun, düz saçları elbisenin üstünde daha parlak bir siyahtı, gizem gibi derin. Şîlan saçlarına bakardı, halen arada bir annesi yıkıyordu, yıkadıktan sonra tarayıp ya örüyor ya da atkuyruğu yapıyordu. Hatice Ana hep derdi: "Şîlan saçının bir tek teline ruhunu verir, bir gün bir makas vurmaz." Şîlan birkaç kere perçem yapmaya çalışmıştı. Aynanın karşısına geçip uğraşmıştı saatlerce.

Şîlan'ın saçları her iki omzundan akıyor bütün belini kaplıyordu. Halayın, davulla zurnanın ritmine uyum sağlıyordu bedeniyle hareket eden siyah, dolgun, düz saçları da.

Şîlan ile Fatih dağlarda, Özgürlük Hareketi içinde bir araya geleceklerdi yıllar sonra.

GECENİN NÖBETİ

Şimdi Kozbaşı'nı geçiyorlardı. Şîlan şaşırdı. Demek ki kaybolacaklardı! Gülümsedi. Artık kayıptı!

Gece boyu yolda idiler. Çok yürümüşlerdi. Oysa Şîlan'a hiç de öyle gelmiyordu, sanki hiç yere basmamış, uçmuşlardı. Mükemmel, duru bir huzur vardı yüreğinde. Bir çift kanadı olan huzur, kutsal bir duygu… Demek ki katılmak böyle bir şeydi; gerillaya katılmak… Umutlandı.

Nursel ile beraber büyümüşlerdi. Katılacakları birkaç gün öncesine kadar da Nursel, Şîlan'ın gerillaya katılmak istediğinden habersizdi. Her şey bir anda olmuş bitmişti!

Şîlan bir şeyi kafasına koymuşsa kesin yapardı, yoksa rahat etmez, kendini yerdi. Nursel kendini bildi bileli Şîlan böyleydi.

Şîlan annesiyle, babasıyla vedalaşıp katılmak istiyordu; anlamaya çalıştı, olur muydu? Çok emek vermişti, evin her yerinde alın teri vardı. Kaçarcasına evden ayrılmak istemiyordu. Bunu hak etmediğine emindi. Bunun için babasını, abisini biraz yoklamıştı. Hiç olacak gibi değildi. Hatice Anaya ise hiç hissettirmemişti bile.

Şîlan bir gerilla için ne lazım olur, bir bir topladı, bir araya getirdi. Nursel'e bile hissettirmedi, gelmeden birkaç gün önce söyledi. Şîlan kendisi katılırsa Nursel'in de geleceğini biliyordu. Asla ayrılamazlardı, birbirinin yarısı gibiydiler, kopmazlardı.

Katılacaktı, ama gerilla bile bu durumu bilmiyordu. Kimse bilmiyordu. Bir tek Şîlan'ın kendisi biliyordu. Nasıl katılacaktı? Köyün genç kadınlarını yokladı, vardı, birçok kişiyi kendisiyle beraber götürebilirdi. Şîlan artık tek bir şey biliyordu: Gerilla

olmalıydı. Karar vermesiyle katılma girişiminde bulunması ve etrafındakileri örgütleyip katması bir anda olmuştu. Her şey çok hızlı gelişmişti.

Nursel'e, "gel, beraber arkadaşlara katılalım." dedi. Nursel biraz düşündü, gülümsedi: Şîlan ne zaman böyle bir karar vermişti! Anlamadı. Tek anladığı artık Şîlan'ın katılacağıydı. *"Gel, sen de gel."* diyordu. Nursel merak etti, nasıl olacaktı?

Şîlan'ın cevabı hazırdı. Arkadaşlar bu gün yarın gelecek, nasıl olsa gece gelirler, peşlerine verip gideceğiz… Nursel şaşırdı: "Hepsi bu kadar mı?" Şîlan'sa yıllardır bu işleri yapmış gibi, hazırdı: "Arkalarına verip gideceğiz, onlar nereye giderse biz de oraya." Nursel inanmadı, başka bir şey vardı, söylemiyor muydu acaba? Şîlan'la arası çok sıkı fıkıydı. Baktı, nabzını yokladı, ağzından laf almaya çalıştı. Anladı. Emindi. Aynen öyle yapacaktı. Şîlan büyük bir telaşla bunları anlatırken, kafasını meşgul eden şeyler vardı. Belli oluyordu. Nursel'i de bir kaygı aldı: Ya öyle olmazsa, karanlıkta gerillayı kaybederlerse, tekrar eve dönmek zorunda kalırlarsa! O zaman ne olacaktı? Herkes onlara kötü gözle bakacak, evden çıkan bir genç kız eve dönemezdi, köyde onları perişan ederlerdi, namus meselesi olurdu, herkes onlara kirlenmiş gibi bakardı, ömür billâh bir daha dışarıya çıkamazlardı. Nursel daha bir kaygılandı. Şîlan'a tüm bunları söylemekte gecikmedi, Şîlan her şeyi çoktan düşünmüş, hazırlanmış gibiydi. Kararlı, inatçı, direngen, bir işe el attı mı üstesinden gelmezse yaşayamayacak, hemen çatlayıp ölecek denli adapte olan biriydi. Yine de Nursel'in aklına bir fikir daha geldi, ama hemen söylemedi. Önce bir bakmalıydı, belki olmazdı. Şîlan, amcası Silho'nun kızı olan Nursel'in yanından ayrıldı. Gün batmak üzereydi. İçlerinde bir telaş olsa da köydekiler sakindi, günlük uğraşı içinde yuvarlanıp gidiyorlardı. Zîlan suyu onlara güç ve huzur veriyordu.

Çok geçmeden Şîlan yine Silho amcasının evine geldi. Gözlerinin içi parlıyordu. Başındaki kırmızıyla siyah karışımı laçiki gelişi güzel, günün bütün koşuşturmasından yorulmuş, gizli yapılan bütün işlerin sıcaklığından heyecanlanmış gibiydi. Nursel, Şîlan'ın omuzlarından sırtına doğru gevşeyerek kayan laçike bakarken

gidişlerinin ardından kopacak figanı hisseder gibi oldu, ürperdi. Gözü laçikten ayrılmıyordu. Belki bu laçik evde kalacaktı, bir iz olacak, kimsenin bilmediği şeyleri biliyor olarak.

Şîlan'ın elinde bu sefer bir çanta vardı. Açtı, aceleyle içindekileri gözden geçirdi. Dikkatle Şîlan'ı süzen Nursel'in ağzı gördükleri karşısında açık kaldı. Hem kendine hem Şîlan'a şaşırdı. Şimdiye kadar hiç fark etmemişti, Şîlan tüm bu eşyaları ne zaman bir araya getirmişti, hikmet bir şey! Nursel:

"Şîlan bu çanta niçindir?"

"Sonra sonra… Sonra ben sana gösteririm."

"E tamam, öyle olsun! Hadi bakalım, öyle olsun!"

Şîlan ses etmedi. Çok geçmeden Nursel'e sordu:

"Sen hazır mısın?"

"Niçin?"

"Dağa gideceğiz, dağa…"

"Sen nasıl ayarladın, kim bizi götürecek?"

"Hiçbir şey ayarlamadım."

"Nasıl gideceğiz? Ya gidemezsek, bir daha köye dönemeyiz Şîlan!"

"Zaten arkadaşlar geliyor, arkalarına düşüp gideceğiz işte. "

Şîlan sakin, hazır, yola şimdiden girmişti. Nursel tam ikna olamıyordu:

"Öyle olur mu Şîlan?"

"Olur, olur. Aynen öyle olur."

"Olmaz!!! Düşmana yakalanmak da var. Tutuklanırız. O zaman biz ne yapacağız, kime ne söyleyeceğiz. Bir sürü…"

"Hiç merak etme! Ne yapar eder arkadaşları görürüz. Göremezsek bile, hep yürürüz, mutlaka bir yerde buluruz."

Nursel hemen evdeki misafirlerinden söz açtı; uzaktan gelmişti, o ne olacaktı? Nursel'in ağzında ondan sonra çıkacak sözcükler çıkamadan, ağzında kaldı. "Ona da deriz, isterse gelebilir." dedi, Şîlan. Nursel daha sonra öğrenecekti: Meğerse Şîlan onu da kendisiyle beraber çıkarmak için çoktan ayarlamıştı, o da tamamdı, gelecekti.

Nursel'in içine şüphe düştü: Sanki Şîlan başkalarını da kendisiyle beraber götürecekti. Şîlan'dan habersiz milis olan genç bir akrabasının yanına gitti: "Eğer arkadaşlar gelirse söyle, biz katılmak istiyoruz." dedi. Sonra gelip Şîlan'a söyledi. Şîlan çok oralı olmadı. Katılacağım demişse, katılacaktı. Bunun için gerekli olan her şeyi hesaplamış, ayarlamıştı. Şimdi sadece o geceyi bekliyorlardı.

Nursel nasıl olduğunu anlamadı, ama o gece köye gerilla gelmişti. Şîlan, çantasını da yanına almıştı. Gerillaların nereden geçeceğini kestirmeye çalışıyorlardı. Henüz ortalıkta bir çıtırtı, bir ses yoktu. Gecenin biraz daha ilerlemesini bekliyorlardı. Nursel:

"Şîlan sen o çantayı ne yapacaksın? Ağırdır."

"Bir şey olmaz!"

"Şîlan senin planlaman gerçekleşmedi ama bak gör benimki olacak. Daha mantıklı."

Şîlan güldü, yan yana oturdukları yerde Nursel'in boynuna kollarını doladı, kendine doğru çekti:

"Sen nasıl ayarladın?"

"Vallahi bir şey ayarlamadım."

"Sen var ya sen, sen benden önce bu planlamayı yapmışsın?"

Nursel katıla katıla gülmeye başladı:

"Yok, vallahi ben hiçbir şey ayarlamadım. Ama senin gibi rastgele kendimizi dağa vurup gitmeyeceğiz yani ha!"

Nursel'in yaptığı planlama üzerine gerillayla irtibat oluşturdular, gerilla katılmak isteyen üç genç kadından haberdar oldu. Aynı gece bir gerilla birimiyle şimdi Kozbaşı'nı geçmiş, ilerliyorlardı. Şîlan uçuyordu. İstemişti ve yapmıştı. Getiremediği diğer kızlar için pek canını sıkmıyordu, çabalamıştı, fark edilmişti, yapamamıştı. Yoksa daha büyük bir grup olacaklardı şimdi.

Her adımda köy geride kalıyordu. Dönüp hiç arkasına bakmadı. Gözü, gönlü hep önündeydi. Köyü geride kaldı, annesi de… Her şey geride kaldı, yüreğinde bir ateşle geleceğe yürüyordu. Yüreğinde öyle bir ışık yayılıyordu ki, kör ediyordu adeta. Sevinçten çıldıracak gibiydi. Nursel de hemen yanındaydı, yıllardır hep

beraberlerdi, amcakızlarıydılar, beraber büyümüş, beraber ateşten sevdalarla örülmüş bir yola vermişlerdi yüreklerini…

Nursel'in adı artık Viyan Zîlan'dı. Geliyê Zîlanlarda, Serhatlarda büyüyen her çocuğun yüreğinin zulasında bir "Zîlan" hikâyesi vardı.

Kozbaşı'nı da geri de bırakmışlardı. Şimdi Kır'a doğruydu yönleri, kendisi de bilmiyordu nereye gideceklerini. Tek bildiği şey artık kendisi de "heval" olmuştu. Hevala Rûken… Çok gülüyordu, kanatlarının bu kadar geniş olduğunu şimdiye kadar hiç keşfetmemişti, hatta bu kadar yükseklerde uçabileceğini kimse ona söylememişti, oysa şimdi uçuyordu. Artık Şîlan ERGÜN değildi, hevala Rûken… Çok gülüyordu, mutluluğunu nasıl ifade edeceğini bilmiyordu, hiç yerinde durmuyordu, hep yürümek istiyordu, yol hiç bitmesin, hep dağlar aşılsın istiyordu. Kaygısız, korkusuz, tereddütsüzdü.

O daha küçükken anlatırlardı: Kozbaşın'a kimse gidemezmiş, zaten hiç kimse Kozbaşı'nın tepesine çıkamıyordu. Çocukken üşenirlerdi, biraz da korkarlardı, zahmetti. Hiç şimdiye kadar çıkan da olmamıştı, hiç görmemiş, duymamıştı Şîlan. Bir kişi demiş ben çıkacağım, gitmiş, gidiş o gidiş, bir daha gelmemiş, kaybolmuş…

Artık daha iyi öğrendi Kelê Uzo'yu geçtikten sonra geniş bir yayla var. Bak bak doyamazsın! Eskiden bu tepelere çıkmak onlara zor gelirdi. Şimdi ne kadar kolay gelmişti, nasıl olmuş, bitmişti anlamadı bile.

Tendürek daha uzun boylu, bahadır Kozbaşı'ndan, Kelê Uzo'dan… Yüksekliklerden gelmişti, bilirdi sıra dağları, sırtları, dik yamaçları, derin vadileri, demek ki her dağ değişikmiş, tıpkı insan gibi, hem birbirine benzer hem benzemezmiş.

Dağ, taşın kendini resmedişi, anlatışı… Kaya kütlesidir aslında dağı dağ yapan zirveler. Her zirve bir belirginlik, her dağ bir farklılık taşır.

Toplasa üstündeki toprağı kalmaz otu, çekirgesi, tırtılı, yılanı, bin bir çeşit canlısı. Geriye yekinmiş, göğe yükselmiş bir kaya kütlesi kalır.

Tendürek'in kayasının mayası ateşti. Soğuyan ateştir, sönmeyen bir yanardağdır; fokurdar içi, ateşi her zaman kaynar. Halen kaynar yüreği, sımsıcak…

Tendürek dünyanın en genç volkanik dağı olarak bilinir halen. Tepesindeki geniş çukurlarda su bulunmaz; gölsüzdür tepesi, boş bir tas gibi, suyu çekilmiş çanak gibi. Kimi kaynak suları sıcaktır, bazen altmış dereceyi bulur, üzerine çaydanı koyup, suyu kaynatıp, çay içtikleri çok olur koynundaki çocuklarının, çağın bekçilerinin. Kimi yerdeki kaynak sularında buhar çıkar, kaynayan suyun buharı. Ocağı sönmemiştir, kaynar içi Tendürek'in. Isıtır, nefes alıp verir.

Tendürek fıkır fıkır ateşten sıvıyla kaynayan yüreğinde binlerce yıllık geçmişi taşır. Bedeni, etekleri, koyakları, vadileri bugündedir, dün nasıl olduğunu bilmiyormuş gibi, içindeki ateşten haberi hiç yokmuş gibi. Geçmişle gelecek arasında salınır, köprüler kurar; her an patlamaya, lavlar püskürmeye hazır…

Gençtir henüz, yüreğinin ateşi henüz sönmemiş. Sıcaktır. Yüksektir. Farklıdır. Zelzeleye, kıpırdamaya hazır, bugünü kabul edip yeşermeye, geçit olmaya, ateşin çocuklarını derinliklerinde, enginliklerinde, yarlarında, koyaklarında, uçurumlarında saklamaya da muktedir.

Her an kaynayıp taşabilir, ateş topları yuvarlayabilir, su gibi ateş akabilir zirvesinde, kayalar eriyip ateşten sel olup, akabilir… Sonra durulduğunda soğuyabilir ve yeni tepeler, vadiler, dere yatakları, yamaçlar, sırtlar, boylar, beller şekil alabilir.

Her an korkunç bir patlamayla çatlayabilir, bin parçaya bölünebilir, kendini imha edebilir, kızgın ve yoğun kül bulutları kaplayabilir havayı. Sonra yeni bir düzen çıkar yeryüzünde, Serhedların sönmeyen dağlarında…

Her an kızıp ateşler yağdırabilir, belki de susar, sadece kaynar kendi içinde, fokur fokur.

Sürgit yaşamı olanlar susmasını diler, ama hayat kendi yolunu kendi çizer. Bir bildiği olduğundandır, kim bilir?

Tendürek, Sîpan, Nemrut, Gilî dağları; bir anlamdı, bir histi… Anlam ve his insandaki en muhteşem şey… İnsanı en çok tarif eden şey… İnsanın en güçlü yanı...

Dağlar sıralı, tek tek, arka arkaya; dağlar olmasaydı dünya benzerdi bir tepsiye. Oysa dağlar arasında farklı iklimler, desenler, motifler gelişip boy verir. Dağlar kesmeseydi yeryüzünü, bazı yerleri yüksek bazı yerler alçakta olmasaydı her yer birbirine benzerdi, özgünlük doğanın her yerinde; aslında doğanın dili; farklılık, çeşitlilik, özgünlük, özerklik, kendine haslık, renklilik. Dağlar içine aldıkları vadileri, ovaları diğerlerinden ayırır, sınırlar çizer, aşılmaz değil ama kolay da olmayanından. Yine de bakmayın asiliklerine; üstünde yolun geçmediği dağ yokmuş, derler. Kimi dağlar zor geçilir, dilini bilmeyene kadar geçit vermez, inatçıdır, kapalıdır. Kimi açıktır her rüzgâra, her gelene gidene. Bu yüzden de belirsizdir, hem her şeydir hem hiçbir şey. Kimliğini gelen ve giden belirler, sınırı yoktur. Serhed'ta dağlar öyle değildir, yüksek, zor geçit verir, dilini bilmek gerek. Sohbet etmek, gönül vermek gerek. Kendine hastır. Herkes onun dilinden anlamaz, herkes üstünde kolay geçemez, barınamaz. Kendi yasaları vardır. Üstünde beslediği insana bunu öğretir.

Dağ sadece şimdi değildi; bakılan, görülen şu an, heybet, dimdik duruş değildi; süreklilikti. Binlerce yılla yükleri yüklenmiş, birikimdi. Devamlılığı bu yüktendi.

Dağ, binlerce defa yağmurlarca dövülmüş, güneşte yanmış, rüzgârla yer değiştirmiş, bağrında çeşit çeşit tohumlar yeşertmiş, ufalan genişleyen taşın, daha binlerce şeyin toplamı olan şimdi. Ve şimdiyi içinde barındıran bir o kadar yaşanmışlık...

Dağ konuşur insanla, birikimdir. Dopdolu, hıncahınç yoğundur.

Dağ sürekliliktir; yitiksiz, süreğen… Tıpkı üzerinde yaşayan kültürler, topluluklar gibi.

Dağ insan, insan dağ gibidir; biriktirir, mazisine sadık hafızasıyla bitimsiz… Öyle ya, ağaç ağacın içinde büyür!

Rûken gerilla yaşamı boyunca dağların çizdiği sınırların ne kadar manidar olduğunu görecek, öğrenecekti. Gerillanın bölge

adlandırmaları omuz omuza vermiş sıralı dağların, silsileleriyle kestiği ovaların, kesişen yolların ifadeye kavuşturulmasıydı zaten. Dağlar kendi içinde bir dünya yaratıyor, sınırlar koyuyor, bölgeler belirliyor, yol veriyor, düzlüklerden aniden yükseliyor, bir ovayı ikiye bölüyor bir yanı bir başka ezgi diğer bir yanı bir başka türkü… Gerilla dağların diliyle yaşıyor, ona bağlı kalıyor; cetvelle sınırlar çizmiyor, çizdiği sınırlara dünyayı mahkûm etmiyordu. Her yükseltinin, düzlüğün, inişin, çıkışın, yokuşun, derenin, tepenin, zirvenin, yamacın bir anlamı vardı; bu, dağın kendi anlamıydı. Ev sahibini anlamak gerekiyordu. Bu evde iyi, doğru, güzel olmak hayatın ta kendisiydi. Verdiği onca nimetin kadrini bilmemek olur muydu hiç! Dağla gerilla arasında bir dil olmalıydı ve vardı. Anlamın ve hissin dili…

Dağlar, o kadar iz vardır ki üzerinde… Nemrut olmasa belki Wan Gölü olmazdı; sırtını dağa vermeseydi böyle güzel olmayı başaramazdı. Her gün Nemrut'un yüzüne bakmasaydı, gönlünü hoş kılmaz, rengiyle gönüller çelmezdi. Dağlar olmasaydı farklı, renk renk yaşamlar doğamazdı yeryüzünde. Dağlar da insan gibi doğar, büyür, yaşlanır, ölürler miydi acaba?

İnsan, hayatı, kaybettiklerini, maneviyatı dağlarda arayabiliyorsa, insan dağla, dağ insanla anlam kazanıyorsa, işte o zaman kaybolmayacak hayat, yalnız kalmayacak insan. Atacak damarı aşka çırpınışın, hiçbir şekilde silinmeyecek insanın belleği… Dağlıydı Kur-tîlerin yaşamı da. Tanrıça analarının dağlarda ördüğü yaşam halen umuttu, insan olmanın en kadim hikâyesiydi. O sesi duyuyordu çocukları halen. Ne dağların, ne dağlıların öyküsü bitiyordu, Zîlan suyu gibi hayatı hatırlatıyor, tazeliyordu.

Eğer insan dağın varlığıyla hayatını koruyabiliyor, kendi olarak kalabiliyorsa özgürdü. Dağlar soydu, soyluluktu Kur-tî çocukların hafızasında. Sîpan, Nemrut, Ağrı, Cilo, Kato… Başları göğe yakın duran dağlar; "Eğilmeyin, hep başınız göğe ersin!" dercesine duruyordu.

Yanılır insan bazen; büyüklenir, kendini unutur, şaşırır ve yenilir, yıkılır. Oysa dağ hep sağlam durabilmektir, büyüklüktür

büyüklenmek değil, güçtür kibir değil, cesarettir kör edeninden değil…

Dağlarda da bir gerilla döner dolaşır, yine dağdan öğrenir; yaprağından, taşından, suyundan, yılanından, kuşundan, beslediği o kadar canlıdan ve bu canlılardan birisi olarak kendisinden.

Rûken o gece ve ondan sonra gördüğü dağlara çok derin, değişik anlamlar yükleyecekti. Dağların ortasında, Zîlan suyunun kenarında bir köyde doğup büyümüştü. Artık onu dağlar büyütecekti. O dağa yürekten sarılacak, dağ da onda anlamlaşacaktı. Dağla Kur-tî çocuklarının hikâyesiydi bu.

Çok geçmeden Agirî'de olduklarını öğreneceklerdi; Gilî dağındaydılar. Gerillalar onları Güney dedikleri alana geçireceklerdi. Orada daha çok gerilla varmış, bir sürü kadın gerilla… Eğitim göreceklermiş, daha neler neler… Biliyorlardı; özgür ve yaman bir gelecek kapısını açmış onları içeri davet etmişti. Kapıyı tıklamışlar ve buyur edilmişlerdi. Şimdi sıra eve girmekteydi. Kapı açılmıştı. Ve kapıyı vuranlar karşılanmıştı: Buyurun! Hoş geldiniz!

Rûken dağlara yabancı değildi; ama dağın nöbetini hiç tutmamıştı mesela; hiç taşın sesine, çın çın vuran karanlığın sessizliğine dikkat kesilmemişti. Gece ile gündüzün birbirinden bu kadar ayrı olduğu anı yaşamamıştı. Çok gülüyordu... Çok mutluydu; çok, çok... Kendini kusursuz, engelsiz, kutsanmış hissediyordu. Güven içindeydi.

Geliyê Zîlan'dan, Tendürek'ten, Doğubeyazıt'tan beri birçok gerilla tanımışlardı; hemen hemen hepsini geride bırakmışlardı. Dağları arkada bırakırken birçok gerillayı da birer birer geride bırakıyorlardı. Güney Kurdistan'a daha yakınlaşmışlardı artık. Yakınlaştıkça heyecanları artıyordu, bir de merakları…

Viyan oturuyordu, uzansa uykusu gelmiyor, uyumasa yarın yine yol yürüyeceklerdi, yorulacaklardı. Düşünüyor, kendisiyle gururlanıyordu. Acaba Güney nasıl bir yerdi, kendisini neler bekliyordu, bir eşikten bambaşka bir eşiğe geçmiş gibi hissediyordu kendini. Her şey ne de çabuk olmuştu. Yeni, eşiğinden içeriye atlayıp girdiği yaşamın rengini git gide tanıyacak, kendine bir yol

çizecekti. Yeni bir yol, yepyeni bir başlangıç yüreğinde vınlayıp ilerliyordu. Sevinç içinde günler akıp gidiyor ve sürekli dağlarda yeni şeylerle karşılaşıyorlardı.

Gerillaların Güney dedikleri Medya Savunma Alanları'na ancak gelen kışın ardından gidebilecekleri aktarıldı çok geçmeden, çünkü kış geliyordu, dağlar geçit vermezdi artık. Bahara kadar bekleyeceklerdi. Serhat dağlarına bahar da geç geliyordu.

Viyan, kendine doğru gelen ayak sesiyle uykusundan birden irkildi. Ne olmuştu böyle?.. Ses kendisine doğru, kaldıkları yere doğru geliyordu… Huzursuz, şaşkın, içini soğutan bir ses… Ağlayan bir kadın sesi, bu Rûken'in sesi… Hemen Rûken'e doğru fırladı Viyan.

Çok geçmeden Rûken gözüktü, afallamış bir hali vardı. Belliydi, bir şey onu çok şaşırtmış adeta kalbinden vurmuştu. Rûken nöbete gitmiş olmalıydı. Nöbet yeri uzak değildi kaldıkları taşın altına.

"Ne oldu? Ne oldu hevala Rûken?"

Üst üste sordu Viyan; gözleri fal taşı gibi açılmış, acı bir su gibi durmadan sızıyordu gözlerine ve ses tonu acıklı bir ezginin ritmine doğru kayıyordu. Rûken'den hiç cevap alamadı. Belliydi bir şeyler onu çok korkutmuştu. Ama Rûken'in hiçbir şeyden korktuğunu şimdiye kadar görmemişti ki… Viyan'ın da yüreğine bir sızı girdi adeta, dizlerini hissetmiyordu.

Ne olmuştu böyle?

Hissetti Viyan. Anladı… Sustu… Üzüldü… Yüreği fena burkuldu…

Gece de onlarla birlikte sustu.

Viyan'ı haklı çıkartan bir his, Rûken'i hiç beklemediği bir yerden zorlamış, yüreğindeki sevinci öldürmüştü. Viyan bir kaç sefer fark etmiş, Rûken'i uyarmıştı: "Bu hiç diğer arkadaşlar gibi değil." demişti. Haklı çıktığına üzüldü, daha çok da Rûken'e… Ne olacaktı şimdi, ne yapacaklardı? Rûken ağlıyor, Viyan ağlıyordu; Rûken ağlarken çırpınıyor, göğsünü dövüyor, saçlarını çekiştiriyordu arada bir, Viyan'ın gözyaşları gece gibi sessizce kayıyordu yanaklarından aşağı. İki amcakızı aynı zamanda iki

teyzekızı ağlıyordu; Serhat dağları o geceyi unutacak mıydı? Yoksa tarihe düşeceği bir notu var mıydı?

Rûken, Viyan'a bakıyor, dokunuyor, sokuluyor, kendisini anlamasını istiyordu. Yol boyu birçok gerilla görmüşlerdi, henüz hiç kadın gerilla görmemişlerdi. Rûken ile Viyan karşılıklı birbirine sarılıp bir süre öylece sustular.

Viyan kendine kızıp duruyordu. Anlamıştım, ben onun hiç diğerlerine benzemediğini. Ah, keşke ben de Rûken'le nöbet tutmaya gitseydim, diye iç geçiriyordu. Rûken'e doğru eğilip "Hevalê Sîdar'a diyelim, o bize yardım eder heval Rûken…" dedi. Rûken'in gözlerinden patlayan baraj kapağı gibi yaşlar tekrardan boşaldı. Başını koyduğu Viyan'ın dizleri sıcak sıcak ıslanıyordu. Viyan da gözyaşlarına hâkim olamıyor, hissettirmemeye çalışıyor, için için ağlıyordu.

O gece sadece birbirlerine sokuldular, beraber ağladılar, hiç durmadan gözyaşları aktı. Yalnız olmadıklarını hissediyorlardı, hele bir sabah olaydı.

Üzgündü Rûken, kahroluyordu, nefes alıp veremiyor adeta boğuluyordu. Ne olacaktı şimdi, hiç bilemiyordu, çok acı çekiyordu. Bir yavru ceylan gibi avcı karşısında tecrübesizdi, yaralanmıştı.

Ne düşüneceğini bilmiyordu Rûken. Olan bitene bir türlü anlam veremiyordu. Kafası donmuştu. Dişleriyle dudaklarını hafif hafif kemiriyor, gergin duran omuzlarını rahatlatmak için derin derin nefes alıp vermeye çalışıyordu. Sakin ve kırgın, yüreğinin sesini dinliyordu. Hatice Ana aklından çıkmıyordu. İlk defa bu denli yoğun ve değişik hislerle Hatice Anayı hissediyor ve ondan güç alıyordu. Hatice Ana kızardı onu böyle görse, "Benim kızımın gücü bir orduya yeter." diye az mı söylemişti. Oysa şimdi… Düşündü, tekrar tekrar düşündü. Hatice Anaya daha fazla hak verdi. "Nefsi pis olan erkekten korkma, korkarsan ayrık otu gibi bahçende biter." derdi Hatice Ana. Düşkün erkeği insan yerine bile koymazdı Hatice Ana; pisti, haramdı, insana zarardı. Güçlüydü Hatice Ana, onu büyük bir kuvvetle yüreğinde hissediyordu Rûken. İçine bir sevinç dağıldı, huzura geldi. İçene dolan dinginlik, güç, sevinçti Hatice Ana ve bu iç saadetini hep izleyecekti Rûken; bütün gerillacılığı boyunca. Ve

Rûken'in en belirgin karakter özelliği bir kadın olarak kendine güveni olacaktı. Bulunduğu yerde olgunluğunu ve ağırlığını hissettiren bir kadın gerilla olacaktı her zaman.

Ağır yaralanmış ruhuna rağmen düşünceleri kanatlanır gibi oldu. Hatice Ana gözlerinin önünden gitmiyordu. Yine de daha bir rahatladı, bir umut sızdı içine çöken karanlığa. Her ne olursa olsun gerillada böyle bir şey görmüş olmanın şaşkınlığını üstünden atamıyordu. Uzun bir süre de atamayacaktı. Hem Viyan doğru söylüyordu hevalê Sîdar hiç onun gibi değildi. Ve diğerleri de Azad, Berbang, Xebat, Êrîş, Engin, Levent…

Ne çok özlemişti Zîlan suyunu, yeşil yeşil akışını; ne çok konuşurdu suyla öyle yeşil yeşil akıp giderken. Gözleri akan suya kilitlenir, öylece kalakalırdı. Hep konuşurdu, Zîlan suyu da konuşurdu; bir tek o duyardı. Belki de herkesle konuşurdu, birine ne söylüyorsa diğeri duymazdı, herkesle ayrı ayrı konuşurdu; onunla konuşan her yüreğe bir şeyler fısıldar ya da yüreğindekileri alır koynuna giderdi, hele acıları…

ŞEHÎD BÊRÎTAN
ÖZGÜR KADIN AKADEMİSİ

Ne çok yara vardı, ne çok! Ne çok yaralanan kadın vardı. Kırılmamalıydı, kuru bir ağaç gibi parçalanıp ateşe atılmamalıydı kadın, öyle yanmamalıydı, yanacaksa, yeşerirken yanmalıydı, yeşerebilme yolunda yanmalıydı.

Bir diğer yandan da Xazir suyunun yoğun sesi geliyordu kulaklarına. Sessizce homurdanıyor gibiydi su. Gidip başında biraz oturabilseydi, ne çok şey anlatırdı ona, böyle akardı ya, akıp giderdi içindekiler. Derin bir nefes alırdı.

Gitmeliydi; Xazir suyunun başına gitmeli, biraz oturmalıydı. Yüreğini arıtmalı, rahatlamalıydı. Doğan güneşe döndü; yüzü ısınmalıydı yüreği de, bir tek dağlar mı ısınmalıydı. Güneş herkes, her şey için doğmuyor muydu? O an güneşin kendisi içinde doğduğunu hissetti Rûken. Gönlü her zaman sıcaktı suya, güneşe, aya, yıldızlara.

Günlük subayın dinlenmiş, tok sesi geliyordu: "Hadi! Hadi heval perwerde başlamış dike."[12]

Konuştuğu Kürtçe oldukça ilgi yarattı subayın.

"Hay, Kürtçene kurban olsunlar."

"Valla ben anlamadım, ne olmuş?"

Bir gülme aldı herkesi.

"Şimdi sen Kurdî mi söyledin, sanki hepsi tirkî!"

Subay hiç altta kalacağı benzemiyordu:

"Bulmuşlar da beğenmiyorlar! Ya hiç söyleyemeseydim!"

[12] Hadi arkadaşlar eğitim başlıyor.

Koşarak gelen bir diğer gerilla:

"Bence, hiiiç Kurdî konuşma, berbat ediyorsun!"

"Zaten binlerce yıldır başına gelmeyen kalmamış, bir de sen asimile etme ya! Qurbanın olax! Tırşığını çıkartıyorsun."

Kadın gerillaları seyreden, birazdan dersi yürütecek olan komisyon:

"Valla bu Kürtçenle oldukça ilgi çektin. Günün starısın! Kadın tarihi dersi yerine şimdi anadilimizin anlam ve önemine dair bir seminer fena olmaz!"

"Bak diyor 'star!' Biliyorsun Kürtçede ne anlama geliyor değil mi? Yıldız!" Günün subayı:

"Ya Star! Bilerek yapmadım ha! Öyle içimden geldi işte. Herhalde biliyorum yıldız olduğunu; YJA-Star Akademisi'ndeyiz. Sen de bizi tam cahil ettin heval! Yani!"

Bir yandan da gülmekten elindeki süpürgeyi tutamıyordu. Neşeliydi, etrafa içinden geldiği gibi azıcık neşe saçmıştı.

Rûken okulun önüne kadar gelmiş, birkaç dakika önce oluşan sıcak ortamı seyrediyordu. Birbirlerine yetiştirdikleri cevapları duydukça kendisi de gülüyor dikkatle el kol hareketlerini izliyor, daha bir gülüyordu: Bu günün subayı bir harika!

Rûken Türkçeyi en çok televizyon seyrederken öğrenmişti. O yüzden telaffuzu iyiydi, pek sonradan öğrenmiş gibi değildi. Fakat yoğunlaşmasını Türkçe dile getirmekte zorlanıyordu, bu dile olan yabancılığını asıl o zaman fark ediyordu. Kürtçe verilen dersleri daha iyi anlıyor, aklında kalıyordu. Türkçe öğrenmek için o kanaldan o kanala geçer, merakla dinlerdi, ne anlama geldiğini bile bilmeden bir sürü müzik dinlemişti, kafası şişiyordu, yine de hoşuna gidiyordu, değişik geliyordu, yeni bir şey öğrendiğini sanıyordu.

Rûken düne göre kendini biraz daha iyi hissediyordu, yine de içinde, derinlerden gidip-gelen dalgalar birbirine çarpıp yoruyordu yüreğinin kıyılarını. Deniz sakinleşmiyordu, deviniyordu, bazen de dalgalar çok sert çarpıyor, oyuyor, yüreğinin kıyısından bir şeyleri alıp kendisiyle sürükleyip götürüyordu. Giden her şey denizin ortasında boğuluyordu. Bu günlerde hiç durmuyor, durulmayı bilmiyordu deniz; denizdi işte!

Kaç gündür "Kadın Tarihi" dersini görüyorlardı. Anlatımı devam ediyordu. Rûken bir diğer taraftan söylenen şeylerin anlamını çözmeye çalışıyordu. Kadın adına söylenen her şey artık iliklerine işliyordu. Zordu; çok zor, yaman, ağır... Ona çok zor geliyordu kadının içinde bulunduğu durum. Ne kadar zordu, söylenen, anlatılan her şey sanki yaşamında bir şekilde cereyan etmiş, ezip geçmişti bir yanlarını. Ama bilmek iyiydi işte, bilince, kadın kanayan yarasını tanıyınca daha bir rahatlıyordu. Tabi yara kurcalamakla, sürekli kanatmakla iyileşmiyordu. Sonra çare aramayı öğreniyordu, çare bulması gerektiğini kavrıyordu. Tanımak iyi geliyordu, tanıyınca içinde oradan oraya çarpan deli dalgalar biraz dinleniyor, sakinleşiyordu. Deniz her zaman öfkeli olmazdı ya. Her fırtınadan sonra sütliman olurdu oysa kıyılar.

Kendini şanslı hissediyordu!

Derin nefes alıp verirken iyi ki bunları artık biliyorum diye düşünüyordu Rûken. Bilmeyen o kadar insan vardı. Hiçbir şeyin farkında olmayan o kadar kadın, farkında olmadıkları onca şeyin ezasını çeken, mahkûmu olan, günahını ödeyen onca kadın; genç, çocuk, yaşlı, toy, acemi, sevimli, kırgın, dargın, küskün, heyecanlı, çılgın, deli divane… Onca kadın…

Hz. Muhammet… Diri diri kız çocukları toprağa gömülürken… Anlatıyordu çocukluğunu, gençliğini, ticaret yollarında geçen günlerini… Hatice ile evlenmiş, yaşça ondan daha büyük ama zamanına göre oldukça değişik bir karaktere sahip bir kadınmış. Tüccar bir kadın! Kadınların sağ sağ gömüldüğü zamanda dul bir kadın! Bir de bilgiliymiş! Çok şey bilirmiş, Yahudi, Nasturi birçok âlimle irtibatı, sohbeti varmış. Tanınan, hürmet edilen bir kadın! Demişti ki Hz. Muhammet, Rûken düşündü, nasıl böyle demişti: "Kadınlar tarlanızdır…" Rûken değişik bir kırgınlık hisseti yüreğinde. Alla allah! Mut'a da neymiş! Kadınlardan belli bir ücret karşılığı faydalanmak, yarabbi! Nisa süresi: "Malik olduğunuz (cariye veya esire) dışındaki kadınlardan 'evli ve özgür' olanlar da size Allah'ın emri olarak haramdır. Bunların dışındaki kadınlardan sefahat yapmamak üzere mallarınızla kadın aramanız size helal kılındı. Öyleyse onlardan neye karşılık yararlandıysanız, onlara

ücretlerini gereken kadar ödeyin. Anlaşma dışında karşılıklı hoşnut olunan şeyler konusunda üstünüze bir sorumluluk yoktur."

Birden bire birçok şey hücum etti vicdanına. Katman katmandı kadına düşen çıkmaz, birinden çıktığını sanırken daha kötüsüne yakalanıyor çıkamaz hale geliyordu. Ders hızla akıyordu; vaktin nasıl geçtiğini hiç bilmedi yine. Yüreği bütün herkesi susturuyor, herkesten daha çok konuşuyordu. Bir diğer yandan da komisyon:

"Hz. Muhammet'in varisi olabilecek bir oğlu yok, çok sevilen, 'ana' denilen Fatma da, ilk eşi olan, peygamberliğe ulaşmasında oldukça başat rol oynayan Hz. Hatice'den tek kızıdır. Muhammet'in soyunu aslında kızı Fatma devam ettiriyor. Ehlibeyt dedikleri aslında onun soyudur. Fatma babasının yanından hiç ayrılmamış, Uhud savaşında babasıyla en önde savaşa katılmış. Toplumlar talan edilen tanrıçalık kültürünü, tanrıça-ana kalıtlarını 'Fatma Ana' mirasıyla halen sahipleniyor. Lat, Menat, Uzza tanrıçaları bir put diye Kâbe'de yıkılmalarına rağmen halen soluk alabiliyor, en sert, en katı kayalıkların içinde bile filizlenme telaşını saklamıyorlar. Aslında Fatma, halen soluk alabilen ana kadındır. Anlayacağımız neolitik başlamış ama bitmiş bir çağ değildir, halen sürüyor. Mesela Elewîler de halen Fatma Ana, diyor. Kendine yakın gördüğü için sahipleniyor. Fatma Ananın bütün sülalesi kırılmış; Ali, Hasan, Hüseyin… Fatma Ana, Kerbela'dır. Kürd Elewîliğinin tarihini de biraz düşündüğümüzde, Kürd Elewîlerin neden Fatma Anaya bağlandıklarını daha iyi anlarız. Fatma Ana aslında yaşatılmak istenen toplumsal hafızadır, geçmiştir yani kimliktir.

Bir de Rabia var. İslamiyet tarihi içinde önemli bir kadın kişiliği olarak karşımıza çıkıyor. Duyarlı yaklaşmak, anlamaya çalışmak gerekiyor. Rabia yoksul bir aileden doğar, ailenin dördüncü çocuğu olduğu için adının Rabia olduğu yazılıyor kitaplarda. Dediğim gibi bu kadınları kadın tarihi perspektifi içinde önemle anlamak gerekir. Rabia, henüz çocukken hem annesi hem babası ölür. Ve köle olarak satılır. Köleliğe katlanamaz, her şeyi göze alarak kaçma girişiminde bulunur. Bu eylemi sırasında eli sakatlanır. Tabi kaçamaz, yakalanır. Daha sonra efendisinin

Rabia'nın halini görüp azat ettiği sanılıyor. Rabia, Basralı olup, azat olduktan sonra sufiliğiyle öne çıkar. Sanırsam ilk ve hatta tek sufi kadındır diyebiliriz. 9. yüzyılın başında vefat eder. Kölelikten kurtulduktan sonra hiç evlenmemiş. Hatta dönemin kimi ünlü sufilerinin evlenme tekliflerini kabul etmediği biliniyor. Lakin dönemin evliyalarıyla ilim ve irfan üzerine tartışmalar yürütecek kadar bilinçli bir sufidir Rabia. O dönemin köle bir kadına biçtiği hayatın bütün çirkinliklerinden nasibini almış. Azat edildikten sonra tamamen dine, ilmî bilgiye, tasavvufa bağlanmış. Güzelliği dillere destan bir köleymiş (!) Aynı zamanda o döneme dair anlatımlardan çıkartabildiğimiz kadar çok fakir bir yaşamı tercih etmiş, aslında dünya malına ihtiyaç oranında önem veren bir tutum sergilemiş. İçinde pek bir eşyanın olmadığı bir evde oturmuş vefat edene kadar. Yaşam tarzında bir adanmışlık, gerçek manada tanrı sevgisine gönül vermişlik var diyebiliriz. 'Bir kadın veli' olduğu söylemine bu manada değer vermek gerekir. Bir veliyi gören, tanrıyı görmüş sayılır, derler. Veli, tasavvufta tanrı dostu anlamına geliyor bildiğiniz gibi.

Rabia; azat edilmiş köle kadın! Bir veli!"

Rûken çetin bir sinir savaşındaydı. Bir duyduğunu bir diğeriyle bağlayamıyor Muhammet'e, peygambere bir anlam vermeye çalışıyordu. İçi dolmuş, kafasındaki düşünceler mahşer atı gibi oradan oraya koşuyordu. Yüreği bir yükün yoğunluğu altında yavru bir serçe gibi titriyor, ürküyordu. Peygamberleri düşünüyordu; tekrar tekrar, neden böyle idi kadına sunulan hayat, kadının kendisinden başka herkese ait olan hayatı! Bir kadının kendine ait olması çok zor geliyordu Rûken'e. Binlerce yıldır erkek, kadını kendine ait görüyordu. Bunun dışına çıkabilecek erkek olmanın ne anlama gelebileceğini daha sonraları birçok defa düşündü. Erkek yoldaşlarında ciddi ölçülerin olmasına özen gösterdi. Bu noktada yaşından beklenemeyeceği kadar keskin ve hassas olmaya başladı zamanla.

Peygamberler, filozoflar, devrimciler… Nice etkileyen insan, nice önder… Söz konusu kadın olunca hepsi de aynı çeşmeden su içmişti: Kadın herhangi bir alet; kazma, kürek, tabak, sandalye,

kalem gibi işte. Aristo böyle demiş, bir de dünyanın en büyük filozoflarından biriymiş. Toprağınız, tarlanız, malınız mülkünüz diyordu peygamberler de.

Eğitim bütün yoğunluğuyla devam ediyordu, bekledi, bekledi. Ne kadar da karanlık bir tarihti, peki gün doğmayacak, güneş yüzünü göstermeyecek miydi? Aklının gözleri çok uzaklara bakıyordu, bir ışık arıyordu. Umutlanacağı başka bir şeyler. Ninhursag'ın elinde şifa değneğiyle, halen tıbbın, eczacılığın sembolü olan değneğe sarılı yılanlarıyla dağdan aşağı inişini bekliyor gibiydi. İnmeliydi, İnanna'nın bahçesi çoktan talan olmuştu. Haykırışı, çığlığı bile duyulmuyordu. Zaten Tiamat'ın feryat edecek, figan koparacak sesi bile kalmamıştı, paramparça etmişti ya Marduk onu. Heyhat! Hiç biri demiyordu; kadın sizin yoldaşınızdır. Bir diyen çıkacak mıydı? Eğitim veren kadın gerilla: "Ara!" dedi.

Bu ikinci ders arasıydı. Birçok şeyi yeni duyan genç kadınlar çok etkileniyordu. Gözlerinden, hallerinden bu durum o kadar belliydi ki... Şaşkın, ürkek, hayret içinde, gergin… Henüz taşların yerli yerine oturmadığı savaşlar gibi; taşlar yerini bulup oturana kadar, taş yerinde sağlam olana kadar sürecekti savaş. Sürmeliydi de. Bu kadar anlam dağılması yaşayan bir varlığın anlam bulması kendini kazanması kolay olacağa benzemiyordu.

Diğer genç bir kadın, ayaktaydı, dışarı çıkmak için sıra bekleyenlerin içindeydi, herkes, her şey sus pus, koygun bir sessizlik hâkimdi: "Ay! Hevaaaalll!" diyerek sessizliği böldü genç kadın gerilla. Herkes birden güldü: "Ne oldu Genco?" Arkasından yine aynı ses: "Ayyy! Hevaalll!"

Okuldan dışarı çıktıklarında aranın ilk dakikasında herkesin üzerinde bir ağırlık vardı. Çok geçmeden, bir iki dakika içinde sesler yükselmeye başladı. Bardak, kaşık sesiyle, mis gibi bir çay kokusu yayıldı havaya. Güneşli güzel bir gündü. Hayat her şeye rağmen güzeldi.

Rûken'den çıt ses yoktu.

Ayakta durmaya çalışıyor, kendine güvenmek istiyor, bir yol bulmak, üzüntüsünün, gerginliğinin, hayal kırıklığının arasında başka bir dünyanın kapısını çalmak istiyordu. Hiç böyle bilmiyordu!

Rûken dalgındı…

Yıllardır toprakla konuşmaz olmuştu kadın. Sağırdılar birbirine, diyalogsuz; aralarındaki tanrısallık buz kesmişti, taşlaşmıştı, çoraklaşmıştı…

Rûken elinde yudumladığı çayıyla, bir grup kadınla oturuyordu. Kimi ikili, kimisi üçlü, kimisi daha fazla, öbek öbek serpilmişlerdi okulun yüksek ağaçlarla kaplı ön kısmına. Güneş önlerine inmek istiyordu ama berû, kevot ağaçlarının yaprakları izin vermiyordu, kamuflaj iyiydi ama güneşten de mahrum kalmışlardı. Güneş yüzlerini göremiyordu kadınların. Yine de kimi yerlerde el kadar kimi yerlerde iki el kadar yer bulup damlıyordu. Vızıl vızıl ses geliyordu artık; herkes bir şeyler konuşuyor; hayret, merak, kahrın yanında bilgi paylaşımları devam ediyordu. Verilen bu ara Rûken'e iyi gelmişti, biraz kendine gelmişti ama gülümsemenin, başıyla konuşulanları onaylamanın dışında pek bir şey yapmıyordu. Dinliyordu.

Rûken oturduğu yerde bir el kadar ağaç parçasıyla toprağı eşelemeye başladı. Daldı. Yaratan, kadın sizin tarlanızdır, istediğiniz gibi sürün diyordu… Toprak ilkbaharda sürülür. Hele bereketli bir topraksa insan onunla uğraşmaya doyamaz. Kokusu bile insanı mest eder. Kokusunda bile bereket vardır.

Demek toprağı, bakire kadına benzetirlermiş! Çok utandı. Dehşetlendi. Bakire topraklar…

Fethedilirdi bu topraklar, ele geçirildikçe, hükmeden kendini tanrı bilirdi. Hükümdar olurdu. "Hükümdar olmak aslında tecavüz etmektir." diyen Zeryan'a onay veriyordu hafiften salladığı başıyla Rûken: "Ne korkunç bir şey!" Zeryan'a göre, egemenlik de tecavüz kültürünün yaşam biçimi haline gelmesiydi.

Bir diğeri devam ediyordu:

"Ele geçirmek, sahiplenmek… Topraklarına katmak."

"Sonuçta bütün bunları tanrı için yapıyorlar."

"Tanrılar adına savaşıyorlar."

“Hadi ya, bence bal gibi biliyorlar niçin yaptıklarını.”

“Yaw ben anlamadım, niye hükümdar kadınlar yok.”

“Bir dur ya, iyi ki yok, iyi ki! Kesin insanın sonu gelirdi.”

Bahar doğurgandı, her doğurgan önce bakireydi; bakire ele geçince, doğurganlık cins değiştirince ustura gibi keskin çığlıklar koparmıştı kadın. Kadın bu tanrılardan ne çok şey çekmiş! Bu tanrılar kadını yutmuş, doğurmuştu! Havva, Adem’in kaburga kemiğinden yaratılmış; Athena, Zeus’un alnından doğmuştu. Peki, ne olacaktı?

İşte tanrıçalık gitmişti. Kutsallık, din değiştirmişti, fethetmek kutsallaşmıştı. Masumiyeti kalmamıştı kutsallığın. Tecavüz eden kutsal olur mu? Böyle hiçbir şey kutsallaşır mı ya! Çırpınıp duruyordu Rûken. Bu arada etrafındaki kadın gerillaların ne konuştuğunu kaçırmıştı. Kendi içerisinde o kadar ses vardı ki, hangisine cevap yetiştirecekti; susmuyordu ki içindekiler. Her bilgi yeni, her cevap alışılmışın dışındaydı onun için. Yere bıraktığı çay bardağının kulpundan tutup ağzına götürdü. Soğumuştu, son yudumunu da içti. Bardağı siyah sepete bırakmak için yerinden kalktı. Eğilip diğer boşaltılıp bırakılmış bardakların yanına bıraktı. Doğrulduğunda bazı şeyleri daha iyi anlamış olmanın muzaffer bir havası vardı yüzünde. Şimdi daha iyi anlıyordu, parti içinde bile kadına el atmak isteyen erkekler neden vardı. Neden kadın özerk olmalıydı. Birçok eski gerilla arkadaşın dediği gibi kadın öncelikle kendi zekâsını ve aklını geliştirebilmeliydi.

Rûken okulun kapısına doğru yöneldi, bu ders arası biraz uzun süreceğe benziyordu. Kapının hemen önünde olan bir grup kadın gerillanın yanına çömeldi. Okulun duvarına yasladıkları kurumuş ağaç dallarından bir parça kopardı, önündeki toprağı eşelemeye başladı. Halen kafasında toprak, tarla kavramı gidip geliyordu. Rûken onu bıraksa da o Rûken’i bırakmıyordu. Toprağın bağrına saplanıp yaran saban, tohumların serpilmesi için yararken toprağı… Bir din gibi kutsallaştırılır, her toprağın karnını deşişte ibadet tamamlanır. Kutsallaşırdı bakireliği bozmak… Korkunçlaşırdı kutsallık, koygun bir korku olurdu erkek; dinselleşirdi cinsellik… El değmemiş bakire topraklara, ama hiç el değmemiş… Bu nasıl bir

akıldı, nasıl olmuş da böyle düşünebilmişlerdi. Erkek kendini benzetirdi tanrısına… Bu zevkleniş egemen erkeğin dinsel ritüellerinden biriydi. O gün bu gündür toprak da kendini kirlenmiş hissediyor muydu acaba? Niye, toprak hissetmez mi? Hissettiğinden midir nedir acep; sessiz… Kendisi kadar toprağa da üzüldü Rûken. Toprak da anaydı sonuçta.

Ağaç çubukla deşip sağa sola attığı toprağa baktı. Eeee, ben şimdi ne diye eşiyorum bu toprağı! Açık havada, özellikle askeri eğitimlerde böyle çok yaparlardı. Bazen uyarı gelirdi: "Arkadaşlar başka şeylerle uğraşmasınlar, dikkat dağıtmayın, kendinizi eğitime verin heval!" Bilakis kimi gerillalar böyle çubukla toprağın üzerinde çeşitli şekiller yaparken, daha iyi yoğunlaştıklarını söylerlerdi.

Bir bakirenin koynuna girmek mest edici, dinsel, tanrıya yakınlaştırıcı… El değmemiş bakirenin koynu denilen… Bin ton söz, bin ton kutsal lafügüzaf… Büyülü kılınır erkeklik… Çalardı, sömürürdü tüm büyüleri egemen erkeğin tanrısı… Onsuz toprak bereketlenmez, tohum yeşermez sanırdı, buna inanırdı, tapardı, taptırırdı… Her nedense toprağa da bir başka düşmandı.

Toprak ekilmemiş, henüz işlenmemişse hele, bereketli bir tanrıça gibiydi, nasıl da kutsallaşırdı, tanrıya erişilir, tanrı olunurdu… Niye saldırıyorlar Kurdistan'a, masum mu bu verilen savaş, hepsinin kökeni bu tanrısallık… Kurdistan bakire toprak… Kurdistan tarla… Kurdistan, ey Kurdistan!..

İmparatorların bakire dediği topraklar, eninde sonunda savaş alanına dönüyordu, üzerinde mutlaka acımasız, haksız, anlamsız savaşlar… Kutsala kan bulaşır, insan kanı, insan kendi soyuna düşman, hain kesilir bu kutsallığın törelerinde… Su azizliğini yitirir, kan kutsallaşır; kan akıtmak, oluk oluk…

Erkeğin cinsi, cinsiyeti, cinsel uzvu dinselleşir… Gökte olan yerdekini küçümser. Gök ile yer birbirine uzaktı artık, kadınla erkeğin birbirine yabancılığı gibi. Gökteki yerdekine düşman, yerdeki göktekinin elinde bezmişti. Adem ile Havva da kavgalıydı. Binlerce yıldır "erkeklik" ne kadar yüceltiliyorsa "kadınlık" o kadar küçümseniyordu. Bu kadar ağır bir durumu erkekler nasıl olmuş da kaldırmıştı acaba? Böyle erkek olmak zor olmalıydı.

Köyü hatırladı Rûken… Eskiden saban demirinin değmediği toprağa, cevheri yüreğinde gizli, derlerdi. Toprak sürüldüğünde açılır, serpilir, güzelleşir, bereket kokusu saçardı. İlkbaharla birlikte toprağı bel küreğiyle beller, ters yüzünü çevirince güneş toprağın içine siner, ışık katar. Işığını alan toprak güçlenir, bereketlenir. Kökü güçlenir ağacın. Erkek "bellemek" deyince… Birden bire irkildi, yüzüne aniden bir sille inmişti adeta. Zeryan dönmüş ona bakıyordu, Rûken ise kimsenin farkında değildi yine. Bir an her şey, her erkek gözüne korkunç geldi, iyi kötü bildiği birçok erkek gözünün önünden geldi geçti… Yüreği tek bir kişiye dokunmadı. İyi ki dağlarda, özgürlük mücadelesinin içinde olan bir kadın olarak tanıyordu onu. Derin bir nefes aldı: "Önderim!" Defalarca "Önderlik" sözcüğünü kendi içinde tekrarladı. O an o kadar çağırmıştı ki, sanki birden karşısına çıkıp, "Söyle, beni niye çağırdın?" diyecekti Önderlik. O an bunu o kadar çok istedi ki… O kadar ihtiyacı vardı ki… Anlamak, hissetmek… Önderliği daha fazla anlamak, hissetmek, dinlemek, takip etmek, algılamak, bilincine varmak, işitmek, sezmek, duyumsamak…

Gelen sesle düşüncelerden uzaklaştı. Ne olmuştu? İki elini birbirine vuran, çayları veren subay: "Hadi arkadaşlar içeri, çay arası bitti, yeter, haydin haydin!"

Çaylar içildi. Ara bitti. Eğitime devam edildi.

Rûken eğitim esnasında yoğunlaştığı bu düşüncelerine, her öğrendiği şeyde bir yenisini ekleyecekti. Bilmenin, öğrenmenin sonu yoktu. Hikâye burada bitmeyecekti onun için. Baba, abi, dede, kavim kardeş uygarlaşmıştı.

Rûken'e, çok iyi bir filozof olarak bildiği, "Kendini bil!" sözüyle gerillada ismini çok duyduğu Sokrates'in oğlancılık üzerine olan düşünceleri daha bir ağır geldi. Artık hiç dinlemek istemiyordu. Hiç iyi bir şey duyacağı yoktu bu tarihten. Gördüğü ders kadın tarihi miydi yoksa egemen erkeğin kadını nasıl bir kuşa benzettiğinin mi tarihiydi artık anlayamıyordu. Herkes kadına karşı çok acımasızdı. Bu ne biçim bir dünyaydı! Anlamakta zorluk çekiyordu.

TEK GÜNEŞİMİZ VAR

Çıt yoktu. Adeta ortalıkta in cin top oynuyordu.

Bu gün hepsi kendiliğinden rojbaşa kalkmış gibiydi. Sanki nöbetçi gelip, "Hadi hadi heval, rojbaş!" dememişti. Herkes bir kişi gibi, ortalıkta hiç kimse yok gibi, biri yüzünü yıkıyor, biri daha yeni yıkadığı yüzünü siliyor, biri sabununu çıkartıyor, bir diğeri dış macununu arıyor, bir diğeri fırçaya macun sürüyor.

İlk saçını taramaya başlayan Rûken olmuştu. Uzun saçları örülüydü, dün sabah yine bu saatlerde örmüş, öyle bırakmıştı. Bir kural gibi, el yüz yıkamadan, diş fırçalamadan saç taramaya başlamazlardı, sabah temizliğinin en son figüranı saç olurdu. Ondan sonra oyun tamamlanır, sahne kapanırdı. Adeta sessiz bir ibadet yerine getirilir, gönül rahatlığıyla herkes güne başlayabilirdi. Rûken önce örgülerini açtı, önüne serdiği kefiyesinin üstüne saçlarını özenle bıraktı. Kırmızı teneke kutusunun içindeki suya tarağı koydu çıkarttı, saçlarına götürdü. Saçını tamamen tarayana kadar bu işlem böyle devam etti. Sonra diğer bir kadın gerilla örüğünü çözdü, uzun saçlarını açık bıraktı. Şûtiki ile karnının arasına sıkıştırdığı tarağı çıkartıp eliyle ıslattığı saçına götürdü. Saçı Rûken'in saçı kadar uzun değildi; kalın, gür, kumraldı. Geçen yazın izi vardı saçlarında, güneş yakmıştı, yanan yerler daha sarıya çalıyordu, saçlarının köküyle ucu iki ayrı uyumlu renkteydi. Aceleyle tarağı saçına götürdü, taramaya başlamasıyla kurt kırt sesler geldi. Sessizlik bozuldu. Dikkatler saça kaydı:

"Heval o qirşik[13] değil ha!"

[13] Kuru ot, çalı çırpı

"Ya biraz yavaş olsana, o güzelim saçı ne hale getiriyorsun."

Bütün dikkatleri nasıl üstüne topladığını bir anda anlayamadı, her zaman böyle tarıyordu, ne olmuştu yani. Dayanamadı:

"Hoppallla! Her zaman böyle tarıyorum. Sanki yeni bir şey keşfetmişsiniz."

Yaşça daha büyük olanı ağır ağır:

"Ama bu gün söylüyoruz canım, bak bizim saçımız yok özeniyoruz, bezeniyoruz, seninki hay maşallah! Amma lakin senin elinden ne çektiğini bir Allah bilir!"

Yerinde kıpırdayıp duruyor, sabredemiyordu, illaki bir şeyler söylemesi gerekiyor da söyleyemiyormuş gibi kendini bastırıyordu, en sonunda:

"Nasıl yani? Öyle nazik davranırsam zaten aynen seninki gibi olur hevaalll! Dökülür, nazikleşir. Çok kibarlık iyi değildir. Sağlığa zararlıdır."

Bir yandan da işin içinden bir an önce sıyrılmak ister gibi manganın kapısına doğru yöneldi. Yine de arkası sıra söz yetiştirenler oldu:

"O saç diyor ben Derya'nın başında olacağıma, Cilo'da bir gûnî[14] olsaydım, kıymetim daha fazla bilinirdi. Erê vallah!"

"Sana bir şey demiyor ama her gün bize seni şikâyet ediyor, niye o kadar kırılıyor, çalı gibi ses çıkartıyor sanıyorsun. Konuşuyor işte!"

Manganın kapısının önüne geldi, hiç de altta kalmaya niyeti yoktu:

"Yok heval, benim saçım emekçidir de ondan, siz aklını karıştırmaya çalışıyorsunuz." demesiyle dışarıya fırlaması bir oldu. İlk karşısına çıkan kadın gerillaya:

"Heval saçımı örsene, ama kibar ha! İncitme!"

"E bi dur, yüzümü sileyim ya!"

"De çabuk çabuk, ciddi saldırı altındayım."

"Bak sen!"

[14] Keven

“Şuna bak inanmıyor. Platformumda gelecek ilk eleştiri saçlarıma olan yaklaşımım olacak galiba.”

“Bence de… Biraz üzerine yoğunlaşsan fena olmaz yani. Bir de incitme diyor, hal bırakmamışsın ki zaten… Niye saçını yaşamının bir parçası gibi ele almıyor, kültürel anlamına kafa yormuyorsun. Bu da bir nişane, nişane!”

“He valla, qirşik hiç değil.”

“O da şimdi nerden çıktı?”

Kendini daha sevimli hale getiriyor, on çeşit hareketi bir anda, peş peşe yapıyordu. Gülüyordu. Biliyordu, kaçış yoktu, ya inat edecek böyle devam edecek ya da saçına karşı narin olacaktı. Gençti, kendini sevdirmek hoşuna gidiyordu.

Mangadaki kadın gerillaların hemen hemen hepsinin saçı uzundu. Hepsi de belik yapıyordu. Saçlar her sabah özenle açılıp, taranıyor, ardından tekrar örülüyordu. Bir ibadet gibiydi, yerine getirilmezse günah yazılırdı. Öyle inanmışlardı adeta, yoksa bir gazabını görmemişlerdi. Güzelliğe inanıyorlardı. Gücün özünde güzellik vardı. Kadının güzelliğini açığa çıkartmak bir ilkeydi. Güçlü olacaklarsa güçlerinin bir güzelliği olmalıydı. Güzelle çirkinin savaşında güçleniyorlardı.

Komünlerinin en genci can havliyle kendini böyle dışarı atmıştı atmasına, içerde bir tartışma almış yürümüştü. Dünkü eğitimin etkisiyle akşam hemen hepsi yorgun düşmüş, erkenden uyumuştu. Saç konusu mangadaki sessizliğin perdesini birden kaldırmış, sanki konuşmak için sıraya girmişlerdi.

“Bu gençler saçlarının kıymetini bilmiyorlar lêêêê…”

“E, ne yapsınlar saç uzayınca aklın kısaldığını sanıyorlar, şimdi desen erkek böyle söylemiş, belki bir bildiği var diye düşünmüyor değiller.”

“Ama öyle bir hale sokmuşlar ki, kadın saçını en çok da erkeğe beğendirmek istiyor, o ölçü oluyor işte. Onun için de örtüyor zaten.”

“Şimdi de erkek dediğimiz kapitalizmin kendisi, hangi saç kesimini moda derse o yıl öyle saç kesmek, boyamak, ne bileyim ne

yapmak moda! Ha babam ha! Kadının saç modelleri de sermaye getiriyor, karlı bir iş hem de."

"Bizde öyle değil valla. Saç kesmek çok ayıptır! Ben şahsen kısa saçlı kadına alışamıyorum. Bana erkek gibi geliyor. Yani böyle iki cinsin karışımı bir şey gibi, ne erkek ne kadın."

"Önderlik de çok kızıyormuş, saçlarını bile erkek gibi yapıyorlar, diye. İlk Botan'da kadın arkadaşlarda erkek gibi saçını kısa kesme, uzun saçı ağırlık görme var, hani erkek gibi olma, biraz da erkeği güç görme, özenme varmış ya, sonra Önderlik çok eleştirmiş."

"Kesinlikle Önderlik kadında saçı, böyle uzun saçı çok seviyor!"

"Hele Kürd kadınında…"

"Bence de. Ama gerçekten de kadına saç çok yakışıyor, şahsen ben gerilla elbisesi üzerinde uzun beliği çok seviyorum, kadını daha çok hissettiriyor bana, daha özgün, daha kadına ait bir şey. Çok hoş, güzel, kadınca bir şey."

"Bir kere bir kadın arkadaş, Önderlik Sahası'nda, saçlarını her gün sımsıkı lastikle bağlıyormuş, böyle tepeden bağlıyor, atkuyruğu diyorlar ya… Bir gün Önderlik arkasından yaklaşmış, saçını yavaş yavaş açmış, işte demiş, kendinizi de böyle saçlarınız gibi sıkıyor, bastırıyorsunuz, özgür değilsiniz."

"Bunu kim anlattı?"

"Önderlik Sahası'nda kalan eski bir arkadaş, biz yeni savaşçılardayken anlatmıştı, şahsen çok etkilenmiştim."

"Biz de yeni savaşçılardayken bir kere Xelîl Dağ arkadaş bizim kampa gelmişti. Önderlik Sahası'nda, o resimlerde var ya, güvercinlerin olduğu bir yer var, biliyor musunuz, Önderliğin dışında kim gitse oraya güvercinler hemen kaçışıyor, böyle uçuşuyorlarmış, ama Önderlik içeri girince hepsi Önderliğin etrafına doluşuyormuş, omzuna, başına konuyorlarmış, Önderlik yemlerini veriyormuş. Birçok arkadaş kendini denemiş yine de güvercinler yaklaşmıyormuş onlara. Durumun böyle olduğunu Önderliğe söylediklerinde gülmüş, öyle bir yaklaşıyorsunuz ki ürkütüyorsunuz, hayvanlar bile sizin yaklaşımlarınızdan etkileniyor, kaçışıyorlar,

diye çözümleme yapmış. Hevalê Xelîl diyordu benim en çok etkilendiğim şeylerden biriydi bu olay. Önderlik öyle bir yaklaşıyordu ki, en kötü durumdaki insanı da, en değerli insanı da, daha farklı canlıları da etrafında tutabiliyordu, acayip bir çekimi vardı."

"Belki bir gün filmini yapar."

"İnşallah!"

"Neden yapmasın ki! Yaparsa ne güzel olur."

"Ya benim annemin saçları uzundu, iki belik yapardı, ama sonra inceldi, biz küçükken kalındı. Anneme de hep yılan gelirdi, siyah yılanlar. Annem onlar geldiğinde hiç kaçmazdı, bazen dua okur, yılanın evi nazardan, kötü sözden, kem bakıştan koruduğunu söylerdi, iyi bir şeymiş."

"Amaaan, ben yılanın ne duasını, ne iyiliğini isterim, aman aman!"

"Sen korkuyorsun."

"Korkmamam mı gerekiyor. Şimdi Allah korusun, kış kış! Bu kışta, Allah etmesin, bir yılan şimdi bu mangaya girse burada kalabilir misiniz?" Hepsi birden güldü, sesler birbirine karıştı, herkes bir ağızdan bir şeyler söyledi.

Rûken oturduğu yerden sohbeti, atışmaları dinliyor; mangaya gelen canlanışla canına can geliyordu. Herkeste farklı bir bilgi vardı, değişik insanları dinlemek keyifli gelmişti. Yüzünde, örtüsünü kaldıramadığı onulmaz bir acıyı hissettiren bir şeylerin yanında boncuk gibi parlayan gözlerinin içi gülüyordu, küçük burnu boncuk gözleriyle sıcak, candan bir uyum oluşturuyordu. Çoktan saçını taramış, örmüştü. Rûken saçlarını tararken ekseriyetle oturur kefiyesini dizlerinin üzerine yayar, saçlarını başının arkasından ikiye ayırarak kefiyenin üzerine bırakır ve öyle tarardı. Böylelikle saçı başka bir yere dökülmezdi. Yine her zamanki gibi kefiyesinin üzerine dökülen saçlarını toplayıp cebine koymuştu, rastgele atmazdı. Ya yakacakları şeylerin biriktiği çöpün içine atar ya da taş altı ederdi. Rûken'in gözüne halıfleksin üstünde dökülmüş uzun saç telleri ilişti. Birden içi ürperdi. Yılan gibi gözüküyorlardı, birden

canlanıp kalkabilirlerdi. Sahici gelmişti ona. Komündeki kadınların arasındaki spontane diyalogsa devam ediyordu:

"Ama ne kadar korkunç demi, bi düşünsene bir kadın saçını tararken, şekil verirken erkeğin hesabını yapıyor, onu ölçü alıyor."

"Ma, erkeğin neyini?"

"Tabi ki zayıflığını. Düşkün olanlar ancak böyle kadından hoşlanır aynı zamanda. Tabi günümüzde oldukça çoklar."

"Her şeyden önemlisi kadının kendini esas almasıdır, hep başkalarını düşünerek yaşayan özünü açığa çıkartamaz, özlü de olamaz. Başkası için yaşar, başkası olur, başkalaşır."

"Biz kadınların sorunu da bu ya!"

"Güçlü bir erkek kendini böyle beğendirmek için süslenen kadını değil, kendi kendisine ait olabilen kadınla yoldaş olmak ister bence. Yani bir kadın her şeyden önce kendisi olabilmelidir."

"Çünkü ancak o zaman güzel olur."

"Aslında özüyle yaşar."

"Evet… O zaman özgürdür."

Yine sözü alan, üniversiteyi ilk sınıftan terk edip dağlara gelen düz saçlı, saçlarını her zaman bir tokayla arkadan tutturan kadın, söylenenleri hiç duymamış gibi kendi dalgınlığında gezinerek, kendi kendiyle tek başına konuşur gibi devam etti:

"Şöyle yaparsam etkilerim, sevilirim, dikkat çekerim, değerim bilinir, güzelliğim görülür sanıyor. Ne kadar yazık güzelliği böyle anlayıp, sananlara! Yani kendisinden başka biri, kendi duygularını önemsemeyen, aslında çirkince!"

Tabi yerinde duramayan Zinarin, yaptığı taklitle, oturduğu yerden konuşan, kendi kendine mırıldanan üniversite okuduğu için ara sıra entel mantel diye takıldıkları kadın gerillanın taklidini yaptı. Pıskırır gibi başlayan gülme birden şiddetlendi, herkes bu anı bekliyor gibiydi. Gülmekten beline bağlamaya çalıştığı şelemesi elinden düşen Bêrîtan:

"Şelememi korkuttunuz ya!" demesiyle, üç dört kişi birden;

"Sisto!"[15]

[15] Gevşek

“Demiyor ben sistoyum.”

“Diyor, siz korkuttunuz, vay anasını…”

Sanki sabah rojbaşa sessiz sedasız kalkmalarının sebebi bu kadar gülebilmek, konuşabilmek içindi. Manga da sırt sırta verip duvar olmuş torbalarıyla, çatısını kapatan gülkurusu kumaşıyla onlarla coşuyor, merakını gideriyordu: Neler varmış, neler!

“Saçını kapatanlar ne diye kapatıyor?”

“Erkek görmesin diye.”

“Yok yok, Allah öyle istediği için.”

“Tanrı neden sadece erkekleri düşünsün ki?”

“Tövbe tövbe!”

“Sen dün derste yok muydun?”

“O mutfakçıydı ya!”

“Ha öyle söylesene!”

“Bence sen dünkü şeyleri dinleseydin kesin yemeğini yakardın. Zaten bizi yakmışlar yakacakları kadar.”

“Zaten tanrılar bir tek erkekler için yaratmış bu dünyayı. Bir de cennete gidince yedi huri alıyorlarmış, öyle derdi benim dedem.”

“Erkekler boşuna mı kendini Allah gibi görüyorlar. Tanrı kızdığı zaman tufan kopartıyor; erkek de evde kadının başında kıyameti kopartıyor. Biri kâinatın efendisi biri de maazallah evin beyi. Allah’ın kulu var, insanlar; erkeğin de kölesi var, kadınlar. Değişen ne mesela?”

“Yani şimdi başlarını kapatmadan mı namaz kılsınlar?”

“Bana ne milletin namazından. Sanki namazı ben icat ettim ha! Ben ondan bahsetmiyorum.”

“Canım zaten Muhammed günde beş vakit namaz kılmayı gökten bulmamış, Mitra inancında o var zaten, dikkat et namaz vakitleri güneşin, günün doğuşuna göredir; doğmadan önce, güneş günün tam ortasındayken, batmak üzereyken, battıktan sonra…”

“Beş İştar’ın rakamı, Star’ın simgesi olan yıldızın beş köşesi var. Matematiğin annesi, geometrik simgelerin kaynağı kadın simgeleri zaten. Ax, nerde o kadınlar? Gelip görselerdi ne haldeyiz.”

“Mat zaten anne demek canım! Ay hesaplamalarını kadın buluyor, biz de diyoruz ya, meh, bu da me’den, yani anne kökünden geliyor.”

“Oooo… Erkek de bir anadan doğmadı mı sanki!”

“Sen bırak erkeği, Athena, kendileri tanrıça olurlar, erkeğin kafasından, Zeus’un alnından doğuyor.”

“Athena bir kadından doğmayı aşağılık bir şey görüyor, küçüklük yani. Nasılsa doğmak-doğurmak kadınca bir durum, o bakımdan.”

“Bir erkekten doğan kadın, hele Zeus gibi bir düşkün erkekten doğan kadın nasıl düşünebilir başka.”

“Bence Zeus kadının doğurganlığını kıskanıyor.”

“Aman ne kıskançlık!”

“En sonunda doğum işine de soyunuyor zilamê genî[16]. Ne kafa amma Athena’yı, bir tanrıçayı doğuruyor.”

“Önderlik öylesi tanrıçaları reddediyor.”

“Önderliğin bahsettiği tanrıçalık başka heval, ‘ben benim’ diyen tanrıçalar, bilge tanrıçalar, ana tanrıçalar… Buğdayı bulan, toprağı işleyen, elbise dokuyan, çömlek yapan, kerpiçlerle ev ören kadınlar… Halen bizi beslemeye devam eden ana kadınlar.”

Ayyy! Biz ne yapacağız Athena hanımı…”

“Erkeklerin yanına gitsin, aman aman!”

“Önderliğin anlatmaya çalıştığı… Yani kıskanmayan, çıkarı bilmeyen, şefkatli…”

“Ama savaşçı olduklarını unutmamak gerekiyor. Artemis gibi mesela.”

“Artemis, bu bizim Şehîd Bêrîtan Özgür Kadın Akademi diplomasının arka yüzünde, elinde ok olan kadın, değil mi?”

“Ha, bileydin, aynen o olmaktadır kendileri, kanatları da var.”

“Weyyyy! Dinlerin hepsi öyle, niye Havva Adem’in kaburgasında doğmuyor mu, doğuyor. Siz de tuttunuz Zeus’u bırakmıyorsunuz. Tabi canım Athena’ya tepkiniz var.”

[16] Kokmuş erkek.

"Bir defa Athena'nın bize tepkisi var."

"Bir de Athena yeni şeyler icat etmişmiş… Hepsini buradan götürmüş dinime imanıma…"

"Bari biraz katkısı da olmamış mı?"

"Olsa ne yazar, bir defa onu bir erkek doğuruyor, bitmiştir yani…"

"Âdem babamız Lilith'i dışlıyor, ancak kendi kaburgasından, yarattığı bir kadının eşi olabileceğini söylüyor. Sağ olsun, oğulları babalarının izinde, pek maşallah! Yani kadın ancak erkeğin parsı, kaburgası bilmem neyi olursa kabul edilebilinir. Aklı benim gibi olan, diyor, yaniii. Doğru mu, değil mi? Eee, doğruya doğru."

"Bence Âdem'in aklı Lilith'e kalıyor. Hiç boşuna yalan söylemesin. Bir defa Lilith onu bırakıyor, gidiyor. Bir de çok güzel ha! Upuzun altın sarısı biraz da böyle nasıl diyeyim kızıla çalan saçları var. Çok zeki, becerikli, Âdem babadan daha bilgili. Oh! İyi etmiş adamı yaklaştırmamış kendine. Babamız kusura bakmasın, ama gerçekler acıdır!"

"Gerçekler, gerçekler!"

"Sayesinde Âdem o kadar iş açtı başımıza. Kördüğüm, çöz çözebilirsen!"

"Demek Âdem'in oğulları kadının saçına o yüzden kafayı takmışlar: Saçı uzun, aklı kısa!"

"Lilith de hiç demiyor, bu adam bana bu kadar tepki aldı, benden sonrakilerin başına neler neler getirecek, bizi öyle bir başımıza koymuş!"

"Vah! Vah!"

"… Ben seni de sevmedim Âdem
Doğruyu duymak istiyorsun madem
Alt taraf bir elma yedik beraber
Zehir-i zıkkım oldu bize bal badem

Ha desem olmaz a ha desem olmaz
Birine uysa öbürüne uymaz
Yarelli yalelli yalelli o zaman …"

"Sezen Aksu sevenlerimiz de varmış. Bak hele!"

"Valla kadın doğru söylüyor, alt tarafı bir elma yemişler beraber!"

"Sanki üzüldün Havva'ya."

"He ya, içim acıdı birden."

"Eeee, Sezen heval doğru söylemiş biz ne yapalım!"

"Kadının saçı şimdi haram, bir telinin bile gözükmemesi gerekiyormuş. …muşta, …muş."

"Şimdi de kapitalist beyin sayesinde açılabildiği kadar açılıyor; bedenini sunuyor. Bir tarafta örtülüyor, yok gibi. Bir diğer taraftan da bedenin her parçası sunuluyor, pazar ürünü gibi."

"Bir uçtaaaaan diğer uca!"

"Ma, hadi bakam çözelim bu meseli."

"Kimisi de her ikisinin arasında bir denge oluşturuyor."

"Denge önemlidir hevaaal!"

"Aman ne denge! Erkeğin kanatlarının dibinden çıkmamak üzere kurulan denge."

"Bol bol iktidar üretiyor. Karı koca ilişkisi, iktidarın üretildiği en taze kaynak. İktidar üretmeyen bir şey kalmamış gibi. İşler yolunda yani!"

"Kadınla erkeğin özgürce bir araya gelmesi ne zor!"

"Özgürlük ne zor!"

"Adamlarda kafa var ha, ne iyi keşfetmişler!"

"Yav Enki, Enki! İktidarın babası adam."

"Önderlik boşuna *"*kurnaz adam*"* demiyor."

"Ah! Nerede bizim Bilge Analar…"

"Hani nerde arifler, dervişler, ermişler…"

"Tam şiir gibi oldu. Şiir yeteneğin de varmış, nazar değmesin."

"Tabi canım, ne demek!"

"Bu, kadın tarihi dersinde her şey çıkabilir bizden. Bir baktın şair olduk, ne olmuş yani."

"Ma, sen şair olacaksın? Hani Kuzey'e gidecektin."

"Ma! Sen niye her şeyin başına 'ma' koyuyorsun?"

"Ma, ne yapayım, doğal çıkıyor."

"Yok valla, hem bak anne anlamına geliyormuş. Duymadın mı?"

"Biz de 'dadê' derler."

"Biz de yadê."

"Biz de mama denir. Taybet zarok[17] öyle söyler."

"Demek ki Rojhilat tarafında dil daha orijinal!"

"Tabi canım biz öyleyiz. Zerdeşt de bizim oralıdır zaten."

"He, annesi kesin komşunuzdur. Makû deyip geçmeyeceksin canım! Kesinlikle!"

"Oldukça belli ha!"

"Ben de diyorum Rojda'yı kime benzetiyorum."

Yine bir gülme fırtınası koptu. Saçını örenler, tarayanlar, çoktan taramış olanlar hepsi dalmıştı konuşulanlara. Uzun zamandır konuşmayı bekliyor gibi heyecanlı, bildiğini söylemekten çekinmeden; kimsenin bildiği basit ve sıradan değildir, bilgiler açığa çıkarsa, anlaşılır, aşılır düsturunu uygular gibi.

"Ya şu Medusa kimdi?"

"Meraklanma yenilir, içilir, yutulur, oynanır bir şey değil."

"Tanrıça işte!"

"Ssssss… Yılanları var."

"Yılanlı tanrıça! Ha!"

Rûken'in aklında eğitim esnasında yürütülen tartışmalar da hızla bir akışa kavuşuyordu. Şimdi her şey kafasında daha bir şekil almıştı. Farklı farklı kadın gerillaların görüşleri kafasında tam bir kompozisyona dönüşmüştü. Gerilla Medya şöyle girmişti konuya:

"Medya topraklarının tanrıçası Medusa'nın saçlarının her bir teli yılanmış, siyah, upuzun yılanlar başından aşağı süzülürmüş. Gözlerine kim baksa hemen taş kesilirmiş."

Uzun süre Dêrsîm Eyaleti'de kalan bir diğer kadın gerilla da:

"Medusa, Med ülkesinin, Me'lerin kaynağının doğduğu bölgelerin tanrıçası… Athena, Medusa'nın başını ister yani bilimi, etiği, matematiği, ana kadın icatlarının hepsini, eksiksizce… Athena, Medya topraklarını istemektedir, yani Altın Hilal'i.

[17] Özellikle çocuk.

Medusa çok acımasız bir savaşla karşı karşıya kalır. En önemlisi de kendini korumak zorundadır Medusa, koruyamazsa hem ülkesi hem bilgeliği gidecektir.

Yine Yunan mitolojisine göre Perseus, Medusa'nın başını kesmeyi başarmış ve peki bu başı kime armağan etse iyidir; Athena'ya… Bununla da kalınmamış yılanla, karanlıkla özdeşleştirilerek kötülenmiş, korkunç bir canavar olarak gösterilmiş hep. Böylesi bir canavarı (!) öldürdüğü için Perseus da büyük bir kahraman olmuş böylelikle. Bir uygarlık hikâyesi daha kılıfına uygun hale getirilmiş oluyor bir kez daha. Ve Athena'nın kalkanın üzerinde Medusa'nın başının resmi varmış! Yani zaferinin (!)

Aslında Kürd mitolojisine göre ise Medusa, yani Medeia hangi otun neye derman olduğunu bilen, bunun için de otların zehirli olup olmadığını yılanları takip ederek öğrenen, yılanları da eğitebilen ana kadındır. Eğitebilen derken beraber aynı ekosistemi paylaşabilen bilgeliğe sahiptir manasında söylüyorum. Bilindiği gibi yılanların zehrini panzehir olarak kullanıyorlar. Yani şifacı bir ana kadın!"

En son konuşan, bir bakıma Rûken'in ilk defa duyduğu şeyleri söyleyen kadın gerillanın görüşleri şimdi Rûken'e daha manidar geliyordu:

"Şam'dan, 9 Ekim 1998'de özel davetleri üzerine Atina'ya giden Önderliğin başına gelenlerle ana kadın Medusaların başına gelenler arasında derin bir bağ ve paralellik var bana kalırsa. Önderlik 1993 yılında "Tarih günümüzde gizli biz tarihin başlangıcında gizliyiz." demiştir. Önderlik Atina'ya adım attığı saniyeden başlayarak tarih onu bu noktada doğruladı gerçek manada. Önderliği karşılayan istihbarat yetkililerini insan göz önüne getirince böyle kalkanıyla Athena'yı görebiliyor karşısında. Bu yetkililer hem özel davet etmiş, umut, güven vermiş hem de ülkelerine giriş yaptığındaysa Yunanistan'a girmemesi gereken siyasi lider olduğunu, müttefikleri Türkiye ile iyi olan ilişkilerinin bozulacağını, daha birçok şey belirttiler. Yani yine çağdaş Perseuslar kahramanlık peşinde. Oysa halkı için bir insanlık umudu yaratmak istemiyle davetlerini kabul etmiş, dağ yerine Avrupa'yı seçmişti Önderlik. Ve

İmralı'da 'Ortadoğu'da Uygarlık Krizi ve Demokratik Uygarlık Çözümü' adlı Savunmasında İnanna'nın sözlerine atıfta bulunurcasına bir kez daha dile getirerek soruyor ya Önderlik:

'Benim 104 Me'mi sizler benden çalmadınız mı?'"

Saç uzasa ne olacak, uzamasa ne olacak, diye düşünmez Kurtîler. Kur-tî kadınlarının ördüğü beliklerinde bu güne sivrilip gelen bir hayat kendini gizler. Hem de varlık ve yokluk savaşı veren bir hayat!

Rûken'e iyi gelmişti, kendini çok daha iyi hissediyor, içinde bir dev uyanıyordu adeta. Bir ders gibiydi bu sabah komünde oluşan hava. Bu atmosferi oluşturan tarihti, ilk defa tarih ona canlı gelmeye başlamıştı. Tarihin içinde yüzüyordu, kendini suyuna bırakmış, suyun sesini dinliyordu, inişini kalkışını, titreyişini. Tarihi öğrenmek! İçinde bir açlık, değişik bir özlem birikiyordu. Sanki aradığı kişiler oradaydı. Yanlarına gitmeliydi. Onlarla beraber olmalıydı. Koşup kavuşmak istiyor, derdini anlatıp, anlaşılmak, yanlarında kalmak istiyordu.

Manga komutanı kadın gerilla:

"Hadi heval hadi! Çay hazır, çaydan soğudu bile. Ne zaman yemek yemeyi düşünüyorsunuz? Eğitimde böyle konuşmuyorsunuz ha!"

Rojda yerinden fırlayıp, manga komutanının yüzüne bir tane narin, sevimli sille indirdi: "Yaşamın kendisi zaten eğitimdir hevooollll!" dedi. Hızla, koşarak dışarı çıktı.

Manganın önünde hepsini bir telaş sardı, manganın önü telaşlarından karmakarışık oldu. Vakitleri kalmamıştı, doldurdukları bardaklarda çay öyle boynu bükük kaldı, günlük görevli görevini yapamadı, sofra yarı serili kaldı. Büyük bir ihtimal subay görecek, "Heval bu ne dağınıklık?" diyecek, eleştirecek, 'Bir daha olmasa iyi olur!' demeye getirecekti.

Onlar okula koşuştururken iki metre uzunluğunda, taşlarla bir seki gibi örülmüş, yarım metre eninde, üstü toprakla örtülmüş, yemek masasının üstündeki sofra arkalarından bakakaldı: "Bu gün neyi vardı bunların!"

Ders başladı. Rûken çok daha fazla rahatlamış gibiydi. Sanki fırtına dinmiş bir huzur inmişti limana.

Çok şükür! Çok şükür kadınlar bir araya gelmişti. İlk defa Hewlê Kampı'nda özgün askeri eğitim görmüşler. Bu kampın adını ilk defa duyuyordu Rûken, öylesi bir imkânı tabi ki Önderlik açmıştı Lübnan topraklarında, ilk akademi... Daha sonra o akademinin adı Mahsun Korkmaz Akademisi olacak ve binlerce kadın burada eğitim görecekti.

Rûken'e çok değişik geliyordu. Gözünde canlandırmaya çalışıyor, kafasında birçok şeyi evirip çeviriyordu. Kadınlar evlilikten, bir erkeğe, bir eve göre hazırlanmaktan kaçıyor, ilk defa ismini duydukları gruba, Apoculara katılıyor. Acaba nasıl bir duyguydu? Şimdi her şey var, bir sürü kurum, yığınla kitap! Ya o zaman! Keşke ben de o zaman gerillaya katılsaydım, keşke!

Ne kadar çok zorlandıklarını da anlatmıştı komisyon. Bu kadın grubuna askeri eğitimi verense Filistinli, Yusuf adında bir özgürlük savaşçısı askermiş. Sancılı bir dönemeç ve bu çekilen sancıların ardından gelenleriz, acaba biz de… Saime öğretmen halen Önderliğin "Yüreğimde bir yara… Saime'yi hiç unutmuyorum!" dediği ilk kadın komutanlarımızdan, idam ediliyor Lolan'da. Ya Pazarcıklı Ayşe öğretmen! Yani Evîn arkadaş! Bir mağarada aç susuz bırakılarak şehîd düşürülmüş. Kadınlar ilk defa abisiz, babasız, eşsiz sadece kadın olarak birlikte yaşayacakları bir deneyime giriş yapıyorlar. O zaman da kadını sevmeyen, çok soğuk, buz gibi davranan, yanındakini bile hissetmeyen, sınıfsal yaklaşan kadınlar var. Bak hele! Ama şimdi de öyleleri var. Bizi beğenmiyor, kendine göre bazı kadınları iyi bazılarını zayıf, yeteneksiz görüyor. Ayrıksı! Üstte kalıyorlar. Ya o Meral Hıdır!

Elini kalbinin üstüne götürdü Rûken. Nedenini bilemedi ama en çok da bu kişilikten korktu. Soğuk soğuk ürperdi. Gözünün önünde örgüte geldiğinden beri küçük burjuva kişilik diye anlatılan tipler geldi geçti. Bu da öyleydi. "Aman Tanrıçam Zîlan!" dedi fısıltıyla kendi iç monologuna devam ederken.

Meral, çok ayrıcalıklı yaşamaya çalışıyormuş. Elitmiş. Örgüt içinde emek vermemiş, bilgisini konuşturmaya çalışmış hep. Hiçbir zaman bir kadının kendinden daha gelişkin olmasını istememiş, hiç hazmedemiyormuş! Yönetim olduğu için çamaşırlarını köyden

katılmış olan kadınlara yıkatıyor; yemeğini hazırlamalarını falan emrediyormuş. Tam bir ağa!

Ayşe öğretmen anlatılırken, ağlamadığına şaştı Rûken. Hissediyordu. Bir mağarada aç susuz bırakılarak örgüt içindeki çeteler tarafından öldürülen bu kadın, en son nefesinde bile "Bîjî Serok Apo" demiş. Öyle dalmıştı anlatılanlara Rûken. Vay be! Hem de öğretmen! Ta o zamanlar, kadınların evin eşiğinden dışarıya bakamadığı, okula bile gitmenin çok zor olduğu o yıllarda öğretmen bir kadınmış... Önderliğe inanmaktan hiç vazgeçmemiş... Yani iradesini kıramamışlar. Demek ki Önderlik böyle kadınları tanıdığı için her şeyi iyi biliyor, anlıyor. "Önderim, ben de seni çok çok ama çok seviyorum. Ayşe öğretmen gibi sevmek istiyorum sizi, böylesine onurlu, kararlı!"

Halen sancı bir o kadar da kaos devam ediyor; her yerden, her sınıftan, her kökenden gelen kadınlar şimdi nasıl beraber, birbirini severek yaşayacaktı! Rûken yüreğiyle tam onay veriyordu komisyona: "Kadının bir araya gelmesi, güç olması, birbirini sevmesi, anlaması başlı başına bir devrim, gerçek bir devrim! Ve bu şehîd kadın yoldaşlarımızın sayesinde gelişen birçok şey var. Biz bu kadınlara 'değer' diyor, canımızdan daha önemli olduklarına inanıyoruz. Gerçekten de öyledirler. Bu değerleri koruyamazsak, zaten ölmüş, kendimize ihanet etmiş oluruz." Tabi doğru söylüyordu komisyon: "Kendi tarihimizi bilmezsek, kendimizi bilemeyiz!"

Besê Anuş'un en büyük hayali, kadınları eğitmekmiş! Gururlandı. Değişik bir duyguya kapıldı. Keşke, şehîd düşmeseydi! Önderliğin çok iyi bir kadın yoldaşı olurdu kesin! Tıpkı heval Sara gibi… Bu sancıların, bu dileklerin sonucuyuz. Ve benim adım Rûken! Bizim soyumuz, soyağacımız, varlığımız, gücümüz bu kadınlar… Aslında ben birçok şeye boşuna üzülüyorum. İçime atıyor, kendimi sıkıyorum. Ya bu kadınların yerinde olsaydım! Bunu istiyordu Rûken.

Düşünüyordu. Acaba yapabilir miydim? Onlar gibi adım tarihin sayfalarına geçer miydi? Binlerce genç beni tanır mıydı? Ben de bilinir miydim?

"Tek güneşimiz var. O da Rêber Apo'dur.

Önderim, sizi fiziki olarak görmedim, ama sanki görmüş gibiyim. Çünkü siz ruhunuzla hep bizim yanımızdasınız, hiç boşluk vermiyorsunuz.

Önderim, size olan aşkım çok büyüktür.

Ama bu aşkı pratiklerimize yansıtmalıyız. Yansıtamıyoruz çünkü çok duygusalız. Size olan aşkımızın bilincine varmazsak duygusal olarak sevmekle bir yere varamayız. Yarın biri elimizi tutar, kaçar gideriz.

Önderim şimdi sizin yaşınızdaki bir kadın ya da bir erkek tüm ömrünü çocuklarına vermiş oluyor. Çocuklarının rengi de birdir, oysa siz binlerce çocuğa bakıyor, bir halkı yetiştiriyorsunuz, hem de binlerce farklı renk bir aradayız. Biz bunları anlamakta çok ağırız. Çünkü biz de ancak hayatını bir eve, erkeğe verecek aklı, duyguyu taşıyoruz. Daha büyümeliyiz. Siz de bunu istiyorsunuz, tanrıçalar seviyesinde kadınlar olalım istiyorsunuz. Siz bu dünyayı değiştirmeye çalışıyorsunuz, biz de bu dünyada kalmak istiyoruz aslında.

Uyuşmuş, köleliğin her biçimine alışmış bir halkı ayağa kaldırıyorsunuz. Siz renk renk çocuklar büyütüyorsunuz. Ve bu halde size bakıyorum da aslında bir delikanlı gibisiniz, çünkü kutsal yaşıyorsunuz, bu durum izin vermiyor yıpranasınız.

Halkımızın kutsallığı Rêber Apo'nun kutsallığından geçer.

Bütün çocuklarınız, bizler sizi çok seviyoruz.(2009)"[18]

Haber saatiydi. Her akşam düzenli haber seyredilirdi. Bu resmi bir şey değildi. Herkes buna uyum sağlardı. Televizyon sadece haber için önemliydi. Rûken okumaya dalmıştı, saati fark ettiğinde haberler çoktan yarılanmıştı. Yine de kitabın başından hemen kalktı, hızla okula doğru ilerlerdi, soluk soluğa içeriye daldı. Haber spikerinin baskın sesinin yanında bir ananın feryat eden konuşması kulağına geliyordu. Kendine oturacak bir yer bulana kadar, haber geçti. Aklı öyle annenin sesinde dondu kaldı. Bir türlü haberlere adapte olamıyordu, dinleyemedi. Çok geçmeden kalktı, dışarı çıktı.

[18] Rûken Serhed'in Gönül Deryam adlı günlüğünden.

Karanlıkta oturabileceği bir yer aradı. İlk uygun bulduğu yere oturdu. Derin bir nefes almak için kendini zorladı. Birileri boğazını tutmuş, kurtulamıyordu sanki.

Örgüte ilk katıldığı günlerden beri en çok etkilendiği şeylerin başında anne çığlığını, feryadını, sesini duymak geliyordu. Barış Anneleri konuştuğu zaman canla başla dinler, adeta bambaşka bir hale geçiş yapardı. Ya çocuklar! Gözyaşları…

Önderlik bir kere rüyasında çocukları görmüş, bir yazı da yazmıştı: *"Şu küçük dört metre karede… Hoş geldiniz çocuklar hücreme… Büyük yürekli dostlarım benim… Serin rüzgâr getirdiniz havasız odama… Küçük bakışları büyük etkiledi yüreğimi, tüm çocuklar o bakışlarda gizlidir… Verdim ellerimi çocuklara götürdüler beni… Ben zaten hep çocuktum, çocukların dünyasında gizliydim. Dalmışken küçük dostlarımla sohbete irkildim o demir süngünün sesiyle: 'Havalandırma süresi bir saat!'…"* Haftalarca etkisinden çıkamamıştı İmralı'dan gelen bu mektubun. Kendini zorlayarak Gönül Deryası adını verdiği, annesine yazdığı günlüğe o zamanki iç haykırışlarını katmıştı:

"Yeter artık bu çığlıklara…

Bir ananın çığlığı göğsümdeki damarları parçalıyor, parçalanıyorum.

Küçük bir çocuğun gözlerinden gelen gözyaşları…

Sessizleşiyor, kapkaranlık gecelerde, derin vadilere dalıp gidiyorum, yüreğim kinle doluyor.

Bir baba gördüğü onca işkenceye karşı başını dik tutuyor, ağzından tek kelime çıkmıyor. Bu sessizlik yüreğimdeki bütün karanlık vadileri aydınlatıyor. Dağlar aydınlık oluyor.

Ey görün artık! Görün bir babanın yüzündeki acıyı, bir ananın çığlıklarını, bir çocuğun gözyaşlarını… Ey Kürd halkı!

Ben bir çocuğun yüreğindeki fırtınaya hayranım."(2009)

ÖNDERLİK SAHASI

Okuldan içeri girdi, arkasında Sozdar Avesta peşi sıra ilerliyordu. Seksen kişinin sığacağı uzunlukta, eni daha dar olan oldukça emektar bir okuldu. Binlerce insan burada akademi eğitimi görmüştü. İçeriye girmesiyle ayağa kalkan "PKK 17. Kuruluş Yıldönümü Zafer Devresi" öğrencilerine baktı: "Hadi yerinize oturun, haydi heval…" dedi.

Üzerinde ince v yakalı bir kazak ve altında da aynı kurşuni siyah renkte gömlek vardı. Her zamanki gibi kumaş bir pantolon giymişti. Parti divanı olarak kullanılan masanın üstünde PKK bayrağı vardı. Üzerinde de bir pet şişe su. Öğrencilerle divan arasındaki boş alanda gidip gelmeye başladı. İki elini ceplerine doğru götürdü. Çok çalışıyor olmanın verdiği yoğunluk omuzlarında daha belirginlik kazanıyor gibiydi. Bütün öğrenciler halen ayakta ona doğru bakıyorlardı. O ise hem duvardaki yazıları, fotoğrafları inceliyor hem de keskin gözlerini sık sık öğrencilerin üzerinde gezdiriyordu. Okul içindeki ufacık bir ayrıntıyı bile hızla fark ettiğini biliyordu öğrenciler.

İçeriye girmesiyle eğitim başladı. Hızla konuya giriş yaptı ve konuşmasını içten bir ses tonuyla sürdürdü:

"Ama maalesef düz yolda yürümeyi becermiyorlar iktidar savaşı verdiklerini sanıyorlar. Anlayacaksınız bu işi… İktidar olmak köleler üzerine egemenlik kurmak, evet o da bir iktidar biçimidir; zayıf kadınlar üzerinde egemenlik kurmak o da bir iktidardır. Ama tabi bu özgürlük değildir." Gülümsedi, gözleri büyük bir dava insanı olmanın gücüyle, tevekkülle pırıl pırıldı. Gür bıyığının altında ön üst dişleri göründü. Çoğunlukla gülümserken başını yukarıya doğru kaldırıyor, masum bir çehre kazanıyordu bütün bedeni. Sessizlik

oluştu okulun içinde, sadece "Başkanım!" diye hitap ettikleri insanın ayak sesleri vardı. Birden sağ elini kaldırdı:

"Oturalım şimdi, oturalım! Ben fazla konuşmayacağım, yaptığım çözümlemeler var, telefon konuşmalarını tartışıyormuşsunuz." Derin bir nefes aldı.

Oturun demesine rağmen hiç kimse oturmamıştı, hepsi ayakta Rêber Apo'ya bakıyordu. Bu sefer hepsi oturdu sadece Sozdar Avesta ayakta kaldı. Rêber Apo:

"Açıklık istiyorsanız izah edebilirim. Anakarargâh'ın telefon konuşmalarında dikkati çeken hususlar varsa anlaşılır kılabilirim biraz. İhtiyaç duyuluyor mu? Kim dinledi onları?"

En önde oturanlardan biri fırlarcasına ayağa kalktı, hazır olda durdu. Rêber Apo:

"Tartıştınız mı biraz?"

"Başkanım bugün biraz tartıştık. Tartışmalar gelişti devam etmeyi düşünüyoruz."

"İlginç olan yanlar nereleri, bu son nisan telefon konuşmalarımızda, Anakarargâh ile olan?"

"Başkanım, ilginç olan arkadaşların kendi aralarındaki sorunları biraz Önderliğe dayatmaları. Özellikle birey hesaplarını Önderlikle kapatmaya çalışıyorlar. Bu kadar şikâyetçilik ile aslında güçsüzlüklerini, zayıflıklarını biraz da Önderliğe dayanarak geliştirmeye çalışıyorlar. En dikkatimi çeken bir husus, bu süreçte bu kadar bu tartışmaların Parti Önderliğine dayatmalarının nedeni biraz, yani basit iktidar hesaplarını, kendi gücüyle yürüme güçleri olmadığından dolayı Önderliği arkasına alarak yürüme istemi var, biraz bu görülüyor… Yine dönemin önemi de yeterince fark edilemiyor, bireysel kaygılar aslında Önderlik üzerinden ifade edilmek isteniliyor. Dikkat çeken hususlar bence bunlardır Başkanım!"

Nisan ayının altısıydı. Şam'da sıcak bahar havası vardı. Yıl 1996 idi. Zap'ta Anakarargah'ın içinde bulunduğu durum örgüt içinde ağırlığını hissettiriyordu. Savaşçı militan yapı bu durumun önünü anlamıyor, sorunlar bütün ağırlığıyla yine tek bir kişinin üstüne kalıyordu. Her sorun karşısında yeni bir hamle geliştiren

Rêber Apo'nun çözümlemeleri dikkatle dinleniyor, özellikle militan kadınlar için kurtuluş umudunun çok daha ötesinde özgürlük hakikatine dönüşüyordu.

"Daha derin izah etmek gerekir. Dikkat çeken hususlar hakkında… Evet, sen ne diyorsun?" diyerek Sozdar Avesta'ya söz verdi:

"Başkanım! Temel nokta aslında Parti Önderliğinin sorunu çok açık ve çarpıcı olarak ortaya koymasıdır. Özellikle bizlerin ve orda bulunan arkadaşların da aslında cesaret edip dile getirmediklerini, böyle temelde parti kaygısı taşımama, bireysel kaygılarla yaklaşıp sorunları ortaya koymama… Açık bir savaş ilan etmedir Parti Önderliğinin geliştirdiklerine karşı… Bir kez daha Önderlik gücünün açığa çıkmasıdır, benim en çok dikkat çektiğim nokta budur. Hepimizin yaşadığı ama dile getirmediklerimizi Önderlik çarpıcı bir şekilde dile getiriyor… Kimsenin basit hesaplarının peşinde koşamayacağını… Çarpıcı örneği Çingene çadırındaki bir iktidar savaşına benzetiyor Parti Önderliği… Kadın konusunda ise dikkatimi çeken daha çok gerçekten de bu iktidar savaşına alet olmamızdır. Çok gafleti yaşayan ve bu konuda gözü karaca her iki taraf arasında oyun oynayan, bu konuda kendi gücüne dayanan değil de daha çok erkek gücüne yine sığınan; erkek de bu zayıflıklarımızdan yararlanıp kendisini bir iktidar havasına büründürme, iktidar olmuş havasını gösterme… Kadının bu konudaki zayıflıkları bir kez daha ortaya çıkmaktadır Başkanım!"

Sozdar'ı dikkatle, kimi yerlerde başını sallayarak dinledikten sonra, "Başka, diyaloglarımızın size göre çok önemli yönleri." diyerek birkaç adım atıp tekrardan dönüp bir diğerine söz hakkı verdi. Onu da dikkatle dinledi.

Tam bu esnada bir ışık patlaması oldu, yönü konuşanla Rêber Apo arasıydı. Basından bir kişi, dikkatleri dağıtmayacak bir şekilde fotoğraf çekiyordu, her ne kadar böyle yaklaşsa da öğrencilerin dikkatini başka bir şeye vermesi zaten mümkün gözükmüyordu. Fakat Rêber Apo ile fotoğraflarının çekildiğini fark ettiklerinde, tam flaş patlayacakken daha dik duruyor, içsel olarak daha güzel, yakışıklı, resmi görünmeye çalışıyorlardı. Basıncı da bunun

farkındaydı. Bu anlar hepsi için eşsizdi. Hayatları boyunca yakalayacakları tek fırsattı. Zaten orda olmayan birçoğunun içinde kalıyordu, Önderlik Sahası'na gelememek. Konuşanın sözünü "Başkanım!" diyerek bitirmesiyle hemen en ön sırada duvar dibindekine döndü Rêber Apo:

"Sen söyle Mahmut! Ne diyorsun bu savaşa?" Mahmut:

"Bu savaş çeşitli düzlemlerde yürütülen bir savaştır, ama dile getirilmeyen bir savaştır, Önderlik bunun farkındadır. Ve şimdiyse açık bir biçimde ya da kendilerine göre bir sonuca veyahutsa yere gelme istemlerinin açığa vurulmasıdır. Aslında bunun temeli daha önce atılmıştır ve daha önce de açığa çıkmıştır, sürdürülmüştür. Ama bu bizler tarafından çözümlenmemiş, hiç kimse bunu tam çözmemiştir. Yani daha önce aslında bu savaşın böyle olacağı, geri bir iktidar savaşı olduğu ortaya çıkmıştır… Bu anlamıyla bu gün örgütü zorlayan ve partileşmemenin önünde en önemli bir geri savaş biçimidir…"

"Ehhh, artık bu iktidar savaşını bırakacak mısınız? Birey olarak gerçekten özgür bir karar verme eğilimi gelişiyor mu sizlerde?"

"Doğrudur Başkanım! Eğer gerçek anlamda bir savaş verilirse, yani partinin istediği bir…"

"Sarsıldınız mı? Bu tarz bireysel iktidar savaşlarının deşifre edildiğini, artık bunun kolay yürütülemeyeceğini çok güçlü bir biçimde gördünüz mü?"

"Doğrudur Başkanım!"

"Kendi hesabınıza böyle sahte iktidar savaşlarına girmeme konusunda kendinizi disipline edebilecek güçte misiniz?"

"Mücadele etmeye çalışıyoruz."

"Ciddiyete inanıyor musunuz?"

***

Anakarargâh yönetiminde olan Parmaksız Zeki ve Newal ortak iktidarlarını ilan etmişti. Çelişkiler durmadan devam ediyordu diğer iktidar ortakları arasında da. İktidarın kendisi çözüm üretmemekti zaten, mayası egemenlikle karılmıştı. Egemenin olduğu

yerde kesinlikle köle vardı. Peki, dağlara özgürlük için çıkılmamış mıydı? Bu kadar bedel ne içindi? Nihayetinde yapılan bir toplantıda "Parmaksız" ikinci adam ilan edilmiş, kendisini Rêber Apo'nun sağ kolu olarak kabul etmişti. O halde bütün militan kadro bu duruma alışmalıydı. Canı gönülden bu durumu kabullenenler de yok değildi. En önemlisi de kabul etmeyenler bir şekilde susmak zorunda kalıyorlardı. Bir çetrefildi! Nasıl ki tanrılar varsa onlarla kulları arasındaki işleri yürüten peygamberler de vardı. "Parmaksız" için zaman peygamber olma zamanıydı ve kendisini yeterince uygun buluyordu. Bunu açıkça ifade ediyordu. Peygamber değil miydi! Kullara düşen daha fazla inat etmeden tanrının yoluna peygamber aracılığıyla girmeleriydi. Özgür kadın olduğundan oldukça emin olan Newal ise yapılan kadın konferansını protesto etmişti. Onun hakkında karar alabilecek, pratiğini değerlendirebilecek olanlar kadınlar değilmiş gibi. Diyaloglar devam ediyordu, arada bir de flaş patlıyordu. Yine Sozdar Avesta'nın önünde durdu:

"Aman Allahım! Sizin için siyasi bebekler demek en doğrusu..."

Gidip geliyordu, bu sefer elindeki tespihin hışırtısı ayaklarının sesini daha da bastırdı. Bir tur attıktan sonra yine kadınların oturduğu tarafa doğru ilerledi:

"Keşke, birkaç yiğit insan içinizden çıksaydı! Birkaç kadın da çıksaydı!" Tekrar Sozdar'ın karşısında durdu, araya kısa bir sessizlik girdi. Ardından cevap vermekte biraz zorlandığı belli olan Sozdar:

"Başkanım, Önderliğin gönderdiği onlarca kadın arkadaş var. Çıkacak, fakat epey sancılı geçer Başkanım!"

"Engelleyecekler, siz farkında bile olmadan."

"O… O en… En önemli nokta odur Başkanım!" Konuşurken arada bir başı öne doğru düşüyor, fakat fazla sendelemeden tekrardan başını kaldırıyor, dikkatle Rêber Apo'ya doğru bakıyor, arada bir de çenesini sıkıyordu Sozdar. Rêber Apo:

"Ve hatta en büyük desteği de siz vereceksiniz. Kendi cinsinizin düşürülmesinde veya köle kalmasında."

"Bundan sonra sanmam Başkanım!"

“Sahtekâr kızı görüyorsun, Newal mıydı neydi? Burada beni kandırmışlar birkaç sömürgeci ağzı iyi kullanarak, ehhh! Erkekle böyle sözüm ona, ehhh! Sahte bir özgürlük söylemi tutturarak eh! kendilerini gizlemişler. Ardından bütün yapı üzerinde aynı oyunu sürdürmek istiyorlar. Niye böyledir? Hani kendi ilişkisini, e! eee! götürseydi, adı geçen iki kişi, arkadaş diyelim. Madem örnek düzeyde yoldaş ilişkilerdir kadın konferansı yapılıyor protesto ediyor. Bu ne saygısızlıktır yani. Bütün bir partiyi bir tarafa bırakıp kendi basit duyguları da demeyeceğim yani, düşkünlüklerinin hesabını kuruyorlar. İnsan düşer de bu kadar düşer mi?.. Ama işte! böyle lümpence anlarlarsa her şey gelir. En önemlisi de gücü benden alıp kötü kullanma ustası hepsi. Ben size söylemedim mi Önderlik kolay aldatılamaz… Saygılı olun!”

Kendisini canı gönülden dinleyen kadın militanlara doğru baktı:

“Kadın için de olağanüstü zemin sunuyoruz. Belki güzel bir kadın içinizden çıkabilir, biz de hasret kalmışız, ee!” dedi gülerek, sorarcasına: “Hiii!” diyerek Sozdar Avesta’ya baktı ve tam önünde durmuştu Rêber Apo.

“Çıkmalıdır Başkanım!” diyebildi Sozdar Avesta. Ses tonu düşüp yükseliyordu ara ara.

Tekrardan yürümeye devam etti. Okulun içinde yetersiz kalmanın ezikliğinden ziyade bir şeyler başarmaya kilitlenen insanların ruhsal atmosferi hâkimdi. Kimileri not tutuyor arada bir eğilip bir şeyler yazıyor kimileri ise oturdukları sandalyede karşılarındaki önderlerine odaklanmıştı sadece. Zamanın nasıl geçtiğinin farkında bile değildiler. Bütün zaman Rêber Apo idi. Yeryüzünde başka bir zamana ihtiyaçları kalmamış gibiydi. Ayla güneş gibi birbirinin yörüngesinde dönüyorlardı adeta. Aydınlıklarını güneşlerinden alıyor, güzel, gürbüz görünüyorlardı. Dışarıdan gelen araba seslerini, şehrin içeriye dolan kalabalığını hiç duymuyorlardı uzun okul içerisinde.

“Tam bir maraton koşucusu gibi koşup duruyorum. Bunu da anlamak istemiyorsunuz. Benimle yol arkadaşlığı yapmak umurunuzda bile değil. Sadece taklit etmek, sadece kullanmak!

Hâlbuki biz birlikte yürüyen, koşan yol arkadaşları istiyoruz. Ama gerçekten yol arkadaşları! Biz buna hasretiz… Önce insanın kendi vicdanına karşı iyi bir hesap vermesi gerekir, 'Ben layık mıyım?' 'Ben yeterli miyim?' 'Ben yapabiliyor muyum?' Ağlamadan, sızlamadan, 'Ben bu işe var mıyım yok muyum?' Önderlik karşısında önce kendinizi sınavdan geçirin. Ben de bir halk çocuğuyum!.. O zaman doğru yetiştir kendini, başarılı yetiştir. Elinden bir iş gelinceye kadar yetiştir kendini! Sözünün sahibi ol, ağlama sızlama! Dedim ya ben de bir halk çocuğuydum, çok zayıftım hiç halim takatim yoktu, ama işte gördünüz, işte kendimi biraz yetiştirmişim. Bu yaşa gelmişim halen de kendimi yetiştiriyorum. Ben de kadın üzerinde çalışıyorum ama asla kadın üzerinde çirkin bir egemenlik derdine düşmedim. Yani şimdiye kadar kadına olağanüstü vermeye çalıştık. Tabi hiçbir erkeğin vermeye cesaret edemeyeceği kadar. E, gidiyorlar, onlar kendilerini işte, biraz özgürlük bulduk diye saatttmaya çalışıyorlar. Erkekler mal bulmuş mağribi gibi kullaaanalım diyorlar. Ama bir özgürlük derdiniz var, köleliğiniz var. Bunu biraz açığa çıkartalım, bunun üzerine biraz tartışalım." Sesi birden yükseldi, sanki bütün şehir suspus olmuş bu sesi dinliyordu, hiddetle: "E, ama tartışma değil, hemen birbirine bilmem ne yapacaklar. Zor bela önlüyorum. Yahu önce tartış, tanı birbirini, ondan sonra. Yapmıyorlar yani. İlkeleri yok, disiplinleri yok, güçleri yok en önemlisi de. Ama gerçekten ben açık bir şekilde söyleyeyim ki iddialı bir savaşçıyım. Yoldaşlıkla savaşçılık etle tırnak gibi bende birbirine bağlıdır."

Oldukça kalabalık bu eğitim devresinde Rojda da vardı. Gözlerini hiç kırpmadan Rêber Apo'ya bakıyordu. Saçlarını arkadan toplamış, giydiği koyu yeşil gömleğinin altındaki beyaz tişörtü parlıyordu. Bugün söz vereceklerin içinde o da vardı. Rêber Apo tek tek onları çağıracak, diyalog kuracaktı. En heyecanlandıkları, en kutsandıklarını hissettikleri anı kendisinin de yaşacağını hissediyordu. Hiçbir mutluluğa benzemeyen bir kanatlanış vardı yüreğinde. Yine de oldukça sakin olmak için kendini uyarıyor gibiydi. Her ne olursa olsun Rêber Apo ile sözleşecek, özgürlük devriminin heybetini hücrelerine kadar yaşayacaktı. Bu anı

yaşayanlar yıllarca unutmuyorlardı o heyecanlarını. Önderlikle sözleşmek anlatılması güç bir duyguydu. Ne dense tarif etmeye yetmez gibiydi onlar için.

Yaklaşık 40 dakika süren bu diyalog ve geliştirdiği çözümlemelerden sonra Rêber Apo:

"Hepsi söz verdi. 'Geldim, gördüm, yendim!' Gel de alaya alma: 'Geldim, gördüm, aynı oyuna geldim! Bin kez daha ben de aynı oyuna düştüm!' veya 'En sonuncu oyunun bir piyonu da bendim!' …Umarım yani biraz akıllı öğrenciler olacaksınız! Kesinlikle sözü davranışı birbirini tutan!" Sol kolundaki saatine baktı bir hızla, üzerinde PKK bayrağının serili olduğu divanın önünde durdu, önce sağına yere doğru baktı sonra: "Kısaca böyle tartışmalarınızı daha anlamlı kılmak istedik. Bazı arkadaşların gidişi mi vardı?" diye Sozdar'a sordu.

"Doğrudur Başkanım."

"Bekliyorlar mı? Hemen bir iki kısa söz mü versek?"

"Olabilir Başkanım. Arkadaşlar bekliyorlar."

"Kim bekliyor? Çabuk!"

"Newroz arkadaş var Başkanım."

"Başka?"

"Bêrîtan arkadaş var, yine Xezal arkadaş var."

"Ne diyelim onlar için, fazla bir ülke, savaşçılık sözü değil, daha çok kendi eğitimlerini geliştirme sözü olacaktır."

"Doğrudur Başkanım. Halklaşma, Kürt halk gerçeğini kavramada onlara bir şans verme."

"İlla istiyorlarsa adettir, gelip kısa bir söz verebilirler. Haydi!" Genç bir kadın hemen yerinden fırladı, hızla divanın yanında durdu, hemen yönünü divanın önünde, ayakta duran Rêber Apo'ya döndü. Rêber Apo:

"Evet, Newroz diğer adın neydi heval?

"Tulün Başkanım."

"Hemşerimiz oluyorsun. İlk defa senin gibi uyanık bir hemşeri görüyoruz, yanılmıyorsam tabii."

"Doğrudur Başkanım."

"Yaşın kaç?"

“On beş Başkanım.”

“Oldukça büyük gösteriyorsun.”

“Başkanım, kimlikte on dörttür, fakat on beş yaşındayım.”

“Kimliği boş ver, gerçeği söyle, kaç yıl okudun?”

“Başkanım, orta ikiye kadar okudum.”

“Temel bilgileri aldın mı? “

“Pek fazla olmasa da...”

“Yabancı ülkede mi okudun?”

“Yok Başkanım, ülkede okudum. Antep Anadolu Lisesi’nde okudum. Daha sonra Avrupa’ya çıkış vardı. Parti denetimi altında İngilizce eğitimi aldım.

“Biraz öğrendin mi?”

“Bir de bilgisayar eğitimi vardı.”

“Onu da öğrendin. Peki, sen her şeyden bir başlangıcı ifade ediyorsun. Buraya çok gelmek istedin mi?”

“Başkanım, dört buçuk aya yakın bir süredir buradayım.”

“Memnun musun buradan?”

“Doğrudur Başkanım.”

“Bravo! Burada fazla sıkılmadın sanırım.”

“Başkanım, adapte olmada öyle fazla zorluk çekmedim. İlk başlarda oldukça moral ve coşku vardı. Öyle pek fazla zorluk çekmedim. Daha sonra yavaş yavaş Önderliği anlamaya başladım. İlk başlarda...”

“Mühim değil. Coşkunu yitirmedin, heyecanlıydın burada ilk başta.”

“Doğrudur Başkanım.”

“Epey şey anladın herhalde, neydi sana göre en çarpıcı olan?”

“Başkanım, özellikle bu sahaya gelmeden önce, Önderliğe bir anlam verme yoktu. Anlam vermeme olmasına rağmen bir bağlılık vardı. Bu bağlılık da aslında çok anlamsız bir bağlılıktı. Çünkü anlamadan öyle bir bağlılık vardı. Fakat bu sahaya gelince Önderliğe asıl bağlılığın, kendini güçlendirme ile bağlantılı olduğunu ve bu temelde kendimi güçlendirip, geliştirip...”

"Hissettin değil mi? Ucuz bağlılıklar bu insana sökmez veya yaramaz bunlar."

"Doğrudur Başkanım. İlk bilince çıkardığım bu oldu. Aslında bu sahaya gelirken belli bir hedefim de vardı. Önderliğin çarpıcı özelliklerini yakalamak, o temelde kendimi geliştirmekti. Bu sahaya gelirken en büyük hedefim buydu."

"En çarpıcı özellik neydi?"

"Başkanım, daha önce Önderliği daha çok duygusuz, sert, kaba birisi olarak görmem vardı."

"Çok iyi anlamışsın beni."

"Fakat bu sahaya gelirken, gerçekten Önderlikte o yurtseverlik duygusunu gördüm; sevgi dolu, duygu yüklü bir insan olduğunu anladım. Her an düşünceli, fakat bununla beraber duygu yüklü, yani o duygusunu bilinçle pekiştiren bir Önderlik olduğunu kavradım. Ve bu temelde oldukça etkilendiğimi belirtebilirim. Önceden bir ülke sevgisi vardı fakat bu ülke sevgisi oldukça boştu. Ucuz ve yine basit bir sevgiydi. Aslında Önderlikten aldığım en temel şey de buydu. Gerçek bir ülke sevgisi, yurtseverlik sevgisi. Bunu anladım Başkanım."

"Bravo, akıllı bir kıza benziyorsun. Oldukça zekiymiş. Bu aklı nasıl öğrendin? Kim sana verdi bu aklı? İyi bir öğrenci olduğun için sanıyorum bizden ilginç şeyleri öğrendin. Başka ne söyleyebilirsin?"

"Başkanım, Önderliğe baktığımda oldukça doğaldır. Ancak bu doğallık bizim bildiğimiz o düzen doğallığı değildir. Sosyalist ölçüleri vardır. Yine o düzenin araya koyduğu duvarları yıkan bir doğallıktır. O doğallık insanı geliştiriyor. Yaklaşımları; bir insanda bir emek ve bu temelde bir çaba gördüğünde, daha fazla imkân sunuyor, insanın önünü açıyor, geliştiriyor. Bu temelde oldukça özgürleştirici. Yani bu doğallık öyle bizim bildiğimiz, anladığımız şekildeki bir doğallık değildir. Bunu anlayabildim Başkanım."

"Başka daha çarpıcı gelen?"

"Başkanım, aslında oldukça heyecan var."

"Çok heyecan isteyen parti heyecanıdır, çok doğaldır. Madem çok doğalız, sen de doğal ol. Çok sade olduğumuz açık, ortadadır.

Tabii benimle en çok gençler anlaşıyor. Gençler daha çok olsaydı, çok daha doğal bütünleşebilirdik."

"Doğrudur Başkanım."

"Peki, o heyecan neyin nesi oluyor? Başka? Anladığın daha derin bir konu, eleştiri yap bana mesela, sen beni kaba-saba birisi olarak kestiriyordun, o çıkmadı. Başka hangi yönü sakıncalı olabilir?"

"Başkanım, aslında bu düşünce; Önderliği kaba, sert, oldukça duygusuz, böyle sevgisiz olarak görmem, Önderliği anlamamadan kaynaklanıyordu."

"Öyle olabiliriz de, bana tam güvenme, yanılabilirsin."

"Yok, Başkanım, kesinlikle öyle değil."

"Güvenme bana, anama sor."

"Kesinlikle böyle olmadığını söyleyebilirim. Aslında bu sahada yine çözümlemeler, yaşamını izledikçe, bu çalışma temposunu gördükçe birçok..."

"Rakibim kızlar var. O rakiplerime, muhaliflerime sor, sana ne kadar vahşi olduğumu söylerler. Gerçekten çok acımasız bir insanım gerektiğinde."

"O yön de çok belirgin Başkanım, gerektiği yerde o gücü, desteği alır."

"Kesin anla beni Newroz. Yani böyle bir kadın belası da olabilirim."

"Olabilir."

"Olabilir değil mi, ama nasıl kurtulacaksınız elimizden? Zor mu diyorsun? Kaçamazsın."

"Doğrudur, Önderliği anlamak, Önderliği kavramak oldukça zordur Başkanım."

"Üzülüyorum tabii bizim etkimize kapıldığınıza, ne yapayım yani, siz geldiniz."

"Doğrudur Başkanım."

"Üzülüyorum tabii."

"Başkanım, gelişme..."

"Ama ben ne yapayım? Yani siz geldiniz. Londra'daydın, istediğin gibi yaşayabilirdin. Yapamıyorsun. Bir köylü veya bir aile

kızısın. Büyüklere bağlısın. Onun için geldin. İpini çoktan yırtmış insanlarız."

"Doğrudur Başkanım."

"Sen genç birisin, genç bir kadın nasıl yaşayacak? Hele Önderlik gerçeğine bağlı. Çok zor bir iş!"

"Oldukça zor, fakat bir o kadar anlam ifade ediyor."

"Güzel. Hemen beni anlamaya çalışıyorsun. Hem de sevgi boyutuyla. Nasıl olacak bu?"

"Olacak Başkanım."

"Nasıl olacak? Çok zor diyorum sana."

"Doğrudur Başkanım."

"Zeki olacaksın. Çok güzel olmayı bileceksin. Tarz, tempo, üslup, jilet gibi olacaksın. Senin anlayış dediğin şey, bunu böyle emreder insana. Diğer genç kadınlar gibi yapma. Gördün işte o arkadaşı. Böyle bir sürü kız bu durumda. Nasıl yanıldıklarını sana söylesinler. Hata yapanı istemiyoruz. İyi gelişmek istiyorsun. Sende fazla kusur bulmak istemeyiz. Ama biz de öyle sıradan alınıp kullanılamayız. Önderlik de kolay sevmez, kimse de Önderliği kolay sevemez."

"Doğrudur Başkanım."

"Çok zor. Anlamak da çok önemli! Zaten birbirine çok bağlı. Anlayabildiğin kadar seversin, sevebildiğin kadar anlarsın. Bir de acayip savaşçılıkla mümkündür bunlar. Tabii aileyle, senin gerçeğini dile getirmiyorum. Şehîd kızısın. Bir şehîd kızısın demek de uygun değildir. Özgür bir kızsın. Değil mi?"

"Doğrudur Başkanım."

"Seni öyle değerlendirmek daha yaraşır. Seni ciddiye alalım değil mi? Tabii Önderlik arkadaş olmayı bilir. Öyle kesinlikle kimseyi çocuk yerine koymaz."

"Gerçekliği de gördüm."

"Gördünüz. Bazı önemli özelliklerle kitleleşme, halklaşma sürecine de sanıyorum gidilebilir. Ve orada da biraz yetkinleşme yaşarsın. Kürt halk gerçekliğinden biraz kopuksun herhalde?"

“Belli bir kopukluk vardır Başkanım. Ne kadar halkın içinde büyümüş olsam da, yine yurtseverlerde kalmışsam da kopukluk vardır Başkanım.”

“Tamam. Dil olayında da herhalde...”

“Zorlanma var. Anlama var, fakat konuşmada zorlanıyorum.”

“Konuşmanı geliştir. Halkı tanımayan tek boyutlu, tek ayaklı bir devrimciye benzer. Kitle boyutuna biz çok önem veriyoruz. Yetişmede, halkla anlaşma, halkı tanıma önemli bir eksikliğin giderilmesi olacaktır.”

“Doğrudur Başkanım.”

“Bakalım. Senin gelişmen konusunda acele etmeyeceğiz. Özellikle de özlü olanlara, iddialı olanlara bizler epey değer vermeye çalışıyoruz. Kendi kendini önemli oranda büyütmeye çalış, yürütmeye çalış. Dıştan fazla destek bekleme. Dürüst olmaya çalış. Öz yeteneklerinle, yaratıcılığınla kendini büyüt. Kendi ayaklarının üzerinde yürü.”

“Doğrudur Başkanım. Zaten benim bu konuda hedeflerim de vardı. Çünkü bu süreç, özellikle kitle faaliyetleri benim açımdan hem mücadele tecrübesi, hem de bir yaşam tecrübesi olacaktır. Gerek siyasi olgunluğa ulaşma açısından, politikleşme açısından oldukça önemli olacaktır. Aslında ben bu bilinçle biraz yüklenmeye çalışacağım.”

“Tamam, güveniyoruz. Sözün sözdür. Günlük olarak da değerlendirme yap, gözden geçir, hata-kusur nerede, hepsini yine günlük olarak doğru edin. Bu temelde başlarsan ilerlemeyi süreklileştirebilirsin. Daha çok kendini anlamaya çalış. Daha çok değiştirmeye çalış. Ben de kendimi öyle yaptım. Kesinlikle özel okullarda okumadım. Baştan beri böyle yetişme tarzıyla bugüne kadar geldim. Mümkündür. Kısaca, umarız ciddi hata yapmadan, döneme göre, düşmana göre, halka göre bir militan olmayı sağlam adımlarla öğreneceksin.”

“İddiam ve hedefim bu temeldedir.”

“İddialısın. İddian bu, hedefin bu, şimdilik aldıklarınla bu sözü başarılı bir biçimde yürütebilirsin. Yani gücün var. Bundan

sonra kendini de başarı için hem geliştir, hem de halka biraz bir şeyler ver. Ama daha çok da al."

"Doğrudur Başkanım."

"Böyle bir sözü verebilirsin. Başka bir şey söylemek istiyor musun?"

"Bu temelde sözümü verebilirim Başkanım."

"Buyurun!"

"Bu temelde, partinin vermiş olduğu bu şansa layık olacağıma, Önderliğin emek ve çabalarına layık olacağıma dair başta Parti Genel Başkanı olmak üzere, partiye, şehîdlere, dağ ve zindan şehîdlerine, halka ve buradaki yoldaşlara söz veriyorum." Kuvvetli bir alkış koptu, bir hızla oturduğu sandalyeye doğru yöneldi Newroz. Rêber Apo onu eliyle buyur etti ama Newroz heyecandan hiç fark bile etmedi. Gururlandı, zevkle gülümsedi Rêber Apo. Vakit kaybetmeden hemen diğer genç kadın divana yöneldi. Rêber Apo:

"Evet Rojda diğer adın?

"Nergiz Solmaz Başkanım."

"Memleket?"

"Batman."

"Sen de şehîd kızı sayılırsın herhalde. Edip Solmaz babanı hiç görmedin değil mi?"

"Hayır Başkanım."

"Belediye başkanı yaptık, fakat yaşatmadılar. Tabii o da kendine göre ilginç bir kontrgerilla tarzında gitti. Umarım, özel savaşı ve kontrgerilla, Batman türü özel savaşı öğrenirsen gerektiğinde iyi bir karşılık verirsin. Bu şimdi mühim değil. Sonraki bir iş. Şimdilik seni Avrupa'dan aldık."

"Doğrudur Başkanım."

"Yaşın kaçtı?"

"On dokuza girdim Başkanım."

"Okuma düzeyin?"

"Başkanım, koleji bitirdim."

"Ne kolejidir?"

"Başkanım, İsveç sistemindeki okul sistemi biraz daha değişiktir."

“Kaç yıldır?”

“Ortaokuldan sonra dört yıl toplumsal bilimler, yani daha çok toplumu ilgilendiren, biraz da hukuk fakültesine giriş amacıyla dört yıllık bir derinleşme oldu.”

“Nedir bunun özelliği?”

“Başkanım, daha çok toplumsal konuda derinleşme, inceleme ve araştırma söz konusudur. Yani daha çok hukuk fakültesine girme.”

“Hangi özelliği insana kazandırıyor?”

“Başkanım, inceleme ve araştırma özelliğini kazandırıyor. Biraz bilgili, aydın özellikleri kazandırıyor.”

“Dil öğrenmiş miydin?”

“Doğrudur Başkanım.”

“Oldukça hâkimdin değil mi?”

“Başkanım, İsveççe dilinde oldukça hâkimim.”

“En az onlar kadar konuşabiliyor musun?”

“Onlar kadar konuşabilirim.”

“İngilizce dili?”

“İngilizcede politik dilden yoksunum.”

“Anlıyor musun?”

“Anlıyorum Başkanım.”

“Meramını ifade ediyor musun?”

“Geliştirebilirim Başkanım.”

“PKK sevdan ne zaman başladı?”

“Başkanım, 1994 yılının sonunda, uzun yıllardan sonra ilk defa Kurdistan’a gitme olayı yaşandı. Daha çok tatil amaçlı. Bir buçuk ay boyunca Batman’da kaldım. Bu süreç içinde diyebilirim ki, yurtseverlikle tanıştım. Biraz kendi halkımı gördüm, Kurdistan’ı gördüm. Bu bağlamda bir arayış doğdu. Kendi geçmişimi orada öğrendim. Ailemin bunu gizleme durumu vardı.”

“Senden gizliyorlar değil mi? Aile gerçeğini, baba gerçeğini. Ve seni çok basit, Avrupa’da kendini eritmiş biri olarak yetiştirmek istiyorlar.”

“Doğrudur Başkanım. Aslında oldukça da başarılı oldular.”

“Yani uzun süre gizlediler.”

“Doğrudur Başkanım.”

"Ama kendi kararını kendin verdin."

"Evet Başkanım."

"Yani yan etkiler altında kalmadın değil mi?"

"Başkanım, şey olayı vardı, yani Kurdistan'daki durumu görme, biraz *"ülkem"* kavramı gelişti. İlk defa böyle bir bağlılık gelişiyordu. İsveç'te kaldığım süre içinde oldukça soğuk bir ortamdı. Buna alternatif olarak sıcak bir ortam gördüm, yine bu ortama aslında sahiplik edilmesi gerektiğini hissettim. Yani özellikle aile geçmişimin bununla bağlantılı olması, ailedeki şahadetlerden dolayı biraz kendimi sorumlu görme durumum söz konusuydu. Fakat kişilik bazında oldukça yüzeysel olduğumdan öyle düşünsel anlamda fazla derinliğine yaklaşma olmadı.

Kısaca aileye duyduğum tepki, o yaşadığım durumlara duyduğum tepki söz konusuydu. 1995'in Ocak ayında partiyi tanıdım. Bir müddet sonra katıldım. Katılımım oldukça yüzeyseldi."

"Sorun değil. Gayet tabii, öyle derin bir katılımın olamaz. Yirmi yıl kalanlar bile yanlışlıktan kurtulamadılar, sen ne yapabilirsin. Şimdi bu açık yani, bunu anlıyoruz. Fakat daha sonraki süreçte bir şey yaşadın. Neydi o yaşadığın olay, yaşadığın gerçeklik?"

"Başkanım, zaten partiye katıldıktan sonra, temel eğitimden geçtim. Ondan sonra daha çok savaş ve metropol için Yunanistan'a gönderildim. Bu alanda ilk başta kendi gerçekliğimi..."

"Seni metropole mi göndereceklerdi?"

"Başkanım, o yönlüydü. Düşünce o yöndeydi. Yani orada kendi gerçekliğimi fazla tanımıyordum. Partiye katılım zaten çok yüzeyseldi. Sadece işte *'gidip savaşayım, bir şeyler yapayım.'* Biraz da kendi gerçekliğimden kaçış söz konusuydu. Ve öyle fazla kendimi tanıma yoktu. Örgüt gerçeğine oldukça yabancıydım. Yani PKK'yi daha çok işte 'Kürt halkının en iyi evlatlarının geldiği yer olarak.' görme vardı. Bu bağlamda çok boş, kof bir güven de vardı. Orada yaşanan durumlar vardı, zaten örgüt sorunları çok yoğundu. Burada benim de bu örgüt sorunları içinde erimem söz konusuydu. Bir bunalım geçirme ve ortamdaki zayıflıklarla birleşme söz

konusuydu. Aslında bir sevgisizlik yaşandı. Yani sevgi olayı adı altında sevgisizlik durumu yaşandı."

"Yani İsveç'e de alışmışsın. Biraz da bunalmışsın."

"Doğrudur Başkanım."

"Bir erkek kurnazı seni kandırmış."

"Doğrudur Başkanım."

"Neyse, biz bunu çok tehlikeli bir suç olarak değerlendirmiyoruz. Ama başka yerde olsaydın; ağır şekilde yargılanıp, cezalandırabilirlerdi."

"Doğrudur Başkanım."

"Ama bana göre suçun yüzde doksanı eşitsiz, ölçüsüz, çirkin ve hatta kaçırtıcı. Özgürlük özlemlerine dayalı ve vatanseverliğe de aykırı, kendi kalıplarını fırsat buldu mu dayatmak isteyen egemen anlayıştan kaynaklanıyor. Yoksa sen çok kötü değilsin."

"Başkanım, sorun kötü olma değil, daha çok gerçekliklere yabancı olma ve kendini tanımama, kendini görmeme sorunudur."

"Ve bir de sana oldukça burjuva liberal bir şey vermişler. Bu da zemin sunuyor."

"Doğrudur Başkanım."

"Fakat benim yaklaşımım; seni fazla böyle sorunlu veya suçlu bir tip olarak görme yerine, üzerinde durmak ve bazı temel gerçekleri göstermektir. Öyle anlaşılıyor ki sen bunu iyi kavradın."

"Doğrudur Başkanım. Önderliğin bu yaklaşımı oldukça geliştirici oldu."

"Yani sen burada hem bunalımdan hızla kurtuldun, hem de özgürlük anlayışına esasta bağlandın."

"Doğrudur Başkanım."

"Burada mühim olan, acaba başka yerde bu zaafların hortlayabilir mi? Başka ortamlarda yine sevgi adı altında kendini çirkinleştirmeye fırsat verebilir misin?"

"Başkanım, bu sahada diyebilirim ki, özellikle kendi gerçekliğime biraz daha objektif bakma açısından oldukça yoğunlaştım. Arkadaşların güç ve desteği de oldu. Özellikle bazı arkadaşlar bu konuda yardım da sundular. Diyebilirim ki, özellikle kadın bazında daha çok çözme amaçlı yoğunlaşma sağlandı. Bu

bağlamda bilgilerimi neye zemin olup, neye zemin olmayacağımı biraz sorgulama var. Özellikle tehlikeleri görebilme var. Bu bağlamda kendi içimdeki iç savaşımı süreklileştirme ve böylece o tür konuşmalardan kaçınma, daha çok bu doğru teoriyi geliştirme yönünde çaba harcayacağım."

"Yani şunu fark ettin mi; bu yaşam denilen, sevgi denilen, savaş denilen olay biraz farklı ve öyle sandığınız gibi yaşamak şurada kalsın, kendi elinle bitişi an be an yaşamak işten bile değildir. Onun için gücün var mı? Kendini terbiye edebilecek güçte misin? Disiplinli misin?"

"Başkanım, şunu diyebilirim ki; Önderlik gerçeğine doğru bağlanma, biraz sevgi anlayışının temellerini yakalama, özellikle yurt sevgisi, halk sevgisi ve yine savaşa bağlanma..."

"Evet, bu ölçüleri uygulayabilecek güçte misin?"

"Evet Başkanım."

"Hem yorumlayıp, hem de uygulayacak."

"Başkanım, kendimde olağanüstü bir savaşımı geliştirdiğim oranda yapabileceğime inanıyorum. Yani biraz düşünceden kopuk olmamak."

"Bir ülke kızı olmak, hatta bir halk, parti kızı olmak öyle kolay değil, yanılma! Bunu daha sonra ilişkilere uygulamak, o da çok daha zordur."

"Doğrudur Başkanım."

"Güzel laflar söylüyorsun, ama uygulama gücün var mı? Yoksa yine 'Beni de kandırdılar.' bütün genç kızların söylediği söz bu olmuştur. Hem de hepsi iyi niyetli. Kandırılmayan militan olmak gerekiyor."

"Doğrudur Başkanım. Bu bağlamda düşünceyle hareket etmek gerekiyor ve kendimde gördüğüm daha çok duygularla hareket etme."

"Duygular dediğin düşünceyle bağlantılıdır. Düşüncesiz duygular her zaman felakete götürür. Savaşta da ölüme götürür."

"Doğrudur Başkanım."

"Bütün bu konularda kendini sıkı sıkıya disipline etmen gerekiyor."

"Doğrudur Başkanım."

"Bu konuda acaba bir gücün var mı?"

"Vardır Başkanım."

"Hislerine mağlup olabilir misin? Yani hislerin olmalı, duyguların olmalıdır, ama tehlikeli bir biçimde birisi veya sen dayattın mı, kaybedebilecek kadar zayıf mısın? Bundan sonra özellikle kendi kendini yürütebilir misin? O güçte misin?"

"Evet Başkanım."

"Öyle midir Sozdar?"

"Başkanım, zekidir."

"Gelişiyor mu, iradesi var mı?"

"Vardır Başkanım."

"Kandırılabilir mi artık kolay kolay?"

"Aslında aldıklarını süreklileştirirse herhalde değildir Başkanım. Kendisi de sorunları görüyor, kendisi de farkındadır. Sanırsam geçmiş tarihten ders çıkardı. Bunu süreklileştirmesi gerekiyor. Önderliğin bahsettiği tehlikelerde biraz fazla görülebiliyor. Onun üzerine acımasızca yürümelidir."

"Yani iyi bir öğrenci olmaya çalışıyor."

"Doğrudur Başkanım."

"Verilen emekleri herhalde boşa çıkarmaz."

"Hayır, Başkanım, bu konuda aslında hızla bir dönüşüm sağlayabildi kendisinde."

"Erkek konusunda herhalde sağlam ölçülere hızla ulaşıyor değil mi?"

"Doğrudur Başkanım."

"Bu konuda özel merakı da var, tahmin ediyorum."

"Biraz var."

"Ayrıca kendini çirkinleştirmeme sözünü de verebilir."

"Doğrudur Başkanım. Özellikle bundan sonrası da, bunun ağırlığının farkındadır. Arkadaşla bu konular hakkında tartışıyoruz."

"Sevilmeye de layık birisi olabilir ileride."

"Doğrudur Başkanım."

"Ama şu haliyle insan fazla sevmeye cesaret edemez."

"Eski kişilik özellikleri biraz var Başkanım."

“Ama potansiyel olarak sevilme özellikleri sanırım biraz vardır.”

“Doğrudur Başkanım. Hızla bu konuda geliştirebilir.”

“Bunlar hep senin için önemli.”

“Doğrudur Başkanım.”

“Seni çok suçlu, sevilmez ilan etmiyorum. Ama kolay sevebileceğini, sevilebileceğini de asla sanma.”

“Doğrudur Başkanım.”

“Seni iyi bir öğrenci olarak değerlendirmek isteriz. Dikkat edeceğiz ama sen de bize dikkat et."

“Doğrudur Başkanım.”

“Özellikle benim söylediğim gibi, bana da dikkat edin. Bize dayanarak fedailik yapıyorsunuz. Hâlbuki ben fedai değil, akıllı savaşçılar isterim. Kızlar için de böyle bana dayanarak geliyorsunuz. Ölümüne katılıyorsunuz. O zaman adına ölümüne hareket ettiğiniz kişiyi tanıyın.”

“Doğrudur Başkanım. Önderlik gerçeğini tanıma bu sahada oldu diyebilirim. Oldukça etkileyicidir Başkanım.”

“Başka türlü bu ülkede, hele genç bir kızın halk içinde, savaş içinde yol alması akla bile gelmez. Tehlikelidir ve yapılması gereken ailenin kurallarına uymaktır.”

“Doğrudur Başkanım.”

“Ama yok diyorsun, ben de bir yiğidim, yiğit birisi olmak istiyorum, o zaman benim olayımı bütün yönleriyle incele ve mümkünse takip etmeye çalış.”

“Doğrudur Başkanım.”

“Delice de olsa, çok zorlasa da anlayıp uygulamaya çalış. Başka türlü yolu yok, yol yok. Siz kızlar için yollar daha da daraltılmıştır.”

“Bunu görebiliyorum Başkanım.”

“Tabii kendine güven. Çıkış yapabilirsin, iyi bir kadın militanı olabilirsin. Bir erkek seni çirkinleştirmek istediğinde kesinlikle çirkin kalmazsın. Benim anlayışım o değil. Bazı arkadaşlar bu konuda sanki çok çirkin bir kız gibi değerlendirmek istediler. Bu çok yanlış bir şey ve haksız bir değer yargısıdır. Ama

feodal değer yargıları böyledir. Genel olarak. Bunun böyle olmadığını sen de sağlam özgürlük yürüyüşünle eze eze göstermelisin."

"Göstereceğim Başkanım."

"Bu mevcut erkekleri de etkileyecek sağlam bir özgürlük yürüyüşçüsü nasıl olur, intikam alırcasına göster."

"Doğrudur Başkanım."

"Bu gücün var. Ayrıca kendine güven. Bunu heyecanla karşıla, kadın bana göre devrim yürüyüşünde erkekten daha etkili olabilir. Ama kendine has stilini yakalaması gerekiyor. Kadın devrimciliğinin erkek devrimciliğinden kesinlikle geride olmadığını söyleyebilirim. Sizin yapamadığınız, kendinize göre bunun özgür mücadeleci tipini henüz yakalayamamanızdır. Bunu şimdi iyi öğren. Akıllı, duygularıyla aklını çok iyi birleştiren, tarzını, taktiğini özellikle çok iyi oturtan ve sonuna kadar her şeyi öz karar, öz bilinç süzgecinden geçiren, bir erkek mi yaklaştı sana, iyi inceleyen, bu ben bile olsam, beni de iyi incele. Nasıl bir adam olduğumu, benimle bir kadının yaşayıp yaşamayacağını incele, iyi de, kötü de. Tabii ayıp değil, değil mi? Ben kendim mesela…" diyordu ki birden çekim yapan kameraya önce hafif bir cızıltı girdi, tok bir ses geldi, ekran karardı. Siyah beyaz renkler kamerada adeta raks ediyordu. Kameramanın hemen önünde duran Sozdar Avesta hafif baygınlık geçirir gibi olmuş dengesini kaybetmişti. Rêber Apo onu düşmeden havada tuttu. Sandalyeye oturttu. Tam bayılmamış olduğunu görünce rahatladı. Sozdar kendini hızla topladı ama yüzünün rengi beyaz ve sarı alaşımı bir renge çalıyordu. Sozdar'ın sol tarafında yarım metrelik boşluktan sonra ayakta duran Berxwedan vardı. Sandalyeye oturturken Rêber Apo'ya yardım etti. Yerine dönerken tekrardan kameraman görüntüyü netleştirdi. Rêber Apo:

"Nasıl tetikte oluyorum? Sen olsan tutamazdın. Sen de uyumuştun." Berxwedan biraz da yüzü kızararak:

"Doğrudur Başkanım. Uyumamıştım da."

"Nasıl komutansın? Kadın düşüp parçalanacaktı."

"Konuşmalara dalmıştım Başkanım."

"Dalma olur mu? Yoğun düşündüğüm halde bir elimi hemen uzatabildim. İşte tetikte olmak buna denir. Yanınızda olsaydı ölürdü… Bir şey olmaz, bir şey olmaz… Kansızlıktan, bünyesi zayıf." Tekrar Rojda'ya döndü:

"Evet, kendini incele, beni de diyelim. Hakkım neyse onu ver. Bu adam değerli bir yoldaş, hatta iyi bir erkek, yaşanılması gereken birisidir." Rojda hafif öksürerek sesini temizledi:

"Başkanım, Önderlik gerçeğine yaklaşımım ilk başlarda oldukça yüzeyseldi, daha sonra biraz anlama oldu, fakat daha çok Parti Önderliğini putlaştırma söz konusu, yani ilahi gibi görme vardı. Daha sonra biraz anlama, inceleme, yine Önderliğin doğal yaklaşımları karşısında aslında Önderliğin değerlerin bileşkesi olduğunu görme, kendisinde yarattığı kaynak olma olayı, sevgi kaynağı, yaşam kaynağı, güç kaynağı, çözüm kaynağı olma..."

"Tabii bunlar halka, partiye, ülkeye verilen sözlerin gerekleridir. Bu bireysel iktidar kavgasını yürütenlerin hepsi, verdikleri sözü yerine getirmeyenler, dolayısıyla kendini aldatanlar oluyor. Yeni yetişiyorsun, önemle sana hatırlatıyorum. Gücün varsa bütün bu ölçüleri savaşımında uygula. Ben kendimi sonuna kadar açığa koymuşum. Herkesin malıyım diyorum. Halk beni niye seviyor? Dikkat edin, çünkü ben halkın malıyım. Bütün PKK'liler beni niye seviyor? Çünkü ben bütün PKK'lilerin malıyım, hizmetçisiyim. Kızların da hizmetçisiyim. Daha doğrusu onların iyi bir yoldaşı veya malıyım."

"Doğrudur Başkanım."

"Hiçbir erkek benim kadar kendini kadının hizmetine sokmamıştır."

"Doğrudur Başkanım."

"Bunu bildiğiniz için katılıyorsunuz. Kesinlikle emekle bağlantısı var, sosyalizmle bağlantısı var."

"Doğrudur Başkanım."

"Bütün bunları kendine uygulayabilmelisin."

"Başkanım, o yönlü kararlıyım."

"Kararlısın, dürüstsün. Aldanmamaya da, kolay kaybetmemeye dair son derece iddialısın."

“İddialıyım Başkanım.”

“Söz verebilirsin yani. Tabii bunun dışında senin için de bir halklaşma, bir Kürtleşme yararlı olabilir.”

“Başkanım, iyi bir militan elbette kaynağa dönüşü yapmalı, öze dönüşü yapmalı.”

“Ne kadar da geri olsa, önce insanımızı anlamamız gerekiyor. İnsanımızdan etkilenmeyen sağlam bir devrimcilik yapamaz. Ben tüm devrimciliğimi geri insanlara baktığımda, duyduğum öfkeye bağlarım. Çaresiz insanları gördükçe, haksızlıkları gördükçe, kendi ailem başta olmak üzere zavallılığı gördükçe, her türlü çirkinliği gördükçe korkunç kendime yüklendim. Yani devrimciliğin kin kaynağı kendi halkının geriliğindendir. Öfke kaynağı da orasıdır. Halkının geriliğinden, oldukça çok düşürülmüş halinden büyük öfkesi olmayanlar asla iyi bir PKK savaşçısı olamazlar.

Çünkü ben öyleyim. Yoksa halkın üstüne, halkın bazı imkânlarına dayanarak yaşamak benim için en çirkin davranıştır. Ucuz yaşamak, sırtında yaşamak kesinlikle çirkin davranıştır. Büyük eleştiririz. Ama aynı zamanda büyük hizmet de yerine getiririz. Bunlarla hareket ediyoruz. Halk içinde öğrenci olmak da en azından bu okulda öğrenci olmak kadar önemlidir. Ve öğreticidir. Kendine gerekli olanı alırsın ve böylece de bir kat daha, kendini bir boyut daha güçlendirmiş olursun. Bundan sonra daha da zafer yürüyüşüne emin adımlarla devam edersin.”

“Doğrudur Başkanım.”

“Başka söylemek istediğin bir şey var mı?”

“Başkanım, iyi bir savaşçı olacağım temelinde söz verebilirim.”

“Hazırsın yani. Buyurun!”

“Evet Başkanım.”

“Buyurun!”

“Başta Parti Önderliği olmak üzere, partiye, dağ ve zindan direnişçilerine, Kurdistan ve dünya devrim şehîdlerine, yiğit savaşkan Kürt halkına, tüm ilerici insanlığa Önderliğin ve tüm yoldaşların huzurunda söz veriyorum.” Rêber Apo başını salladı, kendisi de alkışladı. Rojda yerinde durmuş halen ona bakıyordu. Eliyle geç işareti yaptı, Rojda da hızla yerine doğru yöneldi: “Kim var başka?”

MELSA

Rojda, Melsa'nın elini tutmuştu, kan gidiyordu akan suyun yüzeyinde, gözleri Melsa'nın gözleriyle konuşuyordu: "Beni kurtar! Heval beni kurtar!" Uzun, örgülü saçları suyun yüzeyinde yüzüyor, sapsarı saçları her gittikçe kanının içinde kalıyordu. Melsa biraz sonra bırakmak zorunda kalacağı ele bakıyor, sımsıkı tuttuğu eli bırakamıyordu. Bihar'ın da sesi yükseldi birden: "Axxx!" Melsa şimşek hızıyla sese doğru döndü. "Heval Melsa! Ben yaralandım!" M16 fişeğinin açtığı delik gözüküyordu. Daha suyun içindeydi, çıkamamıştı, yaralanmanın verdiği tedirginlikle de üzerlerine yağan mermilerin altında bir an pusulası şaştı. Melsa bir Rojda'ya bir Bihar'a bakıyor; ikisi arasında tedirgin bir aralığı yaşıyordu. Döndü tekrar Rojda'ya baktı. Bir karar vermeliydi, ne yapacaktı? İçlerinde yüzmeyi en iyi Melsa biliyordu, o yüzden her ikisi de suyun içinde, yaralı iki ceylan yavrusu gibi, Melsa'dan başka kimseleri yok gibi bakıyordu. Su akıyor, Rojda akıyordu Melsa'nın gözlerinin önünde, beraber akıyorlardı suyun içinde, bir şey yüreğinin etrafında dolanıyordu, yok gitmeyecekti Rojda, hep beraber kalacaklardı, yoksa nefes alamayacaktı Melsa. Biteviye bir histi, ölümsüzce çok ince bir bağdı. Çırpınıp duruyordu Melsa, arada bir de üzerlerine yağan yoğun mermi atışlarını hafifletmek için silahına davranıyordu, ama hemencecik düşman mermilerinin üzerlerine yağdığını, kendisine de değebileceğini unutuyordu. Rojda'nın eli halen elindeydi, bedeni git gide ağırlaşıyor, akan suya dayanamıyordu. Biliyordu Melsa, Rojda…

Sudan karşı tarafa geçmek üzere olan bir erkek gerilla daha yaralandı. Öyle bir ses çıkarttı ki, Melsa dönüp baktığında

parçalanmış beynini, beyninden aşağı akan kanları göreceğini sandı. Meğerse mermi saçlarını yakıp geçmiş, verdiği sıcaklığın ve basıncın etkisiyle erkek gerilla merminin beynine saplandığını sanmıştı. Melsa hemen ona bir sille indirdi: "Kalk! Kalk heval! Kalk, şimdi düşman bizi sağ ele geçirecek. Çabuk, çabuk! Koş hemen!"

***

Büyük Komutan Zeki gelmişti Botan'a. Yıl 1996 idi. Bütün güç haberdar kılınmış, nasıl karşılamaları gerektiği ise az çok biliniyordu. Botan sahası ilk defa büyük komutan görmüyordu, her yaştan, kadın erkek nice komutanın kanıyla sulanmıştı her karış toprağı. Bazı gerillalar Zeki'den haberdardı, özellikle Amed pratiğinden; gerillaya katılan birçok kadının eve gönderildiği, kadınların bir şekilde savaş dışı ilan edildiği dönemin başkahramanıydı Zeki. Savaş erkek işi dememiş miydi Zeki. Kadını, en çok da kadınlarına benzeyen Kurdistan'ı özgürleştirecek olan da erkekler olmalıydı ona göre. Özgürlük birilerine ikram edilebilinir miydi? Birileri tarafında özgürleştirilen özgür olabilir miydi?

Melsa, on altı yaşında bir komutandı. O günlerde Rojda Şirnex ile hiç ayrılmıyorlardı. Birbirlerini çok sevdikleri her hallerinden dışa yansıyordu. Özellikle de her gün bedel verilen bir atmosfer içinde bağlılıklar oldu mu da canı gönülden olurdu. Gönül böylesi bir enerjiyle dolduğunda insan yapamayacağı, başaramayacağı hiçbir şeyin olmadığını düşünürdü. Hele de on binlerce askerin kapsamlı operasyon yaptığı günlerde, içlerinde kalan bir avuç gerilla dağlaşırdı; heybetli, yılmaz, yıkılmaz, her daim var olacak gibi güven duygusuyla pişerdi.

Büyük Komutan Zeki yönünü Botan'ın en gözde taburu olan hareketli tabura doğru vermişti. Daha tam tabura yaklaşmamıştı ki haber ulaştı tabura; herkes büyük komutanı karşılamak için toplandı; askeri törene geçildi. Bir süre beklediler. Nihayet büyük komutan göründü. Ağır ağır adımlarını atıyor, her nefes alıp verdiğinde göbeği gevşek şûtikını şişiriyor, şûtikıne kadar önü açık olan gömleğinin altında göğsü oldukça kabarık duruyordu. Törenin ilk

sırasında kadın gerillalar vardı. Kadın gerillalara doğru yaklaştıkça gözlerinin içi parladı, onları böyle karşılayan kadınları görmek oldukça hoşuna gitti, daha bir gerindi.

Sıranın başındaki kadın gerillaya "Merhaba heval!" dedi, kaba ve oldukça gür çıkartmaya çalıştığı sesiyle. Kadın gerillanın elini sıktı, kendine doğru çekti, kadın gerilla gidip gitmemek arasında sendeledi, ama kendini bırakmadı, Zeki kendine doğru çektiği kadın gerillaya sarıldı, özellikle yanaklarını öptü. Öpme sesini en arkadaki gerillalar bile rahatlıkla duyabiliyordu. Daha bir keyiflendi Büyük Komutan Zeki. Şaşkına dönen kimi kadın gerillalar birbirine bakıyor, gelgitleri kızaran yüzlerine yansıyordu. Zeki'nin kadın gerillaların böyle yaklaşılmasından hoşlanıp hoşlanmadığını sorma, anlamaya çalışma gibi bir düşüncesi zaten hiç olmamıştı. Birçok defa yaptığı toplantılarda dediği gibi: "Kadın bir çiçektir, narindir, açan kırmızı bir gül gibidir…" Gül, koklanırdı.

Her öperek tokalaştığı kadın gerilladan sonra biraz daha keyiflenen Zeki, büyük komutan olmanın tadına bir kez daha varmış gibiydi. Büyüklük bu idi işte! Geldi, Melsa'nın tam önünde durdu, kısa kesilmiş saçlarına oldukça uyumlu olan gözleri fıldır fıldır dönüyor, göz bebeğinde bir açmazlık, şaşkınlık, kararlılık, sertlik hep birlikte okunuyordu. Bir dirençle karşılaşacağını fark eden Zeki gülümsedi. Ağzında bir şeyler geveledi, ne dediğini kimse anlayamadı. Daha önce böylesi şeyler başına az gelmemişti. Kimi kadın gerillalar Zeki'nin tasfiyecilikle yargılanması gerektiğini birçok defa dile getirmiş, ardından kimi şeylere maruz kaldıkları da olmuş, Önderlik Sahasına binlerce not, mektup, rapor, bilgi gitmişti.

Küçümseyerek, tepeden bir baktı Melsa'ya. Melsa'nın, yanındaki Rojda'dan da güç aldığı belliydi. Elini uzattı, Melsa, askeri bir törende olmanın gerekliliklerine göre tokalaşmak için elini uzattı, hemen hızla geri çekti, Zeki hafif eğilmiş bir vaziyette öyle kalakaldı.

"Pîsa Haram…" dedi, gür ve pıtrak gibi batan sesiyle. Sesinde alaycılık kadar "Sen hele şimdi dur!" iması oldukça belirgindi. Hemen yanındaki Rojda'ya yöneldi. Rojda'ya şöyle bir baktı, ince uzun boylu, kendinden eminliği, kadınca güveni bütün

bedeninde okunuyordu. Uzun, sapsarı saçlarını atkuyruğu şeklinde bağlamış, örmüştü, kendine has bir güzelliği vardı. Zeki'nin kendisine nasıl baktığını sezmekte hiç gecikmeyen Rojda askerce tokalaşıp özellikle kendisini geriye doğru verdi. Yüzünü bir çalıdan sakınır gibi çekti. Hiçbir şey olmamış gibi davranan Zeki, bu sefer de elini Rojda'nın şûtikıne doğru götürdü, elini Rojda'nın şûtikıyle karnı arasına götürüp dört parmağının gireceği şekilde bir şeyleri kontrol eder gibi soktu, Rojda ani bir refleksle büyük komutanın elini itekledi. Zeki: "Bu ne böyle? Şûtikınız çok kalın!" dedi çok normal bir ses tonuyla. Aynı hareketi Melsa'ya da dönüp tekrarladı, aynı refleksi Melsa da verdi. O zamana kadar hiç öyle bir şey görmemişlerdi. Sivil yaşamda birinin pantolonun fermuarını açmak gibi bir şeydi bu gerillanın yaşam kültüründe. Nasıl ki bir insanın bir topluluğun içinde elini rastgele pantolonun fermuarına götürüp oynaması çok ayıp, lümpence ise gerillada da şutik öyleydi. Gerilla bir sosyal bir topluluktu ve kendine has ahlaki ölçüleri, usulleri vardı.

Zeki hemen diğer kadının yanına doğru adımını attı ve dönüp sudan yeni çıkmış iki tarla faresine bakar gibi baktı her ikisine. Ne Melsa ne Rojda üzerlerinde dönen kara bulutu anlamakta gecikti. Ama bir şey yapmamışlardı ki! Botan sahasında hiç böyle şeylere alışkın değillerdi, askeri törende de böyle bir şey ne görmüşlerdi ne duymuşlardı. Hem kendileri istemiyorsa bir erkeğin böyle davranmaya ne hakkı vardı?

Zeki, kadın gerillalarla tokalaştıktan sonra erkek gerillaların olduğu sıraya geçti. Biraz daha erkekçe durdu, birçoğunun yüzlerine bile bakmadı, hızla tokalaşıp gelip tabur gücünün önünde durdu:

"Nasılsınız heval?"dedi.

"Sax be!" diye belli belirsiz bir ses taburdan yükseldi. Zeki eliyle Rojda ile Melsa'yı işaretti etti, olduğu yere çağırdı, her ikisi beraber ilerleyip taburun karşısına geçip durdular. Taburun karşısına geçince ikisinin de yüzü yere indi ilk önce, sonra şaşkınlıklarını atıp doğal bir şekilde birbirlerine daha bir yaklaştılar, bu arada Büyük Komutan Zeki konuşuyordu:

“Ben sizi öpmeye meraklı değilim. Bir köylü kızı gibi davranıyorsunuz. Botan’ın geri kızları! Burası devrimcilerin olduğu yerdir. Ben sizin yüzünüze mi hayranım, ne sanıyorsunuz kendinizi.” Döndü her ikisine tekrardan baktı, her ikisinin beti benzi atmıştı ama tuhaf bir ciddiyet vardı yüzlerinde. Zeki iyice her ikisini küçümseyerek süzdükten sonra tekrardan yürekten:

“Pîsên haram!” dedi. Ekledi: “Botan’ın geri kızları! Feodaller!” Tekrar tabura doğru döndü, ne köylülüklerini bıraktı ne de kadınlıklarını:

“Allah’ın zır köylüleri, kendinizi bir şey mi sanıyorsunuz, sanki size çok hayranım, sizi öpeyim? Siz ne anlarsınız sosyallikten!”

Zeki’nin Botan’a gelmesiyle birçoğunun yaşamı adeta cehenneme dönmüştü. Bunlardan ikisi de Rojda ile Melsa idi. Kendi aralarında “Parmaksız” diye hitap ediyorlardı Büyük Komutan Zeki’ye. Bir keresinde yeni gerillaya katılan Zelal sormuştu: “Niye Parmaksız diyorlar ona?” Hırsla birkaç kişi birden cevap vermişti: “Görmedin mi heval, başparmağı yok.” Bu denli öfkeli olmalarına şaşıran Zelal, sesini çıkartmaktan korkan çocuklar gibi: “Savaşta mı?” diyebilmişti. Alaycı bir cevap gelmişti bu sefer: “Bilmiyorum ama olsa bilir, duyardık. Belki de kendisi kesmiştir!”

Besta karargâhındakiler her gün Büyük Komutan Zeki’nin yeni yöntemleriyle karşılaşıyordu. O gün de Zeki kadın mangasının önüne gelmiş sağa sola bakınıyordu. Şimdi ne olacak diye herkes birbirine bakındı. Zeki gerindi, ellerini arkadan kavuşturdu, boynunu daha dik tuttu, oldukça akort edilmiş tok bir sesle: “Hadi gelin yüzmeye gidelim, hadi!” dedi. Hiç kimse yerinden kımıldamadı. Hepsi şaşkınlıktan ne olup bittiğini bir an algılayamamış gibiydi. “Bu da şimdi nerden çıktı!” diye söylenip duruyorlardı. Zeki, kızarak, ağzına gelen her şeyi söyleyerek çekip gitti. Melsa, karargâhtaki kadın gücünden sorumluydu. Beğenseler de beğenmeseler de büyük komutandı Zeki.

Serkî Ehmedê Huso’da yine rutin cihaz bağlantılarından biri yapılacaktı. Rêber Apo tekmil alacak, durumları soracak ve ardından değerlendirme yapacaktı. Melsa Botan, Reşîd Serdar da cihazın

önünde hazırdı. Her ikisi de hareketli taburda güçlü eylemlere katılmış başarılı olmuşlardı, oldukça gençtiler. Rêber Apo önce Eyaletin tekmilini aldı, tekmiller verildi ve ardından yönetiminde yer alan Ferhan Türk: "Başkanım iki genç de buradadır, onlar da sizinle konuşmak istiyor." dedi. Zeki, Reşîd Serdar'ı görevden almış, Melsa ise karargâha çekilmişti.

"Peki, ver bakalım." dedi Rêber Apo. Eline cihazı alan Melsa, "Hevalê Başkan!" diye başladı, sonra sustu, heyecandan ne yapacağını şaşırmıştı. Bir türlü "Başkanım!" diyemiyordu. Cihazın elciğine sımsıkı yapıştı, başladı konuşmaya Melsa:

"Hevalê Başkan, Zeki buraya gelmiş, diyor siz sosyal değilsiniz, geri kalmışsınız. Kadın arkadaşlara diyor, biksi kaldırmayın, sadece kleş size yeter, yani Hevalê Başkan bize yanlış şeyler söylüyor… Hevalê Başkan bizi öpmek istedi ama ben bırakmadım…" Arka arkaya kaygısızca günlük olarak yaşadıkları her şeyi sıralıyordu. Tabi bu arada biraz aşağıda Zeki'nin konuşmaları dinlediğinden haberi yoktu.

"Tamam, tamam!" dedi, kızmıştı Rêber Apo. "Ben sizi orda da mı koruyayım? Tamam, yeter konuştuğun." Ardından Reşîd Serdar cihazın başına geçti.

Her ikisi de konuştuktan sonra eyalet yönetimi olan Ferhan tekrar elciği eline aldı. Rêber Apo: "O ikisini yanıma gönderin." dedi. Bu keskin talimat karşısında her ikisi hızla cihazın önünden kalkıp uçarak karargâh yerine indiler, keyiflerine diyecek yoktu. Her ikisi uzaklaşınca Rêber Apo:

"Yanınızda kimse kaldı mı?" diye sordu.

"Yok Başkanım!" dedi Ferhan. Zeki de uzaklaşmıştı. Rêber Apo:

"O iki gence dikkat edin, Zeki bir şey yapmasın!" dedi. Her ikisi de artık fazlasıyla güvendeydi.

Çok geçmeden Melsa'yı karargâh yönetimi çağırdı: "Hazır ol, yarın Önderlik Sahası'na giden grupla çıkacaksın."

Melsa sevinçten ne yapacağını bilmiyordu, bir diğer yandan da gerçekten de gidebileceğine inanmıyordu, bir rüya gibi geliyordu. Hem Önderlik karşısında nasıl duracaktı, acaba nasıl biriydi?

Önderlik Sahası'nda kalmış olan kadın gerilla Şerger ve Gabar'da bulunan kadın gerillalar Rêber Apo için biraz toprak, dört tane Gabar'ın o ünlü bademlerinden, kevot ağacından küçük bir parça, bir de kizwan tanelerinden tespih hazırlamışlardı. Tüm bunların hepsini ellerinde tek paketleme malzemesi olabilecek olan çorap poşetinin içine özenle ve sevinçle yerleştirdiler. Bir de küçük bir mektup yazdılar. Melsa'ya, bunu Önderliğe ver diyorlardı ama Melsa, nasıl vereyim deyip duruyordu. Şerger:

"Sen Önderliğin yanına gittiğinde ne yap biliyor musun? Hepimizin yerine Önderliğe sarıl, de ki, Başkanım bütün Botan kadınlarının sana selamı var. Bu da sana hediyeleridir. Önderliğe sarıldığında hepimizin adını say, tamam mı? Ama yok önce Botan sahasının tekmilini ver."

Gerilla yaşamı bütün dinamikliğiyle yeni bir yaşamı örmeye devam ediyordu Botan Sahası'nda da. Çok geçmeden Şam'a doğru olacak yolculuğun vakti geldi. Melsa'ya göre her şey büyük bir hızla gerçekleşti. Bir rüya anı kadar kısa sürdü. Mucize denen şey bu olmalıydı, bir an da olup bitiyordu.

Melsa masallardaki gibi uyumuş uyandığında kendini Şam'da bulmuştu sanki.

Gerillalar içinde en büyülü sözcüklerden bir tanesiydi Önderlik Sahası. Melsa ve bir grup gerilla şimdi bu sahadaydı. Bekliyorlardı. "Hazır olun, bu gün Başkan sizi görecek," denildiğinde hepsinin ayakları yerden kesildi. Oturmuş Başkanın gelmesini bekliyorlardı ki, göründü, hepsi birden ayağa kalktı, gözlerine inanamıyorlardı. Yanlarına geldi, işte hepsi gibi bir insandı o da. Şerger'in söylediği her şey Melsa'nın aklındaydı: "Bak bu poşet hep cebinde olsun, sen gittiğin zaman Önderlik sizi çağırır önce tekmillerinizi alır, belki sonra görme fırsatın olmaz, sen hemen o zaman bu poşeti Önderliğe ver." Bir de Botan'da kim Melsa'yı görmüşse: "Bizim yerimize de Önderliğe sarıl, öp!" demişti. Heyecandan ölmek üzere olan Melsa bir an önce tüm bunları yerine getirmek istiyordu. Ayakları yere basmıyor, dış dünyayı pek algılayamıyordu, adeta bir hayal âleminde gibiydi.

Rêber Apo sırayla sarılıp kucaklayarak selam vermeye başladı. Melsa'yı da kucakladı. Melsa'nın bırakmaya hiç niyeti yoktu. Bir kez daha sarıldı, gözlerini kapamış Botan'daki bütün kadın gerillaların adını saydı aklına gelebildiği kadarıyla, ardından da bütün şehîd gerillaların da adını saymaya başladı. Bu esnada sarılı kaldığı Rêber Apo'ya bir şeyleri açıklama gereği duydu:

"Başkanım, Botan'daki bütün kadınlar size kendileri için de sarılmamı söyledi."

"Aaaa! Öyle mi! Bütün Botan kadınları adına mı?" Öyle mutlu oldu, öyle mutlu oldu ki, Melsa sevinçten dört köşe oldu. Bu sefer de Rêber Apo onu bir kez daha kucakladı. Ama bu sefer Melsa'nın hiç bırakacağı yoktu. Melsa'yı zor bela kendinden azıcık ayıran Rêber Apo, Melsa'nın omzuna vurdu. Adeta Rêber Apo'nun cemalinden ışık parlıyor, sımsıcak gözlerinin içi gülüyordu: "Haydi, benimle Botan kadınları arasında köprü olmaya var mısın?" Melsa halen içinden şehîd gerillaların ismini saymaya devam ediyordu, üstüne üstelik sarıldığı Rêber Apo'yu bırakmaya da hiç niyetli görünmüyordu. Melsa'nın içinden bir şeyler saydığını fark etti Rêber Apo. Bir de Şerger demişti ki, "Başkan karşısında öyle pasif, boynu bükük, ezik durma, tamam mı?"

Rêber Apo gurubun hepsiyle selamlaşıp kucaklaştıktan sonra:

"Melsa sen misin?" diye sordu.

"Evet, Başkanım!"

"Ta Botan'dan buraya kadar seni koruduk, mecbur muydum? Biz olmazsak yaşayamıyorsunuz bile." dedi ve devamla eliyle işaret ederek:

"Melsa, Botan'ın tekmilini sen ver."dedi.

Melsa hemen ayağa fırladı, bülbül gibi şakıyordu adeta. Nasıl oturduklarından, ne yemek yediklerine kadar her şeyi bir bir anlatmaya başladı. Ne zaman eylem yapmışlardı, eylemde ne olmuştu, düşmanın taktiği neydi, ne yapmak gerekiyordu. Hatta yedikleri yemekleri, ne zaman çay içtiklerini bile. Kafası adeta saat gibi çalışıyor bir salise bile şaşırmıyordu. Rêber Apo dikkatini tamamen Melsa'ya vermiş, zevkle dinliyor, güldükçe gülüyordu. Bu durum karşısında Melsa daha bir kendinden geçercesine anlatmaya

devam etti, çok iyi bir şey yaptığından daha bir emin oldu. Rêber Apo:

"Botan'da erzak sorunu çok mu Melsa?"

"Doğrudur Başkanım!"

"Peki, ne yiyorsunuz, mirtoxe mi?"

"Hayır Başkanım! Mirtoxe[19] yoktur, hewdel[20] yiyoruz." Bu arada Botan grubundakiler daha fazla dayanamadılar, çaktırmadan Melsa'nın pantolonunu çekiştirdiler ki artık daha fazla konuşmasın. Melsa dönüp "Ne, ne?" dedi. Rêber Apo öyle gülüyordu öyle gülüyordu ki önündeki manzara karşısında. Daha bir keyiflenen Melsa ilk baştaki heyecanını da yenmiş rahat rahat konuşmasına devam etti. Adeta soluksuz konuşuyordu. Bu arada birden aklına cebindeki çorap poşeti geldi, ellerini ceplerine sokuşturmaya başladı: "Ba… Başkanım ben size şey getirdim…" tam o esnada çıkarttı, Rêber Apo'ya doğru yöneldi, güvenliği araya girerek elinden almak istedi, çalımlı bir şekilde bir kızdı, onlara ne oluyordu, kendi elleriyle Başkana verecekti işte. Güvenlik: "Tamam heval biz veririz." dedi. Melsa: "Yok yok ben veririm dedi." Şerger demişti: "Sen kendi ellerinle ver Önderliğe." Güvenlik elinden alınca, poşetin içinde ne olduğunu, nasıl hazırladıklarını hepsini bir çırpıda anlatıverdi. "Tamam, tamam!" dedi Rêber Apo, halen gülüyordu. Grubun tekmilini diğerlerinden de aldıktan sonra yemek için masaya geçtiler. Yemek esnasında Rêber Apo tek tek eliyle kola şişelerini ikram ediyordu Botan'dan gelen gerillalara. Melsa'ya da uzattı, Melsa ne yapacağını şaşırdı, çocukluğundan beri hiç kola içmemişti, sevmiyordu. "Hadi cesur Botan kızı iç!" diyerek omzuna iki defa üst üste vurdu. Bu arada bir diğer kadın gerilla araya girdi: "Melsa hiç kola içmemiş." dedi. "Oooo, kapitalizmin icadı diye mi içmiyorsun? Tabi, tabi sosyalisttir Melsa." dedi Rêber Apo şakayla. Bu kelimeleri ilk defa duyuyordu Melsa, ne demek istediğini hiç anlamadı. Bir şey demem gerekiyor mu diye düşündü ama bir türlü ne diyebileceğine akıl erdiremedi.

[19] Yağda kızartılmış un.

[20] Un çorbası.

Melsa, Botan'dan geldiği gerillalarla beraber bir devre akademi eğitimi gördü ardından Rêber Apo'nun kaldığı eve geçti. Altı kadın militan idiler. Onların dışındı erkek militanlar da kalıyordu evde. Ortak bir yaşamları vardı ve günlük yaşam ciddi bir disiplinle idame ettiriliyordu. Örneğin yemek saatleri belliydi, abur cubur yemek yoktu. Sabah altıda kalkılıyordu. Yaklaşık saat yediye kadar Rêber Apo sabah yürüyüşü ya da kimi bedensel egzersizler yapıyordu. Görevli olmayanlar da onunla beraber bu sabah sporuna katılıyordu. Ardından kahvaltı ve sabah haberleri seyrediliyordu. Eve gelen herkes bu komün yaşamına hemen ayak uyduruyordu. Onun dışında okuma, yoğunlaşma saatleri vardı. Zaten bu eve "yoğunlaşma evi" diyordu militanlar. Bu evin çok büyük bir odasında Melsa'ya göre tam bir ton kitap vardı.

Yine o günlerdeydi, Zeki özeleştiri raporu yazmıştı. Raporu Rêber Apo'nun eline ulaşmıştı. Zeki'nin Amed, Dêrsim ve Zap pratiği facia geçmişti, yine de bir türlü büyük komutanlık sevdasından vazgeçmiyordu. Kaderinin bu olduğuna her şeyiyle kendini inandırmış gibi görünüyordu. Önderlik tarafından yapılan Nisan ayı çözümlerine yoğunlaştığını, bu eleştirilerin üzerinde duracağına dair teminat veriyordu. Bunu da ancak Amanoslar'a giderek gerçekleştirebileceğini söylemişti. Türk medyası boy boy fotoğraflarını yayınlıyordu. Amanoslara gidince Ankara artık kendini sağlama almalıydı, güçlü komutan kendi adına konuşarak tehditkâr bir hava da oluşturuyordu. Bu durum PKK içinde hiç alışık olunan bir durum değildi. O gün de Zeki'nin televizyondaki görüntülerini gören Melsa haberi hiç dinlemedi bile. O kafasında Zeki'yi netleştirmişti. Hiç unutur muydu bütün taburun önünde Rojda ile ikisini rezil rüsva edişini. Aradan yirmi yıl geçse de o günü her hatırladığında aynen böyle diyecekti Melsa: "Bizi rezil etti arkadaşların önünde." Aynı evde oldukları için Rêber Apo bazı raporları onlara da okutuyor, ardından görüşlerini soruyor, sorular yöneltiyor, sohbet ediyordu. Zeki'nin gelen özeleştiri raporunu okuduktan sonra evde bulunan kadın militanlara da okuyun diye vermişti. Aradan birkaç gün geçtikten sonra rapor hakkında sorular soracağını biliyorlardı. Zeki'nin raporu uzun, edebi bir yığın kişilik

sorgulamasıyla doluydu ve büyük bir komutan olacağına dair iddialarıyla birlikte Önderliği ne kadar iyi anladığını belirtiyordu. Okuyanların içinde rapordan oldukça etkilenenler de vardı. Zeki'nin Rêber Apo'yu ne kadar iyi anladığını laf arasında dile getirdikleri oluyordu. Melsa'nın hiç ilgilendiği yoktu, o adamı bir kere defterden silmişti, o kadar. İsterse dünyanın en iyi komutanı olsun hiç umurunda değildi. Gerçi Zeki'yi bir komutan olarak da görmüyordu, ama her yerde bunu söylemiyordu.

Rêber Apo aşağı kata inmişti, tek tek hepsine sormaya başladı, Melsa da aralarındaydı. "Sen ne diyorsun Melsa?" diyerek bakışlarını Melsa'ya yöneltti. Ondan önce iki kadın militana sormuştu, bunlardan biri Zekiye Botan idi. Her ikisi de çok dokunaklı olduğunu, Zeki'nin iyi yoğunlaştığını söyledi. Melsa hiç oralı olmamıştı onlar konuşurken de. Rêber Apo sanki hiç Zeki'yi tanımıyormuş gibi yaklaşıyor, dikkatle karşısındakileri dinliyordu. Melsa:

"Başkanım, ben ona hiiiç inanmıyorum." Rêber Apo kaşlarını çatarak, Melsa'ya doğru eğildi:

"Sen ne diyorsun heval? Niye inanmıyorsun?" dedi. Melsa öyle anladı ki Rêber Apo kendisine çok kızdı, biraz kötü oldu ama yine de ikna olmuyordu. Rêber Apo sesini yükselterek:

"Nasıl olur, bütün arkadaşlar diyor çok iyidir."

"Yok Başkanım, onlar yalan söylüyor." Tekrardan sesini yükselterek: "Nedeen?" diye sordu. "Senin yaklaşımın bireyseldir heval." diye de ekledi. Melsa alıngan ve kararlı bir sesle:

"Yok Başkanım, Zeki, Başkanı sevmiyor."

"Nerden çıkartıyorsun bunu? Bizi Tanrı yerine koyuyor daha ne istiyorsun? Kendisini de gönüllü bir şekilde peygamber yapmış. Nasıl beni sevmiyormuş!"

"Yok, Başkanım, ben ona hiiiç inanmıyorum."

"Senin yaklaşımın bireyseldir bireysel…" diyerek elini salladı. Tekrar Melsa'ya:

"Sen niye inanmıyorsun mesela?" dedi.

"Başkanım o niye çıkıyor televizyona?" derken adeta Rêber Apo ile çekişiyor gibiydi Melsa. Çok haklı bir şey söylediğinden

kendince emindi, Önderlik varken o niye çıkıyordu. Biz Önderliğe bağlı olduğumuz için savaşıyoruz. Hem biz onu sevmiyoruz o niye bizim adımıza konuşuyor diye içinden geçiriyordu. Bu içinden geçenleri Önderliğin anlamadığını düşünüyordu. İnatçı, içindeki neyse dışarıya onu yansıtıyordu Melsa. Önderliğin sağ kolu olduğuna zaten zerre inanmıyordu bir türlü. Rêber Apo:

"Sadece onun için mi inanmıyorsun?"

"He Başkanım onun içindir." Ön dudağı iyice öne sarktı, küsmüş bir çocuğa benziyordu Melsa ve yine devam etti: "Ben inanmıyorum." deyip kestirip attı. Rêber Apo tekrar: "Seninki bireyseldir." dedi. Melsa inatla:

"Yok Başkanım, bireysel değildir." dedi. Başını kaldırıp Rêber Apo'ya baktı, niye bu kadar kendisiyle uğraşıyordu. Daha fazla ısrar etmemesi gerektiğini düşündü, ama hiçbir şekilde Zeki'ye inanmıyordu. Rêber Apo karşısında utanmaya başladı, başını önüne eğdi tekrardan. Rêber Apo:

"Tüm arkadaşlar inanıyor da, sen niye inanmıyorsun? Belki anlamamışsın."

"Yok Başkanım ben anladım." derken Önderlik karşısında bu denli diretmekten huzursuz olmuştu, sesi cılızlaştı biraz.

"Senin kafanda çelişki yaratan şey nedir Melsa?"

"Başkanım şimdi Türklere diyor ben geliyorum Amanoslar'a…" Sustu. Bunu nasıl izah edebileceğini bilmiyordu. O kadar zamandır savaşın içindeydi, böyle olup da gerçek manada savaşan bir komutan görmemişti, olmazdı Melsa'ya göre. Bir de PKK'de hiçbir komutan böyle kendini abartmamalıydı. Hiç anlam veremiyordu Zeki'nin bu havasına. Üstüne üstelik savaşmamaları için ellerinden ağır silahları almıştı, nasıl unuturdu? Tüm bunlar kafasında bir çelişkiydi. Botan'da Zeki için "savaşı yozlaştırıyor" eleştirisi yapılmıştı, her ne kadar Zeki hiç ciddiye almasa da. Melsa'nın kafasında Türk medyasında yayınlananlardan ziyade Botan sahası daha gerçekçiydi. Emindi bundan.

Melsa, Botan sahasındayken Parmaksız'ın nasıl yaşadığını görmüştü. Yanında günlük işlerini gören kadın gerillalar vardı. Onlara hiç kimse karışamıyordu, hatta elbiseleri bile değişikti.

Kendisini herkesten üstün ve de ayrıcalıklı görüyordu. Bir keresinde tekmil almak için Melsa'yı yanına çağırmıştı Zeki, mangasındaki kadın gerillalar başına toplanmış telaşla akıl veriyorlardı Melsa'ya:

"Kendine dikkat et ha!"

"Bak sana bir şey yapmasın, kendine yaklaştırma."

"Bir de sana ne söylerse gel bize söyle ha!"

Melsa komutandı fakat mangasında olan Newroz Şirnex (Kıvırcık) daha tecrübeliydi. Bir gün Newroz, Melsa'ya "Gel beraber Önderliğe rapor yazalım, anlatalım neler getiriyor başımıza." demişti. Parmaksız ikide bir yönetimler adı altında genç kadın komutanları yanına çağırıyor, bazen azarlıyor bazen kadim iki dostlarmış gibi onlarla bireysel sohbetler geliştirmeye çalışıyor, kadın gerillalar arasına ciddi farklar koyuyordu. Kadınları çekiştiriyor hatta birbirine tepki duymalarına bile bilerek neden oluyordu. Melsa:

"Yolda ele geçer. Başkan'a ulaşmaz ki!"

"İçinde adımızı yazmayız, nerden bilecek biz olduğumuzu." demişti Newroz da. Oysa bir kadro olarak örgüte rapor yazmak en doğal haklarıydı. Nihayetinde farklı bir yöntem bulup raporlarını Anakarargah'a yazabilmişlerdi.

Yine de Parmaksız'ın elinden kurtulamamışlardı. Yeni katılan iki kadın gerillayı sık sık mangasına çağırıyor, gece saat birlere kadar yanında tutuyor, onlara ne kadar değer verdiğini hissettiriyordu. Çünkü üniversiteden gelmişlerdi. Besta'da yaşanan bu durumlar Botan sahasındaki gerillalara garip geliyordu. Ahlaki olmadığını düşünüyorlardı. En sonunda bu düşüncelerini üniversite öğrencisi gerillalara Melsa bir komutan olarak yansıttı: "Heval ayıp değil mi, gece yarılarına kadar siz Zeki'nin yanında kalıyorsunuz ve hiç kimseye de haber vermiyorsunuz." dedi. Her iki genç gerilla durumu Zeki'ye hemen aktarmıştı. Daha şafaktı ki Zeki Melsa'yı çağırttı: "Hele gel gel! Ben istersem seni şimdi sadece görevden almak değil, bilmem sana ne yaparım. Senin benim güvenliğime karışmak haddin mi? O kadın gerillalar sana bağlı değil. Sen onlara hiiiç bir şekilde karışamazsın. Eğer sen karışırsan ben sana haddini bildiririm anlaşılıyor mu?" Melsa, Zeki'nin yanından ayrılırken

hakikaten de çok korkmuştu. Bir türlü kendine gelemiyordu. Daha önce Cemal ordaydı. Cemal, Zap'a, Anakarargah'a gitmiş, yerine de Zeki gelmişti. Kafasında Cemal ile Zeki'yi habire kıyaslayıp duruyordu. Cemal değil böyle tehdit etmek yanına gittiklerinde hemen ayağa kalkıyor, onları buyur ediyor, yer veriyordu. Oysaki Cemal yaş olarak onlardan büyüktü, birçokları onları genç yerine koyarken Cemal onları komutan yerine koyuyor, önlerinde ayağa kalkıyor, saygıda kusursuzluk etmiyor, hürmetli yaklaşıyordu. Özen gösteriyor, değerli olduklarını hissettiriyordu. Zeki'nin bir yılan gibi tıslayarak dişlerinin arasından söylediği "… Bilmem sana ne yaparım…" sözü yüreğini bir köpek gibi parçalıyordu. Hayatında hiç bu kadar dizleri titrememişti Melsa'nın. Oysa kaç yıldır eylemlerden hiç çıkmıyorlardı, üstüne üstelik kaç saldırı grubunda yer almıştı. Böylesi bir korkuyu hiç yaşamamıştı. Düşman askerinden korkmuyordu ama artık Zeki'den korktuğuna emindi. Daha iyi anlıyordu Melsa, B-7 silahını neden bırakmıyordu ki kadın gerillalar da kaldırsın.

Melsa cihazdan bir kadın biriminin tekmilini alıyordu. Tekmilde: "Heval Melsa erkek arkadaşlara denmiş ki o kadınların elinden B-7 silahını alın. Biz vermedik." Melsa hemen cihazdan başka bir kanal ayarladı, oraya geçtiler, Melsa:

"Heval biz savaşı bu silahlarla yürütüyoruz, nasıl biz silahımızı veririz, öyle şey olmaz, vermeyin."

"Heval diyorlar ki kadın arkadaşlar bundan sonra bu silahları kaldırmayacakmış, ağırmış!"

"Heval biz biksi, bisiving olmadan nasıl tepe tutacağız, düşmana karşı neyle savaşacağız tepede, yarın da diyecekler tepeye çıkmayın, öyle şey olur mu? Olur, her gün yemek pişirelim, ekmek yapalım!" O gün tepeciydi Melsa ve üç gün sonra aşağıya indiği gibi Zeki onu çağırtmıştı yine:

"Pîsa Haram! Sen kimsin beni kandırıyorsun, söyle bakalım?" Melsa anlamamış gibi yaptı: "Ne oldu ki?" diyebildi ancak. "Demek kanal değiştirirsin ha! Sandın ki duymayacağım!" Melsa'nın beti benzi attı, ölgün, artık bu halden yorulmuş bir ses tonuyla: "Doğrudur. Ama biz tepeci olabilmek için çok mücadele

ettik. B-7 olmazsa…" Daha fazla konuşamadı. Zeki doyasıya bağırıp çağırıp hakaret ettikten sonra "Çık! Çık!" dedi, yüzünü ekşiterek elinin tersiyle git işareti yaptı ve Melsa zor bela mangadan dışarı çıkabildi.

Büyük Komutan Zeki, Hasan'ın bölüğündeydi, yaklaşık 90 kişilik olan karma bölüğü aynı zamanda hareketli taburdu da. Eylemler için sürekli alan değiştiriyor, Botan'ın her yerini karış karış geziyor, avuçlarının içi gibi biliyorlardı. Zeki, kendisini hazır ol vaziyetinde bekleyen bölüğün hepsiyle hızla tokalaştı. Ardından "Toplantı yapacağım." dedi. Hasan herkese haber verdi, toplantı konumuna geçtiler. Zeki hiçbir toplantı usulünü yerine getirmeden direk, "Hasan!" dedi. Hasan ayağa kalktı ama oldukça soğukkanlı duruyordu. Yaşça olgun, adeta eylemlerin duayeni gibiydi. "Geç!" dedi. Hasan kendi bölüğünün karşısına geçti, hazır olda durdu. Zeki'nin birden ağzından köpükler saçılmaya başladı:

"Botan'ın geri köylüleri! Söyle bakalım neden eylemde şehîd verdin?" Şehîd sözcüğünü duyan Hasan'ın boş çuval gibi kafası birden önüne düştü.

"Bir de erkeğim diye geziniyorsunuz. Zaten senin denetiminde kızlar da şehîd düştü be! Erkek adam olsan böyle olur mu? G… varmıyor tabi." Akla gelmeyecek, ağza alınmayacak küfürler savuruyor, ne erkekliğini bırakıyordu ne de komutanlığını. Hasan'ın artık başı dönüyordu, kendini sıktıkça sıkıyordu. En sonunda, "Seni görevden alıyorum, artık komutan değilsin, yoğunlaşman için karargâha gideceksin, tamam mı?" derken oturduğu yerde her iki bacağını ayırdı, kollarını yukarı doğru kaldırdı, gerindi. "Başka! Başka bir şey diyen var mı?" dedi. Hasan hemen o gün çantasını alıp Besta'ya gitti. Karargâhta bir grup toplanmıştı. Reşîd Serdar da görevden alınmış, Adil Bilika, Rojda Şirnex da aynı durumdaydı. Bir gece fark ettiler ki Hasan kaybolmuş, hiçbir yerde yoktu. Zeki'ye bildirdiler. Gerindi, biliyordu kaçacaktı tabi. Diğerleri sakin ve hiç oralı değilmiş gibi duruyorlardı. Şirnexlı olan Hasan firar etmişti.

Hasan'ın tekmili koşulsuz Zeki'yi haklı görenler tarafından Anakarargah'a cihaz üzerinden bildirildi. Cemal tekmili dinleyince,

“Bu Hasan, bu bizim Hasan böyle bir şey yapmaz?” diye düşünmüş, biraz beklemek gerektiğine karar vermişti. “Hasan bir notta mı bırakmamıştı?”

Hasan yol için hazırladığı çantasını sırtına vermiş, Besta’dan taa Zap’a kadar tek başına yürüyerek ulaşmış, iç firar yapmıştı. Zap’a ulaşır ulaşmaz tekmili Rêber Apo’ya verildi. Örgüt tüzüğüne göre yaptığı bir suçtu, tutuklandı, raporunu yazacak, durumunu izah edecek, ardından gerillaların karşısına çıkacak, hakkında ortak bir karara gidilecekti. Hasan raporunu yazdı, platformu da oldu ve ardından Rêber Apo’ya durumu aktarıldı ve Rêber Apo: “Yanıma gönderin.” dedi. Bir devre eğitim gören Hasan büyük bir iddia ile tekrardan Botan sahasına geçti ve şehîd düşene kadar da orada komutanlık yaptı.

Melsa’nın kırılgan, duygusal hale geldiğini fark eden Rêber Apo:

“Heval sen çok yiğit bir kızsın. Yazık sana! Bu kadar da gençsin. Ailende de o kadar şehîd var. Seni eğitmiyorlar bak sadece seni kullanıyorlar. Fiziğin de güçlüdür diye sadece koşturuyorlar. Ben senin gibi birinin gelişmesini istiyorum. Geleceğin komutanları çıkmalı sizlerden.” dedi. Zeki’nin raporu hakkında sorular sormaya başladığında elinde bir roman vardı, arada bir sayfalarını karıştırıyor, kapağıyla oynuyordu, Melsa’ya doğru uzattı: “Al bunu oku! Sizler sınıf intiharı yapmalısınız, anlıyor musun?” Kitap kapağının üstünde büyük harflerle MARTİN EDEN yazıyordu. Bu Melsa’nın okuduğu ilk roman olacaktı. Melsa ilk başta kitabın yazarının adını Martin Eden, kitabın ismini de “Sınıf İntiharı” sanmıştı. Yıllarca da kafasında böyle tutmuştu. Jack London, Martin’in hayatını, nasıl yazar olduğunu anlatıyordu. Çok alt sınıflardan bir insan olan Martin çabalamış en sonunda çok ünlü bir yazar olmuş, kitapları çok satmış. Melsa bu romanı kendisiyle beraber Botan’a kadar götürmüştü sonra.

Melsa’yı kitabı okuduktan sonra çağırmış, ne anladığını sormuştu. Melsa bu sefer daha çekingen cevaplar vermiş, anladığı şeyleri anlatmıştı, fakat Rêber Apo, Melsa’nın istediği düzeyde

sonuç almadığını fark etmişti. Romana tam hâkim olamadığı belliydi.

O zaman on yedi yaşlarında olan Melsa çok daha sonra anlayacaktı aslında, kendisini denemişti, anlamak istiyordu gerçekten, Zeki'yi çözüyorlar mıydı? Bu cüce kişiliğe karşı güçleri neydi?

Rêber Apo, evin avlusunda dolaşıyordu, Melsa ise nöbet tutuyordu. Bir diğer yandan da çaktırmadan Rêber Apo'yu seyrediyor, meraklı gözlerini üzerinden ayırmıyordu. Rêber Apo:

"Gel buraya." dedi. Melsa:

"Nöbetteydim Başkanım." diyebildi anlaşılır anlaşılmaz bir ses tonuyla. Gel işaretiyle Rêber Apo'ya doğru yöneldi.

"Ne düşünüyordun, ne yapıyordun öyle?" dedi.

Melsa'nın bir derdi vardı, çok etkilendiği o olay… Rojda halen gözlerinin önündeydi. Ama artık vicdan azabından, acı çekmekten ölünmeyeceğini anlamıştı. Öyle olsaydı şimdiye kadar bu dünyadan göçmüş olmalıydı, Rojda'nın yanında olmalıydı… Zaten hep Rojda ile beraber değil miydi? Rêber Apo onu yanına çağırmıştı, anlatsın istiyordu. Bir iki sözden sonra açılacağı muhakkaktı.

"Geliyê Tirşikê suyu Başkanım!" dedi Melsa. Ne olmuştu? Gözleri doldu, rahatlıkla ağlayabilirdi, kendini oldukça güvende hissediyordu. Hem Rojda ne çok istiyordu Başkanı görmeyi. Şimdi anlatsa kesin Rojda'nın ruhu huzura ererdi. Dalga dalga kanla dolan suya bakıyordu, önündeydi işte Rojda… Kurtaramamıştı. Oysa o an kendisinin kurtulacağından bile emin olmadan çabalamıştı, yüreği nasıl da Bihar için atmıştı bir diğer yandan. Bihar daha gençti. Rêber Apo:

"Seni bu yaşta nasıl komutan yapmışlar?" dedi. Melsa on yedi yaşında bölük komutanıydı, hem de hareketli taburda. Melsa'ya bakarak ekledi: "Vicdansızlık değil mi ha?" Melsa o an bu soruyla fazla ilgilenmedi.

Önderlik Sahası'na geleceği zamanda Bihar nasıl ki bir çocuk annesinden koptuğu zaman annesinin ayağına kendini atar aynen öyle Melsa'nın şalvarına yapışmıştı. Bir diğer yandan da Bihar ile aynı yaşlarda olan Leyla Amed, "Heval Melsa bizi de götür

Önderliğin yanına, biz de ilah gelelim!" diyordu. Erkek gerillalar her ikisini tutmuş Melsa'dan ayırmaya çalışıyordu. Zorla her ikisinden Melsa'yı koparmışlardı. Şimdi Önderliğin yanındaydı ama bir yanı halen Önderliğe ulaşmamış gibiydi, hasret ve acı içindeydi Melsa:

"Başkanım ben geleceğim zaman… Bir arkadaş vardı şehîd düştü, iki arkadaşım daha vardı…" Aniden bastıran yağmur taneleri gibi ağzından sözcükler hızla dökülmeye başladı. Rojda'nın nasıl şehîd düştüğünü anlattı, anlattı. Bir türlü son cümleyi bulamıyordu, adeta hiç susamayacakmış gibiydi. Rêber Apo:

"Ya öyle mi? Nasıl, öyle mi şehîd düştü? Peki siz nasıl kurtuldunuz?" diye soruyor, "Eee! Eee! Nasıl oldu? Sonra, sonra ne yaptınız?" diyor Melsa'nın anlatımının akışına kapılmış beraber Geliyê Tirşikê vadisine gitmişlerdi. Öyle bir dinliyordu ki, Melsa karşısında oturanın bir lider olduğunu unuttu. Gözlerine yaş doluyor akıyor, burnunu çekiyor, sesi bir yükseliyor bir alçalıyor, acılı çıkıyordu. Sonra:

"Başkanım önerimdir heval Leyla ile Bihar Başkanın yanına gelsinler." dedi, başladı bu sefer de ayrılırken Bihar ile Leyla'nın ne yaptığını, ne söylediğini anlatmaya. Rêber Apo'nun yüzünün rengi değişti, gözleri iri iri oldu, hafiften telaşlandı:

"Gelsinler! Gelsinler!" dedi.

"Başkanım her ikisi de gelsin, her iki arkadaş da gençtirler." deyince Melsa, Rêber Apo güldü, duygulandı, oysaki Melsa'nın kendisi de gençti, ama kendisini çok fazla genç saymıyor gibiydi.

"Sen iyi yüzme biliyorsun yani, değil mi?"

"Doğrudur Başkanım!"

"Bak görüyor musun yüzdüğün için kurtarabilmişsin, demek ki o dağlarda bir kadının yüzme bilmesi de özgürlüktür. Gördün mü, bak sen savaşta bile bunu kullanmışsın, yaaa! Kurdistan dağlarında o kadar su var, bilmeseydin, sen suda giderdin, bir devrimci böyle şehîd düşer giderdi." Bazı soruları da Rêber Apo sordu, o da cevapladı.

"Biliyor musun, işte sorumluluk o kadar zordur. Sen bir anne gibi adeta iki çocuğun arasında tercih yapmak zorunda kalmışsın. Bir parçan Rojda olmuş bir parçan Bihar… Ben her birinizi yolcu

ediyorum dağlara, bu psikolojiyi yaşıyorum. Gönderdiğim her bir arkadaşla bir parça canımdan gidiyor. Hiç öyle demeyin ki sadece siz gidiyorsunuz, şehîd düşüyorsunuz, her birinizle ben de ölüyorum. Bak Melsa, bir anne bir çocuğunun ya da birkaç çocuğunun acısını çekiyor değil mi? Ama ben binlercesinin acısını çekiyorum. İşte sorumluluk böyle bir şeydir. Sen şimdi biliyor musun yüzün nasıl bir renk aldı? Ama ben her gün bu durumu yaşıyorum. Her gün çabalıyorum sizi nasıl yaşatayım diye. Sen en fazla bir alandan sorumlusun ve sadece onun acısını çekiyorsun, ya ben? Ben bir Kürd annesi gibi hepinizin acısını çekiyorum, bütün anaların acısını çekiyorum... Ben böyle bir anneyim işte, binlercesinin derdini taşıyor, sancısını yaşıyorum. Bedenimin her hücresi farklı farklıdır. Her birinizi bir hücremin içine koyuyorum." Rêber Apo her iki elini de karnına götürdü tıpışlarcasına üst üste vurdu: "Görüyor musun nasıl şişmiş? Kahırdan böyle şişiyor biliyor musun?" sağ elini boğazına götürdü: "Gırtlağım… Görüyor musun? Her gün yanıyor. Her gün size diyorum ya sütle balı karıştırın, ancak onunla biraz iyileştirebiliyorum. Tüm bunlar neyin acısı biliyor musunuz? Her militanı ben kendimde canlı kılmaya çalışıyorum. Görüyor musun her gün nasıl çalışıyorum, nefes bile alamıyorum. Bir ekmeğin tadına bile varamıyorum artık. Kaç yıldır rahat bir uyku bile uyumadım. Bak benim yaşadıklarıma, anlam ver komutanlığa. Öyle zor bir iştir komutanlık. Bir anneyle bir komutan arasında bir fark yoktur işte."

O geceden sonra Melsa oldukça rahatladı. Artık kendini daha önemli hissediyordu, her şeyi önemsiyordu. Her işe koşturup duruyor sürekli kendini deniyordu. Rêber Apo ilgisini okumaya yöneltiyor, sık sık kitaplar öneriyor, ne anladığını soruyordu.

Kaç gün önce Rêber Apo, Kadın Ordulaşması adlı dört ciltlik yaptığı çözümlerden toplanan kitabını bir kez okumasını istedi Melsa'dan. Nerdeyse on sekiz yaşına girecek olan Melsa kendini iyi yetiştirmeliydi. Melsa tekrardan almış eline okuyordu. Kitabın ilk sayfasını açtı, ayakları yerden kesildi, Botan'a doğru aklı onu çekiştirip duruyordu. Fazla diretmedi koşar adım ilerledi. Önce Gabar'a mı gitseydi Besta'ya mı? Fark etmezdi, nasıl olsa her ikisine

de gidip gelebilirdi. Düş dünyasında sınırlar yoktu. Engele meydan okuyordu. Kitabın ikinci, üçüncü sayfasını çevirdi, artık Botan'da idi. Hayal dünyası cazip ve yürekli bir dünyaydı; ne bir kimseden korkusu ne de kaygısı vardı. Şimdi zafer onundu. Rêber Apo ile birlikte Amazon kadınlarını anlatan o filmi de seyretmişlerdi. Kadınlar hep atın üzerindeydi. Ne kadar güçlüydüler, kalkanları da vardı. Bir de atların üzerindeyken atın sağrısını da kapatan uzun pelerinleri vardı. Bir bölgeleri vardı, ormanlıktı, orada yaşıyorlardı, sadece kız kardeşler vardı. Rêber Apo işte bu kadınlar gibi kurtarılmış alanlarınız olmalı, kendi kendinizi yetiştirebilmelisiniz demişti. Amazon kadınlarının seslerini duymalısınız demişti. Her biriniz bir Amazon kadını olabilirsiniz demişti.

Melsa, filmden hemen uzaklaştı. Gabar'da idi şimdi, Bir tabur kadın vardı, komutanları kimdir dersiniz? Tabi ki Melsa. Oturmuşlardı, aynı Amazon kadınları gibi yarım ay şeklinde, zaten baltalarının ağzı da yarım ay gibiydi Amazon kadınlarının. Melsa onlara elinde okuduğu kitaptaki konuları anlatıyordu. Bu arada oturduğu yerden ayağa kalkmış kitabı sesli okumaya başlamıştı, gidip geliyordu. Hayal dünyasında ise yarım ay çemberde oturan kadınların karşısında öyle gidip geliyordu, düş âlemindeyken evin havlusunda hareket ettiğinin hiç farkında bile değildi. Karşısında oturan kadınlara bilgiler veriyor, gözlerini üzerinde gezdiriyor, el kol hareketleriyle, mimikleriyle konuyu anlaşılır kılıyor, herkesi ikna ediyordu. Kafasında bu düşü kurarken aslında elindeki kitabı bağırarak, kendinden geçmişçesine yüksek sesle okuyordu. Ses tonu daha güçlü olmalıydı, Rêber Apo demişti ya, hitabınız güçlü olmalı, sesinizde ordulara yetecek cesaret olmalı, inanç olmalı… Öksürdü, sesini temizledi. Birden nasıl olduysa Besta'daki Botan Karargâhı'na gitti. Orda bir takım kadın gerilla vardı. Onlara, "Karargâhta oturup ne yapıyorsunuz, savaşta gelişmek istiyorsanız taburlara gidin, öncelikle savaşa hizmet edin, siz dağlara bilmem ne komutanlarına, Zeki gibilerine hizmet etmeye gelmediniz." diyordu. Ha yeni bir şey daha öğrenmişti, kitapta da vardı. Artık kendisi de biliyordu; kurumlaşma… Bir kadın nerde olursa olsun bağlı olduğu bir kadın kurumu olmalıydı, tek başına bile olsa YAJK'ı temsil

edebilmeli, kadın hakkında gerekli kararı sadece kendi kurumu almalıydı. Hem ne ihtiyaçları vardı erkeklere. Bunları anlatıyordu, tam bu sırada gözünün önüne gelen, adeta Zeki'nin mutfakçısı olan, her gün yemek yapan kadına bir kızdı, bir gürledi üzerine… Böyle şey mi olurdu? Kadınlar erkeklere yemek yapmak için mi devrimci olmuşlardı? Öyle bir kızdı, ama kırılmasın diye ses tonunu frenledi. Rêber Apo gibi yaklaşmalıydı, ikna etmeliydi, içindeki cevheri çıkarmalıydı.

Bu esnada dışarıdaki sesi fark eden Rêber Apo pencereden dışarı baktı. Hiçbir şey anlamadı. Melsa'nın bir elinde kitap vardı, bağırıyor, öfkeleniyor, el kol hareketleri yapıyor, bir şeylere kızıyordu. Balkona çıktı, dikkatle Melsa'ya baktı. Bu genç komutan kendi başına tiyatro oynuyordu. Bütün rolleri tek başına oynuyordu. Tekrar içeri girdi, merdivenden aşağı indi.

Melsa tekrar Gabar'a gitti. Orda bir kere bir eylem yapmışlardı. Erkekler bir daha haklarında yerli yersiz konuşmasın, kadın arkadaşların fiziği güçlü değil, ön tarafta, saldırı gruplarında olmasınlar demesinler diye, düşmanın işgal ettiği tepede silah kaldırmışlardı. Hatta bir keresinde erkek gerillalar karakola girmekte tereddüt yaşayınca, grupta bulunan tek kadın gerilla "tililillliiiliii!" çekmiş, saldırıya geçmiş, arkası sıra diğerleri kendilerini bir anda karakolun içinde bulmuştu. O da nesi, içerde asker kalmamıştı. Kaldırabilecekleri kadar bomba, mermi, silah hatta konserve de kaldırıp getirmişlerdi. Tam okuduğu satırda diyordu ki "Kadın kendine güvenmelidir, erkeğin tekeline girmeyin." O paragraftakileri tek tek söyledi, vurguladı taburundaki kadınlara. Hem ne işleri vardı kendi ülkelerinde bu askerlerin, dillerini bile anlamıyorlardı. Tabi ki düşmandılar, işgalciydiler. Artık yeni taktikler lazımdı, öncelikle kadın gerillalar kendi başlarına keşfe gitmeliydi, suikastçı kadın gerillaları da hazırladı, mayıncılar da olmalıydı, hazırlık yapmalıydı. Dört bir yanı düşmanın tuttuğu tepelerle ve karakollarla dolu olan Gabar dağlarını adımlıyordu. Tabi ki projeleri, anlatacağı şeyler vardı. Şimdi onları anlatmaya başlamıştı. Kendine öyle bir güvendi, öyle bir güvendi. Gür bir sesle, aynen bir komutan gibi kitabı sesli okumaya başladı, kadın gücüne kendi yoğunlaşmalarını ekliyor,

başını sallıyor, ya işte tüm bunları yapmalıyız, diyordu. Birden uzun boylu, irice bir gölge önüne düştü, hemen arkasındaydı işte. Bu düşmandı, bu kimdi? Nasıl ulaşmıştı oraya kadar? Şimdi ne yapacaktı? Bu kadar erken ölmemeliydi? Birden bir çığlık attı. Arkasını döndüğünde gölgeyle yüz yüze geldi. Karşısında duranı görmekten ziyade kafasında oluşan dev düşmanla karşı karşı olduğu hissiyle korku yüreğini depara kaldırmıştı adeta. Melsa az kalsın kendini kenardaki havuzun içine atacaktı ki, karşısında dikilmiş olan Rêber Apo ona bakıyordu: "Dur, dur! Korktun mu?" dedi ama Melsa onu hemen algılayamadı. Dizleri titriyordu, dili damağına yapışmış adeta gözleri pörtlemişti. Korkudan beti benzi atmıştı. Kuru bir ağaç gibi yerinde kaldı, kımıldayacak hali kalmamıştı. Az daha koşup kendini Rêber Apo'nun kucağına atacaktı ki, birden düş âleminden pat diye eve düşüvermiş gibi kendine geldi. Melsa cevap veremiyordu bir türlü: "Iıı… Iıı…" Durumunu anlayan Rêber Apo ona doğru yaklaştı: "Sen ne okuyorsun?" diyerek elindeki kitaba baktı: "Nereye gitmişsin?" diye sordu. Melsa'ya o an öyle geldi ki Rêber Apo yeraltından çıkıp karşısına dikilmişti. Melsa'yı sakinleştirdi.

Öğle saatleriydi, Rêber Apo bir şeylere kızıyordu, bir iyice kulak kabarttı Melsa, diyordu ki: "Şu Çiğdem'in kaşını yapın, ne öyle! Erkek yüzü gibi yüzünüz, ama siz kadınsınız." Daha önce de kilo aldıkları için kimi kadın militanları eleştirdiğine rastlamıştı. Melsa, "Allah, Allah! Koskocaman Başkandır, bizim kilomuzla kaşımızla ne işi var." diye geçiriyordu içinden. Bir yandan da ne dediğini daha iyi duymaya çalışıyordu. Ona göre Başkanın çok daha mühim işleri vardı.

Yoğunlaşma evinde Melsa'nın kısa kesimli saçları da uzamıştı, artık arkadan bir tokayla toplayabiliyordu. O gün yine saçını bağlamıştı ki, Rêber Apo, ne yaptığını, yoğunlaşmalarını, haberleri seyredip seyretmediğini sordu. Tam Melsa'nın önünde durdu, tokasını çıkarttı, eliyle önce saçlarını ikiye ayırdı, bir kuaför inceliğiyle baktı, bu arada Melsa, "Ya, ne yapıyor saçımla." diye düşünürken, onun ağzından çıkan hiçbir kelimeyi kaçırmamak için dikkat kesilmişti. "Yok böyle güzel olmadı, aha işte tamam!"

dediğinde Melsa'nın saçlarını yandan ikiye doğru ayırmış, bir eliyle saçını arkadan toplamış, titizlikle yaptığı saça bakıyordu: "Ha, böyle biraz yan… Bak, işte, şimdi tam bir Kürt kadını gibi oldun." dedi. Melsa bu ilgi karşısında hem çocuksulaştı hem de büyümüş, daha fazla militanlaşmış, bir mertebe daha yücelmiş gibi iki duyguyu iç içe yaşadı. Anladı, demek istiyordu ki, Kürd kadınına uzun saç yakışıyor, saçını bundan sonra uzat. Bir daha saçını hiç kesmedi, Rêber Apo iki eliyle nasıl ayırmışsa hep öyle kaldı saçları. Belki de binlerce kez saçını her taradığında o anı kutsadı; en umutsuz, sancılı süreçlerde bile içine bir ışığın doğmasına yardım etti o hatıra.

Her mutfağa gidip geldiğinde etrafı hızla gözleriyle kontrol ediyor, fazla yemek dökülmüşse eleştiriyordu Rêber Apo. Bir keresinde de genel çöplerin toplandığı yere gitti, dikkatle ne atılmış hepsine baktı. Vaziyeti çakan Melsa: "Yarabii! Bu Başkanın işi midir?" diye mırıldanmaya başladı, şaşırmıştı. Melsa merdivenden aşağı inerken kendi kendine söyleniyordu. Her şeyi niye bu kadar denetliyordu ki, altı üstü yemekti işte. Melsa bir türlü mana vermiyordu, bazen sırf eleştirilmemek için dikkat ediyorlardı. Ne diye bu kadar hassastı ki, Şam'ın ortasında, üç katlı, bir havuzu, güzel bahçesi olan bu evde niye böyle şeyleri karşılarına çıkartıyordu. Sanki Botan'daydılar, sırtlarında erzakla yemek getiriyorlardı. Hele fuzuli bir yemek yapılsın, veryansın ediyordu Rêber Apo. Melsa'ya göre bir Başkana böyle şeyler hiç yakışmıyordu. "Yani Başkandır ama gidip çöp kutusuna bile bakıyor. O kadar mühim şeylerle uğraşıyor ne gerek var çöplükle de… Ne atıp atmadığımıza bile bakıyor ya!"

Melsa'nın ideolojik bir alt yapısı yoktu, katılmış, ciddi eylemlerde rol üstlenmiş, başarıyla da yapmıştı. Bu homurdanmalarının farkındaydı Rêber Apo. Ağır geliyordu bazı şeyler Melsa'ya. Ama Rêber Apo'nun gözleri hep üzerindeydi, bunu da hissediyordu Melsa ve yanlış yapmamaya çalışıyordu kendince. Melsa'yı hiç öyle bırakacağa benzemiyordu Rêber Apo. Melsa yürürken kabadayılar gibi, çok kendine güvenen biri gibi yürüyordu. Zaten kendinden yaşça büyük olanların komutanlığını yapmıştı.

Yüzmek de bir spordu. Rêber Apo sık sık yüzüyordu. Ama tek başına değil evdekileri de çağırıyordu. Rêber Apo bir oyun kurar gibi başlatıyordu yüzme işini de, hemen herkesi etrafına topluyor, sonra oyunun amaçlarına uygun olarak ya yüzme yarışı yapıyorlardı ya da havuzda top oynuyorlardı. Karşılıklı iki kale vardı, bir yumruk kadar topu birbirlerinin kalelerine atmaya çalışıyorlardı. Melsa, Rêber Apo olduğu zaman hiç inmiyordu havuza, içlerinde de en iyi yüzme bilen oydu, su balığı gibiydi. Çocukluğundan beri akarsularda yüzmüş bir Botanlıydı.

"Başkanım gelmiyor Melsa." dediler.

"Niye, feodal değil mi? Ondan gelmiyor." Sesleri duyan Melsa yine kendi kendine söylenmeye başladı: "Yawww! Offf!"

Toplandılar, hepsi yüzme havuzunun içindeydi. Bir yumruk kadar olan top oradan oraya gidip geliyordu. Melsa, Rêber Apo'ya rakip takımdaydı. Topu yakaladığı gibi bir balık gibi suyun içine daldı, tam kalenin önünde suyun yüzeyine çıktı ve kaleye attı. Gol idi. Rêber Apo hem şaşırdı hem gülümsedi, "Sen bu topu nasıl buraya kadar getirdin, hem de yüzerken." dedi. Melsa topu üzerindeki tişörtün altına koymuş, elleri serbest kaldığı için suyun altında hızla yüzebilmiş, önüne bir engel çıkmadan topu kaleye indirmişti. Oysa bu oyunda aralarında en iyi olan Rêber Apo idi. "Dur sen, intikamımı diğer sefer senden alırım." dedi. Melsa öyle çok utanmıştı ki sudan çıktıklarında hemen koşarak eve girdi.

Bu arada diğer kadın militanlar Melsa'nın bir sırrını aşikâr etti, Melsa, biri karnına dokunduğu zaman çığlık atıyor, küfür ediyordu. Rêber Apo:

"Yaaa! Öyle mi? En zayıf noktası mıdır?" dedi.

Rêber Apo'nun ona seslenmesiyle mecburen Melsa, Rêber Apo'nun yanına geldi. "Sen klasik bir kadınsın, gel buraya gel! Bu tür şeyler kadınsı özelliklerdir." dedi. Hepsi birden Melsa'ya doğru yöneldi, Melsa renkten renge giriyordu, ne yapacaklarını anlamıştı, karnını koruyamıyordu, en sonunda yere yığıldı, dümdüz oldu. Rêber Apo bir güreş oyununda hakem gibi iki eliyle açılın işareti yaptı. Yerde sesi soluğu kesilmiş haldeki Melsa'nın karnının üzerine oturdu:

“Sen kızdın mı? Tamam, sana bir erkek dokunmasın, dokundurtma kendine ama bu da bir zaaftır. Bu klasik kadın özelliklerini bırak. Bu nedir böyle! Ne öyle, biri eliyle senin bütün beden kontrolünü ele geçiriyor. Bak nefes kalmadı sende.”

Karnının üzerindeki ağırlığı hisseden Melsa, delirecek gibiydi. Şimdi bu Başkan mıydı? Öfkeden aklını kaybedecek gibiydi ama hürmetinden ses etmiyordu. Yüreğinin tam ortasında ona doğru akan yoğun, kadim bir bağ vardı. Tekrardan düşüncesi karnına kayıyor: “Yawww, yaw ne yapıyor Başkan?” diye aklından geçiriyordu.

“İnsan bedeni nasıl bakire kalmalıdır, savunmasızdır sizin bedeniniz, her gelen dalga size çarpıyor ve karşısında duramıyorsunuz. Değil mi? Bak ben nasıl ruhsal bekâretimi koruyorum? Bu nedir böyle güdüleriniz bedeninizin bir yerinde değilse bir yerinde taşıyor. Bir kadın sadece zihniyetinin bekâretini değil, duygularının, bedeninin, güdülerinin…” Melsa yavaş yavaş kendini bıraktı, içindeki bütün öfke silinmiş gibiydi. Yine de mevcut halini kabullenemiyordu.

“Çıta gibi olun, bedeninizi bile eğitin! Nefsini eğitmeyen kadınla yaşanmaz. İlgilerinizi, hislerinizi anlamlandırın, devrimimiz bir duygu devrimidir.” Rêber Apo dönmüş Melsa’nın yüzünü bakıyordu.

“Zaten sen bir ağa kızısın beni anlamıyorsun! Aşiret kızıdır onun için ölçü nedir, hani işte namus meselesi…” Melsa yeni yeni bu oyunun nasıl başladığını anlıyordu, Başkan amaçsız tek bir adım atmıyordu. Her şeylerini bir şekilde ciddi bir eğitim konusuna dönüştürüyordu.

Melsa mutfakçıydı. Aslen Mêrdînliydi Melsa, ailesi sonradan İdil’e göç etmişti. O gün yine Mêrdîn bölgesinde yapılan bir yemeği yapacaktı. Rêber Apo da çok beğeniyordu, zaten değişik Kürd yemeklerine karşı acayip bir damak zevki vardı. “Sen bu yemeği nasıl böyle güzel yapıyorsun?” diyordu Melsa’ya. “Başkanım bizde bu yemeğe dolmik derler.” diyordu, kabakla yapılan bir çeşit yemekti. Önce bütün kabakları rendeliyor, karabiber serpiyor, soğan ya da sarımsakla karıştırıyor fırına sürüp üzerine de yumurta

kırıyordu, sonra tabaklara dilimleyerek koyuyor, maydanozla bir güzel süslüyordu. Zaten Rêber Apo için özel, ayrı yemek yapmıyorlardı, ne yapılırsa bütün evdekiler toplanıp beraber yiyordu, sadece sağlığı için bazı şeylere dikkat ediyorlardı. Önüne çok fazla acı biber bırakmıyor, etli yemekleri fazla vermemeye çalışıyorlardı. Rêber Apo bu durumu fark edince "Siz beni aç bırakıyorsunuz, bu, bu küçücük tabağa bulguru koymuşsunuz, yav ben o kadar bulguru seviyorum, hadi biraz daha koyun!" diyordu. Ne dese de vermiyorlardı. Onlar vermeyince kendisi de almıyordu. Çünkü doktor uyarmıştı.

O gün öğlen Melsa'nın yaptığı dolmik yemeğini yediler. Melsa yıkanmış kapları yerine koyuyordu ki, "Gel hele, gel!" dedi Rêber Apo. Melsa o gıdıklanma meselesinden sonra halen kendine gelmiş değildi, çok az konuşuyordu, gözleri çabuk yere kayıyordu. Kendisine "geleneksel" demişti, bir de karnının üzerine oturduğunda Zarife onlar gülmekten ölmüştü, öyle bir içerlenmişti ki. O esnada Zeynep Pazarcık:

"Başkanım Melsa çok inatçıdır, gururludur. Bir daha yapmaz. Kesin üzerinde yoğunlaşır." demiş, Rêber Apo:

"Ya ölecek ya aşacak!" demiş oyunun ciddiyetini göstermek için kaşlarını çatmış, Melsa'nın hiç unutmayacağı bir şefkatli sesle de: "Bu gelenekselliğini at üzerinden." demişti.

Yine o günlerde Nûdem ile beraber Rêber Apo'nun şekerlerini yemişlerdi. Rojavalı Nûdem, "Teberiktir, Başkanın elleri değmiş bunlara." yiyelim demişti. Yirmi gündür o şekerler Rêber Apo'nun odasındaki sehpanın üzerinde duruyordu. Yedikten sonra yenilerini koymuşlardı. Rêber Apo: "Kim benim şekerlerimi yedi?" diye sorduğunda Nûdem yemin billah edip inkar etmiş, Melsa'nın dili damağına yapışmış gibi dönmemişti. Bir türlü anlamıyordu, orda bir sürü şeker, çikolata vardı, yemişsek ne olmuştu, niye peşine düşüyordu. Nûdem, "Biz ne diye yiyelim Başkanım." demişti. Diğer gün sabah erkenden spor için aşağıya inen Rêber Apo, Melsa'yı görünce, "Sen mi benim şekerlerimi yedin?" dedi. Melsa doğru söyleyip söylememek arasında gidip geliyor, dili bir türlü dönmüyordu yine. "Yook, sen Nûdem gibi yalan söyleyemiyorsun,

bak gözlerin seni ele veriyor." dedi ama sesi sertti. Melsa, "Biz yedik Başkanım!" dedi titreyerek.

"Peki, niye yedin?"

"Başkanım siz elinizi sürmüşsünüzdür… teberik diye…" Rêber Apo daha bir öfkelendi:

"Ben size her gün elimi sürüyorum." dedi.

"Başkanım biz zaten aynı şekerlerden koyduk yerine. Bir torba var orada."

"Yok, ben şekerlerimi işaretlemiştim. Yedin yedin, tamam, peki sence niye saklayamıyorsun?" diye eğilerek sordu Melsa'ya.

Rêber Apo ne yaptı etti Nûdem, "Ben yemedim Başkanım!" dedi oldukça kendinden emin bir şekilde. Melsa'ya göre koskoca Başkan bir şekerin peşine düşmüştü şimdi de. Kafayı yiyecekti Melsa, her şey üst üste geliyordu. Altı üstü bir şekerdi. Bezer olmuştu artık. Ne istiyordu ki kendisinden. Pıt pıt edip duruyordu Melsa, dün yetmiyormuş gibi sabahın köründe bütün herkesin içinde teşhir etti beni. Ya bir çikolata hepi topu! Melsa'nın beyni bir çelişki yumağına dönmüştü, ipin ucunu bir türlü bulamıyordu.

Tabakları düzme işini bırakan Melsa, Rêber Apo'nun onu çağırması üzerine yanına gitti. Rêber Apo:

"Gel bakalım, seni annen nasıl büyüttü? Sen hiç evde dayak yedin mi?" diye sordu. Melsa böyle bir soru hiç beklemiyordu. Devam etti:

"Sen yalan söylemesini beceremiyorsun, gözlerin senden önce konuşuyor. Sen ile Nûdem bu devrimde aynı yürümeyeceksiniz, o belli. Nûdem kurnazdır, belli ki çok yalan söylemiş, çok hırsızlık yapmış o. Kendini ele vermemeyi öğrenmiş. Söyle, söyle annen seni nasıl terbiye etti? Annen nasıl bir kadındı, anlatabilir misin, hıı?"

"Doğrudur Başkanım. Bizim evin arkasında nohut tarlası vardı. Biz çocukken gidip onları çalıyorduk. Annem kaç sefer beni uyardı. Bir keresinde biz çocuklar yine gittik, çaldık, bir güzel yedik. Tam eve gelecektim ki annemle karşı karşıya geldik. 'Sen o çocuklarla nohut çalmaya gittin mi?' dedi, ben de 'yok' dedim, 'Aç bakayım ağzını' dedi, açtım. Yüzüme bir sille indirdi Başkanım."

“Eee, çok acıdı mı?” Öyle bir meraklanmıştı ki, aynen silleyi yiyen çocuk Melsa gibi olmuştu, hal hareketleri değişiyordu Melsa’yı dinlerken:

“Başkanım, ruhumu canımdan aldı. Yoksa annem hiç bize vurmazdı, dedi ki, ‘Bir, sen şimdi bana yalan söyledin, iki, gidip hırsızlık yaptın; ha yalan söylemişsin ha gidip kendini erkeklerin altına koymuşsun, hiç farkı yok!’ Çok kızdı Başkanım! Annem öyle deyince ben hem çok korktum hem de çok utandım Başkanım! Bizim aşirette üç şey çok günahtır, ayıptır Başkanım; hırsızlık, yalan, bir de bir kadın erkekle kaçmaz bizde.”

“Bak heval, mesele bir şeker değildi. Bunu daha önce sana annen öğretmiş. Bu terbiyeyi unutma.”

Bu sefer sıra gıdıklanma meselesine geldi. Neden o kadar üstüne gelmişti.

“Şimdi doğru söyle hiçbir erkek sana dokundu mu?”

“Hayır Başkanım!”

Melsa’nın gözlerinin önüne kütüphane gelip yerleşti. Şimdi Başkan ona ne diyecekti, hiç bilmiyordu, korkuyordu da. Bir belirsizlik vardı yüreğini sıkan. O gün kütüphanede oturmuş bir arkadaşın yazılarını okuyordu. Bu esnada Rêber Apo içeri girdi, Melsa yazıları saklamaya çalıştı, diğer kitapların arasına sıkıştırdı. Rêber Apo geldi, Melsa’nın yanına oturdu, bir hızla Melsa dışarıya seğirtti. Nasıl akıl etmiştiyse gidip bir bardak su getirecekti Rêber Apo için. Elinde bir bardak suyla döndüğünde Rêber Apo gitmiş, yazıları da kendisiyle götürmüştü.

“Sen hiçbir erkeği sevmiş misin?”

“Yok Başkanım hiç kimseyi sevmedim.”

“Doğruyu söyle bana, yalan söyleme! Söyle, seni öldürmem, hapse koymam! O çok beğendiğin aşiretin gibi başına bir mermi sıkmam! Sevgiyi yasak etmedim. Yaşadıklarınız bir sevgi olmadığı için beni suçlayamazsınız. Hadi anlat! Niye korkuyorsun?”

“Yok, korkmuyorum Başkanım!”

“Sen birçok şeye anlam vermiyorsun Melsa. Ama dürüst olduğun için doğruyu söylüyorsun. Büyük sevebilir misin Melsa? Gücün var mı?”

“Yoktur Başkanım. Ancak kendimi ayakta tutabilirim, koruyabilirim Başkanım!”

“Sevgi netleşmiş bilinç ister. Öyle değil mi Melsa?”

Bir anne çocuğunu nasıl terbiye etmek için etrafında fır dönerse Rêber Apo da ona öyle yaklaşmıştı, Melsa bunu hep dile getirecek, komutanlık ve annelik imgesini aklından hiç silmeyecekti.

Rêber Apo olayları öyle bir örmüştü ki Melsa iğne iplik çözülmüş, her şeyi aşikâr olmuştu. O günkü diyalog birebir Melsa’nın kişilik çözümlemesine dönmüştü, oldukça uzun olmuştu bu sefer. Artık Melsa biraz daha olgunlaşmıştı. Aradan yıllar geçti. Yıl 2010’un ilkbaharıydı artık. Melsa Xazır suyunun kenarında eğitim gören gençlerin oldukça tecrübeli kadın gerillalarından biriydi. Önderliğe olan özlemi hiç bitmediği gibi yine Önderliği göreceğim ve beraber yaşayacağız heyecanıyla yaşama tutunmaya devam ediyordu. Bu sefer Rêber Apo’ya anlatabileceği birçok şeyin olduğunu düşünüyordu. Yeter ki o günler bir geleydi.

Şehîd Bêrîtan Özgür Kadın Akademisi öğrencileriyle Meşru Savunma Komitesi’nde yer alan Melsa Botan birçok defa tartışma yürüttü eğitim süresince. Ayrıca Katılım dersini vermişti. Rûken’in yaşadığı derin bir yara vardı. Açmıyordu herkese, o geceyi, nöbet tuttuğu geceyi hiç unutamıyordu. Onunla yakından ilgilenenlerden biri de Melsa Botan idi. Ruken’e Rêber Apo’nun kendileriyle nasıl uğraştığını, eğittiğini anlattığında her seferinde, “Bak Rûken, Önderlik bizi nasıl eğitti! O öyle bir hazine ki, ama biz almayı bilmiyoruz. Belleğimiz yok edilmiş, kişiliklerimiz o kadar dumura uğratılmış ki bu hazineden kendimiz için iyi şeyleri seçip alamıyoruz. Yani düşün öyle zengin bir sofra ki! Ama işte yemesini bilmiyoruz ve açlıktan karnımız belimize yapışıyor, gözlerimiz çukurlaşıyor. Bizi gören bizden ürküyor. Ben de çok donanımsızdım, açtım ama Önderlik yetiştirmeye, doyurmaya çalıştı. Bizim için asıl esas olan şeyler bunlardır.” diyordu.

İlkbahardı, Xazir suyunun kenarında yemyeşil bir hayat boy vermeye başlamıştı yine.

KOMUTAN SİDAR

"Sorxwîîînnnn! Heval Sorxwîîînnnn!"

Yüzünde tarifi zor bir heyecan içinde koşuyordu Rûken. Uçuyordu, kollarını açmış bir kuş gibi çırpınıyordu adeta, arada bir sağa sola dönüyor açık kolları da bir çift kanat gibi inip kalkıyordu. Aralarında uzun bir mesafe vardı, Sorxwîn biraz daha tepelik bir yerde durmuş delice bir sevinçle kendisine doğru koşan Rûken'e bakıyordu. Ne olmuştu buna böyle. Belli ki çok sevindiği bir şey duymuştu. Ne olabilirdi ki? Bir süredir, uzamış olan saçlarıyla insanın yüreğinde olan ama insanı da aşan o ulvi şeylere, mesela perilere benziyordu Rûken. Kanatlı mı oluyordu melekler, bir nur topu olmuş, her koştukça sevinci büyüyerek, çığlığı artarak, sesi çoğalarak, büyüyerek Sorxwîn'e yaklaşıyordu. Hayır hayır bu bizim Rûken, basbayağı Rûken diyordu Sorxwîn… Ne olmuştu buna böyle? Rûken'in bütün sevinci, heyecanı bir fırtınayla yerinden sökülerek adeta Sorxwîn'e çarpıyor, onu da bir yerlere tutunmaya zorluyordu. Heyecandan, sevinçten gülüyordu Sorxwîn de.

Olsa olsa… Rûken'i ancak bu konuda alacağı haber bu kadar sevindirebilirdi. Ya da annesinden bir haber mi gelmişti? Serhedlerden hiçbir arkadaş da gelmemişti.

Olsa olsa… Korkuyu ve şoku ona yaşatan o olayla ilgili bir şey olabilirdi.

Saçları da ne güzeldi, koşuyordu peşi sıra. Kadını en çok saçı takip edebilirdi belki de, kadının huyu suyu da saçında kendini en çok söze dökerdi belki de. "Keziya Edûlê" Kürdlerde yüzlerce yıldır

kullanılan bir kavramdı; kadının güzelliğiydi saçı da. En çok da saçı mı anlatırdı acaba kadını. Ya da kadın saçıyla mı paylaşırdı bir ömrü.

Rûken çok kıymet veriyordu saçlarına. Saçlarının acısını, sevincini yaşıyor, hissediyordu. "Hevala Sorxwîn bana küsmüş müdür saçlarım?" diyordu, Sorxwîn, saçlarını esen meltemlerin önünde örerken. Mutlu etmeye çalışıyordu saçlarını, çünkü ona bir haksızlık etmişti, kesmişti, hem de nasıl? O elleri nasıl gitmişti, hiç bilmiyordu. Bir yanını ezmiş, yüreğine küsmüştü; saç küserdi insana. Dili vardı, tavırları da. Kadın saçıyla yüreği arasında bir bağ örerdi yıllarca. Bu bağı ha demeye kesmek hem yüreği incitir hem de kanatırdı. Kadın kendine mahcup olurdu sonra. Mahcuptu Rûken de.

Sorxwîn Rûken'in o hikâyesini her dinlediğinde doyasıya seyrederdi ruhunun çırpınışını, hayata bakışını, yüzüne dolanan ezikliği, saflığına dokunuluşunu affedemeyişini.

Oysa on altısında gerilla saflarına yeni katılmış, henüz bir tek kadın gerilla bile görmemiş Rûken idi o zaman. Bu Rûken'in hikâyesi değildi, hep diyordu ya "Zilamê Genî" ya da "Ew Zilam."[21] Bu hikâye egemen erkek zihniyetinin, kör nefsinin hikâyesiydi. İçinde temiz kalabilecek hiç bir şey yoktu. Ancak bu hikâyede Rûken'e de istemese de verilmiş bir rol vardı ve halen Rûken bu rolle çarpışıyordu. Acımasız ve dişleri zehirli bir çarkın arasında kalıyor delice vuruşuyordu. Yaralanıyordu Rûken, ziyadesiyle. Yarasının kabuk tutmasına izin vermiyor, durmadan kanatıyordu. Oysa hiçbir yara kanatmakla iyileşmezdi. Sürekli kurcalanan yara kabuk bağlamıyordu. Gözleri de yaralı oluyordu o zaman, malûl, vakur, kendi içine bakıyordu, kaybettiği şeyleri arıyordu. Ölen bebeğinin yerine koynuna taş basan bir annenin garip çaresizliği vardı üstünde. Bazı yaralar her nedense iyileşmez, kabuk tutmaya karşı direnirdi. Her kanadıkça sahibini pişirirdi acısında; bilinenin, fark edilenin ötesine geçirirdi. İnsan acıdan yanarak yaşamı öğrenirdi.

[21] O erkek.

Rûken iyileşmeyen bu yarasıyla böyle koşamazdı, kesinlikle. Bir müjde olabilir mi? Ne gibi?

Olsa olsa…

Hem kaç hafta önce duymuştu ya "Ew Zilam" da Qendîl'e düzenlenmişti hem de tabur komutanı olarak.

Ne kadar korkuyordu; "Sorxwîn ya ben onunla aynı cepheye düşersem, ben nasıl çalışırım, kimse de bilmiyor, o zaman ben nasıl yaparım?" diyor dakikalarca evhamlanıyor, bir kaygıdan çıkıyor diğerine düşüyordu. "Ya onun taburunda olursam? Ben nasıl onun denetiminde kalır, aynı yönetimde onunla çalışırım?" Sorxwîn ise boynunu hafiften büküyor, yüzünü ciddileştiriyor, komutanlık misyonunu hemen yükleniyor:

"Rûken, sen o zamanki Rûken değilsin. O zaman gençtin, yeniydin, büyüdün, artık tecrübesi olan bir kadın gerillasın. O kadar şey öğrendin, derinleştin, kendini Önderlik felsefesiyle doyurdun…"

"Sorxwîn, ya bir kez daha karşı karşıya gelirsem! O utanmaz ki! Ben ne yapacağım?" Sorxwîn hiç onu duymuyormuş gibi kaygılarını bir toz gibi kaldırıp atmaya çalışıyor, konuşmasına devam ediyordu:

"Hangi erkek olursa olsun onun karşısında bir mücadele verebilirsin. Üzerimizdeki binlerce yıllık dogmaları kırıp atıyoruz, kimsenin değiliz, kendi hakkımızda kendimiz karar verebiliyoruz. Muhtaç değiliz. En önemlisi de birinin ekiymişiz gibi psikolojilere girmiyor ve tesirinde kalmıyoruz. Sen egemen ve düşkün erkeğin her türlü aklına karşı mücadele edebilirsin. Bu durum korkulacak bir şey değil bir mücadeledir bu. Hatta tam tersine gidip onunla aynı taburda, aynı yönetimde çalışmalısın, niye mi?"

"Sorxwîn sen bilmiyorsun, insanın içinde bir şeyler nasıl onarılmaz bir şekilde inciniyor, utanıyorsun herkesten, her şeyden…"

"Nedenini ben sana söyleyeyim, o erkeğe diyeceksin bak sen böyle bir Serhed erkeğiysen ben de böyle bir Serhed kadınıyım. Gör bak ne kadar güçlendim. Bir kadınla nasıl yaşayacağını öğren." En sonunda Rûken sustu, Sorxwîn'i hiç anlamadığı bir dilden

konuşuyormuş gibi dinliyordu ve Sorxwîn gözlerini Rûken'in bütün çehresinde gezdirerek konuşmasına devam ediyordu:

"Her erkekle yaşamak zorunda olmadığımızı görmeliler. Nasıl bir erkekle yaşayacağımız konusunda ölçülerimiz var. Biz bunları temsil edersek mecburen görecek yaptığı ahlaksızlığı. Serhed erkeği aslında kadın karşısında fazlasıyla bitmiş durumdadır Rûken. Ve sen bu erkeği kabul etmediğini, onu aştığını anlatacaksın ona."

Birden her ikisi de sustu. Rûken uzaklara dalmış gitmiş, Sorxwîn de Rûken'e dalmıştı.

Bazı şeyler karşısında söz ne kadar da anlamsız kalıyordu. Söz diz çöküyor kafası vuruluyor, ayağa düşüyor paspas oluyordu. Yine de birkaç söz insanı kendine de getirir, Sorxwîn böyle düşünüyordu.

Gözleri doluyordu Rûken'in… İçine işliyordu ıslak göz bebekleri, bir kurşun gibi delip geçiyordu Sorxwîn'i… Bir dal gibi beraber sallanıyorlardı acının rüzgârında. Zalim bir zamandı; zülüm ediyordu kapsadığı her şeye. Viran olası bir zamandı.

"Bir insanın bir ayıp karşısında yüzünün bile kızarmaması nasıl bir şeydir biliyor musun Sorxwîn?"

Üç yeni kadın gerillaydılar. Beraber katılmışlardı, sonbahardı. Medya Savunma Alanları'na yetişememiş, üstüne üstelik yakınlarında olan Serhed Kadın Gücü'ne de ulaşamamışlardı. Yola çıkacakları günün öncesinde kar düşmüştü. Artık dağlar aşılmaz, kar geçit vermezdi. Kamplarına çekilmek zorundaydılar, mecburen erkek grubunun sadece kendileri için hazırladıkları kamplarına ortak olacaklardı. Çabucak, yeni, genç üç kadın gerillaya uçurumların arasındaki kamp yerinde kaya altında bir manga yapıldı. Oldukça sarp bir arazideydi kamp yeri. Karlar erimeden, bahar kapıyı çalmadan Dembat'a geçemeyeceklerdi.

Çok geçmeden de eğitim programı hazırlandı, komisyonlar netleştirildi. Her üç kadın gerilla oldukça yeni bir dönemle karşı karşıyaydılar.

Elwend ne zaman fırsatı olsa PKK kadın tarihinde yaşanmış dönemleri, sorunları, olayları anlatıyor, Rêber Apo'nun durumu nasıl çözümlediğini sakince öğretmeye çalışıyordu üç yeni savaşçı

kadın gerillaya. Elwend'in esmer tenine yakışan siyah saçlarına yavaş yavaş aklar misafir olmuştu; ne uzun ne kısa boylu, ne genç ne de yaşlıydı. Bahtiyar bir insandı. Gökyüzü gibi geniş bir gülümsemesi vardı.

Rûken evdeyken gerilla görmüştü ancak hiç kadın gerilla görmemişti. Bazen kendine bakıyor halen bir gerilla olup olmadığına tam akıl erdiremiyordu. İşte şimdi hep gördüğü gerillaların yanındaydı, onlarla birlikteydi. Bir sihrin içindeydi ve hiç çözülmesin istiyor hep böyle olacağına inanıyordu. Cennete giden hep cennette kalmıyor muydu? Sonsuza kadar. Dünyada insan onun için o kadar uğraşıyor, ibadet ediyor, akla gelmedik şeyler yapıyordu. Cennet tanrının hazır ettiği bir mekândı. Gerilla, dağlar… Aynı şeydi işte, cennetti.

Elwend o gün her üçüne de zindan direnişini anlatıyordu; Sara'yı… Dimdik duruşunu, namusu özgür iradede arayan, düşmanın yaptığı o kadar işkenceye rağmen hiçbir şekilde davasından taviz vermeyen… PKK'nin kurucu üyesi olan tek kadındı özgürlük hareketi içinde.

Sara tutuklanıp Meletî'yeye götürülmüş, cezaevine konmuştu. Nasıl yapmıştıysa bir yolunu bulmuş bir kadın gardiyanın elbisesini giyerek kaçmayı denemiş ve cezaevinden dışarıya çıkmayı başarmış ama şehir içinde tekrar yakalanmıştı. Cezaevi müdürü:

"Sakine, bak seni yakaladım, gidemedin." demiş Sara da:

"Sen merak etme ben burada kalmayacağım, mutlaka yine kaçacağım." diyerek müdüre kendisini tutsak edemeyeceğini anlatmıştı. Asi duruşu zindanın dışına taşmış, PKK sempatizanı, kadrosu olan olmayan birçok insanın dikkatini çekmişti Sara. Nasıl bir kadındı, tek başına bir devlete kafa tutuyor, işkencelerde yenilmiyor, yapılan her işkence sonrası daha asil ve asi oluyordu. Hiçbir zaman sözünü sakınmıyor, sözüyle kök söktürüyor, hangi kadın koğuşuna koysalar oraya asi bir ruh giriyor, herkes biraz Saralaşıyor, direngenleşiyordu.

Elwend ise ne güzel anlatıyordu: "Sara bir PKKli hem de koyu bir PKK'li, demiş Rêber Apo." diyordu.

Elwend her üçüne de aynı mesafede yaklaşıyor, hep beraber hareket etmelerini bir şekilde temin ediyordu. Elwend kadın kendisini egemen erkeğin zihniyetinden korumalı dediğindeyse başka bir âlemden bahsettiğine emindi Rûken.

Sakin bir hali vardı Elwend'in, sindirdiği, ruhuna yedirdiği şeyleri söylüyordu, o yüzden konuşurken sesi değerli bir tınıyla çınlıyor ve yüzüne derin bir tebessüm yayılıyordu hep; insandı Elwend.

Rûken tek başına mutfaktaydı, kamp sorumlusu geldi, Elwend ile beraber yönetimlerdi, bunu biliyordu Rûken. Oturdu, elini yanağına dayadı, hiçbir hareketini kaçırmadan Rûken'i izliyordu. Niye öyle bakıyordu ki pek bir anlam veremedi Rûken. Sonra ayağa kalktı, biraz mutfakta gezinip yemeklerden bahsetti, o esnada ocağın kenarındaki taşın üzerine oturmuş olan Rûken'in hemen yanına oturdu. Nefes alışverişleri normal değildi, Rûken dönüp yüzüne bakmaya cesaret edemedi. Bütün bedeni tutulmuştu, zor bela birkaç kez üst üste yutkundu. Ne yapacağım ben şimdi?

Rûken'in yaşayacağı kaos böyle ufak ufak başladı. Tatlı sözleriyle, gözünü alamayarak bakmasıyla… Git gide sıkışmaya başladı Rûken… İçinden çıkamıyor, nasıl davranacağını seçemiyordu. Zorlanıyordu.

O gün Rûken'in omzuna elini koyduğunda bir şeylerden bahsediyordu ama Rûken daha sonraları hiç hatırlamadı, bütün dikkati o eldeydi, adeta içi titriyordu. Yüreği ne kadar da benziyordu minik bir serçeye. Birden bağırmamak için kendini güç tutuyor adını koyamadığı bir şekilde de direniyordu. Ne yapacaktı? Hiç bilmiyordu. Hiç böyle bir tecrübesi yoktu. Günah denen şeyin bu olduğunu iyi biliyordu. Bu günah için babalar, abiler katil oluyordu.

Daha önce de kendisine yakınlık gösterdiğini, diğer iki kadın gerillaya nazaran kendisiyle daha fazla ilgilendiğini fark ettiği olmuştu. Hatta Viyan da fark etmişti: "Bu diğer arkadaşlara hiç benzemiyor bana kalırsa." diyordu. "Nasıl olur hevala Viyan, o da arkadaştır, arkadaş…" Böyle demişti.

Elini Rûken'in omzundan kaldırdı, bu sefer de sözü hiç çekinmeden rahatlıkla Rûken'in saçlarına getirdi: "Ne kadar da

güzel saçların var. Saçların çok hoşuma gidiyor." dedi. Rûken adeta ne dediğini seçemiyordu, ilk günden beri hep saçlarına baktığını fark etmişti. Bunun nesi vardı ki, saçıydı işte. İçinden bildiği bütün duaları okumaya başladı, bildiği her şeye yalvardı. Bir an önce kalkıp yanından gitmesini, mutfaktan çıkmasını o denli diledi ki belki de dünyada hiçbir şeyi o denli yürekten istememişti. Hiçbir şeye cevap veremeyen, tutuk, bedeni taş gibi tutulmuş Rûken'i öyle bırakıp gittiğinde Rûken halen kendinde değildi. Fazla sürmedi Elwend girdi mutfağa. Alçakgönüllü, her zamanki Elwend idi yine. Rûken kendine gelir gibi oldu ama Elwend'in yüzüne de bakamıyordu, ama kendisi orada olana kadar mutfaktan hiç çıkmasın istiyordu.

Elwend, Viyan'ı sordu, tekrardan dönüp gitti, çok geçmeden diğer iki kadın gerillayla geldi. Herkes ne olacağını biliyordu, eğitim göreceklerdi tabi ki, hem de mutfakta. Kadın Tarihi dersi yine başladı.

Elwend konuya girdi, YAJK dedi, çok anlamadılar, ama kadına ait bir şey olduğu aşikârdı. Sadece kadınların bulunduğu bir örgüt! Kongre yapmak için bir araya gelmiş kadınlar. Anlattı, 4. Kadın Kongresi yapılırken Gulan boğularak öldürülmüştü, tek başına bir mangada… Her üçü de hiç anlam vermedi. Elwend:

"Tek başınıza hareket etmeyin, iyi değildir." dedi. Tarihten ders almak gerektiğinden bahsetti. Pek bir şey anlamadılar, ama Gulan Xerzan'ın kişiliğinden hepsi çok etkilendi. Tebessümlü yüzü her zamanki gibi aydındı Elwend'in. Sakince bakıyordu her üç yeni, genç kadın gerillaya, gözleri bir şeyler söylüyordu ama ne?

Koşuyordu Rûken.

Halen koşuyor, arada bir durup havaya doğru zıplıyor ardından tekrar yüzercesine, sevinçten kendini şaşırmışçasına koşuyordu Rûken. Sorxwîn bir ara elini kaldırıp, "Hayırdır hevala Rûken!" anlamında salladı. Çok uzakta görünen bir şeyin ne olduğunu anlamak istercesine bakan bir insan gibi gözlerini kısarak ve heyecan içinde Rûken'e bakıyordu halen. Rûken çocuklar gibi bağırıyordu: "Hevaallaaa Sorxwiiiiiinnn!" Rûken mutlu bir deniz

dalgasına benziyordu, kıyıya vurmak için hızla ilerliyordu adeta. Sorxwîn'de şaşkınlık git gide yerini fazlasıyla sevince bırakıyordu.

Serhed dağlarındaki uçurumlu yerde kış kampı yerinde rutin eğitimler devam ediyordu. Küçük gerilla grubu ilk başta "Bir Halkı Savunmak" adlı Önderlik savunmasını okumaya başlamıştı ve okuma devam ediyordu. Rûken bazen hayretle elindeki küçük deftere bir şeyler yazanlara bakıyordu. Kendisi yazı yazmasını bilmiyor, çok az okuyabiliyordu.

Öğle olup ara verilince Rûken hemen mutfağın olduğu bölüme davrandı. Arkasından bir ayak sesi geliyordu, kalbi güm güm atmaya başladı, göz bebekleri adeta yüz seksen derece arkaya dönmüş, arkasından kimin geldiğine bakıyordu, önünü göremiyor olacaktı ki ayağı takıldı, düşecek gibi oldu, sendeledi. O, o… Bu ne istiyor benden ya… Ben şimdi ne yapacağım? Yok ya, belki heval Elwend'tir… Güm güm eden, gerilen kalbi, titreyen dizleri hiç de öyle söylemiyordu. Bütün bedeni nasıl da hissediyordu arkasından birazdan kendine yaklaşacak olanı. Biliyordu gelecek, yanından geçecek, ardından da her zamanki gibi sırıtacak, bu yarı aydınlık yerde bir şekilde gözlerine baktığını ardından gözünü daha aşağılara kaydırdığını görecekti.

Emin adımlarla yaklaşan adım vahşi bir nefese dönüştü, ensesinde hissediyordu, kalbi daha hızlandı, dayanamayıp bağıracaktı ki yine kendini tuttu. Hiç fark etmemiş gibi bir hava oluşturmaya çalıştı. Ne yapsa da yaşadığı korkuyu, gücünün nasıl bir sabun gibi elinden kayıp gittiğini görecek; o da daha bir keyiflenecek, karşısında daha diklenecekti, biliyordu. Böyle oluyordu kaç zamandır. Aynen de öyle oldu:

"Yemek almaya mı gidiyorsun Rûken?" dedi. Rûken derken o denli kibar, içten söylemişti ki, etkilenir gibi oldu, çekti bu kelimeler içindeki cazibeyi. Ses çıkarmadı, cevap vermedi, anlamamazlıktan, görmemezlikten geldi. Yürümeye devam etti. İlk defa "heval Rûken" demediği dikkatini çekti. Düşününce aslında kendine birçok defa sadece adıyla seslendiğini fark etti. Hem de öyle

bir diyordu ki, Rûûkenn… Bir melodiyi andırıyordu, ne melodisi olduğunu anlar gibi oluyor anlamak istemiyordu.

Kafasını yiyecek gibiydi. Evdeyken hiç böyle bir gerilla gördüğünü hatırlamıyordu. Kafasında eyalet komutanı olduğunu iki hafta önce kadar öğrendiği Sîdar gelip geçiyordu. Hevalê Sîdar nerdeydi? Gelmez miydi? Gelemezdi ki, nasıl gelecekti? Her yer kar, duman ve sisti dağlar.

Yemeği almış dönüyordu Rûken. Nasıl aldığını, elindeki yemek kabına kimin yemeği doldurduğunu bile hatırlamıyordu. Öyle dalgın, telaş ve tedirginlik içinde yürüyordu ki Elwend'in karşısında olduğunu ilk başta fark etmedi. Fark edince de birden aşırı sevindi, fazlasıyla mutlu oldu. "Afiyet olsun heval Rûken." dedi Elwend, "Yine fasulye mi, yoksa?" Şaşkınlık içinde elindekilere baktı Rûken, bir şey demesine gerek kalmadı, çünkü Elwend de böylelikle görmüştü yemeği. Rûken geçeceği zaman Elwend kenara çekildi, yol verdi Rûken'e. Elinde olmadan başı yana doğru kaydı Rûken'in, yüzü hafif kızardığı gibi tuhaf bir hal yüzündeki damarlarda dolaşıyordu. Rûken'in ardı sıra düşünceli bir şekilde, gözlerinde toplanan şaşkınlıkla baktı Elwend. Birkaç dakika sonra kendine geldiğinde Rûken'in ilerlerken sırtının hafif kamburlaştığını da hatırladı. Normalde dik ve çok kendinden emin yürürdü. Hemen mutfağa yöneldi Elwend, kim vardı bakmak istiyordu.

Rûken gittiği gibi kapları yere indirdi. Saçını bir örme gibi elleriyle dolayıp başının arka kısmında top yaptı, sımsıkı beyaz elbise lastiğiyle bağladı. Hınç içindeydi, terliyordu. Hiç bu kadar saçlarıyla arası açılmamıştı. Bu aralarındaki husumet git gide artacaktı.

"Saçın ne kadar güzel!"

"Bu simsiyah saçları neyle yıkadın?"

"Saçlarını a ha böyle yap daha güzel oluyor."

"Saçların… saçların…"

Saçlarına bakışı, dokunmak isteyişi, nasıl taradığına bile karışmaya çalışması git gide çıldırtıyordu Rûken'i. Bu ne biçim gerillaydı anlamıyordu. Saçlarını hırsla, çekiştirerek lastikle bağlarken bir diğer yandan da çok şey aklından gelip geçiyor, bazı

görüntüleri gözünün önünden silmek istiyordu ama nafile! Yapışıyorlardı. Yemin etrafına üşüşen civcivler gibi hızla bir araya geliyor başında akıl bırakmıyordu.

Bu ne biçim arkadaş? Bir de bana akıl veriyor nasıl yürümem gerekiyormuş da, yok çok heybetli yürüyormuşum da, yok gerillada bu halimle çok gelişirmişim de, güçlüymüşüm de… Her gün bana daha değişik yaklaşıyor, her gün daha üstüme üstüme geliyor.

Rûken öyle oluyordu ki bazen nasıl hareket ettiğini anlamıyordu. Bilinçsiz, ayakları havada, bir rüya âleminde gezinir gibiydi artık. Hep bir şeyler düşünüyor ama hiçbir sonuca gidemiyordu. Hep korkuyor, üzülüyor, tedirgin oluyordu aslında. Bir an önce kış kampından kurtulmak istiyor, kaçabileceği hiçbir yerin olmaması da kolunu kanadını kırıyordu.

Yanlıştır, yanlış! Bu arkadaşın bana yaklaşımı yanlış! Hele bir de elini saçlarıma sürmesi var ya! İçime paslı bir hançer saplanıyor, öldürmüyor, zehirliyor beni. Ya ben nasıl yapacağım? Ben ne yapacağım, ben, ben…

Temiz değil, niyeti temiz değil! Allah'ım sen bana yardım et!

Aynen o gün Elwend yine boş bir zaman yaratmış, üç kadın gerillaya Kadın Tarihi diye başladığı dersten vermeye başlamıştı bile. Diyordu ki kadın ordulaşması öyle kolay olmadı. Aslında erkek kolay kolay egemenliğinden taviz veremez. Çünkü binlerce yıldır özünü egemenlikle yoğurdu, bu zihniyeti en az kimliği kadar benimsedi. Tabi bu özgür erkek kimliği değildir. Kimlik deyince Rûken'in aklına evdeyken birkaç defa gördüğü sarı, bir naylonla kaplı, el kadar olan kâğıt geldi. Çünkü onu gösterip "Bu senin kimliğin." diyorlardı, bir fotoğrafı da vardı üzerinde. Fotoğrafı hatırlamaya çalıştı biraz, buğu içinde bir şeyler göründü gözüne. Ama Elwend kimlik derken neyi kast ediyordu ki… Zihniyet deyince ne demek istediklerini artık anlıyordu, bazı kelimeleri ilk defa gerilla içinde duymuştu. Zihniyeti kötü insan aklı, fikri, niyeti, davranışı iyi, doğru olmayan insan olarak anlamıştı.

Elwend devam ediyordu. Amed'de gerillaya katılan o kadar kadını Parmaksız Zeki, siz kadınsınız savaş sizin işiniz değildir diyerek gerillaya almadı. Hem kadınlar naziktir, nazik işler

yapmalıdır. Kadınlar çiçektir, savaşta ayak altında kalırlar. Savaş erkek erkeğe yapılan bir hesaplaşmadır. O yüzden ne yaptı? Kadınları eve gönderdi. Önderlik o pratikten sonra Zeki'yi sahaya çekti. Pratiğini sorguladı. Neden kadın savaşamazmış? Erkek savaşı kendi işi olarak gördüğü için, kadın hakkında karar almayı da kendi işi olarak görüyor. Oysa bir cinstir değil mi? Kendi hakkında kendisi karar alabilir. Erkeğin her dediğini kabul etmek zorunda değildir. Çünkü neden? Tabi ki eğer bir insan hakkında hep başkası karar alırsa ona ne denir? Köle. Kadın erkeğin kölesi değildir. Eğer eşit olmak istiyorsa ve Kürd halkı olarak bizler eğer özgür olmak istiyorsak o zaman beraberce bu savaşı vereceğiz değil mi? Çünkü eğer sadece erkek özgürlüğü getirirse her şey onun özgürlük alanına girer sonra. O zaman da kadına istediği gibi yaklaşır, yönlendirir. Diyelim bizim mutfakta fasulye var değil mi? Biz onu nasıl yiyeceğimiz konusunda serbestiz, özgürüz. Çünkü o bizim mutfağımızda bir malzemedir. Eğer kadın da kendi topraklarının, toplumunun özgürlüğü için erkekle eşit ölçüde savaşa katılamazsa aynı derecede özgür olamaz. O zaman bizim mutfaktaki fasulyeler gibi sadece yenmek için mutfağa taşınır ya da depolanır.

Depolanır deyince hepsi birden güldü. Elwend'in çok mütevazı, çok daha fazlasıyla olgun bir sevecenliği vardı. Hepsi kendisini Elwend'in yanında rahat hissediyor, biraz daha bir şeyler öğrenmek, duymak için ağzına bakıyorlardı.

İşte o gün Rûken biraz titreyerek, karışık bir heyecan içinde Elwend'e söylemeye karar verdi. Kendini çok çaresiz hissediyordu. Viyan'a dememişti, ama Viyan onu biraz anlıyordu.

"Heval Elwend ben o, o arkadaşın bana yaklaşımlarından biraz, şey biraz rahatsız oluyorum."

Elwend durdu, gün görmüş gözleriyle Rûken'e doğru baktı, kaşların çattı. Rûken'in içine bir korku bütün şiddetiyle dağıldı. Odaklanmış, Elwend'e doğru bakıyordu. Bir şey söylemeliydi, bir şeyler yapmalıydı kendisi için. Oysa o kaşlarını çatmıştı ama yüzünde Elwend'e özgü bir yumuşaklık, büyüklük bir kalıp gibi oturmuş duruyordu öylece. Biraz rahatlar gibi oldu.

Madem kadın tarihini anlatıyordu o zaman niye kadına yardım etmiyordu. Egemen erkek vardıysa kadına yazık, günah değil miydi? Elwend kaşları çatık bir halde:

"Tekmilde niye söylemiyorsun? Herkesin olduğu bir ortamda dile getirmen gerekir. Eğer sana karşı kötü bir davranışı var, yanlış el kol hareketleri varsa ne yaparsın, eğitimden sonra aldığımız tekmillerin birinde ayağa kalkar eleştirini o kişiye yaparsın." Elwend biraz durakladıktan sonra tekrar kızgın bir üslupla:

"Niye tekmilde söylemiyorsun?" diye sordu. Rûken:

"Bilmiyorum işte!" derken omuzları çökmüş bir haldeydi.

Rûken şaşırmıştı, ama artık dönülmez bir yola girmişti. Eğer eleştirmezse bu sefer de Elwend onu eleştirirdi, eleştirirse de… Ne olabileceğini hiç çözemiyordu. Tek bildiği şey yarın eleştireceğiydi.

Diğer gün eğitim bittikten sonra müsaade istedi. Ayağa kalktı, karşısında Ew Zilam vardı, müsaade verdi. Sesi biraz titredi ilk başta ama canı çok yanıyordu, ruhu da daralıyordu artık, söze başladı:

"Heval, arkadaşlar el kol hareketlerine dikkat etseler iyidir. Mesela başımızı okşuyor, hep bana diyor saçların çok güzel…" İsim vererek açık eleştirilerini yaparken inatçı yüzü korkusuz görünüyordu. Yerine otururken artık daha rahatlamıştı ama tedirginlik bütün bedeninde cirit atmaya devam ediyordu. Bir boşlukta sallanır gibiydi.

Aradan birkaç gün geçtikten sonra Ew Zilam onu yine tek başına yakalamayı başardı. Çok kızgındı, fitil gibi olmuştu. "Sen neden böyle söylüyorsun, hem sen yanlış anlıyorsun, üstüne üstelik bunu da tekmilde dile getiriyorsun. Böyle yanlış anlayacağını bilseydim sana hiç değer vermezdim. Biraz sana değer verdik diye böyle şeyler yapıyorsun." Çok kızmış olduğu belliydi. Rûken sadece öyle bakakaldı, ağzından, korkudan tek bir kelime çıkmadı. Kızacağı kadar kızdıktan sonra Rûken'i bir iyi korkutmuş olarak gitti. Rûken'in kafası daha bir karışmıştı.

Kamp yaşamı git gide Rûken'in ruhunda cehennem sıcağına dönüşmüştü, zebanisi eksik olmayan günler peş peşe geçip gidiyordu. O günlerde yine nöbet konusu tartışmaya girdi. Elwend

yine verdiği bir Kadın Tarihi dersinin sonunda tek başınıza hareket etmemelisiniz, hep beraber hareket edin, hem tek başınıza da nöbet tutmayın, hep bir erkek arkadaşın yanında nöbet tutmayın, eğer tutun derlerse siz kadın olarak tavır sahibi olabilirsiniz. Bu örgütteki en temel hakkınız budur, kendiniz için uygun olmayan bir konuda ortak tutum sahibi olabilirsiniz. Yani kendiniz hakkında kendiniz karar alabilir ve de uygulayabilirsiniz. Mesela bir erkekle ya da tek başınıza nöbet tutmayın, demişti. İki kişi beraber de tutabilirsiniz diyerek bir yığın güven vermişti. Somut kanıtları vardı, tabi ki kadın tarihinden.

Kadının ordulaşması sürecinde Zagroslar'da bir olay yaşanmıştı, onu da anlattı. Hep beraber doyasıya güldüler.

YAJK karargâhlaşması gerçekleşmişti. Bu bir kadın gerilla hakkında gerekli kararları ve de gerekli sevk, idareyi de kadın yönetimlerinin yaptığı bir dönemdi. Kendisiyle beraber ciddi sıkıntıları, cins çelişkisinde zorlanmaları da beraberinde getiriyordu.

Bölük komutanı erkekti ve denetiminde bir takım kadın gerilla vardı. Kadın takımının tek başına tepeyi tutmasına izin verilmiyordu. Ama kadınlar açısından artık zaman değişmek zorundaydı. Kamp yerinde kalıp ekmek yapmak istemeyen kadın takımı biz de gidip tek başımıza tepeyi tutabiliriz diyor geri adım atmıyordu. Nihayetinde bölük komutanı müsaade vermek zorunda kaldı, kadın ordulaşması denen şey bunu gerektiriyor, kadınlar da bunu dayatıyordu.

Bölük komutanı hemen diğer takım komutanını çağırdı, yanına bir tim kadar gerilla alarak tepecilere gözükmeden kendilerini uygun etmelerini, kadınlara güven olamayacağını, bir şey olursa sorumluluğunu kaldıramayacağını o yüzden tedbir olarak gitmeleri gerektiğini söyledi. Kendi aralarında bir cihaz kanalı da ayarladılar.

Sabaha doğru tepeye doğru bir kol askerin geldiğini fark etti kadın takımı, ne yapalım diye kısa bir süre aralarında tartıştılar. Ortak kararları bölük komutanına haber vermeyelim, düşmanı vuralım sonra haber veririz biçiminde çıktı. Dört kadın gerilla kendilerini biraz daha aşağıya bıraktı, önlerinde pusuda olan iki

kadın gerilla daha vardı, bütün silahları düşman askerine doğru yönelttiler ve vurmaya başladılar. Ortalık birden toz duman oldu. Kadınlar coşmuştu, eh işte dendiği kadar da imkânsız bir şey değilmiş. Bir hayvan, bir çiçek bile kendini savunuyor neden Kürd kadınları kendi ülkesini savunamayacaktı?

Silah sesleriyle yerinden fırlayan bölük komutanı ne olup bittiğini anlamaya çalışıyordu ki kadın takım komutanı cihazdan seslendi: "Tepeye doğru gelen bir kol düşman askerini vurduk. Ölüleri var, geri döndüler, anladığımız kadarıyla yapmak istedikleri saldırı boşa çıktı…" daha devam ediyordu ki kızgın bölük komutanı "tamam, tamam" deyip cihaz kanalını değiştirdi. Kadınlar hemen cihazın düğmesine asıldı nereye gitti bu komutan, çok çabuk buldular, birilerine bağırıyordu: "Kör müsünüz siz, burnunuzun dibine kadar gelen düşman askerini görmemişsiniz…" Böyle devam ediyordu ki bütün kadınlar anladı yakınlarında bir grup erkek gerilla vardı. Meğerse kendilerine çok güvenmiş olmanın verdiği huzurla uyumuşlardı.

Ew Zilam ağırlığını koymuş tek başına nöbet tutsunlar ki alışsınlar, korkmamayı öğrenirler diye dayatmıştı. Hem tek başlarına olurlarsa daha dikkatli, duyarlı olmayı öğrenirler, demişti. Hem korkacak ne vardı, birbirlerinin yoldaşlarıydılar. Gece nöbetlerini de bir erkek gerillayla beraber tutacaklardı, çünkü her üç kadın gerilla da yeniydi.

Rûken nöbet yerine geldi, oturdu, taşın üzerindeki dürbünü kaldırdı etrafı kontrole başladı. Kendisiyle hangi erkek gerillanın nöbet tutacağını bilmiyordu, nasıl olsa çok geçmeden gelirdi. Önünde derin bir uçurum uzanıyor, dağlar aşılmaz duruyordu karşısında. Düşman nasıl gelecekti ki, gelemezdi. Ya gelirse?

Sorxwîn'in üzerine bir çocuk gibi atlamış, öpüyor, bağırıyor, çağırıyor, sevinçten uçuyordu, kabından taşıyordu Rûken. Sorxwîn zor bela kendini ayakta tutuyordu. Arada bir "Rûken, Rûken!" diyor, meseleyi anlamaya çalışıyordu. Hiç bu denli sevinçli görmemişti Rûken'i, ne olmuştu acaba? "Rûken Rûken hele bir sakin ol!"

Dürbün elindeyken bir korku su gibi sızdı Rûken'in içine. Kimin nöbet yerine geldiğini anladı. Birden bire gelmişti. Hemen Rûken'in yanına oturdu, yine çok sakindi. Şimdi konuşmaya başlayacaktı ve Rûken ne yapacağını hiç bilmiyordu. İçi karardı, katran karası oldu her yer.

Sıcak yaklaşımlarına özenerek çıkarttığı ses tonu da eşlik etti çok geçmeden: "Ben sana çok değer veriyorum. Sen çok güzelsin. Benim için çok özelsin. Beni anlıyorsun değil mi?" Elini Rûken'in eline attı ve kavradığı gibi kaldırıp kendine çekiyordu ki Rûken elini çekip kurtardı. "Tamam tamam, anladım, git, öte git!" dedi. Birden kendine şaşırdı Rûken, nasıl böyle yapabilmişti, bu gücü nerden bulmuştu anlayamadı. O esnada Rûken'in üstüne öyle bir attı ki kendini bir hamlede Rûken'i kollarının arasına aldı. Bu kadarını hiç beklemiyordu, şok oldu ve hızla buza kesti bütün bedeni. Kehleme sesleri Rûken'in kulaklarını yırtıyor, kımıldayamıyordu. Bir kafese düşmüştü. İtişme çekişme içinde Ew Zilam git gide kendini bırakmaya ve daha fazla saldırmaya, hırlar gibi ses çıkartmaya başladı. Bir elini Rûken'in beline dolamış diğer eliyle ve de çenesiyle de Rûken'in gömleğinin fermuarını çekiştiriyor daha ilerlemeye çalışıyordu ki göğsüne değen eliyle Rûken birden kükredi adeta. Tek hamlede kendinden geçmiş, gördüğü ete saldıran bir köpek gibi hırlayan, kendinden geçmiş erkeği itekledi, kollarının arasından kurtulacak fırsatı yakaladı ve hemen aşağıya fırladı.

Rûken'in ayak sesleriyle her iki kadın gerilla da uyandı, Viyan hemen yerinden fırlayıp Rûken'e sarıldı. Ne olmuştu Rûken'e, şaşkındılar. Üstü başı çekiştirilmiş, gömleğinin fermuarı açılmıştı. Taşa değen bir silah sesiyle irkildiler, Rûken'in silahı elinden yere düşmüştü. Silahını ne ara, nasıl eline almıştı, bilmiyordu. Her iki kadın gerillayı görünce sımsıkı tuttuğu silah elinden kayarak düşmüş ve geceyi sesiyle titretmişti kısa bir an.

Her ikisi de Rûken gibiydi. Sıkışmış, tam bir kafesin içine düşmüşlerdi. Savunmasızdılar, bir tek Ew Zilam'a karşı…

Bir tek insan neden bu kadar korku yaratıyordu? Nasıl bu kadar acıya sebep oluyordu? Üç kadın gecenin karanlığında bir şeylere ağlıyordu, Rûken sevinçlerine, içinde sönen ışığa, bedenine

değen o ele, kulağını yırtan o acayip soluğa… Daha birçok şeye ağlıyordu, hiç bu kadar çökmemişti. Hayatında ilk defa bir şeyden korkuyor ve tüm hücrelerine kadar korkuyu yaşıyordu. Erkeğin kadına saldırması denen şeyin ne olduğunu anlıyor, çıldıracak gibi oluyordu. Tek tek bütün erkekler gözünde kararıyor, herkesten nefret ediyordu. Erkeğe dair hiçbir şeyi düşünmek bile istemiyordu. Aklı durmuştu. Bedenine dokunamıyor, kendini bir insan gibi hissedemiyordu. Hangi erkek aklına gelse sanki hemen kendine saldıracak, üstünü başını yırtacak, tenine dokunacaktı.

Gece yaşanan olay kampta kötü bir şok etkisi yaptı. Bütün erkek gerillalar buz gibi olmuş, hepsinin gururu kırılmış ve kaya gibi sessiz duruyorlardı. Ew Zilam birinci dereceden sorumlu olduğu için yine divandaydı. Olay değerlendirilecekti. Rûken dün gece yaşananları söyledi, ağlıyordu. Yıkılmıştı. Perişan görünüyordu. Her üç kadın gerilla büzülmüş bir yumruk kadar olmuştular adeta. Erkek gerillalardan yana bakamıyor, ne yapacaklarını hiç bilmeden çaresiz duruyorlardı.

Ew Zilam, gayet kendinden emin Rûken'i dinlerken her seferinde daha fazla şaşırıyormuş gibi yapıyor, hiç tedirgin olmuyordu. Rûken artık kendini ölecekmiş gibi hissediyordu. Öyle ki duyguları kalbini, bedenini yırtıyor, akıl sınırlarını zorluyordu. Şimdi bu karşısındaki o dün geceki adam değil miydi? Kendi kendine inanamıyordu. Hiç yüzü kızarmıyor, hiçbir şekilde etkilenmiyordu.

Ew Zilam da konuşmaya başladı. Sesi çok yüksek ve toktu: "Sen ne dediğini duyuyor musun? Sen nasıl böyle bir şey söylersin? Ne yapmak istiyorsun? Bu yaptığın bir iftiradır. Ajan mısın sen? Araştıracağız, senin nereden geldiğini, belli ki böylesi şeyleri evde de çok yapmışsın. Hava soğuktu, kefiyeni böyle üstüne at üşüme dedim. Ben sana başka bir şey dedim mi? Şuna bak ya! Belli ki sen böyle şeylerde çok tecrübelisin." Tüm bunları Rûken'e bakarak söyledi. Rûken dün gecekinden daha ağır bir şoka girdi. Dünyaya geldiğine pişman oldu. Ew Zilam bu sefer yüzünü erkek gerillalara doğru döndü:

“Normal bir şey de yapsan sanıyor ki bir şey yapacağız. O kadar değer veriyoruz ama yine de… Öyle bir niyetim yoktu benim.” Artık dünyayla arasındaki bağı yitirmiş olan Rûken’e bir kez daha döndü:

“Sen kendini ne sanıyorsun? Seni kim gönderdi?” dedi. Sesiyle Rûken adeta bıçaklanmış, yetmiş yedi yerinden bıçaklanmış gibi cansız düştü. İyi ki ölüm var diyesi gelir ya bazen insanın, bıçaklanmış Rûken akan kanına bakmış, mutlu oluyordu adeta. Geleydi ölüm, tez geleydi.

Başka hiç kimse konuşmadı, tekmil Ew Zilam’ın tek başına meydan okumasıyla bitti. Rûken ile iki kadın gerilla kendi mangalarına döndü. Rûken’in gözyaşı sel olmuş akıyor, hiç durmuyordu. Daha önce Rûken’i tanıyan biri onu o an görse asla tanıyamazdı. Bir gecede yaşadığı birkaç dakikalık olay ne kadar çok şeyini değiştirmiş, Rûken’i tanınmaz hale sokmuştu. Rûken artık eski Rûken olamayacaktı.

Gözünün yaşı hiç kurumuyordu. Böylesi bir anda gözüne ilişen bir bıçağı kaptığı gibi boynuna doğru götürdü. Nasıl yapacaktı biraz düşündü, nasıl kesecekti? Bütün görüntüler gözünün önünde gelip geçiyordu, artık saçından nefret ediyordu. Adeta o adamın her iki gözü saçının üstündeydi ve nereye gitse onu kendisiyle beraber götürüyordu. Hınçla bir süredir lastikle sımsıkı bağladığı saçlarını açtı, sol eliyle toplayıp boynunun kökünde tuttu ve bıçakla saçlarını kesip attı. Kestiği saçlarını Viyan’ınkiyle beraber yaktı. Her ikisi de saçlarını kesmişti.

Her ikisinin saçlarını o halde gören Elwend, “Niye saçlarınızı kestiniz?” diye sorduğunda hemen cevabı yetiştirmişlerdi: “Kirleniyor, bakamıyoruz, biz de o yüzden kestik.” Hiçbir refleks göstermemişti Elwend de.

Çok geçmeden bahar burnunun ucunu göstermiş her üç kadın gerilla Dembat’taki kadın gerillalara ulaşmıştı. Yaşanan olayı gizli tutuyor, Rûken ile de bu noktada ciddi bir tartışma yürütmüyorlardı. Çok etkilendiğini düşünerek yardımcı olmaya çalışanlar da vardı ama özellikle olayı açmıyorlardı. Çünkü olay soruşturmaya girmiş, örgütün en üst mercilerine kadar yansımıştı. Kaldıkları uçurumlu

kampta o tekmilden sonra erkek gerillalar olayı bütün yönleriyle kendi içlerinde değerlendirmişlerdi. Ardından Eyalet Komutanı Sîdar da gelip erkek gerillalarla bir toplantı yaptı, olay birçok yönüyle netleştirildi. Kısa bir süre Dembat'ta kaldıktan sonra her üç genç kadın gerilla Medya Savunma Alanları'na, yeni savaşçılar kampına geçti. Ardından Rûken Qendîl sahasına düzenlendi ve bir süre karma taburlarda kaldıktan sonra özgün kadın bölüğüne tim komutanı olarak atandı. Sorxwîn ile ikisi tim komutanıydı, Sorxwîn ondan daha eski ve tecrübeliydi. Her ikisi de Serhedliydi, biri Dembatlı bir diğeri de Geliyê Zîlanlıydı.

Sorxwîn'i öpücüklere boğuyor, sarılıyor sarılıyor yine de sevinci durulmuyor durmadan köpüklenerek artıyordu.

"Sorxwîn, Sorxwîn!"

"Yav tamam, ne oldu?"

"Ew Zilam kaçmıışşşş, kaçmmmıışşşşş…"

"Yav ben dedim ne oldu?"

"Bu örgütte böylesiler kalamaz, bak gördün mü kaçmış! PKK herkesin kalacağı yer mi? Örgüt bir pislikten temizlendi."

"Sakin ol hevala Rûken, tamam!"

"Zilamê Genî kaçmışşş…"

"E, kaçmış kaçmış!"

"Ben şimdi çoookkkk mutluyum, çooookkkk!"

Yere düşmemek için kendini ayakta zor tutan Sorxwîn, Rûken karşısında zor bela ayakta duruyordu. Rûken ise sevinçten ne yapacağını artık bilmiyordu. Bu olayı bölükte Sorxwîn dışında birkaç kişi biliyordu, diğerleriyle paylaşamadığı bu sevincini sadece onunla paylaşabiliyordu. Sorxwîn:

"Kim verdi sana bu müjdeyi, nerden duydun?"

"Hevala Rewşen geldi, o bana söyledi."

Rewşen yönetimde yer alıyordu, soruşturma komisyonu iki defa da Rûken ile gelip görüşme yapmış, o kış kamp yaşamının detaylarını, o yaşanan geceyi kayda almıştı. O yüzden yönetimin durumdan haberi vardı.

Ew Zilam o kışın görevden alınmış, soruşturma kapsamında PKK üyeliği altı ay kadar durdurulmuş, ardından akademi eğitimine

alınmış, kendisini düzeltmesi için fırsat tanınmıştı. Fakat içine düştüğü bu durum bir ilk değildi. Ama hiç birinde bu kadar ileri gitmemiş, soruşturma komisyonuna da: "Elimde değil başka türlü yapamıyorum." demişti. Başta Sîdar olmak üzere eyalet yönetimi onu iyi tanıdığı için, daha önceki pratiklerini de bildikleri için daha fazla direnememiş durumu itiraf etmişti. Bu durumun üzerinde bizzat Meşru Savunma Komitesi ve Anakârargah merkezi durmuştu. Mesele sadece genç bir kadın gerillaya saldırı değildi. PKK, PAJK çizgisine, özüne saldırıydı. PKK kurulduğundan beri egemen, düşkün, bitik erkeklik çözümleniyordu. Ew Zilam akademi eğitimi sonrası görevi bir kademe düşürülerek verdiği söz temelinde tekrar pratik sahaya gönderilmiş, düzenlemesi de Qendîl'e olmuştu. Bir hafta kadar öncesinde de silahını, raxtını bırakarak kaçmış, çözümlenmesine rağmen aşamadığı zayıflığı ihanetle noktalanmıştı.

Bölükte ne zaman suya gidilmesi gerekse Rûken hemen kendisini öneriyor herkesin önünde koşarak suya gidiyor mutlaka saçlarını yıkıyor, tarıyor ve yine tepelik yere geldiklerinde kurumuş olan saçlarını örüyordu. Saçı da Rûken'in sesini duyuyormuş gibi günden güne daha bir uzuyordu. Saçı Rûken'e küsmemişti, küsmüş olsa bile çok çabuk barışmışlardı.

Özgün bölükte aynı zamanda aylık özgün eğitimler görüyor, Rêber Apo'nun perspektifleri eşliğinde çözümlemeler yapıyorlardı. Bu eğitimlerde kendini ele almak, analiz etmek temel konuydu. Neyi değiştirmek istiyorlardı? Neden katılmışlardı? Neyi kabul ediyor neyi ret ediyorlardı? Nasıl yaşıyorlardı ve nasıl yaşamalıydılar? Tüm bunlara cevap veremezlerse savaşa anlam veremezlerdi. Dağlarda savaşın harcı böyle karılmıştı, her kişiliğin, her zihniyetin verebileceği bir savaş değildi bu.

Ew Zilam kaçmadan önceki ay yapılan özgün eğitimde de Rûken yine kalkmış hem değerlendirmesini yapmış hem de toplumunu çözümlemişti. En çok erkeğin zulmünden bahsediyordu Rûken. Erkek kadını çok çalıştırıyor, onun üzerinde her türlü hakkı kendine reva görüyor diyordu. Yaşadığı bir olay üzerinden ilk retlerinin nasıl oluştuğunu analiz ediyordu.

“O sabah annem yine erken kalkmış ekmek yapmıştı. Ekmek bittikten sonra dört beş tane ekmek de benim elime verip ablamlara götürüp gelmemi söyledi. Ben o zaman on iki yaşındaydım. Bir hızla ablamın evine doğru koşarak gittim. Evin önüne ulaştığımda eniştemin elinde bir değnekle ablamı dövdüğünü gördüm. Elimdeki ekmekleri yere fırlattığım gibi ben de elime bir odun parçası aldım. Enişte m nasıl ablama vuruyorduysa ben de enişteme vurmaya başladım. Enişte m dönüp birkaç sille bana vurduktan sonra “eeehh!” deyip bırakıp gitti.

Benim ablam o kadar güzeldi ki hiç o erkeğe layık değildi. O erkek çok çirkindi, aksayarak yürürdü, hep sinirli olurdu. Elinden de bir iş gelmezdi ama gül gibiydi ablam. Gerçekten de boylu poslu, ona göre oldukça genç duran ablam hiç o adama layık değildi. Bana o evlilik her zaman bir işkence gibi geldi. Ablam evdeyken yaptığı işlerle tanınırdı, eli her işe yatkındı, çok becerikliydi, çok da sevilirdi. Ama öyle bir erkeğe verdileri ki çirkindi, her yönüyle çirkindi. Ablam böyle bir yaşama mahkûm edildi. Ne zaman aklıma gelse acı çekiyorum.

O olay hep aklımdadır. Hiçbir zaman unutmayacağım. Bunun gibi yüzlerce hatta milyonlarca olay yaşanıyor her gün. Ben o zaman kendi kendime dedim, ben ablam gibi olmayacağım, ben böyle yaşamayacağım. Ablamın yaşadığı şeyi ben yaşamak istemiyordum. Bu bende her zaman baskın gelen içsel bir mücadeleydi, histi. O ablam için annem de hiçbir şey yapamamıştı. Mecburen vermişti, oysa biliyordu o ablam her gün neler çekiyor, hem de o erkeğe hiç de layık değildi.” Konuşmasını böyle kesmiş, uçurumlu kış kampında gördüklerinden hiç bahsetmemişti Rûken. Halen o utancı, kendine bu oyunda verilen rolün kargaşasını yaşıyordu. En önemlisi de halen onuruna yediremiyordu. Bireysel ele alıyor, fevri acılar yaşıyordu. Çıkmazının bir nedeni de buydu. Bu da kendisine biçilen rolün bir parçası değil miydi? Sonuçta gerilla da o toplumdan gelmişti ve toplumsal geriliklere karşı mücadele veriyordu. Gerilla bu zorlukları da yaşıyor ama her seferinde yeni bir gelişmeye dönüştürüyor, aşmayı öğreniyorlardı. Yaralanmıştı Rûken, sürekli

yarasını kurcalıyor, tek ağrıyan kendi yarasıymış gibi bir tek kendi etrafında dönüp durduğu oluyordu.

Özgün bölükte yeni bir yaşama da alışmıştı. Böylesi yaraların olmadığı yaşam nasıl mümkün olacaktı? Bunun için bir deneme sahasına dönüşmüştü hem komutanlığı hem de sadece kadın gerillaların olduğu bir ortamda yaşamı yeniden yeniden yorumlamak, düşlemek, inşa edebilmek.

Haftalık tekmiller alınmış, çalışmalar değerlendirilmiş yeni planlama da yapılmıştı. Bölük Komutanı Arjîn Amed bir gece önce yapılan bölük yönetiminin değerlendirmesini tüm bölük yapısına aktardı. Sıra planlamaya gelmişti, mevziler kazınmış fakat kalın ağaçlar kesip üzerlerini kapatmaları gerekiyordu. Arjîn:

"Heval biz bunun için de erkek arkadaşlara söyleyelim gelip bize birkaç gün yardım etsinler, biz o kocaman ağaçları nasıl keseceğiz?" dedi. Rûken'in eli hemen kalktı:

"Ne olmuş ki, ağaç kesmek zor bir şey değil ki. Ben keserim, hiç erkek arkadaşları çağırmaya gerek yok." Arjîn:

"Heval Rûken ağaç kesecek kadar tecrübeli kimse yok bölükte. Boşuna kendimizi zorlamayalım erkek arkadaşları çağırırız biz de zaten onlara yardım ederiz." Bir yandan da genç ve boyca da çok öyle boylu poslu olmayan Rûken'e bakıyordu. Rûken bakışların ne anlama geldiğini biliyordu. "Sen nasıl yapacaksın?" demek istiyordu. Rûken:

"Heval Arjîn siz hangi ağaçların kesileceğini belirleyin gerisi tamamdır. Eğer ben yapamazsam o zaman istediğini söyle bana, ama yaparız, nasıl oldu? Sen hiç merak etme heval Arjîn." dedi. Bölük komutanı fazla itiraz etme gereği duymadı, böyle kendine güvenmesi hoşuna gitti. En azından kendini deneyecek, zorlayacaktı.

Tim Komutanı Sorxwîn gülüyor, başını sallıyordu:

"Ah, Rûken ah! Sen hem kendini ateşe atıyorsun hem de bizi kendinle beraber yakıyorsun." Sesi Rûken'in kulağına gitmedi fakat Sorxwîn'i duyanlar gülüyordu. Yani iş başa düşmüştü. Zaten toprağı kazımaktan imanları gevremişti. Yaz güneşinin altında kupkuru toprak. Gerçi Rûken kaç sefer buna da müdahale etmişti.

Yukarı tepedeki mevzi yerini kazmaya tam başlamışlardı ki Rûken geldi. Kazıdıkları yerin hemen kenarında iki metre yüksekliğinde dört metre kadar genişlikte bir kaya vardı. "Burada kazımayın." dedi Rûken. Nedenini sordular, çünkü nerdeyse yarım saat uygun yer aramış en sonunda orayı kazımaya karar vermişlerdi. Şimdi ne diye vazgeçeceklerdi. Rûken:

"Altından taş çıkacak ve isteseniz de mevzi kazıyamayacaksınız."

"Nasıl olur hevala Rûken!"

"Kayayla aramızda nerdeyse üç metre var."

"Yarım saatte ancak burayı netleştirdik hem savunmak için de en uygun mevzi yeri, bir yanında kaya var bir yanında ağaçlar var. L harfi yaptığımızda giriş yönü ağaçlık yöne doğru olur ve kolay kolay görüntü vermez."

Rûken silahının şişini çıkardı, yere çakmaya başladı, bir karıştan sonra artık yere inmiyordu. "Bak işte gitmiyor, o kayanın gövdesi toprağın altında genişliyor. Hem bak zaten kayadan belli, gövdesi yerin altında daha geniştir."

Rûken yanındaki grupla başka bir yerde çalışmaya gitti ve o mevzi grubu kazıya devam etti, iki saatlerini boşa vermişlerdi, taş vardı ve balyozla da kırılacak gibi değildi. Rûken haklı çıkmıştı. Bu sefer de Rûken'e takılmaya başladılar: "Senin gözünde dürbün mü var. Yerin altını mı görüyorsun? Sen nasıl bildin? Sen böyle şeyleri ne zaman öğrendin?" Rûken de evde anne ve babasıyla dağa çok gittiğini, onlardan öğrendiğini anlatmaya başlıyordu. Bu sefer nasıl yapacaklardı, ağaç kesmek bilek gücü istiyordu ve üstüne üstelik o ağaçları nasıl taşıyabilirlerdi ki, ağırdı.

Arjîn:

"E, tamam, siz eğer kendinize öyle güveniyorsanız gidelim." dedi.

Güle konuşa, durmadan Rûken'e takılarak bölük komutanın ardı sıra gidiyorlardı. Ellerinde balta, "Erê erê hevala Rûken…" deyip duruyorlardı. Akşama kim bilir ne halde döneceklerdi mangaya. Rûken'in yine bir şekilde yapacağını biliyorlardı ama nasıl olabilirdi ki eninde sonunda baltayla ağacın gövdesine vuracaklardı.

Kim bilir bu ne kadar zamanlarını alacaktı. Hadi ağacı devirdiler bu sefer nasıl mevzi yerine taşıyacaklardı.

Hangi ağaç uygundu belirlendi. Sorxwîn, Rûken'e daha fazla takılmak için fırsat kolluyordu. Bütün bu işi o açmıştı başlarına. Rûken eline baltayı aldı, ağacın gövdesinde ilk iki vuruşta bir alan belirledi, sonra bu alana sağlı ve sollu baltayla vurarak parçaları koparmaya başladı. Yoruldukça yer değiştirdiler ve on dakika içinde bir ağacı yere devirmiş ve dallarını buduyorlardı. Yine aynı soru: "Rûken sen bunları nereden öğrendin?"

Ağaçları deviriyor ardından dallarının budaklarını temizliyor ve dört kadın gerilla omuzlarına alarak mevzi yerine götürüp bırakıyordu. Gün boyu dikkatli ve temiz bir çalışma yürüttüler.

Rûken çok şakacıydı, insanın aklına gelmeyecek espriler yapardı. Yaşamda bulduğu potları toplayıp mizah torbasına koyuyor, onları oradan çıkarırken de pek bir kaygı yaşamıyor, hiçbir hesaba girmiyordu. O yüzden bazen alınanlar ve eleştirenler oluyordu. Bu sefer de Rûken anlam veremiyordu. Sorxwîn her seferinde ona bunu kavratmaya çalışıyordu. Her yerde herkesle şaka olmaz, dikkat etmelisin diyordu. Bir de Rûken eleştirilerini direkt söyler, hiçbir kaygı taşımazdı. Onun için de Sorxwîn bazı insanlara biraz zaman ver, hatta hata yapsınlar, kendi yanlışlıklarıyla yüzleşsinler, sonra en uygun yöntemle anlat, kavrat derdi. Bir eleştiri ne kadar doğru olursa olsun karşıdaki insan ikna olmayınca çoğu zaman anlamı kalmayabiliyordu. Tim komutanlığında Sorxwîn daha eski ve tecrübeliydi.

Sorxwîn ile Rûken'in özgün bölük ortamında gelişen bu ilişkisine yeni tatlar eklenecekti. Bölük Komutanı Arjîn Sorxwîn'i çağırmış, bahçeye gidip sebze getirmeleri gerektiğini söylemişti. Çünkü bölüklerine dışarıdan misafirler gelecekti. Sorxwîn, arkadaşlarıyla sabah erkenden gidecek, hem bahçeyi sulayacak hem de sebze toplayıp öğle olmadan dönecekti.

Sabah kalktıklarında ortalıkta bahçeye gidebilecek kimse kalmamıştı, günlük görevlendirmelerin sonucu herkes bir yere gitmişti. Ortalıkta dün gece subaylık yapmış olan Rûken gözüküyordu sadece. Sorxwîn hemen:

“Heval Rûken sen o cihazı heval Arjîn’e ver, o senin yerine gece tekmilini versin sen de biraz uykundan feragat et, değil mi hevala Arjîn?” dedi. Rûken:

“Heval Sorxwîn benim subaylığım daha bitmemiş.” diyordu ki Arjîn:

“Olur, olur, ben tekmili veririm. Siz gidin,” dedi.

Bidonları sırtlarına alıp kendilerini aşağıya büyük bahçelerine bıraktılar. Bahçe yerine indiklerinde Rûken halen söyleniyordu:

“Sen dur Sorxwîn! Ben sana gösteririm. Eğer ben misilleme mi yapmazsam Kerem’in kızı değilim ben.” dedi.

Sorxwîn yaptıkları esprilerin çok ileri gittiğini düşünerek suçlu hissetti kendini. Çünkü Rûken Ker’in kızıyım, diyordu. Şimdi durup dururken neden böyle bir sözü söylemişti. Sorxwîn:

“Rûkeeenn! Üslubuna dikkat etsen… Hmmm…”

“Niye, ne söyledim ki ben? Ne üslubu?”

“He he, kimin kızısın sen? ”

“Niye, babamın adını sen benden daha iyi mi biliyorsun hevalaaa Sorxwîn… Hmmmm…” Sorxwîn:

“Keça Kereme…”

“Keça Kerem, keça Keremê Miho…” Bu adı Sorxwîn yakından tanıyordu, hem de çok... Birden sesini sevinç içinde yerinden fırlayarak yükseltti:

“Ne dedin sen?”

“Keremê Miihooo!”

“Vıyy… Rûken biz akrabayız! Ben senin babanı tanıyorum.”

“Sen kimin kızısın?”

“Birahimê Lezgî.”

İkisi de birbirlerinin babalarını yakından tanıyorlardı. Biri sınırın üst kısmında kalmış bir diğeri alt kısmında kalmış iki Serhedli, Celalî aşiretinden iki gerilla kadındı. Birbirlerine bir sarıldılar, etraflarındaki gerillalar onlara gülüyor, onlar da birbirlerine bakıp gülüyorlardı. Bu sefer başladılar babalarını birbirlerine anlatmaya. Sorxwîn, Hatice Anayı da tanıyordu, evlerine misafir olmuştu kaç sefer. Aynı aşiretten olduklarını biliyorlardı ama daha ötesini hiç tahmin bile edemezlerdi, zaten gerilla ortamında

birbirinin adını vb. sormak gibi bir kültürleri yoktu. Hepsi birbirini yeni yaşamın içinde tanıyıp öğreniyordu. Toplumsal yaşamlarını çözümlüyor, aynı bölükte kalan kadın gerillalar az çok birbirlerinin yaşam hikâyelerini bilirdi fakat kimliklerini bilmezdi. Yeni bir kimlik yaratmaya gelmişlerdi, tek kimlikleri vardı: Özgür Kadın Kimliği.

Bu sevinç, coşku içinde bölük yerine kadar çıktılar. Kampa girer girmez hep bir ağızdan bağırıyorlardı:

"Hevaallll biz akrabaymışız, akraba."

"Heval bu gün bahçede tarihi bir şey gerçekleşti biri Rojhilatlı biri Bakurlu iki arkadaş akraba çıktı."

Eyalet yönetiminde yer alan Zelal Mazlum da oradaydı. Bölük Komutanı Arjîn'e seslendi:

"Heval Arjîn çabuk çabuk bunların düzenlemesini yapın, birbirinden ayırın bunları yoksa aşiretçilik, Serhedçilik, ailecilik yapacak bunlar. Acele, acele!"

Herkes ortaya çıkan tesadüfe gülüyor, seviniyor ama hiç kimse Rûken ile Sorxwîn kadar bu sevinci yaşamıyordu. Şu hayatta sürprizler de ne güzeldi! İyi ki vardı! Arjîn:

"İman işimiz zahmet hem de aynı takımda ikisi de tim komutanı…"

Bölüğün bütün üyeleri akşam olmadan toplandı. Gündem ortaya çıkan iki akrabaydı. O gece boyu bu gündem uzadı. Rûken bu arada Qendîl'e ilk geldiğinde başına gelen olayları anlatıyordu. Sarımsak hikâyesi herkesi çok güldürdü:

"Şehîd Ayhan Taburu'ndayken Rûken Rojhilat ile ikimiz oturmuş beraber sohbet ediyorduk. Bu arada mangada bizden başka kimsenin olmadığını sanıyorduk. Bense yaşamda herkesin bir arkadaş için sürekli "Torî" demesine bir anlam veremiyordum. Düşünüyor taşınıyordum bir türlü Torî'nin ne demek olduğunu çıkartamıyordum. Bir de böyle söyledikleri arkadaş da erkekti ve erkek arkadaşlar hep böyle söylüyordu. Erkek arkadaşlara sorayım diye düşündüm, çekindim, sormadım. Rûken Rojhilat'a sordum, nasıl olsa o benden daha eskiydi: 'Hevala Rûken herkes diyor Torî, Torî, nedir bu Torî?" Rûken Rojhilat ise çok iyi biliyormuş gibi

sesini yükseltti: “Torî mi, mesela PAJK, YJA var ya bunlar işte Torî’dir.” Birden mangada gülme sesleri geldi, ama ben nasıl utandım o an anlatamam. Meğerse mangada tek değilmişiz. Bêrîtan Mêrdîn arkadaş öyle bir kahkaha atıyor ki sen dersin gülme krizine girecek. Güldüğü yetmezmiş gibi: “Hevala Rûken sen ne yaptın bütün kadın hareketini Torî yaptın.” demez mi. Her ikimiz de suçüstü yakalanmış suçlular gibi manganın karanlığına rağmen battaniyeyi üstümüze çektik böyle yavaşça. Ama battaniyenin altında iki canlının olduğunu sanmayın böyle odun gibi kuruduk sanki. İnanın nefes bile alıp vermiyoruz her ikimizde. Diğer iki arkadaş nasıl gülüyor, nasıl!

Yine Şehîd Ayhan Taburu’ndayken üç günde bir tepeye bir tim gidiyordu. O gün de bizim tim tepedeydi. Bense halen biraz yabancılık çekiyorum, yeniyim zaten. O sabah tim Komutanımız Biharîn arkadaş keşfe gitti biz de hem onun keşiften dönmesini bekliyoruz hem de bir diğer yandan sabah kahvaltısı için hazırlık yapıyoruz. Hevala Biharîn büyük bir sevinçle altın bulmuş hazine avcısı gibi mangaya girdi, elinde bir demet sarımsak, bize gösterip duruyor. Bizim tabur komutanımız da sarımsağı hiç sevmiyor. Sarımsağın kokusunu alınca dinden imandan çıkıyor diyebilirim, o kadar aciz. Ne zaman lojistik sarımsak getirse saklıyordu, kimse yemesin diye. İşte Biharîn arkadaş bir deste sarımsak bulmuştu o sabah. Nasıl olsa tepeciydik ve üç gün boyunca yiyebilirdik. Tabi bir sorun daha var dercesine elinde sarımsak ayakta duran Biharîn ile Bêrîtan göz göze geldiler. Ben de her ikisine bakıyordum ama birden bir his içime girdi, anlayamadım. Hemen Bêrîtan meşhur oyunlarından birine başvurdu. Bêrîtan oldukça soğukkanlı ve ciddi bir şekilde: “Biharîn o sarımsağı bana getir, ilk önce heval Rûken’e verelim.” dedi. Diğerleri Bêrîtan’ı tanıdıkları için bir şey yapacağını anladılar ama ben hiç bir şey anlamadım. Bêrîtan:

“Heval Rûken sen şimdi bir diş sarımsak yemelisin.” Şaşırdım çünkü ben de sarımsaktan nefret ediyorum, hayatım boyunca nerdeyse hiç yememişim. Bende ne renk kaldı ne ses. Konuşmak istiyorum ama sesim çıkmıyor, şaşkınlıktan ağzımı bile açamıyorum. Zor bela:

‘Niye?’ diyebildim ancak. Bêrîtan:

‘Mecbur. Sabah erkenden kahvaltıdan önce bir diş sarımsak yemen lazım. Her tepeci olan yiyor.’

‘Ne diye? Ne alaka?’

‘Weyy, sen duymadın mı Bahoz Erdal talimat verdi, hem cihaz üzerinden söyledi hem yazılı talimatta geldi, sen görmedin mi? Sen okumadın mı?’

‘Yok valla ben öyle bir talimat okumadım, görmedim de. Yani şimdi bunun askeri talimatla alakası ne? Ne diye sarımsak yemem lazım?’

‘Böylelikle iradeni ölçüyorsun hevala Rûken, sen daha öğrenmedin mi? Eğer sen her şeyi yiyebilirsen demek ki senden iyi bir asker çıkar, eğer yiyemezsen arkadaşlar sana ona göre yaklaşırlar, artık eğitirler falan.’

Bir baş sarımsağı getirip elime verdi. Ben sarımsağa baktıkça bayılacak gibi oluyorum. Ben şimdi bunu nasıl yiyeceğim, diye düşünüyorum. İmkânı yok, ben yiyemem. Böyle suspus bir halde bir sarımsağa bir etrafımdakilere baktım. Kimseden çıt yok. Ama nasıl! Biharîn de Bêrîtan’ın söylediklerini destekleyecek şeyler söylüyor, ne dese tasdik ediyor. Anladım hiç kurtuluşum yok. Beni ateşin içine atsanız yandığımı hissetmem. Yavaşça sarımsağı ağzıma doğru götürmeye çalıştım. Yok elim kalkmıyor. Bütün gücümü topladım, kendimi nasıl sıkıyorum, irademi nasıl zorluyorum ki bir şey yapabileyim diye. Böyle kendimle cebelleşirken bana öyle geldi ki Bêrîtan güldü. Çünkü gülme sesini duydum. Tabi kendini çabuk toparladığı için emin olamadım. Daha fazla dayanamayıp: ‘Hevala Bêrîtan sen şaka yapmıyorsun değil mi?’ diye sordum. Sordum sormasına ama ağlayacak gibiyim. Bêrîtan:

‘Yok, ne diye şaka yapayım. Birde sen çok şanslısın biz sana böyle güzel güzel söylüyoruz. Biz ilk tepeci olduğumuzda komutanlarımız ağzımızı açıyor içine bir diş sarımsak koyuyordu.’ dedi. Bana hiç açık kapı bırakmadılar.

Bir çocuktan farkım kalmadı, ağladım ağlayacağım. Gözlerim doldu böyle. Akmasın diye kendimi sıkıyorum yine

olmuyor. Bir türlü sarımsağı ağzıma götüremiyorum. Tamamen inandım, yiyeceğim, ama nasıl?

Birden herkes kahkaha atmasın mı! Başımı kaldırdım herkes gülüyor. Öyle gülüyorlar ki karınlarını tutuyorlar. Çok iyi hatırlıyorum Bêrîtan ile Biharîn'in gözünden böyle yaşlar geliyordu gülmekten. Hepsi birden bağırıyor "şaka, şaka!" diyor. O kadar kendimden geçmişim ki böyle kaç saniye ne denildiğini algılayamadım. Ne dediklerini duyuyorum ama anlamıyorum."

O yılın sonbaharında Rûken ile Sorxwîn'in düzenlemeleri oldu. Her ikisi beraber, aynı gün hem bölüklerinden hem de Qendîl'den ayrıldı. Düzenlemeleri Şehîd Bêrîtan Özgür Kadın Akademisi'neydi. Akademinin bulunduğu alana giderken Xaxurkê'ye de uğrayacaklardı. Yollarının buraya düştüğünü bilen Rûken: "Hevala Sorxwîn sen kurye arkadaşı tanıyorsun ona söylesene yol üzerinde hevalê Elwend'i görelim. O ilk gerilla arkadaşımdır, yeri bir başkadır." deyip duruyordu sık sık.

Xaxurkê'ye geldiklerinde Sorxwîn hemen örgütledi ancak yirmi dakika kadar görebileceklerdi. Kurye ancak bu kadar vakitlerinin olduğunu söylemişti.

Elwend alandaki genel gümrüklere bakıyordu. İkisi beraber hemen yol kenarında bir yerde olan Elwend'in yerini aramaya koyuldu, çok geçmeden mangasının önündeydiler. Onları gören Elwend gökyüzü gibi mavi, geniş gülümsemesiyle onlara doğru geldi. Kendini tutamayan Rûken çocuk gibi koşarak Elwend'e sarıldı. Her ikisi de duygulanmıştı, hikâyenin birçok ayrıntısını bilen Sorxwîn de her ikisi gibi duygulandı. Elwend'e bakarken hakikaten de Rûken'in anlattığı gibi, temiz bir yüzü, insani bir gülümsemesi, çok mütevazı bir hali var diye düşündü. Demek ki bazı insanları yüzlerinden hemen okumak mümkündü. Elwend, Rûken'i yanına oturttu. "Nereye gidiyorsun böyle?" diye sordu. Rûken:

"Şehîd Bêrîtan eğitimine gidiyorum." dedi. Güleç yüzü bir deniz yüzü gibi katı maviye ve derinliğe büründü. Çok sevindi Elwend. Rûken, "Kendimi Kuzey'e gitmek için hazırlıyorum hevalê Elwend, eğitimden sonra belki Cûdî'ye giderim belki de Amed'e…" Oldukça keyiflenen Elwend:

"Tabi sen artık o eski Rûken değilsin. Eğitimde daha fazla kendini geliştir, kendini korumayı daha iyi öğren. Önderlik felsefesini iyi alırsan kendini koruyamayacağın kurnazlık yoktur merak etme sen. Sen o zaman daha genç bile değildin ya, çocuktun." Böyle söylerken Rûken'e bakıyor bir yandan da sıcak sıcak gülümsüyordu. Yüreğinin bütün güzelliği Rûken'de inanılmaz bir güce dönüşüyordu. Yoldaşlık böyle bir şeydi işte. Birbirinde var olan, birbirini var eden. Birden Rûken'in saçları gözlerine takıldı, daha bir keyiflendi: "Oho, saçlarını da uzatmışsın!" dedi. "Hem de örük bile örmüşsün, bu kadar zamanda bu saçların nasıl da böyle uzamış!" Elwend yine o ilk günlerdeki haline büründü, bu sefer Kadın Tarihi dersini vermedi, artık söylediği şeyleri az çok Rûken'in bildiğini de biliyordu. Yine de:

"Yaşamımızda örgütsel mücadele özgürlük duruşumuzu belirler ve de özgürlük değerlerimize olan bağlılığımızı. O yüzden örgütteyiz, partideyiz, artık her şey tamamdır diye düşünmeyeceksin. Partinin temel direkleri günlük, anlık verdiğimiz örgütsel mücadelenin üzerine kuruludur. Örgütsel mücadele dediğimiz nedir Rûken; Önderlik tarzı ve gerçeği yani bir bütünen Önderliğimizin yaşam felsefesi, bizi yaşatan ideolojisi…" Rûken büyük bir zevk ve itikatla ilk gerilla yoldaşını dinliyordu. Hem de kıymetli bir yoldaşlıktı onlarınki. Arada bir Sorxwîn'e bakarak devam ediyordu Elwend: "Eee, hevala me ya destpekê[22]… İster kadın olsun ister erkek, zihniyeti bozuk olan herkesle savaşabilmelisin. Git gide bu savaşı büyütmelisin artık. Sen kendi kadın hareketini tanıdın mı kendini tanımışsın demektir. O eski tarzın olmaz. Ben sana diyordum eleştir sen diyordun yok, yapamam! Ben yapamam, olmaz. Yap, üzerine git, kopart at, bir daha asla korkma!"

Bir çay bile beraber içemeden ayrılacaklardı o gün. Ama Elwend'in yüreği ve dilinden dökülenler çok daha paha biçilmezdi. Elwend yine her zamanki Elwend'ti, yüce bir yoldaştı, Serhedlerin engin, yeri doldurulamaz gerilla komutanlarından biriydi.

[22] İlk, önceki yoldaşım.

Gülümseyerek, ağır ağır yürüyerek arabanın olduğu yere kadar Sorxwîn ile Rûken'i uğurladı.

Sorxwîn Serhedlerde gerillacılık yapmış olan gerillaları genelde tanıyordu. Rûken ile ortak tanıdıkları gerillalardan biri de Sîdar idi. O da Serhedlerin komutanıydı; Serhedler asla Sîdar'ı unutamazdı. İlk evlerine geldiğinde üzerinde bir köylü şalvarı ve gömlek vardı. Başûrê Kurdistanlı olan gerilla komutanı Savaş ile birlikte bir köylü onları getirmişti. Yayla yerindeydiler. Ailecek Sîdar'ı Cinîkî aşiretinden biri sanmışlar ve yanına gitmemişlerdi. Sîdar bir süre tek başına kalmış sakin sakin etrafını süzmüştü.

Gozel Ana, Savaş'a kızarak: "Sen Cinîkî aşiretinden birini niye bizim çadıra getirdin? Bilmiyor musun birbirimizin düşmanıyız." dedi. Savaş durumu izah etti. Bu sefer Gozel Ana hızla bu yeni gördüğü dağlı çocuk için hemen yemek hazırladı, Sorxwîn ile diğer bacısı hazırlanan yemeği alarak hemen Sîdar'ın yanına yollandı. Yaklaştıkları vakit: "Müsaade var mı heval?" dediler. Eliyle gelin işareti yaptı Sîdar: "Niye yanıma gelmediniz, ilk başta sanki benden kaçtınız?" diye sordu. İki kız kardeş birden: "Biz senin heval olduğunu bilmiyorduk, Cinîkîlerden sandık" dedi. O günden sonra bir daha hayatlarından çıkmadı Sîdar. Tek onların değil hangi eve gitse o evin çocuğu oluyordu hemen. Hiç kimse onu kendi evine yabancı, dışarıdan gelen biri gibi hissetmiyordu. Evin sahibiyle yemek yapıyor, sofra kuruyor, minderleri düzüyor, ev dağınıksa elini atıp hızla bir çeki düzen verdiği de oluyordu. Sofraya tek başına asla oturmuyor, yaşlı, çocuk, kadın, evde bulunan herkesi sofraya getiriyor adeta kendi evine gelen misafirleri sofraya toplar gibi topluyordu. Sîdar hangi eve gitse o evin yeri doldurulamaz bir çocuğu oluyordu.

Gozel Ana ne zaman Sîdar gelse onun için yemeğin en iyisini hazırlamaya çalışır, Sîdar da yerinde durmaz hem sohbet eder, hal hatır sorar hem de bir yandan mutfağı takip eder, yapabileceği bir şey olup olmadığını anlamaya çalışırdı. Yemek hazır olduğu gibi yerinden kalkar, sofrayı evdekilerle beraber serer, hazırlardı. Yedikten sonra da evdekilerle beraber kaldırırdı.

Gozel Ananın o gün uzaktan misafirleri gelmişti, ama yabancı değillerdi. Sîdar da iki arkadaşıyla gelmişti. Gozel Ana misafirler için hemen tavuğun bir tanesini kazana indirmişti. Misafir misafiri çekmiş, daha diğer gelenler soluğunu almadan üç kişi daha gelmişti. Sîdar ve arkadaşları zaten misafir değillerdi, Gozel Ananın çocuklarıydılar. Gozel Ana bir telaşlandı, acaba yemek yetecek miydi? Yemek hazırlandı. Artık yeme vaktiydi, Komutan Sîdar ayağa kalktı, sofraya yemek getiren kız kardeşlerin arasına karıştı. Bir uçtan diğer uca uzun sofraya yemeği dizdiler. Anasının yaşadığı tedirginliğin farkındaydı Sîdar. Herkes sofraya oturdu, daha doğrusu çoluk çocuk herkesi uzun misafir sofrasının başına topladı yine Sîdar. Gozel Ananın gelmemek için oyalandığının farkındaydı. Gozel Anaya seslendi, ana duymazlıktan geldi, hem erkekler sofrada çoktu hem de yemek yetmeyebilirdi. Nihayetinde Sîdar'ın sesini duymak zorunda kaldı. Herhangi bir oğlu değildi ya. Sîdar yanında yer açtı, pilav ve üzerinde et olan tabağını anayla kendisinin önüne koydu, her ikisi aynı tabaktan yemek yedi. Yemek yetmese bile ne olacaktı, Sîdar kalkar biraz peynir getirir, yanına da tereyağını bırakırdı. Ya da onun öyle yapacağını anlayan evin kızları ondan önce davranır, getirirdi. Abileri değil miydi? Kaç abilerini Sîdar gibi seviyorlardı. Anca da beraberdi kanca da. Hayat müşterek değil miydi?

Serhed çocuğuydu Komutan Sîdar; eksiksiz, anaların, babaların gözünü yollarda bırakan, tam manasıyla Serhed çocuğu. Rûken'in de gerillaya katılmasında işte bu çocuğun etkisi vardı. Sorxwîn ile birbirine bağlanmalarının en dipte yatan sebebi de böylesi Serhedli çocukları tanımış olmalarıydı. Bazen saatlerce eskiden, daha evdeyken gördükleri gerillaları birbirine anlatırlardı. Elwend ile Sîdar'ın yeri bambaşkaydı ikisinin de yüreğinde. Her zaman öyle de kalacaktı.

Gerillaların yayla yerine gündüz vakti gittikleri de oluyordu. Sîdar hangi çadıra otursa herkes bir iki derken bütün yayladakiler yediden yetmişe başına bir şekilde toplanıyordu. Hiçbir zaman size toplantı yapacağım diye kimseye haber gönderdiği olmuyordu, doğal olarak herkes toplanıyor, Sîdar bir şeyler anlatmaya başladığı zaman hızla herkese haber ulaşıyor, herkes birbirine böylesi bir haberi

vermekten zevk alıyordu. Sîdar bir ağacın altında oturmayıversin, çok geçmeden etrafında bir çember oluşurdu. Onun saha komutanı olduğunu bilirler ve bir saha komutanının öyle olması gerektiğini kavrarlardı. Hiç kimseyi emir talimatla çalıştırdığı olmamıştı, oysa onun etrafında herkesin bir görevi ve yerine getirmesi gereken bir sorumluluğu vardı. Bambaşka bir dağlı çocuktu Sîdar, PKK'li bir çocuktu. PKK'li olmak için dünyaya gözünü açmıştı adeta.

Bazen de yalnızca analar Sîdar'ın etrafına toplanırdı. Böylesi toplantılarda Sorxwîn de yerini hemen alırdı. O zamanlar Sorxwîn daha çok küçüktü. Anaların arasına karışır o da komutan Sîdar'ı dinlemeye koyulurdu herkes gibi. Sîdar ne dese herkes anlardı, Sorxwîn bu duruma hep şaşırırdı.

Yine böyle bir gün Rêber Apo'nun annesiyle ilişkisini anlatmış, siz çocuklarınızı nasıl yetiştiriyorsunuz, diye de sık sık sormuştu konuşmasının aralarında. Uveyş Ana, sen çalışmayana kadar sana ekmek yok diye birçok defa Rêber Apo'yu evden kovmuştu. Bir gün Rêber Apo okuldan gelir çok açtır, Uveyş Ana da ekmek yapmaktadır. Annesinden ekmek ister, oysa o gün pek bir iş yapmamıştır, sadece okula gidip gelmiştir Rêber Apo. "Sen bu gün çalışmadın sana ekmek yok!" der Uveyş Ana. Rêber Apo da saçın üzerinde pişmekte olan ekmeği almak için elini atar, Uveyş Ana ekmeği kaptırmamak için eliyle tutar ve ekmek ikiye bölünür. Rêber Apo ekmeğin yarısını kaptığı gibi fırlar. İşte yemek yemek bu denli zordur onun için. Rêber Apo'nun temel kişilik özellikleri Uveyş Ananın elinde böyle şekil almıştı. Anlatmaya başladığı Rêber Apo hikâyeleri bitmezdi.

Sîdar, Rêber Apo'nun yanında kalmış, hatta yakın güvenliğinde yer almış, yakından onu gözlemleme fırsatı yakalamış biriydi. Her anlattığı hikâyenin sonunda siz çocuklarınızı böyle eğitiyor musunuz, diye soruyordu. Rêber Apo kadın için o denli emek verdi, siz de çocuklarınız için aynen onun gibi emek verin diyordu. Komutan Sîdar konuşurken kimsenin dikkati dağılmıyor, saatler su gibi akıp geçiyordu hep.

Şehîd Bêrîtan Özgür Kadın Akademisi hızla geçip gitmiş devre sonu yaklaşmıştı. Sorxwîn ile Rûken birbirine takılıp

duruyordu; bakalım kim önce Kuzey'e gidecekti. Kim önce giderse diğeri için çaydanlığı közlerin üzerine koyacaktı. Diğeri geldiğinde bir bardak çay verecekti artık.

Platformlar yapılmış, eğitim sonu etkinliği de gerçekleştirilmiş; tiyatro oynamış, folklor grubuyla halaya doymuş, şiir okumuş, daha birçok şeyi yaptıkları etkinlikleri de bitmişti. Şimdi sırada kimin nereye gideceğinin okunacağı o toplantı vardı. O an da geldi çattı, hepsi okulda son kez bir araya geldi. Düzenlemeler okunmaya başlandı; Sorxwîn Botan'a, Rûken de Zapê gidecekti. Hemen kenarında oturan Rûken'e Sorxwîn eğilerek fısıltıyla: "Hevala Rûken ben Cûdî'ye gideceğim, Marinosların, Kato Jîrkaların kar sularından çay kaynatacağım, çabuk gel ha, çaydanlığı közün kenarına koyacağım sen gelene kadar…" Ballandıra ballandıra esprilerini sürdürüyordu ki Rûken ile göz göze geldiler, öyle acılıydı ki ağlamamak için kendini zor tuttuğu belliydi. Düzenlemeler okunmadan önce akademi yönetimi sıkı sıkı uyarmış, kimsenin düzenlemesini hiçbir şekilde değiştirmeyeceğiz, itiraz kabul etmeyeceğiz demişti. Düzenlemeleri herhangi bir yönetimin değiştirmesi mümkün değildi. Meşru Savunma Komitesi, Anakârargah, YJA-STAR ve de Akademiler komutanlığı beraber gerçekleştiriyordu. Değişmesi için, bu denli mekanizmanın tekrardan harekete geçmesi demek oluyordu bu aynı zamanda. Usulen de yapılan düzenlemeleri değiştirmiyorlardı.

Düzenlemeler okunup herkes dağıldıktan sonra Rûken direk yönetimin yanına gitti, çok ağladı, Kuzey'e gitmek istiyorum, dedi. Ne yaptıysa da düzenlemesi değişmedi.

Vedalaşma günü gelip çattı. Kaç gündür ağlayan Rûken'in gözünün yaşı halen kurumamıştı. Zapê, Qendîl, Zagros, Xakûrkê grupları erken çıktı, Kuzey grupları daha sonra yerlerine geçecekti.

Sorxwîn ile o kadar zamandır beraberlerdi, çok şey paylaşmışlardı. Şimdi ayrılık her ikisini de sarsmıştı. Rûken'in içinde olduğu grup ilk önce akademi gücünden ayrıldı. Ondan sonra diğer akademilerin de içinde bulunduğu grupla büyük bir grup oluşacaktı.

Rûken grubun en arkasındaydı. Tepeye kadar çıkmış, vedalaştıkları Kuzey grubu aşağıda kalmıştı. Rûken'in ağlama sesleri, hıçkırıkları ta aşağıya kadar gidiyordu. Öyle hıçkırıyor, öyle hıçkırıyordu ki Sorxwîn ilk defa o zaman belki birbirlerini bir daha göremeyecekleri hissini yaşadı. Bu his insanın içine girince ayrılık denen şey başlıyordu işte.

Tepenin diğer yüzüne dönene kadar gördüğü, görüntüsü kaybolana kadar baktığı Rûken'i ondan sonra bir daha göremeyecekti Sorxwîn.

ZAP'A YÜRÜYÜŞ

"Oooffff, of ki of! Şimdi Amed'e gitmek varken, yani varken ben niye Zap'a gidiyorum ya!"

Kendi kendine söylenip duruyordu Nûpelda:

"Ax! Ax Zagroslar! Bir kez daha görüşeceğiz, bakalım bu sefer nasıl olacak!"

Sırtı dönük olan Rûken dönerek Nûpelda'ya baktı. Nûpelda halen kendi kendine söyleniyor, başı dumanlı, oldukça uzakta görünen dağlara bakıyordu. Rûken'in kendine manalı manalı baktığını fark ettiğinde biraz utanır gibi oldu. Gülümsedi Rûken'e. Rûken halen Nûpelda'ya bakıyordu. Can havli bir çabayla Nûpelda, Rûken'e bir şeyler açıklama mecburiyetinde hissetti o an:

"Ya ben Zap'ta kalmışım ha!"

"Valla!"

"Evet, heval!"

"Ben ilk defa göreceğim Zap'ı."

"Ama Zap güzeldir, eh, Cilo kadar olmasa da!"

"Sen Zagros'ta da mı kaldın?"

"Ya ben buralardan bir türlü çıkamıyorum ki! Bana soruyorlar nerelisin, artık, diyorum Geverliyim. Zaten desem Göksunluyum. Öyle bir yer mi var, diyorlar. Eh, ne yapalım Gever'i dünya alem biliyor! Mereş'i Kurdistan'dan bile saymıyor bizimkiler. Dîlok diyorsun biliyorlar, ama yanı başındaki Mereş'i bilmiyorlar. Ama Pazarcık ile Elbistan'ı biliyorlar ha!"

"Ama Geverliler diyorlarmış, Kurdistan'ın başkenti Gever'dir."

"Ne başkenti heval, Gever ayrı bir devlet! Yani ülke!"

“Geveristan!”

Bu o süreçte en çok yapılan esprilerden biriydi gerillalar arasında. Gever ne örgüte katılıyor ne devletin dediğine geliyor, onlar en iyi sınırları tanıyor gibi, sınır kişiliği çözümlemeleri her zaman taze olur, aradan biraz zaman geçse bile raftan hemen indirilirdi. Hatta Geverli gerillaların kişilik çözümlemelerinin bile inci konusuydu; Partiye katılımda kendine görelik, Partiyi kendine katmaya çalışmak, kendini doğal PKK’li görmek, Parti zihniyetine katılmada iradesini zorlamamak… Tabi birçok değerli militanın da çıktığı yerdi. Özellikle saf, sade, emekçi duruşlarıyla tanınan birçok değerli gerilla çıkmıştı Gever’den.

Bir diğer yandan da Gever deyince akla eylem gelirdi, eylemleriyle mutlaka gündeme girerdi. Hal böyle olunca Geverli olmak güzel bir şeydi.

Herkes gülmeye başladı, içlerinde yeni bir yere gitmenin heyecanı da vardı. Rûken, “Geveristan” derken öyle komik, sıcak, rahatlatıcı ama öyle acemi, ürkerek söyledi ki, belliydi arkadaşlarından duymuştu, esprilerden, platformlarda yapılan kişilik çözümlemelerinden… İncinmeden ağzından çıkıyordu sözler. Rûken ilk defa Zap’a gidiyordu. Qendîl’deyken Zap’a, Zagroslar’a dair duyduğu şeyler olmuştu, bir de Şehîd Bêritan Özgür Kadın Akademisi’ndeyken. Kelimeler ağzında kadife bir gülümseyişe dokunuyor, verdiği yumuşaklık yoldaşlarının yüreğine ulaşıyordu.

Rûken’e çok çabuk alıştı Nûpelda. Tanıdıktı. Tanıştı. Yoldaştı. Sıcaktı. Uzun saçı, siyah örgüleriyle çekici bir güzelliği vardı. İntizamlıydı. Ağırlığını çabuk hissettiriyordu. Genç yaşına kudret katan bir yetkinlik, olgunluk vardı davranışlarında, konuşmalarında Rûken’in. Hoşgörü ve görgüyü iç içe dokuyan davranışları Rûken’i oldukça güzelleştiriyordu. Çok bunun farkında değilmiş gibi bir eziklik de vardı yüzünde. Bu hali Nûpelda’ya oldukça dokunaklı geldi.

Nûpelda asıl içini oyan gerçeği söylemedi Rûken’e. Aslında ağır silah çalışmaları için gidiyordu. Onunla öyle konuşulmuş, son anda düzenlemesi değiştirilmişti. Oysaki en çok bunun için kızıyordu. Yok, daha profesyonelmiş, yok daha büyütülecekmiş

çalışma… Yok, Medya Savunma Alanları için çok önemli bir deneyimmiş, zaten çalışmanın anlamını bilen biriymiş. Yüreği dağlanıyordu, bir türlü içten tam ikna olamıyordu. Örgütün ihtiyaçları temelinde yaklaşması gerektiğine inandığı için gitmesi gerektiğini düşünüyordu sadece.

Böyle düşüncelere daldı, sessizleşti Nûpelda. Yanındakileri fark edemeyecek kadar uzaklara dalıp gitti. Sanki gidenler ne yaptı ki! Böyle düşünmenin rahatlatıcı etkisi sardı kısa bir an benliğini. Böyle düşünürken yeni savaşçılar eğitiminde beraber kaldığı arkadaşları gözünün önünden geçiyordu. Kıyaslamalar yapıyor, adeta bir çarpım tablosuna göre bölüyor, topluyor, çıkarıyordu. Nasıl olsa daha çok eyleme girdim. Kuzey'e gittiler ama hiç bir eyleme bile girmeden dönenler oldu. Sorun eylem değil ki oralarda tam gerillacılık tarzına göre yaşıyorlar, şartları daha zor. Bizim köye gelen gerillalar da öyleydi, sorun eylem mi ki! E, ama insan eyleme girmezse savaşta gelişemez ki! Erdal halen Amanoslar'da… Acaba şimdi ne yapıyor? Vay be, ne kadar da şanslı! Halen oralarda. Kim bilir şimdi ne tecrübeler edinmiştir. Demhat da şimdi Gabar'da… Berxwedan da Botan'da… Hakikaten Şîlan en son nereye gitti, acaba halen gözlüğüyle başı dertte mi? Gözlüklü bir gerilla olmak istemiyordu, neylersin uzağı da göremiyordu. Gözlüğü bir cebinde bir gözündeydi. Şûrkeş, Sîdar ve daha birçokları şehîd! Acaba bir gün yine yeni savaşçılardaki gibi bir araya gelsek, birbirimize neler anlatırdık? Her şey yine bizler için yeni savaşçılardaki halimiz kadar doğal olur muydu? Hepimiz en çok savaşı merak ediyorduk; en çok istediğimiz şey bir an önce eylemlere katılmak ve iyi savaşabilmekti… Özgürlüğü böyle getireceğimize inanıyorduk. Nedense ölümü hiç düşünmedik, üzerinde hiç konuşmadık; oysa çoğu zaman çenemiz yoruluyordu konuşmaktan. Belki de yürüdüğümüz yol ölümsüz olduğu için… Belki de ruhlarımız ölüme yabancılık çektiği için… Belki de bizi ölümden kurtaran bir şeyler vardı, ölümsüz kılan, öldürtmeyen, dirilten… Anılarda geziniyordu Nûpelda, yaşanmışlıklar yüreğine su serpiyordu. Biraz olsun unutuyordu kendini. Ve yine yollar çok güzeldi, ince uzun bir

patikaya girmiş Zap'a yürümekteydi, Zap'a ulaştığında yine Zagroslar'ı görecekti; Cilo, Çarçella, Herkî, Gerdiya…

Rûken ile Nûpelda aynı dönemde eğitim görmüşlerdi. Fakat okulları farklıydı. Meşru Savunma Alanı'ndaki dört okulla birlikte PKK Ocağından gelenlerin alanlara düzenlemesi birlikte olmuştu. Eğitim sonrası oldukça önemli bir sayı Medya Savunma Alanları'na geçecekti. Zap, Zagros, Xakûrkê grupları beraber yola çıkmış, ilk önce Zap gücü yolunu ayırmış, diğerleri devam etmişti. Yaklaşık iki gün süren bu yolculuk eğitim sürecinde hamlayan fiziklerine ilaç gibi gelmişti. Hepsi yeniden bir şeylere başlayacaktı. Aldıkları eğitimi, eğitimde verdikleri sözleri uygulayabilecekleri alanlara sıcak, azametli bir duyguyla ilerliyorlardı. Farklı bir yolculuktu. Hemen hepsinin gönlü gözü Kuzey'de kalmıştı, bu yürüyüşü Kuzey sahalarına yapabilmek… Amed, Amanos, Dêrsim, Serhed, Botan'a yürüyor olabilmek… Ara verdikleri birçok yerde sohbetlerinin, esprilerinin, ahlarının, iç çekişlerinin, suskunluklarının konusu olmuştu Bakurê Kurdistan. Çünkü Kuzey'de olmak Rêber Apo'ya daha yakın olmaktı aynı zamanda da. Sanki Kuzey Kurdistan'a gitseler orada Önderliklerini karşılayacaklardı. Aralarında bir tek o gün için yaşayanlar oldukça çoktu. O gün de gelebilirdi. Neden olmasındı!

İki günlük yürüyüşten sonra Zap'a ulaştılar; diğer gruplar yollarına devam etti. İlk gittikleri yer Zap Karargâhı oldu. Oraya varan gruplar sevinçle karşılandılar. Ardından hızla düzenlemeler yapıldı, herkes birliğine, görevinin başına gitti. Rûken, Çiyayê Reş bölgesine tim komutanı olarak düzenlendi. Takım komutanı boşluğu yoktu, ayrıca biraz alanı tanıdıktan, tecrübe kazandıktan sonra takıma bakmasının daha iyi olacağını düşündüler. Acele etmeye gerek yoktu. Bunun için de Çiyayê Reş bölgesindeki kadın bölüğü Rûken için en uygunuydu, hızla pratikleşirdi.

Bölük komutanı: "Rûken, müjdemi isterim sana uzaklardan bir not gelmiş!" Rûken hemen aldı, üzerindeki yazıyı tanıdı, Lîlav'ın idi:

"…Yöneticilikte pes eden yaklaşımların öne çıkıyormuş. Seni çok ciddi eleştiriyorum. Görevden pes etmenin örgütten pes etmek olduğunu biliyorsun. Eğer devrimde yer alıyorsak hizmet etmesini

de bileceğiz. Hele bir kadın istifa etmeyi kendisine hiçbir zaman layık görmemeli, insan daralabilir, zorlanabilir ama bu pes etmek gerektiği anlamına gelmiyor. Böylesi yaklaşımlardan uzak durursan iyi olur…"

Lîlav gönderdiği notunda böyle yazmıştı. Rûken şaştı kaldı. Nereden hissetmişti, kimden ne duymuştu nasıl da ağrına gidiyordu böyle eleştirilmek. Gururluydu. Hem güçsüz görünmek istemiyor hem de yöneticiliğe anlam vermede gelgitler yaşıyordu. Bazen kızıyor, bırakıyor; bazen anlam veriyor, yükleniyordu. Kaç gün önce bir rapor yazmıştı. Halen aklı yazdığı raporundaydı. Doğru mu yapmıştı? Tam bir kanaate varamıyordu.

Rûken, Çiyayê Reş bölgesini sevmişti. Zap'ta olup da Çiyayê Reş'te kalmamak olmazdı. Günlük içme suyundan erzakına kadar her şeyi emek istiyordu, hepsini sırtlarıyla taşıyor, ancak ihtiyaçlarını giderebiliyorlardı. Serhedlere benzemiyordu, çeşmeleri yoktu, kuraktı. Serhedlere benziyordu, Kela Uzo gibi bakıyordu Cehennem Tepesi. Asi, bir üçgen gibi dimdik duruyordu zirvesi. Üçgen zirvenin bir diğer tarafı en zirvesinden bir kılıçla kesilmiş gibi dimdik uçurumdu. Zirveden aşağıya doğru bakınca ürperiyordu. Bir kadın nasıl olur da buradan aşağı kendisini atardı? Uçurumu hiçbir yere benzemiyordu, dipsiz, sonsuz, yutan bir şey gibi. Uçurumun bittiği yerde bir köy vardı. Çiyayê Reş'in zirvesinden bakınca köydeki herhangi biri ancak top kadar görünüyordu. O denli yüksekti. Bu köy çoktan boşaltılmıştı. Artık harabe evler arazi olmuştu! Hikâyesi olan bir uçurum! Köylüler Maria Tepesi diyorlardı gerillaların Cehennem Tepesi dedikleri zirveye. Maria sevdiğine kavuşamayacağını anlayınca kendini o dipsiz uçurumdan, Cehennem Tepesi'nden aşağı atar. Maria (Marya) filehmış, sevdiği de Müslüman; kavuşmalarının imkânı yokmuş! Çok güzel, alımlı, dillere destan bir Süryani kızıymış. Sevdiği Müslüman olduğu için çok eza çektirmişler her ikisine de. Ne yapsalar da kavuşamayacaklarını anlamış her ikisi de, en sonunda Marya… Uçurumu düşündükçe gözünün önünde bir kadın canlanıyordu, çok güzel bir kadın! Her nedense çok hüzünlü bir yüzü vardı bu kadının.

Ne tuhaf! Kavuşamayan, aşkından eriyen güzel bir kadın! Yüzünün bir yarısı âşık bir yarısı acılı, uçurum!

Rûken, git gide Çiyayê Reş'e bağlanıyordu.

Acaba Lîlav'a bir not yazabilir miydi? Yazıp her şeyi söylese miydi? Sonra düşündü, misal neyi? Kaç gündür içine çökmüş sisler yavaş yavaş dağılıyordu, Lîlav doğru söylüyordu.

Fikirleri kurcalayıp duruyordu Rûken. Daha iyisini nasıl yapsaydı?

"Çiyareş'e ilk geldiğimde zorlanıyordum aslında, tabi çok istemeyerek geldiğim için böyle oldu. Görevimi başarmalıyım! Aldığım eğitimi yaşama geçirmeliyim. Çok güzel arkadaşlar var burada da. İlk alıştığım kadın arkadaş Kurdistan oldu, Rojhilatlı, onu amcakızım Viyan'a çok benzetiyorum, herhalde onun için kendime çok yakın hissediyorum. Aslında çok genç arkadaşlar var cıvıl cıvıllar. Bölük komutanının güvensiz yaklaşımları var. Zayıflıkları aştırmada yeterli bir üslubu, yöntemi yok. Bakalım neler görüp, yaşayacağız. Belki bu gözlemlerim için daha çok erkendir, bilemiyorum.

Nûdem de şehîd düştü. Daha kaç ay evvel beraber eğitimdeydik. Çocuk ruhlu yoldaşım, seni, o güzel yüzünü kaybetmek acı veriyor bana. Seni geri getirmek çok zor, unutmak çok zor! Hele Zozan'ın şehadeti!

Sorxwîn'i çok merak ediyorum. Akademiden sonra Kuzey'e gitti, şimdi Cûdî'de, bana Cûdî'nin toprağını ve taşını gönderecekti. Cûdî'ye gittiğimde çaydanlığı ateşin üzerine bırakacağım, suyu bitmeden çabuk gel, sana çay verebilelim, demişti. Defterime yazdığı hatıra yazısı Farsça olduğu için halen okuyamadım, öyle bir merak ediyorum ki! Acaba bana ne söylemiş, güzel yürekli yoldaşım. Şimdi Botan kızı! Güzel yoldaşlarım için elimden gelen neyse yapacağım. Başarmamı çok istiyorlardı, başaracağım! Nûdem gibi genç, güzel ve komutanlaşacak kadınlar o kadar çok ki! Örgüt ona görev verdiğinde, hele komutan olarak yeni savaşçılar akademisine gideceğini söylediğinde çok şaşırmış: 'Aaa! Ben mi?' diye eliyle kendini göstermişti. Herkes ona takılıyordu, halen

kendini çocuk görüyor, o yüzden böyle şaşırdı diye. 'Parti çocuğusun ama artık büyüme vakti gelmedi mi Nûdem?' diyorlardı."

Gelmiş geçmiş birçok şeyi düşünüyordu Rûken. Günlerce böyle kalabilirdi; aç susuz, kımıldamadan, hep düşleyebilir, düşünebilirdi. Yüreğinde özlem at koşturuyordu, önü uçsuz bucaksız bir ovaydı, koşmak, koşmak, hiç durmadan koşmak istiyordu.

"Tabi her şey bir tarafa Serhedları nasıl özledim! İnsan Serhedları özlemez mi hiç! Özler tabii ki."

İçinde bir şeyler kasırgayı getiren hortum gibi, kendi etrafında dönüyor, ilerliyor, önüne çıkan her şeyi kırıp geçiriyor, önünde engel tanımıyordu. Onu durdurabilecek, karşısına çıkabilecek hiç bir şey yok gibiydi. En azından henüz ortalıklarda gözükmüyordu, o ana kadar da önüne çıkmamıştı.

"Değerli Yoldaşım;

Evet, çok zorlanıyorum, ne edeyim bilmiyorum! İstifa edeyim diye aklımdan geçirdim. Düşünüyorum, ben neden bireyler için böyle bir şey yapıyorum. Ne için pes edeceğim; mücadele edeceğim! Birçok zaman şunu kendi kendime diyorum; benim bir canım var, o da örgütün varlığıdır. İnsanlardan, eksikliklerinden, yetmeyen yanlarından niye korkuyorum, bu olmamalıdır. Niye bir insan yoğunlaşmamı dağıtabilsin? Ben burada bir birey için yaşamıyorum. Benim denetimimde bir takım var. Biri, birileri için yaşamıyorum, artık bunların farkına varmalıyım, pes etme, istifacı tutum bende olmamalıdır. Artık insanları kendime engel etmemeliyim. Çoğu zaman bu sözü kendi kendime veriyorum!

Düşünüyorum çok güçsüz müyüm, hayır! Bu doğru değil, fazla gerçekçi olmaz. Neden olsun ki!

Artık böyle olmamalıdır."

Qendîl'de ilk tim komutanı olduğu zaman da bu zorlukları yaşadığı olmuştu. Anlam vermekte zorlanmış, defterine bunları yazmıştı. Günlük defteri elinde, yazdıklarını okuyor tekrar tekrar bakıyordu yazdıklarına. Acaba ne kadar değişebilmişti, oysa yeni eğitimden çıkmıştı. Qendîl'de iken özgün bölükteydi. Kuzey'e geçmek istiyordu, bunun için Qendîl Eyaleti'nin kadın sorumlusu

Nalîn Dilpak kendisiyle bir tartışma yürütmüştü. Kuzey'e geçmesi için bir eğitim devresinden geçmesi şarttı. Israrı üzerine hemen göndermek istemişlerdi eğitime ama tim komutanıydı, boşluklar vardı, hemen gönderemeyeceklerini, sonbaharı beklemesi gerektiğini söylemişti Nalîn. Öyle de olmuştu. Alan değişiyor, beraber kaldığı arkadaşları değişiyordu, ama kendisi değişmeyince aynı zorlanma, kargaşa onunla beraber yürüyordu. Kuzey'e gitse bile ne fark ederdi! Bunu örgütte çok söylüyorlardı: "Önemli olan bireyin kendisini değiştirmesidir!" İlk defa kendisinde bu gerçeği acıyla fark etti o gün. İnsan bir şeyleri değiştiremiyorsa, mutlaka kendini değiştirmelidir! Değiştiremediği şeyi aşmalı ve kendini yetkinleşmelidir. Bu tarzı Önderlerinden öğrenmişlerdi.

Qendîl'deki arkadaşlığı arıyorum, birbirimizi zorladığımız, eleştirdiğimiz o arkadaşları bile… Beraberken birbirimizi beğenmiyoruz ama ayrılınca insan birbirine bir başka tatlı geliyor.

"Bir insan örgütün talimatlarını dinlemekte zorlanıyorsa, buna ihtiyacım yoktur sanıyorsa, böyle bir kişilik aynı zamanda görev istiyorsa kariyeristtir. Üstüne üstelik bu kişi zorlanıyor, iyi katılamıyor, örgütlü bir kişiliği de olmamasına rağmen yetki verilmesinin mantığını hiç anlamıyorum. Neymiş, belki de yetkisi olursa yapma ihtiyacını hissedermiş! Katılmıyorum bu tarza. Çünkü komutanlık böyle ucuz ele alınamaz. Bu örgüt büyük komutanların fedakârlığıyla büyüdü. Egîd'in, Mazlum'un fedakârlığı, katılımı nasıl olur da anlaşılmaz, hiç mana veremiyorum.

Bu örgüt bir anne gibidir, o ananın göğsünden emiyoruz. Sütüyle büyüyoruz. Ve sonra doğan çocuklara da biz bakmalıyız. Öyle bir katılalım ki, içtiğimiz süt bize helal olsun!

Örgüte katıldığında sana çok şey veriyor; militanlık özellikleri kazandırıyor, özgür bir kişiliğin olması için her şeyi öğretiyor. Bizden sonra katılanlara bunu anlatmalı, kendi duruşumuzla da öğretmeliyiz biz de. Söylemekle olmaz, zaten yeterince kitap var.

Örgüt emek kaynağıdır, tıpkı bir anne gibi. Bir anne gibi bakıyor, büyütüyor; yeter ki, hayırsız çocuklar olmayalım.

Acaba komutanlık gücümüz var mı, ne kadardır? Hangi büyük komutanın özellikleri bizde var? Mesela hevala Zîlan, hevala Bêrîtan gibi öncülük özellikleri bizlerde de var mı?

Kendisini parti yerine koyup başkalarını çözümlemek komutanlık değildir, her şeyden önce bir partili gibi yaşamak gerek, o zaman ona bakan kendini zaten çözümler. Bunları görüyorum ama güç getiremiyorum, o zaman bu kişiliğimden nefret ediyorum. Kendimden rahatsız oluyorum.

Zorlandıkça kendi gücümü daha iyi tanıyorum aslında.

Üç kitap getirmişim, acaba hangisinden başlasam diye düşünüyorum.

Önderlik 'Özgür bir kadın bir tabur gerillaya bedeldir… Aşk ve sevgiyi anlamak istiyorsanız küçük arzularınızı yeneceksiniz…' diyor.

Kendimi eğitmem gerek. Çünkü Önderliği anlayınca kendime geliyorum.

Ve ben Önderliği çoooook seviyorum." (2009)

"Annem, canım yaşlı dostum! Biliyorum, bana çok kızgınsın.

Halen dargın mısın?

Senin yüreğinde bir dünya var, o dünyanın bütün acıları ağır geliyor, kaldıramıyorsundur.

Evet, anne, ben de şimdi çektiğim acılarla seni anlıyorum. Üç kişiye, hem de büyümüş, kocaman olmuş üç kişiye annelik yapmak çok zordur, seni anlıyorum. Çocukları büyütene kadar nasıl zorlandığını hissedebiliyorum. Senin de beni hissettiğini biliyorum, annelerin hisleri güçlüdür.

Ah anne! Neredesin?

Ah anne! Seni çok seviyorum, sıcak yüreğini özlemişim ah can! Senin o yeşil gözlerini bulurum dağlarda; delice sevdalı oldum sana dağlar.

Bu dağlarda özgür duygularla, anlamını bilerek yaşamak istiyorum.

Ah Serhedlar!

Serhedların delisiyim ben, hep içimdesiniz, o yüksek dağlarına tırmanmayı özledim. Zirvelerinde ot toplamayı… Özledim yaşlı dostumla o taşların üzerinde oturmayı, sohbet etmeyi. Yaşlı dostumun yeşil gözlerini…

…Yüreğimin özgürlük çıtası büyüyecek, gözlerim özgürlük sevdasıyla parlayacak, bir aşkım var, o da Kuzey'dir."

Çiyayê Reş bölgesinde hummalı bir çalışma yürütülüyordu; sürekli keşiflere gidilip geliniyordu. Nihayetinde bir eylem yapılacağı kesindi. Rûken'in bütün gözü bu hareketlilikte idi. İlk defa bir eylem çalışmasının nasıl yürütüldüğünü bu kadar yakından görüyor, üzerine kafa yoruyordu. Düşmanın tuttuğu tepeler çıplak gözle bile rahatlıkla bölgenin birçok yerinde görünüyordu. Rutin havan atışları oluyordu. Zap sıcak bir alandı.

"Umarım bu sefer katılabilirim. Diğerinde yerime bir başkası gitti, halen çok zoruma gidiyor. Bölük komutanı, benimle birlikte bir kadın arkadaşa eyleme katılacaksınız dediği zaman o kadar sevindim ki, o gece sabaha kadar uyumadım. Eyleme katılacaktım, bu anlatılmaz bir duyguydu. Sabah erkek arkadaşların bölüğüne gittik, yönetim olarak toplandık, beni değiştirdiler, bir erkek arkadaş benim yerime biksici olarak eyleme gitti. Bölük komutanına o kadar kızdım ki, ben onun yerinde olsam, bir kadını asla eylemden geri çekmez, güvenirdim. Oraya kadar eyleme katılacağım diye gittim, sonra döndüm geldim. Çok zoruma gitti. Eylemde ben kendime güveniyorum, ben Geliyê Zîlan çocuğuyum… Zaten sürekli arkadaşların şehadetini duyuyorum, canım çok yanıyor.

Yoldaşlık birbirinin eksikliklerine gözünü kapatma ya da uzlaşma değildir, eğer böyleyse o kişiler birbirini sevmiyor demektir. Birbirine sevmeyen de yoldaş olamaz, yanlış yoldaşlık en sonunda örgütün başına bela oluyor. En iyisi hiçbir şekilde yanlış ilişkilenmemektir, yoldaşça sevmektir. Eğer ben bir insanı seviyorsam eksikliğinin üzerine gitmeliyim, hatta o eksikliğe girmeden önce onu uyarmalıyım."

"Yaşama sevgiyle yaklaşırsak ancak o zaman anlarız. Birbirimize yardım etmeliyiz, destek sunmalıyız. Biz kendimiz için yaşamıyoruz; Önderlik, onurlu halkımız ve de yoldaşlarımız için nefes alıp veriyoruz. Doğru bir yoldaşlık sevgisi şarttır, yoldaşlığın bir ilkesi de birbirine bağlılıktır. Eğer insan birbirini anlamazsa ne kötü bir durumdur. Yoldaşını sevmek mücadele etmektir, eleştirmek en büyük yardımdır. Yoldaşlık sevgisiyle büyüyüp yücelmek çok güzel bir şey.

Yoldaşım için gerekirse ölmeyi tercih ederim. (2010)"

Rûken okula gitmemiş ama bu sefer de çoban olmuştu. Annesiyle beraber giderlerdi çoğu zaman, tek gittiği de olurdu. Koyunları çok uzağa götürmezlerdi öyle, köyün etrafında, hemen köylerinin dibindeki Zîlan suyunun kenarlarında dolaştırırlardı. Abisinin çocukları daha küçüktü, hiç istemezdi bu küçük yaşta iş yapsınlar. Aynı zamanda gelişkin olmalarını, her şeyin en iyisini bilmelerini ve yapmaları için de çok çaba sarf ederdi Rûken. Gönlü hiç razı olmazdı başkalarının eline baksın yeğenleri. Çocuk dünyalarına güç olmaya çalışır, her zaman savunurdu onları. Acaba şimdi kendini hiç hatırlıyorlar mıydı? Çok merak ediyordu. Büyüdüklerinde kimseye muhtaç olmamalıydılar. Hep böyle düşünürdü eskiden. Şimdi aradan yıllar geçmişti. Kendisi dört beş yıllık gerillaydı.

Okul, ev, köy her taraf sınırlarla çevriliydi; biri diğerinden daha iyi ya da kötü, hep sınırlar vardı. Evin sınırları, kadın olmanın sınırları, abisinin sınırları, abisinin asabiliğinin, sinirli oluşunun sınırları… Ya erkek memnun muydu bu halden, memnun olanlar da var. Yoksa bu sistem nasıl oluyordu da o kadar yıl ayakta durabiliyordu.

Hal böyleyken, biraz özgür olmak isteyenlerin sırtına nasıl bir yük biniyordu. Kendisini bu yükün altında ezilir gibi hissettiği çok olurdu. Bu egemen erkek zihniyeti denen şey değil miydi bu kadar azaba sebep olan. Çözmeye çalışırdı birçoğu zaman. Kaldırması oldukça güç sorunlar, belalar, zorluklar…

“Bu sistem bir tek kadın için değil, erkek için de bir o kadar kara bela, acımasız. İstifa etmek, boşanmak, hem de sonsuz boşanmak bunun için işte. Onaracak bir şey değil, yığılmış bir zulüm, karşısında olmak gerekiyor ama nasıl? Ret etmek böyle bir şey işte; egemen, düşmüş, zavallı erkeği öldürmek! Bu ölüyle yaşamamalıyım ben!

Sınırsızlık nasıl bir şey; sınırsızlık hayır diyememek mi? Gergindi. Bütün bu sınırları aştığı yer, uçarak gelip katıldığı yer gerillaydı. Sınırsızlık, aslında hayır diyebilme iradesi ve bilinciydi. Birkaç gün önce hevala Têkoşîn’in (Têkoşîn Tolhildan-Ruhal Akyıldız) günlüğünü okudum. Adı: “Serkeftin.” Hangi kadını ret ediyor, bir bir sıralamış. Bizim bölüktekilerin hemen hepsi okudu günlüğü. Hevala Têkoşîn, Dêrsim’de şehîd düşmüş, özgün kadın bölüğünün komutanıymış. Upuzun, kıvırcık saçları var. Dêrsim’e gitmek için yola çıkacakları zaman tören yapmışlar onlar için. Sıraya girmiş arkadaşların karşısında, hevalê Cemal’in hemen yanında duruyor. Öyle dik, kararlı. O Güney’de çektiği en son fotoğraf herhalde! Ben kuzu gibiyim, bıçağı gırtlağıma dayıyorlar, he diyorum, ne olacaksa olsun! Elim ayağım tutmuyor, hemen kolum kanadım kırılıyor! Aslında ne he demesini biliyorum ne yok demesini; hayır diyemeyen evet demesini, ne zaman, nasıl, ne için evet diyeceğini bilmez. Ben bilmiyorum işte, arkadaşlar ‘saflık’ diyor buna, ben de hep öyle sanıyordum.

Her tarafımı kaplamış sınırların içinde boğuluyorum, çok zorlanıyorum heval…”

Tiz sesini, içinin burkuluşunu birçok zaman bir tek kendisi duydu. Sınırlar kendi içindeydi, artık önüne bir sınır koyan yoktu; hiç tanımadığı, bilmediği sınırların mahkûmu gibi hissediyordu kendini. Acı çekmeden, zorlanmadan kendini aşamaz mıydı? Bir yolu yok muydu sahiden? Üzülmek istemiyordu. Üzülmemek için gelmişti dağlara. Erkekten kaçmak, nefret etmek çok zor değildi; ya yüzleşmek…

Hem güzelliği hem zorluğu yaşamıştı. Artık ne yaşayacağının, ne yaşadığının bilincinde olmak istiyordu.

Aradan geçen o kadar zaman sonra şimdi gördükleri özgün eğitimde bunları anlatıyordu kadın gerillalara. Her kadının dünyasında neler vardı! Bölüklerindeki kadın gerillaların çok azı ağır, zor, acı bir şey yaşamamıştı; çoğunun yaşamının derinliklerinde kadın olmanın sancılı gerçekliği vardı; kimisi buna yaklaşıyordu, kimisi ciddi bir mücadeleye soyunmanın hazırlığı içindeydi, kimisi kaçıyordu, kimisi ilgisiz, sessiz kalmayı tercih ediyordu, kimisi sadece dinliyordu. Rûken bütün gayretiyle kendinden örnekler vererek yoğunlaşmaların önünü açmak istiyordu, bazılarını dürtmek, bazılarının dikkatini çekmek, bazılarının da kendini ifade edebilmesini, en azından bir şeyler söyleyebilmesini istiyordu.

Eğitime o gün ara vermişlerdi. Yarın sabah yedi buçukta devam edeceklerdi, ağırlığı kişilik çözümlemesine vereceklerdi. Rûken rahatlamıştı. Anlatmadığı birçok şey vardı yine de, ama anlatabildikleri onu gururlandırmıştı. Dile getirebiliyorsa demek ki bazı şeyleri artık aşabiliyor, yerine yeni şeyler koyabiliyordu, bir ışık vardı içinde, gece boyu gülmesine, kahkahalarla geceyi doyurmasına sebep olan. Oysa bu gün eğitimde konuşurken sesi boğulmuş, gözyaşlarını zorla tutmuş, acı çekmekten nefret etmiş, erkek adına hiçbir şeyi dile getirmek istememişti. Kızdığı, ret ettiği erkeğe göre şekillendirilmiş, bir erkeğe karı olmak için büyütülmemiş miydi, falancanın karısı diyeceklerdi kendisine de, bunun daha iyi anlıyordu artık. Huzurun dinginliğini de içinde taşıyarak; daha emin, daha güven içindeydi o gece; taklitler yapıyor, gülüyor, kahkaha sesleri çınlatıyordu yamacı.

Gün ağarmak üzereyken kalkmıştı. Günlük görevliler manga yerlerini sulayıp süpürmüş, kahvaltıyı hazırlamaya koyulmuştu. Dört kadın gerilla karşı çeşmeden su getirmek için sırtlarına bidonları alıp hızla uzaklaşmıştı. Diğerleri odun toplamaya gitmiş, en fazla yirmi dakikada bu işi bitirmişlerdi. Güneş, Marya Tepesi'nin zirvesini sarı ışıklara boğmuştu, saniye saniye aşağılara doğru ineceğini biliyorlardı. Süzülerek, nazlı nazlı inerdi aşağılara. Kimileri yüzlerini yıkıyor, dişlerini fırçalıyor, saçlarını tarıyor, örüyor, kimileri halen taşla örerek yaptıkları masanın başında yemek yiyor,

sohbet ediyordu. Günlük görevlilerin gözü hem suda hem de masanın başındakilerdeydi, masanın başındakiler çabuk kalkmalıydı ki eğitim başlamadan temizlik işini yetiştirebilsinler, suyu da fazla harcamasınlar ki o güne yetsin. Yoksa bir kez daha kim gidip su getirecekti, hatta biraz da sabaha kalması gerekiyordu. Sabahın köründe suya gidip gelene kadar en azından çaydanlığın kaynaması gerekiyordu, yoksa geç kalırlardı eğitime. Günlük işler hızla, titizlikle, aksatılmadan tamamlanmalıydı ki asıl işleri aksatmadan sürdürebilsinler.

Özgün eğitim kaldığı yerde devam ediyordu. Bêrîvan dün çok sessizdi. Bazen gözleri doluyordu. Eğitime ara verdikleri saatlerde de, hatta o çok konuştukları çay aralarında bile bir köşede sağır dilsiz gibi hep oturmuştu her nedense. Yüreğinin nasıl kaynadığı o siyah, yuvarlak gözleri olmasa hiç belli olmayacak gibiydi. Rûken ile birçok defa göz göze gelmişlerdi. Gözünü hemen kaçırıyordu. İlginç geliyordu Rûken'e, gözleri doluyordu hem de birdenbire boşalacak kadar ama taşmıyordu, nasıl başarıyorduysa o gözyaşları başka yerlere akıyor, kayboluyordu. Adeta geldiği yere, yüreğine tekrar akıyordu. Neydi acaba? Rûken'in en çok aklına… Acaba biri ona… Bu düşünceleri hemen kafasından siliyordu, belki başka bir şeydi. Çünkü hiçbir kadının başına böyle bir şey gelsin istemiyordu; hele Bêrîvan gibi genç bir kadının!

Bêrîvan gençti, becerikliydi, kapalı bir aile ortamında büyümüştü. Ailesi gerillayı tanıyor ve gerilla için hemen her türlü çalışmayı yapan bir aileydi. Hissettirmediği bir şeyler vardı, çaktırmadığı, anlatmaktan korktuğu, istemediği; bir şeyler vardı, bir şeyler!

Bêrîvan on altı yaşındaydı. Rûken'e göre Bêrîvan'da Serhed kadınlarına has bir güzellik vardı. İri gözleri gül güzelliğindeydi; insan baktıkça bir kez daha bakıp içinde kaybolup huzura ermek istiyordu. Siyah yay gibi kaşları oldukça doğaldı. Kaşını, gözünü tanrı oturup özenerek çizmiş gibiydi. Bakarken çok masum, dünyanın hiçbir kötülüğünden haberdar olmamış gibi bir arılık vardı göz bebeklerinde. Gerillaya yeni katılmıştı. Kuzey'den geçerek Medya Savunma Alanları'na ulaşmıştı.

Bêrîvan elini kaldırdı. Sesi çıkmadı, dingin bir çınar gibi biraz öyle bekledi. Komisyon: "Buyur heval!" dedi. Ağır ağır ayağa kalktı. Sağına soluna bakacak gibi başını dörderdi, ama göz bebekleri çivilenmiş gibiydi, kımıldamıyordu. Kimseye bakmak istemiyor, hiçbir şeye bakmak istemiyordu sadece başı dönüyordu. Omuzları çöktü, yüzü al al oldu. Her iki eli yumruktu, sıkıyordu. Çok güzel bir kadındı, uzun boyuna yakışan, alımlı bedenine daha farklı bir çekicilik katan uzun, siyah, dalgalı, kalın saçları vardı. Hep Kurdî(Kürtçe) konuşurdu; orijinal, yerel Serhedlılara özgü

Bêrîvan titredi. Duraksadı.

Omuzlarını dik tutmaya çalıştı. Büyük bir deniz dalgasına karşı koymak istercesine umarsız bir direngenlikle bütün bedeni devindi. Çelik gibi sağlam durmak için iradesi şahlandı adeta.

Karanlık bir şey Bêrîvan'ın etrafını kapladı. Kendi bedenine dokundurtmamak için diklendi. Bende fethedemeyeceğin bir şeyler var dercesine kafa tuttu o şeye Bêrîvan. Neydi o? Bir şey vardı, ama bir tek Bêrîvan onunla savaşıyor gibiydi. Bêrîvan'ı, yüreğini bileyişini, düşüp kalkışını, kararlılığını herkes fark ediyor ama o diğer şey neydi kimse bilmiyordu. Ortamı hüzünle kaplı derin bir sessizlik ve bekleyiş kapladı.

Bêrîvan her zamankinden daha cesur baktı. Kara gözleri bir şeylere kilitlendi. Kararını biledi, bütün bedeni kasıldı, usul usul konuşmaya başladı. Sesi duyulmuyordu. Ses tellerini tutan, boğan bir şey, birileri vardı.

Dünyaya geldiği günden beri Parti'yi tanıyordu. Birçok gerilla, Apocu kadro görmüştü. PKK'nin dışında ailesinin bir yaşamı olmamıştı. Okula alışamamış, hiç sevmemişti. Gitmek istemeyince kimse de git dememişti.

Evlerine gelen giden çok olurdu. Abisi de siyasal, legal parti çalışmalarındaydı. Birçok arkadaşı olurdu, onlar da eve gelirlerdi. Abisini nasıl karşılarlarsa, diğerlerini de öyle karşılarlardı. Alışkındılar.

Bêrîvan'ın ağzından cümleler damdan düşercesine pat diye çıkıverdi birdenbire:

“Bir keresinde abimle çalışmalarda olan birisi eve geldi. Aslında bizleri çok tanımıyordu, kendisi Türk’tü. O yüzden herkes ona çok değer veriyordu. El üstünde tutuluyordu. ‘Kürdler için savaşıyor.’ diyorlardı. Ben de diyordum, demek çok değerli bir insan, hep öyle bakıyordum, herkes gibi. Arada bir bana gizliden baktığında, beni seyrettiğini fark ettiğimde çok etkileniyordum, ama başka bir şey düşünmüyordum. Çünkü onlar arkadaştı. Bir de Önderliğin sözlerini söylüyor, çok şey anlatıyordu.”

Bir hıçkırık sesi girdi araya, Bêrîvan hıçkırarak ağlıyordu. Direnç ve ağıt ezgili sesi daha bir kalınlaşıp keskinleşti, sertleşti:

“Önderlik… Öö… Ön… Önderlikkk… Kim ki Önderlikten bahsederse, onun söylediklerini söylerse çok iyi bir insan sanıyordum hep. Önderlik hiçbir şeye zarar vermez hiç! Önderlik hem bizi çok seviyor, hepimizi çok seviyor. Onun için bizlere bu kadar değer veriyor ya. Bak o kadar insan onun için şehîd düşüyor. Mesela kadınlar kendini yakıyor. Rahşan Demirel gibi… Ben hevala Rahşan’ı çok seviyorum. Niye, çünkü bizim evde bir zamanlar newroz bayramlarında ondan bahsedilirdi. Rahşan’ı çok seven bir kadın gerilla gelmişti evimize, adını da Rahşan koymuştu. Çok iyi bir insandı, hani diyoruz ya kadın özellikleri, onda vardı işte. Sanki Önderlik onu anlatıyordu dün okuduğumuz çözümlemede. Şimdi şehîd ama böyle gözümün önünde canlandı, sandım ki o da buradaydı. Zaten çok özledim ben onu. İşte hevala Rahşan da Önderlikten çok bahsederdi. Hem Önderliğin yanında kalmıştı. İşte o adam da konuşunca ben de Önderliği ne güzel anlıyor, ne kadar çok şey biliyor sanıyordum. Abimin arkadaşı, Parti çalışanı olduğu için hiç kötü bir şey düşünmez sanıyordum. Böyle düşünmek bizim evde bir kültürdü. Bizim ahlakımız böyleydi. Ben artık erkeklere güvenmiyorum. Ne zaman ne yapacaklarını bilmiyorum, ürküyorum artık. Fırsatını bulduklarında gerçek yüzleri açığa çıkıyor. Bence iyi olanları var ama çok az.”

Başını önüne eğdi. Çok iddialı söylediği bu sözlerin arkasından bir şeyler daha söyleyip söylememekte kararsızlık yaşadı. Ama artık konuşacaktı:

“Sonraları abimin evde olmadığı zamanlarda da gelmeye başladı. Dergi getiriyordu, bazen gelip öyle oturuyordu. Benimle çok ilgileniyor, hep bir şeyler anlatıyordu. Ben de artık büyüdüğüm için benimle ilgileniyorlar diye seviniyordum, bir diğer yandan da güzel olduğum hissine kapılıyordum. Çünkü bana çok bakıyordu. Hissettiğim şeyleri saklamasını aslında bilmiyordum, ne anlama geldiğini çok çıkartamıyordum, nasıl olsa bir şey olmazdı. İlk defa böyle şeyler hissediyordum.”

Hıçkırarak ağlamamak için çenesini sıktı, gözlerini kapattı, derin bir nefes aldı, öfkeyle: “Ama ben ona ‘heval!’ diyordum...” Feryat edercesine çıktı sesi.

Bêrîvan’ın gözlerinden birden gözyaşları boşaldı. Nerdeyse birkaç saniye içinde bir tas su aktı gözlerinden. Ne zamandır biriktirmişti bu gözyaşlarını… Bêrîvan gözlerini silecek fırsatı bile bulamadı kendinde, omuzları çöktü, kolları yanlarına düştü. Sağanak gibi boşalıyordu yaşlar habire. Gözyaşlarını silmek için hiçbir davranışta bulunmadı. Adeta yüreğine çöken kiri temizliyordu gözyaşlarıyla.

Sesi artık daha ciddi ve dokunaklıydı:

“Yine bir öğle arası evimize gelmişti. Evde tektim. Çok sigara içmişti. Gözleri kıpkırmızıydı. Hiçbir şey anlamadım. Yine bana bakıyordu, ben habire gözlerimi kaçırıyordum. Korkudan titremeye başladım. Sonra beni çekiştirerek bir odaya götürdü. Bütün beynim dondu. Şok oldum. Adeta beynim kapandı. Hafızamda her şey silindi. Bağırmak istiyordum, sesim çıkmıyordu. Sanki sesim de şok geçirmişti.

Mesela ben gözaltına alındığımda hiç öyle olmadım. İlk gözaltına alındığımda on üç yaşındaydım. Hiç gözümü kırpmadım, mesela hiç şoka girmedim, donmadım, çünkü düşmandı her kötülüğü bekliyordum, onlara her şeyi söylüyordum. Küfür ediyordum. Direniyordum.”

Pat diye yerine oturdu Bêrîvan. Ağladı, ağladı… Hiç susmak istemiyordu. Hıçkırmıyordu bu sefer. Masum bir çocuk gibi ağlıyordu, içli içli. Gözünün yaşı bahar dereleri gibi çağıl çağıl

akıyordu. Yüzünden aşağı bir hızla inen gözyaşları bir ışık damlası gibi parlıyor, sönüyor ve düşüyordu.

Eğitim komisyonu: "Kısa bir ara." dedi. Kimse yerinden kalkmadı. Sanki hepsi taş olmuştu. Çok geçmeden sessizliği hem komutanları olan hem de dersin komisyonu olan kadın gerilla bozdu. Yanı başına oturdu. Anlattı, tekrar tekrar. "Nasıl Yaşamalı?" adlı iki ciltlik çözümle kitabından derledikleri belgeyi dört saat boyunca okumuşlardı. Buradan aldıkları perspektiflere göre eğitim görecek, ağırlıkta kişilik çözümlemesi yapacaklardı. Nasıl yaşamışlardı, nasıl yaşıyorlardı ve nasıl yaşamalıydılar. Önderliğin neler söylediğini hatırlattı kadın gerilla. Kendine bir namus nesnesi olarak bakamazdı, bir kadındı, yaşamı doğuran gücü vardı, ağlarsa hep o erkeğin etkisinde kalacaktı, o zaman bir kadın olarak her zaman kaybedecekti. Ama o erkekten hesap sormalıydı. Eğer özgür kadın olarak yaşamak, soluk almak istiyorsak bu erkeklikten hesap sorulmalıydı. Önderlik onlara bu gücü vermiyor muydu? Bunun için en başta kendisini yetiştirmeli, yeniden yaşamı öğrenmeliydi. Artık ağlamamalıydı. Şimdi eğitimde yeniden bir kararlaşmaya gitmeli, iddiasını belirtmeliydi. Kötülük anlatmakla bitmezdi, çoktu, yapılan soysuzluklara ağlasak gözümüzün yaşı yetmezdi, hani güzelliklerle dolu bir dünya yaratacaktık! "Hadi, hadi Bêrîvan topla kendini!"

Eğitim komisyonu: "Tamam arkadaşlar, devam edelim." dedi. Kimseden çıt ses yoktu. Hiç kimse ne kalktı ne de oturdu.

Bêrîvan'ın gözyaşları durdu. Ayağa kalktı, tekrardan: "Tam o esnada araba sesi geldi, babamın arabayı park ettiği duyuluyordu. Beni bıraktı, o arada ne oldu hiç hatırlamıyorum. Kendime geldiğimde odadaydım. Kapının arkasında kala kalmıştım. Bedenime değen o elleri unutamıyorum heeval bennn, unutamıyorum. Bütün direncimi kırıyor, bütün enerjimi çekip alıyor. Kendimi çok kirli hissediyorum. Doğru, sadece elleri değdi. Bence ailemin yüreği çok temiz olduğu için kurtuldum. Çünkü benim ailem gerçekten çok yurtseverdir. Bağlıdırlar. O gün eğer babam gelmeseydi… Ben şimdi burada olduğum için ailem benden onur duyuyordur."

Az önce ağlayan Bêrîvan gitmiş yerine başka biri gelmişti:

“Benim için Önderliğin dünyası çok, çok daha yücedir. Ben onun dünyasında yaşamak istiyorum.” Gülümsemeye çalıştı. Gülmeliydi, gülmek de bir direniş biçimiydi. Bunu biliyordu. O yüzden gelmişti ya dağlara, Önderliğin yanına gelmişti. “Hevala Rahşan gibi Önderliğe yakın olmak istiyorum.”

Rûken, Bêrîvan’a bakıyordu. Kendini çok yaşlanmış hissetti birden. Kadın nasıl bu kadar saf olabiliyordu! Yeryüzünün bütün saf duyguları karşısındaydı, Rûken bütün gücüyle onlara saldırıyor, ölümden, öldürmekten, yok etmekten başka hiçbir şey düşünemiyordu. Yok etmeliydi. Bakışlarıyla ezmeliydi. Baykuş gibi, tünediği evde çok geçmeden ne tür saflık varsa ölü çıkmalıydı. Saldırıyordu. Ortası yoktu. Ya ölüm ya kalım! Neden saf duygular bu kadar kendini koruyamıyordu. Boğuyordu, tutmuştu, gırtlağına her iki eliyle dayanmıştı, sıkıyordu, bu dünyayı bu çirkinlikten kurtarmak istiyordu; erkeğin kirli nefsinden, kadının kolay teslim alınışından, kolunun kanadının kırılışından…

“Önderlik” dediğinde gayri ihtiyari gözünden yine yaşlar indi Bêrîvan’ın, önünde oturan kadının yeleğine peş peşe düştü. Bêrîvan konuşmasına son noktayı koymak istiyordu ama son söylemek istediği şeyi arıyor, bir türlü bulamıyor gibiydi. Rûken düşen gözyaşlarına bakıyordu; daha bir hırçınlaştı, kinle doldu, kuvvetlendi. Erkeğin nefsinden, düşkünlüğünden sınırsız nefret etti, etti... Böylesi erkekler dünyanın en demokratı, en teorik birikime sahip olanı olsa da, komutanı, konseyi de olsa tiksiniyor, tiksiniyor asla affedemiyordu. Affederse dünya kirlenirdi Rûken’e göre. “Kinsiz kişilik…” Önderlik böyle bir şey diyordu, hatırlamaya çalıştı, hatırlayamadı, daha bir daraldı, hatırlamalıydı oysa.

Bêrîvan: “Önderliğin ifade ettiği özgür kadın çizgisinde yürüyeceğime söz veriyorum.” der demez, oturdu.

Üç günlük özgün eğitimin son gününe gelmişlerdi. Bêrîvan’ın hikâyesi ve yaşadığı içsel muhasebe hepsini çok etkilemişti. Kimilerinin çözümlemeleri ağır, kimilerininki ise normal geçmişti. Bazı kadın gerillalara sadece perspektif verilmiş, yol göstermeye çalışmışlardı beraberce. Biri eğitimde kalktığında, isteyen kişilik çözümlemesine katılıyor, eleştirilerini, görüşlerini dile

getiriyordu. Her kadın gerilla böylelikle bir diğeri oluyor, kendini bir başka kadının yerine koyarak düşünmeyi öğreniyordu. İşte mücadeleydi bu, gerillayı gerilla yapan asıl savaştı: "Kendini aşma!" "Nefsini yenme!" "Yeni bir insan olma!" "Kişiliğini arındırma!"

Komisyon olan kadın gerilla toparlama yapıyordu, az kalmıştı. Bitirdikten sonra ayakta alkışlayacak: "Bîjî Serok Apo" diyeceklerdi hep birlikte. O olmasaydı bu kadar şeyi çözemez, kendi gerçekleriyle yüzleşme gücü yakalayamazlardı. Hepsine hâkim olan ortak duygu bu idi. "Bîjî Serok Apo!" sözü bir slogan değil, arınan, çözümlenen yaşamlarıydı; yeniden yeşeren umutları; ayağa kalkan dirençleriydi… Sayamayacakları kadar çok şey, birçok şeydi.

Eğitimden hemen sonraydı. Saat beşe geliyordu. Rûken odun toplamaya gidecekti. Bir diğer gün mutfağa çıkacak gerilla için bu günden odun getirmeleri gerekiyordu. Bu rutin işlerden biriydi yaşamlarında. Kendini bastırarak, öfkeden dizlerinin titrediğini kimseye göstermemek için acele ediyordu Rûken. Hemen, her zaman odun getirdiği eski şûtik parçasını buldu, simsiyah bir yılanın boğazını kavrar gibi eğildi, şûtik parçasını eliyle kavradı, aldı. Bêrîvan'ın anlattığı her şeyden çok etkilenmişti. Ama kimsenin bu halini fark etmesini istemiyordu. Kendine güvenen bir kadın etkilenmemeliydi! Başını dik tutuyordu. Hem ne vardı, suçlu erkek değil miydi?

Derin derin nefes alıp veriyordu, elindeki bir metre kadar olan şûtikın canı olsa, kesin çıkardı. Uzaklaştı. İki metreyi geçmeyen ama oldukça sık mazı ağaçlarının içinde kayboldu, yeşil yaprakların arasında gökyüzü benek benek görünüyordu. Beneklerin arasından yukarıya doğru bakarken boğulmamak, ağlamamak için bir sebep aradı. Gökyüzü bile kirli, kirlenmiş geldi, büyük bir binanın dinamitlenip birden çökmesi gibi olduğu yere yığılıp kaldı Rûken. Hiçbir şey düşünmedi, sadece ağladı.

Kırım bitmiyordu; birini çözmeye çalışırken bir diğeri sivrilip çıkıyordu; bir halk kırılıyordu, bir kadın kırılıyordu; çocuklar, analar, bacılar... Katliam, soykırım, kırım hiç bitmiyordu. Savaş iç içe geçiyordu; düşmanla savaş bitmeden kendinle savaş başlıyordu; egemen-düşkün erkekle savaş yolun başında bekliyordu, yoksa yola

girmek o kadar da kolay değildi, hele yürümek... Güç getirmek, kırılıp dağılmamak herkesin harcı değildi. Oturduğu yerden hiçbir yeri göremiyordu, her taraf mazı, yeşil yaprak, kurumuş otlar, biraz ilerde ses çıkartan bir cırcır böceği, hemen onun yakınında kurumuş mazı yapraklarına pat pat vuran çekirge. Hiç susmadan doyasıya ağlamak istiyordu, gözünün yaşı hiç bitmesin istiyordu, taşsın, çağlasın, yüreğindeki öfkenin ateşini söndürsün istiyordu. Neden kadınla erkek arasında doğal bir şey kalmamıştı, o kadar şey dinlemiş, fark etmiş, okumuş, öğrenmişti; yine de bir türlü kabullenmiyordu. Gerçekten bir iyi, bir de kötü erkek mi vardı; iyiler iyi, kötüler zaten kötüydü; ya iyi sandıklarımız niye kötü çıkıyordu? Duran gözyaşları tekrardan ağır ağır, süzülürcesine yanaklarından inmeye başladı.

Ağladı… Ağladı… Ta ki Zelal: "Hevala Rûken ne oldu?" diyene kadar.

Rahatlamadı, ta ki Zelal'e birkaç şey anlatıp, içindekileri biraz dökene kadar. Zelal, Rûken'in neden böyle çok etkilendiğini bilmiyordu, ama Rûken'deki bu duyarlılıktan çok etkileniyor, Rûken'e çok bağlanıyordu.

SENİ ÇOK SEVİYORUM ÖNDERİM!

Ocak ayının ortalarıydı. 2010 yılı geride kalmış 2011 yılı takvim yapraklarında, saat göstergelerinde yerini çoktan almıştı. Ve kendi yatağında ilerleyerek gidiyordu.

Bu yılı bir başka geçirmek istiyordu Rûken. Burada, bu taburda olmak, bu bölükte yerini almak, yetiyor muydu? Yetmediğini düşünüyordu. Yılbaşından beri içinde biriken bir gerginlik vardı. Her ne kadar yeni yılın başlangıcı Kur-tî çocuklar için 21 Mart ise de ocak ayı başladığında bir yeni yıl havası oluşuyordu. Yüreğine hisler bir hücum ediyor, bir kıyıya çekiliyor, ortalık sütliman oluyordu. İşin en kötü tarafı Şubat'a, kara Şubat'a pek bir şey kalmamıştı. Bu ay kendi başına bir stresti, karaydı, ağırdı, zordu, sancıydı. Ancak ondan sonra bahar gelecekti, bahar… Şubatın bitmesiyle deli, çılgın, her an kafasına neyin eseceği belli olmayan mart ayı gelecekti. Ardından daha nazlı, toprağın bin bir çeşit çiçek tohumuna gebe kaldığı nisan ayı gelecekti dağlara. Yapraklar açacaktı yavaş yavaş. Gökyüzü, yağmurlarıyla besleyecekti toprağı, yeryüzü güneşin ışınlarıyla git gide ısıtacak, bereketi güçlendirecekti, bahar emekleyen bir çocuğun birdenbire ayağa kalması gibi güçlenecek, iki ayağının üstünde duracaktı; güle, çiçeğe duracaktı mayıs ayıyla… Baharlaşacaktı gerillalar da. Bütün baharı dolu dolu bütün çıplaklığıyla yaşayacaklardı. Tek barınakları dağların kendisiydi. Martta tedbirli davranacak, nisanda bol bol ıslanacak, mayıs ile rahata ereceklerdi; günlük güneşlik olacak, renk renk çiçeğiyle süslenecekti dağlar da. Şimdiden baharı yaşıyordu, bekliyordu Rûken. Baharın çabuk gelmesini öyle çok istiyordu ki.

Annesi ne zaman düşse aklına yüreği özlemden ölüp tekrar doğardı. O gün içi bir tuhaftı. Annesi bir yabancı gibiydi. Annesine dair kimi şeyleri kafası almıyordu, ama yüreği her zamankinden daha fazla annesini sahipleniyordu. Bir araya getiremediği, birbirine bağlayamadığı onca şey bütün benliğine hücum ediyordu. Kendisiyle şimdi nasıl baş edecekti?

Kaç gündür bu ruh halinden kurtulamıyordu. Çok sessizleşmişti. Ah, şu zaman bir dursaydı, bir fırsat verseydi, ne iyi olurdu.

Köşeye sıkışmış, çaresizlikle çare arayışı arasında bitap düşmüştü. Öyle şeyler aklında ayaklanıyor, öyle hisler içini bürüyordu, anlatamıyor, anlamıyordu. Bir çatışmanın ortasında ne kan görmek ne de kana dokunmak istiyordu. Gözünü kapatmış görmüyordu, oysa her yanı kandı. Kan kokusundan baygın düşecekti, kayıp gitmek istiyor, tez elden ölüme yoldaş olmak, kurtulmak istiyordu. Gözünü açmak istemiyordu. Hasta gibiydi, halsizdi. İçindeki kavga bütün enerjisini sömürüyordu.

Annesi ona ne çok şey öğretmişti, ne çok şey… Ya öğretemediği şeyler… Onun da bilmediği şeyler… Düşe kalka ayırtına vardığı şeyler… Yine de yaşama dokunuşu, derleyip toparlaması, bitap düşmemesiyle adeta hayat ağacıydı Hatice Ana. Havva anadan bile daha sadıktı yaşama, teslim etmediği ne çok şeyi vardı, boynunu kimseye bükmüyordu ama mecburiyetin doğurduğu onca şeyle, zorluklarla boğuşmuştu. Mecburiyetlerin anası olmuştu zamanla; katlanmayı öğrenmişti, dayanmaktan başka dayanağı kalmamıştı birçok ana gibi. Yaşam ipini kolay kolay bırakmaz, teslim etmezdi Âdem'e, hiçbir kaburga kemiğine ihtiyacı yoktu aslında. Bedenine bir ruh armağan etmeye niyetlenmemeliydi kimse, sadıktı kendi ruhuna Hatice Ana. Rûken dağlarda öğrendiği onca şeyle saniyenin, dakikanın peşinden koşması gibi dönüp duruyordu yaşaman etrafında. Bir saat gibi işleyip duruyordu kafasında sorular, cevaplar. Kim kurmuştu bu saati? Özgürlük zamanına daha ne kadar vardı? Daha ne kadar dönüp duracaktı yelkovan. Öğrenmek bazen çok pahalıya mal oluyor, insanı yerin dibine koyuyor çıkartıyordu.

Hakikati öğrenmek, kendinle yüzleşmek öğrenmenin en zoru, en belasıydı.

Annesi ona her şeyi öğretememişti, artık bunu biliyordu. Ağlamaklı ve de sertti yüreğinin gözesi. Yüzü yeni yüzeye yayılmış alçı gibi donuk, kalıp halindeydi. İki zıt uç arasında kayboluyordu. Suçluyordu. Kızıyordu. Ardından üzülüyor, daha bir yüreğine darılıyordu. İnsan annesine kızar mıydı? Bir o yüreğine, bir yüreği ona darılıyordu. Bir o, bir yüreği vardı, bölüğün, kalabalığın, arkadaşlarının gelgitlerinin ortasında, gece sessizdi. Sanki bir tenha yerde tek başınaydı, bir yeryüzü vardı bir gökyüzü ve ikisinin arasında yapayalnız kalmıştı. Sıkışıyordu. Annesine bir şeyler söylemeye çalışıyordu, annesinden de cevaplar bekliyor, ama duyamıyordu… Hisleri annesini bulamıyordu. Acaba şimdi ne yapıyordu? Ne düşünüyordu? Bu gün ne iş yapmıştı? Bensiz kesin çok yoruluyor, ama kesinlikle dayanıyordur o. Benim annem direngendir. Ah annem! Ah dostum!

Sıkkındı. Eziliyor, boğuluyor, tutunacak bir dal arıyordu. Şikeftın ağzında oturuyordu. Dışarıya bakıyordu. Kar soğuğu dağları esir almış, hafif bir rüzgâr Zap'ta dolaşıyordu. Belki devriye atıyordu, dağların nöbetini bir biz mi tutuyoruz, dağlar da kendi canlılığını koruyor, devam ettiriyor her nasılsa. Esen yelden, gecenin delici karanlığından, gökyüzündeki yıldızlardan, taştan, topraktan, ara ara kulağına gelen arkadaşlarının seslerinden bir medet umuyor, bir şeyler arıyor, bekliyordu Rûken. Bir sesini duyan, içindeki zorlanmaya dur diyen olsaydı. Ah!

Garipti. Yüreği tuhaftı.

Annesi güçtü. Annesi güçsüzdü.

Annesi onu koruyordu. Annesi onu bugüne hazırlamamış, açıkta bırakmıştı. Savunmasızdı.

Annesi yanındaydı. Annesini bulamıyordu.

Annesi konuşuyordu. Annesini duyamıyordu.

Annesi şefkatliydi. Rûken öfkeliydi.

Annesi masumdu, gayretli. Rûken zordaydı, bezgin.

Annesi görünmüyordu. Rûken bir sığınak arıyordu.

Rûken annesi, annesi Rûken… Yüreği bir anne oluyor, bir Rûken oluyordu. Yüreğinde iki kişiye yer bulamıyordu, ama yüreği tek kalamazdı, harcı öyle karılmamıştı. Annesiz yürek olabilir miydi? Bu yürek anneyle nasıl yaşayacaktı? Anne neydi, kimdi, nasıldı, neye benzerdi ki: Ülke, sevda, onur, yaşam, savaş, zafer, yenilik, var oluş… Her şeyden çok onu anlamaktı. Anne anlamdı, anlamaktı, anlamlandırmaktı. İlk defa bu kadar çok annesini anlamak istiyordu, çünkü kendisini anlamak istiyordu. Rahatladı. Bu gece aradığı şey buydu; anlamak istiyordu. Rêber Apo'nun ne demek istediğini anlamak istiyordu. Zorluğunun, körlüğünün, çaresizliğinin içinde gezinirken, şimdi her şeyden, herkesten çok hissettiği o insanı… Oturduğu yerde dizlerini karnına doğru kırarak çekti, birbirine kenetlediği elini başına yastık yaparak sırt üstü uzandı. Dizleriyle ağır ağır tempo tutuyor, sağa sola getirip götürüyordu; bir dengbêje eşlik eder gibi, içli bir şeyi yaşar gibi ağır ve acılı bir tempoyla. Çok derinlerden, yüreğinin derinliklerinden gelen bir stranı dinliyordu. Sözlerini tam seçemiyordu, ama ezgisine kendini kaptırmış gitmişti.

Etkilendiğini biliyordu. Hem de çok etkilenmişti. Kendinden bile bunu saklıyordu. Rêber Apo'nun sözleri onu adeta sarsmıştı. Kendi sarsılmasından kaçmaya çalışırken hep Rêber Apo'yu karşısında buluyor, kendi kendini mahvediyordu.

Gece halen tenhaydı, ıssızdı, sırtından bütün bedenine doğru soğuk ilerliyor, yavaş yavaş esir alıyordu. Üşümeye başlamış, bir dal gibi hafif hafif titriyordu. Yerinden kalktı, içeriye yöneldi.

İçeriye girmişti, her zamanki yattığı yerde oturuyordu, herkes yatmış olmalıydı, ses seda yoktu. Birden ayılır gibi oldu, ne zaman içeriye girmişti ne zamandır öyle oturuyordu, düşünecek gücü kendinde bulamadı. Uyumak için uzanacağı yerdeydi. Yeleğini çıkartıp yastık yapacak şekilde katladı. Uyuması gerektiğinde karar kıldı. Eğer böyle dalgın dalgın gezinmeye devam ederse düşünce âleminde sabahı akşamı birbirine karışacaktı.

Rûken'in sağ tarafında listeci gerilla elinde nöbet listesi bir şeylerle uğraşıyordu. Acaba bu gece nöbeti var mıydı, çok yorgun,

vücudu kırgın, halsizdi. "Umarım nöbetçi olmam!" diye düşündü. Listeciye sormaya da utandı. Gerillada kimse nöbet saatini sormazdı.

Listeci yanında hızla geçip giderken Rûken'den taraf hiç bakmadı, ama farkındaydı, Rûken uzanmıştı. Hasta sandı, galiba sancısı var, diye aklından geçirdi listeci.

Rûken gözlerini yumdu. Halen kafası çok meşguldü. Dizlerini karnına doğru çekti yine, başını dizlerine doğru büktü sağ yanının üstüne yatar haldeyken. Gece nöbetini hatırlayınca hemen uyuması gerektiğini düşündü tekrardan. He ya, hemen uyumalıydı, ne olur ne olmaz, ya nöbette uyursa! Şeytan kulağına kurşun! Battaniyeyi başına çekip uyumaya çalıştı.

Battaniyeyi başına çekmesiyle gözlerine çöken karanlığın içinde birçok şey gelip gitmeye başladı. Sanki iyi yapmamıştı, uyumasa mıydı? Kalkmayı düşündü. Hemen vazgeçti. Deneyecek hali yoktu, yerinden kalkmayı düşünmek bile onu yordu. Nöbeti vardı, ne yapıp edip uyuması gerekiyordu; nöbet, nöbet vardı.

Uyumak için gözlerini sıktı, içi daha bir sıkıldı, bütün bedeni gerildi, bir yumruk gibi oldu. Artık uykusu falan kalmamıştı. Şimdi ne yapacaktı? Ne yapsaydı?

Ya nöbette uyursam, öleyim daha iyi. Asla arkadaşların karşısına çıkıp nöbet için özeleştiri veremem. Yerin dibine gireyim daha iyidir. Uyu, uyu… Uyumam lazım.

Cesur olmalıyım, daha fazla cesur olmalıyım. Kendini bastırmak ile ikiyüzlülük aynı şeydir, diyor Önderlik. Böyle olan kişi hiç gelişemez tabi ki.

Çözümlemeyi çok dikkatli seyretmişti. Birinde 04.02.1996, diğerinde de 07.06.1996 yazıyordu. İki videokasetin biri uzun, diğeri kısaydı. Nasıl Yaşamalı, çözümlemesiydi. Bu ikinci defadır aynı çözümlemeyi seyrediyordu. Daha önce dinlediğinde çok ağır gelmişti, pek bir şey anlayamamıştı. Rêber Apo'nun söylediği, çözümlediği şeylerin altında ezilmişti. Hiç sesi çıkmamış, yerinde kıpırdayamamıştı bile. Şimdi içinde bir çatışma olsa da birçok şeyi artık anlıyor, birbirinden çıkartıyordu. Kendisini bir yere kadar çözümleyebiliyordu. Rêber Apo ne çok şey dile getiriyordu, sanki kendisini dile getiriyordu. Hem de aynen kendisini; tıpa tıp. Her şeyi

tekrardan gözünün önünde canlandırıyor, ayrıntıları daha iyi fark ediyordu.

Rêber Apo kadınların olduğu bir odadaydı, çok duyarlı, dikkatli, saygılıydı. Hiç sıradan bir yaklaşımı, bir mimiği bile yoktu. Üzerinde krem rengi, bizim dağda giydiklerimizin aynısı bir mont vardı. İlikliediği düğmelerinin, göğsüne kadar çektiği fermuarının üstünde iki elini göbeğinde birleştirerek dikkatle, özenle konuşmasına başladı. Biraz kendisi konuştu, sonra oradaki kadınlarla diyalog kurdu. Rûken (Rûken Garzan) diye birisi vardı, hemen Önderliğin yanında oturuyordu. Ne kadar şanslı! Acaba biz de bir gün Önderliğin yanında oturabilecek miyiz?

İlk seyrettiğinde adaşı olduğu için Rûken'in dikkatini çektiğini sanmıştı, şimdi öyle olmadığını daya iyi anlıyordu.

1997 yılında ben altı yaşındaydım. Rûken şimdi nerde acaba? Belki de görmüşümdür. Yoksa o Rûken ben miydim? Ben miydim oradaki? O odadakilerin kesin büyük bir kısmı şehîd düşmüştür. Rûken'e ne olmuş acaba? Keşke ben de onun gibi bazı şeyleri Önderliğe bir bir söyleseydim. Ama niye bütün dertlerimizi Önderliğe söylüyoruz ki? Anlamak için, bize bir şeyler anlatması için.

Heyecanlandı. Kalbi battaniyenin altındaki karanlığı terk etti, Zühal yıldızına kadar ulaştı, bir umut yüreğine doğru yürüdü. Bütün bedeni ürperdi, sallandı, yenilendi. Önderlik beni de o kadın arkadaşları dinlediği gibi dikkatle dinlerdi kesin. Kim bilir bana ne çok kızardı, ne çok…

"Yaşam gücünü kazanmış kadın… "

"Kadının güç haline gelmesi… "

"Bir kadına yapılan haksız, geri yaklaşımın bütün kadınlara yapıldığı sonuna kadar anlaşılmalıdır."

"Net, keskin davranışlar…"

"… Bu gücü mutlaka göstermelisiniz!"

"Kolay seven, kolay sevgi bekleyen kadın da sıradanlaşmaya, alçalmaya mahkûmdur."

"… Özgürlük ilişkisi adı altında güdülerin basitçe teminine…"

Rêber Apo'nun ağzından duyduğu bu sözleri özümsemeye, bütün zihin dünyasına hâkim kılmaya çalışıyordu battaniyenin altında. Yine kendi üzerine düşünmeye, kendine kızmaya devam etti. Kafası kurulmuş bir saat gibi çalışmaya devam ediyor, yelkovan en sonunda akrebi harekete geçiriyor ve zaman ilerliyordu.

Zaten arkadaşlar bana hep diyor, sen mükemmeliyetçisin… Galiba hem iyi, hem kötü bir şey bu. Hem ne olmuş bir şeyin en iyisini istemek, yapmak kötü bir şey mi? Keyfiyetçi olanı kimse sevmiyor, ama daha mükemmelini yapmaya çalışanı da eleştiriyorlar. Nasıl anlayacağım ben şimdi bunu. Acaba Önderlik hiç kimseyi sen mükemmeliyetçisin diye eleştiriyor mu? Önderlik söylediği için kesin bizimkiler de bunu biliyor. Yoksa nerden bilecekler. İşte önemli olan Önderliğin ne demek istediğini anlamak, ben bunu başarabilmeliyim.

Bütün bedeni yoruldu düşünsel çatışmaların gelgitleri arasında. Ve halen uykusu gelmiyordu. Yol almak istediği şeyler vardı. Cevap bekleyen sorular vardı kafasında, hem de hayati. Beyin kendi tedbirini alırcasına durmadan çalışıyordu. Hemen bu konuyu atlayıp ilerlemeye devam etti. Çözümlemedeki Rûken'in söyledikleriyle, Sozdar'ın anlattıkları arasında kaldı, biraz durdu, gözleri doldu. Rûken'in ayağa kalkışı, gözlerine düşen siyah perçemi, üzerindeki tuhaf şekilli kazağı, habire "Doğrudur Başkanım." deyişi bir buğunun yarattığı bulanıklıktan kurtularak yavaş yavaş netleşti kafasında. Sanki hemen yanı başındaydı, sesi kulaklarını dolduruyordu. Rûken'in söylediklerine Rêber Apo sorularıyla, cevaplarıyla karşılık veriyor, diyalog uzayıp gidiyordu. Rûken:

"… 'Özellikle ülkede, özellikle erkek arkadaşların komuta yapısı birçok noktada kadın arkadaşların kullanılması ve yanlış yaklaşımların sergilenmesi, gerçekten de görüyoruz, bugün ülke içerisinde, pratiklerimizde yaşanıyor özellikle birçok komuta yapımız Önderlik gerçeği adı altında bir takım yaklaşımlarda bulunuyor.'

'Ne gibi?'

'Özellikle ilişki, sevgi ilişkisi…'

'Ne diyorlar, bununla Önderlik bağlantısı nedir? Size nasıl anlatıyorlar?'

'Önderliğin sevgi ilişkisi, sevgi boyutu böyledir. Bize sevgi boyutu yasaklanmamıştır veya sevgi olmalıdır benzeri yaklaşımlar sergileniyor komuta kademesi tarafından. Ve bunda biz kadın arkadaşlar çözüm olma gücünde oldukça zorlanıyoruz.'

'Peki, o sevgiyi gösterebiliyorlar mı? Sizi memnun edebiliyorlar mı?'

'Aslında, Başkanım, memnun edilmekten ziyade biz yaşamdan alıkonuyoruz. Çünkü korku var, çekiniyoruz. Gerçek sevginin nasıl olduğunu da bilmediğimiz için, tam kavramadığımız için…'

'Öğretmeden…'

'Doğrudur Başkanım…'

'Tek taraflı uygulatıyorlar. Ve bu da sizi çok zorluyor. Böyle komutan çok mudur?'

'Vardır Başkanım.'

'Onların hepsi ikiyüzlüdür. Ve kesinlikle Önderlik de öyle öğretmemiştir. Nitekim bunu buradaki geniş anlatımlarla görüyorsunuz. Önderlik hiç öyle kız sevmez, öyle kadınla ilgilenmez veya nefret eder. Tamamen bir sahtekârlıkla karşı karşıyayız. Önderliğin öyküsünü gördünüz, nasıl sevgi savaşında ilerliyor. Yani tarihte belki eşine ender rastlanan bir yaklaşım, savaştır bu, hangi komutan böyle yapmış? Bence siz çok zavallı, fazla düşüncesine, iradesine hâkim konuda değilsiniz. Önderliği ağızlarına aldıklarında yaşadığı savaşları, kadın savaşlarını hatırlatmalıydınız. Kadın özgürlüğü uğruna teorik ve pratik olarak gösterdiği çabayı öne sürmeliydiniz. Bir çırpıda şunu söyleyebilirdiniz: 'Sen kadın özgürlüğü için ne yaptın? Savaştığın kadar sevebilirsin, benim özgürlüğüm için, özgür olarak da sen benim için ne yaptın? Beni tanıyor musun, sevilebilecek bir durumda mıyım?' Bu soruları niye siz sormadınız? Korktunuz, kölesiniz. İçinizden biri gelsin tek taraflı bir dayatmayla beni sevsin hele, ben kendimi savunabilirim. Ölçülerim var. Bu ölçülerime uymayan kadın bana kendini dayatamaz. Bu sizler için de geçerlidir, ölçülerinize uymuyorsa

elinizin tersiyle itersiniz. O kadar kölesiniz ki, geliyor kof bir şekilde veya örgüt gücünü, yetkisini kullanarak 'gel seni seveyim Önderlik adına' bunu feodaller bile böyle yapmaz. Ne kadar geri olduğunuz ortaya çıkıyor. Sevginin kanunları var, Önderlik bunu söyler. Söyle sevginin kanunlarını diyeceksin… Ayriyeten sevgi için güzellik ölçülerini koy, beni gerçekten sevebilir misin? Sevgi için neler gereklidir, söyle?' …"

Tabii ki ben boyun eğmişsem Önderlik ne yapsın! PKK'de boyun eğen kadın suçludur, diyor Önderlik, çünkü kadının kendini savunma gücü var, ama ben yeniydim, hiç birini bilmiyordum işte! Herkesi bir sanıyordum, sonra da ikiye ayırdım; iyi erkek kötü erkek… Artık daha iyi anlamak istiyorum Önderliği, çok daha iyi…

Uykuya dalmıştı ki nöbetçinin sesiyle irkildi, acaba geç mi kalmıştı, asla böyle bir şey olmamalıydı; asla, asla! Hemen kalktı oturdu. İlk uzandığı haliyle hiç kıpırdamadan öyle yattığı yerde kalmıştı, bir yanı tutulmuş, başının altına gelen kolu kötü uyuşmuştu. Canhıraş kendine gelmeye çalışıyordu. Nöbet… Nöbete geç kalmamalıydı. Nöbet için eleştiri gelmemeliydi.

Nöbet yerine yöneldi. Çok mu geç kalmıştı. Nasıl olmuş da uyumuştu. Bir türlü hatırlayamıyordu. Nöbetten dönen Avesta ile şikeftın çıkışında karşılaştı, soğuktan burnu kızarmış, üst üste giydiği kazak ve ince yağmurluğun altında çok şişman gözüküyordu. Avesta yanından geçip gitti, hiçbir şey demedi. Birden bir boşluğa düşmüş gibi oldu, sarsıldı Rûken. Binlerce yıldır hep aynı yerdeymiş gibi, öyle çakılı kaldı. Kafası hiçbir şey almıyordu. Ne olmuştu? Niye nöbet listesini vermemiş, nöbeti devretmemiş, tekmil vermemişti? Ha yok, Avesta nöbetçi değil o zaman. Peki kimdi? Üşümüştü Avesta, gözünden uyku akıyordu, hızla mangaya yöneldi. Uykuya dalmıştı bile, rüya görüyordu belki de. Rûken halen kalakaldığı yerde bocalıyordu.

Ondan herhangi bir komut beklemeden ayakları onu nöbet tutulan yere doğru yöneltti. Nöbetçi Rûken'i görünce şaşırdı. Rûken raxtını takmış, başına yeşil askeri kefiyesini örtmüş, silahını da koluna takmış tam bir nöbetçi gibi hazırlanıp gelmişti. Afallayan nöbetçi:

“Aaa, heval Rûken, ne oldu?”

Şaşıran Rûken:

“Ben ne zaman nöbetçiyim?”

“Dur bir bakayım.”

“Galiba yoksun. Yo, işte yoksun!”

“İyi baksana.”

“Yemin yoksun.”

“Ya yazdı sanki.”

“İmanıma yoksun. Hadi şevbaş heval Rûken! Git rahat rahat rojbaşa kadar uyu.”

Nöbetçi listesini cebine yerleştiren nöbetçi şikeftın en son ucunda, karanlıkta kayboldu. Rûken tekrar yerine döndüğünde büyük bir ihtimal nöbetçi bir saatlik nöbetini yarılamıştı.

Yine battaniyeyi başına çekti, karanlıkta boğuldu. Battaniyeyi üzerinden attı, başını dışarıya çıkardı, şikeft zaten karanlıktı. Nöbet değişimi olurken fener yakıyorlardı, hepsi o kadar.

Hemen uyumalıyım, hemen! Sabah derste uykum gelir. Zaten kimseyle alıp veremiyorum, gerginim. Kesin eleştiri alırım. Boşu boşuna arkadaşların gündemine gireceğim. Uyumalıyım!

Yine kendini sıktı, büzdü, gerdi. Uykusu cin olup uçmuş, Rûken ifrite kesilmişti. Ne yapsam uyusam, hemen uyusam! Hemen hemen!

Uyumak için cebelleşirken Sozdar Avesta’nın anlattıklarını düşünür halde buldu kendini. Rêber Apo diyordu ki, iyi yapmış, bir kadın kendini savunabilmeli, biz bu gücü ve yolu size verdik.

Zagros eyaletinde bir bölük komutanı, yeni katılan bir kadın gerillaya, “Seninle ikimiz bir göreve gideceğiz.” diyor, o zamanlar kadının özgün örgütlemesi olmadığı için bölük komutanının dediğini doğal olarak yerine getirmesi gerekiyor kadın gerillanın. Bir diğer yandan da göreve gideceği için heyecanlıdır kadın gerilla. Düşüyorlar beraberce yola. Bölük komutanı önde o arkada bir günlük yol gidiyorlar; bölük komutanı sürekli kadını oyalıyor. Artık gerilla birliklerinden oldukça uzak bir yerdedirler. Kadın gerilla geldikleri yerleri ilk defa görüyor, araziye tam hâkim değil. Artık geri dönmesi pek de mümkün değil o kadar yol yürümüşler. Üstüne

üstelik bölükte hiç kimse sormuyor niçin gittiklerini. Çünkü erkek komutandır, bir görevdir diyor o kadar. Nihayet bölük komutanı o kadar yol yürüdükten sonra görevin içeriğini açıklıyor: "Seni kaçırdım, artık saflardan ayrılacağız, dönmeyeceğiz, seni eve götüreceğim sonra evleneceğiz." diyor. Kadın gerilla başlıyor diretmeye, her ne kadar böyle bir şey olmaz diye diretse de, bakıyor erkeğin ikna olacağı yok, zorla ne yapıp edip götürecek, susuyor. Gece oluyor kadın gerilla yorgunluktan uyama numarası yapıyor, bölük komutanının da uyumasını bekliyor, nihayet rahat, büyük bir şeyi başarmış olmanın verdiği büyük güvenle uyuyor. Bölük komutanı uykuya daldığı vakit, onu tarıyor, silahını raxtını alıyor, gittiği yoldan dönüp gerillalara ulaşıyor ve silahını raxtını verip teslim oluyor: "Ben Önderliğe bağlıyım, bu ihanetti, bir kölelikti o yüzden vurup gelmek zorunda kaldım." diyor.

Çözümleme videosunda Sozdar Avesta'nın Önderliğe anlattığı bu olaya öyle bir dalmıştı ki, uyumak bir yana karanlığın içinde beyaz bir noktaya pürdikkat kesilmiş bakıyordu Rûken. Gözbebekleri son kertesine kadar açılmış, daha iyi görmeye, anlamaya çalışıyor gibiydi. Olayın tam içindeydi. Bir kadının yerine geçiyor kahraman oluyor, bir erkeğin yerine geçiyor ölüyordu. Yargılamıyordu. Bütün saflığıyla olayın kahramanının tahtına çıkıyor, oturuyor, oradan dünyaya bakıyor, cesareti içine çekiyor, iradeyi kokluyordu.

Tam bu tahta çıkmışken, Rêber Apo çözümleme yapıyorken, kafasında sözleri çınlarken uykusu ağırlaştı, beyni yavaş yavaş kapanıyordu.

"Güzellik kazanılacaktır! Özgürlük kazanılacaktır! Savaş da kazanılacaktır!"

"Ben öyle kendini kolay aldatmayan bir kişiyim. İnsanı anlarım. Müthiş tecrübelerim var. Binlerce böyle kız gördüm ben ve çoğu bilmez beni nasıl hançerlediklerini."

"Yaşama böyle saygısız olan, yaşama böyle hakkını veremeyenin savaş diye bir sorunu olamaz. O savaşla oynar ve kaybettirir."

"Kadınla olur, ama nasıl kadın?"

Ara ara uyandı, Rêber Apo'nun dediklerini hatırladı tekrardan, tatlı bir uykuya daldı. Ama Rêber Apo hep konuşuyor, gür ve yalın sesi karanlığın içinde dönüp duruyordu. Uykunun kollarında kendinden geçmiş, çıktığı tahtını da çok beğenmişti. Her gittikçe Rêber Apo'nun sözleri kafasında daha bir aydınlık kazanıyordu, içine bir huzur tesir ediyor, yavaş yavaş bütün bedenine güzel bir koku gibi yayılıyor, mest oluyordu. Bu kokunun esiri oluyor, gerçek hayata dönmek istemiyordu. Kahraman olarak kalmaya devam etmek istiyordu. Düşüren erkeği de, boyun eğen kadını da artık hiç tanımıyordu, hiç onları görmemişti. O başka bir âlemde, saflığının izinde, hiç kimsenin dokunamadığı, el atamadığı bir cennetteydi. Ne kimse onu kandırıyor, ne kimseye kanıyordu. Ne yalan vardı, ne aldatma; ne kölelik vardı, ne boyun eğiş.

Rûken inliyordu. Bağırmak üzereydi. Çığlık koparmak üzereydi. Hemen yan tarafında uzanmış olan kadın telaşla seslendi: Rûken! Rûken!

Rûken, onu duymuyordu hiç. Korkmaya başladı, daha bir telaşlandı kadın gerilla. Rûken, daha önce hiç böyle olmamıştı. Çok kötü bir rüya görüyor olmalıydı. Üstünde battaniye yoktu. Başının altında raxtı, yeleği vardı. Başını hafif hafif yastık yaptığı raxtına vurmaya başladı Rûken. Rûken'i nasıl uyandıracaktı, endişelendi, ne yapacağını şaşırdı. Kolundan tuttu salladı, daha bir şiddetle seslendi: Rûken! Rûken! Rûken! Heval! Heval!

Rûken korkuyla, panikle, öfkeyle ona dokunan eli bir hışımla itekleyerek oturdu. Nefret ediyordu bir elin ona dokunmasından. Nefesiyle boğuşuyordu Rûken, göğsü bir körük gibi kalkıp iniyordu. Gözleri bir tepsi gibi açılmış karşısındakine bakıyordu. Nefes nefese kalmış bir kadın vardı karşısında, o bir erkek değildi Rojbîn idi. Rûken'e sorular soruyordu Rojbîn: "Ne oldu? Kötü bir rüya mı gördün? Neyin var? İyi misin? Heval, ben çok korktum. Su getireyim mi sana?"

Bir kadın sesiydi. Az kalsın, vuracak, ağzına geleni ona söyleyecekti Rûken. Rahatladı, bir kadın vardı yanında.

Rûken yavaş yavaş anlıyordu, kendisine seslenmişti, oysa hiç duymamıştı. Geçiştirdi: "He, rüya… Bir rüya gördüm heval. Hatırlamıyorum neydi."

Saat gecenin üçüydü. O eli hissetmişti. Tenine değen elden korkmuştu, çok korkmuştu. Rojbîn tekrar uzandı, uykuya daldı.

Büzüldü. Karanlığın içinde bir nokta kadar kaldı. Küçücük oldu Rûken. Bütün bedeni sarsılıyordu. Tiksiniyor, nefret ediyordu; erkeğin ona dokunan elinden artık intikam almak istiyordu. Yavaşça sağ tarafından birine doğru yaklaşmaya çalışıyor, korunmak için ona doğru ilerliyordu. Bir denizin üzerindeki kayık gibi salınıyor, suyun kendisini sağ tarafındakine doğru götürüyordu. Onun yanına yaklaşacak, içindeki fırtına dinecekti. Biliyordu. Biraz daha geri geri, sağa doğru hayal meyal içinde kayınca, heyecanla irkildi, sandı Rêber Apo yanında oturuyor, sandı Rêber Apo onu kolunun altına alacak, bütün militan kadınlara sarıldığı gibi sarılacak, korkma, bak ben buradayım, diyecekti. Dirildi, binlerce kez bıçaklansa da, sanki hepsi bir anda sağ olmuş, bir bir kapanmış, hiçbir şeyi kalmamıştı. Duygulandı, yüreği serinledi, rahatladı. Kendine ne olduğunu anlayamıyor, kendine güç getiremiyordu o gece.

O gece defalarca o elden nefret etti, tiksindi. Geçmişle gelecek keskin bir kılıçla ikiye ayrılmış, geleceğini savunmaya çalışıyordu. Geçmişinin içinde kıvranıp duruyordu. O el geçmişini kirletmiş, sanki içinde bir şeyleri kurutmuş, ezmişti. O elden, ona uzanacağını sandığı erkeğin elinden defalarca tiksindi, nefret etti.

Abisi de gelip girdi tüm bu kargaşanın içine. Nerden gelmişti aklına anlayamıyordu, ama engel de olamıyordu. O zaman daha çok küçüktü. Abisi ablasını dövmüştü. Kimse bir şey yapmamıştı. Öyle bir dövmüştü ki, ablası evin balkonundan aşağı düşmüş, herkes sakat kalacağını sanmıştı. Oysa kadın güzeldi, yaşamdı. Abisi o gün yaşamı dövmüş, içindeki yaşamın ışığını çalmıştı. İçinde bir şeyler usulca körelmiş, yaşamdan ürkmüştü.

Önderlik doğru söylüyordu, yaşamı tanısaydım, bilseydim, savaşmasını da bilirdim, asla bir erkek karşısında o kadar ezilmezdim. Çünkü kötü hiçbir şey yapmadım, bazı şeyleri aklımdan bile geçirmedim. Ablam öyle dayak yediğinde annem, yaşlı dostum

da hiçbir şey yapamamıştı. Erkeğe teslim olmak böyle başlıyordu işte. Haksız da olsa, bir şey diyen yok; bir şey dense de dinleyen, ağırlığına giren erkek yok.

Erkeğin kirli nefsi… Hayvansı bir şey, yok eden, kadının bütün algısını bir katliam gibi, kırım gibi alıp götüren bir şey… Unutmak istediği, asla kimseye anlatmadığı bir şey! Abisinin yarattıklarını nasıl tarif edebilirdi ki!

Ya ablam, ablam…

İçinde bir nefret, öfke gizlenmiş; abisinin elinden her zaman o çocukları kurtarmak için çılgınca çalışmıştı Rûken. Abisinin çocuklarına aşırı ilgisi bundan kaynaklıydı.

Abim çok öfkeli ve asabiydi. Bir erkek kadına karşı acımasız olduğunda nedense herkes sus pus oluyordu köyde. Bir erkek kadına kızdığı zaman dövüyordu, aklına esen her şeyi acımasızca yapıyordu, ondan sonra da kadın onun karşısında artık hep boyun eğiyor, ne dese de bir şekilde kabul ediyordu. Çaresizdi.

"Taaa o zamanlardan kalan bir bilmeceydi bu kafamda. Hep cevabını aradım. Artık daha iyi anlıyorum annemi. Önderliğin 'Amargi' dediği, asıl anaya dönüş böyle başlayacak, anlamakla, farkına varmakla, köleliği ret edecek yaşama katılmakla, egemen erkekten kopmakla… Annemin çok acı çektiğini hissediyorum, çok iyi biliyorum Gönül Deryam'ın yüreği yanıyor benim için. Bana karşı hisleri olmasa onu böyle hissedemem. Bu hislerim anlamam için beni güçlendiriyor.

Önderliğe gerçek anlamda bağlılık, işte anaya dönüş budur bence. Yoksa annemi, can dostumu tanıyamam. Önderlik anlatınca, anlam verebiliyor, çare buluyor, çözüm olmak istiyorum.

Ya o ilk gördüğüm gerillalar… Ne kadar insandılar, ne kadar temizdiler, candan can, güzelliğin en arı haliydiler. Özlemişti. Onları özlemişti. Hem de ne çok... Oysa hepsi şimdi şehîd idi."

En son Xakûrkê'de gördüğü Elwend şimdi neredeydi acaba? Şehadetini asla kabullenmediği Serhedlerin komutanı Sîdar… Ne kadar güzel gülümsüyordu yine. Bir erkek nasıl bu kadar sade ve anlam dolu olabilirdi. Sîdar, ilk katıldığı o zamanlar Önderliği ne çok anlatmıştı ona, ne çok anlamasını istemişti. Ne çok seviyor,

hissediyor, yaşıyordu onu; Önderlik deyince bütün yüz hatları değişiyor, soluk alış verişi bile bir değişik oluyordu. Bir başka bakıyor, tekmil canlılara bakışı öyle bir değişiyordu ki, o bakışını hiç unutmuyordu. Serhedlerin komutanı Sîdar'ı hiç, hiç unutmuyordu. Biliyordu, çok iyi biliyordu: Serhedlerın temiz çocuğu, yürekli Komutan Sîdar, Rêber Apo'yu çok seviyordu. O âşık bir gerillaydı. İşte o âşıktı. İlk defa o gece Sîdar'daki duygulara, hal ve hareketlere bir ad bulmuştu: Evet, Sîdar bir Önderlik aşığıydı. Hem de kusursuz bir âşıktı.

"Neden bu insanı bu kadar çok seviyoruz; her şeyden çok, herkese yetecek kadar…

Seni çok seviyorum Önderim!

Bütün büyük, anlamlı sevgilerin kaynağında siz varsınız.

Ben biliyorum siz annemi benden daha çok seviyorsunuz, benden daha çok onun iyi bir çocuğusunuz. Bize sizin sahip çıktığınızı, sizin bizleri güçlendirdiğinizi biliyorlar. Onlar sizi bilip, tanıyorlar. Tabi onlar bizim gibi eğitim almamışlar ama biliyorlar.

Biz çok şeyi bilmiyoruz, tarihi, tanrıçaları, siyaseti, uygarlığı… Ama annem sizi biliyor. Ben bunu biliyorum. Annelerimiz sizi bir başka seviyor, ben bunu biliyorum Önderim."

Rojbaş çekildiğinde yeni uykuya dalmıştı Rûken. Hemen yerinden kalktı. Başı dönüyordu, midesinde ağrı hissediyordu, bütün bedeninde bir yorgunluk vardı. Öğlene kadar hiç kimseyle konuşmadı. Sabah bir bardak çay bile içmedi. Elini yüzünü yıkadı, usul usul saçlarını her zamanki gibi taradı. O gün saçlarını topuk yaptı, örecek takati kendinde bulamadı. Rojbîn iyi olup olmadığını sordu; iyiyim, dedi. Eğitim başladı, tartışmalar devam etti. Hiçbir şey duymadı, çok yorgundu. Beyni uykusuzluktan yorgun düşmüştü. Hiçbir şeyi algılayamıyordu. Eğitime erken ara verildi. Gidip hemen uyudu. Başını koyacak bir yer bulmasıyla, uyuması bir oldu.

Öğle sonrasıydı, eğitimin başlamasına yirmi dakika kalmıştı. Timindeki bir kadın gerilla ona seslendi. Sesi duyar duymaz, cin çarpmış gibi kalktı, oturdu, saat kaç diye sordu. Saat 12:40 idi. Saat

13:00'de eğitim başlayacaktı. Kalktı, artık hazırdı. Bütün gücünü toplamış, bir kavgadan zaferle çıkmıştı. İçinde bulanık akan sular durulmuş, kalbinde umut kelebekleri pır pır edip duruyordu. Nihayet kavga sona ermişti. Yüzünde ona çok yakışan, onu en iyi anlatan o duru, sade, içten gülümsemesi vardı. Aklından tek bir şey geçiyordu, yapması gerektiğine bütün ruhuyla inandığı bir tek şey: Ben Kuzey'e gitmeliyim! Önderliğin İmralı'dan çıkabilmesi için çok büyük savaşmalıyım!

"Evet, hemen hemen bahara yaklaşıyoruz. Önderliğin savunmalarından aldığım güçle pratiğe güçlü bir giriş yapmak istiyorum. Bilmiyorum Şehîd Rustem alanının pratiği nasıldır. Buraya sonbaharın geldim. İlk pratiğim olacak burada. Kış sürecinde çok zorlandım. Pratik insanın aynasıdır, önemlidir. Onun için pratik içindeki duruşuma çok önem veriyorum. Kış sürecindeki zorlanmalarım benim içim iyi eğitimdi. Ama gördüğümüz eğitime fazla katılamadım.

Evet, buraya geldiğimden beri zorlanıyordum. Tüm bunlar tecrübe artık.

Değerli Yoldaşım Elwend;

Seni görmeyeli yıllar oldu. Sizlerle geçirdiğimiz Serhed pratiği, bizlerin birlikte geçirdiği güzel anılarla doludur. Serhedlerden beş yıl sonra seni Xakûrkê'de gördüğümde ne kadar sevindim bilemezsin. Görebileceğimi düşünmüyordum çünkü. Ayağının birini kaybettiğini duyunca çok üzülmüştüm, ağlamıştım. İyi ki seni tanıdım. Çünkü zorlandığım zaman bana çok yardım ettin. Yoldaşlığı, PKK'nin kimi militanlık ölçülerini kendinde oturtmuş, iyi anlamışsın. Temiz, saf, doğruları anladığın gibi uygulamaya çalışıyor, hep öyle hareket ediyordun.

Gerilla alanlarında kalmayı çok istiyordun, hep savaşın içinde olmak istiyordun. Şimdi bir ayağını kaybettin, inan çok üzüldüm, zorlandım. Şimdi Mexmur'da olduğunu söylüyorlar. Kesin sana çok zor geliyor ama güçlü bir insansın, üstesinden gelirsin.

Senin yoldaşlığını asla unutmuyorum. Seni bir daha görebilmeyi çok isterdim. Yoldaşlığın, iyiliğin için hep minnettarım.

Önderlik diyor ya, 'Yoldaş yoldaşının alnını yıldızlara değdirendir.' Hep böyle kal heval!" (25 Ocak 2016)

"Gel gör anne! Yaralı bir kadının yüreğinde ne var?

Gel gör Can Dostum! Umudun ezgisini nasıl söylüyorum?

Gel gör, yaralı yüreklerini, bin yerinden parçalanmış, ezilmiş, yok sayılmış yaralarını neyle sarar bu kadınlar?

Gel gör, gör anne sömürge altındaki bir ülkenin rengini?

Gel gör ki, yenilmezliği, zalime baş eğmeyenleri göresin, tanıyasın kızını. Ve yoldaşlarımın aydınlık yüzleri yansısın ruhuna.

Gel gör ki, bir kadının umudu nasıl yenilenir, bilesin. Bilesin ben senin gerçek kızınım anne. Bunu bana dağlar öğretti anne.

Gel gör ki dağlar yolun, bu yollar yoldaşın olsun.

Bu yoldaşlar yüreğin olsun…"

GELIYÊ ZAPÊ

Heregol'dan da Gerdiya bölgesi gözüküyordu, Avesta şimdi durduğu yerden, Şehîd Zeki Tepesi'nden Gerdiya'ya bakıyordu. Halay çeken, el ele vermiş kayalarıyla Govendê Dağı daha güzel, net gözüküyordu. Avesta Gabar, 2010'da Zap eyaletine gelmişti. İlk geldiğinde Şehîd Rustem bölgesinde kalmış, Geliyê Zapê bölgesine geleli çok olmamıştı, zaten her iki bölge birbirine yakındı. Heregol zirvesinden aşağıya doğru birbirine bağlanarak birçok tepe iniyor, araya giren dereye aldırış etmeden Mahir Mîrzo silsilesine bağlanarak uzayıp Petrût'a ulaşıyordu. Birbirine omuz veren sırtlar Şehîd Zeki tepesine kadar geliyordu, Heregol ile arası gerilla yürüyüşüyle en fazla dört saatti.

Avesta ilk Zap'a geldiğinde Rûken'in timindeydi. O zaman beraber Şehîd Rustem taburundaydılar, şimdiyse Geliyê Zapê'de ve Avesta bu sefer Rûken'in takımındaydı. Kendini çok şanslı hissediyordu. Eyalete ilk geldiğinden beri komutanı hep Rûken olmuştu.

Rûken'i ilk gördüğünde Maku, Xoy taraflarından sanmış; kesin Rojhilatlı bir kadın arkadaş diye aklından geçirmişti. Avesta Rojavalıydı. Saçları düz, kalın, simsiyah ve uzundu. Rûken'in saçları onunkinden daha uzun, daha kalın telliydi. Rûken hem yapı hem boy olarak da Avesta'dan daha uzun, iri yapılıydı. Biri Efrînli bir diğeri Geliyê Zîlanlı iki gerillaydılar.

Rûken'i asıl tanıması uzun uzun ettikleri sohbetler esnasında olmuştu. Rûken'in içine attığı, anlatmadığı bir şeyler vardı, bu uzun sohbetlerde bile bunu açmıyordu. Dikkatini çekiyor, ona karşı daha duygusal oluyordu Avesta. Rûken'in en takdir ettiği, beğendiği

yönüyse çalışkanlığı ve kendi ayakları üzerinde durmasını bilen birisi olmasıydı. Güçlü, kendine hâkim, koparıcı ve çok becerikliydi. Her koşul altında bu özelliklerini adeta kendisinde yeniden üretiyor, doğuruyordu Rûken. Bu yönleriyle Avesta'nın gözüne acayip güzel görünüyordu. Çok çekiciydi; dostça, asi, yaralı, direngen, sıcak… Güçlü bir kadın! Etkileniyordu. Kendisi de en az Rûken kadar gerilla içinde eskiydi. Zagroslar'da, çokça bakıp daldığı Gerdiya bölgesinde kalmıştı. Genç Tamara orada şehîd düşmüş, orada birçok arkadaşı eyleme gitmiş ve dönmemişti. Hepsi yüreğinin en sıcak, onur verici yanıydı, hatıraydı, öğretiydi, benliğiydi, gücüydü.

Bölüklerine uçak saldırısı olmuştu. Genç Tamara'nın ayaklarını her iki uyluğundan itibaren roket parçaları adeta kesip atmıştı. Avesta o zaman ilk defa uçak saldırısının ardında neler bıraktığını, kılıç gibi keskin roket parçalarının yoldaşlarının bedenini nasıl doğradığını görmüştü. Tamara dakikalarca giden her iki ayağına bakıp ağlamış, ölmek istememişti. Dizleriyle kalçası arasından her iki ayağı gittiği halde bilinci yerindeydi. Akan kanına bakıyor çıldıracak gibi oluyor, kahroluyordu; neşeli hareketleriyle bölüğün sembolü olan genç Tamara. "Ben daha bir şey yapamadım heval… Ben daha dağlarda doyasıya yaşayamadım heval… " diye çığlıklar atmıştı Tamara. Nasıl gözyaşı dökmüştü bunu bütün Zagros biliyordu. Ve aşırı kan kaybından Tamara göz göre göre bir taşın dibinde can vermişti. Ağlaya ağlaya terk etmişti Gerdiya'yı. Oysa ne çok severdi Govendê Dağı'nın labirentli kayalıkları arasında gezinmeyi.

Avesta şimdi Şehîd Zeki Tepesi'nde, nisan ayında bile kalkmayan karın üstüne koyduğu montunun üstüne oturmuş Rûken'i bekliyordu. İki gündür gelmemişti, kesin bu gün gelirdi, birazdan gelirdi. Genelde bu saatlerde geliyordu. Saat dokuzu geçiyordu, on olmadan gelirdi. Sürekli karla uğraşmaktan çok zorlanıyorlardı. Karı eritip su yapıyor, bütün ihtiyaçlarını bu suyla karşılıyorlardı. En kötüsü de bu suyla saçlarını yıkamak zorunda kalmalarıydı, saçlarını asit gibi yakıyordu kar suyu. Kar eriyip, topraktan geçince böyle değildi. Bir avuç toprak olsaydı, erittikleri suyu toprakla buluşturup, süzülmesini, arınmasını sağlayabilselerdi, en azından asidi gidiyor,

tadı değişiyor, suya benziyordu. Hatta suyun kokusu bile değişiyordu. Toprak kar suyunu arıtma makinesi gibi arıtıyor, ayrıştırıyor, içilebilir, kullanılabilir hale getiriyordu. İnsan kar suyuyla her işini yapmak zorunda kalınca bir avuç toprağın bile kıymetini öyle iyi anlıyordu ki! Ah, şu toprak bir görünseydi, bir gösterseydi kendini. Kinyaniş vadisinde, Petrût köyünün yamaçlarında bir karartı gibi gözüküyordu toprak, ah, bir de tepede görünmeye başlasaydı. Az kalmıştı, az. Ayın sonlarına doğru artık yavaş yavaş açılırdı.

Rûken tepeci olan bir tim kadın arkadaşın zorlandığını biliyordu. Hem gelip yardım ediyor hem de biraz yanlarında kalıyor, sohbet ediyor, tartışıyorlardı. Sürekli bembeyaz bir ortamda ruhları daralıyordu, bir tek iki metre eninde boyunda, basık olan mangalarının rengi topraktı. O da duvarları beyaz un torbasından yapıldığı için bir tek tavandaki ağaçlar, üstüne attıkları kevenlerin rengi değişikti. Adeta onları tek sınırlayan, bu daracık tepeye mahkûm eden kardı, artık onlara öyle geliyordu. Bir kurtulsalardı, ne iyi olacaktı! Artık hiçbiri ne kışı, ne karı sevemiyordu. Bahar tepelere de bir gelseydi, daha fazla gecikmeseydi, ne iyi olacaktı, ne iyi!

Arkasında bir genç kadınla Rûken gözüktü. Bembeyaz karın içinde yürüyen iki simsiyah ağaç gövdesi gibiydiler. Her ilerledikçe insan oldukları belli oluyor, şekilleri netleşiyordu.

Avesta hemen diğer kadınlara seslendi: “Hevallll, geliyorlar.” İki kadın nöbet tutuyordu, diğer ikisi koşarak Avesta’nın yanına geldi. Şimdiden birbirlerine takılıp gülmeye, keyiflenmeye başladılar. Rûken her tepeye geldiğinde öyle oluyordu. Komik şeyler buluyor, takılıyor, arkadaşların kırdığı potları anlatıyor, hepsini gülmekten öldürüyordu. Tüm bunların yanında hiç durmuyor, çalışıyor, ortama çalışma şevki kazandırıyordu. O yüzden o tepeye gelince her şey çok iyi oluyordu, neşeleniyor, karın, nöbetin stresinden uzaklaşıyorlardı.

Uzun bir süredir hep Rûken’in yanında olan Avesta daha bir keyiflendi. Rûken’in sohbetleri güzeldi. Rûken’in içi temizdi. Ona duygularını söylemek, hayallerini anlatmak, onu anlamak,

dinlemek… Her seferinde Avesta, ne kadar değerli bir kadın diye düşünmeden edemiyordu Rûken için. Duyguları çoğalıyor, artıyor, akacak yeni yollar buluyordu. Yoldaşlık denen başka neydi? Birbirinden çoğalmak, birbiriyle anlam kazanmak, varlığını hissedip yaşamak.

Şehîd Zeki Tepesi uzanıyor, Gare dağlarına bakan yöne doğru ilerleyerek Ertuş Kalesi'yle buluşuyordu. Orta yerde bir kol gibi göğe yükseliyor, doğal bir kale görünümünü veriyordu. Ertuş köyünün hemen üstündeydi. Bu kalenin bir yüzü de düşmanın işgal ettiği Güvenlik Tepesi'ne (Hantepe) bakıyordu.

Ertuş Kalesi inerek iki tepeyi birbirine bağlayan boğazda çıplak, bir yarı tanrı gibi dimdik ayakta duruyordu. Yukarıya doğru yükselen başı daha bir inceliyordu, Ertuş köyünden bakınca daha bir heybetli, yüksek, hâkimdi. Düşman neyine "gıcık" hatta neyine "uyuz" oluyordu, gelip gidip tepesine bir roket indiriyordu, her indirdiğinde, "Hah, gitti, Erdoğan'ın milyarları gitti." diye kara mizah konusu oluyordu gerillalar arasında. Ne kadar vurulsa tın dediği yoktu, yarı taş topraksa yarı da tanrıydı adeta, yıkılmıyordu.

Ertuş Kalesi'nin yükseldiği boğazdan aşağıya Kinyaniş vadisine doğru inince Ertuş köyü başlıyordu. Burada yaşlı ceviz ağaçları vardı, bir yıl tutmasalar diğer yıl tutuyorlardı. Tek başına iki tabura rahatlıkla yetecek ceviz toplayabiliyorlardı. O yüzden ceviz toplama zamanında hiç boş kalmıyordu köy, doyuruyor, yeni kadınlı erkekli gençler görüyor, her yıl biraz daha yaşlansalar da gelen gidenleri büyük oranda yenileniyor, değişiyordu. Adları da değişiyordu, değişmeyen tek şey bütün isimlerin heval ile başlamasıydı.

Sabahın erken saatinde geliyor, dokuza ona kadar cevizleri aşağıya indiriyor, sonra ara veriyorlardı. Bu arada bazen beraberce türkü söylüyor, gülüyor, şenlendiriyorlardı virane köyün yıkık damlarını, yaşlı, bakıma muhtaç, kalın gövdeli ceviz ağaçlarını. Ertuş köyü tam Kinyaniş vadisinin başladığı yerde kurulmuş, Gare'den inen Xizro Tepesi'nin yamaçlarıyla vadide birleşiyordu. Sağında solunda Gare'nin vadilere inen sırtları, dereleri, yamaçları vardı. Geniş gövdeli Gare, bir tutam otu tutmak isteyen bir avuç

gibi, c harfi gibi içine almış, eteğiyle, düze inen soğuk sularıyla Ertuş köyünü besliyordu. Ertuş yüksek, dolgun, geniş Gare dağlarının enginliğiydi, düze indiği yerdi.

Şen çocuklar dallardan çırpıp düşürdükleri cevizleri tek tek topluyor, torbalara koyuyor, güneşe seriyorlardı. Güneşin önünde halden düşen yeşil kabuklarını döverek düşürüyor, geriye cevizin sert kabuğu kalıyordu, ceviz kurudukça, siyaha çalan yeşil kabuklardan soyununca toprak rengine çalan rengiyle ıslak bir tahta gibi duran sert kabuklarının kuruması için tekrardan güneşin önüne seriliyordu. Her şey çok çabuk olup bitiyordu, soyulması, kuruması bir haftayı almıyordu, grup grup geliyor, topluyor, gidiyorlardı.

Her zaman türkü söylemeseler bile çok konuşuyorlardı. Onlar gelince çın çın ötüyordu Ertuş köyü, kalabalıklaşıyor, coşuyor, sesini yükseltiyordu.

O gün yine ceviz görevindeydiler. Rûken bir grupla oradaydı. Ceviz toplamayacaklardı, toplanan cevizleri yeşil kabuğundan soyacak, kışa kaldırılacak hale getireceklerdi. Dibinde oturdukları ceviz ağaçları kalın gövdeli, çok yorgun görünüyorlardı.

Saat yeni dokuz olmuştu. Hayret, uykusu geliyordu. Ah, şu erkek arkadaşlar olmasaydı, şuracıkta şöyle beş dakika bir uyuyuverseydim. Esneyip duruyordu. Her gittikçe bedeni gevşiyordu, gözlerini kapatıp, kaybolsaydı birazcık, ne iyi olurdu. Bu uyku da geldi mi, kendini ne şirin yapıyor var ya! İlla kapatacak gözlerimi. Ayağının üstünde soğuk bir ağırlık hissetmesiyle ayağa fırlaması bir oldu. Gözleri dehşet içinde ayağına yöneldi, neydi; yılan, yılandı! Olamaz! Bu bir kurbağa, kendini şişirmiş, yeşil otların içinde keyif süren bir kurbağa. Hem de şımarık, bir karış sıçrıyor arkasına dönüp bakıyor, kendini hafif sallıyordu, öyle rahat soluk alıyordu, sen dersin kırk yıllık ahbaplar. Sen şuna bak ya! Hiç şakanın sırası mıydı?

Olayı durduğu yerde hiç yerinden kımıldamadan seyreden Doğan:

“Kurbağayı ürküttüğüne değmez hevala Rûken. Biraz sana takıldı işte, küçük bir şaka!”

“Yılan sandım, yılaaaan!”

“İyi ki değildi, yoksa nereye kaçacaktı, senin öyle birden yerinden fırlamanla, valla merak ettim. Büyük bir ihtimal yılan bize sığınacaktı yanlışlıkla. Hatta kuyruğunu şöyle kırıp, imdat imdat beni kurtarın, diyecekti. Eh, biz de mecbur…”

Rûken nefes nefese kalmış, ellerini beline dayamış, sağına soluna bakınıyordu halen. Bakışlarıyla, gevşeyen omuzlarıyla Doğan’ı onaylıyordu, hakikaten de nereye kaçabilirdi? Arkasında ceviz ağacı kalın göbeğiyle, etrafında da çember atmış arkadaşları.

Tekrardan, hiçbir şey olmamış gibi oturdu. Uykusu kaçmıştı. Hilal bir şeyler anlatıyordu, duyuyordu, ama anlamıyordu, aklı başka şeylerdeydi. Düşünmek, dalmak, kendi kendisiyle sohbete dalmak istiyordu. Naifçe, safderun bir haz içinde ağır ağır yüzmeye çalışıyordu.

Yenilenmesi gerektiğini ceviz ağacı bilir. Ama insan bu bilgiyi arar. Yenilenmesi gerektiğini öğrenir, iradesine yedirerek yapabilecek hale gelir.

Ceviz, toprağa düşüyor. Nerden biliyor böyle bir ağaç olacağını. Cevizi toprağın altına bu kabuklarıyla gömüyorsun ağaç oluyor, sonra tekrar ceviz yetişiyor ondan, meyve tohum oluyor, filiz veriyor, büyüyor, ağaç oluyor ve meyve veriyor tekrardan, toprak öğretiyor belki. Toprak onu karnında taşıyor, nasıl düşünüyor, hissediyor acaba. Aklı olanın tecrübesi de olur. Akıl seçmektir, yaşamı ayıklamaktır. Şu ceviz tanesinin bir aklı var. Şu kabuğun içinde bir zekâ var. Tedbir alıyor, kendisini koruyor, nerde yeşerebileceğini seçebiliyor. Çok uzun sürmedi, sessizliğinden sıyrıldı, beş kişilik grubun sohbetinin bir ucundan tuttu:

“Ha bu ceviz kendisini yere atıp, hadi toprak beni al, ceviz ağacı yap diyor mu, demiyor. Kimse gelsin kafamın içine akıl koysun diyor mu, demiyor. Ha şu ceviz kadar aklımız yok!

“Bence ceviz Apocu diyalektiği biliyor.”

“Yok heval! Daha neler! E, doğru ya sen bu günlerde Önderlik çözümlemesi okuyordun.”

“İnsan Önderliği okuyunca her şeye çok değişik bakıyor. Ben ne yapayım!”

Rûken biraz durakladı, neyi, nasıl anlatacağını çıkartamıyor gibi. Derin bir nefes alıp verdi, sakin sakin devam etti:

"Ne fark eder ki, fark eder mi? Bir insanı düşün bir kuyuda. Misal Önderlik, kaldığı yeri bir kuyuya benzetti… Bir kuyudan… O kuyu hepimizin beslendiği bahçe. O kuyu hepimizin eğitim gördüğü okul. O kuyu, İmralı…"

Baktı, gözü git gide kısılan, sığınağına çekilen sesi gibi kısıldı, küçüldü. Kalan aralıkta duyguları parlıyordu.

"Yav, şu eylem bir olsaydı!" diye parladı bir diğeri. Hemen birbirlerine kızdılar. Konu kapandı.

Eylem üzerine öyle her yerde konuşulur muydu?

Cevizi kabuğundan ayıklıyorlardı. Eylem topluyor, bir araya getirip, ayıklıyorlardı adeta.

Öğle arası verdiler. Saat ikide tekrar başlayacaklardı. İki erkek gerilla öğle yemeğinden sonra istirahat etmek için yanlarından ayrıldı. Üç kadın şimdi oturmuştu, Rûken yine aynı yerine oturdu, bu sefer Hilal hemen karşısında oturmuştu. Birden Rûken'in siyah beliği gözüne çok kalın gözüktü, kayıyor gibiydi. Gözleri niye böyle çift görüyordu ki, bir çırpıda başını tekrar kaldırdı. Kilitlendi, öylece kalakaldı. Bütün bedenini bir panik sardı, çok korktu. Çenesi titredi, gözleri dümdüz bir ova gibi açıldı, göz bebekleri yerinden fırladı fırlayacaktı. Tuttu kendini. Rûken'in saçı ağaca sarılmıştı, kalın örgüsü, zift siyahı beliği kımıldıyordu.

Rûken oturmuş, belinin yarısı ceviz ağacına dayalı, çoraplarındaki kılçık otlarını temizliyordu, birazdan arkasına yaslanırsa saçları belki onu öldürürdü, boynundan ısırırdı. Saçlarının ağzı açılır, çatal dili dışarı fırlar, tıslar, tutar ısırır, kendini ters döndürür, dişlerindeki zehri akıtırdı. Rûken habersizdi saçlarının ona birazdan sokabileceğinden. Hiç Hilal'e de bakmıyordu ki, oysa hemen karşısındaydı. Hilal tutulmuş kalmıştı. Ne sesinin çıkacağı vardı, ne aklının yerine geleceği. Ne olacaktı? Saçı, uzun belikleri boynundan aşağı kayacak, ısırmasa bile yüreğini hoplatacak, çatlatacak, öldürecekti. Hiçbir şey yapamazdı. O saçı tutamazdı, korkutamazdı, asla öldüremezdi. Rûken'in hemen ardındaydı, hafif yaslansa sıcaklığını boynunda hissedecek sonra buza kesecek, yüzü

moraracak, bütün bedeni simsiyah kesecek, canı çıkacaktı. Rûken ölecekti. Hiçbir şey yapamazdı, saç ürkmez, korkmazdı.

Rûken başını kaldırdı, daha tam arkaya yaslanmadı, durdu. Hilal ölmüştü. Beti benzi atmış, dudakları kurumuş, yüzü pörsümüş Rûken'in karşısında duruyordu. Anladı. Hilal'in gözbebeğinin içinde görünüyordu, simsiyah bir yılan! Yine saçına gelmişti. Dudaklarını ısırmaya başladı Rûken, nefesini sakinleştirmeye çalıştı, göğsü telaşla inip kalkıyor, nefesi boğazından çıkacak yol bulamıyor, tırmalıyordu.

Yılan su gibi sızardı, hiç ses etmezdi, akar, otun, taşın, toprağın üstünde kayardı. Gelmişti. Rûken'in yanına gelmişti. Saçına dolanmaya, beraber yan yana uyumaya gelmişti. Rûken bir şey yapmazsa saçına dolanacaktı, tedirginliğini sezerse kendini top gibi yapıp hemen yanına başını koyup seyredecek, dalacak, mümkünü varsa birazcık uyuyacaktı, bir gören olmazsa geldiği gibi kayıp gidecekti sonra. Bu siyah yılanların zarar verdiği hiç görülmemiş, duyulmamıştı. Uzun olurlardı, upuzun. Keçi kılından örülmüş örmeler kadar, bir insan boyu kadar.

Dağlarda böyle hikâyeler çoktur. Özgün. Kadınların birbirine aktardıkları; anlatırken şaşırdıkları, anlamadıkları, etkilendikleri, ürktükleri…

Yılan! Kork! Kaç! Titre! Ya öl ya öldür! Zehir!

***

Tabi bir gün yolunuz Zagroslar'da Dola Mara'ya[23] düşerse daha beterini düşünebilirsiniz. Bayılmanız bile olası. Meyzê köyü ile Tabura Eraba arasında kendini Avaşîn suyuna bırakan susuz bir vadidir Dola Mara. Her çeşit, her korkunçlukta yılana iki adım başı rastlayabilirsiniz. Bir tim olarak ya da daha büyük gruplar halinde bulunabiliyorlar; yani bu vadi biraz merkezi bir karargâh rolünü oynuyor zehirli, asabi yılanların. Özellikle yazın su olmadığı gibi, haziran ayına doğru kızgın olurlar, çiftleşme süreçleri olduğu için de o vadiye tek bir gerilla girmez, her yeni geleni özellikle uyarırlardı:

[23] Yılan vadisi

“Aman ha! Dikkat! Sakın ha!” Gerçi kullandıkları hatlara biraz sapa düşüyordu vadi. Gerillalar ya üst tarafından, genel patikadan ya da Avaşîn-Basya suyunun kenarından geçiyorlardı. V harfi gibi dik bir şekilde Avaşîn-Basya suyuna kendini bırakan Dola Mara’ya kolay kolay girmiyorlardı. Hele yazın, asla!

Yılanlar üç metreden ötesini görmezler. Uzun ve çatallı dilleriyle koku alır, dil ucundaki kokular damaktan geçerek ardından duyu haline dönüşür. Bazen zehirledikleri bir hayvanı dilleriyle takip ederler. Avıyla uğraşırken ya da yaraladığı avını ararken çatal dili ilginç bir şekilde dışarıda olur. Nûpelda’ya avının hali değil de yılanın o dili o kadar ürkütücü gelirdi ki o diliyle, birkaç dişiyle bütün canlılara karşı korkunç bir şey olmayı başarmış bir canlıydı ona göre yılan. Nûpelda Zagroslar’da gördüğü birçok köylüden aslında yılanların çoğunun zehirli olmadığını öğrenmişti. Ama bunları birbirinden ayırt edebilmek mümkün değildir, en iyisi her şeye rağmen uzak durmaktır diyorlardı. Çünkü zehri hiçbir zehre benzemez. Kısa sürede insanın bedenini teslim alır, adeta yutar. Beden hızla kararır, siyaha keser, katran rengi bir ölüm bedeni candan keser. Öyle ürkütücü, insanın kanını donduran yılanlar vardı ki Zagroslar’da her zaman tedbirli olmak gerekiyordu. Nûpelda birçok zaman köylülerin ellerinde bir bastonla gezdiğini görmüştü. Bu bastonların toprağa değen ucu üçgen oluyor ya da üçgen bir demiri ucuna takıyorlardı. Yılandan korunmak için iyi bir çözümdü.

Sessiz gerilla yürüyüşlerinde rahatlıkla bir yılanla karşılaşabilirsiniz patika kenarlarında, sanırsın ki bu korkunç yaratık sağırdır. Özellikle çeneleri yerde, toprağın üzerinde olduğundan çok uzaktan gelen ayak sesini, canlı hareketliliğini fark ederler. Hadi oldu, yolunuz Dola Mara’ya düştüyse en iyisi gürültülü yürümek, ayaklarını yere sert vurarak adımlamaktır, en azından sizi avı olarak seçmeyecekleri için, görünmezler. Bu da bir ihtimal tabi! O zaman Dola Mara’da hiç yılan yok sanmayın.

Gerillaların Zapê’de Gundê Elî diye bilinen köy yerinde kullandıkları bir nokta yeri vardı. Daha önceleri, havan-obüs saldırılarının gerillaya karşı bu denli kullanılmadığı o günlerde gerillalar oraları kullanıyordu. Fakat sonraları hiç uğramaz oldular.

Hatta bazı zamanlar, özellikle düşmanın tuttuğu tepelerdeki özel timleri kızdırdıkları zamanlar yakınlarından bile geçmiyorlardı. Malum ne zaman biraz şüphelense, korksalar havanlarla, obüslerle, katuşalarla nefes alamaz hale geliyordu Cehennem Tepesi'ne bakan bu köy. Bazen uçaklar Xakûrkê'ye giderken bile birkaç roketini Gundê Elî'ye bırakıp geçtiği oluyor ya da dönerken kalanı da oraya boşalttıkları. Ertuş Kalesi'yle, Elî köyü havandan, roketten, uçak bombardımanından her zaman nasiplerini alıyorlardı. Bu kadar yoğunluk ve ilgi içindeyken, malum, gerillalar da yük olmuyorlardı köylerine. Onlar ne kadar ilgi, alakalarını kesseler de tabi Türk devleti ilgisini hiç azaltmıyordu. Herhalde havan parçasının değmediği ağaç, taş kalmadı orada, çok sakin bir köy yeriydi oysa ikide bir gümlemekten yorulduğu kesin, diyordu etrafında dolanan gerillalar.

Kadın gerillalar Gundê Elî'nin daha aşağısında, otların insan boyu yükseldiği, taşlık, kalın, yüksek dut ve ceviz ağaçlarının olduğu yerdeydi. Ay sonuydu, herkes toplantıdaydı, Nûpelda'nın çok sancısı vardı. Toplantıdan çıkmak zorunda kaldı. Nûpelda toplantıdan çıktığı gibi gidip hemen manganın kenarında bulunan çayırlık yere uzandı. Güneş tam tepesindeydi, terden sırılsıklam olmuş, gözlerine güneş vurmasın diye kefiyeyle yüzünü kapatmıştı. Öyle ne kadar kaldığını tam hatırlamıyordu, iki saatten fazla kaldığı muhakkaktı. Sancısı biraz azalınca, vücudu da biraz rahatlayınca ayıktı, biraz kendine gelir gibi oldu. Ama güneşin altında her tarafı tutulmuş, adeta dayak yemiş gibiydi. Kalkıp oturabilmek için doğruldu, doğrulmasıyla hemen bir dirsek yakınında bir sini kadar geniş, bir yastık kadar yüksek olan taşın üzerinde bir şeylerin titrer gibi olduğunu fark etti. Yorgunluğundan dolayı öyle gördüğünü sandı, tam aklından geçiriyordu ki, o da nesi, kafası beyaz ve gri arası siyah bir yılan! Şimşek gibi yattığı yerden fırladı, kendini kenardaki mangaya hemen attı. Öyle bir şiddetle korkmuştu ki adeta sancı diye bir şey kalmadı Nûpelda'da. Herkes toplantıdaydı, tek başınaydı, öğle arasına kadar mangada hiç kımıldamadı, ilk şokun ardından artçı şoklarla öğleyi etti.

Öğle olunca birer ikişer kadın gerillalar mangaya geldi. Nûpelda seslerini duyduğu gibi hemen dışarı fırladı: "Heval kafası beyaz bir siyah yılan gördüm." dediyse de kimisi: "Yok ya, yanılmışsındır." dedi. Kimisi de gülerek: "İşte nöbetini tutmuş, daha ne istiyorsun." dedi. Nûpelda'nın gözlerinin önünde yılanın hali gitmiyordu. Son söylenen Nûpelda'ya daha mantıklı geldi. Çünkü yılan kendisini taşın üstünde bir top gibi yuvarlak hale getirmiş başını 30 cm. kadar kaldırmış, Nûpelda'ya bakıyordu. Hiçbir şey yapmaya niyeti yok gibiydi sahiden de, ama yine başını hatırladıkça bütün bedeni ürperiyordu. Nûpelda o kadar hareket ettiği halde hiç tıslamamış, herhangi bir davranışta bulunmamıştı. Yılanın nasıl saldırdığını birçok defa görmüştü, kendini korumak için de nasıl ses çıkarttığını biliyordu. Tabi bir daha o yılanla karşılaşmamak için hiç o tarafa gitmedi. Yılandan ziyade bir daha öylesi bir korkuyu tatmak istemiyordu.

Nûpelda nerdeyse bir hafta boyunca dizlerinin nasıl titrediğini unutmadı. Oysa altı aydır hep oradaydılar ve hiç kimse görmemişti. Aslında gözükmüyorlardı. Hatta o günden sonra Nûpelda bir şeyden ürktüğünde, belli belirsiz bir duygu yaşadığında rüyasında yılan gördüğü oluyordu. Ve her seferinde yılan çok uzun oluyordu, neden bu kadar uzun diye hep şaşırıyordu rüyasında da. Kaç sefer gördüğü bu rüyalardan sonra dudağında uçuk bile çıkmıştı. Daha sonraları bu duygusuna doğaya olan yabancılık olarak baktı Nûpelda. Doğadan kopuş sıradan bir şey değildi. Nûpelda'ya göre: Doğaya, doğayla kadın özgeçmişine olan yabancılık katlanıyor, boyumuzu aşıyor, iç dünyalarımızı bile etkiliyordu. Dizlerimizin bağını çözen bir şey vardı ama tam olarak neydi, bilmiyordu.

Anlamamızı bekleyen, anlaşılmak istenen bir şey vardı; bir tılsım, bir büyü, bir tansık… Yakınımız olan, yakınlaşan, yakın duran bir şey! İnceldiği yerden kopmayan, düğümlerin çözülmesini, tekrardan canlanmayı bekleyen bir şey! Aslında bu his bizi etkiliyor, garip sezgiler içinde dolanıyorduk ona göre.

Nûpelda bir daha o otların üzerinde hiç uzanmadı, o taşa hiç yaklaşmadı. Tek başına o tarafa hiç gitmedi.

***

Rûken'in saçına gelen bu yılan ilk değildi. Şimdiye kadar bir zarar vermemişlerdi. Yine de her seferinde sakin olmaya çalışmıştı. Rûken'in şiddetle korkuya kapıldığı pek olmamıştı.

Karşısında oturan Hilal, Rûken'in anladığını artık fark ettikten sonra biraz daha rahatladı, gözleri canlandı, yüzüne renk geldi. Rûken bir diğer yandan da söyleniyordu: "Of bunlar benden ne istiyor, bir bunlar eksik, sanki yeterince derdimiz yok gibi…" Rûken ile Hilal'in arasındaki hareketliliği, elektriklenmeyi fark eden karayılan dolandığı ceviz ağacından aşağı kayarak çekip gitti. Rûken'e dokunmamış, tıslamamış, bütün bedeni gerilmemiş, hepsinden daha sakin, rahat, korkmadan gitmişti yılan. Hiç de misafirperverlik yoktu bu zamanın kadınlarında! Nerde o eski kadınlar!

Benekli, sarı beneklerinin içinde güneş gibi yuvarlak, gölge gibi bir mavilikle gökten düşmüş gibi pırıl pırıl parlıyordu tırtıl. Yavaşça ilerliyor, uzun otların kökleri arasında kendine yol bulmaya çalışıyordu. Sarı beneklerinin etrafında turuncuya çalan renkle bir renk şöleni topu gibi kımıldıyordu. Hafif esen yelden, Rûken'in belini okşayan öğle melteminden habersizce başını otun kökünden yukarıya vermiş, Tendürek'e tırmanacak sanırsın. Rûken'in serçe parmağının yarısı kadar bile değildi. Öyle rahat, kendinden emin, kaygısızca köklerin arasında kayboldu. Kaybolmasıyla beyaz, küçük lacivert benekli bir kelebek bitiverdi, sanki bir sahne kapanmış ve diğer sahne hızla tekrar açılmış, bu sefer de bir kelebek girmişti sahneye. Sakindi. Bu gün neyi anlatmak istiyorlardı acaba, oyunun konusu neydi; oysa karnı öyle bir ağrıyordu, sancıdan bütün bedeni perişan olmuş, daha yenice biraz rahatlamıştı. Çok sancı çekiyordu Rûken, rahminde kis vardı; birkaç taneydi. Tam böylesi günlerde bavesiri de ağırlaşıyor, hepsi bir araya gelince bütün enerjisini yutuyordu. Sancı durduktan sonra yine kaldığı yerden devam ediyordu çalışmaya, temposu düşüyor, artık daha erken yorulduğunu fark ediyordu.

Kafasında yapılması gereken birçok iş gelip geçti, bu haliyle hangi birine yetişecekti, streslendi. Oysa karşısındaki sahnede hayat ne kadar sakindi, telaşsızdı. Hayat sükûnetle hızın ortaklığıydı; birbirine doğru akan, birbirlerinin yokluğuyla değil varlığıyla nefes alıp veren.

Hayat bazen de insanın yakasından öyle bir tutuyordu, insan elinden kurtulamıyordu.

Hayatı anlamak zor ve de güzeldi. Sanki insan bu hayatı anlamak ve anlamlandırmak için vardı.

Bir tanıdığın, daha yenice çok uzaklardan gelen bir tanıdığın omzuna atmıştı ellerini… Yorgunluğu geçmiş, gözlerini ona dikmiş, bütün içtenliğiyle, gizlisi saklısı olmadan bakıyordu… Tekliği, bencilliği öldürmüş şimdi, bütününe daha bir varmış gibi bakıyor, doymuyordu… Elleri yumuşadı, yüreğini bir titreklik aldı, ağacın kabuğu ellerine batmazken, germezken, bir yoldaş, beklenen ve gelmiş bir dostun yumuşaklığıyla ona yoldaşlığını sunarken gözleri içtenlikle doldu Rûken'in. Yavaşça oturdu ağacın köküne, gövdesine sırtını yasladı, bir dalgınlıkta gezinen düşüncelerinin ruhu bugün ne demek istiyordu. Sırtını daha bir verdi yaslandığı ağaca… Ne kadar da dosttu, ne kadar da içtendi yeter ki insan da ona öyle bakaydı… Ağaç samimi bir dosttu… Dağlar da… Dağlarda insan tek başına da kalsa yalnız değildi. Taşla konuşur, toprağa derdini söyler, göğe ahını salar, kendini anlatırdı dağlara insan.

Gerillalar zamanla kendilerini en çok dağın tanıdığına inanırdı içten içe. Bir ibadet gibi, yitirdiği bir şeyleri bulmuş gibi rahat ve sakindi olurdu gerillalar. Dağlarda yürümekten hoşlanır, sırtlarını sert ve asi kayalıklara dayadıkları zaman yenilmezlik çökerdi yüreklerine ve bu duygu kalıcı bir iz bırakırdı bakışlarında. Dağ gibi… Bir dağ gibi devrildi… Sanki dağlar çöktü dedikleri çok olurdu şehîd düşen yoldaşlarının ardından…

Rûken'in kafası halen dün tekmil toplantısında dile gelen eleştirilerle meşguldü. Çözüm arıyordu, yöntem arıyordu. Bazı şeyleri nasıl anlatmak gerekti, nasıl dile getirebilirdi, düşünüyordu.

Can dostu geldi aklına.

Soykırımın olduğu o yıllar, kadınlar hiç tek gezmezmiş Geliyê Zîlan'da. On kişi, on beş kişi beraber hareket ederlermiş. Yoksa dağa, dere kenarına, meralığa, ot toplamaya gitmezlermiş. Kendilerini savunamamaktan korkarlarmış. Sayıları az olduğunda bir asker bile görse, bir şey yapmaya kalkışsa kendilerini koruyamayacakları için kalabalık gezerlermiş. Uzun bir süre hep böyle hareket etmişler. Ne zamanki asker köylerde, dağda rahat hareket edemez hale gelmiş, gerilla çıkmış ancak ondan sonra rahat hareket edebilmişler köylerin etrafında.

Yani kadın için tedbir her zaman, her koşulda vardı. Rûken can dostundan, annesinden öğrendiği bu şeylere şimdi daha iyi anlam veriyordu. Biz de bir kadın arkadaşın tek başına hareket etmesini uygun bulmuyoruz, örgütsel tedbir alıyoruz. Örgüt o kadar şey anlatıyor, Önderlik kadın için o kadar şey söylüyor, biz halen niye tek hareket etmiyoruz, diyoruz. Sonra biri bir şey söylese, boş gündemlerimiz olur, böyle şeylerle uğraşmak enerjimizi tüketiyor, örgütsel boşluk diye bunun için diyoruz. Hem hevala Gulan nasıl şehîd düşürülmüştü, bir mangada tek başına uyurken…

Tüm bunları kafasında evire çevire düşündü, biraz daha rahatladı. Annesinin anlattıklarını anlatacaktı, asıl kuvvet toplu olmaktır derdi annesi ve şimdi buna bir sözcük daha ekliyordu; örgütlü olmak... Kadın beraber olursa, kendini savunabilir. Şimdi daha iyi ikna edebilirdi. Bu bir güvensizlik meselesi değildi, gerektiğinde binlerce erkeğin içinde tek başımıza kalabiliriz, yine de kendi duruşumuzla kendimizi koruruz. İnsan kendine güvenmediği için tedbir almıyor, kendini korumak için, gerektiğinde savunabilmek için. Örgüt, yapısına güvenmediği için tedbir almıyor, örgütsel arılığı koruyabilmek için! Örgüt kişiliğini ayakta tutabilmek için! Oh be! Rahatladı.

Dün iki kadın gerilla tekmilde bir diğerini eleştirmiş; neden tek başına hareket ediyor, erkek arkadaşların yanına giderken bile haber vermiyor, iyi değil, aklına ne esiyorsa onu yapıyor, demişlerdi.

Böylesi bir eleştiri alan kadın gerilla çok etkilenmiş: Neden bana güvenmiyorsunuz, diye çok kızmış, küsmüştü. Bu olay Rûken'in takımının bir timinde gündem oluşturmuştu. Tim komutanı

aktarmış: Heval ne diyoruz ikna olmuyor, demişti. Rûken şimdi buna bir çözüm bulmalıydı. Kafasını o kadar zorlamıştı ki, can dostuna bile başvurmuştu. Her zamanki gibi can dostu Hatice Ana ona bir şeyler öğretmişti yine.

Örgütsel ölçülere göre, bir kadın gerilla tek başına hareket etmezdi, ya tim komutanının, ya da timinden birinin haberi olurdu nereye, ne için gittiğinden. Oldukça kendine güvenen, gelişime açık olan bu kadın gerilla anlam vermiyor, arkadaşlarının eleştirilerine sert, duygusal cevaplar veriyordu: Bana babam gibi yaklaşıyor, üstüme baskı uyguluyorsunuz, diye veryansın ediyordu. Bir anlayışa kavuşmak zorundaydı. Yeni katılmıştı. Kendine güveni sonsuz gibi gözüküyordu. Rûken onun bu kendine güvenini seyrederken kendi ilk günleri geliyordu aklına. Peki, şimdi nasıl ikna edecekti, çünkü o da kendince haklıydı.

Rûken kendi kendine acı acı güldü. İlk katıldığında kendisi de öyleydi. Viyan onu kaç sefer uyarmıştı. Rûken tek hareket etme, iyi değil, demişti. Ve o geceyi asla unutmuyordu.

Bir kadın nerede olursa olsun, örgütsel tedbirleriyle kendini koruyabilirdi. Hiç kimsenin gelip gidip onu gevşetmeye, kendine göre kullanmaya hakkı yoktu. Kızmıyordu Rûken. O da bazı yönleriyle haklıydı. Bir kadın her şeyden önce kendine güvenmeliydi. Hevesi kırılsın istemiyordu. Ama hem hevesinin hem de kendine olan bu güveninin içi Rûken'e boş geliyordu. Yanılmaya çok açık olduğunu düşünüyordu. Bu güven örgütsel hale gelince, bütün kadınlar kendine güvenirdi zaten. Yaptığı hiçbir davranış kimsenin gözüne batmazdı. Nereye gitse kimse eleştirmez, diye düşünüyordu. Bir kadın binlerce kadın olunca anlama kavuşuyordu, bir kadın sadece bir avdı bu çağda, örgütlü kadın bu avcılığa karşı durabilirdi. Önderlik bunu anlatıyordu, beş bin yıldır av-avcı diyalektiği işliyordu kadınla erkeğin arasında. Kafası almıyordu, bu kadın Önderlik Savunmalarını da mı anlamıyordu. Oysaki herkesten daha çok o okuyordu.

Her ne olursa olsun dokunduğu yaşlı ağaçtan yüreğine akan ruhu, sıcaklığı, doyumsuz huzuru seviyordu Rûken. İnanıyordu yaşlı

ağaç gövdesinin o verdiği huzura. Birazdan göreve gideceklerdi, bütün bölük.

Rûken'in takımı hazırdı. Üç kadın gerilla kamp yerinde kalacak, günlük hazırlıkları yapacaklardı, diğer kalan herkes hazırdı. Erkek gerillalarla bir araya gelecekleri yere doğru ilerlediler. Hepsinin elinde yeşil, siyah, kahverengi askeri kefiyeler hazırdı. Kimisi boynuna dolamış, kimisi beline çapraz geçirmiş, kimisi başına gelişigüzel atmıştı. Yeleklerini, raxtlarını kamp yerinde bırakmışlardı. Erzak getireceklerdi. Sadece bir gerillanın yanında silah vardı, diğerleri silahlarını almamıştı.

Göz açıp kapayıncaya kadar köye ulaşmışlardı. Herkes yapacağı işi önceden biliyor olduğu için, her gelen davrandı, yükünü hazırladı, tekrar yola koyuldu. Kimisi türkü mırıldanıyor, kimisi sohbet ediyor, kimisi esprileriyle yükleri hafifletiyordu.

Dicle, Rûken'in önündeydi. Arkadan gelen Rûken'i fark edince yavaşladı. Görev yerine ulaşana kadar biraz sohbet ederlerdi. Rûken hızla yetişti. İkisi de Serhedliydi. Dicle:

"Hadi ama seni bekliyorum."

"Biliyorum."

"Sen Serhed'te böyle nazik mi büyüdün, tin tin geliyorsun."

"Yok, şimdi Şakiro olsaydı, uçarak yürürdüm, ama işte olmayınca…"

"Şakiro bu yolda dinlenir mi heval Rûken? Bir dağın zirvesinde olmak lazım, böyle vadiler, yollar, beller, gedikler, boğazlar ayağının altında olmalı, serin bir Serhed rüzgarı… Ahhhh! İşte o zaman dinlenir."

"Zaten ben Serhedları özlediğim zaman dinliyorum, ta Serhedlere gidiyorum. Serheddayken de hiç dinlemiyordum oysa. Bir gün Serhedlara gidersem özellikle oturup Evdalê Zeynikê ile Şakiro'yu dinleyeceğim."

Rûken sözünü bitirdiği gibi gülmeye başladı. Gülme sesi Avesta'ya gitmesin diye ağzını tutuyordu. Avesta beş metre kadar arkasında neler döndüğünden habersiz, önündeki iki kadın gerillayla sohbet ede ede yürüyordu. Rûken katıla katıla gülerken Dicle meseleyi az çok anlamıştı. Avesta, Rûken'e sen Şakiro ile

hemşericilik yapıyorsun, o yüzden onu dinliyorsun, derdi. Rûken hemen savunmaya geçer, yok ya, iyi bir dengbêjdir, Kürdlerde bundan daha iyi söyleyen dengbêj var mı, Evdalê Zeynikê'den sonra tabi diye ortalığı kızıştırırdı. Sonra da eh, tabi yani Şakiro'nun sesi beni Serhedlere, Geliyê Zîlan'a götürüyor demek zorunda kalırdı. Üstüne üstelik şimdi Dicle de yanındaydı. Avesta arkasına dönüp bir bakarsa nasıl dilinden kurtulacaktı, onun için gülüyordu.

Dicle taze bir gerillaydı. Rûken'in Serhedlere olan sevgisi çok dikkatini çekiyordu, bunun farkındaydı Rûken:

"Heval Dicle ben seni görünce Serhedler aklıma geliyor."

"Niye ki?"

"Sana baktığımda Tendürek, Süphan, Kela Uzo'yu görüyorum. Sen beni Serhed'in asi dağlarına götürüyorsun. Gözlerinde o dağların asiliği var, sen şimdi görmüyorsun ama ben görüyorum."

Rûken birkaç sefer daha böyle söylemişti. Sadece böyle söylüyor, sözü bitiyordu her seferinde.

Dicle yine şaşırmış, mutlu olmuştu. Sevgiyle, derin bir saygı sesini tutmuş, susmuştu. Artık ondan sonra konuşmadılar. On dakika sonra görev yerindeydiler, suskunlukları cıvıl cıvıl gerilla sesleri içinde dağıldı. Dicle kendisine bir ömür yetecek bir duyguyu yüreğinde yaşarken, Rûken diğer gerillaların yanında uğraşıyor, ilgileniyor, takip ediyor aynı zamanda kendi yükünü de hazırlıyordu. Dicle kendini bir başka hissediyordu, gözleri dağlara benziyor muydu, sevindi, kanatlandı, çok belli etmedi, sevincinin sıcaklığını içine akıttı. Göz neye bakarsa onu yansıtır, anlatırdı, göz gördüğünü, gönül kapıldığını, akıl bildiğini unutmaz, yaşarmış. Serhedli bir kadın olmaktan o gün bir başka gurur duydu. Serhed şahane bir güzellik, derin bir duygu ve güvendi. Dicle yükünü hazırlayana kadar Rûken çoktan gitmişti.

Rûken ile Hilal dönüşte beraberlerdi, denk gelmişti. Rûken bu gün çok gülüyordu. Tıpkı adı gibi olmuştu, bugün adı ne çok yakışıyordu ona. Rûken çok disiplinli, işinde ciddi, sistemli biriydi. Yaptığı işe laf getirtmezdi. Hiç kabullenemezdi. Biri düzensizse kızar, taviz vermezdi. Açık sözlüydü.

Hilal, Rûken'in takımında tim komutanıydı. Onu daha yakından tanıma fırsatı olmuştu. Çok çabuk Rûken'e ısınmıştı. Özellikle de yaşama bağlılığı, ilgisi onu çok etkiliyordu. Hilal ona, sen gücünün farkında mısın dediğinde, sıcak, inanarak, dikkatle bakıyordu, o an onun bütün hareketlerini bir iyi izliyordu, sanki yüzündeki hiçbir kıpırtıyı kaçırmak istemiyordu. Hilal onu çok güçlü buluyordu. Rûken kuvvetliydi, hakikiydi.

Rûken önde, Hilal birkaç adım arkasında sırtlarında yüklerle ilerliyorlardı. Rûken adeta koşar adım, bir an önce kampa ulaşması gerekiyormuş gibi, uçarcasına yürüyordu. Çok geçmeden Rûken el kol hareketleri eşliğinde bir şeyler söylemeye başladı. Hilal önce anlamadı, şaşırır gibi baktı. Bu esnada ona doğru dönen Rûken:

"Ez dirok im ez![24]

Hilal kahkahayla gülmeye başladı. Rûken ise coşmuştu, hiç susacağı da yoktu:

"Herkes geldi, geçti. Benden aldı, yedi. Herkes benim üzerime konuştu, anladı, anlattı. Ama gel gör ki, şimdi tek başınayım, ıssız adadayım. Herkes benim üzerimden kendini büyüttü. Kimileri menfaati için her şeyi yaptı, yine de yol verdim onlara… Şimdi de herkes beni unuttu.

Ez dîrok im ez!

Unutuldum.

Tozlu raflarda kaldım.

Gömüldüm.

Kaybolmadım."

Hilal gülmekten nerdeyse kriz geçirecekti. Rûken her ah! çektiğinde, elini kolunu her getirip götürdüğünde, vurgulu vurgulu haykırdığında katıla katıla gülüyor, iki eliyle karnını tutuyor, kendini yere atmamak için zor tutuyordu. Ayakta durmakta güçlük çekiyordu ara ara. Rûken'in keyfine diyecek yoktu, yel gibi esiyor, ilerliyordu. Rûken:

"Axxx… Axx Hîlala Zêrîn![25] Sen de beni bıraktın!"

[24] Ben tarihim, ben!

[25] Altın Hilal.

Hilal önce anlamadı, şaşırdı. Ardından kahkahayı bastı. Artık beraber şiir yazmaya başlamışlardı, sırtlarında yükleriyle. Rûken:

"Axxx dîrok!"

"Söyle, dîrok söyle!"

"Seni çok seviyorum Hîlala Zêrîn ama sen de beni bıraktın. Axxx Hîlala Zêrîn! Axxx!"

"Çok ağır konuşuyorsun dîrok!"

"Axxx, dîrok!"

"Söyle dîrok söyle!"

"Axxx, Hîlala Zêrîn! En sonunda sen de beni tek bıraktın. Oysa ne çok umudum vardı sende."

"Umudunu kaybetme dîrok! Öldürme beni. Kahrımdan ölürüm ha!"

"Sen, Hîlala Zêrîn sen, sen de bana ihanet ettin."

"Sen çok ağır konuşuyorsun ha!"

Hem karşılıklı atışıyor hem de koşarcasına Kinyaniş'in yılan gibi kıvrım kıvrım akan vadisinde ilerliyorlardı.

"Ben Dîrok ismini çok seviyorum. Keşke ismimi Dîrok koysaydım!"

"Ama Rûken ismi sana çok yakışıyor! Rû… ken…"

Hilal, Rûken adının ona ne kadar yakıştığını anlatmak için başka sözcükler, kelimler aradı ama bulamadı. O gün belki yüzlerce kez Rûken'in tam da ismine göre olduğunu hissetti, düşündü, mırıldandı. Adı gibi yüzü güleçti. Böyle bağıra çağıra yürürken noktaya yaklaştıklarının farkına varmamışlardı bile. Görevden ilk dönen her ikisiydi. Erkek arkadaşları ne zaman geçmişlerdi, Hilal bir türlü hatırlayamadı. Noktada kalan gerillalarsa sesleri duyup, hep birlikte dışarı çıkmıştı: Ne olmuş, birine bir şey mi olmuştu acaba, bu ne kalabalıktı? Bir türlü anlam çıkartamadılar.

Rojbîn, Melsa, Bêrîtan büyük bir merakla dinliyor, kötü bir şey duyacaklarını sanıyorlardı. En sonunda sesin sahipleri gözüktü: Hilal ve Rûken!

Şikefte ulaşır ulaşmaz yüklerini indirdiler. Hilal:

"Yav, bugün bizde ciddiyet kalmadı. Üstüne üstelik ikimiz de yönetimiz."

Rûken bastı kahkahayı:

"Tamam, dikkat ederim Hîlala Zêrîn, yeter ki sen beni hatırla, tarihine dön!"

"Yav Rûken bu gün sen bende de ciddiyet bırakmadın."

Hilal ne yapsa da Rûken'in keyfini kaçıramadı, yüzünde gün boyu gülücükler eksilmedi. Hilal her ne kadar yönetim de olsa, gün boyu elinden kurtulamamıştı. Eh, Hilal de ne diye pot kırıyordu bu gün. Rûken şakalaşıyor, potlar yakalıyor, herkesi gülme krizine sokuyor, herkesin komik bir şeylerini buluyor, anlatıyordu. Yine Rûken'in gülme krizi tutmuş, bu kriz takıma iyi gelmişti, çok iyi.

Bütün bedeni yorgunluğunu atmanın keyfindeydi. Uyku o kadar güzeldi ki, hep böyle uyusa, bölünmese bu huzuru uykusunun. Küçük bir an bile olsa gözlerini aralayıp, bu keyfi kaçırmak istemiyordu. Bütün bedenini hissediyordu, bütün bedeni huzura ihsandı. Ürkütülmeyecek bir rahatlık, kaçırılmayacak bir keyif beynini uyarıyor, daha uyu, uyanma, diyor gibiydi. Bedeni gevşedikçe dünya gözünde siliniyordu.

Burnuna toprak kokusu gelmeye başladı. Bedeni toprağın üzerindeydi ama başının altında yeleğinin olması gerekiyordu. Öyle ya, özenle yeleğinin astar tarafını dışa gelecek şekilde katlamış, uzanmadan önce üzerinde üç kişi beraber yatacakları yağmurluğun alt tarafına koymuştu. Ortada yatmak istemiyordu, genç ve yeni olan arkadaşlarını ortaya alacaklardı. Isınsın diye. Tam yatacakları vakit Rûken bir çırpıda serdikleri yağmurluğun alt köşesine, Gülbahar da üst köşesine anlaşmış gibi hemen oturmuştu, orta kısım da doğal olarak diğerine kalmıştı. Gece üzerlerine atacakları eprimiş, eskidikçe hafiflemiş olan battaniyeyi bir Rûken çekecekti, bir Gülbahar. Hele sabaha doğru hava soğudukça üşümemek için birbirlerine daha da yanaşacaklardı farkında olmadan. Diken gibi batan soğuğa karşı tatlı uykudan uyanmamanın çabasını vereceklerdi. İşte tam da bu gayretle Rûken'e yaklaştıkça yaklaşan yeni gerilla Rûken'i iyice itecek, o da nesi yeleğinin üstüne de bir güzel başını koyacak, tatlı uykusundan hiçbir şekilde taviz vermeyecekti.

Rûken, burnuna gelen toprağın kokusuyla yan üstü uzandığı yerde kulağının toprağa değdiğini ayan beyan fark etti. Sanki toprağın sesini dinlemek için kulağını toprağa dayamış gibiydi. Uyanmaya hiç niyeti yoktu. Değil toprak, kızgın kor üzerinde uzansa bile yandığını kendine itiraf etmeyecekti uykusu bölünmesin diye. O kadar çok uykusu geliyordu ki, rüya gibi tatlı, anne soluğu gibi sımsıcaktı.

Yerin sesini dinliyordu, toprakta uyuyordu, evrende. Daha bir mutlu oldu. Yüreği genişledi, huzuru çakırkeyif, kendinden geçmişçesine.

Tekrar daldı uykuya. Mutlu. Daha bir sarılır gibi toprağa, daha bir yüreği rahatladı. Toprak aşk kokuyordu, hemen başını ona dayamıştı, gönlünü çoktan aşığına kaptırmış bir maşuk gibi. Huzurlu. Vuslatı tadarak… Hiç uyanmanın vakti miydi?

Yüzüne vuran soğuk dağ meltemiyle uyanır gibi oldu. Uyku yine ağır geldi, mest edici cazibesiyle baharından uyandırmamak istercesine. O aralıkta yeleğinin başına ne geldiğini akıl etti, ama aklına karşı gelerek daha bir mestane, uyudu.

Rojbaş çekildiğinde, Gülbahar onu uyandırdı. Başını kaldırdı yeni kadın gerillaya baktı, ne rojbaş sesini duyacağı vardı ne de dünyadan haberi. Sanki döşeğin üzerinde tek başına kendi yatak odasında uyuyordu, gece başını rahat bir yere koymada zorlanmamış, üşümeye pek fırsatı olmamış, halen başkaları için uykusuz kalmayı bilecek kadar dağı tanımamıştı. Öğrenecekti. Sonra komutan olacak, Botan'a gidecekti. Ama o gün tam bir ana kuzusu gibiydi. Taze, yeni, çocukluğundan daha çıkmamıştı. Birazdan uyanacaktı yeni kadın gerilla, geceyi hiç hatırlamayacaktı bile. Rûken bir ona bir uzakta elinde silahıyla erkek gerillalara rojbaş çekmeye giden Gülbahar'a baktı. Üşüdü. Kalktı oturdu. Yeleğini uyuyan kadın gerillanın başının altından yavaşça çekti, yerine battaniyenin bir ucunu yerleştirdi. Yeleği üşüyen sırtına hızla geçirdi. Battaniyenin altındaki dizleri halen uykunun tadından vazgeçmiyordu. Biraz bekledi. Daha Gülbahar dönmemişti. "Rojbaş heval." dedi. "Rojbaş!" Fısıltısıyla karşılık verdi taze gerilla.

Görevden dönüyorlardı. O gün ikindiye kadar dinleneceklerdi. Sonra kampa dönecek, tekmil verecek, karakol ve tepe keşfinde neler bulduklarını anlatacaklardı. Merak ediyordu, acaba neler açığa çıkacaktı. Belki bu keşif bir eylem planlamasına vesile olacaktı. Ya da bir eylem planlamasının bir parçasıydı da, haberi mi yoktu. Bir süredir hareketlilik vardı. Eyalet Komutanı Azad Sîser nerdeyse yirmi gündür Geliyê Zapê'deydi. Eyalet Komutanı Eyrehan Jînda'da sık sık görünüyor ve kayboluyordu; ne yapıyorlardı acaba? Bir yoğunluk vardı, hadi hayırlısı! Derin bir iç çekti: "Tanrıçam Zîlan bu sefer bir eyleme katılayım, ne olur katılayım!"

Gün öğleye varmıştı. Yemeklerini yemiş, çaylarını çoktan içmişlerdi. Herkes sessizdi, kaç günün yorgunluğuna uykusuzluk da eklenmişti, zaten erken kalkmışlardı. Mecburlardı, bir gerilla her zaman sabahları uyanık olmak zorundaydı, düşmanından önde olmak gerekliydi, yoksa ölüydü, ölürdü. Uykuda düşmana yakalanmak kadar bir gerillanın onurunu ne kırardı ki! Ölüm hafif kalırdı yanında.

Sırayla nöbetçi çıkarmışlardı; ilk önce kadın gerillalar tutmuştu, zaten üç kişiydiler, sonra erkek gerillalara sıra geçmişti. Onlar da üç kişiydi.

Nöbetçi uyanıktı, hareket etmiyor, dikkat kesiliyor, ormanı, taşı, toprağı, rüzgârı dinliyordu, bir yabancı girmiş mi, düşmanın sesi yabancıydı, belli olurdu, iyi dinlemek gerekliydi. Hatta bazen rüzgâr kokularını getirirdi, dağı koklamak gerekirdi, yabancı bir koku belli olurdu.

Nöbetçi olmasa da uyanık kalanlar ya okur ya da bir şeyler yazardı. Hayatlarında değişen şeyleri, değiştirmek istediklerini ve daha birçok şeyi… Ama kendilerine dair olanları yazarlardı, kendi anladıklarını, anlam verdiklerini… Rûken elinde yıpranmış tekmil defteri ve de kalemiyle düşünüyordu. Dalıp dalıp çıkıyordu ormandaki sessizliğe. Yukarılardan bir ses geliyordu. Küçücük bir taş sakin, içi dolu bir teneke gibi tıngır mıngır yuvarlandı, çok geçmeden bir sessizlik çöktü, sesin geldiği tarafta beklediler, dinlediler… Onlar da böyle yapıyordu. Nefes bile almadan duruyor,

kulaklarını dört açıp sessizliği dinliyorlardı; pusuya yatmış olanın soluğunu, aniden yerinden fırlayacak mermiyi, ölümün soluğunu… Eğer bir şeyin olmadığına karar verirlerse tekrardan yola devam, eğer bir şeyin olduğundan şüphelenirlerse, hepsi birden son hızla kaçıyordu. Durdurmak, tutmak, yakalamak pek mümkün olmazdı, dağların en hassas, en naif canlısıydı onlar; pezkovîler[26]

Rûken düşüncelerinden sıyrılarak birazdan ne olabileceğini kestirmeye çalışıyordu. Hurra kaçmamışlardı, demek ki bir tehlike yoktu! İyi ki biz şimdi keşif görevindeyiz, gelip kendilerini kazanın içine koysalar, kesilsin diye boyunlarını uzatsalardı bile kimse vuramazdı. Olmazdı. Dönüyorlardı, ama daha görevleri bitmemişti. Oh ne güzel! dedi fısıltıyla. Onu duyan yeni savaşçı Rûken'e yaklaştı, yanına oturdu. Biraz sohbet etselerdi ne iyi olurdu! İçinden böyle geçiriyordu. Rûken içinden geçenleri okumuş gibi fısıltıyla konuşmaya başladı.

Ne konuşmak istiyordu pek bilemedi. Bir ay ışığından, bir askerlerin ne kadar korktuklarından bahsetti. Gözleriyle üç gün boyunca görmüşlerdi zaten. Tabi ki korkmaları gerekiyordu, çünkü ülkemizde bir hırsızdılar. Onurdan nasipsizdiler, ne işleri vardı onların olmayan bir yerde! Sonra birden pezkovîlerden bahsetti Rûken. Sahiden de ne kadar güzellerdi, ah bir görebilseydi, gizli gizli onları bir seyretseydi! Görürdü, daha yeni katılmıştı, daha çok şey görürdü. Zamanı çoktu, gençti. En sonunda gelip ay ışığında kaldı. Rûken ay ışığını çok seyrediyordu, acaba kimi, neleri görüyordu o ışıkta, çok çıkartamadı. Belki gördüğü kendi saflığı, acısı, umutları, hayalleriydi…

Kaç gün boyunca gece, on dördünde ay onlarla beraber hareket etmişti.

Ay hep on dördünde kalır mı, kalsın istedi, yeni gözleri, duygularıyla. İlk defa keşif gibi bir göreve gittiği komutanı Rûken bir şeyler yazmaya başlamıştı. Kendisiyse düşünüyordu. İçinde bir sevinç, kıvanç, umut kabarıyor, kendini şanslı hissediyordu.

[26] Dağ keçisi.

Yola çıkacaklardı. Akşam tatlı tatlı gerinerek gelmiş, inmişti dağlara. Hepsi tam tekmil hazırdı. Birazdan yedi saatlik yürüyüşleri başlayacaktı, artık ondan sonra gündüz de rahat hareket edebilirlerdi. Sevinçleri, coşkuları yavaş yavaş akşama karışıyordu, çok geçmeden gecenin ellerinden tutacaklardı, merhaba diyeceklerdi. Dosttular uzun zamandır. Gece tüm bunları toplayacak, mutlu olacaktı. Şu geceyi ne muhteşem, ne eşsiz yapıyordu ay ışığı!

Kampa ulaşmış, yorgunluklarını atmışlardı. İkindi vaktiydi, Rûken ıslak halde toplayıp, topuz yaptığı saçlarını açtı, tarayacak, biraz kuruduktan sonra örecekti. Bu günlerde her nedense hep birileri örüyordu.

"Heval Rûken çok uzamış, biraz kesmeyecek misin?"

"Vay be! Bu saç bende olsa var ya…"

"Ya sen nasıl uzatıyorsun?"

"Bu sefer ben öreceeğimmm heval, sıra benim!"

Rûken arkadaşlarının ellerinden bir o yana bir bu yana gidip gelen saçlarının bu haline, bu konuşmalara artık alışmıştı. Sadece dinliyordu. Bazen anlam veremiyordu. Kadının saçı uzun olurdu zaten.

Bu gün ören kadın gerilla biraz acemilik çekiyordu, belliydi, pek saç örmemişti. Rûken'in daha tam kurumamış saçları elinde veryansın ediyordu. Rûken sesini çıkartmadı. Bekliyordu, bir bitirseydi! "Nasıl ama! Ka toka!" dedi, Rûken elinde çekiştirip durduğu saç bandajını hemen uzattı, boşta kalan sağ elini arkaya uzattı, bekledi, genç anlamadı, dökülen saçları çoktan yere atmıştı bile. Rûken eline bir şey konmayınca, arkasına döndü, "Hani saçım?" dedi. İkisi birden yere baktı, hepsi yerdeydi. Rûken hemen eğildi, topladı, elinin içinde yumak yaptı, şikeftın çıkışına yöneldi. Hoplaya zıplaya arkasından gelen genç anlamaya çalıştı, ne yapacaktı?

Rûken gülüyordu:

"Sizin orada saçları böyle atıyorlar mı?"

"Ne bileyim? Sanki!"

"Ben atmıyorum. Saçım yere düşünce canım ağrıyor gibi oluyor." Saç düşmemeliydi, ayak altında kalmamalıydı, canlıydı,

kendi canıydı. Ölen bir insan toprağa verilirdi, ruhuna dualar okunurdu, işte saç da bir candı.

"E, tamam da, şen şimdi ne yapacaksın? Sakın yakma çok kötü kokuyor heval Rûken."

"Tamam yakmayacağım. Bir yere toplayıp sonra hepsini beraber yakmak en iyisi. Şimdi bir taş gediğine koyup üstünü kapatacağım, o da olmadı toprak altı edeceğim. Sence başka ne yapabilirim?"

"Bilmeeemmm! Bence Kürd kadınına uzun saç çok yakışıyor."

"Sen metropol çocuğu olduğun için kendini Kürd kızı hissetmiyor musun?"

"Hissetmesem buraya kadar nasıl gelirdim canım! Ama ben en çok omuzlarıma kadar uzattım."

Saçın da ruhu varmış, aynen can gibi. Can çıkmayınca insan toprak olmaz, canlı olurmuş ya öyle. Bazı saçlar üç, bazıları beş insan ömrü yaşarmış.

Duymuşluğu vardı, Geliyê Zîlan Kırımı sonrası analar kızlarının saçlarını koyunlarında saklamışlar. Saçları tıpkı çocukları gibi sıcak tutarmış anaları. Öldüklerinde de kendileriyle beraber mezarlarına o saçları da koysun isterlermiş.

Her kadının saçında o kadının ruhu yaşarmış. Anaların gözü bunu görür, yüreği o ruhla konuşur, muhabbet edermiş.

Gönül gönülle muhabbet edermiş. Öyle ya muhabbet gönül işiydi, ışığıydı… Işığı olmayan gönül kapanır, kararır, susardı. Yaşamdan elini ayağını keserdi.

Kızının saçı anasının koynunda olunca, kızını hiç unutmazmış, daha dün gibi… Yakın olurmuş, kızının sıcaklığı, soluğu, teni hep sıcak kalırmış. Ölen bir canda bir başka can yaşar gibi, ölmezmiş gibi…

Söz gibiydi saç, kesilip atıldığında ortaya iki aşiretin kavgasını durdurabilirdi. Söz vardı ihlal edildiğinde, basıp geçildiğinde kandan daha hüküm sahibi, hatta kan dökülmesine sebep olacak azamette. Söz kesilmez, dinlenir. Sözünü tutmayanın yapmayacağı kötülük yoktur diye bilinir, namussuzluğun en kötüsü

bellenirdi. Söz büyüsünü, saç canlılığını beraber yitirdi; saklandılar ya da. Arayan olursa kendilerini kötü günler için, daha darı zor günler için sakladılar. Tekrardan çıkıp yaşamı şiirsel büyüsüne, dokunduğu her şeyi canlı bir ruha dönüştürecekler. Kim bilir?

Kürd mitolojilerinde anlatılır ki; karın yerden kalkmaya başlamasıyla bir alt üst oluş başlarmış, gerilirmiş hem gökyüzü hem yeryüzü. Kaos başlarmış; her şey birbiriyle savaş halinde yer göğü, gök yeri kabul etmez, sert şimşekler dağı döver, dağlar şimşekleri tuttuğu gibi yere çalarmış. Sular delirir, nereye akacağını bilmez, aktığı yeri ezip geçermiş. Taşlar zangır zangır titretirmiş dünyayı, dünyanın direği yerinden sallanır ortada düzen kalmazmış. Yağmur yağdığında selin önüne geçemezmiş dağlar, karlar erir çıldırtırmış toprağı, toprak bu kadar haylazlığın elinde saçını başını yolarmış. Derken Kürd kızları uzun saçlarını açarlarmış, eğer saçları toprağa değerse, kavga durulurmuş. Kürd kızları bu kaosun içinde saçları toprağı süpürürcesine yürüyünce bahar başlarmış artık. Yoksa bahar gelmezmiş, dünyanın direği yıkılır, yok oluş başlarmış. Genç Kürd kadınlarının saçları toprağa değince bereketi uyandırır, yavaş yavaş yeşillenir, çiçeklenir, durulurmuş dünya. Kısa saçta ne ruh ne güç varmış; sözü geçmez, sesi duyulmazmış. Ta evvelden beri bir genç kadın saçını kestiğinde erkek gibi olmuş derlermiş. Ayıpmış. Çok günahmış.

GÜZEL ANNEM

Yazın sıcağında pişmiştiler. Kavurucu sıcaklar hızla tekmil otları sarartmıştı. Dere kenarları yeşilliğini, serinliğini koruyordu halen. Zap demir saç gibi ısınmıştı. Yaz hikmetini göstermiş, boğucu, bunaltıcı, zor bir havada nefesleri tükendi ha tükenecek gibiydi Mergamêş'e doğru ilerleyen kadın gerillaların. Az kalmıştı, ara, kesin ara vermeliydiler ve birazdan serin dere kenarına yetişeceklerdi. Nûpelda oturmak için uygun bir yer arıyordu dere kenarında.

Aradığı yeri en sonunda buldu. Hepsi suyun kenarına oturdu. Yorgunlukla, tenlerine yapışmış sıcak havayı atmaya çalışıyor, soğuyan terlerin verdiği yumuşaklıkla vakti demliyorlardı. Halden düşmüşlerdi. Bir kelime söyleyecek takatleri kalmamıştı. Küçük dere suyu buz gibiydi. Geliyê Zapê tarafına geçerken hep bu köyün içinden geçer, Petrût Boğazı'nı tırmanırlardı, ah, ne çekilmez gelirdi yokuşu. O kadar yol yürü, artık Kinyaniş'e ulaşmana ramak kala aksi yokuşla uğraş dur. Ama boğaza çıktıktan sonra, onlardan daha yiğidi yoktu, keyifleri o biçim! Aslında Petrût boğazına tırmanan yol çok dik değildi, kervancılar yolu gibi zikzaklı, eğri büğrü çıkıyordu boğaza kadar. Gel gör ki, o kadar yürüyüşten sonra din iman kalmıyordu ne dizlerinde ne de sırtlarında.

Nûpelda, Rûken'in sesiyle hızla dönüp arkasına baktı. Vay! Gelenler vardı. Yol üstünde olduklarından dolayı yakalanmaya, yakalamaya açık pozisyondaydılar.

Hoş beş, hal keyif sorma derken, yorgunluktan ağzı damağı kurumuş gruba onlar da katıldılar. Göreve gidiyorlardı ve daha yolları yarı olmamıştı. Güneşe kaldıkları için oldukça yanmış,

yorulmuşlardı. Yüzlerini sıcak terle yıkamış, kıpkırmızı olmuşlardı. Onlar da hemen suyun başına geçtiler. Orta yaşlarda olan Amara, raxtından uzun zamandır kullanıldığı belli olan küçük el yüz sabununu çıkarttı, önce diğerlerine uzattı. Rûken'in başında ince bir yazma vardı. Rûken her suyu avuçladıkça, hızlı hızlı yüzüne serptikçe şelemesinin üzerine düşen örülmüş saçı bir sağa bir sola yıldır yıldır parlayarak gidip geliyordu. Nûpelda:

"E insafsız, sen o saçını bu güneşte niye toplamadın?" dedi. Belliydi ki şaşırmıştı. Çünkü Rûken saçını korur, bakardı. Saçı onun nazlısıydı. Üstüne üstelik yazıktı, o güzelim saçı öyle bırakmıştı. Rûken:

"Rojbaştan beri ayaktayız, dün nasıl yapmışsam öyle duruyor, hiç dokunmadım."

"Olsun ama! Toplayıp bağlasaydın."

"Heval Nûpelda inancın olsun, yemin, toka saçımı almıyor öyle hepsini toplayıp bağlayayım. Daha büyüğünü de bulamıyorum. Hakikaten yanında hiç bez, kadife bir şey var mı, toka yapacağım."

"Yok. Niye, son gelen bandajlı tokalar büyük değil miydi?"

"Büyük ama yine de saçıma küçük geliyor. İşte görüyorsun ancak ucuna takabiliyorum."

"E, ben sana diyorum yarısını bana ver. Vereceğim diyorsun vermiyorsun, taşı o zaman, hıh, işte böyle bela olsun başına!"

"Ya heval Nûpelda al, valla hepsi senin olsun."

"Vermişken bari biraz da Sema'ya ver, baksana oldukça ince!"

Sema:

"Yok, ben istemiyorum, bu sıcakta o siyah saçları kim taşır."

Rûken:

"Versem öyle bir alırsın da… Kedi ulaşamadığı ete mundar dermiş… Her neyse, bir şey olmaz! Saçlarım küsmez merak etme."

"Sen mi, saçların mı?"

"Ne fark eder heval!"

Rûken elini yüzünü yıkadı, olduğu yere, dereciğin hemen kenarına, parıldayan çimlerin üstüne oturdu. Rahatlamış, yeğnilmiş, buz gibi akan suya minnettar, yarım dudak gülümsüyor, pırıl pırıl

gözlerini diğer grubun üzerinde gezdiriyordu. Bu arada bir eli soğuk küçük derenin içinde gidip geliyor, suyla oynuyordu. Beyaz köpükleriyle su rengini beyaza boyamış, sütbeyazı akıyordu. Yarım metre genişliğinde olan, kenarları çimenlerle kaplı derenin etrafında yeşil söğüt ağaçları suya doğru eğilmişti. Su akarken sürekli damla damla sıçrıyordu kenarına, hem akıyor hem doğal bir fiske gibi yirmi santim kadar kenarını sürekli suluyordu. Harika bir çimen oluşmuştu, doğal, kökleri toprağa sımsıkı tutmuş. Dere taştığında suyun aşındırıp götüremeyeceği kadar sıkı tutunmuş olması hep dikkatini çekerdi Nûpelda'nın. Bu çimenler hayata tutunmayı ne iyi biliyorlardı. Beyazla yeşilin birlikteliği muhteşemdi, zaman öyle bir an dursun istiyordu. Günlerce öyle dere kenarında kalabilirdi Nûpelda, temiz, refah, serin duygulara kapılıp dereyi bekleyebilirdi. Bu su bir yere kadar böyle Mergamêş köyü boyu akıyordu, yazın bir yerden sonra alta çekiliyor, sonbahara kadar kuru, cılız görünümünü koruyordu. Yazdı, taş, toprak ısınmış, her şey ya kavruluyor ya terliyordu. Yazın kavurucu havasına karşın dere bir parça cennet gibi duruyordu. Duru bir güzellik, serin bir umut gibi akıyordu insanın içine.

Bu arada çay yapabilmek için az ilerilerinde küçük çalı parçaları toplamaya başladı Nûpelda. Hemen bir çay yapmalıydılar, hem de acele! Gerillada görevden gelen birine çay vermek kadar sevabı bol bir şey olamazdı. Zaten Nûpelda'nın grubu en azından biraz soluklanmış, soğuk suyla biraz hoş beş etmişti. Su yorgunluklarını almıştı. Avuç avuç su vurmuştular yüzlerine, boyunlarına, kollarına ve bir güzel ıslatmışlardı saçlarını. Su yüzlerine değerken, hatta sadece suyun o akışını seyrederken aralarında birçok şey hızla gelip geçmiş, konuşmuş, yorgunluklarını almıştı. Su bazen sevgiden sarhoş ederdi çocuklar gibi oynarlardı, bazen de hüzünlerini alıp götürürdü. Suyun önünde oturmak, gördüğü her çeşmenin suyunu içmek, hepsinin ayrı olan tadını fark etmek dağı soluyor olmanın gereğiydi.

Özellikle kadın gerillalar ne zaman bir çeşme başına otursalar kesinlikle mendilleri, sabunları hazır olur, hemen ceplerinden ya da raxtlarından çıkartırlardı. Tabi diş macunuyla fırçasını da

unutmamak gerekir. Eğer biraz kalacak kadar vakitleri varsa hemen saçlarını ıslatır, tarağa davranır, ardından gelen içsel bir rahatlamayla esrik edici bir mutluluğun tadına varırlar. Her çeşme başı bir anı gömmesidir. Gerillalar ne zaman bir çeşmenin yakınında olsa, oturmaya vakitleri varsa eğer demliği, bardağı, şekeri çıkartır, çaydanlığı ateşin üzerine koyarlar. "Mutlaka bir çayını içmeliyiz!" derler.

Düşmanın denetimine giren, sürekli havan, obüs atışlarına maruz kalan çeşmelere uğramakta zorlansalar da görmeyince eksildiklerini hissettikleri, başında birçok hatırayı sakladıkları çeşmeleri vardır gerillaların.

Hemen her çeşme bir şehîd ismiyle anılır dağlarda. Bazılarının orijinal ismine hiç dokunmazlar. Dünyada hiç kimsenin görmediği kadar gerilla görür, misafir eder, uğurlar bu çeşmeler. Gerillalar onlarla, onlar da gerillayla çok şey konuşur. Bir gün gerillanın gezdiği, kaldığı yerleri görmek isteyenler olursa mutlaka çeşme başlarına uğramalı, yüreğini dayayıp dinlemelidir. Kesinlikle duyacağı çok şey olacaktır.

Çok geçmeden, yorgunluğunu attığına emin olan Rûken kefiyesini çıkarttı, ardından olacakları, çalı çırpı toplamış dönen Nûpelda biliyordu. Rûken saçlarını açtı, suya eğildi, ıslattığı elini saçlarına götürdü. Saçları bütün bedenini örtmüş, siyah bir örtünün içinde bir tek elleri dere yatağına inip çıkıyordu. Topladıklarını hemen karşısında daha önce ocak olarak birkaç sefer kullandıkları taşların kenarına indirdi. Ardından çaydanlığı çantadan çıkartıp önce tozunu suyla almak için dereye daldırdı, dolan suyla güzelce içini çalkaladı tekrar döktü. Bu işlemi birkaç kez tekrarladı. Rûken bu arada saçlarını taramaya başlamıştı bile. Nûpelda çalkaladığı çaydanlığı suyla doldurup ocağın üzerine bir güzel yerleştirdi. Taşlar sağlam mı değil mi çaydanlığı üzerine koyunca belli olurdu. Bazen telaştan önce ateşi yakıp yanan alevlerin arasında çaydanlığı ocağa yerleştirmeye çalıştıkları olurdu, bu sefer de alevler ile gerillalar arasında bir savaş başlar, alevler ısırır, dumana boğar, iyi bir gererdi gerillalar çaydanlığı yanan ocağın üzerine indirene kadar. Hah, bir de ocak yaptıkları taşlar da yerinde oynuyorsa al başına püsküllü

belayı, nasıl yerleştireceksin çaydanlığı? Yeni katılan gerillaların başına çok gelir böylesi aksilikler, duman çıkartır, oflayıp puflarlar. Tabi bir de eski gerillalar alev gibi gerer: "Ya sen bir çay vermeyecek misin bize, ooo…" "Heval bir çayını içelim dedik." "Heval sen daha bir çay yapmayı öğrenmemişsin nasıl gideceksin eyleme." "Heval size yeni savaşçılarda nasıl ateş yakılır öğretmediler mi." gibi bir sürü laf atarlar.

Beraberce çayı kaynattılar, demlediler, öğle yemeği hazırlığı safhasına bile geçtiler Rûken halen suyun başında oturuyordu. Arada bir Nûpelda'nın söylediklerine laf yetiştiriyor, suyun tadını çıkarıyor, saçları mutluluktan dalgalanıyor, anın tadını yaşıyordu. Bir yandan da kendi aralarında sohbete dalmıştılar. Hem dinleniyor hem de beraber vakit geçirmenin tadını çıkarıyorlardı.

Suyla konuştu… Su yüreğinde kanatlandı… Su gibi yüreği de ferahladı. İşte her şeyi söylemişti ona… Her ne kadar başkası duymamış olsa da su da bir şeyler söylemişti ona, belliydi. Birbirleriyle konuşuyorlardı. Rûken bir ara iç geçirdi, derin bir nefes aldı, yüzünü akan suyun nazlı nazlı gidişinden kaldırdı, Nûpelda'dan tarafa baktı. Göz göze geldiler. Nûpelda, Rûken'in içinde bir şeylerin kaynadığını gözlerinin sıcaklığından hissetti. Derinlerde bir şeyler, özlenen ve hep beklenen, kayıp olan ama birden çıkıp bütün duyguları ağırlaştıran bir şeyler… Belki de bir su tanrıçası… Belki de bir su perisi… Belki de bir zamanlar bir tanrıça, bir peri kadar kutsal olan su artık hatırlandığı için daha açığa çıkmak, anlaşılmak için yüreğinin diplerinde bir şeyleri oyuyor, acıtıyor, kendine gelmek, Rûken'in gönlüne görünmek istiyordu. Suyla Rûken'in arasında sıcak bir muhabbet olduğu belliydi, gözlerine yansıyordu.

Çay yapmak, yemeği hazırlamak şöyle böyle iki saatlerini almıştı. Gel gör ki yemeği yemek on dakikalarını ancak aldı, hadi gel de kızma. Hazırlamak o kadar kolay değilken yemek hiç zaman almıyordu! Yemekten sonra bir bardak daha çay içtiler. Ancak o zaman yorgunlukları geçmiş, güneşin kuruttuğu hücreleri suya doymuştu, artık tamamdı. Ardından gelsin sohbetler…

Bir havan güllesi sert, tok, oldukça yalın bir sesle üzerlerinden geçip Platform Noktası'nın yakınlarına düştü.

Gümbürdedi, hızla sustu. Keyifler yerindeydi. Kimse çok fazla aldırış etmedi, ama hepsi ikinci sesi bekliyordu, gelecek olan ikinci havanın nereye yol alabileceğini. Beklediler. Beklediler. Gelmedi. Hepsi birden güldü: "Afiyet olsun!" Herhalde böyle demek istedi bize. "Teşekkür ederiz ya." deyip hep birlikte gülmenin keyfini çıkarttılar.

Dün akşam erzaklarını çalmak için ayı gelmişti yine. Bu tür şeyler en çok da Geliyê Zapê bölgesindekilerin başına geliyordu. Çok kızmış ayı. Her nöbetçiyle beraber o da nöbet tutmuş, bazen dayanamayıp böğürmüş, kükremiş. Vah zavallı! Şu ayılarla bir gün iyi geçinebilselerdi ne iyi olurdu! Kurdistan özgürleşse bile gerillaların ayılarla kavgaları biteceğe benzemiyor gibiydi. Gerillaların binbir emekle bir araya getirdiği erzakları çalmada, dağıtmada üstlerine yoktu. Bu arada Sozda bildiği bir hikâyeyi anlatmaya başladı:

"Köylünün biri her sabah kalkıyor, bahçesi perişan halde. Bir türlü anlayamıyor neden öyle olduğunu. En sonunda karar veriyor, gece gündüz nöbet tutmaya başlıyor. Bir gece bakıyor bir ayı geliyor. Köylü dikkatle onu seyrediyor. Ne görse iyidir, kocaman göbekli iri ayı bahçede beğendiği şeyleri yiyor, beğenmediklerini koparıp atıyor. Köylü şokta kalıyor. Diğer gün yine bekliyor, akşam olunca ayı geliyor. Aynı şeyleri yapıyor. Tabi köylü artık dayanır mı, kaptığı gibi tüfeği ayıyı vuruyor. Ayı ölüyor. Velhasıl resmi makamlara gidiyor mesele. Meğerse ayılar koruma altındaymış, bahçe sahibinin hiç bundan haberi yok. Adam mahkemelik oluyor. Hakim:

'Sen av yasağı olduğunu bilmiyor musun? Nasıl bu hayvanı öldürürsün? Yasalara göre; tutuklanman ve 15 yıl hapis cezası!'

Köylü çok şaşırıp, hâkime soruyor:

'Nasıl olur hâkim bey bu hayvan benim bütün tarlamı mahvetti. Hatta bana da saldırdı. Ben de onu öldürdüm!'

'Evladım! Bu kanunu ben yazmadım. Bunu meclistekilere soracaksın, ben sadece uyguluyorum.'

Köylü bir kez daha şaşırır, ne yapsın şoktadır. Daha bir perişan olan köylü:

‘Hâkim bey ben nerden bileydim bu ayının da mecliste adamı varmış. De hadi söyle bana ben nerden bileydim. Pes doğrusu!!! Meğerse çapulcu ayının mecliste dayısı varmış, pes… pes doğrusu!!!’ demiş.” Hepsi birden kahkahayla gülmeye başladı. Hemen kenarlarındaki su beyaz köpükler saçarak akmaya devam ediyordu. Çaydanlığı közlerin üzerine koymuşlar tın tın tınlayarak ses çıkartıyordu. Rûken:

“Ağlayacak halimize gülüyoruz. Zavallı ayılar bilseler siz onları Türkiye meclisindekilerle karıştırıyorsunuz, ömür billah bu dağları terk ederler. Bir şeyler yemek için, sadece karınlarını doyurmak için geliyorlar, sanki meclistekiler gibi…”

“Ya yok bizim ayılar iyidir. Bir de aç gözlü olmasalar.”

“Yok, gelip erzak taşısınlar, beraber göreve gidip gelelim.”

“Hiç fena fikir değil. İhtiyaç listelerini de yazabilirler; un, şeker, yağ…”

“Düşünsene un torbasını kaldırıyor doğruca kendi inine. Ara ki bulasın! Az kurnaz değiller, malum! Bütün erzakları kendi kamplarına taşırlar ruhumuz bile duymaz. Çok fenalar! Akılları acayip çalışıyor.”

Araya giren Rûken:

“Bizim un torbasını ayı taşırsa, hele şeker torbasını… Ne hikâyeler çıkar, hem de ne hikâyeler…”

“Bence deterjanı, salça kutularını taşıtmak lazım ayılara, hiç dokunmazlar, getirip memnuniyetle bize teslim ederler.”

Sohbet ayılarla başlayıp ardından ayılarla dağlarda nasıl bir konsensüs geliştirerek ilişkilerini düzeltebilecekleri konusunda çareler aramaya başlamalarıyla koyulaşarak devam etti. Konu konuyu açıyordu.

Nûpelda’nın aklına Mam Reşîd geldi.

“Heval siz Mam Reşîd’in yanında çok kalmışsınız, belli, beraber çok fazla yemek yemişsiniz. Onda hikâye ohooo çok! Hem de gerçek. Düşman operasyonları gibi ayı operasyonları…”

“Ya onunkilerinin yeri ayrı tabi ama ayı hikâyeleri de avcı hikâyeleri gibi, istemediğin kadar çok!”

Diğer hikâyeye karşılık Hêvî de hem düşündürücü hem komik farklı bir hikâye anlattı:

"Ormanda büyük bir yangın çıkar. Her taraf tutuşmakta, çıkış yoktur. Sadece bir kaçış yeri var, oradan da ancak tek tek geçebilirler. Hal böyle olunca kargaşa başlar, kim önce çıkacak? Başlarlar tartışmaya.

Zürafa;

'Herkes boy sırasına göre çıksın!'

Fil:

'Yok ya! Herkes kilosuna göre çıksın!'

Ormanların kralı bakmış kimse onu ciddiye almıyor, şöyle bir kükremiş hemen:

'Kesin ulan tartışmayı! Herkes isminin baş harfine göre çıkacak!' demiş.

Diğer hayvanlar aslanın kurnazlığını anlamış ama kimse sesini çıkaramamış. Mecbur, ne yapacaklar, başka yol yok! Aslan ilk sıraya geçmiş bir bakmış önünde bir bit var. Aslan:

'Sen nereye gidiyorsun, sıranı bekle?' demiş. Bit aslana dönmüş:

'Bir sor bakayım ne bitiyiz???' demiş."

"Sen bak şu bitin kurnazlığına tilki gibi kurnaz." dedi Sozda. Arkasını dönerek tınlayıp duran çaydanlığı közün üzerinden kaldırdı. "Heval kim çay içiyor bakalım?" diye sordu. Bu arada Nûpelda derede yıkadığı bardakları hemen dizdi grubun ortasındaki yeşil çimenlerin üzerine. Dereyi mis gibi çay kokusu sardı. Bardaklar dolarken içinde şekerin olduğu beyaz torba da bardakların yanına indirildi. Tekrardan sohbetlerine çay tadı katarak konuşmaya devam ettiler. Bu sefer Nûpelda küçükken dedesinin kendisine birkaç kez anlattığı çoban ve bilye hikâyesini anlattı. Bitirdikten sonra da ekledi: "Hep merak ederdim dedem bu hikâyeyi bir yerden duymuş muydu yoksa kendisinin miydi? Çok büyük bir ihtimal dedem bu hikâyede kendini anlatıyordu. Memet dedemin kendisi Dêrsim katliamı sonrası dağılmış bir ailenin çocuğuydu, arta kalanlardandı, tek kalıyor, bazı kardeşlerini sonra buluyor, sonra geliyor Türk köylerinde falan çobancılık yapıyor, sonra şimdi bizim

köyümüz olan mezraya gidiyor, yerleşiyor. Yaşarken en rahatsız olduğu, veryansın edip küfür ettiği şey herkesin Avrupa'ya gitmesiydi. İyi hatırlıyorum, bırakmıyordu amcamlar Avrupa'ya gitsin! Tabi o öldükten sonra kalan birkaç kişi oldu. Şimdi torunlarının neredeyse hepsi Avrupa'da büyüyor, belki de onu hiç tanımıyorlar bile. Ne kadar acı, isteyerek ve severek kökünden, topraklarından kopuyor insanlar, ne kadar ürkütücü! Acaba yaşasaydı tüm bunları nasıl hikâye ederdi, yüreği neleri dile getirirdi? Tam bir toprak insanıydı, böyle uzun boylu, siyah şalvarlı, cepkenli; başından üçgen, köylü şapkasını hiç çıkarmayan çok emektar bir insandı. Acaba şimdi mezarına uğrayan, hemen yol kenarında olan mezarına dönüp bakınca onu hatırlayan, anan kaç torunu var? Halen çok merak ediyorum, umarım vardır." diyerek konuşmasını tamamladı.

Rûken de dedesinin anlattığı gerçek bir olayı anlatmaya başladı hemen ardından. Ayılarla başlayan meseleler silsilesi, gerçek yaşanmış hikâyelerle ilerliyordu. İlginç bir şeydi, dönüp dolaşıp kendi gerçek hikâyelerinden nefes alıyorlardı en sonunda. Ya da gerçek gelip onlara dokunuyor, duygularını, duyarlılıklarını açığa çıkartıyordu. Serin dere kenarında oturmuş böyle istirahat ediyorlardı. Hepsi aynı renkte, boyda olan sarı mekap ayakkabıları da hemen yanı başlarında dinleniyordu. Yelekleri silahlarının üzerindeydi, raxtlarını sırtlarından çıkarmamış altı kadın gerilla oturmuş birbirlerine hikâye anlatıyordu. Bütün hikâye sevenler bir araya gelmiş gibiydi. Hiç hikâye bilmiyor olsalar bile gerillada mesele çoktu, konuşacak, anlatacak şey fazlasıyla buluyorlardı. Rûken:

"Bize postacılar torunu derler. Yani bir lakap gibi bir şey. Aslında Kürdler birini sevselerse de, hoşlanmazlarsa da adını değiştirerek söylerler, lakap takarlar yani. Övgü, kızgınlık belirtisini mimiklerden, ses tonundan mesaj olarak verir, hissettirirler. Aynı zamanda isimleri mutlaka kısaltırlar. Mesela Amedliler Mustafa'ya Miçê derler. Ama bak dikkat edelim bu isimler aslında Kurdî değil. Hasan Haso, Hüseyin Hiso, Mahir Miho, Hamit Hamo olur bizim köyde. Yani bir bakıma Kurdî gibi değil mi? Benim de Êmo dedem

var. Aslında bu dedemin sanırsam kardeşidir, ama biz ona da dede diyoruz.

Êmo dedem Geliyê Zîlan katliamından sağ kurtuluyor. Şimdi, ama nasıl oluyor? Tabi gelelim nasıl kurtulduğuna.

Bizim köylerin alt tarafında Hara Üçgeni var. Civar köylerde bulunan herkesi Hara Üçgeni'ne topluyorlar, hepsini kurşuna diziyorlar. Sonra oraya Afganları getirip yerleştiriyorlar. Yaklaşık yüz hane varlar, devlet onları besliyor, Hıristiyan'dırlar, Geliyê Zîlan'daki köylerle pek alıp vermezler.

Hara Üçgeni'nde Geliyê Zîlanlıları topluyorlar, oraya yakın civar köyleri, mezraları… Artık herkes öğreniyor katliam yapılıyor, kimi görseler kırıp geçiyorlar. Öyle oluyor ki Geliye Zîlan tam mahşer yeri! O arada kaçabilenler kaçıp kendini kurtarmaya çalışıyorlar. Herkes kendini dağa vuruyor. Sonra onların birçoğu Rojhilat'a geçiyor. Bazıları da yıllarca dağlarda kaçak yaşıyor. Benim Perişan ninem o zaman daha çocuktur. Annesi babası düşmandan kaçarken ninemi bırakıyorlar. O kadar zor bir durum, hani denir ya: Dê evlata/ê xwe diavêje![27]

Perişan ninem anlatırdı: 'Annem ile babam belli bir yere kadar gittiler, tabi bağırıp çağırıyor, çıldıracağım, öyle bir başıma ben ne yapabilirim, sonra annem dönüp beni aldı. Ben bu şekil kurtuldum.' Toplum birden cinnet geçiriyor, katliam kendi başına bir çıldırmaya yol açıyor. Yani tam mahşer yeri! O gün mahşer günü! Çocuklarına bile sahip çıkamıyorlar, o kadar ki insan belleği yıkılıyor, alt üst oluyor. İnsanlıktan çıkıyorlar.

Yine Perişan ninem diyordu: 'Tüm bunlar yaşanırken, biz böyle kaçarken, dağlara kendimizi vurmuşken Hara'dan kurşun sesleri geliyordu hep.'

Ninem o katliamın canlı tanığıydı, anlatırdı.

Êmo dedem de Hara'da kurşunlananların içindedir. Ama ölmüyor. Askerler herkesi uzun sıralara koyuyor sonra kurşuna diziyor ardından da yaşayan kalmış mı diye sık sık gelip kontrol ediyorlar. Yani öyle bir süre öldürdükleri insanların nöbetlerini

[27] Anne evladını atıyor.

tutuyorlar. Êmo dedem yaralıdır, ölülerin içindedir, askerin gelip böyle kontrol ettiğini fark ediyor. Hiç sesini çıkarmıyor. Bir bakıyor ne görsün, iki üç yaşlarında bir çocuk da sağdır. Böyle hiç kurşun almamış, yaralanmamış. Annesi ölmüş, çocuk geliyor annesinin memesini emiyor, askerlerin ayak sesleri geldiğinde, hafiften bir ses duyduğunda hemen dönüyor çalılarla ölülerin arasında bir yere giriyor, kendini gizliyor, görünmüyor. Üç, dört gün derken çocuk yine ölü annesinin memesinde süt emmek için saklandığı yerden çıkıyor, tam memesini emerken askerlerin sesi geliyor. Ama çocuk geç kalıyor! Çocuk bir telaşla yerine gitmek için sürünürken askerler onu yakalıyor. Gizlenemiyor. Êmo ölü taklidi yapıyor, hiç kımıldamadan durduğu yerde olacakları merak ediyor korku içinde.

Askerler görüyor bir çocuk sağdır, hareket ediyor. Bu kız çocuğunu alıyorlar hemen yanı başlarındaki Zîlan suyuna batırıp çıkarıyorlar, tekrar tekrar böyle yapıyorlar, çocuğu diri diri elleriyle suda böyle boğuyorlar. Kurşunla ölmemiş ya… Durumun vahametini gören Êmo dedem tam on altı gün yerinden hiç kımıldamadan ölü taklidi yapıyor. Bu kız çocuğunu böyle öldüren beni bin perişan eder diyor, başını bile oynatmıyor, öyle yerinde kalıyor. Gözlerini açıp kaparken bile binbir korkuyla açıp kapıyor. Türk askerleri artık hepsinin öldüğünden emin olduktan sonra çekip gidiyorlar, Êmo sürüne sürüne yerinden çıkıyor, ama bir yanını hareket ettiremiyor, sonra bir ayağı felç kalıyor. Êmo dedem böyle kurtuluyor, sonra dağda kaçak yaşıyor uzun yıllar.

Celaliler, Osmanlı zamanından beri devletin kolay kolay karışamadığı bir aşirettir, Bedîrxan Beyle ilişkisi olan, hep öyle özerk kalmayı başaran bir aşirettir. Bir sorun çıktığında ekonomik olsun, ahlaki olsun aşiret önde gelenleri bir araya gelir, cemaati toplar, tartışır, konuşur, sorunu çözmeye çalışırlarmış. Halen de öyledir, bizim köyde çıkan sorunları devlete götürmezler. Bu toplantılara katılan kadınlar da var, böyle kafalarına şer takıyorlar. Bir sorun böyle hal olduğunda artık herkes razı gelir, ses çıkartmaz. Yani şimdi Geliyê Zîlan'daki aşiretler böyle yaşamaya alışmış. Başka türlüsünü kabul etmiyorlar. Savaşkandırlar. Bu Êmo dedem Qulixanê Haso'nun yanında kalmış, savaşmış, cesur biri. Dillere

destan! Qulixanê Haso denildi mi, bir insan değil, bir aşiret akla gelir. Aşiretin önde geleni değildir sadece, aşiretin her şeyiyle alakalı, yol yöntem bilen biridir. Qulixan'ın babası bir aşiret büyüğüdür, sonra Qulixan geçiyor onun yerine. Ama hak eden, gerçekten de aşireti idare edebilecek biri olduğu için, öyle sadece soy usulü değil yani. Bu bağ böyle devam ediyor Haso'ya kadar.

Aşiret büyüklerini toplayıp bir araya getirir, sorunları orada tartışırlarmış. Kendi içlerinde yasaları, kuralları var, buna göre ortak bir karara giderler. Diyelim biri çok fakirdir, ona birlikte yardım etme kararı alırlar. Mesela herkes bir koyun, bir keçi artık ne verebilirse verirmiş ki o da bir ev sahibi olsun. Biri ev mi yapıyor, aşiret büyüğü der, hep birlikte yapmalı, destek olmalıyız. Bütün köylü toplanır bilmem kaç gün el birliği eder, evini hep birlikte yaparlarmış. Kendi içlerinde birbirlerini korurlar, yardım ederler. İşte bu tür şeyleri kim iyi yaparsa, o toplum içinde doğal olarak bir otoriteye sahip oluyor. Toplumun önde gelenleri de biraz onun etrafında toplanıyor. Çünkü örgütlüyor, yürütüyor, gerekirse mücadele ediyor, koruyor.

Şimdi gelelim asıl meseleye, 1952'de devlet bir 'af' çıkartıyor. Diyor ki artık Geliyê Zîlan mıntıkası serbesttir, buralı olanlar, İran'a kaçmışlarsa, dağlarda kaçak yaşıyorlarsa dönebilirler, 'af' ediyoruz. Ve diyor ki kim gelirse gelmeyenlerin topraklarını onlara vereceğiz (!) Hâsılı komplo! Amacı sağ kurtulanları da bu yolla tasfiye etmektir.

Êmo dedem diyor ben gideceğim ağa olacağım, bütün toprakları üstüme geçireceğim. Etme tutma, deli misin, devlete güven olur mu diyorlar, hâsılı Êmo dedem kalkıyor Erciş'e karakola gidiyor, komutana hal meseleyi anlatıyor, kendinden emin, 'Toprakları üzerime verin, ben geldim.' diyor.

Komutan bir kâğıda bir şeyler yazıp eline veriyor, 'Git, savcılıkta bunu onaylat, tamamdır.' diyor.

Êmo dedemin okuma yazması yoktur. Elindeki kâğıtta 'Bu adam Xoybûn cemiyetinin üyesidir, isyancıdır, size ulaşır ulaşmaz bunu öldürün.' yazılı. Kendi fermanını kendi eline alan Êmo dedeme sonra ne oluyor biliyor musunuz?

Dedem kayboluyor. Ondan sonra bir gören olmuyor. O gün bu gündür bize postacılar torunu denir. Daha sonra köylerde yayılıyor: 'Êmo'yu tam öldürecekleri esnada gökyüzü çatladı, ikiye yarıldı, oradan birileri geldi Êmo'yu bir tabuta koydular, gökyüzüne çıkardılar.' O günden beri nerede olduğunu kimse bilmiyor. Gökyüzüne gömüldüğüne inanlar dahi vardı.

Yine dedem gibi meşhur, adı sanı olanlar çoktur, aslında hepsi için bir şeyler anlatılırdı. Çokça bilinenlerden bir diğeri de Zeyno ile Silo'dur. Her ikisi de dağlarda kaçaktır. Şikâyet üzere ele geçerler. Devlet her ikisinin kafasını kesip öküze yükleyip, köy köy dolaştırır, Erciş'e kadar götürür böyle, ibreti âlem olsun diye gezdirirler işte. Her ikisinin başının da Geliyê Zîlan'da gezdiğine halen inanılır. Bazen yaşlılar onları gördüğünü bile söylerdi. Sadece başları, kanlı kelleleri insanlara yaklaşıyormuş, açık kalan gözlerinden hiçbir şey anlayamıyorlarmış."

Rûken tüm bunları anlatırken Nûpelda'nın, ilk gerillaya katıldığı zamanlar çok sorduğu sorulardan birisiyle kafası meşguldü. Zîlan neredeydi, tam olarak nereye düşüyordu? Bilmiyordu. Çok merak ediyordu. Çünkü Tanrıça Zeynep Kınacı, Zîlan ismini oradan almıştı. O soykırım ardından yok edilen on binlerce Kur-tî'nin anılarına sahip çıkmak… Nûpelda, o ilk günlerindeki gibi saf bir heyecana kapıldı. Tanrıçamız Zîlan, adına layık olan bir kadın gerilla! Bir halkın tanrıçası! Nûpelda ilk katıldığında Zîlanlarda yapılan soykırımın o denli bilincinde değildi, sadece Zîlan'ın adını o vadiden almış olması, üzerinde değişik bir tesir uyandırıyordu. Hatta ilk başlarda Geliyê Zîlan'ı Malatya'da bir yer, aynen Toroslar, Binboğalar, Beritler gibi dağ sanmış, kafasında öyle canlandırmıştı.

İnsan aradığı şeye dolanıyordu sanki. Nûpelda da gerilla yaşamımda bu bölgeden birçok insanı yakından tanıdı. Çok değişik hikâyeler dinledi onlardan, anlatabilmesi hiç de kolay olmayan Geliyê Zîlanlı gerillalar tanıdı. Hatta bazı Geliye Zîlanlı yoldaşların kahramanlık öykülerine birebir tanık oldu.

Rûken'den de o gün Hara Meydanı'nı, Hara Üçgeni'ni öğrendi. Bir de çok etkilendiği Êmo dedeyi! Hakikaten gökyüzünde miydi? Hara'da öldürülen on binlerce Geliyê Zîlanlının soyu

kurumuş muydu? Nûpelda'ya göre, işte gerilla olmalarının anlamı bu noktada gizliydi. Gerilla ölmeyen, dirilen soydu, Kur-tî çocukların destanlar yazdığı, ölümsüzleştiği manaydı. Vardılar, tamamen kendi varlıklarına ait olmak istiyorlardı.

Rûken'in anlattıklarından hepsi çok etkilendi. Hiç birinden ses çıkmıyor, hepsi bir şeyler düşünüyordu. Nûpelda kendine geldiğinde suyun sesi geliyordu, yalp yalp ederek, onları dinleyerek, dinlediklerinden haberdar gibi akıyor, ilerliyordu. Beyaz köpük rengiyle akmaya devam ediyordu her şeye rağmen.

Gün ikindiye doğruydu. Yavaş yavaş yola çıkmalıydılar. Rûken iki kadın gerillayla Çiyayê Reş tarafına, terzihaneye, dikilen elbiseleri getirmeye gidecekti, onların yolu uzundu. Nûpelda ile yanındaki gerillalarınsa en fazla iki saatlik yolu kalmıştı, tabi Petrût boğazını hesaplamak gerekiyordu. Bir yokuş onları bekliyordu.

Yavaş yavaş, sessiz sessiz toparlandılar. Yeleklerini giyip silahlarını kollarına geçirdiler. Vedalaşmaya sıra gelmişti:

"Serkeftin heval!"

"Serkeftin ji we re jî heval!"[28]

Birbirlerine sarıldılar. Rûken'e sarıldı Nûpelda, o an bir şey kafasına dank etti. Evet, anlamıştı!

Rûken, "Tanrıçam Zîlan!" sözünü çok kullanırdı. Şaşırma, sevinme gibi duygularını bu sözle anlatırdı. "Ya!" "Aman Allah'ım!" "Ay heval!" gibi kullanılan ünlem deyimi yerine o: "Tanrıçam Zîlan!" derdi hep. Tanrıçam Zîlan onun nidasıydı. Yaşama seslenişiydi. Rûken hep böyle derdi, "Aman Tanrıçam Zîlan!" "Tanrıçam Zîlan!" Hem de severek, bir türküyü güzel sesiyle bütün insanlara duyurmak ister gibi derdi:

"Geliyê Zîlanlı'yım ben
Geliyê Zîlan'da doğdum, büyüdüm
Geliyê Zîlan'dan gerillaya katıldım."

Hiç aklına gelmemişti. Gelmezdi. Çünkü Zîlan gerillada kutsallık ifadesiydi, bir kült gibiydi, toplumsal ifadeleri, ilk

[28] Size de başarılar.

başlangıçlarından o güne varan benlikleriydi. Tapılırcasına sevilen kadın yoldaştı. Toplumsal saygınlıkları, Kur-tî kadınının hürmetlisiydi. Neden böyle söylüyor diye düşünme gereği duymamıştı hiç. Zîlan, Önderliklerinin "O benim komutanım." dediği, bütün gerillaları etkileyen bir tanrıça! Hepsini etkiliyor, hepsi ondan etkileniyordu, o özgürlük timsaliydi. Özgürlüğün kadına en yakışan haliydi. Bir kadın kendini özgürlüğe adadığında tıpkı Zîlan gibi adamalıydı.

Güneş batmış, dağ meltemleri ağır ağır geziniyordu Petrût boğazında. Şimdi ovalarda nasıl bir sıcak vardı, bize sıcak gelen dağ meltemlerini bile arıyorlardır. Hele dağlarda kalmış, büyümüş olan için düz yerin sıcağı çekilmezdir herhalde. Dağ başlarının serinliği bu aylarda bir başka güzel ve aranır. Dağ başında olmak her şeye değer! Var mı dağ havası gibisi!

Bu düşünceler içinde Petrût boğazına doğru çıkıyorlardı.

Zap o günlerde yine dünya gündemindeki yerini koruyordu. Yine Çelê'de askeri hareketlilik fazlasıyla yoğundu. Kanê Orê eylemi ve yapılan birçok eylemlilik işgalci güçleri harekete geçiriyordu. Uzun bir aradan sonra ilk defa Geliyê Zapê alanında bu denli etkili eylemler hem de üst üste yapılıyordu.

Delîl Zîlan da iki aydır Zap'taydı. Basın çalışması yapıyor, ANF başta olmak üzere haber ajanslarına bilgi ulaştırıyordu. Delîl gerilla alanlarında olmanın yoğunluğuyla da her geçen gün Rûken'i görebilmek için fırsat kolluyordu. Operasyon çıkabilir, her an bir yerlerde mermi patlayabilir, dağlarda atmosfer anında değişebilirdi. Her an, her şey olabilirdi. Gerilla mevzilerini geziyor, haber yapıyor, ajans çalışmalarının yanı sıra çekim yapıyor, haber merkezine anında görüntü ulaştırmak için zamanla yarışıyordu. Burası Zap'tı. Düşman burada kaç defa yenilmişti. Daha çok olmamıştı Zap Operasyonu'nda beli kırılmış, yenilgisini başarılı bir şekilde gizlemenin bütün maharetlerini göstermeye çalışmış, profesyonelce geri çekilmiş (!) geldiği gibi dönmüştü. Yok, aslında atlı gelmiş yaya dönmüştü! Dağlar Kurdîydi, dağlılar Kürd; sömürgecilerin ezeli Kur-tî düşmanlığı, avcılığı da sürüyordu. Su uyuyor Türk devleti uyumuyordu.

Delîl, her gittiği taburda yeni bir şeyler buluyor, peşine düşüyordu. Hayat devingen, gerillalar sıcaktı. Gerillalar düşmanın operasyona çıkması için dua ediyor, öfke olup düşmana sertçe çarpmak, ülkelerinden çıkarmak, sonsuza kadar buralardan kovmak istiyorlardı.

O kadar iş vardı ki, bir de buna taburlar, mevziler, gruplar arası mesafeler eklenince, vakit hiç kalmıyordu. Delîl bir nefeslik boş vakit arıyordu. Git gide merakı da artıyordu. En son Rûken'i on iki yıl önce görmüştü, daha çocuktu. Şimdi gerilla olmuş, komutan olmuştu! Nasıl bir Rûken göreceğini çok merak ediyordu. Şimdi görse tanımazdı, tanıyamazdı, bunu biliyordu. İçi içine sığmıyordu. Ya görmeden bir şeyler olursa! Burada hayat çok hızlıydı. Her an savaş bir ivme kazanabilir, her şey değişime uğrayabilir, bir dakika önce baktığı şeye ikinci dakikada çok daha farklı anlamla, hisle bakabilirdi. Gerilla yaşamında bu tempoya artık git gide alışmıştı Delîl.

Sabah kalktığında başını kaşıyacak zamanının olmadığını düşünüyordu, şimdi gün akşam olmuş, dağlar esmer, gök kızıl olmuştu. Acaba Rûken'in durumu nasıldı? Sağına soluna bakındı, düşündü taşındı, Rûken başka bir yere gitmek zorunda kalırsa, o zaman ne olacaktı? Düşünüyor, meraklanıyordu. Kurdistan'ın en güzel kızını görmeden bir yere gitmeyeceğim, diyerek aceleyle kaleme kâğıda sarıldı.

Artık Rûken, Viyan, Nazlıcan, Lîlav hepsi Delîl için çok ayrı değerlere sahiptiler. Bir kadın olarak gerilla saflarında, bu savaşın içinde emek veriyor olmaları onu etkiliyordu. İçine samimi, ince duygular üşüşüyor, duygusallaşıyordu. Üstelik bu kadınların hepsi yakın akrabalarıydı. Rûken, Delîl'in teyzesinin kızıydı. Ayrıca amca çocuklarıydılar. Eğer bu dağları, bu dağlarda verilen emekleri tanımasaydı, gözüyle görüp şahit olmasaydı, bu kadınlar bu yaşama gelmemiş olsaydı, belki de hiç hatırlamayacaktı. Bu kadınlar aklından bile geçmeyecekti. Şimdi öyle miydi? Bir an için görebilmek, yeniden tanışabilmek istiyordu. Sabırsızlanıyordu. Ama işi vardı, en azından o zamana kadar bir not yazmalıydı.

Gerillada not diye bir sistem vardı. Birine bir şey yazmak isteyen önce küçük defter kâğıtlarına yazıyor, sonra bunu katlayıp bir kâğıdın içine koyup, paket yapıyorlardı. Paket yaptıkları kâğıdın üstüne kime göndermek istiyorlarsa onun adını, soyadını ve taburunu yazıyorlardı. Elden ele, birimden birime, bölükten bölüğe, bölgeden bölgeye en sonunda not sahibine ulaşıyordu.

Eline aldığı kâğıda, hava daha tam kararmadan bir şeyler yazmaya başladı bile. Durumlarını sordu, dileklerini yazdı, duyguların ifade etti, köyden bahsetti. Herkesin durumu iyiydi. Şehîd olan diğer akrabalarından bahsetti, şehîd düşen erkek kardeşinin kitabını yazan bir diğer kadın akrabası Bêrîvan Zîlan'dan bahsetti. Her şey bahane, Rûken'le konuşuyor, bir şeyler anlatmanın huzurunu yaşıyordu. Önderliğin en son Savunması da gelmişti: "Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü-Kültürel Soykırım Kıskacında Kürtleri Savunmak." Daha dağıtılmamıştı, ama bilgisayarında vardı, okumuştu, çok heyecanlanmıştı! Bahsetti. Kürdlerin bir kitabı daha olmuştu, insanlığa armağan ettikleri bir kitap daha, herkesin içinde bir şeyler bulabileceği bir Savunma daha. Bu Demokratik Uygarlık Manifestosu'nun beşincisi olmuştu. Çok heyecanlıydı. Tadına doyum olmayan dağlarda, içinde yaşadıkça böyle düşünmekten, hissetmekten kendini alamadığı dağlarda bu Savunmayı okumak inanılmaz farklı bir şeydi. Anlatılmaz. Duygularını ifade etmeye çalıştı, hemen o kitaptaki şiiri aklına geldiği kadarıyla ekledi:

"Sincar Dağları'nda Derwêşê Evdê'nin yanında olsaydım!
Beyaz atların sırtında Musul Ovası'na dalsaydım
Derwêş vurulduğunda
Sırtlayıp Kurdistan dağlarına götürseydim
O'na, 'Bak, binlerce Edulê ve On İkiler var' deseydim
Tanrıçaların taht kurduğu bu dağlarda rahat uyu, deseydim
Ölüm nereden ve nasıl gelirse gelsin artık gam yeme,
Kesinleşen Kürdlük
Ve özgür yaşam ebedi gerçekliktir deseydim!"

Git gide karanlık çöktü. Artık göremiyordu, yine de elinde kayan kalemi durduramıyordu. Son noktayı koyamıyordu. Fener de kullanamazdı. Üzerine şeker yağabilirdi; gerillalar havan-obüs mermilerine şeker deyip, gülüyorlardı. Çok hoşuna gitmişti. Bir baktı Girê, Şikêr, Hantepe, Maruka tepelerinden bayram şekerleri gelmiş.

En son gördüğünde küçük bir çocuktu. Bu notu bir çocuğa yazdığını fark edince duraladı. Zor bela kâğıdın hattını görebiliyordu, artık ne yazdığını okuyamıyordu. Yine de yazmaya devam etti:

"Gariptir ki, insanlar bu PKK'de kesinlikle yaşlanmıyor. Senden söz edildiğinde ben o çocuğu hatırlıyorum, o halin gözümün önünde canlanıyor. Viyan'ı da gördüğümde aynı duyguyu yaşadım. Viyan ne kadar büyüdüğünü ispatlamaya çalışsa da yine de bu algıyı kıramadım. Muhtemelen senle karşılaştığımızda da aynı şeyi yaşayabilirim. Zaten bu PKK'de insanlar yaşlanmıyor. Hangi yaşta katılsalar o yaşta kalıyorlar. Birçok gerilla da böyle söylüyor."

Delîl'in etrafında gelip gidenler bakıyor, şaşırıyordu, bu ne yapıyordu böyle bu karanlıkta. Delîl artık bitirmesi gerektiğine ikna oldu. Umarım en son yazdıklarım okunabilir diye tasalandı. Hemen notunu kapattı, bantladı, Rûken'in olduğu bölüğe giden bir gruba teslim etti. Derin bir iç geçirdi, kendini biraz daha rahatlamış hissetti. O gün 22 Eylül 2011 idi.

Çok geçmeden, notunun hemen arkasından Rûken'i görebilmişti. Ve bir hafta içerisinde Rûken eyleme gidecekti: "Şehîd Çiçek Devrimci Operasyonu…" Bir daha kim bilir ne zaman görecek, belki de bir daha göremeyecekti.

Rûken, Delîl'i görmüş, çok sevinmişti. En çok da köyden bir haber alması onu bambaşka mutlu etmişti. Garipti. Bu mutluluğun içinde adını koyamadığı, daha önce tanımadığı bir duygu vardı. Çözemedi, anlayamadı. Oldukça kapsamlı bir eylem hazırlığı içindeydiler. Annesini düşünüyordu. Acaba şimdi ne yapıyordu? Sonbahardı. Gönül Deryası'na bir şeyler yazmak istedi, sonra vazgeçti, yazacak gücü kendisinde bulamadı. Erteledi. Daha önce yazdıklarına şöyle bir göz attı Dicle ile beraber. Ne çok özlemişti!

"Gönül Deryası;

Bir yıldır Geliyê Zapê'deyim.

Saf, temiz duygularımla bu beyaz sayfaları siyah kalemimle nakış nakış işlemek istiyorum.

Evet, bu sayfalara duygularımı her aktardığımda acayip oluyorum.

Evet, güzel defterim, sana sadece içimi dökmeyeceğim. Seninle her paylaştığımda güç alıyorum, bunu kendini anlamsız bulmaman için söyleme gereği duydum. Senin yerin benim yanımda ayrıdır.

Bazen düşünüyorum, yıllar hızla geçip gidiyor. Anlayabilmek için insan kendini yıl yapmalıdır, böylece yıllar kendi rüzgârının önüne katıp götürmesin seni.

Biliyorum benim saf yönlerim var, ama bu yönlerimi kimsenin kullanmasına izin vermeyeceğim. Saf yaklaştığımı biliyorum ama yanlışa boyun eğmem. Asla! (24 Mart 2011)

…

Bütün Hasretlerden Bir Hasret;

Ah anne! Bütün hasretlere bir hasret, bütün sevgilere bir sevgi… Seni o kadar çok özledim işte.

Güzel Annem;

Bazen diyorum sen biraz daha genç olsaydın, ben seni kendimle dağlara getirebilseydim. Keşke! Sen genç olsaydın seni kendimle getirirdim.

Ah anne, ah! Keşke sen genç olsaydın seni bu özgür dağlara getirebilseydim. İyi biliyorum sen şimdi çok acı çekiyorsun. Zaten gece gündüz çobansındır, bazen aklıma geldikçe yüreğim titriyor. Oralarda bir değişimin olmadığını iyi biliyorum. Nasıl bir ailemin olduğunu biliyorum. Ah anne, Serhat erkeği kadını çok çalıştırıyor, kendine kullanıyor, çok feodal yaklaşıyor. Zaten kadın da çalışkan, güçlü, yaşamı hiç bırakmıyor. Bir gün seni soramadım, gerçekten de imkânımız olmuyor anne. Bilmiyorum ki, sana kendimi nasıl affettireyim. Sen ne yüreğimden ne aklımdan çıkıyorsun.

Ah anne! Biliyorum çok acı çekmiş bir kadınsın. Anne seni bir kere görebilmeyi çok istiyorum. Bu günlerde geliş gidişler pek yok, en azından sana bir mektup gönderebileyim. Ben senin kızınım, seni unutmam anne. (5 Mayıs 2011) ”

BEN SANA KURBANIM GERİLLA

Gece sabaha ulaşmamış, daha karanlıktan tamamen sıyrılmamıştı gün. Az kalmıştı. Belliydi. Çok geçmeden gece yavaş yavaş beyazlamaya başlayacaktı. Beyaz düşmüştü karanın içine, grileşiyordu.

Geceye düşen akta bir hayır vardı, bir nur girmişti içine, aydınlanıyordu yüreğindeki karanlıkta.

Hatice Ana da huzurluydu. Birazdan Şîlan'a seslenecekti, hemen kalkardı zaten. Sonra günün ağarmasıyla Qewax'a gideceklerdi. Hatice Ana hazırlıyordu ekmeği, bardağı, peyniri, çayı, şekeri, kaşığı, bidonu…

Hatice Ana ses etmeden, "De keça min![29]" demeden, ayıkmış, uyanmış anasının önünde işe koyulmuştu Şîlan. Hatice Ana bir sevindi, öyle ki, doğan güne şükür etti, yüreğini yükselen aklığa kattı. Yüzü, bütün bedeni aydınlandı. Gözleri ışıdı.

Çok geçmeden pale yerindeydiler, Qewax'a varmışlardı. Önce tırpancılar grubunu tamamlamış, "bismillah" demişlerdi. Gün başlamıştı. Gayret, çaba, huzur, iç sevinç, birlik, birlikte yürüyüş… Birazdan güneş de doğardı; sıcak, cömert, herkese…

Hatice Ananın gözü Şîlan'daydı. Qewax'a gelene kadar beraber yürümüşlerdi. Şimdi çayırlıkta bir önünde, bir sağında, bir solundaydı. Kızına bakıyordu; yarabbi şükür!

[29] Hadi kızım.

Varlığı ne büyük güçtü. Şîlan pek severdi çalışmayı, çalışır gibi yapmazdı. Yanında olanlarda sıcaklık oluşur, ona, öyle yüreklerine düşürdüğü cemrenin ısısıyla bakarlardı. Şîlan yaptığı işle göz doldurur, parmak ısırtacak kadar marifetler sergiler, kendini hissettirirdi. Yaptıklarıyla, ettikleriyle, tuttuklarıyla kendinden bahsettirirdi.

Hatice Ananın gözü bir tek Şîlan'daydı.

Çayırları ilkbaharın bir tarla gibi sularlardı. Taşlarını ayıklar, temizlerlerdi. İçine hayvan girmez, korurlardı. Böylece otlar daha büyük, canlı, gürbüz olurdu. Karların yerden kalkmasıyla başlayan bu iş kar soğuğu düşene kadar devam ederdi. Şimdi iri, boylu, taze bir ömür gibi duruyordu çayırlar, biçme vaktiydi, aylardan hazirandı. Şimdi biçer, texe yaparlardı. Ayazın yere düşmeye başlamasıyla, sıcağın belinin kırılmasıyla bilirlerdi kışa çok zaman kalmamış, toplar eve götürürlerdi. Eylülde artık toplama vakti gelirdi.

Pale yeri kalabalık olurdu, bazen köy boşalır gibi olurdu, herkes yukarda olurdu, Qewax'da. Çok geniş bir meralıktı. Bir sürü kavak ağacı ekmişlerdi.

Önde tırpan kullanacak olanlar bir grup olurdu, beraber başlar ve beraber dururlardı. Tırpanın bir yılan gibi kayan ağzı otları köklerinin üzerinden yere sererdi. Adeta birden diz çöker, yıkılırdı otlar. Ardından diğerleri, grup yoruluncaya kadar devam ederdi bu senfoni.

Tırpancılar her zaman erkekler olurdu, çünkü tırpanı sallamak güç gerektirirdi, hassastı. Sağlam, kuvvetli kadınlar da yapabilirdi ama çabuk güçten düşürür, tez yıpratırdı. Toplum tarafından bu işi erkeğin yapması sessiz bir kural gibi yıllarca işlerdi.

Tırpancıların hemen arkasında, yere serilen yarım metre boyundaki çayırları tırmıkçılar, tırmıklarla çekerek bir araya getirir. Tırpancılar ne kadar seriyse tırmıkçılar da o kadar seri hareket eder, birliğin ruhuna göre davranırlardı. Bu işbölümünü kadınlar yapar. Sürümleri öyle güzel bir araya getirirdiler ki, arkadan gelen xorumcular ellerini attıkları gibi küçük bir deste bir araya getirir, önce çayır otunun buğday başağı gibi olan, gövdeden yukarıya doğru gittikçe incelenen başlarını elleriyle top yapıp bir araya getirir,

ardından çayır otunu içe doğru büker, ters bir taklayla döndürüp sıkıca dürerlerdi. Buna texe derlerdi. Hiçbir ip, bağlayacak bir şey kullanmadan bir deste otu bir top haline getirir, sarma gibi sararlar. Bozulmaz, açılmaz, yağmur bile içine geçmez. İpin yaşamın bir parçası haline gelmediği o günlerden beri aynı şeyi yapıyor bu toplum ve gelenek halen devam ediyordu Serhedlerde.

Altmış texeyi bir araya getirir düzerlerdi, buna evvelden beri part derlerdi. Ne bir eksik ne bir fazla part altmış texeden oluşurdu.

Bir toplum unutmadığı şeyler olduğu kadar toplumdur.

İmgeler oluşturur, simgelerle ifade eder, sayıları aklında tutar, şarkıya türküye dönüştürür, söze saza döker, yaşamın içinde bir şeylere işler, ruhunda bir şeylere katık edip yedirir, özümsetir, anlatır, unutmaz.

Bir toplum unutmadığı şeyleri olduğu sürece yaşıyordur.

Yaşamak unutmamaktır!

Kimi mitolojilere göre altı güneşin rakamıdır. Bir gün 24 saatten oluşur, dört tane altıyı birbirine ekleyerek güneşin doğuşundan, batışına ve karanlığı aşıp karanlığın içinde tekrar yükselmesine kadar geçen döngüyü böyle hesaplarlar. Bir gün bir çember gibidir, bittiği yerden başlayan, başladığı yere tekrar dönen. Mevsimler de öyledir, o da altının katı olup on iki tanedir. Günler, aylar, dakikalar, saniyeler halen bu sayıyla hesaplanır. Farkında olunan bir döngü, evren! Ve bu çemberin içine yıldız yerleştirilir. Star'ın yok olduğunu hatta var olmadığını söyleyen söyleye dursun, halen bütün heybetiyle uygarlık karşısında direnen bir kültürdür o. Hangi taşın altından çıkabileceği bazen belli olmaz.

"Ya Star!" diye çağıranların unutmadığı bir şey olsa gerek ya da Star'ın kendini unutturmamasının bir anlamı olsa gerek. Belki de insanlığın beşiğini tıngır mıngır eliyle salladığı içindir.

Toplum yaşatırsa var olur, bunu bilir.

Yaşamak yaşatmaktır!

Tırmıkçıların arkası sıra toplanan otları texe yapan xorumcular da erkeklerden oluşur, o da bir gruptur, diğerlerine göre bazen daha kalabalık olur. Bu işlerin hepsi beraber, seri bir şekilde yapılır. Çayırlar başına gelenleri anlayana kadar, çoktan biçilmiş,

dürülmüş, sarma gibi sarılmış olur. Eylülle beraber traktörlerle, kamyonlarla, at arabasıyla, eşek arabasıyla, kızaklarla köyün içine indirilir otlar. Arabanın gidemediği yere at, eşek; atın, eşeğin giremediği dağlık, zor, geçit vermeyen yerlere otlar için yaptıkları büyük kızakları götürür, yükünü yapar, itekleyerek köye indirirler. Kızakların da giremediği yerde otları piştî[30] yapar, sırtlarına yüklerler. Bunun için keçi kılından ördükleri örmeler vardır; ucuna xeçik dedikleri çengel gibi bir ağaç takarlar, örmenin bir ucuna bağlıdır, örmeyle otu sırtlayacak biçimde yük yaptıktan sonra açık olan diğer ucu xeçike geçirip çekerler, sırtlarına yüklemek için artık hazırdır. Köyde iş bitmez! Köylü işine ara vermeyi bilmez. Geç kalsa kar gelir, erken yapsa ot büyümemiş olur, her şeyin bir vakti vardır; güneş gibi, vaktinde doğup, batmayı bilmelidir. Kışları uzun sürer, affı yoktur, hele bazen öyle bir çöker ki dağların üstüne kar, aman dinlemez.

Part[31] haline getirilen texeler köye indirilince harman yerleri kurarlar, texeleri yan yana bir duvar gibi dizerek göğe yükseltirler, üçgen bir koni gibi şekil verirler. Aynen Kela Uzo gibi köy meydanında yükselir texeler. Yağmur, kar, dolu geçmesin diye en üste, üçgen uca birkaç metrelik bir naylon atarlar. Hepsi bu kadar; içine ne yağmur geçer, ne de fırtına bu ördükleri çayırdan yükseltiyi devirir. Dağ gibidir!

Geliyê Zîlan'ın kışı uzun sürer, bir de çok serttir. Yüzünü bir yıktı mı, kaşlarını bir çattı mı dağları yerinden edebilir. Bilinir, o yüzden kızdırılmaz, hiçbir şey denilmez kıyamet kışa karşı.

Kışın başlarını dışarıya çıkartamadıkları, ahırlara giremedikleri zamanlar olur. O zamanlar Zîlan suyu da delidir, çılgındır, laf dinlemez; asidir kışlar; uzundur, bitmez sanılır, ama vakti geldiğinde sobada eriyen buz gibi erir, kaybolur. Geliyê Zîlan insanı bilir, hazırlık iyi olmalıdır, kara kışa kafa tutulmaz, vakti gelmeyinceye kadar da kar kalkmaz.

[30] Sırt yükü.

[31] Yığın.

Çayırların bir kısmını kale gibi sağlamlaştırdıkları gibi bir kısmını da patosa verir saman yaparlar. Kış öyle bir hale bürünür, yüzünü öyle bir sertleştirir ki tek bir koyun başını dışarı çıkartmaz. Kara kış biraz durulduğunda güneş bir ara yüzünü gösterdiğinde, gök biraz yumuşadığında karı ayaklarıyla iyice tepeleyerek bir alan oluştururlar, bu oluşturdukları alanı duringe diye ifade ederler. Bu alana belli mesafelerle texeleri dizerler, içerde kalmakta yorgun düşen, ağırlaşan koyunlar ahırın kapısı açıldığında arpa görmüş at gibi koşarlar yeşil texelerin üstüne, birden bir bayram yerine döner duringe. Duringelerin en şenlendiği zamanlar kuzular bırakıldığında olur. Her biri annesini arar, meler. Anneleri de kuzularını bulmak için telaşa girer, meler. Ortalığı koyun kuzu sesleri doldurur. Koyun kuzu meleşmeleri, koyunların yavrularını araması, annesi bir parça ot yemeye çalışırken memesindeki sütü son damlasına kadar bitirmeye çalışan kuzular, bir gözü kuzusunda bir gözü sahibinde olan koyunlar… Kimisi ağır, hantal, dünya umurunda değil; kimisi fır döner, sahibi nerdeyse orada olan koyunlar, kuzular.

Bir yavrudur kuzu, bir annedir koyun. Analar yavrularına kuzum der; kuzu gibi ak, saf, taze, yaşam sevinci… Bazen övgüye bazen bağlılığa konu olur ana kuzusu deyimi.

Pale yerinde olan genç kızlarsa tırpan kullanan, tırmıx çeken, xorum bağlayanlara yemek yapar, çay hazırlar, su getirir. Tabi bunları yapmakla yorulmayan genç kızlar tırmık çekmeye de yardım eder.

Hatice Ana baktı, kızı işini bitirip, aceleyle, hiç yorulmamış gibi tırmık çekenlere yetişmiş. Ne sevindi! Böyle genç kızlar her köyde olurdu, ama az olurdu. Kızı da öyle kızlardandı. Her anaya nasip olur muydu, ama kendisine nasip olmuştu, yedi kızı vardı, bir tek oğlu, Şîlan en son kızıydı. Son emeği, nuru; diğer kızlarından tecrübe edindiği, esirgediği her şeyini ona veriyordu, onu bütün kızları yapıyordu. Bütün güller güzeldi, ama bu gül bütün güllerin hepsi, hepsinden öte, daha bir güzel, tazeydi.

Boylu, uzun saçlı, becerikli, iş bilen, işe hakkını veren kızlar vermişti elin adamlarına. Hepsini bir el almış, götürmüştü, elin kapısındaydılar şimdi. Her ne olursa olsun kız yine de yabancısı

olmazdı büyüdüğü evin, her zaman bir yanı benzerdi anaya. Ana, kızı günü geldiğinde el, garip olmasın diye yüreğini verirdi, kendini katardı kızına. Kızı ne kadar uzaklaşsa da anasını yanında götürürdü elin kapısına. Her biri bir köye gelin gitmişti. Şîlan yanındaydı şimdi. On beşindeydi. Eskiden derlerdi bir kızın en güzel çağı on beştir, on beşindeki güzelliği hiçbir zaman bir daha olmaz. Güzelliğinin özü bu çağda kendini dışa verir.

Şîlan'ın bir büyüğü Nazê'nin düğünü bir değişik olmuştu. Damat tıraşı yaptırmak isteyen damat keloğlan olmuştu. Kimse bilmiyordu ne gelmişti başına!

Nazê'nin amcaoğlu ona âşıktı, ama küçüktü, söylemeye daha fırsat bulamadan isteyenleri gelmişti. Nazê'nin düğünü yapılacaktı. Damadın tıraş olmak için şehre gitmesi gerekmiş. Nasıl olduysa yolu Nazê'nin amcaoğluna düşmüş, amcaoğlu olan genç şehre gidip gelmiş biriydi. Ondan yardım istenmiş; amcaoğlu hemen atılmış, "He, doğru, ben saç kesmesini biliyorum, zaten şehirde berberde çalıştım." Oldukça rahatlayan yeni enişte, hemen oturuverir önüne, makası alan amcaoğlu bütün acısını saçtan çıkarır. Amcaoğlu hayatında makası eline almamış, acaba saç nasıl kesiliyor diye bir saç kesenin eline bakmamış bile. Makası eline aldığı gibi bir şeyden öcünü almanın derin sevinciyle, bilerek damadı koyun gibi kırpar. Tıraş biter, sıra aynaya bakmaya gelince, amcaoğlu intikamını almanın rahatlığındayken, damat fittırır. Yapacak bir şey yoktur. Saç düzelecek gibi değildir. Tek çare kalır geriye; saçını sıfıra vurmak. Damat tıraşı keloğlan tıraşıyla sonuçlanır.

Hatice Ana oturmuş kızını seyrediyordu. Şîlan tırmık çekenlerin içindeydi. Bin defa maşallah okuyordu içinden. Maşallah Xweda, maşallah!

Bir genç nasıl övülürdü; bu kadar işin içinde olan ve üstesinde gelebilene ne atfedilebilir başka: jêhatî! Hakkını veren, hakkından gelen… Tamam, olmuştu işte, öyle diyorlardı. Duymuştu. Ne söylenmişti, hepsini duymuştu. Şîlan kızlara ot toplamayı öğretiyormuş, aferinmiş Şîlan'a, yaa… Köyün kızlarının içinde o bir başkaymış, Allah sahibine bağışlasın imiş, he yaaa… Vallahi… Ne güzel diyorlardı.

Bir genç kız gerektiğinde bir filinta gibi ata biner, paleye gider, bütün grubu doyurur; otların her bir çeşidini bilir, toplar; koyun sağmaya gider, sütten, peynirden anlar. Daha ne istenir ondan! Şîlan böyleydi. Hiç boşluk bırakmaz, yaşam dolu dolu. Hiç boş vakitleri olmazdı zaten. İşsizlik diye bir şey köyde olmazdı; işsiz duran varsa kanından şüphe etmek gerekirdi, bir şey bozulmuştur kanında. İşsiz güçsüze kötü gözle bakılır, kıymet verilmezdi köy yerinde. Yoksa yaşam öyle bir örülmüştü ki, durmadan işlerdi hayat! Tatili bilmez, bayramında seyranında emeğinin izi, tadı olurdu köy insanın.

Çayır çimen ne güzeldi!

Güneş bir iyi ısıtmıştı, yine de serindi, soğuk bir yel arada bir geliyordu.

Şîlan ne güzeldi!

Emek ne güzeldi, çaba veren güzelleştiriyordu.

Şîlan emekti. Güzeldi.

Gogerçin şimdi, Qewat'taydı. Goger; bir keklik türünün adıydı. Bir kızının adını Gogerçin koymuştu Hatice Ana. Kekliklerin birçok türünün ayakları, gagaları kınalıydı; kırmızıydı. Gözlerinin kenarı da öyle, kınadan sürme çekmiş gibi. Sürmeli gözleriyle, öyle güzel bakar, öyle çeker insanı. Başlarını dik tutar, kafalarını asil bir insan gibi sağa sola çevirir, etraflarını seyrederler. Çok güzel öterler. Etinin peşine düşmeyen avcılar olmasa, tavuk gibidirler, eşelenir, kurtçuklarla ve bitki taneleriyle beslenirler. Yüksek uçamazlar, tehlikeyi fark ettikleri an kanatlarını sertçe birbirine vurarak alçaktan uçarlar. Sürülerini her zaman en yaşlı olan yönetir. Kaya kekliklerinin gözlerinde kırmızı sürme bulunmaz, gagasının etrafı siyahtır. Kınalı keklik gibi de ötmez, sesi daha tizdir. Yamaçlarda, derin vadilerin kayalıklarında yaşar.

Akşam olmuştu. Hatice Ana yorulmuştu. Belki de en çok da gün boyu kızını seyretmekten yorulmuştu, Şîlan'ı dinlemekten yorulmuştu. Ev sessizdi. Herkes yorgundu. Hatice Ana bir değişikti. Yalanla gerçek arasında bir rüyadaydı. Bu gün gerçek miydi, Şîlan yanında mıydı? Bu gün beraber gitmişlerdi ya, oysa şimdi evde değildi. Oysa Qewax'ta hep gözünün önündeydi.

Şimdi yoktu. Gittiği yerdeydi. Gün boyu gördüğü Şîlan yoktu, içinde hissetti kızını. Parçalandı. Duvarın dibine oturdu, yaslandı, yüreği kilitlendi, ardından bütün bedeni çözüldü, ağladı. Eşikte, duvarın dibinde geceyi seyrediyordu. Yüreğindeki karanlığa, avutamadığı yarasına bakıyordu. Yarasındaki diken yüreğini daha bir acıtıyordu. Ağıt yaktı, susmadı. Anlattı, kızdı, sevdi, yenildi hasrete. Hasret yapıştı yüreğinin boğazına boğuldu ağladı, yandı ağladı, fark etti ağladı, her gözyaşında daha bir aradı. Bugün beraberlerdi oysa hep gözünün önündeydi, sabah erken kalkmışlardı, anasıyla kızı beraber çıkmıştı yukarıya.

Şimdi yoktu, yoktu. Olsaydı…

Acısı çoğaldı, zehir gibi karıştı kanına. Korkunç saldırgan bir yılan gibi ısırdı acı bedenini, zehri kanını esir aldı, titredi, inledi, bedeni zehirlendi, zehir etkisini gösterdi. Acı ruhunu teslim aldı. Beyaz teni, siyaha çalmaya başladı, baktı, gördü simsiyahtı her yeri, uyuşuyordu, birazdan vadesi yetecekti, ölümle yaşam teninde kavga ediyordu, ölüm, krallığı ele geçirmiş, tacını takmaya hazırlanıyordu. Uğundu, uğundu, acıdan kıvrandı, soluğu kesildi yaktığı ağıttan. Yine de devam etti, ölecekse öleydi. Sesi daha acıya boyandı, zehir renginde, onu aldı götürdü kızına. Her ne gelirse geleydi o yine de kızının yanında olmalıydı, kızı onun yanında, hiç Şîlan'sız olabilir miydi, olamazdı. Bir iyi bildi bunu, bir iyi yüreği haykırdı acıyla;

Sen gittin dilsizim, sağırım, avunamıyorum kızııım… kızım… yitiğim, eksiğim kızım… kalmadı, yüreğimde kuvvet kalmadı, ha bu karanlık gibi yüreğim.

Ağarmasın, artık ağarmasın… lêê lêêê lêêêê…

Sen gittin… lêêê… lêêêêê…

Gözümün yaşı kurumaz kızım…

Gece onun nöbetini tuttu, o gecenin sabrını getirdi. Hatice Ana ne yüreğine güç getirebildi, ne de gece onun yüreğinin acısını avutabildi. Karanlığın içinde yalnız, gözyaşlarına ara ara katılan hıçkırıklarla kalakaldı.

Ne ağıtı bitiyor, ne gözünün yaşı kuruyordu, Şîlan ömrünü almış götürmüş, yerine yeni bir ömür vermişti sanki.

Tekrar tekrar başa dönüyor, kaset yine en baştan çalmaya başlıyordu, hep aynı kasetti, değiştiremiyordu. Kızıyordu, ağlıyordu, kahroluyordu, Şîlan'ın yanında olmadığı duygusuna bir türlü alışamıyordu. Ana olmak öyle zordu ki, bir sinesi bir gözyaşları biliyordu. Yüreği öyle yanıyordu ki, konuştukça rahatlar gibi oluyordu. Her seferinde bir kez daha karşı karşıya geliyordu; Şîlan yoktu. Dönülmez yola girmişti, gelmezdi. Olaydı, artık öyle olaydı, bari bir sesini duysaydı, bir sesini koklasaydı, yüreği biraz hafiflemez miydi? Bir sesine hasretti, bir sesini duymak için cehennem ateşinde cayır cayır yanmaya bile çoktan razıydı, ah, bir sesini duysaydı, sesinin kokusunu içine çekseydi, bir bilseydi!..

"Hema ben söyleyeyim gidişi üç dört günün içinde oldu. Nereden bileyim kandıracak, Şîlan'ımı götürecekler.

Valllahiii, billlahiii kızımı kandırdılar.

Bileydim, bileydim kızımı verirdim bir adama. Heh! Verirdim valllaaa… Erê valla… Hem de o daha on ikisindeyken verirdim.

Ben de sanırdım, Şîlan'ın hiç alakası yok, hiç bilmez, tanımaz, anlamaz, meğerse…

He, abisi diyordu Şîlan şunları al, götür, filan tepedeki kevenin altına koy, gel. Şîlan ata biniyor, ekmeği alıp götürüyor, bir solukta gidip geliyordu. Onları görmüyordu. Bilmiyordu.

Qey, bu kız nasıl öğrendi, nasıl bildi?

Qey, bu kızlar nasıl gitmeye karar verdiler?

Dağa taşa vurduk.

Ağladık, yandık, bağırdık çağırdık. Perişan olduk.

Welllehîîî… Welllehîîî…

Bileydim… Bileydim…

O geceden beri ağlıyorum. Bir gün gözümün yaşı durmadı, ağlıyorum, ağlıyorum.

Gerilla… gerillaaaa…

Ez qurbana te me, ez qurbana te me gerilllaaaa[32]…

Böyle olur mu, böyle olur mu?

[32] Ben sana kurbanım gerilla.

Gelsinler hepsini toplayıp götürsünler. He, he ben de gideyim.

Gerilla… gerilllla… ez qurbana te me, he vallah ez bimirim ji boy te[33]…

Erê dilêmin… Erê welleh![34]

Böyle iyi değil. İnsan bir evden bir kişi götürür, iki kişi götürür… İnsan bir evden bu kadar genci alıp gider mi canım.

Hem ekmeğimi yediniz… Kızımı, bacımın kızını beraber götürdünüz. Doğru değil mi? Bari Cemil'i götürmeseydiniz.

Qey, burada bir tek biz mi varız.

Burada başka köy yok muydu, vallahiii vallahiii bunu bana yapmasaydınız, , oyyyy, kızımı, weeyyyy, weyyyy…

Götürün, götürün… İkisini de, üçünü de, hepsini götürün. Kimsemi bırakmayın! Ama o zaman her evden bir tane götürün. Şarbazar, Hasanabdad, Exs, Yekmal, Kilis… Hadi Şor köyündekilerin hepsi korucudur, hiç kimse zaten onları sevmez. Çünkü kendi soyuna düşmandırlar, hiçbir insan onlardan bir iyilik beklemez buralarda, düşmanı getirmesinler, çocuklarımızın kanına girmesinler yeter bize. O kadar köy var. Bak yavrum, onların da yüreği yanaydı, bileydiler. Onlardan da götüreydiniz, gelip benim bütün evimi götüreydiniz ondan sonra. Ne diyeyim ben size. Ben sana kurbanım gerilla!

Ben size kurban olayım, kurban…

Onların da ciğeri yanaydı, bileydiler yürek nasıl yanıyor, onlar da yanan ciğerime yoldaş olaydı. Heh! O zaman ben bileydim bu dava herkesin, bu mesele bir benim değil. Ocağım söndü. Gayri yanmaz sanki ben bilmiyor muyum Şîlan geri gelmez.

Gerilllaaaaa, gerilllaaaa ben size kurban olayım… Niye bir benim ciğerimi götürdünüz. Bu koca Geliyê Zîlan'da bir ben mi varım?

Gayri ömrüm tükendi tükenecek, ben gidiciyim, ama bir benim mi kızım var şu koca Geliyê Zîlan'da. Bana akıl veriyorlar,

[33] Ben sana kurbanım, senin için ölürüm.

[34] He yüreğim… he valla!

kızına sahip çıkamadı diyorlar, o sahip çıktıklarından bir tanesi bile benzemez benim Şîlan'ıma oysa benzemez, benzemez… Onların da kızlarını götüreydiniz, onlar da yüreğime yoldaş olaydılar, onların da ciğerinden götürseydiniz.

Dağa taşa soruyorum, bir haber verenin yok, dağa taşa söylüyorum seni vermesin yağlı kurşuna, saklasın, korusun…

Şîlan destek verirdi bacısına kardeşine, abisinin eşine çocuğuna, yoldaşına, konu komşuya, dağa taşa... Kol kanat gibiydi. Dayanaktı, destek olurdu. Destekti… Dayanaktı…

Derdi; 'Ana valla ben evlenmeyeceğim, abimin çocukları büyüyünceye kadar, hiç kimseye muhtaç olmayacak hale gelinceye kadar…' Başka bir şeyi sevmezdi. Bir gün yanımdan ayrılmayı bilmezdi. Uzak gitmezdi. Olmayacak bir şeydi, hayatta olmayacak bir şey!

Amma Şîlan'ım Serhed kadınlarının elbiselerini severdi, hani o bizim eski elbiselerimizi, usulümüze göreydi, bir köye gitse başına bir laçık takardı, böyle genç usulü. Heh, erê welleh! Şîlan çok becerikliydi, akıllıydı, öyle sert kafalılığı, inadı yoktu. Onuruna düşkündü. Kendine söz getirtmezdi. Usullüydü. İnsanını severdi. Milletinin kadir kıymetini bilirdi. Değer görürdü ha! Birine bir şey olsaydı gidip onu görmeyene kadar, onun için bir şey yapmayana kadar rahat etmezdi. Bir şey demezdim, amma daha küçüktü. İnsanın onu böyle bağrına basası gelirdi.

Artık ben ne söyleyeyim, söyleyecek ne kaldı ha!

Gençti, ama çok yiğitti, yiğit. Şimdi böyle yiğit deyince dağdaki kadınlar kızar. Dudak büker, beğenmezler belki de. Her bir şeyi bilir bazıları. Kadın bir tek kendisine benzerse iyi olur, herhalde onun için. Ne bileyim, herhalde bir bildikleri vardır.

Eskiden derlerdi, filan kesin karısı şöyle yiğitmiş, böyle yiğitmiş; jina wek mêra[35]… derlerdi, erkek kadının elinin kiridir ha! ama böyle derlerdi işte. Yiğit denildi mi bir tek erkek bilinmez, ama kadın yiğit olursa, erkek gibi yiğit olduğu ima edilirdi biraz da. Bazı kadınlar hah! ben gözümle gördüm, on yiğit erkekten daha yiğittiler

[35] Erkek gibi kadın.

böyle. Kadının da yiğitleri vardı, biz yiğit kadın deyince böyle elle gösterilen, her sofrada yeri olan, pek kuvvetli, söz bilen, sözü dinlenen kadınlardan bahsediyorduk. Falanca kadın yiğit denildi mi; dağlar önünde eğilirdi, her kapıdan hürmet görürdü. Öyle kadınlar korkmazlardı. Her bir şeyi bilir, birbirinden çıkartırlardı. Azimleri çok, yürekleri genişti. Zalimi fukarayı, iyiyi kötüyü, güzeli çirkini, eğriyi doğruyu birbirinden çıkarırlardı.

Değişiyor herhalde her şey, ne bilem, ne bilem…

Erkeğin yiğidini de şahine, kartala benzetirlerdi… Demek ki kadın erkeğe benzetilmemeli işte.

Kartal güçlüdür mesela. Ne yapsan esaret altında tutamazsın, en yüksek uçan, yükseklerde yaşayan bir kuştur. Bir kuzuyu rahatlıkla kaldırıp götürebilir. Yılanlar en çok kartallardan korkarlar. Avını çok hızlı kapar, kapmadan önce yüksek bir yerde saatlerce avını takip eder, göz açıp kapayıncaya kadar avını götürür bile. Bir tek etle beslenir.

Hem niye erkek hiç kadına benzetilmez, kadın gibi erkek denmez. Ama erkek gibi kadın denilir, övünülür. Demek ki ters bir şey, ne bilem, ne bilem!

Bir de zilam zalim olur, zalim. He bildin ben ne dedim zilam zulmeder, eder kızım. Ama camêr öyle değildir, hastır, cömerttir. Heh işte, bir de yiğittir. Bir anadan doğduğu belli olur, sen dersin ki helalinden emmiştir ana sütünü kızım…"

Hatîce Ana Şîlan'ın ardından çok ağladı, kendi kendine kızdı, dağlara taşlara, akan suya kızdı. Bazen oturup saatlerce kızının güzelliğini anlattı, methiyeler dizdi. Git gide Hatice Ana'da Şîlan sonu olmayan bir şiire dönüştü. Oturdu kalktı, uyudu uyandı, sevindi ağladı dedi Şîlan; tarlada evde, bağda bahçede dedi Şîlan, başka bir şey demedi. Başka hiçbir şeyi böyle anmadı, yaşamadı.

Hatice Ana Gogerçin'in yanına gitmişti, biraz kızının evinde kalıp geri dönecekti. Bir haber geldi. Hatice Ana'nın içi kararda birden, dik durmalıydı, öyle yaptı. Ama içinde bir şeyler kayıyordu, elinde olmadan içi titriyordu. Kaç gündür aklı karışıyor, duyguları gelgitler yaşıyor, içini sarsıyordu. Ama olsun, her ne olursa olsun, cesaretli olmalıydı.

Gelenler, “Kerem hasta, Hatice Ana tez gelsin.” demişti. Acaba bir şey mi olmuştu? Öyle, öyle ya, olmaz olmazdı, olmayacak şey kalmış mıydı ki şu fani dünyada.

Hemen o gün apar topar köye döndü Hatice Ana. Kerem evde, hasta gözükmüyor, gözükmüyor da… Bir şeyler var…

Kerem Baba sıkıntılıydı. Gözlerinin içine acı öyle bir yerleşmişti ki, gözlerini ateşle oymuş, acıyı öyle resmetmişlerdi. Başını pek kaldırmıyordu yerden, Hatice Ana’yla pek yüz yüze gelmek istemiyordu.

Herkes acı çekiyordu. Her şeye sinmiş bir acı vardı.

Hatice Ana biliyordu, ona bir şey diyeceklerdi. Anladı. Sormadı. Nasıl olsa diyeceklerdi. Anladı.

Yüreği bıçaklandı, dilim dilim oldu. O kadar yanmıştı ki, acıdan pişmişti. Yapacak bir şey yoktu. Çare yoktu, bazı şeylere çare yoktu. Bir olmuşa, bir ölmüşe çare yoktu. Bazı şeyleri geri döndürmek mümkün değildi.

Hatice Ana bir şey sormadı. Yüreğini hiç dinlemek istemedi. Söyleyeceklerdi, şimdi ona söyleyeceklerdi. Niye çağırmışlardı. Ne olmuştu?

Cemil, Silho, Kerem… Hepsi toplanmıştı. Kerem’in ağzını bıçak açmıyordu. Bir şey olmuştu, ne olmuştu?

Hatice Ana’nın yüreği cayır cayır yanıyordu; daha önce hiç böyle yanmamıştı.

RÛKEN

“Tanrıçam Zîlan!”

Nûpelda anlamadı, Rûken kiminle konuşuyordu. Kimi görünce böyle şaşırmıştı? Bir daha dönüp baktı, doğru, o sesin sahibi Rûken idi. Bizi mi gördü acaba? Eğildi, çayır otlarıyla ceviz ağacının kökü hizasında hareket eden bir grup gözüne ilişti. Daha dikkatle baktı, ekmek yapıyorlardı. Uzaktılar, seslensem mi diye düşündü Nûpelda, hızla vazgeçti. Biraz daha ilerlediler, onlara seslenen yoktu. Demek ki, Rûken’in görüp şaşırdığı kişiler biz değiliz. Daha fazla oyalanmadan hızla yürümeye devam etti Nûpelda, “Acil ulaşsın.” demişlerdi.

Çok geçmeden kadın gerillaların kaldığı şikeftın önündeydiler. Nûpelda’nın içini bir heyecan bastı, acaba beni ne bekliyor. Bu sefer eylem nerede olacak acaba?

Eyalet Komutanı Eyrehan onları şikeftin önünde karşıladı. Düşünceli görünüyordu. Her ikisini de sıcak karşıladı, durumlarını sordu. Nûpelda’nın heyecanı biraz azaldı. Hoşbeşin ardından Nûpelda ile Viyan içeriye geçtiler. Nalîn Dilpak ile Berwar Gever sohbet ediyorlardı. Resmi bir tartışma mıydı, anlayamadı Nûpelda: “Heval uygun mu?” diye, seslendi. Nalîn, “Aaaa, nihayet heval Nûpelda geldi.” diyerek ayağa kalktı. Oldukça sıcak karşıladı. Birbirlerine sarıldılar. Nalîn dönüp sık sık Nûpelda’nın durumunu sordu, o ne kadar candan, sıcak ilgilense de, Nûpelda’nın cevapları üç aşağı beş yukarı aynıydı: “İyiyim heval, çok sağ ol.” Bütün merakı, e hadi, o kadar bekliyordunuz, işte geldim, artık söyleyin, ne olacak minvalindeydi oysa. Nûpelda bir an önce niye çağırdıklarını ağızlarından duymak istiyordu.

Eyrehan Jînda içeri girdi, bir şeylere üzüldüğü her halinden belli oluyordu. Gülbahar gidip geliyordu, uzun saçını basmaya benzeyen hoş renkli bir bezle örmüştü, sık sık öne dökülen saçlarını eliyle topluyordu. İnsan şaşırıyordu; Gülbahar'a mı bakmalı, yoksa saçına mı, sanki ikiz gibiydiler, bazen saçı ondan önce atılıyordu öne, daha çekiciydi. Gülünce belirginleşen gamzeleri kadar güzeldi ıslakken ördüğü belli olan beliği.

Nûpelda'nın bekleyişi uzun sürmedi. Artık her şeyi biliyordu. Aynı gece, sabaha doğru Viyan Penaber ile beraber yola çıkacaktı. Asıl Geliyê Zapê'ye yani Cilo eyaletine geçeceklerdi. Ertuş bölgesine de gerillalar Geliyê Zapê diyordu o zamanlar. İki Geliyê Zapê vardı. Zaten gidecekleri Geliyê Zapê alanı her iki eyalet arasında gidip geliyordu.

Zap eyaletinin Geliyê Zapê bölgesinde bulunan kadın gerillaların elleri istisnasız siyahtı. Belliydi, oldukça ceviz toplamışlardı kış için.

Önce Eyrehan Jînda ve Nalîn Dilpak ardından Reşîd Serdar ve Azat Sîser Nûpelda ile tartışma yürüttü, eylem hakkında genel bilgi verirken gideceği yer ve kullanacağı mevzi için özellikle Reşîd Serdar daha ayrıntılı diyaloglar kurdu. Eh, artık Nûpelda'nın işi bitmişti, geceyi bekleyecekti.

Reşîd ve Azad ile vedalaşan Nûpelda tekrardan kadın gerillaların olduğu şikefte döndü, mutfak olarak kullanılan yerde Viyan Penaber ile sessizce oturdular. Kimse beş dakika yerinde durmuyordu, biri geliyor, biri gidiyordu. Herkes bir gayret içindeydi.

Rûken de kaç sefer geldi, gitti. Çok yoğundu. Nûpelda'yı hiç fark etmedi. Sesini çıkarmadı, böylesi zamanların yoğunluğuna anlam veriyordu Nûpelda. Birkaç saat sonra akşam yemeği hazır oldu, Rûken o zaman Nûpelda'yı fark etti. Selamlaştılar. Çok fazla konuşamadılar, çünkü Rûken'in ancak ayaküstü birkaç lokma atıştıracak kadar vakti vardı. Cephane ayarlıyordu, dışarıda bir erkek gerilla Rûken'i bekliyordu. Vücudu şişmişti Rûken'in, Nûpelda onun hastaneye gittiğini sanıyordu, bir ameliyat geçireceğini duymuştu. Demek ki henüz gitmemişti. Çok sormadı Nûpelda. Herhalde eylem çalışmasının yapıldığı bir yerde birine en son

söylenecek şey, "Sen niye hastaneye gitmedin?" olurdu. Sorma gereği bile duymadı. Ama bedeninin öyle şişmiş olması Nûpelda'ya çok tuhaf gelmişti. Daha önce böyle arkadaşlar görmüştü.

Bazı insanlar var gördüğünüzde hemen sohbet etmek, bol bol konuşmak istersiniz. Bazı insanlar var gördüğünüzde susar, onun sükûnetinden adeta ruhunuzu beslersiniz. Hissetmek yakınlaşmak olur. Sanki söz susar ruh konuşmaya başlar, bakar, seyreder, bir şeyler anlar, anlatır. Böyle insanlarla çok garip bağları oluyor insanın. İnsan her yoldaşında aynı deneyimi edinmiyor. Nûpelda, Rûken'i gördüğünde daha çok susar, hisleriyle onu seyreder, yanında olmaktan böyle değişik bir kıvanç duyardı. Rûken biraz da büyüğü gördüğü için çok saygılı yaklaşırdı Nûpelda'ya. Rûken kendi yaşıtlarıyla ilişkilerinde daha çılgın, hareketli, espritüeldi... Tabi Nûpelda Rûken'e takılmayı ihmal etmedi: "Nasıl bu pratiğin içinde, hem de sonbaharda, böyle kilo almayı başardın hele bir söyle?" dediğinde çok güldü Rûken. Patlattığı uzun kahkahanın ardında yüzü hafiften kızardı.

Yoğundu. Durmadan birileri geliyor, çağırıyor, sonra Rûken gidiyor, çok geçmeden farklı arkadaşlarıyla yeni bir iş önlerine çıkıyordu. Onların duracağı yoktu. Viyan ile Nûpelda'nın da yaptığı bir iş yoktu. Garipti, kimsenin konuşacak vakti de yoktu. Yanlarına gelenler en fazla bir selam verip geçiyordu. En fazla iki dakika oturup hemen kalkıyordu.

Akşam yemeğini yedikten sonra, gece yola çıkacakları için Viyan ile beraber şikeftin en büyük mangasında yerlerini yapıp hemen uzandı. Yapacak bir şey yoktu. O dışarıdaki hareketlilik bu sefer kaldıkları mangaya taşındı.

Yorgunluktan, uzandığı battaniyenin üstünde hemen uykuya dalmıştı Nûpelda. İçeri kalabalıklaşınca uyandı, zor bela göz kapaklarını birbirinden uzaklaştırdı. Başını koyduğu raxtının, yeleğinin üstünden başını hiç kaldırmadan, zor bela gözlerini açtı. Hemen karşısında Rûken oturuyordu. Aralarında dört beş kişi daha vardı. Rûken'in yanına biri oturuyor, biri kalkıyor, birbirlerine bir şeyler anlatıyor, ellerindeki eşyaları ayarlıyorlardı. Rûken'in bir

tarafında iki kadın gerilla lojistik listesi olduğu belli olan bir listeyle uğraşıyor, sanki içinden çıkmakta zorlanıyorlardı.

Bu kalabalığın arasında, oturmuş halde, yerinde hiç kımıldamayan Rûken'e bakıyordu Nûpelda. Dalgındı Rûken. Kucağında sermilikli bir raxt vardı. Çok geçmeden biri geldi. Rûken ona biraz kızdı. O da acele acele bir şeyler anlattı. Birine raxt hazırlıyor gibi görünüyorlardı. İki şarjörü olan bir raxta otuzluk iki şarjör daha eklemek için raxtı yere yatırdılar, hızla bir tokasını açtılar, iplerini çözdüler, hemen yepyeni iki şarjör kılıfını da geçirdiler. Ama Rûken halen kızıyordu. Gece yarısı raxt yapılır mıydı, yani bir gerillaya derler, gündüzler çuvala mı girdi? Ani bir şey olsa, her bir parça bir yere gider, dağınık bir raxt dağınık bir gerilla, dağınık bir gerilla da dağınık bir takım demekti. Bu iş baya bir uzuyordu, dağınık bir takım, dağınık bir bölge, eyalet demekti.

Nûpelda gözlerini bir kapatıyor bir açıyordu. İster istemez gideceği yeri, eylemin nasıl geçebileceğini düşünüp, hazırlanmaya çalışıyordu. Kafası daha çok eylemle meşguldü.

Gözünü her açtığında Rûken hep aynı yerdeydi. Yanına gelen gidenler değişiyordu. Bu sefer gözünü açtığında Rûken kendinden biraz daha uzakta, sırtı Nûpelda'ya dönük bir kadın gerillayla bir şeyler konuşuyordu. Yüzünde derinlerden gelen bir tebessüm vardı. Rûken bir insanı seviyorsa, değer veriyorsa hissettirirdi. İnsan Rûken'i tanıdıkça kesinlikle çok değer verilecek bir kadın olduğunu düşünmeden edemezdi. Fakat onun gözünde bir yer edinmişsen, o verdiğin izlenim dışında bir şey yaparsan, hafif kalacak bir davranışta bulunursan Rûken hemen hissettirir, çabuk etkilenirdi. Nûpelda'ya hep böyle geldiği için elinde olmadan, çoğu zaman aslında hiç fark etmeden ona karşı dikkatli yaklaşırdı. Sıcak, aktif bir duyarlılık taşırdı ona karşı. Çok saygı duyardı. Bir de Rûken hem kadın hem erkek gerillalar tarafından sevilir, sayılırdı; bu ciddiye alınan, değer gören yönleri Nûpelda'nın çok hoşuna gidiyordu, böyle sevilmesi ve aktifliği ilgisini çekerdi hep.

Rûken'in yüzünde çok derin, hissi, güzel bir tebessüm vardı, bir süre öyle kaldı yüzü. Sanki bir şeyleri sonlandırıyor, bir şeylere yeniden başlıyordu. Gözü açık hayal kuruyor gibiydi, o kadar

kalabalığın içinde düşte gibiydi. Manganın içinde kırmızıya çalan renkte bir ışık, etrafı çok aydınlatmayan, lambanın da gizlilik kurallarına sirayet ettiği bir aydınlanma vardı.

Rûken ara ara herkesi süzüyor, sonra tekrar içine dönüyor ve herkesi adeta unutuyordu. Kendini hafif yaylıyor, sallıyor, gözleri nemleniyordu. Acaba kimi düşünüyordu? Neyi düşünüyordu? Bir merak düştü Nûpelda'nın içine. Hiç bilemezdi. Ama düşündüğü her ne ise de güzel ve değerli bir şey ya da birileriydi. Eylem anları insana o kadar çok şey yaşatırdı ki, her eylem sonrası değişir insan elinden olmadan. Hatta bazı eylemler insanı köklü değişimlere bile uğratır. Rûken'in o haline o an hiçbir ad koymadı, sadece öyle seyretti, o an böyle düşündü Nûpelda.

Arkasından genç bir kadın gerilla ona doğru bir şeyler söylemek isteyen bir halde geliyordu. Nûpelda yine gözlerini kapadı. Rûken orada öyle oturuyordu.

İKİNCİ KİTAP

SUNA'M

21 Ekim'i 22 Ekim'e bağlayan geceydi. Aloman Mahallesi'nde de gece meltemleri mahmurluğunu serpiştiriyordu geceye.

Toros dağları sessiz, fazlasıyla ıssızdı. Fırat suyu derinden homurdanarak akıyordu. Bu nehir nedense geceleri daha bir kendi içine kapanık oluyordu. Daha derin bir sükûn içindeydi. Bir soluk da a almıyor, azıcık bir durmuyor, kendi hızında ilerleyip gidiyordu.

Bir çatışma yaşanıyordu gece meltemlerine inat. Besê Ana bir çatışmanın içindeydi, oradan oraya koşturup duruyordu, telaş içindeydi. Dudakları susuzluktan çatlamış, yüreği birazdan nefesine hücum edecek, sıkacak sıkacaktı… Ölümün böylesi de mi varmış! İnsanın yüreği insanı öldürürmüymüş. Bir sağa bir sola koşturuyordu. İlk defa böyle kayalıklar görüyordu, Toros dağları ne zamandır böylesi çıplak olmuştu. Tuhaftı! Dağ dediğin bir günde değişir miydi hiç! Garip siyahi renkteki taşlar parçalanıyor, Besê Ana titriyordu. Yüreği Azrail olmuştu, durmadan koşuyordu sonra hemen arkasına dönüyor koşarak geldiği yöne doğru tekrardan koşuyordu. Seyîd Ehmed'in haberi geldiğinde de öyle vurmuştu ya dizlerine, işte yine dizlerine dizlerine vuruyordu. Birini arıyordu, yüreği olan biri, tıpkı Çiyayê Bêzar'da bıraktığı kardeşi Seyîd Ehmed gibi… Seyîd Ehmed'in acısı hiç benzemezdi bir şeye… Acı ki, ne acı! İçine girmediği tek bir hücresi kalmamıştı, sızmadığı hiçbir sevinci de. Yakmıştı yıllarca; hiçbir şeye doyasıya sevinememişti.

Koşup duruyordu, telaştan ölecek gibiydi, uğunacaktı az kalsın ki, birden karşısına Murat Karayılan çıktı. Televizyondan biliyordu, Cemal diyorlardı ona; Hevalê Cemal… Hüzün ve acı içinde "Cemal!" diye seslendi Besê Ana: "Sen bu çocukları niye burada bırakmışsın." dedi. Cemal hiç cevap vermedi. Ağlar gibi oldu Besê Ana, "Bu çocuklar sana emanet aman Cemal!" der gibi baktı. Cemal daha yakından duysun diye ona doğru telaş, hüzün, garip bir sızı içinde yaklaştı: "Hepimizin günahı senin boynuna bak Cemal!" diyordu ki birden yatağından fırladı Besê Ana. Yüreği kendisine ağırdı, çok ağırdı… Bu ağırlığı tanırdı Besê Ana, Seyîd Ehmed'ten… Ne yapacağını bilemedi, dışarıya çıktı, örtmede biraz gezindi. Köye doğru bir kerecik bile başını kaldırıp bakamadı. İçinde bir şeyler onu derin bir iç yolculuğa götürüyordu. Suna'm dedi, Suna'm… Acep nerdeydi? Ne haldeydi? Niye kızmıştı Murat Karayılan'a, üzüldü. "O da benim oğlum!" diye iç geçirdi. He ya, ne fark ederdi hepsi de gerillaydı işte. Ellerini gözlerine götürüyor, göz kapaklarının üzerine bastırıyor, unutmaya çalışıyordu gördüğü rüyayı. O taşlar… Ne kadar çıplak bir yerdi… Ne yaptığını bilemez bir halde tekrar içeriye girdi, yatağına yöneldi, belini dik tutamıyordu, kamburlaşır gibi oluyor, yüreğinin elinde dehşet zorlanıyordu. Yüreğindeki hisler, sezgiler belini büküyordu. Dualar okudu, merhamet diledi, Suna'm dedi, Suna'm sana emanet Allah'ım… "Suna'mı koru Xweda!" Biraz dualar mırıldandı. Dualarına sarıldı, umutlanır gibi oldu, yine üzüldü, niye öyle kızmıştı ki Cemal'e… "Xweda yardımcısı olaydı hepsinin!"

Ne kadar zaman geçtiği bilinmez, ama uyur gibi oldu, bu sefer de uçaklar, uçaklar… Nasıl da vuruyordu, nasıl! Kim vardı, kime vuruyordu, yine koştu, koştu… Kendini unuttu, ayakları yerden kesildi, çocuğunu bir ejderhanın ağzından kurtarmak isteyen bir ana gibi çırpındı ama hiç kimseyi görmüyordu, kim vardı, uçaklar kimi vuruyordu… Yüreği niye böyle yanıyordu. Acıyla uyandı, "Bismillah!" dedi, belki kırk kez. Ağlayacak gibi oldu. Yüreği beterin beteri bir halde yanıyordu. Dışarı çıktı, yine örtmenin üzerinde gitti geldi. Bir saat ötede ki Fırat suyu sükûnetini bozmadan

kendi kendisiyle konuşarak akıyordu. Toroslar geceyi örtmüştü üstüne, uyuyordu her hal.

21 Ekim'i 22 Ekim'e bağlayan gece… O gece Besê Ana nın kâbus gibi olan gecesi bitmedi, uzadı. Besê Ana gitti geldi, uzandı kalktı, içeri girdi dışarı çıktı acıdan yüreği ufaldı, acımasızca parçalandı yüreği, sızladı. Daha sabah olmamıştı ki rüyasının geri kalan kısmını düşündü; bir telaş içinde Suna'yı aradığını görmüştü, daha bir hatırladı rüyasını. "Sunê ya min, çavreş û porxeleka min![36] Sunê ya min!"

Acımasız bir çaresizlik içinde sabah oldu. Çok sızlandı, sabah olduğunda hiç konuşamadı. Ne yapacağını bilemedi. Çocuklarımdan birine bir şey mi olacak diye düşündü. Bir ara oğlu Murat geldi aklına, İstanbul'daydı... Kötü bir şey olacağı zaman mutlak rüyasında görürdü onu. Bu özelliği adeta bir genetik damar gibi hemen hemen bütün çocuklarına geçmişti.

Suna'ya bir şey olur muydu? Hiç bilemedi. Suna dağlara gittiğinden beri her akşam itikatlı bir şekilde otururdu televizyonun karşısına. Kurdî haberleri sonuna kadar izlerdi, sonra diğer haberleri izlediği de olurdu. Sanki Suna'dan tek haber alabileceği yer spikerin iki dudağının arasıydı. Başka türlü nasıl haber alabilirdi ki! Ekranlarda her gördüğü gerillaya dikkatle bakardı, belki Suna'ydı, belki değişmişti, ama yine de yüreği tanırdı Suna'sını… Bir ana kızını tanımaz mı, görülmüş mü böyle bir şey!

Gece güne evirildi Toros dağlarında. Aloman Mahallesi'ndeki Besê Ananın evi dağları görürdü, öyle sakindi ki Toros dağları, çok. Henüz haberdar değildi, dün gece uçaklar sahidende dağları bombalamıştı. Besê Ana karagözlü, karakaşlı kızını, Suna'sını aramıştı karabasana dönüşen rüyasında. Aramıştı da nedense ne görmüştü, ne kurtarabilmişti, ne sesini duyabilmişti. Adeta eli bir boşlukta kalmıştı. "Suna'm, Suna'm!" deyip duruyordu yüreği ince bir sızıyla. Kaynağını bir türlü çıkartamadığı bir korku da çöreklenmiştine içine. Kalbi ağırlaşmıştı.

[36] Sunam, kara gözlüm, saçı dalgalım.

O sabah bütün damarları kurumuş, bacaklarında can kalmamış gibiydi. O haline rağmen yine çöktü, yüklendi umutlarına, rutin işlere el attı, yaptığı her şeyi bin yıllardır yapmışçasına kör bir ezberle yaptı, kendini hiç hissetmedi. Suna aç mı kalmıştı, açıkta mı? Yatacak bir döşeği bile yoktu, nasıl yaşıyordu bilemezdi.

Suna'm, diyordu, Suna'm… Hep aklındaydı Suna. Toros dağlarına bakıyordu ara ara. Bu dağların bildiği bir şey var mıydı?

1989'un 1 Ekim'inde doğmuştu Seyîd Ehmed. Malatya'da üniversite okuyordu. Öyle sanıyorlardı. Birkaç yıl sonra elinde silahı, cebinde telsizi, güler yüzüyle, ablasına saygısı, sevgisi gözbebeklerinde rahatlıkla okunabilen Seyîd Ehmed çıkıp gelmişti.

Gizlice girdi ablasının evine. Bir dert aldı yürüdü Besê'yi, bu da mı olacaktı, Ehmed'i böyle mi karşılayacaktı. Oysa yedek öğretmenlik bile yapıyordu, aileden üniversite okuyanlar bir elin parmak sayısı kadar bile yoktu o zaman. Devlet kuşu konmuştu Ehmed'in başına, okumuş çocuktu, akıllıydı, bir de çok okurdu. Ömrünün deli baharındaydı. Besê'ye göre çok yakışıklı, insan güzeliydi. Yüreği çok sıcaktı Ehmed'in. Besê bakardı kardeşine, ama hiç doymazdı. Bilirdi Ehmed, ablasının kendisine olan sevgisi her şeyi yaptırtırdı ona. Bazen sorardı Besê, ne diye dağa çıkmıştı, gülerdi Ehmed, içten, yüreğini akıtarak güler ardından hemen ciddiyete bürünürdü yüz hatları. Besê anlardı bir şeyler ama tam değil, her nedense yüreği haklı bulurdu Ehmed'i. Yine de çok titrerdi yüreği, belli belirsiz bir şeylerden korkardı, en çok da Ehmed'e bir şey olacak diye içi kararır, yüreği burnuna gelirdi ara ara. Devlet büyük gelirdi her zaman, çoktandır devran böyle dönüyordu. Ehmed'ten yaşça oldukça büyük olan Besê bunu büyüklerinin tecrübesinden bilirdi.

Besê, Ehmed diyordu, yanındakiler de Heval Edip diyordu. Bu ne biçim bir zamandı, yılların Ehmed'i Edip olmuştu. Besê yine de Ehmed diyordu, onların Edip'iydi ama Besê'nin Ehmed'i, çocuklarının da etrafında fır döndükleri özbeöz kardeşiydi.

Ehmed köyde çoğu zaman vaktini Besê'nin evinde geçirirdi. Kendi evinden daha rahattı orada. Besê on dördünde gelin olduğu

zaman Ehmed daha çok küçüktü. Besê, ana yarısıydı Ehmed için. Çok iyi tanırdı ablasını.

Şimdi gerilla olmuştu Semsûr dağlarında, hem de döşünde bir telsizi vardı. Kendisi gibi dingin, direngen bakışlı arkadaşlarıyla geliyordu Besê'nin evine.

Damdan bir ses gelmişti, bir ayak üç defa vurmuştu üst üste toprak dama. Anladılar Edip gelmişti, hemen dışarının ışıklarını söndürdüler. Besê Ananın iki oğlu vardı, Barış yeni yeni ilkokula gidiyordu, en büyük oğluydu, Barış'ın bir küçüğü de Cemal idi, yaşça küçüktüler ama onlar da çabuk büyüyen çocuklardan olmuş, memleket meselelerine kafa yormaya başlamışlardı. Besê'nin iki oğluyla en büyük kızı olan Aysel kaldı, diğer çocuklar hemen "Huşun! Uyuyun!" komutları altında diğer odaya yollandılar, zaten sabah erken kalkar akşamdan da uyurlardı. Aysel'in bir küçüğü olan Yüksel'in de kaldığı olurdu böylesi kimi anlarda.

Yine bir bahar mevsimiydi. Edip bir arkadaşıyla girdi içeri. Besê'ye selam verdi, hal hatır sordu, sıcak sımsıcaktı gülüşleri yine. Kareli bir gömlek vardı üzerinde bir de rengi eskimiş siyah bir şalvar. Belinde de değişik bir piştî üzerinde de bir raxt. Besê raxta lastik ile sımsıkı bağlanmış olan şeyin bir el bombası olduğunu biliyordu artık. Besê gerillanın giyim kuşamı hakkında da bilgi sahibiydi artık.

Oturdu her iki gerilla, Barış hemen camın önüne geçti. Dışarıyı kolaçan edecekti. Bunun için ekseriyetle pencere önünde durur, bir asker gibi titiz, yaşının çok üstünde bir ciddiyet takınırdı. Yüksel yemek hazırlardı çoğu zaman. İçerde bir beşik vardı, içinde de bir bebe, iki yaşına girmek üzereydi. Hoşbeş bittikten sonra Besê yine kahırlandı. Yine ihbar etmişlerdi, Edip gelsin gelmesin gidip Besêlerin evini ihbar ediyorlardı. Biliyorlarmış gibi, "Gelirse en önce Besê'nin yanına gelir." Diyorlardı zaten. Git gide devletin askeriyle tüfeğiyle evin etrafını sarması, akşamları baskın yapması normalleşmeye başlayacaktı. "Ehmedo!" dedi Besê. "Ehmedo, sen gelip gidiyorsun evin etrafını sarıyorlar, konu komşu her gün dedikodu üzerine dedikodu ekliyor." Durdu, biraz soluklandı Besê, Edip, beşikteki bebeğe dikkatini yöneltmişti, kaş göz işaretleri yapıp

çocuğun mimiklerine gülüyordu. Beşikteki bebe de ona gülüyordu. Besê:

"Ehmedo, oy benim ahmak kardeşim! Sen akılsızsın akılsız! Hadi bana söyle kimin için yapıyorsun, bak her gün gidip seni şikâyet ediyorlar. Bunlar için mi?" Edip gözünü bebekten ayırmıyordu ama Besê'yi dinliyordu, gücü yetmediğinden kahırlanıyordu Besê. Bir de anlayamıyordu bu nasıl bir devrandı; dünün üniversite okuyan çocuğu bugün elinde silah dağdaydı. Ölüm şah damarı gibi yakındı ona ve o hep bir şekilde dingin duruyor, sımsıcacık gülümsüyordu.

Beşikteki bebe eliyle hareketler yapıyor, her iki elini de arada bir ağzına götürüyor zevkleniyor, gülümsüyor dikkatle Seyîd Ehmed'e bakıyordu. Bebeğe karşı içinde derin bir şefkat uyanan Seyîd Ehmed başını Besê'den yana çevirdi, iri, yuvarlak gözlerle ablasına baktı. Ne de güzel gülüyordu. Gözlerinin içi, ışıl ışıldı. Besê korkuyordu ya, işte o yüzden, o ışıl ışıl gözler, Ehmed'in gözleri… Ehmed'e bir gün bir şey olacağı korkusu bir şüphenin de ötesine geçiyor, gerçek olup yüreğine sinip oturuyordu. Besê yüreğindeki bu arsız gerçeği silemiyordu bir türlü. Edip, sakin, çok daha öncesinden birçok şeye hazırlanmış gibi:

"Abla, ben belki o günleri, o özgür günleri göremeyeceğim, görmem abla, şehîd düşerim…" Besê birden "wooooşşşş!" dedi, sus ağzından yel alsın der gibi elini ağzına götürdü. Edip devam etti: "Ama bu kundaktaki o günleri görecek, görecek… Ben bu başımı kendim için vermiyorum, aha bu beşikteki bebek için veriyorum."

Besê bir Edip'e bir beşikte durmadan dayısına bakan Suna'ya baktı. Devrim diyorlardı, bu şey o kadar uzun sürer miydi ki, Suna daha bebekti. Dayısını mı dinliyordu ne, durmadan bakıyordu kendiyle uğraşan Edip'e. Kendini alamadan Besê devam etti:

"Ehmedo, ben size kurban olayım. Şimdiki insanlar canavar gibi. Her gün evi izliyorlar. Biz de şerefli olmayana, namuslu gezmeyene canavar derler değil mi? E, insanlar canavar olmuş Ehmed. Oğul, oğul siz gidip bu eşekler, köpekler için mi canınızı vereceksiniz." Acı duyduğu her halinden belliydi, gözü hiç Suna'yı görmüyordu bile. Evin etrafını saran askerleri ve asker başının "Dün

yine sizin ev için ihbar aldık, evinize gece gelenler varmış, arayacağız." Diyeceğini düşünüyor, daha bir sönüyordu içinde bir şeyler. Sustu, sağa sola yaylandı Besê: "Boşu boşuna kendinizi öldürtmeyin Ehmedo!" dedi.

Yıllar sonra beşikteki tombul bebeği, Suna'yı fark edecek, o gece aklına yapışıp kalacaktı, o da dayısı gibi dağa gittiğinde. Hiç unutmuyordu bir zamanlar kardeş acısını nasıl çekmişti, anası Aşo, Ehmed'ten sonra felç olmuş, fazla dayanamamış, dünyadan göçüp gitmişti: "Allah evlat acısını vermesin idi kimseye!" Edip gibi bir civanmerdin, babayiğidin acısını yaşadıktan sonra Allah başka acı vermezdi her hal. Kardeş acısından daha da mı beterdi evlat acısı. Acı birbiriyle kıyaslanır mıydı? Yüreğin en yüce katında oturur kardeş de, evlat da. Yıkılırsa, yürek altında kalır, ya yaralanır ya da ölürdü, gayrısı yoktu.

Emoş, Yüksel'in bir küçüğüydü. Aralarında bir buçuk yıl vardı. Küçüktü. O da genelde geceye doğru eve gelen Ehmed dayıyı görmemesi gerekenlerin arasındaydı. Dokê dediği Aşo'nun evinin önündeydiler. Kavurma yapmak için et doğruyorlardı. Böylesi günlerde bir evde toplanır, o gün biraz bayram havasında geçerdi. Bir imece ruhu sarardı Aloman Mahallesi'ni, yaklaşık on beş evdiler. Aşağı Dağlıca köyünün en yukarısına düşen mahalleydi. Aşo'nun kızı Besê'nin evi hemen araba yolunun kenarındaydı. Ve mahallenin en yukarısındaydı. Dokê derlerdi hem annelerinin hem de babalarının annelerine, ayrıca o yaşta olan kimi yaşlılara da.

Aloman Mahallesi'nin sakinleri yakın akrabaydı zaten ve şenlik havasında yine kış için keçi etinden kavurma yapmak için bir arada idiler. Akşam bastırmış, Edip arkadaşlarıyla Besê'nin evine gelmiş, kimsenin olmadığını fark etmişti. Genelde Besê'den başkasına pek görünmezdi. Dokê Aşo'nun evinde, örtmenin üstünde hepsi o kadar sohbete dalmıştı ki Edip görünmek için biraz ışığa doğru seğirtti. Besê ayık bir kadındı, bir de eli ayağı çok hızlıydı. Bir hikmet iş yapardı. Eşi Mahmut birçok zaman şehre çalışmaya gittiği için tek başına evin hem erkeği hem kadınıydı Besê. Hakkını da verirdi. Bir de eli çok temizdi. Aşo ne zaman kavurma için kazanları kursa kızı Besê'yi getirtirdi kazanların başına. Güzel yapardı Besê.

Edip görüntü verdi, oturanlar başını kaldırsalar görebilecekken hiç fark etmediler. Ama biri o arada oturanlara doğru ilerlerken üç adam görür gibi olmuştu, geldi, "Ben üç adam gördüm sanki." dedi. Emoş evlerine misafir geldiğini düşündü çünkü anası yoktu, gitmişti hemen. Emoş bir merakla eve doğru giderken evde birilerini göreceğini sanıyordu, gittiğinde "kimse yok" dediler. Biraz şaşırır gibi olduysa da çocuk aklıya hemen inanıverdi. Yapılacak sünnet düğününe davetiye kartları hazırlamak için dayısının çocuklarıyla birlikte Barış ile Cemal de evde hummalı bir çalışma içindeydiler gündüzleyin. Ama bu hummalı çalışmaları birden Emoş'un dikkatine gark oldu o gece vakti. Çünkü Emoş'u bulundukları odaya koymadılar, altı üstü bir karttı, ne diye odaya girmeyecekti anlayamadı. Besê Ana Emoş'a:

"Git diğer odada uyu kızım." dedi usullüce. Pek oralı olmadı, kart hazırlığının yapıldığı odaya yöneldi Emoş. Bu sefer de abileri çıktı karşısına. Emoş sık sık dönüp anasına:

"Ben de geleceğim, ne olmuş yani siz kart hazırlıyorsunuz diye. Ben de bakacağım! Niye beni bu odaya koymuyorsunuz?" diye tutturdu.

O arada Cemal dikildi karşısına, çok sertti, kızdı:

"Sana içeri gir ve uyu diyorum! Niye girmiyorsun?" dedi. Emoş hemen cevabını yetiştirdi, inadı gözlerinde çivilenmiş, kolay sökülecek benzemiyordu, sesi yükselmişti:

"Ne var siz kart yazıyorsunuz diye. Ben de geleceğim!" Besê Ana:

"Kızım git uyu, geçtir!" dediyse de çok ikna olmadan diğer çocukların uyuduğu odaya gitti. Bir süre bekledi. İçerdeki çocuklar oynuyordu. Çok geçmeden uykunun kollarına kendilerini teslim ettiler. Emoş uyumadı, kulaklarını dört açıp etrafı dinliyordu, tuhaf bir sessizlik de vardı evde. Herkesin duyabileceği bir şekilde bağırdı: "Çişim geldi!" Sanki kapının önünde nöbet tutuyorlardı, hemen içeri girip Emoş'u dışarıya çıkarttılar, tuvalete götürdüler. Biraz oyalandı Emoş, dikkat kesilmiş ortalığı dinliyordu. Evde bir tuhaflık vardı ama çocuk aklıyla hiçbir şeyi birbirine ekleyip bir sonuca gidemiyordu. Cin gibi bir çocuktu ve o akşam bildik inadı

tutmuştu yine. Merakı ata binmiş keçi inadının peşine düşmüştü. Durdurabilene aşk olsun! Emoş'u tekrardan kolundan tutup odaya götürdüler. "Uyu!" deyip kapıyı üzerine kapattılar, hem de sıkı bir şekilde çektiler, kızmışlardı. Emoş bu, daha bir meraklandı, keçi inadı şaha kalktı, koşu başlamıştı. Büsbütün uykusu kaçtı. Biraz daha bekledi yine, bağırdı: "Çişim geldiiii!" Yine aynı sahne tekrarlandı. Emoş etrafına bakıyordu dikkatle. Barış ne yapıyordu pencerenin önünde? Hem de dimdik durmuştu. "Xwedo! Xwedo!" Şaşırdı Emoş. Yine odaya kapattılar, biraz uyuyor numarası yaptı, yine aynı yönteme başvurdu, bağırdı. İşin kötü tarafı Emoş bağırınca diğer çocuklar da kalkıyor, dışarıya çıkmak istiyordu. Emoş gecenin püsküllü belası olmuştu. Yine dayanamadı Emoş, bağırdı. Bu sefer kapıyı açan: "Bu nedir çiş çiş…" diyerek kızgınlığını oldukça belli etti.

Emoş ne yapsa diğer odaya giremiyordu, en kötüsü evde bir dolap dönüyordu, bu dolaba binmeden merakını nasıl giderecekti ki.

Bu sefer kimseye seslenmeden kendi kendine ayağa kalktı, etrafta oyalandı, kimse onu fark etmedi. Evlerinin pencereleri çok büyüktü, camın kenarına oturdu, beklemeye başladı, bir şeyler görmeyi umuyordu. Öyle kendi kendine dalmıştı ki iri mi iri, uzun mu uzun, aynı insan gibi yürüyen bir dev gördü, kendisine doğru geliyordu, görmesiyle yakınında bitmesi bir oldu, silahının da gözüne ilişmesiyle Emoş: "Woooh! Çi mêrika gir a![37]" diyerek yerinde sıçrayarak bağırdı. Ehmed dayısıyla eve gelenlerden birini görmüştü, üst üste giyindiği için normal ölçülerde olan gerilla gözüne dev gibi görünmüştü. Gördüğü kişinin aşağıya doğru yöneldiğini gördü en son. İçeri giren gerilla Edip'e, "Bir çocuk beni camın önünde gördü." dedi. İşlediği suç ağırdı.

Sabah olunca abisi Cemal'in Emoş'un karşısına dikilmesiyle zınk diye silleyi indirmesi bir oldu. Emoş adeta yıldızları saydı. Gece dev gibi bir adam gördüğü yetmiyormuş gibi sabah sabah yıldızları saymıştı, üstüne üstelik yüzü felç olmuş gibi tutulmuştu. Cemal indirdiği sillenin hemen ardından, "Kimseye

[37] Vay, ne kadar büyük bir adam.

söylemeyeceksin!" dedi sertçe. Emoş şaşkınlık içinde Cemal'e bas bas bağırıyordu: "Söyleyeceğim! Söyleyeceğim, aha şimdi gidip herkese söyleyeceğim!" Emoş makine gibi taramaya vermiş sıralıyordu: "Sen bana böyle vurduğun için gidip herkese söyleyeceğim! Söyleyeceğimmmm!" Kendinden emin abi rolündeki Cemal, "İşte asker sana böyle vurursa da söyleme!" dedi. Askerler köye geldiklerinde şekerle, tatlı sözle, olmazsa da dayakla çocukları konuşturmaya çalışıyorlardı. Oysa çocuklar onlardan daha önce onların taktiklerini öğreniyor, hatta kendileri taktikler geliştiriyordu. Şekerleri alıp bir afiyetle yiyenler de vardı, hiç oralı olmayanlar da. Besê Ana, "Biri sana bir şey sorarsa kimse bizim eve gelmedi, o adamı da unut kızım." dedi. Anasını dinledi ama o adamı unutmadı Emoş. Cemal'den de dersini almıştı. Çetin bir çocuktu Emoş, dersini pekâlâ geçerdi. Ama Emoş o gece Ehmed dayısının eve geldiğini yıllar sonra öğrenecekti. Onun için daha büyümesi gerekti.

Aradan günler geçmişti, hatta bir kere yaralanmıştı bir çatışmada Edip. Semsûr'a gidip bir şekilde tedavi olmuş, iyileşmişti. Sonra ne olmuştuysa bir gün yine geldi üç arkadaşıyla birlikte. Geldiklerinde gece epeyce ilerlemişti. Besê Ehmed'i dinliyor, onun sarf ettiği sözlere sorgusuz sualsiz inanıyordu. Hiç kıyamazdı ki kardeşine. İkisinin arasında oldukça kuvvetli bir bağ vardı. Hiçbir şey bu bağı gevşetemeyecekti, ta ki kardeş acısına evlat acısı eklenene kadar. Yine de gevşetemeyecekti ya, diğerleri daha bir oturacaktı üstüne. Hiçbiri bir diğerine benzemeyen acılar eklenecekti, pare pare olacaktı Besê'nin yüreği.

Besê sormazdı Ehmed ne diye gelir, ne zaman gelecek… Ehmed evden ayrılıp gece karanlığına karıştığında da uzun uzun yüreği yanardı Besê'nin. Derin derin solurdu, kafasında oluşan yarım yamalak düşüncelerle kala kalırdı.

O gece bırakmamışlardı Ehmed ile üç arkadaşı evden dışarı çıksın. Gerillalar tam çıkacakları zaman fark etmişlerdi ki tan yeri ağardı ağaracak. O esnada sabah ezanı da okunuyordu. Demek ki uyananlar olacaktı, dışarı çıkacaklar da; ya bir gören olursa! Hem o saatte hayvanları otlatmaya çıkanlar, ava gidenler de olurdu. Edip ve arkadaşları gitmek için ısrar etse de bırakmadılar, ev sahipleri yaman

çıktı, direttiler ve haksızda sayılmazdılar. Zaten Besê'nin evi gözetim altındaydı. Ahırın samanlık bölümü olan kadîn dedikleri yerde pekâlâ kalabilirlerdi. Öyle de oldu. Cemal'e gün doğmuştu, dayısıyla arkadaşlarının yanında kalabilirdi o gün. Aynen öyle de oldu. Ehmed, Özdemirler ailesi içinde eşsiz bir idoldü özellikle o zamanın çocukları içinde. Her çocuk büyüyünce biraz Ehmed dayı olmak istiyordu, gönüllerinin bir köşesinde Ehmed dayı, gerilla komutanı Edip hep yerini koruyordu. Cemal, benim idolüm, kahramanım diyordu dayısı Ehmed'e.

Edip'in yanında on sekiz yaşlarında Savaş adında bir gerilla daha vardı, Edip arada bir ona takılıyordu. Uçsuz bucaksız dağlara alışmış gerillalar şimdi dört duvarın hem de basık bir kadînin içindeydi. Edip, "Semsûr'un dağlarından sonra bu kadîne girince sıkılıyorsun değil mi?" dedi Savaş'a. Birbirlerinin hallerine bakıp gülüyorlardı, Cemal ise pür dikkat kesilmiş onları dinliyor, gözlerini dört açmış her hareketlerini izliyordu.

Daracık kadînin içinde gencecik gerilla Savaş çok geçmeden ayağa kalktı, halay başını çeker gibi kendinden emin başladı halaya, ağzından ise "Hûr hûr lêxin davetê…" stranı dökülüyordu. Bu arada grup kendi arasında durum değerlendirmesi yaptı. Planlamaları üzerine tartışma yürüttüler sakin ve doyurucu bir ses tonuyla. Cemal pek de bir şey anlamıyordu yine de dikkatini ve merakını alamıyordu kahramanlarından. Haber saatinde radyoyu çıkartıyor BBC'nin Türkçe kanalını açıyorlardı. Cemal bunu yazdı bir köşeye, artık kendisi de ondan sonra öyle radyo dinleyecekti, hatta o radyo ona hatıra kalacaktı. BBC'nin Türkçe haberlerini dinlemek devrimci bir işti artık. Öylesi bir ciddiyetle dinleyecek, kendilerini de biraz daha kahramanlar gibi hissedeceklerdi çocuk yürekleriyle.

Daha o zamanlarda dayısı Ehmed'in yaptığı bazı tespitler kafasında kalacaktı hep. Edip dayısına sormuşlardı, bu işler ne zaman biter, ne zaman Kurd sorunu hal olur, bir çözüme ulaşılır. Edip cevap vermişti: "Bu uzun soluklu bir mücadele, ama 2000'lerde bağımsız bir toprak parçamız olacaktır." 1993'un ilkbaharıydı o zaman. Bir de o dönemlerde petrol aramak için dozerlerle düz edilen dağ ve tepeler ile durmadan açılan yollar için

Edip: “Günün birinde bu yollar kapatılmalı ve bunun için de özel ekipler kurulmalı.” diyordu. Yıllar sonra dayısının dediklerini tartacaktı Cemal ve şaşıracaktı o tespitlere.

Kadîne yemek götürdü Besê. Biraz oyalandı yanlarında. Ehmed’e ilişerek:

“Ehmedo, kal gitme artık. Devlete haber verelim, sen okumuşsun belki hiçbir şey yapmazlar.” Edip gülümsedi. Besê işi daha ciddiyete bindirmek için:

“Gidip şimdi seni ve yanındaki bu üç genci de ihbar edeceğim.” dedi. Bıkkınlık vardı yüzünde, derin bir çaresizlik de çöreklenmişti ruhuna. Bir çiçekle hiç bahar gelir miydi? Bir Ehmed nasıl kurtaracaktı devrimi. Bölüyor, çarpıyor, çıkarıyor, topluyor bir sonuca gidemiyordu Besê. Ama ne olacaktıysa da Ehmed’e, aha bu gözünün nuruna, yüreğinin ruhu olan bu kardeşine olacakmış gibi geliyordu. Nasıl kurtarabilirdi, Ehmed’i kurtarmanın bir ülkeyi kurtarmak olduğunu nerden çözecekti. Hatta evrene hakkını teslim etmek olduğunu nerden düşünecekti. İnsanın insana egemenliği ilk doğaya ihanetle başlamamış mıydı? İnsan evreni unutmuş, sadece hizmetine sunulmuş bir mekân sanıyordu; yakıyor, kirletiyor, zehirliyor, inim inim inletiyordu. Fakat işin zorluğunu sezinliyordu Besê. Gücünün çok ötesinde birçok şey vardı. “Kurdistan” denilen ülke baştan sona “sömürgeydi.” İçinde dolanan kara bulutlar bir gün şiddetli bir yağmurun bastıracağını söylüyordu Besê’ye. Hiç istifini bozmayan Edip:

“Sen gidip beni ihbar edersen abla bu köyün hepsini yakarlar! Bu köyün hepsini havaya uçururlar, uçururlar! Hepimiz birlikte ölürüz.” Doğru söylemişti Edip. Hemen ikna oldu Besê ama ikna olamadığı bir şey vardı, ya bir gün Ehmed’e bir şey olursa. Hazır Besê yüreğini tırmalayan sızıya bu kadar yaklaşmışken Edip lafı dolandırmadan direkt söyledi: “Eğer bir gün bana bir şey olursa, sana vasiyetimdir Besê abla, CENAZEMİ MUTLAKA ALIN!”

Yıl 1994, evlerinde siyah beyaz televizyon vardı. Dışarıda çılgınca bir bahar havası esiyordu. Mevsim güllerin açtığı, türlü türlü çiçeğin açmak için birbiriyle yarıştığı, dağları karış karış süslediği bahardı. Toros dağları öbek öbek çiğdem çiçekti.

Akşam olmuştu, haberlerde, "Yirmi sekiz teröristin ölü ele geçirildiği" söyleniyordu. Besê, Türkçe hiç konuşmazdı, ama hiçbir gün haberleri de kaçırmazdı. Besê, haber izleye izleye Türkçeyi öğrenir olmuştu. Hiçbir zaman konuşma gereği duymazdı ama söylenen birçok şeyi anlardı.

"Terörist!" ne demekti anlayamadılar. Edip olabilir miydi, devlet onlara dese dese eşkıya derdi ya da Apocu, onlar öyle diyorlardı ya, "Serok Apo!" Bunu biliyordu Besê. Çünkü Ehmed daha Malatya'da okurken, bir gün kazağının zulasında sakladığı bir kitapla gelmişti: "Abla bunu sakla!" Besê kitabı eline aldı. Öyle bir söylemişti ki Ehmed, hemen götürüp yatakların içine sakladı. Aradan bir zaman geçti, merak etti. Ehmed, "Abla sakıncalıdır." demişti. Derken de ne yapması gerektiğini her zaman bilen ablasına yüreği rahat bir şekilde vermişti. Ama nedense daha fazla bir şey de söylemek istememişti.

Besê'nin okuma yazması yoktu. Çocuk yaşta evlenmiş ve hiç okul okumamıştı. Ama Ehmed'in zamanında köyde bir ilkokul inşa edilmiş, böylece cumhuriyet kucağını köylüsüne de açmıştı. Nasıl olsa milletin efendisi köylüydü. Ehmed ortaokulu ve liseyi Gerger'de okuyacaktı. Besê köyde büyümüştü. Her iki oğlu İstanbul'da hapishaneye düşene kadar da şehir yüzü görmeyecekti. O zaman köyden kalkıp Ümraniye cezaevine iki defa gidecekti.

Besê yatakların arasına sakladığı kitabı bir kere çıkarıp baktı, sayfaları çevirdi. Ne kitap olduğunu çok merak etmişti. İşte o gün o kitap aracılığıyla "Apo" kimdi tanımıştı. Evirip çevirirken anladı, kitabın ilk sayfalarındaki fotoğraf da onunkiydi. Uzun boylu, karakaşlı, kara gözlü, bıyıklı adeta gözlerinin içine içine bakan o insan "Serok Apo" idi. Kitabı tekrar sakladı. Halen "terörist başı" denilenin o olduğunu bilmiyordu. O Ehmed'i biliyordu bir de Apocu olduğunu anlamıştı artık.

O gün Ehmed kapıdan tam içeriye girerken Barış birden elinde o kitapla beliriverdi karşısında. Ehmed hemen koştu elindeki kitabı aldı. O telaşla Besê de atılmıştı. Barış o kitabı oradan nasıl çıkartmıştı. "Abla sen bu kitabı niye bu çocuğun eline vermişsin, saklamamışsın." dedi. Besê de Ehmed gibi şaşkınlık içindeydi, yüzü

kızarır gibi oldu, “Merak etme bu sefer daha iyi saklarım.” dedi ve hemen kitabı aldı götürdü.

Yine o günlerde kimi gençlerin dağlarda öldürüldüğü lafları ortalıkta dolaşıyordu. Besê kitap olayından sonra bu sefer de o gençler kötü mü iyi mi diye sordu. Besê insanları en çok bu denli birbirinden ayrıştırdı, iyi mi kötü mü? Yoksa başka türlü ayrımları pek bilmezdi. Uzun boylu, kötü niyet bilmez, sade, durmadan çalışan yedi çocuklu bir kadındı Besê. Hep dik durur, elmacık kemiklerinin üstünde hep bir sıcak gülümseme yumulu olurdu. Güleç bir yüzü vardı. Bir o kadar da ağırbaşlı dururdu. Gülsüm ile Xaco henüz dünyaya gelmemişlerdi. Barış en büyükleriydi, ilkokula yeni başlamıştı. Besê tam anlamıyordu ama çocukta ilginç bir kitap merakı vardı, köpek etin kokusunu nasıl alırsa o da kitapların kokusunu alıyordu. Ehmed sadece, “Yok abla kötü değiller.” dedi. Besê nerden bilecekti ondan sonra Ehmed’in de gidip o gençlerden olacağını. Hem de üç yıl ve üç ay o gençlerden biri olup dağlarda dolanacaktı. Besê de gittikçe meselenin ciddiyetini anlayacaktı. O kitaptaki gür bıyıklı, heybetli, o çocukların dilinden düşürmediği “Serok Apo”yu artık hiç unutmayacaktı.

Suna’m… işte Suna o zaman beşikte bir bebeydi. Besê sonraları çok anlatacaktı Ehmed’i. Suna belki defalarca dinleyecekti anasından Ehmed dayısını. Biliyordu anası ne çok çile doldurmuştu Ehmed için. Bildiği halde gitmişti işte. Oysa hiç anasına dayanamazdı. Nasıl olmuştu da Suna gitmişti akıl erdiremiyordu Besê Ana.

Sunê, Sunê diyordu Besê Ana… Beyaz bezlerle sarıyordum onu. Çok temiz ve titiz büyüttüm. Kendi sütümle besledim Suna’mı. Ayı yavrusu gibi tombuldu, hep kucağımdaydı. Bazen işe giderdim, kız kardeşlerine teslim ederdim. Ben gelirdim ablaları onu temizlemiş, yatırmış. Bütün çocuklarım temiz, terbiyeliydi. O da öyleydi. Bir gün bir tokat vurmadım birine. Çok yoksulluk gördüm, gördüm de bir gün istemedim bir yavrum benden dolayı acı çeksin, mümkün müydü bir sille vuraydım birine. Mahmut çıkar giderdi İstanbul’a, ne iş bulursa bir süre çalışır yine gelirdi. Bir erkek gibi onun yerine de çalışıyordum. Sonra ömür ilerledi çocuklar büyüdü.

Hep böyle çalışarak, dönerek geçti hayatımız. Hep yalnızdık, çok az kimse destek verdi. Köyde tek kaldık. Başsız ev diyorlar erkeğin olmadığı eve… Kör bir insan nasılsa işte erkeğin başında olmadığı ev de öyledir, sakattır. Benim de evim öyleydi. Mahmut hep dışarıdaydı, hamallık yaptı kimi zaman, çalıştı durdu işte.

Düşündü, düşündü Besê Ana… Her şey bir hayal gibiydi şimdi. Ehmed, daha dün tavuk civcivleri gibi etrafına dolanan yavruları… Yanında hiç ayırmadığı Suna'sı…

Çocuklarımın kendisi güzel huyluydu, konuşuyordum, anlıyorlardı. Biliyorlardı. Bir de çok temizlerdi, çok. Boşboğazlık yapmazlardı. Evimizde her şeyimiz vardı, sütümüz, yoğurdumuz, çökeleğimiz, unumuz, buğdayımız, incirimiz, narımız, cevizimiz… O yüzden aç gözlü değillerdi. Ben kendim kötü şeyler yapmazdım ki çocuklarım yapsın. Çocuk, anne ve babasına çeker. O terbiye bizde de vardı, ben Aşo'nun kızıydım, Aşo'nun… Aşo ne konuşsa dilden dile dolaşırdı. Altını nasıl yere düşürmek istemez ya insan, işte anam Aşo'nun her bir sözü de öyleydi. Evi ev yapan kadının aklıdır kızım derdi bana. Köyde kadın erkek işi demez biz her işe koşardık hep. Bir iyi düşünür de öyle konuşurdu anam Aşo. Akıllı mı akıllıydı. Çocuklarımızı da öyle yetiştirdik.

Benim çocuklarım yolda altın bulsa kaldırmaz. Onurlarına düşkündürler. Gözleri kimsenin malında değildir. Suna'mın da nefsi temizdi, nereye gitse herkes onu severdi. İnekleri alır giderdi, ot toplamaya giderdi, herkes etrafında toplanırdı. Suna bir bir seçerdi iyiyi kötüyü.

Ana baba bozarsa çocukları da onları örnek alır, bozar. Ama sen iyilik yaparsan o çocuk da sana bakar iyilik yapar. Benim bir komşu vardı, biraz da akraba sayılırız. Onlarla bağ bahçemiz bir aradaydı. "Bizim çocuklar her şeyimiz olmasına rağmen aç gözlüdür, sizin bahçedekilere de el atıyorlar, seninkiler öyle değil Besê." diyordu. "Keşke ben de çocuklarımı sana emzirtseydim. Benimkiler de temiz huylu olurdu belki." Benim çocuklarımın gözleri kimsenin hiçbir şeyinde değildi. Bana derdi ki, "Besê, sen de ki ben evlat yetiştirmişim." Aha böyle açık söylerdi. Bir de severdi beni.

Ben derdim yavrum, yavrum ne için yaşadığınızı bilin, ne için öldüğünüzü bilin. Mesela okulda birinciydiler, hepsi de öyleydi. Ama Suna'nın aklı diğerlerine göre daha çoktu.

MEZARSIZ dayısı, kimsesiz dayısı, yıllardır nerde yattığı bilinmeyen dayısı, bir toplu mezarda arkadaşlarıyla uyuyan dayısı gittiğinde daha bebekti Suna… Wey li min, wey[38] beşikteki büyüdü de silahını kaldırdı. Akla gelmeyen başa mı gelirdi, wey li min, weyyyy, weyyyy…

Sadece Ehmed mi? Ondan sonra da gittiler.

1991 yılında katılan Seyîd Ehmed Özdemir'den sonra, Turan Özdemir girecekti aynı yola. Kod adının Fırat olduğunu duyacaklardı. Gerillaya katılmak için Gever'e kadar ulaşacaktı. Daha gerilla saflarına ulaşamadan ele geçecekti. Oysa ne de çok yakınlaşmıştı ama soluğu iki buçuk yıl yatacağı Elazığ'ın hapishanesinde alacaktı. 1997 yılında yeniden İstanbul'dan yola çıkacak, amcaoğlu Cemal ile vedalaşarak dağlara ulaşacaktı. Xerzan'a kadar hem de. 1998 yılında üç arkadaşıyla yanlışlıkla bir korucu köyüne girecek ve çok daha sonraları orada şehîd düştüğü haberi ulaşacaktı Özdemirlere… CESEDİNİN NEREDE OLDUĞU HALEN BİLİNMİYOR.

Ve kardeşi Memed Özdemir de 1995 yılında İstanbul'da bir işçiyken bir süre Özgür Ülke gazetesinin dağıtımcılığı yapacak, çok geçmeden soluğu dağlarda alacaktı. Kod adı Sîdar idi. 1998 yılının eylül ayında Amed eyaletinin Şehîd Kendal bölgesinde on arkadaşıyla birlikte şehîdler kervanına katılacaktı. Ardından bilinmeyen bir yere gömülecekti arkadaşlarıyla, O da MEZARSIZ idi. Aradan yıllar geçtikten sonra bir gün toplu mezarlarının yeri tespit edildiği ulaşacaktı Özdemirlere.

Fırat ile Sîdar kardeşti, Serxwebûn dergisinde iki kardeşin öyküsü yer alacaktı. Turan ve Memed Özdemir.

Yıl 1999 olduğunda yurtsever Kurd gençlerinin kalbi bir başka çarpacak, herkes bir şekilde kendisini ateşin ortasında bulacaktı. O yıl da YCK çalışmalarında yer alan bir diğer Memed

[38] Vay bana, vay.

Özdemir, İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi'nde okurken Devletlerarası Komployu kınamak amaçlı yapılan eylemlerde yer alacaktı. YCK çalışmalarında Rûbar koduyla tanınıyordu. Ardından gelişen operasyonlarda tutuklanacak Ümraniye Hapishanesi'ne götürülecek, burada üç ay kadar kalacaktı. Çıktığında amcaoğlu Cemal ile sohbetleri olacaktı. Cemal'e göre Memed çok değişmişti, zindan onu sarsmıştı. "Gideceğim!" demişti. 1999 yılının haziran ayında yönünü Amed eyaletine verdi. Bir arkadaşıyla beraber çıkmıştı dağ yolculuğuna. Aradan iki hafta geçmeden Cemal de bir operasyonla alınacak, ardından abisi Barış da hapishaneye girecekti. Besê Ananın da çileli günleri başlayacaktı.

Cemal beş yıl kadar ceza yiyecekti, bu süreç zarfında Rûbar'ı birçok yerden soracaklardı. Rûbar'ın beraber katıldığı diğer genç bir çatışmada yaralı ele geçmiş, hapishaneye düşmüştü. Rûbar'dan bir haberi yok muydu? Benden önceki gruptaydı dedi. O grup ise yaşanan bir çatışmada tamamen imha olmuştu. Rûbar'a dair hiçbir iz bulamıyordu CHP'nin Gerger'de nerdeyse otuz yıllık ilçe başkanı olan babası. Sorup soruşturdular, gerillalara ulaştılar. Memed Özdemir'e ne olmuştu? Gerillalarda kaydı bile yoktu. Gerillaya ulaşamadan, sicilini bile veremeden şehîd düştüğü sanılıyor. Halen akıbeti araştırılıyor. BİR TOPLU MEZARI BİLE YOK, DAĞLARIN DEFTERİNDE SİCİLİ DE! Ama dağ yolunda, dağlarda, dağlı çocuklara ulaşamadan, daha sivil elbiseleriyle şehîdler kervanına katıldığı muhakkak.

Fırat, Sîdar ve Rûbar ile amca çocuğuydu Suna. Onlar gittiğinde Suna daha çocuktu.

Besê'nin büyük ablası Xezal da evdeydi, beraber dinlediler haberleri, her ikisi de amcaoğullarıyla evliydi, evleri karşı karşıyaydı. İkisi de bir anlam veremediler habere. Kafalarını meşgul eden, "teröristler"in Semsûr'da öldürülmüş olmasıydı. Hem de ne çoklardı, "yirmi sekiz terörist ölü ele geçirildi" diyordu spiker. Ehmed onlar en fazla beş kişi olurlardı.

Birkaç gece önce Besê'nin evi yine basılmıştı, akşamdı, genelde Edip o saatlerde geliyordu. Edip yirmi dakika daha önce gelmiş olsaydı Besê'nin evinde baskın yiyecekti. Edip gelmişti o

gece. Ve şimdi iki bacı amca çocukları olan eşleri Ali ve Mahmut ile haberleri dinliyorlardı.

17 Mayıs 1994 idi. Bêzar dağı Gurgum(Mereş) ile Semsûr arasına düşüyordu. Zirvelerinde tek bir ağaç bulunmazken oldukça geniş ve derinlikli olan eteklerinde tek tük ağaçlar vardı. 16 Mayıs gecesi Meletî'nin çeşitli yerlerinden birlik olan 22 dershane ve lise öğrencisi onları bekleyen 6 ARGK gerillasıyla buluşacaktı. Sabahın erken saatlerinde sivil, silahsız bu gençler kendilerini bir cengin içinde bulacaktı. 6 gerilla öne geçecek, kendilerini siper edeceklerdi diğerlerine. "Eğer düşman size kadar ulaşırsa ellerinizi kaldırın." demişlerdi. Düşmanın ulaşamaması için çok çetin direneceklerdi. Gün boyu bir helikopter gidip bir diğeri gelecekti Bêzar dağına. Çatışmanın başladığı saatlerde aynı bölgede bulunan Şêxbor, Bowik, Qotir köylerinden araziye koyun otlatmaya götüren köylülerin gözlerinin önünde olay cereyan edecek, köylüler çatışma alanından uzaklaştırılsa da napalm bombasının nasıl kullanıldığını göreceklerdi. Çünkü Bêzar dağı çıplaktı, bu nedenle olup bitenleri çevreden görmek zor olmuyordu. Her şey göz önündeydi. Daha sonra 25 bin asker ve özel timle başarılı operasyon yaptığını devlet, yıllardır Kurd gençlerinin kanıyla doyurduğu göğsüne vura vura anlatacaktı. Ne mutlu silahsız 22 genci ve ellerinde kleşle 6 gerillayı nasıl da yakmıştı, ne mutlu!

22 silahsız gencin nasıl yakıldığına da ve o gençlerin bir gün önce Alevilerin Şêxbor Ziyareti'nin yakınında beraberce top oynadıklarına da tanık olacaktı köylüler. 22 genç pikniğe gidiyoruz diye bir otobüs tutmuş, bir düğüne gider gibi sevinç içinde Bêzar dağına gitmişlerdi. 16 Mayıs gecesi içlerinde var olan kadınları gerillalar geri çevirmiş, başka bir alana yöneltmişti. Çiyayê Bêzar Katliamı olarak hafızalarda yer eden bu olay tüm bölgede derin bir yankı yapacak, helikopterlerden atılan gazlarla yakılan gerillaların haberi her yere ulaşacaktı. Helikopterlerden Napalm bombası yani devlet ateşi yağmıştı üstlerine, genç bedenleri simsiyah olmuştu kısa bir an içinde.

Napalm, dünyanın gündemine Vietnam savaşında girecek ancak ilk kez orda kullanılmayacaktı. Vietnam'da kullanıldığını

gören fotoğrafçı Nick Ut bir keresinde demişti ki: "Napalm hayal edebileceğiniz en korkunç silahtır. Su 100 derecede kaynar, napalmsa 800-1200 derece sıcaklık üretir." Napalm çok sayıda yanıcı maddenin sıvılaştırılarak yüzde altmıştan fazla benzinle karıştırılmasıyla elde ediliyordu. Bu dehşet bütün bölgeyi etkisi altına alacaktı:

"Yakmışlar, yakmışlar çocukları diri diri yakmışlar."

"Kırıp geçirmişler!"

"Hey, bre! Çocukları kırıp geçirmişler…"

"Beeey! Oduna benzin döker gibi alıkopterlerle çocukları yakmışlar. Wiyyy, wiy!"

"Yezid'in dölleri, Muaviye'nin tohumu bunlar…"

"Bre hüş, bre hüşşş! Duymasın kimse, hüş!"

"Alikopterlerle gaz dökmüşler çocuklara, aynen Madımak gibi… Yakmışlar cayır cayır!"

"Kupkuru dağda çembere almışlar çocukları, dağ taş askermiş!"

"Adım başı askermiş Bêzar dağı, wey li miin, wey!"

"Kepçelerle, kepçelerle… Bir çukura gömmüşler, waxxx!"

"Evi yıkılansılar! Ocağı kör olasılar! Eli silahsız çocukları da… Vay, Vay!"

"Oy, felek! Mala te xera be!"

"Wooşşş, woooş! Çi zeman e çi dem û dewran e!"

"Ax lêêê, xayina zeman!"

"Dê hoy, hoyyy!"

"Yürü bre zalim felek çarkın kırılır bir gün! Bu devran da size kalmaz Yezid'in dölleri, kalmaz!"

O dönemlerde birçok şey yayıldı bölge insanının arasında, herkesin birbirinden bir şeyler sakındığı köylerde. Fidel'i konuştular. Nerden tanırlardı ki. Dershaneye giden bir gençti, babasını bir oyunla o daha konuşmasını bile bilmezken öldürtmüşlerdi. Tanırlardı tabi, Teslim Töre onun amcasıydı. Bir efsaneydi Teslim Töre, Deniz Gezmişle beraber köy köy dolaşmış, yarenlik yapmıştı. Babayiğit, devrimci, Kurd Elewîleri içinde yeri olan, Akçadağlı bir Ocax çocuğuydu. Babasına, bütün Elewî'ler "Baba" derdi. En

önemlisi de Denizlerin, Yusufların, Hüseyinlerin yol arkadaşıydı. Her üç fidanın idam edilişinden sonra çok sancılı ve zor günler geçirmiş, devletin peşine verdiği bir insandı. Mereş, Meletî, Dîlok, Semsûr'da oldukça bilinen biriydi. Fidel Töre'nin yanmış cesedi annesine teslim edilmiş diye gizli gizli konuşuyordu köylüler.

Gerillalardan biri de Elbistan'ın Kistik köyünden olan Deniz Güner idi. 17 yaşındaydı, adını Deniz Gezmiş'ten almıştı. Bir yıllık gerillaydı, yeni katılan 22 dershane ve lise öğrencisini korumaya çalışan, ellerinde kalaşnikoflarla, Bêzar dağını dolduran 25 bin askere karşı üç gün boyunca çatışan 6 ARGK gerillasından biriydi. Deniz'in kod adı Rizgar idi; Kurd, Kurdistan'ın kurtuluşuna inanmış koca bir yürek işte. Halen derin bir umuttur, bekleyiştir, arayıştır Kistikli Rizgar.

Rizgar gerillaya katılmadan önce "Abi birkaç fotoğrafımı çek!" diyecekti, abisi de gelişi güzel iki fotoğrafını çekecekti. Nerden bilecekti, iki yıl sonra cesedini bile tanımayacaktı, cayır cayır yanmış bir beden görecekti karşısında. Ceset bile yoktu karşılarında, yanmış, kömürleşmişti. Susacaklardı yıllarca. Cenazesini almak için abisi gidecekti Semsûr'a. Cenazesini alamadan geri dönecekti. Ama çok şey öğrenecekti. Çırılçıplak Bêzar dağında yakılan gerillaları askerler palaskalarıyla sürükleyerek at ve katırın gidebileceği yere kadar indirmiş, ardından binek hayvanlarının heybelerine istiflenerek konulmuşlardı. Ölü bedenlere işkence bitmeyecekti, bu sefer bir kamyona atacaklardı gerillaları, sonra, sonra… bitmeyecekti işkence… Kim gitse beterin beterini öğrenip dönecekti. İnsanlıktan çıkmanın tarifi yoktu. Ne olmuştu Komagene'nin yüreği Semsûr'a, Nemrut dağı da sessizdi sepsessiz… Toros dağları bêzar olmuştu; bêziman, lal, bêçare, bêhal, bêtaqet, bêmecal, bêşiyan… duyan, gören konuşamıyordu.

Başı her zaman dumanlı olurdu Bêzar dağının… Bir yüzü Mereş'e diğer yüzü de Semsûr'un Çelikxan ilçesine bakıyordu. Çelikxan ile Gerger sırt sırtadır.

Adıyaman Garnizon Komutanlığı'nın önünde, yakılmış gerillaların bedenleri parçalanmıştı; kiminin kolu, kiminin ayağı, iç organları, başı yoktu. Kime ait olduğu bile belli olmayan bu ceset

parçalarını da tenekelere koyacak, Adıyaman Komando Birliği'nin olduğu karakolun önüne dizeceklerdi. Gelenler görsün ve anlasın ki devlet neye kadirdi. Semsûr il merkezinde gerillaların cesetlerini bir dozerin önüne, kepçesinin içine koyarak dolaştırdılar. Hatta gidip birçok yerden insanları toplayıp getirdiler. Görsünler işte; kim gerillaya katılırsa işte böyle olacaktı. Devletin gazabını bir iyi anlayaydılar.

Halen görmeye devam ediyordu Kurdistanlı çocuklar, bu tarihten dersini alıyor ve gerilla saflarında yerini sıklaştırıyordu. Gel gör ki Kurdistan'da savaş en çok da anaları közünde yakıyordu. O zaman Zinê Ana da oğlunu paramparça, kavrulmuş bir şekilde görecekti; gördüklerini anlatmaya hiçbir zaman gücü yetmeyecekti. Bir diğer oğlu gerilla Öner'i ise 1991 yılında Dîlok'un Yavuzeli kırsalında bir çatışmada yitirmişti. Oğlu İsmail daha 17 yaşındayken Kurd sanatçıların kasetlerini dinliyor diye tutuklanacak, ağır işkencelere maruz kalacaktı. Her iki oğlu da okul okuyordu. Onlar okul okusun diye anne babası köyü bırakıp şehre göçmüş, babası yıllarca inşaatlarda çocuklarını okutmak için didinip durmuştu. İsmail'in yanı sıra bir de kuzeni Hanifi katılmıştı, o da 1996 yılında yaşanan bir çatışmada şehîd düşecekti.

Cesetlerin olduğu yere üç kez girip çıktı Zinê Ana, bütün gerillaların bedenlerine dokundu, iyice baktı, sürüklenerek getirildikleri için iç organları dışarı çıkmış birbirine karışmıştı, ne yaptıysa da tanıyamadı. Zaman öyle bir zamandı ki, ana oğlunu tanıyamıyordu. Kör olasıca zaman!

Bir de o zaman Zinê Ana bir şey daha gördü, gerillaların elleri, kolları, kulakları, burunları bıçakla kesilmişti. Öldü dirildi Zinê Ana, neler etmedi ki oğlunu bir şeyinden tanıyabilmek için, tanıyamadı ve oğlu İsmail de 17 gerillayla birlikte toplu mezara kondu. On yedisi de İsmail'i idi artık. Devlet, çocuklarını gömerken hiçbirine de haber vermemişti, sonradan haberi aldılar, aldıkları gibi mezar yerine gittiler, halen çocukların yanmış etleri vardı yerlerde. Tek tek elleriyle topladılar, mezar toprağını elleriyle açarak dışarıda kalan canları acı çekmesin diye toprağın altına usul usul yerleştirdiler. Hiç konuşmadılar, hiç! Konuşacak ne kalmıştı ki!

Oysa İsmail ne güzel bağlama çalıp Elewî deyişleri söylerdi; gür ve insanın yüreğini besleyen bir tınısı vardı sesinin. Öner ile kardeşten daha öte dost gibiydiler; aynı odada uyur, aynı kitapları okur, birbirlerinden iki dakika uzak kalamazlardı.

Öner gerilla saflarına katıldıktan sonra devlet, babalarına yaşamı zehir etmişti. Sık sık götürüyor oğlun nerde, git bize getir diyor, üstüne üstelik dövüyor hastanelik ediyorlardı. Öyle olmuştu ki, korkudan, hısım akraba onlara kapılarını açmaz olmuştu. Babaları Ali Tümen ne çok demişti: "Keşke onlar bizim cenazemizi görseydi Zinê, biz onlarınkini görmeseydik."

Ali Tümen gücü oranında direndi durdu, çok söyledi: "Oğlum Öner'in bir mezarı yok, İsmail'i ise tanıyamadık, tanıyamadık…" Ali Baba daha fazla dayanamadan geçirdiği kalp krizi sonucu hakka yürüdü. Zinê Ana ise yıllarca hepsinin acısıyla yaşayıp ölerek bir ömür geçirdi. Hikâyesini, acısını Güneybatı Kurdistanlılar bilir az çok.

Çoğu tanınmaz haldeydi, 11 gerillanın ailesi ancak götürebilmişti çocuklarını. Götürülenler arasında Fidel Töre, İrfan Çintay ve Yusuf Bektaş aynı köyden olup Akçadağ'ın Gölpınar köyüne defnedileceklerdi. Ferhat Buran ise Hisardere köyünde toprağa verilecekti; herkes bêzar haldeydi. 17 gerilla da ki aralarında Seyîd Ehmed ÖZDEMİR de bulunuyordu, çok öğünüp, çalışıp kendine güvenen devlet erkânınca topluca Karapınar Mezarlığı'na gömülecekti.

Seyîd Ehmed'in cenazesini ailesi hiç sormayacaktı. Besê Ana bu derdi hiç unutmayacak, Ehmed'in vasiyetini, "CENAZEMİ ALIN!" dediğini defalarca söyleyecekti. Babası Heci Eli o zaman, "Onun adını bile ağzınıza almayın." diyecek, kızgınlığını belirtecekti her defasında.

Besê yıldızlara bakar bir lorî tuttururdu, oturur saatlerce mırıldanırdı. Bağa bahçeye gider, ağaca, kuşa, arkta akan suya söylerdi lorîsini…

"Ehmedo! Ehmedo, oy lawiko… rû şîrîno…

Biro, biro…

Tu biroyê nemira…

Ez qurbana çavên reş û belek.

Ax, ax biro biro tu nemirono bila ez bimirono, çavên reş û beleko biro, ez şûna te mirino…"[39]

Ağlardı çoğu zaman Besê, kendi kendine mırıldanarak, lorîler söyleyerek ağlardı. Her bir eksikliğini anlatırdı Ehmed'e, ne yapmıştıysa da bir mezara koyamamıştı Ehmed'i. Abisi Ömer olmaz demişti, gidip sahiplenememişlerdi bile. En sonunda devlet çağırmış, yanık, parçalanmış cesetleri göstermişti aileye. "İşte Ehmed bunlardan biri haberiniz olsun." demişti. Yerden yere vurmuştu Besê kendini. Yok demişlerdi, kalsın cenazesi, zaten tanınmıyor, üstü kapalı bir şekilde sahiplenmemişlerdi. Ama ateş düşmüştü bir kere Aloman Mahallesi'ne. Ondan sonra Besê küstü Ömer'e, hem de bir ömürlük küstü.

Yüreği dolar dolardı Ehmed'in ardından. Sonra bir yer bulur boşaltırdı yüreğini, hafifler gibi olurdu ama ne çare, durmadan dolardı Ehmed ile yüreği. Kimse de anlamazdı onu. Suna'ya da çok anlatmıştı. Bazen kendi kendine oturduğu yerde başlarda lorî söylemeye Besê Ana. Önce yavaş yavaş mırıldanarak başlar, anlatır anlatır bitirmezdi söyleyeceklerini. Suna çok dinlemişti böyle anasını. İnsanlar anlamazdı Besê'yi; dağa taşa, böceğe kuşa, aya yıldıza söylerdi lorîlerini; ağlayarak konuşur, konuşarak ağlardı.

Sonraları sızılı bir türküye dönüşecekti yaşananlar ama bir türkü anlatmaya yetmezdi Çiyayê Bêzar'ı. Sönmeyen, durmadan gürleyen davalarına bakmak gerekti. Çünkü Çiyayê Bêzar sürüyordu Kurdistan dağlarında ve sonra inecekti düze de. Bitmeyen bir kavgaydı, onuruna sadık bir yoldu Çiyayê Bêzar.

[39] Ey Ehmed! Ey Ehmed, oy oğul… ey yüzü şirin…
Kardeş, kardeş…
Sen ölmeseydin kardeş…
Ben senin ala gözüne kurbanım.
Ah, ah kardeş kardeş sen ölmeseydin ben ölseydim, ala gözlü kardeş, ben senin yerine ölseydim…

Çiyayê Bêzar, Çiyayê Bêzar
Tu nalê nalê î
Dilê dijmin pir xedar e
Delalê min bêbihar î
Delala min bêbihar e

Oooyy, oooy Çiyayê Bêzar
Delalê min bêbihar î
Delala min bê bihar e

Napalm barî, erzan barî
Goşt û hestî yek car helî
Feratê min, min bihêlî
Şîrinê min bêbihar î
Feratê min, min bihêlî
Hüseynê min wê biharê

Bitmeyecekti Çiyayê Bêzar. Nurhaklarda, Elbistan'da, Göksun'da, Pazarcık'da, Akçadağ'da, Gerger'de ve daha birçok yerde gençler halaya girdiğinde, omuzlarını sallaya sallaya ayaklarını yere vura vura, çaldıkları sazlar eşliğinde hep bir ağızdan "şoreşger" türküsünü söyleyecekti:

"Çiyayê bilind warê me ye
Ar û namus warê me ye
Şoreşgerî karê me ye
Li hemberî van faşistan"

Tek tek, grup grup Seyîd Ehmed ÖZDEMİR'in ardı sıra, 28 gerillanın ardı sıra yürünecekti; zulüm varsa direniş de vardı: Kölelik varsa özgürlüğe tutkulu olanlar da…

Kuzey Kurdistan'ın güneybatısında yer alıyordu Çiyayê Bêzar, devletten habersiz sinek havalansa oralarda Amerika'dan gürül gürül napalm yağardı. Güneybatı bir avuçtu ama her nedense uygarlığın uykusu çabuk kaçar, pirelenirdi. Çabuk özünü açığa serer ateş kusardı.

Tüm bunlar da yetmeyince bal diye zehir sundu uygarlık; yıllarca kendi ülkesinin dışına, hatta dünyanın her yerine göç verdi, Avrupa şehirleri Malatyalı, Elbistanlı, Pazarcıklı, Göksunlu, Akçadağlı, Nurhaklı, Gergerli… onbinlerce insanla dolduruldu. Kürd olduğunu bilmeyen Kürdlerin türediği çağı elleriyle özene bezene, kıyımlarla, şeker-kamış, zehir-bal politikalarıyla açmıştı uygarlık. Kur-tî kadınlar çocuklarıyla Türkçe, Almanca, İngilizce, İtalyanca konuşuyordu artık. Zor, dilsiz bir zamandı. Bir ana kendi dilini bilmez miydi?

Halen karşılarında yıldır yıldır parlayarak durur Çiyayê Bêzar. Tedirgindir uygarlık sermayesiyle.

Yıllar geçecekti aradan hem de kocaman yıllar su gibi akıp ilerleyecek ve Suna'nın dağlardaki siciline düşülecekti: "Katılım tarihi ve yeri: 19 Mayıs 2009/İstanbul."

Yirmi yaşındaydı Suna, Ehmed dayısının Çiyayê Bêzar'da napalmla yakılışının üzerinden on beş yıl geçmişti.

BESÊ ANA

"Gerger iki akarsuyun arasındadır yavrum." derdi Besê Ana. Bir de ilkbahar yağmurlarını severdi; yağsın isterdi, derdi ki: "Bitkilere faydalıdır, yağmur toprağı doyurur bir iyi… Beslenirler bir iyice. Bu yağmurlardan hiçbir zarar gelmez insana."

Aşağı Dağlıca köyünün etrafından dolanır Fırat suyu. Aloman Mahallesi'nden yürüyüşle bir saatlik uzaktadır. Erkek çocuklar erken yaşlarda Fırat suyunun kenarında yüzmeyi öğrenir ve balık tutarlar. Bir bebe gibi emzirir Gerger'i helalinden hem de. Bütün kutsal kitaplar der ya cennet diye bir yer varmış, işte orası da Fırat ile Dicle suyunun arasıymış. Her nedense cehennemin öte dünya denen bir yerde olduğunu söylerler. Hiç öyle midir? Bir sormak lazım Fırat suyuna. Çünkü insan ondan sonra var oldu, o besledi insanı, kutsal kitaplar bile böyle demiyor muydu? Âdem ile Havva'dan daha önce de vardı Mezopotamya. Sonra geldi insan.

1954 yılında Semsûr il olmuş böylelikle Meletî'den ayrılmış ve o yıllarda Gerger de Semsûr'un bir ilçesi olmuştu. Bir zamanlar Gerger, resmi devlet kayıtlarına göre adı Güngörmüş olan köyün ta kendisiydi. Gerger'in bir de kalesi vardı, İsa daha doğmadan bir yüz yıl kadar önce inşa edilmişti sarp kayalıkların üstüne. Henüz Nasıralı İsa ile Kureyşli Muhammed doğmamıştı, yeryüzünde insanlar Hıristiyan, Müslüman diye ayrıştırılmamıştı.

Halen ayaktaydı Gerger Kalesi. Kommageneli soydan gelen Arsemes yaptırmış diye geçiyordu kimi kayıtlarda. İçinde aynı soydan Samos'a ait taş kabartmalar olsa da sonradan Arapların eline geçecek ve içine cami, Araplara özgü dükkânlar ve su sarnıçları

yapılacaktı. Daha sonradan Kommagene'ye ait birçok tarihi yapıt Atatürk barajının altında bilinçli bir şekilde bırakılsa da halen Semsûr burcu Komagene kokar.

Gerger kalesi tarihi bir öneme sahip birçok sembol, işaret, yapıyla dolu da olsa, koruma altına alınmamıştır. Bir ara hazine avcıları çok evvelden beri büyük bir hazinenin kalede gömülü olduğunu kendi aralarında konuşup durmuşlardı. Tecrübeli hazine avcıları çok iz sürmüştü bu kalede; tarihi eserlerin adeta kokusunu alırlardı. Tarihi bir kale olduğu hemen her taşından belliydi, belliydi de hiçbir zaman devlet tarafından tanıtımı yapılmamış, hatta hiç görülmemişti. Gerger'de bir kale mi varmış? Kim demiş? Nasıl olsa Kommagenelilerindi, onlara neydi. Bölge insanın koruma altına alma gibi bir şansı zaten yoktu, kendilerini koruyamıyorlardı, nasıl kaleyi koruyacaklardı. Gerger kalesinin başına gelenler bunlarla sınırlı değildir. Bir gün yerli mi yabancı mı olduğu bilinmeyen define avcıları helikopterle gelmişti kaleye. Bu kalenin zindan bölümünün kapısı süslemelerle kaplıydı ve o kapıyı yerinden söküp götürmüşlerdi helikopterle. Ayrıca kalenin arka kısmında bulunan Kral Samos'un kabartmasıysa bazen silah atışları için hedef tahtası olmuştu, hazır bir insan varken mermileri salıvermişlerdi Samos'a; varsın çıksın idi gözü. Ergenekon Destanı'nda hiç geçmiyordu adı, zaten bozkurt o zamanlar hiç uğramamıştı buralara. Daha çok uzaklardaydı, Orta Asya'daydılar, ama olsun gelmişlerdi at sırtından ta Anadolu'ya kadar. O zaman hiç kimse yoktu zaten buralarda(!) Bomboş verimli topraklar, bütün bereketiyle at sırtından gelecekleri bekliyordu. Yalandı daha öncesi. Zaten dünya da onlar at sırtında geldiği zaman kurulmuş, Âdem ile Hava o ara cennetten kovulmuştu. Sümerli denilen o kara kafalıların soyundan olduklarından emindiler. Bir de Hittitler varmış, ona da Eti diyeceklerdi sonradan. Hazır bu kadar derin bir tarihe sahipken Cumhuriyet'i getirmeye de karar verdiklerinde ilk kurulan bankaların adı Sümerbank, Etibank olacaktı. O sırada hemen dile de bir çeki düzen vereceklerdi. Güneş Dil Teorisi'ne göre ilk dil Türkçeydi ve zaten Sümerliler Türkçe biliyordu, bunu ispatlayacak birçok tez hazırlanacaktı. Dahası vardı, daha çok şey biliyorlardı;

onlarca Geliyê Zîlan Kırımı'ndan öğrenecekti bunu herkes. Kaç akarsu kırmızıya boyanacaktı, kıpkırmızı akacaktı tıpkı 1930'larda Geliyê Zîlan'da olduğu gibi. Gerger Kalesi dikilmiş öyle duruyordu ama yok gibiydi. Çoktandır evinden atılmış, üvey kardeş bile değildi artık. Ne gerek vardı kardeşliğe, bozkurt o iki dağın arasında görüldüğünde, Oğuz boylarına yol gösterdiğinde kardeşlikten hiç bahsetmemişti zaten.

Besê Ana büyüklerinden dinlemişti ne zaman gelmişlerdi Aloman Mahallesi'ne, Konya'dan gelmişlerdi. Her nedense kendilerine has bir şiveleri vardı, alışkın bir üslupla "Adıyaman Kürtçesi" derlerdi. Besê Ana'nın sözleri ağzından tane tane çıkardı, anası Aşo'ya, beş bacısından daha fazla benzerdi.

Aşo'nun kızıyım ben.

Anam Aşo çok delal idi, çoook! Bir de güzeldi ha! Sözü herkese geçerdi.

Benim anam kimseye boyun eğmezdi, açık sözlüydü, kimsenin kendine bir laf etmesine ortam sunmazdı. Kimsenin lafının altında da kalmazdı, O zeki biriydi. Bazen anam için derlerdi ki, "Bütün köyün toplamı gibisin, sanki herkes biraz sende var, herkesi kendin gibi bilir birbirinden çözersin." Aşo anam düşünerek adım atardı; her işinde bir mana olurdu. Bir de öyle çok çalışırdı; bir kadın ana olunca artık kimseye muhtaç olmamalıdır derdi. Biz kızlarına akıl verirdi. Bana çok yardım ederdi, ben evlendim, ayrı evim de oldu ama anamdan hiç ayrılmadım. Ben de onun gibiydim işte, bütün evin işini tek başıma yapardım; tarlaya gider, ekini eker, buğdayı kaldırır, damı tek başıma loğlar, bir köyde yapılacak her işi tek başıma yapardım, anama bakardım ya ondan öyleydim.

Yüzlerce hayvanımız vardı anam hepsini tek başına evirip çevirirdi. Sabah erkenden kalkar, önce hayvanları düşünür, bırakmazdı sabah biraz zaman geçsin de onlar öyle avluda, çitlerin içinde kalsın. Sonra onları sağardı; özene bezene yoğurt yapar, ayranını yayar, yağını çıkartır, çokeleğini yapardı. Bu işler için kızım Besê gelsin, yapsın, derdi. Öyle herkesin işini temiz bulmazdı. Bana işte çok güvenirdi, biraz beni kendine benzetirdi. Derdi Besê elini bir işe atınca tadı vardır. O zamanlar makine de yoktu elektrik

de yoktu; Aşo anam her şeyi elinin gücüyle yapardı. Sabah erkenden bazen bir saat boyunca tahta yayıklarda yayık yayardı. Çok çalışkandı öyle. Hiçbir şeyi boş vermezdi, tertipli düzenliydi. Cesareti de çoktu. Köyde belirgin bir yeri vardı. İnsanlar onun sözünü duymak için meraklanırdı işte. Pale yapar, yaylaya gider, gerektiğinde tek başına arılara bakar, anlayacağın her bir işin üstesinden gelirdi.

Mahmut çoğu zaman şehre gider, çalışırdı. Ben evin hem kadını hem de erkeğiydim. Sonra kızlarım büyüdüler, ev işlerinde, bağda bahçede, tarlada suda bana yardım ettiler. Ben bilirim, ben bilirim ne sıkıntılar çektim. Ne yaşadığımı bir ben bilirim. Ben böyle büyüttüm bütün çocuklarımı. Başka mecalim mi vardı?

Babam namazında niyazında biriydi. Sözüne çok sadıktı, bir şey demişse yerine getirirdi. Temiz bir insandır. Kimsenin işime gücüne karışmazdı. O zamanlar evler damdandı. Arı beslerdi babam, arılar için dam yapardık. Hep arıların başında beklerdi. Tarla işlerine de bakardı ya, evi anam evirip çevirirdi. Daha bir hâkimdi her şeye. Babam şimdi elinden bir odunla, bastonuna dayanarak yürüyor.

Anam Aşo derdi ki, "Kızım çalışalım, kimseye kendimizi muhtaç etmeyelim." Bazı şeylere de karşı çıkardı, aklı çoktur diye dinlerlerdi anam Aşo'yu. Bazı şeylerde de öyle olmayacak böyle olacak der, dayatırdı kendi bildiğini. Onun sözünü dinleyen hiç kimse pişman olmazdı ki, babam bazen küser gibi olur, biraz kızardı anam böyle müdahale edince ama yine de anamı sayar dediğini yapardı. Anam Aşo derdi ki, "Bizim Kurd erkekleri böyledir, sen de yön vermezsen gidip nerden çıkarlar belli olmaz." Böyle der bana güç, destek olurdu. Çünkü ben evimde tek başıma kalırdım çoğu zaman, dedim ya, Mahmut çalışmaya giderdi, biraz para toplar getirirdi, bir de eşya yollardı, esirgemezdi.

Bir de anam Aşo haberlere, siyasete de ilgiliydi. Askerlerden korkmaz, öyle hemen el pençe durmazdı. Gel gör ki Seyîd Ehmed'ten sonra dayanamadı. Demezdi vay düşmandır, bizi öldürür, zindana atarlar. Dedim ya, Ehmed, Ehmedo! Ondan sonra felç oldu anam Aşo.

Ben de anam Aşo gibi kendi kendime güç verir, ayakta dururum, evlat acısından yüreğim parçalandı ama… Ateş düştü yüreğime yine de kendi kendime söndürüyorum, kendimi ikna ediyorum.

Çocuklarım küçüktü, bebeydi anama teslim eder işe giderdim, ben gelene kadar anam bakardı onlara. Yüreği acırdı bana, derdi, "Kızım işte bir evin idaresi böyle oluyor, sen git işini yap, ben bakarım onlara." O beni anlardı. O zamanın usulü de biraz öyleydi. Anam olmasaydı başka gidebileceğim bir kapı da yoktu. Altı kız beş erkek çocuk büyüttü anam. En büyüğümüz erkekti biz altı kız peş peşeydik, sonra da dört erkek çocuk daha oldu. İşte Seyîd Ehmed en küçükleriydi, en nazlısıydı. Ehmed çok nazenindi, çok. He bir de öyle ağırbaşlıydı, sözü doğru, Aşo'nun oğluydu işte. Biz kız kardeşlerin arası iyiydi, zaten on beşine gelen gidiyordu, zaman öyle bir zamandı. Bize hiçbir şey sormazlardı. Nasip, münasip der giderdik.

Ben daha on dördündeydim. Bir gün örtmedeydim baktım Hurê halam elinde bir torba bildim kilor[40] idi; taplama işte. Hurê halam bir eve kız istemeye gideceğe zaman kimseye demez birden eve girerdi, çok oğlu vardı. Hiç kızı yoktu. O gün de Ufê'yi yanına almıştı, kilorları da torbaya koymuştu. Ufê yola çıkana kadar bilmemiş nereye gidiyorlar. Yolda Ufê'ye demiş, "Hacı Elilere gidiyoruz." Ben de, "Dakê[41], dakê Hurê halam yine kız istemeye gidecek, bir torba kilor yapmış yine" diyordum ki bir baktım bizim örtmeye doğru döndü, "Weyyy, dakê bu bize geliyor." dedim. Örtmeye gelince gidip elinden torbayı aldım, yardım edeyim dedim. Nerden bileyim benim için yapılan kilorları elimle taşımışım. Anam Aşo da anlamadı ilk önce. Böyle birden eve gelince, "Oy, bu beni istemeye gelmiş!" dedim, yeni anladım. Babamla konuşmuş meğerse bacısı olduğu için bir şey demez tabi. Eskiden öyleydi adet. Ben zaten bir şey söylemedim, bayramdı da, ayıptı da ben sesimi çıkarayım. Anam Aşo beni vermek istemiyordu çünkü Hurê

[40] Çörek.
[41] Anne.

gelinlerine hiç iyi davranmazdı. Ama babamın lafı geçerliydi. Anam Aşo dedi, "Vermem! Kızımı Hurê'ye gelin vermem!" Babam, "Hurê bacımdır, altı üstü bir kızdır vereceğim." Dedi. Öyle oldu işte. Ne kıza ne erkeğe görüş sorulmazdı, demezlerdi bile sizi birbirinizle evlendireceğiz, en son çocuklara derlerdi. Ana baba ne dese oydu. Ama Mahmut demiş bana Besê'yi iste diye. Böyle olmuş ama haberim yok tabi.

Hurê eve öyle girdi, artık hazırlıklar başladı. Kader, kısmet işte!

Bir büyük altın, yüzük, tatlı alır erkek tarafı kızın evine gider nişan yüzüğü de böylece takılırdı, kız da gider kaynanası ile kayınbabasının elini öperdi. Yine yüze yakın kilor yapar kızın evine getirirlerdi. En sonunda başlık parasını da netleştirirlerdi, erkek tarafı artık *sözü keser*di.

Cumartesi akşamı gelinin eline *kına yakar*lardı, sorik dediğimiz kırmızı örtüyü gelinin yüzüne örter, sarı kırmızı yeşille de süslerlerdi sorikı.

*Kına yakma*dan önce kızla erkek birbirine helallik olsun diye imamın huzurunda yan yana oturtulur *nikâh kıyılır*dı. O zaman erkeğin yanına oturan kızın üstüne bütün bedenini kaplayacak şekilde sorik atarlardı. Kızın eli bile sorikın altında kalır, gözükmezdi. Eğer kırk gün içinde düğünleri yapılmazsa artık *söz bozulur*du. Baştan beri yapılan bütün işlemler boşa gider, evlilikleri uğursuz sayılırdı. Eğer illa evleneceklerse de kızın önce bir başkasıyla evlenip boşanması gerekiyordu. Yoksa evliliğin uğurlu olmayacağı bir kaza bela getireceği söylenirdi. Hoca ve herkes de öyle olduğunu düşünürdü.

Kına gecesi de oturan kızının üstüne babası sorikı atar, kaynanası da eline *kına yakar*, böylece artık kız evinden çıkmıştır. Kızla anası birbirine sarılır ağlardı. Kızı elin kapısına gidecekti, artık üzerinde hiçbir hakkı yoktu. O artık bir erkeğe aitti! Anası kızından elini eteğini çekerdi.

Kız pazar günü gelinlik giyerdi, bu sefer de bu gelinliğin üstüne sorik atılırdı. Bu sorikı sadece evleneceği erkek açabilirdi.

Gelini katırla ya da atlarla götürürlerdi. Böyle katar katar dizilirdi bir kervan gibi. Gelinin bindiği atı süsleyip en öne katar diğerleri arkası sıra erkek tarafının evine götürürlerdi. Kadın bir kapıdan çıkar diğer kapıya girerdi böylelikle. Bir hayattan kopar bir başka hayata adımını atardı. Düğün de biterdi. Adetti o zaman, gelin kırk gün kayınbabası ve kaynanasıyla saygı gereği konuşmazdı. Kırkıncı gün kayınbabası eğer isterse gelini çağırır, bir hediye vererek bu süreci sonlandırır, ama bazı kayınbabalar bu süreci yirmi yıl da uzatabilirdi. O zamana kadar da gelin kayınbabasının yanında hiç konuşamazdı. Zaten toplumsal tabu gereği götürüldüğü evde büyüklerin yanında konuşmazdı gelinler.

Beni istemeye geldiklerinde yüz metre kumaş getirmişlerdi, yüz görümlük derlerdi buna.

Altı aydan sonra gelin gittim ben. Hem düğünün masrafını hem de başlık parasını ancak altı ayda topladılar. Benim başlık param o zamanın parasıyla on bin lira idi.

O dönemde taraş elbise vardı, gelinlikler şimdiki gibi değildi. Elle dokur, iğneyle işlemelerini yaparlardı. Erkek tarafı gelini alıp çarşıya götürürdü, gelin elini neye atsa almak zorundaydı erkek tarafı. Buna rihal derlerdi. Böyle bir kültürümüz vardı.

Gelin çeyiz işlemeye başlardı. Çeyizi mendil, tülbent, destmal, kitan, çorap, tişmal idi. Tişmal gelinin hem kaynanasına hem kayınbabasına vereceği hediyeliklerin konduğu büyük bohçaydı. Genelde beyaz renkte olurdu. Teşiyle yün çevirirdik ve halı, kilim, tevin, şalik dokurduk, gelinin evi için. Halıyı rengârenk yapardık ama en güzel nakışlarını sarı kırmızı yeşille yapardık. Bir şart gibiydi bu. O zaman fakirlik vardı, masraf çok edilmezdi.

Ben amcamın oğluna gelin gittiğim için, komşuyduk zaten, beni ata bindirmediler, kolumdan tuttukları gibi diğer eve geçirdiler.

***

Yüz görümlük… Başlık parası… Söz kesmek… Nikâh kıymak… Kına yakmak… Gelini götürmek… Yüzünü açmak… Kesip, kıyıp, yakıp, götürmenin seremonisi eşliğinde evlendirildi Besê de.

Sonra çocuklar büyüdü. Besê Ana ne yapıyorsa onlar da onu yapmaya, hızla öğrenmeye başladılar. Tarlaya, bağ bahçeye beraber gittiler, inekleri otlatıp anneleriyle birlikte peynir, çokelek yapmayı öğrendiler. Çocuklar tez elden el verdiler Besê Anaya.

Yine tarla sırası gelmişti… On iki günde bir sıraları geliyordu. Eğer o gün gidemezlerse bir on iki gün daha bahçeleri susuz kalacaktı. Böylece bütün emekleri boşa gidecek, üstüne üstlük o kadar şey kuruyacaktı. İş o kadar çoktu ki adeta birinden çıkıyor bir diğerine koşuyorlardı. Eğer yapmazlarsa da hem aç kalırdı çor çocuk hem de açıkta. Besê'nin çocukları küçüktü, ama genç bir insanın yapması gereken işleri evvelallah yapıyorlardı. Başka çare de yoktu. Mecburiyet böyle bir şeydi, erken büyütürdü bazen. Bel kemikleri bile daha olgunlaşmamışken sırtlarında yük eksik olmuyordu, özellikle de yazları.

Emoş o gün yine isyan ediyordu, kızıyordu dünyaya. Çok yoruluyor, gücü yetmeyince de veryansın ediyor, içinde tutmuyordu hiçbir şeyi. Bir de kaba bütün işleri çekinmeden yapıyordu. O yüzden "erkek gibi" diyorlardı onun için. Bu hem bir güvenin hem gücünün üstünde iş yapıyor olmasının hem de köy yerinde erkeklerin yaptığı işi yapıyor olmasının ifadesiydi. Yoksa kim eşeğin üstüne yük yükler tek başına getirirdi. Daha neler yapmıyordu ki Emoş. Halince de yoruluyor, yorgunluğuna güç getiremeyince de beziyordu. Bunalıyordu. "Erkek gibi" olmanın bazı avantajları da vardı. Sözünü sakınmadan söylüyor, dışa açık bir karakter çiziyordu. Genelde erkekler öyle yapmaz mıydı? Kadın susar yerine erkekler konuşurdu, bir erkekler bilirdi ne zaman nerede ne konuşulacağını. "Kadın aklınla!" derlerdi ya, işte o zaman kadın kendi aklının peşine düşmezdi, bir de ayıp denen bir şey vardı. Sıkışıyordu Emoş. Bazen ablası Aysel ile şakalaşırlardı. Aysel daha çok ev işleri, yemek, temizlik, bulaşıkları yıkamayla uğraşır; Emoş da tarlaya gider, bahçe sular, odun getirir, buğday biçer, istifler, yükler kısacası eşeğin sırtından hiç inmezdi. Aysel ile aralarında iş bölümü yapmışlardı; Emoş'a dış işleri bakanı, Aysel'e de iç işleri bakanı der, birbirlerine takılıyorlardı.

Gülsüm ile Xaco, her ikisi de çok küçüktü. Aralarındaki yaş farkı bir buçuk yıl idi. Emoş on birinde bir çocuktu. Sabah erken kalkmıştı yine inekleri otlatmaya götürmüş, o esnada çalı çırpı toplayıp eşeğe yüklemiş getirmişti. Ne zaman böyle inekleri otlatmaya götürse inekler yiyeceği otun derdine düşünce Emoş da nerdeyse sırtından hiç inmediği eşeğiyle çalı, odun toplar yükünü hazırlardı. Eve geldiğinde Besê Ana üzülür, hafiften boynunu büker, "Kızım zaten yoruluyorsun, ne diye fazladan kendini yoruyorsun." derdi. "Başkalarının çocuğu gibi değilsiniz." derken içinin yandığı belli olurdu. Elinden başka bir şey gelmese de Besê Ana çocuklarına değerli olduklarını hissettirirdi. Hal böyle olunca çocuklar da anaları için bir şey yaptıkları düşüncesiyle daha bir zevkle yaparlardı bu işi.

Eğer kendisi gitmezse anası o kadar işin içinde gidip çalıyı odunu yük yapıp sırtına verirdi. Anası daha fazla yorulmasın diye öyle yapardı Emoş. Bu denklem çoğu zaman böyleydi anası kızlarına yanar, kızları anasına yanar, birbirlerine üzülürlerdi. Daha fazla çalışmaktan başka çare kalmazdı.

Besê Ana sağdığı sütü kaynatmış, dünkü yoğurdu yaymış, yağı çıkarmış, ayranı ocağa koymuş, çokelek yapmakla meşgul olurdu, Emoş odunları getirdiği zaman. Derken öğlen olmuştu, Aysel yemek hazırlamış evdeki iki bebeye, Gülsüm ile Xaco'ya bakmış, doyurmuştu. Yemekten hemen sonra bu sefer de Besê Anayla birlikte tarla sulamaya gidecekti Emoş. Gecenin bir saatine kadar ancak sulama işi biterdi. Değil tarlaya gitmek ki nerdeyse bir saat yürüyerek gideceklerdi oraya, bir adım atacak hali kalmamıştı. Böyle bir şeyi hayatta sorun edemezdi, anası nasıl tek başına giderdi. Hem anası da çok yorulmuştu. Başka yapacak kimse de yoktu. Eskiden Yüksel ile beraber yaparlardı birçoğunu, Yüksel'den sonra tek başına kalmıştı. O da kendisinden bir iki yaş ancak büyüktü. Yüksel içine atar, patlayacak düzeye gelmedikçe konuşmazdı. Emoş öyle miydi? Bir bir derdi, dökülürdü her şey ağzından. Bu dünya derdi, bu dünya, verip veriştirirdi. Ardından kızardı babasına, niye evde onları tek başına bırakır da giderdi ki, evde olsaydı, hiç bu kadar yorulur muydu? Durmazdı, bir konuşsun artık kendini unuturdu, çünkü çok yorulur, canı çok ağrırdı, gücü yetmezdi yaptığı

işlere ama yine de yapardı. O yapmazsa anası yapacaktı, çünkü yeterince yorulurdu oysa didinir dururdu, bir rahat yüzü görmüşlüğü hiç olmamıştı. Gözü çocuklarındaydı, hele bir büyüsünler idi, hele bir büyüsünler… Emoş her şeyi unutur devam ederdi, biz bu kadar çalışıyoruz ama elimize hiçbir şey geçmiyor, başka yere gidip çalışsak bir sürü para kazanırız, derdi. Dönüp dolaşıp hıncını yine de babasının gitmesinden alırdı, babası gitmeseydi şehre evde kalsaydı keşke.

Emoş on bir yaşındaydı ama on üçünde gösteriyordu. Çalıştığı için bedeni erkeden olgunlaşıyor, sertleşiyordu adeta.

Besê Anayla birlikte yola düştüler. Nerdeyse bir saate yakın yürüdüler, bahçe yerine ulaştılar. Hem bahçeydi hem de buğday tarlası vardı orada. İki yerde vardı tarlaları bir diğeri eve daha yakındı. Gittikleri bahçeyle Fırat suyunun arası yürüyerek en fazla on beş dakikaydı.

Karanlık çökmüştü, kızının kafasını, duygularını bu denli yorduğu konular Besê Anayı yeterince yormuştu, artık o yorgunluk bir boncuk kadar kalıyordu her gün üstüne eklenen onca şeye karşın. Ne yapacaktı? Mahkûmdu. Başka çare mi vardı. Yorulacaktı, daha fazla yorulacaktı. Dayanacaktı, direngen duracak hiç korkmayacaktı, mecburdu buna. Başka çıkar yol mu vardı?

Emoş, anasının yanında tarlaya gelmişti ama dudakları bir karış sünmüş, öfkeden bütün bedeni uyuşmuştu. Ağlamıyordu da, ama konuşuyordu sürekli, kızıyordu. Kaseti sürekli başa alıyor, bir türlü içinde oldukları hayata anlam veremiyordu. Neden bu kadar çok çalışmak zorundaydılar ki?

Emoş, kızgın, küskün oturmuştu. Tarlaya çevirdikleri meradan topladıkları taşları biriktirdikleri çıkıntının üstündeydi. Kunç derlerdi o taş birikintisine. Yılanlar çok olurdu öyle yerlerde. Yazın sıcağında tarlada idare edemeyen yılanlar o taşların altlarına sinerlerdi. Bir de çok sinirli, gergin olurlardı, renkleri de taşlar gibi, biraz daha sarı olurdu.

Besê Ana elinde kürek arkların içindeydi, sık sık suların yönlerini değiştiriyordu. Bütün tarlanın sulanması için dikkatini suya vermişti. Besê Ana suyun içinde böyle kalınca alerji olurdu, hatta

bunun için doktora bile gitmek zorunda kalmıştı. Emoş o yüzden dayanmaz elinden küreği alırdı, bilirdi anası hasta düşer. Ama o gün kunçun üstüne oturmuş, öfkeden bir ateş topu olmuştu yine. Bu esnada da kızıyla konuşuyordu Besê Ana:

"Kızım kalk oradan yılan gelir sana, e mi kızım!"

"Kalkmayacağım işte, gelsin!"

"Kızım, e benim akıllı kızım, sen yapmazsan ben yapmazsam kim yapacak, e biraz düşün!"

"Nedir bu ya, yap, yap! Yeter artık! Biz sürekli böyleyiz. Neden kimsemiz yok? Yılan da ısırırıırsaaaa ısırsın beni!"

"Hayat böyle kızım. Güçlü ol, metin ol!" Besê Ana bunları söylerken Emoş anasını düşünüyordu. O da dayanamıyor bazen ağlayacak duruma geliyor, kendini tutuyor, çocuklarına göstermemeye çalışıyordu. Biliyordu, o da dayanmakta güçlük çekiyordu. Sezdirmiyordu. Hep dingin, hiçbir zorluğun yıkamayacağı bir kadın gibi dimdik duruyordu. Çok düzgün bir fiziği vardı, özenli hareketleri, usullü bir dili vardı. Bu fiziki güzelliği de içindeki acıları örtmesinde ona yardım ediyor gibiydi. Besê güzel bir kadındı, yüz hatları kibardı ve sağlam bir fiziğe sahipti. Temiz, düzgün giyinir, ne giyse yakışırdı Besê'ye, boylu posluydu. Başında beyaz kitanı hep iltizamlı olurdu. Kitan, bir çeşit beyaz tülbentti, ucunu boncuklarla, oya iğnesiyla işlerlerdi.

Saçları kumraldı, bir de uzun kirpikleri vardı. Makineyle özel kıvırtılmış gibi. Kara kalın kaşlı, karaya çalan iri, ceylan gözlüydü. Besê gençken saçlarını kırk örük dedikleri şekilde örerdi. O zamanlar öyleydi, bir kadının saçı kırk örük olursa çok beğenilir, övgülere konu olurdu. Nasıl ki güzel, iri, yuvarlak göz ceylan gözüne benzetilip stranlara konu oluyorduysa kırk örük de öyleydi. Besê'nin kalın, gür, uzun saçlarında kırk örük çıkardı. Evlenmeden önce kırk örüğünü bir örtüyle kapatmazdı ve evlendikten sonra kırk örüğü usulca hiç yokmuş gibi itekliediler başörtüsünün altına. Besê'nin hemen hemen bütün çocuklarının kirpikleri de kendisininki gibi uzun, kıvırcık ve dikkat çekiciydi. Bakanı bir hoş edecek güzelliği vardı gözlerinin. Emoş'unki de öyleydi. Çok daha sonraları kirpiklerinin takma olup olmadığını merak eden biri sormuştu

Emoş'a, "Kirpiklerini makineyle mi yaptın?" Ne dendiğini anlayamayan Emoş sadece benim kirpiklerim gerçek diyebilmişti. Bu sefer de aynı kadın, "Kirpiklerini çekebilir miyim?" demişti. "Çeeekk!" demişti Emoş da. Kadın uzun kirpiklerini tuttuğu gibi bütün kuvvetiyle çekecek, eline gelen üç dört kirpiğe bakıp, "Aaa! Gerçekmiş!" diyecekti. Yine hiçbir şey anlamayan Emoş, "Ne yaptığını sanıyorsun be sen! Mahvettin beni. Gözüm çıkacak sandım." diyecek, bir iyi kızacaktı kadına.

Besê Ananın bir de yüzü hep güleç olurdu, yanaklarına nur serpiştirilmiş gibiydi. Yüzünde ışığı besler gibiydi. Sinirlendiğinde bile yüzündeki gülümseme değişmezdi. Bir doğurganlık vardı Besê Anada. Sıcak olurdu gözleri, kendine has güleç yüzüne eşlik edercesine. Dili de sakindi, hiç insana batmazdı sözleriyle. İnsan kötü şeyler yaparsa hiç kötülükten kurtulmaz sanırdı; ne kadar iyi olursa dünyanın tez elden iyilerle, iyiliklerle dolacağına inanırdı. Kendisi kötü olmayaydı da, geri kalanı için yapacak bir şey yoktu ona göre. Bütün dünya kötü olsa da iyi olmayı seçmeliydi insan. Besê Ana böyle çözerdi yaşamı, hiç kimseye hiçbir sebepten küsmez, ağzına geleni konuşmazdı. Konuşanı da çok büyütmez, küseni de kendi ayıbıyla baş başa bırakırdı. Hayatı boyunca Besê Ana bir tek kardeşi Ömer'e küsmüş; yüreğini kapamıştı. Besê Ana kendisine karşı kararlı, iradeli yaklaşırdı, bir şey ayıpsa yapmazdı. Hayatı çekip çevirmeyi, zorluklarını karşılamayı, kötü sürprizlerine göğüs germeyi çoktan öğrenmişti. Hayat ona başka bir şans da bırakmamıştı. Besê Ana:

"Hayattan tecrübe çıkartmak lazım kızım, siz de öğreniyorsunuz işte. Ne yapalım güçlü olmaktan başka çaremiz var mı? Dünya zordur ama işimizi yapmalıyız. İnsan düşmemelidir, kendini bırakmamalıdır."

Emoş anasının söylediklerini dinlerken yaşama tutunmak için cesaretini biraz daha toparladı. Anasını kişilik olarak aşırı güçlü buluyordu. Köyde kimse onun gibi yemek, tereyağı, çokelek yapamazdı mesela. Başarılı bir kadındı. Çok becerikliydi. Hiç kendini koyvermezdi. Emoş düşünüyordu o ara, hakikaten köyde anası gibi bir kadın yoktu. Hem babasının işini yapıyordu hem de

kendi işini. Elinde kürek Besê Ana Emoş'a doğru konuşarak ilerliyordu. Emoş daha ne olduğunu anlamadan "hah!" Diyerek küreği Emoş'un arkasında bir şeye sapladı. Emoş döndüğünde küreğin ucunda yılanın başını gördü, kuyruğu kıvranıp duruyor, gittikçe güçsüzleşiyor, demir küreğe sarılıyordu. Anası, Emoş'un dört karış kadar arkasında ağzı açık, dili çatal yılanı öldürmüştü. Emoş donmuş, küreğin ağzına doğru bakıyordu, yılan ay ışığının altında sarı sarı parlıyordu. İnce ve iki metre uzunluğunda vardı. O bilinen kızgın yılanlardandı, bu yılanların zehirleri de çok olurdu. Kaç kişiye öyle sokmuştu, hatta hastaneye yetişemeden ölenler olmuştu. Emoş donup kaldığı yerde öyle apışıp kaldı bir süre. Anasının öylesine söylediğini sanmıştı, meğerse orada yılanın dolaştığını fark etmişti anası. Besê Ana büyük bir soğukkanlılıkla yılanın başını ezdikten sonra tekrardan suyun dolduğu kanala döndü, yine yönünü değiştirdi, su diğer kanala girmeye başladı. Yıllar sonra, kendisi de anne olduğunda daha bir anlayacaktı Emoş, Besê Ana sinirini, yaşadığı zorlukların acısını hiçbir zaman çocuklarından çıkarmamıştı. Bunu nasıl becerebiliyordu, nasıl oluyordu da kendine bu denli hâkim olabiliyordu. Kimi kadınların yüreği okyanus gibiydi adeta. Yeni şeylere açık, her şeye rağmen algılarını güçlü çalıştıran bir kadındı. Sakin davranıp aceleyle sonuçlara gitmezdi, ölçer biçerdi. Acaba Besê Ananın okuduğu bir okul, bitirdiği bir üniversite vardı da kendileri mi göremiyordu? Meçhuldü.

Emoş'un yaz aylarında sevdiği bir şey vardı o da, İstanbul'dan kuzenler, yeğenler, teyzeler, dayılar, amcalar gelirdi. Köy bir şenlenirdi. Kuzen ve yeğenlerin hepsi de derdi: "Biz Besê halamızın/teyzemizin yanında daha rahatız, onlarda kalacağız." Bazen günlerce evleri hiç boşalmazdı. Bu durum onlara hiç rahatsızlık vermez, Besê Ana da onları rahat ettirmesini bilirdi. Hiçbir şeylerini ayıplamaz, hem arkadaş hem teyze/hala gibi yakın dururdu onlara. "Besê halanın/teyzenin evinde daha rahat uyuyoruz, kendi evimizden daha rahat." derlerdi. Böylesi günler ne kadar yorulsa da Emoş güzel vakit geçirirdi. Besê Ana hiç kızmazdı onlara, ağırbaşlı, yüreği sıcak yaklaşırdı. Çok anlayışlıydı. Bir de

güzel bakardı insana ki baktığı da kendini güzel hissederdi, güzelliğini tadardı. Sıkmazdı gençleri.

Tüm bunlar bir yana Besê Anada köyde hemen hiç kimse de olmayan bir özellik vardı. Besê'nin evinin üstünde araba yolu geçerdi, yol ile evin arasında da bir çeşme vardı. Bazen inenler olurdu, tanıdık, tanış olmayan insanlar inerdi, Besê Ana tanrı misafiri gibi karşılardı onları. Bu kadarla olsa yine iyi, köye dilenciler geldiğinde de Besê Ana yine öyle yapardı. Dilencidir diye kimse evine almazdı. Besê evine oturtur, her bir şeyini tomur tomur alın teriyle kazandığı evinin hiçbir şeyini esirgemezdi. Evde yemek yoksa hemen hazırlar ve yedirirdi. Kızları da bu özelliğini bildikleri için anneleri gibi davranırlardı. Yemekten sonra yola çıkacağı zaman yanına azık vermeyi de ihmal etmezdi, sıcak zamanlarda buz koyardı azığın içine. Kendi çaresizliğine aldırış etmeyen şu zalim dünyaya bir ders verirdi adeta. Yürü bre dünya senin çarkın da çark değil, dönmesin boşa der gibiydi kendince.

Emoş bir gece şok olmuştu. O gün çor çocuk çalışmış yorgun düşmüşlerdi. Daha yenice hepsi dalmıştı uykuya, bir kadın, yanında da bir kişi daha panik, telaş içinde girmişlerdi eve. Hayat dedikleri evlerin salon kısmını da geçmiş yattıkları odaya girmiş, kapıyı açmış bağrışıp çağrışıyorlardı. Kimsenin derin uykusundan kalkacağı yoktu. Bilerek böyle uykusundan uyanmadıklarını sanan kadın, daha bir telaşa vermişti ortalığı. Çor çocuk ve Besê Ana yangının ortasında kalmış gibi gözlerini açmışlardı birden. Kadın, "Korkmayın, korkmayın, yardım edin bize, niye uyanmıyorsunuz… makas, makas… bir parça bez de…" Gülsüm ile Xaco korkmuştu biraz. Emoş da. Bu saatte hiç tanımadıkları birinin evine böyle girilir miydi?

Besê uyanır uyanmaz karşısındakinin ne dediğini birbirinden çıkartmıştı. Çocuklar analarına bakıyordu. Ne olmuştu ki?

Bir kadın evin arkasında doğum yapıyordu, Gerger'e yetişememiş Besê Ananın evinin hemen arkasında durmak zorunda kalmış, yardım istiyorlardı. Kadın doğum yapıyordu, göbeğini kesmek için makas, akan kan için bir parça bez istiyorlardı.

Besê Ana hemen davrandı, hiç rahatsız olmadı, hızla makası bulup getirdi. O gün evlerinin arkasında bir bebek dünyaya geldi.

Besê Ana köyde birçok kadının çocuğunu kendi elleriyle doğurtmuş, göbeklerini kesmişti. Emoş'un bir dayısının her üç çocuğunu da anası doğurtmuştu. Karşılığında hiçbir şey almazdı, ayıptı öyle şeyler. Yine bir keresinde Faika yengesi sancılanmıştı. Evlerine getirdiler Faika'yı. Besê Ana onu yatakların, öteberilerin olduğu o küçük odaya götürdü. Bir tane halı indirdiler yere, üstüne de bir tane leğen koydular. Faika yenge içine oturdu leğenin. Emoş olacakları heyecanla seyrediyordu ki Besê ile bir kadın daha kaldı, diğerlerin hepsini odadan dışarı çıkarttılar. Emoş'un sıcak merakı daha ılımamıştı ki bir bebek sesi duydular. Besê Ana nasıl mı öğrenmişti çocuk doğurtmayı, tabi ki bir hikâyesi vardı.

Besê Ana evlendirildiğinde 14 yaşındaydı. Regl olmuyordu. Henüz göğüsleri çıkmamıştı. Onun için daroçorikê diyorlardı Besê geline. İnce bir odun gibiydi. Ancak üç yıl sonra regl görmeye başlamış ve ilk çocuğu Barış'a hamile kalmıştı. Kaynanası tam kaynanaydı. Adeta gelinlere eziyet etmekte ün yapmıştı, ününü de kimseye kaptırmamıştır halen de.

Bir gün Hurê'nin iki gelini de dûdûn yapıyorlardı. Hemen hemen aynı yaşlardaydılar. Dûdûn bir çeşit betonarme işlemi gibiydi. Köylerinde bulunan mavi toprağın içine saman, ceviz kabukları, nar kabukları koyar karıştırarak kaynatırlardı. Sonra da bu çamuru günlük olarak yemek pişirip, çokelek, peynir yaptıkları, süt pişirdikleri odanın altına döker bezlerle yere sıva yapar gibi sıvarlardı. Sonra kurur beton gibi olurdu günlük olarak kullandıkları mutfak. Bu işlemi iki ayda bir tekrarlayarak sürekli temiz kalmasını sağlar ve odanın içi her zaman ceviz, nar, temiz toprak kokardı mis gibi. Her iki gelin çamuru tam yere sıvarken Hurê içeri girdi, yaptıkları yere ayağıyla bastı, peynir suyunu döktü, bağırdı çağırdı gitti. Dûdûn yapmak çok zahmetli bir işti ve bütün emekleri boşa gitmişti. Yine de hiç ses etmezlerdi çünkü Hurê daha fazla çılgınlaşarak yeni yöntemler bulabilirdi.

Hurê yine o gün böyle bir kavga çıkartmış her iki gelini de evden kovmuştu. Bu gelinlerden biri de Besê idi. Hurê sıradaki diğer

oğlunu evlendirecekti, bir bahane bulup iki gelini evden kovmuştu böylelikle, gidip kendi başının çarelerine bakaydılar artık. Bazen de böyle kovar sonra gidip getirirdi. Bu Hurê'nin alışıldık halleriydi. Kimse pek bir şey diyemezdi. Kök söktürürdü gelinlerine. Besê de karnı burnunda mahallenin en yukarısındaki boş bir eve, bir mutfak bir oda iki göz eve, sahipsiz eve gelmiş yerleşmişti. Mahmut evde değil, Semsûr'da elindeki birikimiyle yenice bir dükkân açmıştı, dükkânın başında duruyor para kazanıyordu.

O gün sancısı geldiğinde Besê tek başınaydı ve kovulmuş bir gelindi. Genç ve çok tecrübesizdi. Önce bir sitil kan aktı, bağırdı, ıkındı, bütün bedeni çatlayacak gibi oldu, içine oturduğu leğenin içine kanlı manlı bir şey düştü, düşmesiyle ağlamaya başlaması bir oldu. Göbek… Göbeğini nasıl yapacaktı. O halde onu bir bıçakla kesti. Bir çocuk doğurabilmek için gerekli olan bilgileri ve cesareti o gün öğrendi.

Çok geçmeden Mahmut geldi köye. Çok kızmıştı. Dükkânını satıp o iki göz evin hemen kenarına iki katlı, altı ahır, üstünde örtmesi olan, duvarları piriketten, damları topraktan olan bir ev yaptırdı parasıyla. Yaptırmış yaptırmasına da elde avuçta hiçbir şey kalmamıştı. Yine ver elini şehir… Gidecekti para kazanmak için.

Besê'nin çocukları büyüdüğünde de çok gitmezlerdi dokê Hurê'nin evine. Daha çok dokê Aşo'nun yanına gider, onun etrafında dolanırlardı. Bir gün bir bayram günü Gülsüm ile Suna elini öpmek için dokê Hurê'nin evine gitmişlerdi. Besê'nin bütün kızlarının istisnasız saçları uzun ve kalındı. Besê bayramlarda özellikle küçük kızlarının saçlarını elleriyle örerdi. O gün dokê Hurê'nin evinden dönen Gülsüm ile Suna'nın saçları tuhaf bir şekilde kesilmişti. Besê'nin de diğer çocukların da ağzı açık kaldı, saçları keçi kulağı gibi yanaklarına düşüyordu her ikisinin de. Mesele çabuk kavrandı. Dokê Hurê size nazar ederler diye kızların saçını eliyle tutmuş kırt kırt kesmişti. Her ikisinin örükleri de Hurê'nin elinde kalmıştı. Çocuklar dehşet içinde eve dönmüşlerdi. Besê hayıflandı, "Bir şey olmaz, yine büyür, saçtır, kökü sizdedir kızım." dedi. Başka tek kelime laf etmedi. Hurê'yi kimse taze gelin Besê kadar iyi tanımazdı.

Devran döndü, Hurê cilt kanserine yakalandı. Evdeki gelini bana da bulaşır diye bakmıyordu. Hurê iki büklüm, dizlerine çöke çöke Besê'nin yanına gelirdi. Besê sürerdi kremi. Bir keresinde Emoş camın önündeydi, Hurê iki büklüm elinde kremiyle yukarıya doğru çıkıyordu. Artık düzgün yürüyemiyordu Hurê. Besê her öyle gördüğünde kızlarına seslenir, "Kızım gidin de yardım edin." derdi. Anası gözükmüyordu. Emoş önce yüreğine kadar dolmuş hınçla baktı Hurê'ye. Daha fazla dayanamadı, içine korku girdi, ya bende yaşlandığımda böyle olursam… Gitti elini tuttu, Hurê ona dayana dayana eve kadar ancak gelebildi.

İş bununla kalsa yine iyiydi, çok geçmeden Hurê'nin durumu ağırlaştı, yerinden hiçbir şekilde kalkamıyordu. Yanındaki gelini burnunu tutarak yatağına yaklaşıyor bir tek ölse de kurtulsak demediği kalıyordu. Son bir haftasıydı Besê gitti yanına, ihtiyaçlarını giderdi ne yüzünü buruşturdu ne bir harekette bulundu. Yaşlı bir kadındı, Azraille burun burunaydı, son günlerini iyi geçirsin diye yardım ediyordu, hepsi o kadar. Hiç bir hesaba girmedi Besê. Oysa çektirdiği acılarla gençliğine gözünü açmıştı Besê.

Hurê son nefesini verirken Besê baş ucunda oturmuştu, göz göze geldiler. Gözlerinde çok şey okunuyordu; hikâyenin sonu, "Ben ettim sen etmedin." idi. Besê bazen o gözlerinde gördüklerini kızlarına anlatır başını sallardı. Garipti bu hayat.

Yine tarlayı sulamak için su sırası gelmişti, Emoş ile Besê Ana gidecekti. Tam yola çıkacakları zaman çocuklar koşarak geldi, Besê Ananın etrafına doluştular, bağrışıyorlardı, Murat'ın kolu kırılmıştı. Murat, Suna'nın bir büyüğüydü. Top oynarlarken nasıl yapmışlardıysa kolunu kırmışlardı. Besê Ana bir araba bulup üç saat kadar uzaklıktaki bir kırıkçıya götürmek zorundaydı çocuğunu. Öyle de yaptı. Tarla da Emoş'a kaldı. Önce eve yakın olan tarlaya gidip suladı, evdeki telaş içinde ayakkabı giymeden terlikle çıkmıştı. Zaman geçiyor diye yaklaşık bir saat uzaklıktaki diğer tarlaya gitti hızla, geç kalmıştı zaten. Fırat suyuna yakın, Toros dağlarının hemen dibinde bir yerdi. O yaşta bir çocuğun tek başına gidebileceği bir yer de değildi. Su sıraları ise Emin amcasından hemen sonraydı.

Yolda telaş içinde ilerlerken Emoş amcasının suyu kendi tarlalarına yönelteceğini düşünüyordu.

Emoş uzaktaki tarlaya ulaştığında akşam basmıştı. Ay ışığı da yoktu, zifiri karanlıktı üstüne üstelik. Tarlaya o kadar çok gidip gelmişti ki avucunun içi gibi tanıyordu, her bir karışı ezbere çıkartıyordu. Hay lanet olsun, bir fener bile kendisiyle getirmeyi akıl etmemişti. Suyun arktan sesi geliyordu, o gece karanlığına rağmen su parlıyordu, ekinler daha çok yükselmemişti, arktan akan suyun nereye ulaştığını seçebiliyordu. Ayağında terliklerle kanala girdi, terlikleri çamurun içinde kalıyor, her seferinde ayaklarıyla çamurun içinde terlik aramak onu canından bezdiriyordu. Korkudan kalbinin duracağını sandı birkaç kez, yüreği ağzına geliyordu.

Korkusuna korku ekliyordu. Sık sık sırtını kolluyor, arkasından bir şey gelecek, ensesini yakalayacak sanıyordu. Korktuğu şey cin idi. Ya birinin ruhu gelirse, ya bir cin onu tek gördüğü için gelirse ne olacaktı. Anası da yoktu. Yılanı unutmuş, cinlerle başı belaya girmişti. Gözlerini dört açmış cini bekliyor, korkudan ölüyordu. Başladı söylenmeye, “Bir de amca olacak, vicdansız adam! Hiç demiyor babaları yok, kardeşleri yok, suyu öyle bırakıp gitmiş.” Üç saate yakın korkusuyla cebelleşti, oh be, cin de gelmemiş, sulama işi de bitmişti. Gitti gölün deliğini de kapattı ki su sabaha kadar dolsun. Eve doğru ilerliyordu ki bir yağmur tutturdu, offf, of ki of! Madem yağacaktın niye üç saat önce yağmadın da ben ta buraya kadar geldim. Tekrardan yaklaşık bir saat yürüyerek eve ulaştı. Örtmeye çıktı, evin hayat bölümüne doğru yöneldi, o da nesi, her yerde bir tabak, sürahi, teşt… Dam damlıyor, evde kalan çocuklar da küçük olduğu için halılar ıslanmasın diye oraya buraya çekiştirmiş, damın damladığı her yere tabak mabak ne bulmuşlarsa koymuşlardı. Evin içi tabak doluydu. Emoş öfkeden ağlayacak gibiydi, hemen dama çıkıp loğ yapması gerektiğini akıl etmeseydi belki oturup “Bu nedir ya, bu nedir?” diyecek, ayaklarını yere vura vura ağlayacaktı. Sesini yağmur, gökyüzü ve o gökyüzünde ne varsa duysun isteyecekti. Dama çıktı, loğun kolunu kaptı, çekti. Ağladı, ağladı, doyasıya… “Her şey neden bizi buluyor, neden?” isyan etti. Yüksel de bir zamanlar böyle isyan etmişti ve o isyanını hep içine

akıtmış, zehirlemişti yüreğini. Zordu, dayanamıyordu Emoş da. Emoş başını kaldırıp gökyüzüne baktı, yağan yağmurun altında, "Bizden ne istiyorsun Allahım, ne?" dedi. Niye biraz acımıyordu buna anlam veremiyordu.

Emin amcasıyla hikâyeleri çoktu Emoş'un. 1999 yılında Barış ile Cemal hapishaneye düşmüştü. 15 Şubat devletlerarası komployu protesto etmek için yapılan eylemlere katılmışlardı. Besê Ana her zamankinden daha fazla yalnız, bir kimsesizden daha kimsesiz kalmıştı. Dalyan gibi iki oğlu mahpustu. Kolu kanadı kırılmıştı. Mahmut Baba yıllarca didinip durmuş en sonunda biriktirdiği parayla İstanbul'da bir dükkân açmıştı, çocukları aynı zamanda o dükkâna bakıyordu. Mahmut artık köyde kalıyordu ki bu durum çok uzun sürmemiş, çocukları hapishaneye girince Mahmut Baba mecburen İstanbul'a gitmişti.

Tam o günlerde yine su sırası gelmişti. İş yine Besê Ana ile Emoş'a kalmıştı. Hiç rahat yüzü göremiyorlardı, tam bir şeyler düzeldi derken yeni bir şey çıkıyordu. Çalkantılar hiç bitmiyordu. Su sırasının saati yarım saat kadar geçiyordu, Emoş koşa koşa tarlaya gitti. Nasıl olsa Emin amcam suyu bırakmıştır diye bir yandan da rahatlamaya çalışıyordu. Yine de tam güvenemiyor, bir an önce yetişmek için çabalıyordu. Su da azalmıştı, yetişince hemen nar ağaçlarına vermesi gerekiyordu. Belki Emin amcam bırakmıştır diyordu yine de.

Sonunda tarlaya ulaştı. Emin amcası daha gitmemişti. Biraz daha ilerledi ne görsün, Emin amcası kendinden emin, suladığı bahçesini bir kez daha en baştan suluyordu sakin sakin. Nasıl olsa gelmez diye düşünmüş olmalıydı. Emoş hınçla, öfkeyle uçarcasına hemen suyun başına gitti, suyu kesti, Emin ancak o zaman fark etti Emoş gelmiş. Bir saatten fazla hakkı olmadan kendi bahçesini tekrardan sulamıştı. Hele yoncası aşırı sudan göl olmuştu. Emoş'un gözleri doldu ama ağlamadı. Köy yerinde bir kızın amcasına karşı böyle bir şey yapması çok ayıp karşılanırdı. Amcasının üzerinde suyu kesmiş derler, kınarlardı. Emoş bu, tutmadı kendini, sinirden zorla soluyordu:

“Sen bizim suyumuzu kullanıyorsun. Bu suyun bizim bahçede olması gerek sen suyu bizim kanala yönlendirmemişsin. Hepsi bir küreklik iş!” Emin:

“Hıllo, hıllo!” dedi ama Emoş devam ediyordu:

“Benim babam burada yok onun için öyle yapıyorsun. Babam burada olsaydı hiç yapar mıydın? Abilerim de hapse düştüğü için sen bizi güçsüz görüyorsun. Kimsesiz sanıyorsun. Sen ne hakla bizim suyumuzu alıyorsun?” dedi. Gözlerini kırpıp duran Emin’in elinde kürek öyle sap gibi kalmıştı. Zor bela ağzından birkaç söz çıktı, kendini savunamadı bile, amca olup yeğenine ağır bir laf edemedi bile çünkü yaptığı şeyi söylüyordu ona. Emoş halen bombardıman altında tutarken Emin’i, en sonunda birkaç şey söyledi amca:

“Waayyy, keçikê!”

Emin ilk defa öyle yapmıyordu, Barış ile Cemal hapse düştüğünden beri böyle yapıyordu. Mahmut Baba köydeyken hiç dakikasını bile geçirmiyor, saati geldiği gibi suyu onların kanalına yönlendiriyordu.

Şaşkınlık içinde evinin yolunu tutan Emin eve gittiğinde eşine, “O neydi öyle, o ne biçim kızdı?” diyecekti.

Emoş evi çok bilmezdi, sanki doğduğundan beri arazide büyümüştü, bir de eşeğin sırtında. Eşeğin sırtında olmadığı gün yok gibiydi, çünkü onlar iki iyi dost idiler. Emoş bazen eşeğin üstünde türlü türlü hareketler yapardı. Eşeğin sırtında ayakta durmaya çalıştığı bile olmuştu. Eşeğin sırtında çeşit çeşit hareketler üretirdi. Emoş çiçeklerle, ağaçlarla da doğalında çok haşır neşirdi. Evlerinin arkasında araba yoluna kadar olan kısımda hiç ağaç yoktu. Bir gün aklına bir şey düştü. Neden olmasın idi, işte o dut ağacını getirip buraya dikebilirdi. Köyün alt tarafında bir yerde bir dut fidanı görmüştü, zaten aşağıda vardı, ama evin arkasında hiçbir şey yoktu. Ne yapmalıydı? Tabi ki o fidanı getirip evin arkasına dikmeliydi, yerini de belli etti. Hemen eline küreği aldı kendini aşağıya bıraktı. Emoş aklına bir şey düştüğünde kimseye sormaz yapardı. Ona boşuna “erkek gibi!” demiyorlardı.

Aşağı indi, dut fidanının etrafını kazımaya başladı. Toprak çok sert ve kuruydu. Toprağı kaldırmakta çok zorlandı. Bütün kökünü çıkartamasa da kökünü epeyce dışarı çıkardı, bazı damarların peşine de düşemedi, küreğin ağzıyla kesti çünkü çok yorulmuştu. Dut fidanını kökünden öyle çıkardı, bir kuşakla sırtına alabilecek hale getirdi. Sırtına verdi. Köyün içinden yukarı çıkamazdı. Tabi ya çıkamazdı, o kadın kendisini görürdü. Mutlak görürdü. Zaten gözü hep üzerindeydi. Kırk dakikalık yolunu üç dört saat uzattı. Uzarsa uzasaydı ama sorun bir tek o değildi, kendini dağa taşa vurmuş, kaç yokuşu inleye inleye sırtındaki yükle çıkmak zorunda kalmış yorgunluktan ölmüştü. Eh, ama olmuştu. Nihayet eve ulaştı, dut fidanını sırtından indirdi, daha önceden belli ettiği yeri kazımaya başladı. Kürek sesini duyan Besê geldi, geldi gelmesine de gördükleri karşısında ağzı açık kaldı. "Kızım sen ne yapmışsın, sen bunu buraya kadar nasıl getirdin. Bu hiç böyle getirilir mi? Kökünden çıkartmışsın çıkartmasına da niye dallarını kesmemişsin a benim kızım."

Besê Ana kızının elinden küreği aldı, çukuru kazımaya başladı. Habire kızına üzülüyordu, Emoş burnundan soluyor, yanakları elma gibi kızarmış, gözleri kan çanağı gibi olmuştu. Yorgunluktan eli titriyordu.

Çukuru kazıdılar. Besê Ana fidanı budadı, beraber diktiler. O gün akşama doğruydu, aşağı mahallede oturan bir yaşlı amca vardı, evlerinin arkasına geldi, "Besê, Besê…" Hem Besê hem Emoş yaşlı adamın yanına koştular, bir de meraklandılar, acaba ne diyecekti. Yaşlı adam, "Yaw o ne biçim çocuktur. Sırtına vermişti dut ağacını o sırtlara, yokuşa vurmuştu kendini." Meğerse Emoş fidanı köküyle çıkarırken, ardından kendini keçi gibi dik yollara vurduğunda o tarlasında oturmuş izliyormuş. Şaşmış kalmış. Sonra yaşlı adam Besê'ye dönüp, "Besê sen bu kızını taşıyabilecek bir adama ver ha! Her adam bu kızı taşıyamaz." diye sıkı bir tembihte de bulunmuştu.

Her şey bir tarafa da Besê anlamadı kızı niye dereye tepeye vurmuştu kendini. Tabi ya neden olacak, nazar değmesin diye. O kadında göz var derlerdi, gözünü hep Emoş'a diker, bakardı. Bazı kadınların gözünde de nazarın var olduğuna inanırlardı. Emoş

kendini hep o kadından çocukça bir duyguyla korurdu. O ne kadar kendini korusa o adeta o kadar peşine düşerdi gözleriyle.

Daha sonra Apê Ali yabani dut fidanını aşılamış, çok daha sonra da Emoş artık İstanbul'dayken Murat etrafını taşlarla örmüştü, hayvanlar zarar vermesin diye. Yıllarca Besê Ana o duttan pekmez yaptı, yol üzerinde duranlar yedi. Halen o duttan pekmez yapar Besê Ana. Bazen telefonda Emoş'a derdi, "Bir hayır yaptın kızım! Öte dünyada bu ağaç sana dua eder, yiyenlerin de hayrı üzerinden eksik olmaz."

Kendi eşeğinin sırtına biner diğer eşeklerle yarışırdı. Bir kere yine telefonda Besê Anayla konuşurken eşeğin sesi geldi: "aaa-iii" Sesini duyunca birden heyecana kapıldı Emoş, ne çok güldü kızına Besê Ana. Sonra bir gün yine sordu siyah eşeği Emoş. Besê Ana usulca dedi, "Öldü kızım, gömdük onu! Yaşlanmıştı artık." Telefonu kapattıktan sonra ağladı Emoş. Çünkü beraber büyümüşlerdi.

Kız anasına benzer derlerdi. Her bir kızı bir özelliğiyle, bir yanıyla hayatlarında adeta analarını sürdürürdü. Anadan kaçamazdı kızı. Ne ilginçti ki hepsinde değişik bir şekil alıyordu bu öz. Kimi direngenliğini alır kimi bahtını kimi kalbinin saflığını. Besê Ana, "Destmala xwe veke bextê diya xwe meyzeke.[42]" derdi.

Emoş anasıyla beraber çok iş yapmıştı. Hele çokeleği… Besê sütü ince beyaz tülbentten süzerdi, tertemiz. Bir güne bir gün bir elinin ölçüsü şaşmazdı. Yaktığı ocağın üzerine indirirdi süt kazanını. Kaynatır, bir iyi haşır neşir olurdu sütle, kaynarken üzerine çıkan köpüğü alır, kiridir diye atardı. Sonra indirir bir kenara koyar ılımasını beklerdi. Bu arada sütün üstünü beyaz bir tülbentle örter, tozdan korurdu. Serçe parmağını süte değdirir, sütü dinlerdi, sıcaklığı elini ısırmayacak bir şekildeyse artık mayalayabilirdi. Genelde öğle sonrası mayalardı. Üstünü bu sefer sağlamca kapatır, bezle sarardı. Sabahleyin üstünü açar kaymağını toplardı kahvaltı için. O kaymağı çokeleğin üstüne koyardı, yallah ederdi çocuklar aç bebenin memeye saldırması gibi, bir güzel sıyırırlardı tabağı.

[42] Mendilini aç annenin kaderine bak.

Çokeleğin tadıyla kaymağın tadı bir olurdu ağızlarında. Çokeleğin tadı ananın emeği ve yüreğiydi. Ana yüreği kokardı çokelek.

Kaymağını kaldırdığı yoğurdu sabahın erken saatinde yayığa koyardı, eğer yaz ortasıysa yoğurdun içine önce buz koyardı, sıcak havada ayran kesiliyor, ekşiyordu, eriyince o zaman koyardı yayığın içine. En fazla yirmi dakikada elektrikli yayık bütün yağı üste çıkarırdı. Yayığın fişini çeker eliyle yağları alır bir başka tülbentin içine koyardı, onu da temiz bir satılın içindeki soğuk suyun içine koyar, eliyle sıkar top haline getirirdi. Tülbentten, eliyle diktiği büyük bir süzeğin içine ayranı boşaltır, içinde kalan küçük yağ parçalarını bir kez daha toplar onları diğer yağın içine katmazdı. Çünkü en son topladığı yağın içinde ayran kalırdı bozulmasın, tadını kırmasın diye diğer yağ topunun içine katmazdı.

Bu sefer de süzdüğü ayranı ocağın üzerine koyar, ısındıkça çokelek kütleleri kazanın üstüne çıkmaya başlardı. Sabırla başında durur, kup kup yukarıya çıkan çökeleklere bakardı Besê Ana. Fazla kaynatmadan ateşin üzerinden indirirdi. Önemser, ayrıntılara çok dikkat ederdi. Çokeleğin bir kaynama vakti vardı, eğer onu biraz geçirirse çokelek kütleleri dağılır, asıl tadı giderdi. Tam kıvamında indirdikten sonra bu sefer de yine tülbentten yaptığı çokelek süzeğine kazanı boşaltır, çokeleği süzülsün diye her zamanki çivisine asar, üzerine bir tas kadar soğuk su serper öylece süzülmeye bırakırdı. Birkaç gün sonra da taze çokelek yemek için hazır olurdu.

Bütün bu zorlu işlemlerden sonra geriye yeşil bir su kalırdı. İşte o suyu da dökmezdi. Onunla bulaşıkları yıkarlardı. Tertemiz yapardı, aynen çamaşır suyunda bekletilmiş gibi parlardı bardaklar, kaşıklar, tabaklar. Yine o suyla kazanları yıkardı, adeta yeni kalaylanmış gibi parlatırdı. Deterjan denilen şeyi sonradan öğrendiler.

Emoş da anası gibi hızlıydı, eli her işe yatkındı ama ayrıntıları atlardı bazen. Suna da anası gibi ince ince iş yapar, ama anası gibi bir çırpıda iş bitirmezdi, daha ağırdı. Yüksel ise hem Emoş gibi hızlı hem de Suna gibi işini titiz yapardı. Buğday biçerlerken mesela Emoş hızlı hızlı yapar gider hepsinin önünde olurdu ama arkasında buğday başakları kalırdı yer yer, Emoş dönüp

arkasına bakar Yüksel ile Suna gibi olmak için dikkat eder ama yine de kendini tutamaz çabuk çabuk orağı geçirirdi buğdayların beline. Soluk almazdı adeta, alsa sanki iş bitmez, uzar gibi gelirdi ona. Yine de Emoş dönüp Yüksel'in yaptığı işe bakardı. O kadar temiz iş yapardı ki Yüksel, bir başak tanesi bile yerde kalmazdı. Bir de düzenli koyardı elindeki tutamları buğday destelerinin üstüne. Daha sakin ama aşırı temiz, derli toplu yapardı işini Yüksel. Suna da Yüksel'e benzerdi. Oysa körpecik ömründe aralarından çekip gittiğinde Suna daha çok küçüktü, "Yüksel ablamı çok hatırlayamıyorum." derdi. Ama bütün olayı biliyordu. Yüksel'in evlerinde kalkmayan ağırlığını, hep onlarla olan ruhunu tanıyordu. Hep anasının yanındaydı Suna, o neye ağlasa, sevinse, neyi düşünse bilirdi. Emoş daha dik kafalıyken Suna duygusal ve daha duyarlıydı. Her üç kızı da Besê'ye benzerdi bir şekilde, adeta Besê'den aldıklarının üzerine eklemeler yapar, yeni yollar keşfederlerdi. Yüksel'in parmakları uzun ve her işe yatkındı. Kendi kendine resimler çizerdi. Besê, "Yüksel gökte bir kuş görse onu kafasında tutar aynısını çizer." derdi. Yaşamda da öyle idi Yüksel, kimsenin fark etmediği ayrıntıları, girdileri çıktıları görür kafasında sımsıkı tutardı. Emoş ise daha deli doluydu, gördüğünü söyler, isyanını sık sık dışa vururdu. Emoş sıkıntısını çabuk atarken Yüksel sıkıntıların içinde kalır, boğuşurdu. Fark ettiği, eleştirdiği, kabullenmediği şeyler gücünün çok üstündeydi, aşılmaz duvar, aydınlanmaz gece gibi dikilirdi karşısına.

Dahası vardı, dahası… Keçi derisinden çokelek için kap yaparlardı. Nasıl mı? Keçi derisinin kıllarını yolmak gerekti ilk önce. Onun için de deriyi küllerlerdi. Günlerce öyle beklerdi, işte o zaman o kıllar gevşerdi, hepsini temizler sonra da dere kenarlarında topladıkları kekik otuyla tuzu karıştırır deriyi bir iyice bu karışımla ovarlardı, biraz da böyle bekletilirdi. Keçi derisi tertemiz olurdu. Derinin boğaz kısmından içeri çokeleği yerleştirmeye başlarlardı ama sıkıca, bastırarak yerleştirmeleri gerekiyordu. Hiç nefes almamalıydı. Bir zamanlar buzdolabı olmadığı için de kayalık yerlerdeki mağaralara götürürlerdi. Böylesi yerler ekseriyetle sarp olur, çokelek derisini sırtlarına alır öyle çıkartır, mağaraya

yerleştirirlerdi. Bu işleri toplu yapardı kadınlar. Eşeklere yükler mağaranın olduğu kayalığa kadar, sonra da sırtlarına verir kayalığı tırmanırlardı. Bu mağaralar yaz ortasında bile serin olurdu. Bu çokeleği üç ay sonra bir kez daha kontrol eder bir kez daha bakımdan geçirir, kış gelmek üzereyken gidip getirir, kışın yerlerdi. Bu çokeleğe de çokeleka hişk derlerdi. Kışın tereyağıyla birlikte tüketilirdi. Sofralarında eksik olmazdı. Eksilse sanki bir şeylerini yitirmiş sayılırlardı.

Çalışma koşullarının sıktığı çocukları bayram havaları biraz daha değiştirirdi. Besê de bu havaya girmeleri için bayram öncesinden hazırlıklara başlardı. Bayram erken girerdi evlerine. Mahmut baba zaten sürekli dışarıda olurdu. Ama çocuklar yolu gözlerdi, bilirlerdi bir gurbet elden gelenle babaları bayramlıklarını gönderirdi. Bir keresinde kızlarına kırmızı elbiseler göndermişti. Köy yerinde o elbiselerden hiç kimseciklerde yoktu. Mahmut baba bir turistik yerde çalışıyordu o zaman, değişik şeyler görüyordu, onları çocuklarına paket yapıp hasretiyle beraber gönderiyordu. O kırmızı elbiseler geldiği zaman bayram arifesinin gecesi Emoş tam üç kez kalkmış sabah olmuş mu diye bakmıştı. Bayramlıkları baş ucundaydı, gün doğduğu gibi kalkıp giyeceklerdi. Emoş zaten kendini çok süslerdi, Suna öyle değildi, Besê Ananın ördüğü saç modeli ona yeterdi. Emoş ise türlü türlü şekillere koyardı sarıya çalan saçlarını.

Köylülerin hepsi, dört mahalle bir meydan yerinde toplanırdı bayram günlerinde. Gençler kendi aralarında birik/birê oynarlardı. Birçok genç birbiriyle orda tanışır, görüşür sonra da evlenirlerdi. O gün bir çeşit pazaryeri kurarlardı o meydanda. Eskiden şehre pek gidilmediği için bisküvi, lokum, çeşitli eşyaları getirenler orda pazarlardı. Aynı zamanda kadınlar el işleri yapar, gurbetten gelenler çok olduğu için alan da dolardı. Emoş da o zaman sarı, kırmızı, yeşil boncukları tığla örerek tespih yapmıştı. Birazını Suna'nın eline verdi birazı da kendi elindeydi, sattılar ve kendilerine bayram harçlığı da kazanmış oldular.

Bayramlardan önce bütün evi temizlerlerdi. Mutlaka temizlik yapılır; yorganlar dışarıya atılır yüzleri yıkanır, camlar silinir,

mutfak tamamen gözden geçirilirdi. İkram için kilor kesinlikle hazırlanırdı. Şeker olsa bile gelenin önüne mutlaka kilor koymak adetti. Bahçelerinden edindikleri üzüm, nar, ceviz, incir konurdu gelenlerin önüne. O zamanlar tatlı malzemesi pek bilinmezdi. Kekin, kurabiyenin ismini sonradan öğrendiler. İçli köfteler, kavurmalar, hoşavlar, erik suları sofrada yerini alırdı. Kıymetli şeylerdi. Çünkü hepsini kendi elleriyle kendi yaşam tatlarını katarak yaparlardı. Her evin içinde o eve has bir tat olurdu. Sonraları birçoğunun yerini makinelerin hazırladığı, tadı her evde aynı olan, paketlerle alınan yiyecek çeşitleri aldı. Sermaye sofrasını her eve kurdu, analarınki biraz ötelenir oldu.

Hayvanlar için de bayram hazırlığı yaparlardı. Yonca ve risî hazırlardı. Nerdeyse on günlük yem hazırlar, ot doğrar, mevsimine göre hazırlıklarını yaparlardı. Bayram olunca onlar da doyasıya yer, en lezzetli yemlerini hazır bulurlardı karşılarında. Ahırı da bir güzel tertemiz yaparlardı. Bayram havası denirdi işte, bayram da bayramdı Aşağı Dağlıca köyünde. Herkes bir araya gelir, yürekler hafiflerdi. O gün adeta herkes mutlu olmak zorundaydı, bu paylaştıkları ortak bir yazgı gibiydi adeta.

Besê Ananın en son gördüğü rüyanın üzerinde bir hafta gibi bir zaman geçmişti. O bir hafta boyunca her geceyi düşünceli, dalgın, tedirgin geçirdi. Belli belirsiz kâbuslar gördü.

Yine o gece bir rüya daha gördü…

BENİM ANNEM

Bir bahçedeydi… Anladı kendisinin bahçesiydi. Ne de güzeldi. Nasıl oldu bilemedi, kendi bahçesiydi ki gözleri öyle açık kaldı birdenbire; nasıl olmuştu da her şey kurumuştu. Kupkuru olmuştu. Çok günahtı, bir bahçe böyle olursa lanet yağardı o yere. Bu bir lanetti! Hayıflandı, korktu, çok daha tedirginleşti. Bir şeyin gelip kendini yutacağını sandı, bekledi, ürperdi, yüreğinin direkleri titredi. Gücü takati kalmadı.

Eve gelmişti… Ev kendi eviydi ama ne olmuştu böyle, Xwedo, Xwedo rebeno! Her yer pislik içindeydi. Donup kaldı öylece. Gerçekten de kendi evi miydi? Şaşkınlığı boğulmaya dönüştü, nasıl üstesinden gelecekti? Bu ev niye böyle kirlenmişti, içi almıyordu, kalbi sıkışıyordu, ağlamak istiyordu ama ağlayamıyordu ki uyandı Besê Ana.

Bir rüyaymış meğerse. Yerinden kalktı yine. Örtmeye çıktı. Elinde olmadan sağa sola gitti geldi. Ne yapacağını hiç bilmiyordu. Yüreği sızlıyordu, gördüğü bir rüya değildi. Bir gerçek elini boğazına koymuş sıkıyordu. Dirayetli durdu. Sabah olduğunda gerçeği daha bir aşikâr söyledi kendine: “Çocuklarıma bir şey olacak ve birinin haberi gelecek bana, kötü bir haber! Ya da bizden biri ölecek.”

O gün saat dokuz idi. Telefon çaldı, çaldı. Bir açan olmadı. Geceden beri yüreği titriyordu. Bu ne haldi bu ne sebepti… Dizlerinin bağı çözülmüş gibiydi, içinde biri oturmuş sessiz sessiz ağıt yakıyordu. Dinledi yüreğini, tekrar tekrar.

Mahmut baba birkaç işçi de getirmişti, evin önündeki örtmenin tahtalarını söküyorlardı, damını yeniden yapacaklardı.

Telefon tekrar çaldı, bir açan olmadı. Kimse cevap vermedi. Besê Ana da örtmede çalışanların yanındaydı, bir ara aşağıya indi. Örtme dedikleri yer, alt katı ahır, samanlık olan evlerin üst katının önüne düşüyor, salondan çıkıldığı gibi örtmeye basılıyordu. Altı hayvanların barınağı üstü ise balkon görevi görüyordu bu örtmelerin. Sıcak yaz gecelerinde örtmelerde oturur, uyur, sabahlarlardı. Bir evin örtmesi yoksa patostan sonra buğdaylarını yıkayıp sereceği, sebzeleri kurutacağı, dinlemek için oturacağı bir yeri yoktur demektir. Büyük evlerin örtmeleri de büyük olurdu.

Ekim ayıydı, soğuk ve rüzgârlı bir hava vardı İstanbul'da. Yorgun bir pazar günüydü. Enerji tüketen şehrin yorgun düşen insanları için pazar günü bir dinlenme günü sayılıyordu. Tatil diyorlardı adına, diğer günlere oranla geç yataktan kalkıyor, her işi ağır ağır yapıyorlardı. Buna da dinlenmek diyorlardı.

O gün İstanbul'da tatil gününü evinde ne şekilde harcayacağını bilmeyen insanlarda bir kararsızlık da olurdu. Dışarıda rüzgâr birden şiddetleniyor ardından hiçbir şey olmamış gibi sakin sakin bir hava esiyordu. Sonbahardı, adı üstünde, yalancı bahar diye boşuna demiyorlardı. Bilinen bir şeydi bu kararsız, düzensiz esen rüzgârlar bir haberciydi. Kara kışa çok kalmadığını, zemherinin eli kulağında olduğunun habercisiydi. Sonra kara kış gelir, önce dağlar beyaz örtüsünü giyinirdi. Hayatın bir süreliğine donduğu bittiği sanılırdı. Nedense insana böyle gelirdi. Yeniden bahar gelene kadar, çimen çiçek açana kadar doğanın kara kışa teslim olduğu, öldüğü sanılırdı. Bir yandan da kara kış koynunda yepyeni bir hayatı beslerdi, baharı. Neden böyle düşünmezdi insan. Hele bir de o kışın kopan fırtınaları görünce büsbütün ölüm sanırdı kışı. Sonbaharı da bazıları hiç sevmez her nedense. Gel gitleri çoktu. Bir açar bir kapanırdı gökyüzü. Maviyken birden kapkara olur zemheri kusardı yukardan aşağı, dereler taşar, heyelanlar olur, her yer su içinde kalır, bunalırdı insan. Çabuk bitmeliydi sonbahar çabuk. Kış da öyle. Yine de vaktinde biterdi sonbahar da, kış da. Yeni bir yaşamı, baharı doğurmak için bereketi emzirmeye ihtiyacı vardı oysa. Doymayan bebe büyümezdi nihayetinde.

Baharı bir başka severdi gerilla da. Bazen merak ederdi Cemal, baharı bir gerilla gibi yaşamak nasıl bir duygu ve bilinç birikimiydi acaba. Hele Suna'dan sonra gerilla kardeş, kardeş gerilla olmuştu; gerillayı Suna'yla birlikte özdeştiriyordu. Cemal'e göre biri dağa giderse bir tek kendi gitmezdi, bütün aile arkası sıra giderdi. Yüreği dağla atar dağla dururdu insanın.

Her nasıl olsa şehirde teknolojinin hükmü vardı dağlarda ise doğanın, doğa içinde çıplak elle ve iradeyle açığa çıkartılan becerilerin. İnsan şehirde bazen doğanın varlığını bile hissetmezdi. Yine de kaçamazdı varlığından, bir çocuk anasından ne kadar kaçabilir ki.

Sonra düşündüklerini topluyor bir sonuca gidiyordu Cemal. Nasıl ki kara kışla yaşam durmuyorsa dağlarda da durmuyordu muhakkak. Sanki doğa ile gerillanın seyri de birbirine benziyordu. Kış hükmünü verdiğinde gerilla da baharı görmek, bahardaki coşkuya katılmak için hazırlanıyor, bir bitki tohumu misali soğuk kışta toprağa iniyor ve yeniden boy vermek için bir iç hazırlığa giriliyordu. Kurallara tam uyarsa bu riskli dönemi atlatıyor ama bir hata, bir dezavantaj şartların da etkisiyle yok oluşa götürüyordu. Ki kaç kıştır kendisinin de gözleri bahardaydı, ama evde bir süredir bahar mevsimi yas mevsimine dönüşmüştü. Ehmed dayı napalm ile yakılmış, Suna aynı mevsimde dağlara gitmişti. Her ne olursa olsun dağlarda bahar bahardı.

Kışa neden kara kış diyordu insanlar sadece… Oysa bir hazırlıktı bahara… Başka türlü bahar nasıl gelebilirdi ki, kışsız bahar yoktu. Belki kar bir yorgandı, örtüyordu dağları, doğayı, derin uykusunda kendine geliyor, dinleniyordu doğa, yaz yorgunluğunu derin bir şekilde üstünden atıyordu. Yoksa bahar nasıl gelecekti ki? Kışın derin sessizliğinden, haşin soğuğundan, deli poyrazlarından, çılgın yağmurlarından sonra kıpır kıpır oluyordu her yer, tam bir renk cümbüşü ve güneş o zaman ne de güzel ısıtıyordu insanı. İnsan hiç bitmesin istiyordu bahar. Bitiyordu işte, bir yeniden var olmaydı ve sürekli başladığı yerden biterek doğduğu yerde batarak devam ediyordu. Doğuyor, batıyor ve sürüyordu yaşam.

İşte soğuklar başlamıştı. Rüzgârlı bir ekim sabahıydı. Bir düğüne davetliydi ayrıca. Her ne kadar bir kulağı rüzgârda, sonbaharda olsa da yaşam koşuşturması devam ediyordu bir şekilde. Bir tuhaf hazan, endişe, merak içinde cirit atsa da.

Telefon çaldı… Kimdi bu saatte?

Düğün de vardı… Bir huzursuzluk dingince yüreğinde, aklında yerini koruyordu. Düğüne gidecek hali, o havayı kendinde bulamıyordu. Oysa hayat ne çok mecburiyetlerle örülüydü. Doğduğu coğrafya bu denli yaralarla doluydu. Öyle bir coğrafya ki insanlığa baharı yaşatmış ardından yaz gelmiş, sonra hüzün, hazan, sararmış hayatlar ve kara kış… Halen kalkmamıştı zemheri, tekrardan ne zaman baharı getirecekti Hîlala Zêrîn… Oğul anadan, insan da kendi coğrafyasının yaralarından kaçamıyordu. Her daim sızlayan bir şeyler vardı, her daim… Sen diyordu sen ve tutuyordu yakasından insanın, bu yaralı halimle beni bırakamazsın, yaramın sebebi de sensin, dermanı da… Sen bende yaşayacaksın, ben sende… Kaçış yoktu.

Cemal bu hisleri derin derin yaşardı bazen. Özellikle de kaçamadığı toplumunun, coğrafyasının gerçekleri hiç ummadığı bir anda gelir kapısını çalarsa hazırlıklı olmalıydı. Kaçamayacağını biliyordu, kaçması gerektiğine de inanmıyordu. Ama gel gör ki üst üste biniyordu acılar, sızılar… Öyle indiriyordu ki gerçeğini insanın üstüne, insan aynen coğrafyası oluyor, bütün iklimlerini bir bir soluyordu. Bazen de yazı, kışı, baharı bir arada yaşıyordu; iç içe. Sanki aynı ananın farklı adlarda oğullarıydılar sadece bunlar. Üç kardeş gelip gidip birbirine dolanıyordu.

Telefon çalıyordu… Cemal biraz şaşırdı, içinde sonbahar hazanı vardı, düşünmek, konuşmak düğüne bile gitmek istemiyordu. Oysa ailelerinde düğünlerin yeri bir başka olurdu, dikkat ve özen gerektiriyordu.

Telefon sonbahar hüznünde çalıyordu… Eli telefona doğru yöneldi. Kim olabilirdi ki? Acele acele kapı ziline basanın apar topar içeri girmek için haklı bir sebebi olmalıydı. Eli bir gidiyor bir kırılır gibi oluyor; telefonu açma takatini kendinden bulamıyordu. İçinde değişik bir kargaşa vardı, ne olmuştu acaba?

"Alo" bile diyemedi, bir hal hatır sorması gerekmez miydi? Telefondaki Osman idi, teyze oğlu Osman:

"Gördün mü?" diyordu, "Gördün mü?"

Cemal'in üzerine roketler yağıyordu artık, nasıl savunacaktı kendini, gökyüzünden dönen uçaklar ne zamandır roket yağdırmıyor muydu dağlarda.

"Gördün mü?" demişti telefondaki… Güm güm sağına soluna düşen roketlerin içinde toparlanmaya çalışıyordu Cemal. Duygusu, bilinci hızla yüreğinin en hassas diyarına gitmiş talan etmişti, toparlanmaya çalışıyordu, duygularını, bilincini bir araya getirip aklını kullanmaya, değer yargılarına dayanmaya çalışıyordu ki Osman:

"İnternete… ANF'ye baktın mı?"

A-N-F… Bu üç harf. Hani insan bir şeyin hiç olmasını, gerçekleşmesini istemez de olacağını da bir şekilde bilir ya işte öyle bir duygu yoğunluğu, akıl tutulmasının içinde kaldı Cemal.

Daha fazla inat edemeyecekti. Gerçekti bu, kapıyı tıklamış, içeriye çoktan girmişti, yüzüne bir bakmak, iki kelime söylemek gerekti.

Suna dağlara gittiğinden beri her gün ANF'ye bir şekilde bakardı. Son on gündür de üst üste bakıyordu elinde olmadan biraz da.

Suna… Suna…

Neden olmasın idi, neden?

Dağlara çıkan yalnız bir kendisi mi çıkardı? Beraberinde bir aileyi, geceleri gözlerini tavana diken bir anayı, gizli gizli içine ağlayan bir babayı, özlem deryasında dört dönen abisini de yanına alıp götürürdü. İkiye bölünürdü geride kalanlar.

Besê Ananın bütün ömrü dağlaşmıştı Suna'dan sonra… Suna'dan başka ne bilinci ne hayali ne de duygusu kalmıştı… Suna'yı da bir gün napalm ile yakarlar mıydı? Suna dağlarda dayanabilir miydi? Nazlıydı, kibardı, gençti.

Suna yönünü dağlara verdiği o günden beri bütün kardeşlerindeki anıları daha bir canlanmıştı. Bir süredir anılarıyla yaşamayı da öğrenmişlerdi, Suna oradaydı, dağdaydı… Ya şimdi?

Birden bir hayalete döndü kulağında telefonuyla Cemal… Rengi büsbütün değişti. Şimdi kaç parça olmuştu bilmiyordu. Oysa bir parçasını Suna kendisiyle götürmüştü, ama şimdi…

Oğullar ve kızlar dağa giderdi; anneleri, babaları, kardeşleri de…

Şimdi Suna dağdan dönmüş müydü?

Zaman gazetesinde geçen o haber gözlerinin önünde canlanıyor, kafasına çivileniyordu adeta. Çukurca'da düzenlenen hava harekâtında yirmi dört teröristin ölü ele geçirildiği… Acaba Suna oralarda mıydı? Bilmiyordu ama dağlarda bir dolaşanı olunca bir insanın her şeyi bekler, her ihtimali göz önüne getirirdi. Hep deniyordu ya, "Dağlara giden zor gelir." O haberden sonra özgür basını izliyor, bir açıklama bekliyordu. Demek ki…

Sabahın erken saatlerinde bir haber geçmişti ANF'de de. Bakmamıştı henüz. Kara haber tez ulaşmıştı yine. Çelê'de 36 gerillanın şehîd düştüğü, 31'inin kimliğinin belli olduğu, bir grupla bağlantının koptuğu ve diğerlerinin de sonra açıklanacağı belirtiliyordu. Osman:

"Suna'nın bunların arasında olup olmadığı net değil." dedi. Bir yerden sonra da fark etmiyordu, sonuçta onlar da gerillaydı. 36 gerillanın şehîd düştüğü kesindi. Osman'a da çevredeki yurtseverler arayıp söylemişti. Gerilla ülkesinin anaları, babaları, kardeşleri tüm hısım akrabaları sarsılmıştı. Her nedense arkasında hemen eklemişti:

"Eğer Suna'ysa CENAZESİNİ MUTLAKA ALMALIYIZ! MUTLAKA! EHMED DAYI GİBİ OLMASIN!"

Osman telefonu kapatırken böyle söylemişti. Cemal son duyduğu sözlerle bir dal gibi sallanıyordu. Ne kızıyor ne şaşırıyor ne bir şey düşünebiliyor hissedebiliyordu. Dondu bir an. Tuhaf bir aralıkta, korkunç bir zemherinin içinde dondu öylece bir süre.

Sürüklenerek ama yüreğinde dimdik, bir destan çocuğu olarak tuttuğu Suna ile birlikte gitti dükkâna kadar. Kulağında, vicdanında, hafızasında Osman'ın en son söylediği söz çınlayıp, kükreyip, geçmişi karıştırıp duruyordu: "CENAZEYİ MUTLAKA ALMALIYIZ! EHMED DAYI GİBİ OLMASIN!"

Gözleri dolmuş ama gözyaşlarının akmasının zamanı değildi. Dükkâna ulaştı. Suna'ya sahip çıkacağız elbette. Ehmed dayım gibi olmayacak. Bedeli ne olursa olsun! Gerger'e, köye götürüp defnedeceğiz. Sahiplenmek… Sahipleneceğiz, o benim bacım, canım, ciğerim, kardeşim, yüreğimin ateşi… Sahiplenmek isyandır. İsyan edeceğiz ve Suna'yı köye götüreceğiz, götüreceğiz, götürmeliyiz.

Duyarlı olan akrabalar dükkâna gelmişti bile. Herkes aynı şeyi söylüyordu: "Suna'yı Ehmed gibi bırakmayacağız." Cemal bir kez daha yüzleşti sahiplenmekle, çünkü her gelen sahiplenmek için gelmişti. Suna'yı sahiplenmek, uğruna canını verdiği davayı da sahiplenmekti. Bütün devrimi sahiplenmekti, özgür ülkeyi de… Korkmamaktı, haykırmaktı varlığını sahiplendiğini. Çünkü Kurd gençleri uzun bir zamandır varlık yokluk savaşı veriyor; bedenleriyle yeni bir yaşamı kendilerinden sonrakilere bırakıyordu. Bir mirastı bu, özgür yaşam mirası… Geride kalanlar da bu mirası, özgür toplumun vicdanını, ahlakını, ruhunu sahiplenecekti.

Bir eylemdi sahiplenmek…

Sahiplenilmeyen gerilla cenazesi düşmanın bir kez daha o gerillayı öldürmesiydi. O kadar ölümü hak etmezdi hiçbir gerilla. Hatta ölümsüzleşmek için düşmemişler miydi dağlara!

Sahiplenmemek düşmanın zafer kazanmasıydı. Korkuyu egemen kılması, geride kalanları sindirmesiydi. İşte o zaman gerçekten de ölürdü bir gerilla. Yoksa ölüm gelmişse hoş gelmişti. Onlar onurları için göğüs gereceklerdi gencecik ömürlerine konan ölüm meleğine. Ama gözleri arkada kalacaktı, arkadakilerde…

Gerillanın ölü bedeninden daha beter korkardı düşman da. Onun için de sessiz sedasız kimsesiz odalara çekerlerdi gerilla yakınlarını ve tehdit ederlerdi. Hangisinin kulağı duyardı ki o tehdidi, canından bir parça gittikten sonra. Biliyorlardı elbet, her gerillanın mezar taşı bir hafızaydı. En zoru da o ya o toprağa düşen bir tohumdu, kara toprak üstünü örterdi, sonra yine bir bahar doğardı… Hep böyleydi Kurdlerin coğrafyasında yaşamın içeriği.

Sahiplenmek vicdandı… Kendini sahiplenmeydi bir o kadar da çünkü her gerilla toplumun vicdanı olurdu er geç.

Her gerilla iki defa savaşırdı Cemal'e göre, bir gerçek savaşta, elinde silahıyla, üzerine bombalar yağarken, napalm ateş topu gibi düşüp yakarken, bir de bir de cansız teniyle… Suna ilkini yapmıştı şimdi sıra kendilerindeydi, o cansız tenini bu savaşında yalnız bırakmamalıydı.

Çok geçmeden telefon yine çaldı. Yine Osman idi. Sonra arandığı için mecburen Avrupa'ya kaçacaktı. Kendi ülkesinde nefes alamayacak hale gelecek, inandığı davasıyla birlikte gidecekti başka diyarlara. Osman:

"Gördün değil mi?"

"Gördüm!" dedi Cemal. Hangi zaman diliminde olduğunu bile bilmiyordu artık. Zaman ne zamandı.

Ehmed, Ehmed dayı… Hatırladıkça ruh ikizini bulmuş gibi olurdu her zaman, o olmasa ruhu kaybolurdu kesin, yoldaşsız kalırdı, kimsesiz. Bir bir gözünün önünden geçiyordu her şey.

***

Sisli bir mayıs sabahıydı. Ortaokuldaydım. "19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı" için hazırlık yapıyorduk. Ben o zaman yapılacak gösterilere jimnastikçi olarak katılacaktım. Yanıma yaklaşan sınıf arkadaşım, "Cemal duydun mu teröristleri öldürmüşler, Adıyaman'da. Biri de siz Özdemirlerdenmiş." dedi. Fısıltı halinde bu kara haber ta okula kadar gelmiş beni de bulmuştu. Dayımdı o zaman, kim olabilirdi. Birkaç gün önce seyrettiğim TRT 1 haberleri geldi gözümün önüne: "Adıyaman kırsalında büyük bir çatışma yaşandı. 28 terörist ölü ele geçirildi." Böyle bir şey demişti. Doğru muydu acaba, tam çıkartamıyordum. Çünkü dayım için kaç defa böylesi haberler yayılmıştı ortalığa, yine onlardan biri miydi? Kuşku, endişe içinde çocuk aklımla dayıma olan özlemimle ortada kalakalmıştım. Dayımsız nefes bile alamayacağımı düşünüyordum. Öyle çok seviyordum ki dayımı, adeta onun varlığından dolayı yaşıyormuşum gibi… Öleceğimi hissediyordum, dayımsız dayanamayacağımı sanıyordum. Sonuçta bir çocuktum daha. Korkuyordum, çok korkuyordum dayımı kaybetmiş olmaktan.

Benden daha büyükler vardı, onlar ne yapacaktı onu beklemeye başladım. O anı nasıl tarif edebilirim ki. Hiç dayımı o anlardaki kadar özlemedim, aramadım, yaşamadım belki de. Bana ait olan her şey dayım olmuştu. Ölesiye bir sevgi desem anlatmış olur muyum bilmiyorum. Ehmed dayım dayıydı, hem de yeri hiçbir şeyle doldurulamayacak bir dayı. Çocuktum ve gözlerim büyüklerimdeydi. Eğer dayım öldürülmüşse ne yapacaklarsa ben de aynısını yapacaktım.

Dayımı en son gördüğüm o gün, kadînde beraber geçirdiğimiz saatler hiç aklımdan çıkmadı o süreçte. Dayım ortadan kaybolduktan üç yıl sonra gelmişti köyümüze. Gerger'in bir köyünde geçici öğretmenlik yaparken biz onu İstanbul'a uğurlamıştık. O hep benim her şeyimdi çocukluğumda. Hiç kimseyi dayım gibi sevmedim ben, sevemem de. O yeri doldurulamayacak bir boşluk bıraktı yaşamımda. Dayım belinde palaska, boynunda dürbün, elinde kolu katlanabilen bir kleş ve göğüs cebinde küçük bir telsizle geri gelmişti. Dayım bıyık bırakmış, gözleri biraz çukura kaçmıştı. Ama aynı güleç yüzle geri gelmişti işte. Yanında iki arkadaşı daha vardı. Birinin üstünde şal û şepik vardı. Sırt çantalarının omuz kemerlerinde rozet şeklinde bir bayrak vardı; bayrak sarı, kırmızı, yeşildi, ortasında da bir yıldız vardı.

O gün de birden uykumdan uyanmıştım. Evde bir şeyler olduğunu anladım. İlk önce gözlerim annemi aradı, yanımda yatmıştı ama yeri boştu. Kalbim yerinden fırlayacak gibi olmuştu birden, o halde bir süre odanın dışını dinlemeye çalıştım. Sonra dayanamayıp kapının anahtar deliğinden mutfağa açılan kapıyı gözlemeye çalıştım. Her nedense mutfağın ışığı yanıyordu. Oldukça geçti, o saatte hiç köy yerinde ev ışıkları yanmazdı. O halde biraz daha bekledim. Derken annem odaya geldi. Kapıyı açınca "Ne oluyor?" diye sordum. "Hiç!" dedi, geçiştirmeye çalıştı. Ben kafamda tuttuğum tahminden emin bir şekilde, "Ehmed dayı değil mi?" diye sordum. Nedense başka bir şey gelmedi aklıma. Bir de çok özlemiştim dayımı. Ondandı belki de. Annem bana baktı ve "Tamam! Gel!" dedi. İlkbahardı, hava çok soğuktu henüz. Mutfağa girdiğimde titriyordum. Sadece soğuktan değil, dayımı karşımda

görünce heyecandan, telaştan da titremeye başladım birden. Öyle ilginç bir titremeydi ki bir daha hiç öyle titremedim ben. Böyle birden içeri girince ben dayıma dayım bana baktı. Nasıl oldu bilmiyorum ama ilk önce ve tek dayımı gördüm hemen. Gözlerim o gece sanki sadece o an için uykudan uyanmış, bir tek onu aramıştı. Ve nihayet bulmuştu. Gözlerim gözlerine kavuşmuştu dayımın. Bu anlatılamaz bir şeydi.

Çok değil üç yıl önce soğuk kış gecelerinde birlikte aynı battaniyeye sarılıp televizyon izlediğimiz dayım karşımda idi. Gittiğinden bu yana annemin yalnız başına kaldığında hüzün yüklü lorîler söylediği, türküler yaktığı biraz da bu nedenle kahramanımız olan dayım ile merhabalaştık. Bir tek benim değil bütün kardeşlerimin kahramanıydı o hep. Ben öylesine dayıma bakıyordum halen, dayım başıyla diğer arkadaşlarını işaret etti, o zaman dayımdan ayıkır gibi oldum, başkaları da varmış meğer. Yanına oturduğumda halen titriyordum. Biraz okuldan bahsettik, derslerimi sordu. Bir taraftan da annem bir şeyler hazırlıyordu onlar için. Dayım benimle böyle ilgilenirken birden bir ses geldi, gerillalardan biri hemen silahına davrandı ve mermiyi namluya sürdü. Annem, "Sakin ol yavrum, kedidir." dedi. Dayım bu sefer beni dışarıya gönderdi. Karanlıktan korkardım, çekine çekine dayım söylediği için dışarı çıktım. Bana dışarıda bekle araba falan gelirse bize haber ver demişti. Bir süre yolu gözledim, gece koyu karanlık, yüreğim berrak, saf ışığa kesmişti. Dışarıda çıt ses yoktu. O esnada gündüzün ikindiye doğru köye gelen üç cemse asker gözümün önüne geldi. Askerler, önde muhtar doğrudan Hacı Ali dedemin evine girmişlerdi. Cumartesi günüydü. Okul tatil olduğu için köydeydim. Köyün tek okuyanı olarak biraz da kendimi sorumlu görmüştüm ve kendimi askerlerin ardı sıra dedemlere bırakmıştım. Evin her tarafı sarılmıştı. Dedemin evinin örtmesi çok büyüktü zaten. Eve geldiğimde salonda dedemle askerleri ayakta konuşurken gördüm. Asker komutanın yanında da köy muhtarı duruyordu, dedeme, "Seyit Ahmet'in buraya geldiğine dair bilgi aldık, gördün mü görmedin mi?" diye sordu komutan. Dedemse güç bela bir araya getirebildiği Türkçesiyle gelmediğini, görmediğini söylemeye

çalışıyordu. Bu sefer de dedeme, "Gelirse haber verir misin?" dedi. Dedem de, "Verirem, verirem komutanim." dedi. Ardından biraz nasihat biraz öğüt biraz uyarı karışımı şeyler geveledi komutan ve gittiler. Askerler çok tedirgindi o gün, yanlarına yaklaşmamızı engelliyorlardı. Askerleri ilk defa o kadar tedirgin ve tedbirli görmüştük.

Bir el o an enseme değdi ve tekrar geceye döndüm, içeriye çağırıyorlardı beni, nöbetim bitmişti, yerime dayımın bir arkadaşı gelmişti. İçeri girdim, dayım bu sefer de bana dedemlere gitmemi, evde yabancı kimsenin olup olmadığını kontrol edip gelmemi söyledi. Bizim ev diğer evlere biraz daha uzak ve dıştaydı. Bütün cesaretimi toplayıp kendimi aşağıya bıraktım ve eve kadar gittim. Uyanık kimse yoktu. Geri döndüm, kimse yok dedim. Sonra benimle vedalaştılar ve ben artık yatağıma dönmeliydim. Bir hafta kadar kalıp gittiler.

Sonbahar olunca yine geldi, bu sefer üç kişi vardı yanında. Daha önce gördüğüm iki kişi gelmemişti.

Bir gece de köyden ayrılmaları için geç olunca, kadînde dayımla beraber kalmıştım ve ondan sonra bir daha dayımı görmedim.

Doğru olabilir miydi? Üniversite okuyan dayım… öğretmenlik yapan dayım… beraber gülüp televizyon seyrettiğim dayım… bir süre kaybolup sonra da çok farklı düşüncelerle değişmiş hal ve hareketlerle köye dönen, geceleri gelen ve sonra giden dayım, o güleç yüzlü, sevecen dayım… Olabilir miydi?

Hem annesi hem annem acı, keder, özlem yüklü ağıtlar yaktılar ardından. Dayım hep evimizin konuğuydu. Kederden sararırdı insan o zaman öğrenmiştim, annemin kederinden. Kederden insanın gözünün yaşı kururmuş o zaman öğrendim, annemden.

Ehmed dayım bambaşka idi. Her şeyiyle, insanlara yaklaşımıyla, hürmetiyle… Çok daha sonra anladım ki dayım bambaşka bir savaşçıymış aslında. Başka bir hayat vardı, bambaşka hayat, dayım o hayattı işte.

***

Cemal dükkânın içinde bir yandan o on üç yaşındaki çocuk olmuş yüreği bir yavru ceylanın yüreği gibi titriyordu. Bir yandan da hangi Cemal idi, kendini arıyordu, o kadar parçalanmış, yaralanmıştı ki ömrü. Yine de aynı soruda kilitleniyordu.

Peki, ben anneme nasıl söyleyeceğim… Bütün bu aileyi nasıl bir araya getireceğim ve onları bir araya getireceğim de kendim nasıl bir araya geleceğim…

Yine döndü okul okuduğu o yıllara… Ortaokula giden Cemal idi, o denli çocuk, o denli yüreği ağır, dolu dolu… ve bir o kadar da şaşkın. Ne kadar çok şey vardı kafasında Suna'ya dair, ne çok şey olmuştu artık Suna.

***

"Suna nerde kaç gündür?" diye sorduğumda ve Suna'nın ortadan kaybolduğunu anladığımızda eşim Emine de yanımdaydı. Evden çıktığı o gün, o son günü, "Uzun uzun baktı gözlerime." diyordu Emine. Gülsüm de ordaymış, Murat da… Dayımlara gidiyorum diye çıkıp gitmişti Suna. Aradan iki gün geçmişti. O zaman da yine en çok düşündüğüm annem idi; anneme nasıl bu haberi vereceğiz… Yine rüya görmüş müydü? Üstüne üstüne gelen tufanı tüm hücrelerine kadar hissetmiş miydi? Sezerdi annem, bir şey olacaksa mutlaka rüyasında görürdü. Annem gibi bir ana, annem gibi bir kadın çok nadirdi şu dünyada bilirdim.

Gidebileceğini hiç tahmin etmiyordum. İlgi duyuyor, takip ediyordu bazı şeyleri. Farkındaydım, sohbet ediyordum; basit şeyler değildi çünkü. Anlayacağınız hem sohbet hoş hem de çatışmalıydık Suna ile. Verili yaşamın kültürsüzlüğünden onu korumaya çalışıyordum aklımca. Verili düzenin dayattığı, empoze ettiği serbestliği anlatırdım ona, dinlerdi beni. Kadına bakışın nasıl olduğunu, giyim kuşama kadar nasıl bir rol dayatıldığını, aldanmamak gerektiğini vurgulayarak söylerdim ona. Gençti, arayışları vardı. Ne yapmak istiyorsa yapabilirdi ama olgun olmalıydı. Ret ve kabul ölçüleri olmalıydı, işte kendimce böyle algılar konuşurdum Suna ile. "Mevcut realite göründüğü gibi değil, masum bir yaşam değil buralarda kadına sunulan yaşam." derdim.

Mücadele gerçekliğine ilgi duyar, anlatırdı, görüşlerini yansıtırdı bana. Ama hiçbir gün mücadeleye katılabileceğini düşünmedim, tabi bu ihtimali de dışlamadığım oluyordu, ama yok ya, Suna o kadarını yapmaz daha diyordum. Ve günün birinde böyle bir şey olursa başa bela olmamalıydı. Mücadeleye ilgi duymanın gerçek manada bir şeyler katmak olduğunu, bunun dışındaki gerçekliğin bir tür düşmanlık olduğunu söylerdim. Ama yok ya Suna hazır değildi öylesi bir mücadele için. Üç kardeşimle beraber aynı evde kalıyorduk, biraz da abilik misyonum vardı, çalışıyordum. Doğalında biraz otoriteydim evde. Bazı şeyleri sohbet konusu bile yapmadan, tartışmaya bile koymadan "evet" ya da "hayır" diyerek hal ederdim. Böyle olunca kaşlarını çatardı Suna. O, onunla tartışan, sohbet eden abisini daha çok seviyordu. Serttim, yöntem sorunlarım oluyordu. Okuyan, mücadele gerçekliğini bilen bir abiydim onun gözünde, yasaklarımı görünce çarpılır gibi oluyordu. Hayatın şakası yok Suna demek istiyordum. Yapacağı bir hatanın, yüzeyselliğin kendini havaya uçurabileceğini, bütün hayatını etkileyeceğini söylemek istiyordum. Hayat hayallerimizdeki, düşlerimizdeki kadar anlayışlı değildi. Hayatlarımızda bizim olmayan birçok şey vardı, yara bere vardı. Düşünceli biriydi Suna. Ölçüsüz adım atmazdı ama ben yine de korkardım, abi olmak böyle bir şey galiba. Zaman zaman kırardım onu, acaba kırgın mı gitti bana. Keşke kırmasaydım, nasıl yapsaydım da kırmasaydım. Kırgın mıydın bana Suna?

Pazar günü evden çıkmıştı, Barış'a, abime eve gelmeyeceğini söylemiş. İstanbul'da hayat hızla akıyordu yine o günlerde, işlerim yoğundu, bir Çarşamba günüydü, akşam eve geldiğimde sordum Suna nerede? Ne yapmıştı Suna? Barış'a kızdım… Hemen telefona sarıldım, hiçbir yerde yoktu, dayımlara da gitmemişti, aradık sorduk bulamadık. Çok sinirlendim, iki gündür neden aramamışlardı? Nerdeydi Suna?

Olabilir miydi? Öyle bir şey yapmış olabilir miydi? Sahiden nereye kaybolmuştu? Dayımlara gitmemişse… Alaca bir duman içinde bütün bilgi kırıntıları bir araya geliyordu; o zaman gitmiş Suna, büyük bir ihtimal gitmiş, evet, evet gitmiş Suna…

Hemen kalkıp sağa sola baktık bir not bırakmış mı diye. Telefonu evdeydi, bir mesaj bırakmamış mıydı? Telefonunda tanımadığımız arkadaşlarının numaraları vardı, hemen onları aradık; arkadaşları değil ağlayan ana babaları çıktı. Onların çocukları da yokmuş! Evet, evet doğruydu, tabi ki gitmişti.

Kalkıp o ailelerden birine gittik. Tam nasıl olmuştu anlamaya çalıştık. Varoşlarda bir yerde Wanlı bir aileydi. İki kız kardeş ve bir amcaoğlu gitmişti. Baba ve abileri acayip yaklaşımlar sergiliyorlardı; bir ellerine geçirirlerse neler neler yapacaklarını söyleyip, küfür savurup duruyorlardı. Ana baba değil cellât gibiydiler. Yanımda teyze oğlum da vardı. İkimiz birden kendi kararlarını verip gitmiş olan gençleri savunduk, mücadeleyi böyle sahiplenmemiz birden şaşırttı onları. Bir gerçekti işte, varlık yokluk savaşı veriyorduk, başkası gelip bizi kurtaracak, varlığımızı inşa edecek değildi ya, bacılarımız, kardeşlerimiz gidecekti, her bir giden bize bacı, kardeş olacaktı ondan sonra da. Yapacak ne kalmıştı, ne yapıp edip gerçekten dağda olup olmadıklarını öğrenmeliydik. Derken bir gün bir telefon geldi. Telefondaki dedi ki, sağlamdırlar, yerlerine ulaşmışlar…

Bunu anneme nasıl söyleyecektim… Telefonu kaldırıp, kulağıma dayayıp nasıl anneme anlatacaktım… Yüreği çırpınırken ben nasıl dinleyecektim. Benim annem ki yoklukla, fakirlikle bir başına büyütmüştü çocuklarını, nasıl diyecektim ana Suna gitti. Kalbim duruyordu, annemin kalbini taşıyamıyordum ben. Annem olmak istemiyordum. Eninde sonunda bilecekti, duyacaktı.

Ya bu sefer, bu sefer nasıl diyecektim. Dağa gittiğinde de ben aramamış mıydım yine. Aramamıştım tabi, Xezal teyzemi aramıştım telefona kızı Xacer çıkmıştı. Onlara meseleyi anlatmıştım, onlar demişti anneme, o ilk dalga geçtikten sonra daha rahat ve sakin olur diye düşünmüştüm. Tabi yine bana vermiş veriştirmişti; nasıl bir kıza sahip çıkamadın, kesin gitmiş mi, yoksa başına başka bir şey geldi de bana söylemiyor musun Cemal… Kızdıkça acısına biraz daha alışmıştı işte. Nettir anne, gitmiş işte, demiştim. Demekten başka çare yoktu. Ana, kendi kararıyla gitti, kendi seçti yapacak bir şey yok diyecektim en fazla… Başkaca bir şey söyleyemezdim ki?

Ya annem! O sindiremezdi, her ne olursa olsun sindiremezdi. Hayatında bu tür gerçeklikler eksik olmamıştı; Hüsamettin, Turan, Mehmet… En zoru da dayım…

Annem Besê, çok zor koşullarda ayakta durmuş bir kadındı. Bir tek yokluk mu, babam da çok sertti. Bir "erkek adam" nasıl yaklaşması gerekiyorsa öyle işte, "erkek adam" katı olurdu eşine karşı ve de egemen. Sert fırtınalar ortasında ruhuyla, emeğiyle, bilgeliğiyle ısıtmış, korumuştu çocuklarını. Şahit olduğu onca şey bir taraftan çok duygusal, kırılgan yapmış bir diğer yandan da çelikleştirmişti annemi. Biraz da annem gibiyimdir ben. Ama her şeye rağmen annemin yerine kendimi koyamıyorum. Çatlayacak gibiyim. Kabul ediyorum işte, hiçbir şey annem için bu kadar ağır olmayacak. Yüksel'in ölmüş bedenini ahırda bulmuş, 1997 yılında abim Barış 20 gün ortadan kaybolmuş, iki yıl sonra da beraber cezaevine girmiştik abimle.

Her şey bir tarafa her zaman yoksulluğa karşı çok çalışmak zorunda kalmıştı annem. Babamın bütün sekterliklerini de yine bir tek o bilgece karşılardı. Ne çok hırpalandı annem. Benim annem nelerin üstesinden gelmedi ki, tüm köy işlerini elleriyle büyüttüğü çocuklarıyla yaptı; ekin ekti, biçti, harmana çekti, patosa verdi, geceleri bir asker gibi su nöbetleri tuttu, daha neler neler… Tüm bunlara direnmiş annem biz cezaevine girince de süt satarak para kazanmış, her yıl doğan danaları satarak İstanbul'a çocuklarını hapishanede görmeye gelmişti. Bu benim annemdi işte. Dimdik durmuş bir kadındı. Hiçbir olumsuz koşula teslim olmayan, her şeye hazır olan bir kadındı annem. Ziyaret için para biriktirip gelmişti. Yaşananlara teslim olmamış, hiç kimse karşısında boynunu bükmemiş, kavgasını kendi bildiğince vermişti. Benim annemde öyle "karılık" özellikleri bulamazsınız. O bu çağda, Kurdlerin her şeyiyle köleleştirilmeye çalışıldığı bir çağda, dünyaya gelmiş özgür damarları olan eski çağ kadınları gibidir. Hep düşünürüm "tanrıça" dedikleri nedir ki? Doğuran, emziren, besleyen, teslim olmayan, boyun eğmeyen, ağlamayan, kendisinden başkasına bel bağlamayan, elleriyle üreten, emeğiyle yaşayan, kapsayan, yüreği, zihni bir derya

gibi her damlayı içine alan… İşte benim annem böyle bir kadındır. Adeta yanlış çağda dünyaya gelmiş gibidir.

Annem, Aşo'nun kızıdır. Dokê Aşo'ya çok benzer annem. Onun asıl ziyaretgâhı, öğretim merkezi annesidir. Kızlarının annesine benzemediği bu zamanda annem dokê Aşo'ya benzerdi.

Babam o zaman bize çok kızmıştı. Babam öyle bir insandı, dedim ya sekterdi, bazen sağı solu hiç belli olmazdı. O da annesine benzerdi, dokê Hurê'ye. Dokê Hurê de aslında baştan sona bir isyandı. Babamın anlamsız, denge tutturamadığı yaklaşımları çıkacaktı bize karşı. Bize kızdığı için ziyaretimize gelmeyecekti bir süre. Biz hapse düşünce mecburen kalkıp İstanbul'a gelecekti, yıllar sonra işleri yoluna koyduğunu sanmışken işler tam karışacaktı. On altısındaki Emoş'u da yanına alıp ver elini gurbet diyecekti tekrardan. O zaman evin en büyüğü Emoş olacaktı haliyle. O zaman annemin yanında Suna, Murat ve iki küçük kardeşim kalacaktı. Oysa ben daha küçükken babamın ağzından Deniz Gezmiş üzerine yakılan türküleri dinlemiştim. Sert köy kavgaları içinde şekillenen bir babaydı. "O da öyleydir işte" annem böyle derdi ara sıra, yakınmazdı annem. Adeta babamı aşmıştı zihninde, kendine olan hâkimiyeti, eve, yaşamımıza olan sorumlulukları derinleşerek artardı. Annem dikkatini bunların üstesinden gelmeye harcardı.

Babam döneminin mücadeleci gençliğinden etkilenmişti. Belirgin özellikleri vardı; dostlarına sadıktı, sözünün eriydi. Haksızlığa boyun eğmez, kellesi de gitse eğriye doğru demezdi. Ayet gibiydi bunlar onun yaşamında. Köye gelen jandarmalarla nasıl çatıştıklarını anlatırlardı, çünkü devlet haksızlık yapıyormuş. Bazen uzun kış gecelerinde bunları dinlerdik. Kulaklarımı bir iyi açar, büyüyünce babam gibi olmaya karar verirdim hemen. Babamların Gerger'de kabul edilmeleri kolay olmamış, gençliklerinde bunun için çok çatışmışlar, en sonunda saygın bir aile olmuşlar. Babam aslında kendi ölçülerine göre dürüstlük abidesi gibidir. Adeta ondan başka bir özellik bu denli işlemez babamda. Evde az kalırdı ama kaldığı zaman evden misafir eksik olmazdı, çok misafirperverdir. Çocuklarına yedirmez misafirine yedirir. Hele eve yabancı bir

misafir geldi mi evde ne var ne yok önüne dökülsün ister, yine de az kalmış gibi mahcup olurdu. Oysa yoksul bir aileydik.

Bizim köye bir öğretmen sürgün edilmişti. Emir hoca diyorlardı adına, Emoş beşinci sınıfa giderken onun öğretmeniydi. Herkes onu dışlıyor, evine çağırmıyordu. Niye olacak, o Elewî idi. Bir de böyle deyip kendi aralarında konuşuyorlardı onun üzerine, Müslüman değilmiş falan diye. Zaten bizim evi öğretmenler çok severdi, davet etmesek de gelirlerdi. Bu adam benim babamla çok iyi dosttu, has bir adamdı, mücadele ettiği için sürgün edilmişti Emir öğretmen, babam böyle söyler, ona çok iyi davranırdı. O süreçlerde evdeydi babam, onu her gece eve çağırırdı, soframızda ona öncelik verirdi. Biz de sever, sohbetlerini dinlerdik Emir öğretmenin.

Biz daha çok küçüktük, tütün ekerdik, çok zahmetli bir iştir. Sonra babam o tütünleri sonbaharın sırtına verir, bize yüz kilometre kadar uzakta olan Malatya'nın köylerine gider köy köy dolaşarak satar, para getirirdi. Bazen kışın ortasında dönerdi. Böyle birkaç arkadaş giderlerdi, haftalarca gelmedikleri olurdu. Bir gün bir bakmışsın kar yağıyor, sisler çökmüş babam çıkagelmiş, hem de şehirden aldıklarıyla. Bir yandan da ailesi için yapamayacağı hiçbir şey yoktu. Annemin abisiyle gençken iyi dostlarmış, beraber çok kavgaya girmişler. İşte o abisine demiş, bacın Besê'yi bana verin. Vermişler tabi.

Babamın annesi Hurê köy kavgalarıyla ünlü bir kadındı. Dokê derdik biz, nine, ebe, babaanne demezdik. Yani ona da aslında anne derdik. Annemizden sonraki annemiz de onlar olurdu ya.

Dokê Hurê anneme karşı çok sertti. Babam da her gittikçe ona benzedi. Tabiatını annesinden almıştı. Dokê Hurê bir erkekten! daha sert ve girişken özelliklere sahipti. Hiç kimseden utanmaz, sözünü sakınmadan söylerdi. Ağzını açtı mı fütursuz konuşurdu. İnandığı neyse oydu. Oysa dokê Aşo hiç öyle değildi. Dokê Aşo da sözünü esirgemezdi ama daha duyarlı, duygu yüklü bir kadındı. Düşünceliydi. Lafları çok derindi. Hatırlarım, bazı sözleri bir vecize gibi dilden dile dolaşırdı. Doyurucuydu. Her kelimeyi, cümleyi adeta özenle örerdi. Her cümlesinin üzerine bir sayfalık açılım yapabilirdi insan. Ben okula gidiyordum dokê Aşo konuştuğu zaman ben hep

içimden geçirirdim tam kompozisyon çıkar bu söylediğinden diye. O da kadın erkek dinlemez, doğrusunu savunurdu. Keskindi. Ama dokê Hurê insanın dünyasını karartır, diken gibi batar, yerin dibine koyardı, karşısındakini hiç düşünmezdi. Oysa dokê Aşo'da derin bir şefkat vardı, karşısındakini sezinlerdi, içliydi. İnsanın içinde bir melek gibi yerini sağlamlaştırırdı. İnsan sırtını Aşo'ya yaslamak isterdi. Durumu izah eder, yanlış yapanın yanlışını yapmamasına zemin hazırlardı. Yanında birisi haksızlığa uğrasın onu yapanın vay haline. Haksızlığa uğrayana kol kanat gererdi. Çok değişik bir kadındı. Hakikatliydi. Dokê Aşo güven ve sevgi kokardı bana. Çocukken yanından hiç ayrılmazdık. Her şeyimizi ona söylerdik, o da bizi dinlerdi. Zaten bizi kanatlarının altına almıştı o. Ama dayımın acısı onu felç etti, ne kolu kaldı ne kanadı, göçüp gitti çok sürmeden.

Hem annemin hem babamın ailesinde baskın karakter anneleriydi. Her ikisi de annelerinin izdüşümüydüler tamamen. Babamın babası biri haksızlık yaptığı zaman mutlaka bir şey getirirmiş onun başına. Bir gün bir köye gitmiş orada kalmış, tanrı misafiri yani. O köyde de biri varmış zalim biriymiş her hal. Artık ne haksızlıksa bilmiyorum ama bir şeyler yapmış. Dedem sırf o adam için gitmiş o köye. O sabah kalkmışlar ki o haksızlık yapan adamın bütün bağları bozulmuş, kimse korkusundan öyle bir şey yapamaz hâlbuki. Demişler yapsa yapsa Miço yapar bunu. Ev sahibi demiş nasıl olur gece bizdeydi hangi vakitte gitti yaptı, öyle şey mi olur. Anlamışlar dedem Miço yapmış, çünkü dedem bir şey yaptığı zaman üç tane taşı üst üstü koyarmış, bilirlermiş ki o iş Miço'nun işidir. Babamın babası tüm Gerger'de nam salmışken annemin babası daha çekingen, iç dünyasına çekilmiş, dünyadan el eteğini çekmiş kendisini ibadete vermişti. Toplumun içindeki hiçbir dedikoduyla, çekişmeyle ilgilenmezdi. Nenelerim laf söyleyen, söz dinleten, itiraz eden birbirinin zıttı iki kadındı. Çırpınan son bir nesil gibiydiler.

Annem, benim annem… Annem Besê kendi annesinin bütün özelliklerini taşır. Onun gibi hisli ve derindir. Yine onun gibi bilgedir. Toplumu, bir bütünen hayatı, insanı, börtü böceği, dağı taşı dinler, gözlemler. Tüm bunları sağlam karakterine yedirir. Sakin bir yapısı vardır. Oysa çalışırken çok pratik, yürürken yel gibi yürürdü.

Böyle bir annem olduğu için hiçbir zaman aç kalmayacağımızı, açıkta kalmayacağımızı düşünürdüm. Uysal, uyumlu bir ruha sahip olmasına rağmen doğru bildiğinden asla şaşmaz, herkesin suyuna gitmezdi. Bedeli ne olursa olsun doğru bildiğini söylemekten geri durmaz benim annem. Ama insanların kırılmaması için elinden geleni yapar, bunun içindir ki fedakâr, yardımsever ve çok hoşgörülüdür. Okyanus gibidir annem, içinde çok fazla ırmak besler ama sütliman bir denize benzer annem. Annem, benim annem. Bir gerilla annesi, şimdi bir şehîd annesi olan annem.

Köy toplumunun her girdisini çıktısını tanımış biridir. Bir sosyolog annem gibi tahliller üretemez diye inanmışlığım vardır benim. İnsan ilişkilerinde çözdüğü şeyler sonucu kendisinde oluşturduğu derin özellikler vardır. İlişkilerinde oldukça sıcak, mütevazı ve içtendir. Gözlemleri çok güçlüdür, o yüzden karşısında gelecek tehlikeyi çabuk kavrar ve aşar. Hatta daha tehlike gelmeden aşar annem. Hisleri gözlemlerinden daha kuvvetlidir. Öyle ki çekeceği her acı öncesi bir rüya görmüşlüğü vardır. O rüyalarını yine kendisi yorumlar mutlaka doğru sonuca gider hep. Rüyalarındaki sembolleri iyi tanır annem. Rüyasındaki sembollerle gerçek yaşam arasında bağlar kurar. Bu onda sık yaşanan bir durumdur. Bazen çok hayret verici bulurum annemi o yüzden. Biz çocukları, "Dakê te dîsa xewn nedît?[43]" diyerek espri yapardık.

O rüya görmüş ve beni bekliyordur belki de. O kesin rüya görmüştür. Oy benim annem, bilgeliğin, mütevazılığın, emeğin kimliği annem.

Xizir seni sınıyor mu anne? Nasıl geçeceksin bu sınavdan. Xweda'nın insanı sınadığına da inanırdı benim annem. Hele hele günün beklenmeyen bir saatinde bir yabancı, bir aç kalmış, yolu uzamış gelmişse hemen buyur ederdi eve. Köy toplumunda böyle olan kadınlara çok değer verilir, iyiliği de hiç unutulmaz. Çünkü gelen tanrının misafiridir. Xizir'ın insanları sınamak için böyle kılıklara girip geldiğini de söylerdi annem. O misafir diye Xizir'ı ağırlardı aynı zamanda.

[43] Anne sen yine rüya görmedin mi?

Şimdi nasıl ağırlayacaksın Xizir'ı? Çağımızın ilişki modeli bunun tam tersidir, çıkarı olmayana kapıyı açmaz, dostunu yarın sırt üstü bırakabilir para için. Paranın Allah olduğu zaman şimdiki zaman. Buna karşı ancak benim annem gibi gelenekten iyi beslenmiş, toplumsal hafızası güçlü insanlar dayanabilir. Ya şimdi Suna'ya nasıl dayanacak bu çağın kadını olmayan, kadim yürekli, melek ruhlu annem?

Bir gün, bir akşamüzeri yaşlı başlı, üstü başı kirli bir yolcu köyümüze uğramıştı. Mahallemizin yol üstünde bulunan akrabalarımızdan birinin evine girmişti, evin sahibi kadın, "Dayı evde erkek yok." derken, evin sahibi erkek de üstüne üstelik hacca gitmiş dönmüştü, karşısında, diğer odanın kapısının arkasında kadına bakıyormuş. O yaşlı amca o evden çıkmış bir yakınında olan bizim eve girmişti. Selam verdi, annem içeri buyur etti. Yemeğini verip çayını önüne koydu, işte benim annem böyleydi. Şu dünyada hiçbir acıyı hak etmeyen kadındı bana sorarsanız. O zaman babam İstanbul'daydı. O gece bizde kaldı yaşlı yolcu. Annem ona biz çocukların yanında, örtmede bir yer yaptı, yorganını döşeğini serdi, o yaşlı amca hepimizin de dikkatini çekmişti, çünkü annem ona tanrı misafiri diyordu. O sabah kalktı bizimle beraber kahvaltısını yaptı, sonra yoluna devam etti. Annem için bir dua etmemiş miydi acaba? Dememiş miydi; "Allah kazalardan belalardan korusun!" diye. Ne çok dua etmiştir anneme.

Komşumuz Emine bir iyece inanmıştı ki o yaşlı adam Xizir idi. Kadınlar bir araya gelmiş oturuyorlardı. Emine herkesin içinde ne yaptıklarını, o yaşlı yolcunun eve nasıl geldiğini hepsini bir bir anlatmaya başladı. Tabi o gece içine bir kurt düşmüş, ya o Xizir idiyse… Bunu böyle anlatırken annem gülmüş, "Emine korkma o Xizir değil, zaman zaman buradan geçip bir yere gidiyor sonra tekrar dönüyor. Hem korkma onu ben iyi ağırladım." demişti. Gerger'e yaşlılık maaşını almaya giden Drejanlı bir yaşlıymış meğerse. Emine: "Oh! Oh be!" demiş, rahatlamıştı. O Xizir değilmiş.

Suna'nın doğduğu gece yine evimize böyle bir misafir gelmişti, evimiz yol üstünde annemiz de Besê olunca biz çocuklar böylesi durumlara alışkındık zaten. O sabah biz çocuklar Suna'yı

beşikte görünce şaşırmıştık. “Anne, bu çocuk ne zaman geldi, kim getirdi?” Annem de tanrı misafiri getirdi, dün akşamki misafir getirdi demişti bize.

Annem hiçbir kadına benzemez gibi gelir bana bazen. Sonra vazgeçerim, bu soyun temsilcileri mutlaka her yerde bir şekilde vardır diye düşünürüm. Kesinlikle insanı dış görünüşüyle, fakirliğiyle, kılığı kıyafetiyle yargılamaz. Birinin işi kendine düşmüşse elinden geleni ardına koymazdı.

Annem mücadele için yeterince acı çektiğimizi söyler, yeter artık oğlum, yapmayın bu işleri derdi. Değmez yavrum bak bu insanlar için değmez derdi. Ama biraz konuşunca hemen yumuşar, hemen bizim gibi düşündüğünü hissederdim. Geçen yazın bir kere, “Suna iyi yaptı yavrum… Gelin olup gidip birinin ağzına bakacağına gitti, herkes için daha hayırlısını yapmaya gitti… Sanki öylesi daha iyi Cemal’im. Ben elli yıl babanızın ağzına baktım da ne oldu? Bazen diyorum ki iyi yaptı Suna’m.”

Annem Kurd basınını pür dikkat izler. Şimdi o da duymuş mudur Kazan vadisini, yoksa daha…

***

Cemal, dayısından yıllar sonra üniversiteyi kazanmıştı. Birçok arkadaşı sonra dağlara gitmiş, kendisi zindana düşmüş, dağa gidenlerin şehadet haberlerini her aldığında zaman durur gibi olmuştu. Biraz daha dolaştı o arkadaşlarının arasında ve yavaş yavaş bütün bedeni, aklı, vicdanı, onuru kanıksadı şehadeti. Suna da onlardan biriydi. Kanıksadı. Sindirmeye başladı yavaş yavaş şehîd olabileceğini. Cemal çok geçmeden tuşlara bastı. Cemal değil bir başkası olmuştu. Kimdi bilmiyordu, kendini tanıyamıyordu.

Aradı, aradı… Kimse açmıyordu. Nerde olabilirlerdi? Tekrar aradı, yine kimse açmadı. Kesin çalışmak için dışarıya çıkmışlardı. Apê Ali’nin evini aradı, teyzesi Xezal açtı telefonu. Lafa nasıl gireceğini bilmezcesine biraz hal hatır sordu Cemal. İyiydi, herkes iyiydi, Allah razı olsundu. Cemal, teyze bizimkiler nerde, niye telefona cevap vermiyorlar diye ardı sıra sordu. Biraz şaşırır gibi oldu Xezal, sonra, ha, örtmeyi yapıyorlardı ya ondan duymamışlardır. Üzerindeki max dedikleri tahta keresteleri artık

eskidikleri için değiştirip toprak damını da beton yapacaklardı. Çalışıyorlardı, sesten duymamışlardı her hal. Teyze dedi Cemal, babam hemen telefonun önüne gelsin, beş dakika içinde yine arayacağım. "Bir şey mi var, ne oldu Cemal?" dediyse de telefon pat diye kapandı.

Telefonu kapatan Cemal düşünüyor, kendini dara çekiyordu. Şimdi duygusallık zamanı değil derken yine de düşünüyordu, en uygun cümleleri nasıl kuracaktı. Tam olarak ne diyecekti babasına. Zaten annesiyle konuşmayacaktı, yine o ilk dalgayı savuşturduktan sonra konuşacaktı. Soğukkanlı olmalıydı ve de seri. Mahmut babaya olanları anlatacak, yapması gerekenleri net bir şekilde söyleyecekti. Emine de yanında durmadan ağlıyor, arada bir hıçkırık sesleri yükseliyor, "Biz şimdi ne yapacağız?" diye çaresizlikle sesli düşünüyordu. Eşi Emine'nin sesini duyan Cemal, "Biz şimdi ne yapacağız?" sorusunu, "Ben şimdi ne yapacağım? Ben ne yapmalıyım?" biçimde çeviriyor, çevirisini tekrar tekrar okuyordu, doğru çevirdiğinden emindi.

Tekrar aradı Apê Ali'yi, Mahmut baba, "Cemal, Cemal!" dedi, sesi titriyordu. Tedirgindi. Cemal adeta babasının gözlerini görüyordu, nasıl baktığını… Kendisini bir an babasının karşısında sandı, ama yok, duygusallığın zamanı değildi. Babanın yüreği titriyor ama gücünü toplamaya çalışıyordu, Cemal aramıştı, ciddi bir şey olmasa… Öyle ya Cemal sık sık aramazdı. Hele bir başka eve beş dakika içinde hiç çağırtmazdı. Muhakkak bir durum vardı. Kime ne olmuştu?

Kısa bir nasılsın, iyisin faslının ardından tane tane olanları, eldeki bilgileri aktardı. Cemal, "Biz de diğer aileler gibi Malatya'ya gidip teşhis etmeye çalışmalıyız, eğer edemezsek kan örneği vermeliyiz. Biz buradan yola çıkacağız sen de oradan yola çık. Suna'nın aralarında olmama ihtimali de var. Haber alınamayan grubun içindedir belki de…" böylesi bir haberi vermek zordu. Şehîd düştüğünü söylemedi, bir ihtimal diyordu, bir umut, bir ışık bırakmıştı sadece. Nefes alabilsin diye bir vesile gerekiyordu, kara haberi tüm acımasızlığı içinde vermek istemedi. Mahmut baba eve döndü, işçilere örtmeyi ne yapıp edip birkaç gün içinde bitirmeleri

gerektiğini söyledi, taziye kurabilirdi. Besê Anaya ise acil bir işinin çıktığını, gidip hemen döneceğini söyledi.

Ardından yine tuşlara bastı Cemal, Murat'ı aradı. Yine aynı Cemal idi. Aynı izahı yaptı. Murat Gerger'deydi. Mahmut babanın Meletî'ye doğru yola çıktığını, kendisinin de köye dönüp anaya durumu bir şekilde anlatması gerektiğini söyledi. Murat köye döndüğünde sessizliğe gömülmüş bir müride dönüşmüştü. Sanki hiç ses işitmemiş, hiçbir gün konuşmamış insanlar gibi her şeye tepkisizdi. Gözleri hep bir yerlere takılıyor, saatlerce öyle kalıyordu. Murat'ın başında bir hal vardı ya, Besê Ana bekledi, sordu bir cevap alamadı. Derken gün akşam oldu. Besê Ana hemen haberlerin önüne gitmek için yeltendi, yanında bacısı Xezal da vardı. Murat bir süre onları oyalamaya çalıştı. Ama bilirdi anası ne olursa olsun haberleri seyrederdi. Kaç gündür haberlerde Kazan vadisi diye bir yerden bahsediyorlardı. Zaten eli yüreğinin üstündeydi. Murat ne yapsa da, Besê Ananın iki eli kanda olsa da haberleri seyrederdi, bazen özgür basında çıkan tartışma programlarının saatlerce başında kalır, tek tek dinlerdi. Hele dağlı çocuklar bir çıkaydı, yüreğiyle dinlerdi onları.

Çok geçmeden Besê Ana da duyacaktı fakat Suna'yı gidip getirme kararlılığı boydan boya Cemal'i daha bir ayakta tutuyordu. Gerger'e(Aldûş), gelecekti Suna. Madem dağdan gelmişti, hoş gelmişti Suna, madem dağdan dönmüştü…

Çiyayê Bêzar yaran kabuk bağlamış mı? Tutmamıştı yarasını, tanırdı Cemal. O zaman ne çok kızmıştı "büyüklere" ne de çok sorgulamış, suçlamıştı: "EHMED DAYIMIN CENAZESİNİ NİYE GETİRMEDİNİZ? HANİ DAYIM?"

Şimdi sorumluluk, söz sahibi olan kendi kuşağıydı. "Büyükler" çok da büyük çıkmamıştı. Oldu bir kere, unutun gitsin demişlerdi. Bir gençti, yanlışlık yapmış bedelini de ödemişti, yapacak bir şey yoktu. Hükümetle, partisiyle yüz göz olmanın zamanı mıydı? Zaman o zaman değildi, şimdi Bêzar'ın rövanşını oynama ve alma zamanıydı. Özgürlük mücadelesiyle büyümüş bir kuşak vardı, Seyîd Ehmed'in büyüttüğü çocuklardı onlar.

EMOŞ

Oturma odasında bir melodi çalıp duruyordu. Bu melodi telefonundu. Emoş'un telefonu evi çınlatıp duruyordu. Ne sabırsızdı arayan. Telefon kendi halinde melodisini mırıldanıp bir süre sonra yine kapanıyordu. Sessizdi ev ve birazdan Emoş ile Umud'un sesi dolduracaktı evi. Telefon günün telaşından uzak bir şekilde kanepenin üstünde duruyordu öylece.

Emoş o gün pazara alışveriş yapmaya gitmişti. Pazar yerinde sık sık telefonlar çalındığı için de yanına dört yaşında olan oğlu Umud'u da alarak çıkmıştı. O gün dışarı çıkarken nasıl olsa hemen gelirim diye düşündü Emoş.

Sakin bir pazardı Emoş için, her zamanki, rutin bir pazar. Elinde eşyalarla içeri girdi, gözü telefona ilişti. Bir bakayım kimse aramış mı diye düşündü, birden kendini kötü hissetti. Cemal aramış, hem de üst üste, oysa Cemal kolay kolay aramaz…

Elinde tuttuğu telefona iyice baktı. Doğruydu, Cemal defalarca üst üste aramıştı. Ne yapacağını bilmez halde biraz öyle kaldı.

En son Suna ile de bir alışverişte ayrılmıştı ve bir daha Suna'yı görmemişti. Yine elinde bir sürü poşetle eve girmişti o son gün. O son bakışları gözünün önündeydi, dönüp dönüp bakmıştı Suna. Ve hiç anlamamıştı kendisiyle vedalaştığını. Suna'nın duygusallığına vermişti o günkü o yüzündeki, gözlerindeki yoğunluğu. Sonraları ise uzun bir dönem her alışverişe çıktığında ve tekrar eve döndüğünde o günü yaşamış, hayıflanmıştı. Nasıl olmuştu da hiçbir şey anlamamış, hissetmemişti. Nerden aklına gelecekti ki?

***

Bahardı o zaman, iki yıllık evliydim ve iki yıldır köye gitmemiştim, Umud o zaman iki yaşlarındaydı. Köye gidecektim, hazırlık yapıyordum.

O gece yanımda kaldı. Ara sıra gelir yanımda kalırdı. O gün de beni aramış, " Emoş sen köye gitmeden önce bir gece senin yanında kalacağım." demişti. Çalıştığı için çok vakti olmazdı zaten. O gece geldi işte, ben de o hafta içinde köye gidecektim. Suna da benden yirmi gün sonra gelecekti köye. O gece beraberdik ama doğru düzgün sohbet edemedik. Suna sohbet etmeyi severdi, konuşurken gözleri ışıldar, yüzü anneminki gibi güleç olurdu, ağır ağır söylerdi söyleyeceğini, rastgele konuşmazdı hiç. Kelimeler ağzından bir ipe dizilmiş inciler gibi çıkardı. Dinlemek, duymak isterdin Suna'yı. O gece oğlum Umud hastaydı. Sürekli oğlumla uğraşıyordum, yine de biraz oturduk, çay demledim ona, beraber içtik. O zaman gerillaya katılan amcaoğullarımdan bahsetmek istedi, öyle biraz konuştuk. Tabi ben hiç anlamadım. O dağa gittikten sonra anladım, neden Seyîd Ehmed'ten, Keko'dan, Hüsamettin'den, Memed'ten konuşmak istediğini. Tam sohbete girmedik işte ama o konuyu açtı. Sonra nasıl oldu bilmiyorum kapattı. Bana dedi, "Sen niye gitmedin Emoş, sen niye bir gerilla olmadın?" Ben de, "Bilmiyorum, kısmet olmadı işte." dedim. Sonra, "Neden sordun ki?" dedim birden. O da, "Hiç! Sana çok yakışırdı, sen bizim mahallemizin Newroz ateşini yakardın ya hep." gibisinden bir şeyler söyledi. Dedim ya, Umud hastaydı, daha çok oğlumla uğraştım. Ben öyle günübirlik bir konuşma sandım işte, tekrar oğlum Umud'un yanına gittim.

Sonra çok düşündüm neden benim için öyle düşünmüştü acaba, neden gerilla olmadığıma hayıflanmıştı, neydi bana yakıştırdığı?

Tabi ya hatırlıyordum, bir keresinde ablam Aysel ile beraber ekmek yapıyorduk, o ekmeği açıyor ben de sacın üzerinde çeviriyordum. Müzik çalıyordu bir yandan da. Bizim eskiden evimizde bir teybimiz vardı, Cemal ile Barış bir sürü kaset getirirdi, sürekli onları dinlerdik. Hiç susmazdı teybimiz. Hep devrim

parçaları çalardı teybimiz. Ailece severdik dinlemeyi, çamaşır bulaşık yıkarken, yemek hazırlarken, ekmek yaparken hep açık olurdu teybimiz. İşte o gün hem ekmek yapıyor hem de kaset dinliyorduk. Halen aklımdadır, "Şitla Azadî" şarkısı çalıyor, biz de sesli eşlik ediyorduk. Ne olmuştuysa ablam beni kızdırmıştı, hiç hatırlamıyorum niye kızdırmıştı beni, ama benim öyle yanlarım vardı, kızdığım zaman mutlaka kızgınlığımı yansıtırdım, rest çekerdim, hiç kimseyi takmazdım. Ama annem beni hemen sakinleştirirdi, o başka bir kadındı. O hep kol kanat gerer, ikna eder, güç verirdi. Başka yapabileceği bir şey de var mıydı ki? Neyse sinirlendim işte, ekmeği de çevirmek istemedim, kalktım, yine babama kızmaya başladım, niye bizi burada bırakıyor, gidiyor diyordum. Biz hiç kimsenin umurunda değiliz, "Neden yaşıyoruz ki?" diyordum. Hatırlıyorum bunları. O gün nasıl olduysa Ehmed dayımın çantası aklıma geldi birden. Dayım için bir tane çanta getirmişlerdi, küçük diye kendisiyle götürmemişti, biliyordum. Görmüştüm. Camdan dayımı gördüğüm zaman. Ben de gittim, o çantayı gizledikleri yerden bulup çıkarıp getirdim. Onların gözünün önünde yaptıkları ekmeklerden poşete koymaya başladım. Bardak, çay, şeker koydum, çantayı sırtıma verdim, "Ben gidiyorum dağa." dedim. Annem bana döndü, "Kızım nereye?" dedi, "Dağa gideceğim, dağa." dedim. Annem öyle bana bakıyordu her zamanki emek ve sevgi kokan yüzüyle. "Gideceğim dağa, ilk önce size saldıracağım, liçomlara saldıracağım." dedim. Babamın babası bir şey yaptığında kendisinin yaptığını bilsinler diye üç tane taş üst üste koyarmış ya, işte ona "liçom" denir, dedeme de Liçomê Miço derlerdi. Anı sanı olan biriydi. Çanta sırtımda habire diyorum, "Liçomlara hücum!" Nasıl olduysa bütün mahalle meseleyi duydu. Kim beni görse, "Liçomlara hücum!" diyordu. On bir yaşlarımda falandım o zaman. Ama boyum uzundu benim, hep yaşımdan büyük sanırlardı beni, bir de boyumdan büyük işler yapardım hep. Başka kim yapacaktı? Annemle biz tektik çünkü. Ben hep dışarıda olurdum. Kız çocuklarının yapmadığı işleri rahatlıkla yapardım. Uçurtma uçururdum mesela. Kimse benim gibi güzel uçuramazdı, çünkü çok seviyordum. Yaşım bir iki yaş daha büyünce bana

kızıyorlardı büyümüşsün, sen artık büyük kız olmuşsun yine uçurtma uçuruyorsun diye. Annem de kızdı bir kere, çünkü anneme de derlerdi, "Senin kızın büyümüş halen uçurtma uçuruyor." Annem, "Yapma kızım, ayıptır, sen artık büyüdün." demişti ki bir gün, ben, "Uçuracağım, uçuracağım Hür kadar olsam da uçurtacağım." dedim. Hür, yetmiş yaşlarında, çok uzun boylu bir kadındı. Bu sefer de beni görenler, "Sen Hür kadar olsan bile uçurtma uçuracağın." demeye başladı. Bu uçurtma meselesi mahalleyi de aşmış bütün köye dağılmıştı. Annem bizi Kuran öğrenmemiz için camiye gönderiyordu. Hoca beni görünce, "O uçurtma uçuran, Mahmut'un kızı sen misin?" demişti. "He, ne olmuş yani." demiştim ben de.

Suna niye öyle sormuştu acaba? Dağı çok severdim, hep dışarılardaydım ondan her hal. Ben sürekli dağda olmak isterdim köydeyken. Bana böyle başka bir heyecan, huzur verirdi. Dağlara gittiğimiz zaman o kadar mutlu olurduk ki anlatılmaz bir şey. Dağlara çıkmak da zordu, Toros dağları yani. Böyle uçurumlu yerlere çıkar, bağıra çağıra türkü söylerdik, en riskli bayır yerlerden ot toplardık. Abim Barış da köye geldiğinde bizimle beraber gelirdi bazen. Ama o bizimle beraber pancar toplamazdı, gezerdi. Bazen de elinde tüfeği olurdu.

Zaten Barış köye geldiğinde annem derdi, "Lawiko, sana ne yemek yapayım?" Barış öyle her yemeği yemezdi, seçerdi. "Sana pancar yapayım, bir güzel elimle yaptığım yağda da kızartayım." derdi. Annem çok güzel yemek yapardı. Sofrayı serip Barış'ın önüne koyduğunda da, "Ye oğlum, ye! Dağın kokusu geliyor." derdi. Nasıl ki bir anne için çocuklarının kokusu varsa ve onu unutmazsa dağın da bir kokusu vardı anneme göre.

Suna da öyleydi. Dağa gitmeyi, ot toplamayı, çiçeklerle ilgilenmeyi, hayvanlarla uğraşmayı çok severdi. Bir de Newroz ateşini yakardım ya hep ben, belki de ondan.

Bizim köyde Newroz ateşini ilk önce benimle Xezal teyzemin kızı Zalê beraber yakmıştık. Yani ben köyde olduğum sürece hep o ateşi yakardım. Ondan sonra sürekli o ateş yandı, her Newroz gecesi. Biz o zaman çocuktuk, televizyondan falan seyrediyorduk, geceleri ateş yakıp üzerinden atlandığını biliyorduk.

O gece 20 Mart gecesiydi. Biz nerdeyse bir ay öncesinde hazırlıklar yapmıştık. O zamanlar lastik falan yoktu, biz de düşündük ne yapacağız, tabi çözüm bulduk. Bizim köyde eskiyen, artık kullanılmayan ayakkabıları dere kenarlarına atarlardı, nasıl olsa çürüyüp toprağa karışıyor diye. Bir sürü ayakkabı topladık kendimize bir ay öncesinden, çalı çırpı biriktirdik, biraz da odun hazırladık gizliden. Ben biliyorum hiç köyde öyle bir şey olmamış ya, izin vermezler bize. Zaten bizim ev gözetlenirdi. Ehmed dayım sonrasında da öyleydi. Tabi benim adım Emoş, bir şeyi yapacağım dersem yapardım, karakterim öyleydi. Bir kere karar verdim mi uygulardım ben. Newroz gelmiş ama annemlerin de gözü üzerimizde. Bir de biliyor ben Emoş'um yani. Neyse Newroz gecesi geldi o gün öyle bir yağmur yağıyor öyle bir yağmur yağıyor ki anlatamam, böyle bardaktan boşanırcasına. Zalê'ye dedim sen eve gideceksin teyzeme diyeceksin ki ben Besê teyzemlere kurabiye yapmaya gidiyorum. Ben de anneme diyeceğim ki Xezal teyzemlere kurabiye yapmaya gidiyorum. Tövbe ki kurabiye malzemesi var ha! Köylerde öyle tatlı falan yapılmazdı, malzemeler yoktu. Bizimkiler bir şey demedi. O gece teyzemin eşi Apê Ali ile babam da bizim evdeydi. Med TV'yi seyrediyorlardı. Apê Ali bizim babamız gibidir, babamız yokken o hep bize sahip çıkardı, tarlada, buğdayı patosa verirken… Biz çuvalları eşeğin üstüne yükleyemezdik, küçüktük, o gelir bize yükler, biz de götürürdük. Ben ha babamı görmüşüm ha Apê Ali'yi, öyle severim halen de. Çocuklarıyla da kardeş gibiyizdir. Apê Ali'nin eviyle bizim ev karşılıklı birbirine bakar.

Ablam Aysel'e bize yardım ette bari ateşi yakalım diyorum, yok diyor. O zaman yardım etmiyorsun madem sakın bizi de ele verme dedim. Tamam, dedi. Bir de biz o günlerde dereden bir tane tekerlek lastik bulmuştuk, keyfimiz yerine gelmişti, onu da götürüp bizim evde böyle eski eşyaları koyduğumuz bir yer vardı oraya saklamıştık. Ablama da dedik kimseye söyleme, o da söylemem dedi.

Ama o gün öyle yağmur yağıyor, öyle yağmur yağıyor, nasıl ateş yakacağız. Hava kararadı. Ama zifiri karanlık oldu. Kafaya koymuşum ya, yapacağım. Bir de o kadar hazırlık yapmışım. Bizim

evle Apê Ali'nin evinin arasında bir tepelik yere topladığımız ayakkabıları, çalı çırpıları, odunları taşıdık. Ama tekerleği sakladığımız yerden çıkartamıyorum. Küçücük bir oda gibi bir yer ama oraya yılanlar çok gelirdi, Zalê de korkuyordu o yüzden, benim de tek başıma gücüm yetmiyor. Baktım olmayacak gidip Aysel'e söyledim, geldi bize yardım etti. Lastiği de ateş yakacağımız yere sürükleyerek götürdük. Nasıl yakacağız bütün mesele bu? Ne yapacağız? Zalêlerin evinde de o gün banyo için su ısıtmışlar, yani çok odun yakmışlar, közlerini gidip almaya karar verdik. Elimize tenekeler aldık, gittik közleri doldurduk biz daha evin arkasına ulaşmadan yağmur söndürdü. Geri döndük tekrar almak için, Apê Ali dışarı çıktı. Kendimizi saklamak için duvarın kenarına attık ama üstümüz başımız çamur içinde kaldı. Apê Ali eve girmeyene kadar yerden de kalkamıyoruz. Bizi mutlaka görür, cin gibidir, babam da öyledir, bir ses duysalar hemen bakarlar, köy yeridir ya, bir bakarlar ne oluyor ne bitiyor etrafta. Nasıl eve girdi biz tekrar köz doldurduk getirdik, bu sefer yağmur değmesin diye üstünü kapattık. Bu sefer de annem çıktı, örtmedeydi, bizi rahatlıkla görebilirdi, aramızda bir tane sokak lambası vardı. Ateş yakacağımız tepeye gitmemiz için sokak lambasının yanında geçmemiz gerekiyor. Mecbur bekledik, yine ateşimiz söndü. Annem öyle çıkar oturur bazen örtmeye. Annem de içeri girince benle Zalê köz almak için yerimizden hemen fırladık, geri döndük. Bu sefer de teyzem dışarı çıktı. Bizi o halde görünce şok oldu, ne arıyorsunuz dedi, hemen kurabiye için malzeme almaya geldiğimizi söyledik. Bu üstünüz başınız ne böyle, çamur içindesiniz dedi, düştük dedik hemen. Teyzem sobayı yakmak için odun almaya çıkmıştı, sobaya odunları koyar koymaz kenarında mayıştı, uyuklamaya başladı. Biz gittik yine tenekelerimizi közle doldurduk. Getirebildiklerimizi üfledik püfledik olmuyor, yağmur yağmıyor adeta üstümüze birileri kovalarla su boşaltıyor. Bir kez daha gittik doldurduk, hızlı hızlı tepeye koşuşturuyoruz ki bu sefer de araba sesi gelmesin mi? Yine saklandık, böyle pusuya yattık kendimizce. Baktık közler yine sönmüş. Ne yapacağız? Aklıma mazot geldi. En iyisi biz onu getirelim diye düşündük. Mazotta o zaman öyle kıymetli, annem elektrikler gittiği zaman onu kullanıyor,

gaz lambaları vardı o zamanlar. Mazotla ateş yakıldığını da görmüştüm. Böyle yaş odunların bile üzerine döküyorlardı çıra niyetine kullanıyorlardı. Kıymetli falan ama başka çare yok, gittik mazotu bulduk, bir kaba koyup getirdik, biraz da evden kuru çalı aldık tepelik yere çıktık. Kuru çalıyı en alta, üstüne birkaç ayakkabı üstüne de mazotu döküp kibriti bir çaktık, alev aldı birden, nerden bilelim o kadar etkiliymiş, sonuçta kaşlarımız ve kirpiklerimiz de yandı. Ütülmüş tavuk gibi oldu yüzümüz. Sonradan çok komik bir olayı daha duyduk, meğerse bizim köyden bir kadın o sırada tuvalete gitmiş, hani köy yerlerinde de tuvaletler evin dışında oluyor ya, biz ateşi yakınca birden gürleşti ya o sırada perperişan koşmuş içeri girmiş, apar topar eşine ne dese iyidir, "Cinler ateş yaktı, cinler!" Kadıncağız nerden bilsin Newroz nedir, cin yakmış sanmış. Fatma'nın bu olayı mahallede espri konusu olmuş, biz de cin olmuştuk sayesinde.

Bu arada Zalê ile birlikte ateşin üzerinden atlıyoruz, ellerimizle zafer işareti yapıyoruz. Ateş yandıkça körüklemeye çalışıyoruz. Bir marşımız vardı onu da söylemeye başladık: "Kürt halkı uyanmış özgürlüğünü alacak/Kürdistan faşizme mezar olacak/…Kızlı erkekli gençler, ellerinde keleşler… İsyan ateşi yanar Kürdistan dağlarında… Kürdistan dağlarında Mehmetçik neye yarar…" Ellerimizi çırpa çırpa, bağıra bağıra marşımızı da söyledik. Biz böyle şarkıları düğünlerde mutlaka söylerdik. Mesela bir şarkımız vardı:

"Halkımızın gelini/Kınalamış elini/Haydi halay çekelim/Zılgıtlar sarsın bizi…" "Şitla azadî her bijî" her zaman söylerdik bunları.

Newroz Bayramı'nı böyle kutladık Zalê ile beraber. Sonra da koşa koşa bizim eve girdik. Annem bizi gördü içeri girer girmez, tabi hemen anladı, "Siz nerden geliyorsunuz, ne olmuş size böyle?" dedi. Biz de, "Hiiiç! Kurabiye yapıyorduk." dedik de inanmadı tabi. Çamur içindeyiz, her tarafımız duman, is kokuyoruz. O sırada Aysel ablam pencerenin perdesini çekti, "Gel anne, gel! Onların kurabiyesini sana göstereyim, bak kurabiye orda." diyerek yanan

ateşi gösterdi. Annem, "Wışş, wışşşş! Çima va kir![44]" dedi. Üstüne de ekledi, zaten herkesin gözü üzerimizde niye böyle yaptınız diye. Aysel bununla sınırlı kalsa iyidir, babamla Ali amcayı da çağırdı, "Bakın, Emoşla Zalê ne yapmış?" diye. Onlar da baktı, televizyonda baktıklarının aynısıydı işte, karşılarındaydı ne güzel. Tabi Ali amca çok kızdı, "Biz size yapmayın, yasaktır demedik mi?" diye. O yıldan sonra çocuklar böyle toplanıyor o tepede hep ateş yakıyorduk. Bir kere askerler bile gelmişti, nasıl askerleri gördük, hepimiz evlere kaçtık. Şimdilerde ise Ali amcamla babam yakıyor o ateşi, yakıp öyle seyrediyorlarmış.

Biz çocuklar o ateşin başına toplanıyor, bağırıp çağırıyorduk. Bir tek o mu? 1999 yılında da hani 15 Şubat ile bütün Kurdler ayağa kalkmıştı ya, biz de o dönem yola çıktık köprüye kadar yürüyüşler yaptık, hiç unutmuyorum Xaco ile Suna yan yanaydı, ellerini kaldırmış bağırıyorlardı. Bunlar da bizim eylemlerimizdi işte. Tabi benim bir dayım o zaman belediyedeydi, oğlu beni arardı, "Seni uyarıyorum, bir daha öyle şeyler yapmayacaksınız, sen yapmazsan diğerleri yapmaz, sen elebaşısın." derdi. "Valla kusura kalma istersen buyur gel, gebertebiliyorsan gebert, ama o ateş yanacak." derdim. Onların devletle araları iyiydi, iyi olması neydi, çıkardı işte, para kazanıyorlardı hepsi o. Menfaat, çıkar, para, koltuk. Tabi biz takmazdık. Seçimler olduğunda da biz HADEP'in bayrağını evimizin önüne astık diye aynı tehditleri yapmıştı Gerger'deki amcam. CHP'liydi amcam, hem biz onlarınkine karışıyor muyduk ki onlar bizimkine karışıyordu. Bazen babamla Ali amcama diyorum ne güzel biz o ateşi yakana kadar ne kadar süründük, sizse şimdi gitmiş güzel güzel yakıyorsunuz öyle. Tabi onlar çocuklarını seyrediyor o ateşte. Sahipleniyorlar işte, nihayetinde ateş sönmüyor.

O gece çok sohbet edemeyeceğimizi anlayan ve her zaman duyarlı olmasını bilen Suna, "Emoş ben çoooook yorgunum, Umud da hasta, ben yatayım." dedi. Çok geçmeden uyudu o gece.

Yatağını hazırlarken de biraz sohbet etmiştik öyle şuradan buradan. Hoş sohbetti Suna ama okumayı, kendince düşünceler

[44] Niye böyle yaptınız?

üretmeyi her şeyden çok severdi. Biz küçükken Barış ile Cemal kitap okuduğu için biz de özenir okurduk. Bir keresinde ben metro ile alışverişe giderken, baktım otuz yaşlarının üstünde bir tane kadın elinde "Simyacı" kitabını okuyordu. Öyle baktım güldüm, şuna bak ya ben bu kitabı çocukken ineklerin önünde okudum, vay be kadın şimdi okuyor dedim kendi kendime. Düşünsenize ben o yokluk içinde okumuşum o kim bilir ne kadar imkânı varken şimdi okuyor. Tuhaf geldi bana. Ya da biz mi tuhaftık. Biz çocukken inekleri otlatmaya giderdik, kızlı erkekli, bazen on-on beş çocuk olurduk. Oyun oynardık, ama elimizde kitap olurdu birçoğu zaman. Aslında okuduğumuz şeyler yaşımıza göre değildi, ama biz yine bir şeyler anlardık, aklımızda bir şeyler kalırdı. Suna içimizde bu konuda çok daha ilgili olandı. Okul okuyamadığı için çok üzülürdü. Ortaokul yoktu, Gerger'e gitmesi gerekiyordu. O imkânımız da yoktu. Sonraları servis arabası oldu da Gülsüm ile Xaco öyle okuyabildi. Köyde ilkokulu okuduk ama adı okuldu, bazen bir yıl boyunca öğretmen olmaz. Bazen derenin suyu yükselir bir ay boyunca okula gidemezdik, çoğu zaman annelerimiz bizi sırtlar karşı tarafa geçirirdi, sonra köprü yaptılar tabi. Bir öğretmenimiz de vardı sınıfta habire dantel işlerdi. Bir öğretmenimiz de vardı sürekli cevizlerden bahsederdi, bizim de cevizimiz çoktu, yani yemekten bahsederdi. Ben bazen derdim acaba aklı başka bir şeye çalışmıyor mu? Doğru düzgün bir şey öğretmiyorlardı. Dört kişi bir sırada otururduk, defterlerimizi açamazdık. Beş sınıf iç içe karmaydık, öğretmen önce birinci sınıflarınkini verir, diğerleri bekler öyle sırayla giderdi. Bir çarpım tablosunu bile öğrenemeden okulu bitiriyorduk. Öyle karman çorman oluyordu. Yine bizim dönemimizde biraz daha iyiydi, Cemal ile Aysel'in okuduğu dönemlerde daha kötüydü.

Bir öğretmen vardı çok çok kötüydü, Kurdî konuştuğumuz zaman dövüyordu, adı da Mehmet Çetin idi. Herkes ona devletin ajanıdır derdi. Bir keresinde Aysel ablam anlatmıştı Çat mezrasında bir teyzemin oğlu vardı, okumak için dokê Aşo'nun evinde kalıyordu. Tek kelime Türkçe duymamıştı ilkokula başladığında. O öğretmen adını soruyor, bilmediği için bir şey diyemiyor, geliyor bir tane vuruyor, öyle ki duvara çarpsa daha iyiymiş. Bu arada artık

Türkçe öğrenmiş olanlar ona Kurdî tercüme ediyorlar, ne diyor ne desin diye yardım etmeye çalışıyorlar, tabi onları da dövüyor. Deli oluyormuş Kurdî konuşma duyduğunda, yani anlayacağınız her gün deli oluyormuş. O yüzden de sürekli öğrencileri döverdi. Bir kere de Aysel'i teneffüste Kurdî konuşurken fark etmiş, ayağındaki topu kaldırdığı gibi indirmişti Aysel'in yüzüne. Eve gelmişti yüzü yüz olmaktan çıkmıştı. Oho o kadarla kalsa iyidir, bir de ne yapardı, bütün öğrencileri sıraya koyar "Nu mutlu Türk'üm diyene" diye bağırta bağırta bütün köyü dolaştırırdı. Bir keresinde de Cemal ile amcamın oğlu, "Ne mutlu Kürd'üm diyene" diye bağırmıştı, tabi kıyamet kopmuştu.

Suna'nın bir öğretmeni vardı, Suna'yı çok severdi. Bir gün Suna'ya okulda bir şarkı söyle demişti öyle herkesin içinde, Suna da "Yakamoz" şarkısını söylemişti. Çok sevinmişti hiç unutmam. Suna çok düzenli, özenerek okurdu kitapları. Öğrenmekten zevk alırdı. Okulda öğrendiklerini hayatına taşırdı. Suna üçüncü sınıfa giderken bir tane kırmızı bir fistanı vardı, önünü önlük gibi toplamış, içine incirleri doldurmuş, "Çocuklar gelin size incir vereceğim, gelin!" Ortada çocuk falan yok ha öyle kendi kendine oynuyor, birileriyle konuşuyor. Cemal de bir süre öyle onu seyretmiş, sonra, "Geliyorum Suna, geliyorum." deyince Suna birden irkilmiş, kendine gelmişti.

Bizim evde yokluk hissedilir, gözle görülür bir şeydi ama kitap yokluğu hiç olmazdı. Mesela bir keresinde dokê Aşo bize muz vermişti, ilk defa ismini duyuyordum, önce nasıl yeneceğini anlamadık, yedik sonra ama tadını hiçbirimiz beğenmedik attık o yüzden. Pirinç hiç yoktu, dokê Aşo biz onun ineklerini de otlatmaya götürüyoruz diye, dayımın ona Gerger'den gönderdiği pirinçten bize de verirdi. Bir de ona ekmek gönderirdi, portakal gönderirdi dayım. Bize de verirdi ona gelen her şeyden. Severdi bizi. Biz de onu.

Yokluk vardı o zaman, dedim ya pirinç çok lüks bir yemekti, bizim soframızda ektiğimiz buğdayla ilgili her yemek olurdu. Buğdayı ekmek, biçmek hepsi de çok zahmetli şeylerdi.

Biz küçükken evcilik oynar, taşlardan evler örer üstünü de kapatırdık, çamurdan telefon, teyp yapardık. Yine böyle evcilik oyununa dalmıştım ki annem seslendi, git çeşmeden su getir dedi,

ben de hemen koştum gittim, suyu dolduruyordum ki hemen yukarısında olan araba yolundan bir araba durdu. İçinden kravatlı bir adam çıktı, bana doğru yaklaştı, "A, sen ne şirin şeysin böyle." diye beni biraz sevdi. Sonra bana portakallar verdi, "Bunları çeşmeden yıkar mısın?" dedi, ben de hemen koştum, yıkayıp getirdim, o da bana iki tane portakal uzattı, tabi ben almadım, kravatlı adam hem beni çok sevdi hem de ısrar etti, aldım sonunda. Babamın adını sordu, Mahmut Özdemir dedim, "Mehmet Özdemir senin neyin olur?" dedi, "amcam" dedim. Ben öyle deyince beni kucağına aldı, öptü. Mehmet Özdemir amcam Gerger'de çok sevilen, sayılan biriydi. Nerde bir kavga, küskünlük olsa gider aralarını yapar, böyle herkesin saydığı biriydi, hatta öldüğünde herkes ağlamıştı ardından. Kravatlı adam bana "Babana selam söyle" dedi. Ben de dedim, "Söylerim ama diyeyim kim söyledi?" Şaşırdı, "Aferin sana, çok zekisin, bunu ben de hiç düşünmedim." diyerek güldü. "Halil Toplamoğlu de." dedi. Meğerse bir doktormuş. Ben eve suyu bırakıp portakalları seve seve evcilik oynadığımız yere götürdüm. O portakalları böldük, ama kıyamıyoruz ki yiyelim, o kadar değişik ve güzeller ki…

Biz evcilik oynardık Suna benim akranlarımdan daha küçüktü tabi. Onlar da bizden öğrenirlerdi, biz ne yapıyoruz bakarlardı. Suna duygusal bir çocuktu. Annemin yanından pek ayrılmazdı acaba ondan mıydı bilmiyorum. Ne yaşadığını, nasıl direndiğini, kendisini nasıl bize adadığını, adeta kendini unuttuğunu görüyordu sanki. O hisler ona geçiyordu bence. Hassastı insanlara karşı. Bu öyle kompleksli biri anlamında bir hassaslık değildi, duygu yüklüydü. Başkaları için, başkalarının kendisi için dert etmediği şeyler Suna'nın duygu dünyasını daha değişik etkiler, üzüldüğü olurdu. Ben öyle zamanlarda hep Suna'ya hayret ederdim. Sen ne biçim kızsın ya, sana ne el âlemden, niye bu kadar kendine dert ediniyorsun ki, derdim.

Bir düğün olduğunda ben kendimi süslerdim, çok severdim saçıma böyle şekiller vermeyi falan. Suna hiç süslenmez, düğünlerde halayları, o coşkuyu severdi en çok. Bizim köyde bir kızın düğünüydü, ben de dedim ki, işte evleniyor, artık onun da bir evi

olacak falan böyle daha konuşuyordum, “Of! Emoş, sanki evlenince ne oluyor. Ne değişiyor, hayatları daha farklı mı oluyor? İşte görüyoruz.” diyerek sözümü kesti. Ben de, “Sen niye öyle düşünüyorsun Suna? Eninde sonunda sen de evleneceksin, değil mi? Herkes bir şekilde biriyle evleniyor işte. Herkesin kendi hayatı oluyor eninde sonunda.” Hepimizde böyle düğün hevesi var, süslenmiş püslenmiş gideceğiz, Suna, “Ufff! Emoş ya ben sıkılıyorum öyle şeylerden. Bana boş geliyor, boş!” sonra yüzünü ekşitti, kaşlarını çattı öyle, “Süslenip gidiyoruz, ne için, biri bizi beğensin de evlenelim, ya evlenince ne oluyor, ne?” Suna’nın sesi gitgide hem duygusallaştı, biraz da sertleşti, aslında biraz da çaresizlik vardı sesinin tonunda, “Sanki çok güzel hayatları mı oluyor. Kadın orada sürünüyor, adam onu bırakıp çalışmaya gidiyor, bütün yük yine kadının sırtına kalıyor, eziliyor, çocuğa o bakıyor, yani ne gerek var.” Suna böyle söylüyordu ama benim yüreğim böyle buz gibi oldu, şaştım kaldım. Gerçekten ne söyleyip ikna edebilirdim sizce Suna’yı. O mutluluğu, daha yüce şeyleri arıyordu. O gün acaba Suna böyle düşünürse hiç mutlu olabilir mi diye düşündüm. Çok üzüldüm, bu nasıl mutlu olacak diye aklımdan defalarca geçirdim. Tamam, biz de Suna gibiydik, birileri bizi beğensin diye gitmiyorduk ama düğünler bir eğlenceydi, kendimizi daha değişik hissedebildiğimiz, günlük yaşamın dışına çıktığımız birkaç gündü nihayetinde. Kadının kendini süslemesinin altında ne tür duygular var halen düşünürüm. Ben halen Suna’nın o zaman anladığı şeyi anlamaya çalışırım.

Suna gittikten sonra çok düşündüm, haksız mıydı? “Ben önemli bir şeyler yapabilmek istiyorum anlıyor musun beni?” derdi. Anladığımı sanırdım, Suna’dır işte derdim. Çünkü çok okur, hep yeni bir şeyler arardı, azla yetinmezdi. “İnsan öldükten sonra arkasından bir şeyler bırakabilmelidir.” derdi. Ne kadar derin bir söz değil mi? Peki Suna böyle konuşurken derinliğini kavradım mı? Halen kavramaya çalışıyorum. “Ben böyle bir hayatı istemiyorum, bu hayat bize haksızlık, biz düzgün bir hayat yaşamıyoruz Emoş. Köydeki kadınlar bir sürü şey yaşıyorlar sonra ölüp gidiyorlar, peki arkalarında ne kalıyor. Çocukları, torunları falan diyeceksin. Peki

çocukları, torunları onları ne kadar tanıyor, anlıyor, hissediyor? İnsanlar ölüp gidiyor, kadınlar da öyle. Benim bir şey yapmam gerekiyor, ben böyle olmak istemiyorum. Evleniyorsun niye işte benim bir kocam var diyebilmek için. Koca ne bir hak veriyor ne hukukunu tanıyor, eziyor da eziyor. Bir direğe bağlanır gibi bir kocaya bağlanıyorsun, artık şansına, kaderine ne çıkarsa. Allah vere de iyi biri ola, bunun için dua ediyorlar. Daha paralı birini, ne bileyim İstanbullarda çalışan birini bulmaya çalışıyor ya da bekliyorlar, neden, çünkü iyi bir koca iyi bir yaşam demek. Her gün çalışsan bile bir şey yok, hani çalıştı, yoruldu, didindi, oysa koca ile karı ortak değiller anlıyor musun? Erkek sinirlendiğinde çocuklarını alıp gidebilir, kadın hiçbir şey yapamaz. Seni kapıya bile koyabilir erkek. Tüm bunlar olmasın diye bu kadınlar her gün neler yapıyor, neleri sineye çekiyor görmüyor musun Emoş. Bu ne biçim şeydir?" Acaba tüm bunlar için mi çok okumak istiyordu, aklıma gelir bazen. Sürekli bir şeyler yapmak istedi, sürekli. O yüzden sıkıldığı, hatta bazen boğulduğu olurdu.

Ben yeni evliydim, o da dükkânda çalışıyordu. Bir ara eşimle tartışmıştım o yüzden Cemal'in yanına gittim, biraz konuşmak istiyordum. Suna gençtir diye yansıtmamaya çalışıyordum. Bir de bizim Suna çok duygusaldır, benim yerime bana ağlar yani. Biliyorum o huyunu.

Paylaşamıyordum, kendimi etrafımdakilere anlatamıyordum. Ben biraz "erkek" gibi büyümüştüm, daha serbest, kafasına koyduğu bir şeyi kimseye pek danışmadan yapan biriydim. Evlenince anladım ki bir kadının birçok kocası varmış; kaynana, görümce yani herkes sana karışıyor, sana kendince bir düzen vermeye çalışıyor. Ben böyle şeylere aldırış etmezdim ve eşime de kendimi anlatamıyordum. Baskı altındayım ve kendimi çok sıkışmış bir halde hissediyordum.

Evlenince iki cinsin aralarında ne tür yabancılıklar var daha bir tanıyorsun ve bu gerçeklik insanın böyle yüzüne yüzüne çarpıyor. Kendin kararlar alamıyorsun, aldığın kararlara sahip çıkamıyorsun ve insan kendisiyle çelişiyor, doğrularına bile hâkim olamıyor, uygulayamıyorsun. Sen sen değilsin yani… Zor bir şey

tabi, hele benim gibi biri için çok daha zor. Nasıl anlam vereceğimi de bilemiyordum artık.

Tabi ben Suna'ya hiç yansıtmamaya çalışıyorum kendimce. O gün bana, "Sen evlendin ama şu an sen de mutlu değilsin Emoş." dediğinde şaşırmıştım. "Yok öyle bir şey." dedim tabi. Sonra biraz öyle konuştuk, "Niye biz bunları yaşıyoruz, darmadağınız, annem orada biz buradayız…" diyordu. Annem bazen derdi, "Mala belavoka[45]". Hakikaten öyleydi. Köyü bıraksak olmuyor, köyde kalsak hiç olmuyor. Bir keresinde annem çocukların yanına gidelim, İstanbul'da kalalım demişti, biraz da korkuyordu Yüksel'den sonra, çocuklarını tek başına bırakmak istemiyordu. Babam, "Bütün İstanbul'a köyü değişmem." diyordu. Babam da şehir yaşamının, işçiliğin sıkıntısını çok çekti. Ona da sorsan kim bilir neler yaşamadı birkaç kuruş para için bu koca şehirlerde.

O gün benim için çok üzülmüştü Suna. "Keşke evlenmeseydin, sen niye evlendin, biz birlikte kendimize bir ev tutardık beraber yaşardık ne güzel." Bunları söylerken gözlerinden yaşlar süzüldü. Öyleydi Suna, çok duygusaldı. Mutlu olacağımızı sandığımız şeylerde bile mutlu olamamamız onu üzüyordu. Şu dünyada insanın kendini kandırması kadar kötü bir şey yok. Yok, o kendini kandırmıyordu, avunmuyordu, daha değişik, mevcut olanı aşan bir şeyler arıyordu.

Bizim köyde kışın çok kar yağardı. Evde büyük erkek olmadığı için bu tür işlere ben koşardım, damı kürür, karı atardım. Bir kış zamanıydı dayımın kızı İstanbul'dan gelmiş, dokê Aşo'nun evinde kalıyordu. Ben de diğer kuzenimle onun yanına misafirliğe gittik. O gece orada yatacaktık. Biz gece böyle sohbete dalmışken ben bir baktım öyle kar yağmış dışarıda, hemen dedim damın, örtmenin karını atalım, eğer şimdi atmazsak sabaha çok olur, atamayız. Önce kuzenlerim yok karanlıktır, hem gücümüz yetmez falan dediler, ben de ancak on üçümde falan varım, neyse çıktık beraber karları kürüdük. Bu sefer de dedim benim eve gitmem lazım. Annem şimdi uyumuştur, sabah da biz ikimiz bu karı nasıl

[45] Birçok yere dağılan ev.

atalım, en iyisi ben gidip şimdiden atayım, sabah işimiz hafiflesin. Yola düştüm, kuzenlerim de hiç demedi gelelim. Gitme, karanlıktır falan dedilerse de ben mecburen yola çıktım. Bizim evimiz de yukardaydı, kışın köye o zamanlar kurtlar gelirdi. Baktım olacak gibi değil, kurtlar gelse de gitmem gerekiyor dedim, çıktım yola. Öyle bir kar yağmış iz yok. Zor bela karı yara yara eve geldim, hemen tarbolu(kar küreği) elime aldım örtmenin karını kürüdüm. Bir tane de kenarda küçük bir odalık yer var oranınkini de attım. Sonra o halle dama çıktım. Ben tam damı yarılarken ışığımız yandı, o zamanlar Ehmed dayı gerillaydı, bize geldiği zaman meğerse bazen öyle dama çıkar ayağıyla vururmuş. Tabi o aralar şehîd düştüğüne dair haberler de dolaşıyordu ortalıklarda. Net değildi. Annemin içine bir korku düşüyor, bu kimdir, beni mi kandırmaya çalışıyorlar falan bir sürü şey kafasından geçiyor. Benim de bunların hiçbirinde haberim yok oysa. "Kim o?" diye bana doğru seslendiler. Ben de hele bakayım ne olacak diye hiç sesimi çıkarmadım. Aysel ablam da o zaman evliydi, bizde misafirdi o gün. Sonra kapıyı açtılar, yirmi dakika öyle bekledim, onlar öyle duruyorlardı, en son ben de ürperdim biraz, "Aney!" dedim. Annem "Mirin!" dedi, bana öyle kızgınlıkla. "Ne şaşmışsın böyle, ne geziyorsun gecenin bu saatinde, biz şimdi silaha davransaydık sen ne yapacaktın, haberimiz bile olmadan gelmişsin, ya kar kürürken düşseydin, her taraf aç kurt dolu, hem sen tek başına mı geldin? Ya damdan kayıp düşseydin soğukta donardın, sabaha kadar haberimiz bile olmazdı. Kimsemiz mi var ki damda olsun bu saatte, sen ne geziyorsun bu saatte?" Bir evde baba ve erkek kardeşler olmayınca o ev kimsesizdir aslında, yaşam böyle kurulmuş. Tabi bizim yaşamımız öyle olmadığı için kimimiz kimsemiz yok sayılırdı hep.

Annemi düşünüyorum da o tarzda kaç kadın yaşama güç getirebilir mesela. Aslında psikolojisinin daha ağır, dağınık, yaşadığı durumların onu daha da hırçınlaştırması gerekirken annem hiç de öyle değildi. Ne kadar haksızlığa uğrarsa uğrasın, başına ne gelirse gelsin kendi inandığı, vazgeçmediği doğruları vardı. Kimseye boyun bükmemek, emeğine her gün yüklenmek, ağlayıp sızlayıp kendini tüketmemek annemin sahiplendiği doğrulardı. Herkes ana olur ama

herkes aslında ana olamaz. Ben bunu annemden biliyorum, o kadar şeye annem gibi güç getirebilecek kadın azdır. O kadar şeye maruz kalan kadın aslında çok yorulur, insanlara iyi davranamaz, acı çektiği için acıtır, zorlandığı için zorlar ya da çıkış bulamaz. İşte benim annem öyle değildi. Bu denli zorlanan bir kadın nasıl olur da bir gün bir çocuğuna bir fiske bile vurmaz, benim annem öyleydi. Diyorlar ki ruhsal bekâret, çok hoşuma gitti bu kavram aslında, benim annemin ruhsal bekâreti çok güçlüdür, hakikaten de. Bildiği, inandığı, anlamlandırdığı erdemlerinden, toplumsal özelliklerinden hiçbir şey için taviz vermez. Ruhsal temizliğini, doğallığını onca şeye rağmen kirletmemeyi bilen bir kadındır. Ya ben size annemi anlatamam, benim annemin yanında beş dakika oturmanız lazım o zaman siz kendiniz onu gözlemler ve tanırsınız.

Lorîler söylerdi, dayımdan sonra annem hep öyleydi. Sonra Yüksel de eklendi üzerine. Lorîyi bir tek anneler söyler, bütün sözleri, tonları, tınısı analara aittir. Bazen bir fısıltı gibi başlardı annem, ardından sesini yükseltir, söyler söyler hiç bitirmez sanırsın, bir bakmışsın son sözünü söylemiş ve bitirmiş. O an dinlerken bütün sözlerini yuttuğunu, ezberlediğini sanırsın sonra sadece o ezgili ritminin yüreğinde kaldığını fark edersin. Anneler lorîleri yürekleriyle yazar, o anda dile getirirler. Lorî, annelerin yüreklerinin dile gelmesi gibi bir şeydir. Annemin yüreği hep dolu olduğu için lorîler söyler, hem de çok içli söyler. Söylerken çoğu zaman ağlar, ben o zaman gizlice ağlardım hep, asla annemin yanında ağlamazdım.

Şimdi Cemal beni niye aramış olabilir ki? Arasam mı? Ama hiçbir şey duymak istemiyorum, aklıma kötü bir şey gelmiyor. Doğru, Suna gitti ama biliyorum en azından bir yerlerde yaşıyor, hayata devam ediyor. Niye Suna'ya bir şey olsun ki, belki başka bir şey içindir.

Sahiden Suna olabilir mi? Gözleri ne kadar da melül, duygu yüklüydü o gün. Üzerinde beyaz bir kazak vardı, benim de elimde bir sürü poşet, yanımda da Umud.

Ama ben o gece onunla ilgilenemedim ki… Keşke gece boyu sohbet etseydim. Nerden bilebilirdim ki. Acaba bana söylemek

isteyip de söyleyemediği bir şey var mıydı? Bırakmadım ki o akşam benimle konuşsun. Sabah erkenden mecburen kaynanama gitmiştim, orda kahvaltı yaptıktan sonra köy için biraz eşya almak için beraber çıkmıştık alışverişe. Kendi evimde olsaydım belki daha fazla vakit geçirirdik. Oysa ben sadece akşamları evimde olabiliyordum o zaman.

Yüreğim cız ediyor, bilmiyorum ki niye? Ah, Suna ah! Bizi ne halde bıraktın bir bilsen. Ruhum sıkılıyor artık hayattan. O kadar şey üst üste. Sen benden daha duygusaldın, ben ağlamazdım kolay kolay. Oysa şimdi senin gibiyim, her şeyden etkileniyor, gözlerimden yaşlar geliyor hemen.

Ne kadar da kızıyorum kendime, nasıl anlamadım o bakışlarının bir nedeni olabileceğini. Nerden tahmin edebilirdim ki, senin gibi nazlı, kibar birinin İstanbul'dan kalkıp da dağlara gidebileceğini. Kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi.

Ama o gün şaşırmıştım ben sana. Kuruyemiş, kurabiye, pasta için malzeme alacaktık, bir markete girdik. Ben köyde alışkın olduğum bir üslupla, yani yüksek sesle konuşurum hep. Sesimi kısarak konuşmasını halen de bilmem. O gün sen de yüksek sesle konuşunca ben seni uyarmıştım, biraz sesini alçalt diye, malum Kurdî konuşuyorduk. Sen de bana bir çıkıştın, "Siz niye böylesiniz, hepiniz böylesiniz, rahat olun ya, herkes bizi olduğumuz gibi kabul etsin, niye sürekli biz suspus oluyoruz anlamıyorum, hiç onlar suspus oluyor mu? İstediğimiz gibi konuşur istediğimiz gibi de ses çıkartırız." demiştin. Birden gözlerim fal taşı gibi açılmış kulaklarıma inanamamıştım, o sen miydin? Sendin ya! Biz Kurdler yüksek sesle konuşmayı severiz ya, insana bu özellik yerleşiyor biraz, köylü olmaktan, dağda bayırda daha serbest büyümekten kaynaklı olsa gerek. Oysa Suna'mın sesi benimki kadar yüksek değildi, o daha nazenin idi. Bana döndü, "Niye kendi kendini o kadar kasıyorsun, bir de bırakmıyorsun çocuk ses çıkarsın. İstediğin gibi konuş, herkes bizi olduğumuz gibi kabul etmeli. Niye sürekli hep biz diyoruz ayıptır diye, rahat ol ya!" dedi. Çok şaşırdım, bu bizim Suna mıydı? "Sen neden şimdi böyle söyledin ki Suna." dedim. "Ne alaka, niye böyle sinirlendin." dedim. "Hep bir baskı

altındayız. Kurdî konuşurken bile rahat konuşamıyoruz. Ayıp olur bilmem ne olur!" Resmen çıkıştı bana. Ben de ona böyle baktım, şimdi bu benim küçük kardeşim mi diye düşündüm. Ama Suna çok duygusaldı, çok üstelemedim. Sonra marketten çıkıp kuruyemişçiye girdik, "Ben alacağım." dedi. Ben dedim yok Suna, sen paranı harcama ben alırım. Ne yaptıysam da biraz da kendi parasıyla aldı, "Bunlar da benden Xacika olsun." dedi. Pasta malzemelerinin yanı sıra Hindistan cevizi falan da aldık, ben de, "Suna sen de köye geldiğinde beraber pasta, kek yaparız." dedim. "Biliyor musun Emoş bizim köy çooook güzeeel, ben köyü çok seviyorum." dedi. Gözleri doldu. Ben de Suna işte, hemen gözleri doldu diye düşündüm. Hiç dikkatimi çekmedi. "Sen niye böyle ağladın ki en fazla yirmi gün içerisinde geleceksin." dedim. "Saçmalama şimdi" dedim. Kendimce onun duygusallığına kızdım.

Alışveriş yaptıktan sonra biraz yürüdük, ayrılacağımız yere gelince sarıldık, birbirimizi öptük, sonra eğildi Umud'u öptü, çok sarıldı, ağlamaya başladı o sırada. "Benim yerime oralara iyi bak, ben çok özlemişim köyü, çok seviyorum, benim için de yaşa oraları." dedi tekrardan. Bu sefer kızdım, "Suna sen niye böyle söylüyorsun, geleceksin zaten." dedim. Gözünden yaşlar akıyordu halen. Eve gitmek için Umud ile ben kendimizi aşağıya doğru bıraktık, biraz ilerledim, sonra nedense dönüp arkama baktım. Suna halen olduğu yerde, öyle dikilmiş bize bakıyordu. O sırada Umud yere düştü, ağlamaya başladı. Dükkâna gitmesi gerekiyordu. Sonra önüme döndüm biraz daha ilerledim, dönüp tekrar baktım. Halen bize bakıyordu, beyaz bir kazak vardı üzerinde. Tuhaf oldum biraz, elimle git diye işaret yaptım, niye öyle duruyorsun demek istiyordum. Üçüncü kez dönüp baktığımda artık gidiyordu, ama adımlarını yavaş yavaş atıyor, biraz ilerleyip yine dönüp bize bakıyordu. En son o gün gördüm Suna'yı.

Köye gittim, o zaman da Cemal aramıştı yine. Cemal söyledi, hiç beklemiyordum, fenalık geçirdim. Suna yapamazdı ki dağda. Mesela ben olsam olabilirdi, ama o… Annem de benim gibi düşünüyordu, "Suna nasıl yapar dağda, naziktir, kendini nasıl ayakta tutar, Emoş gitse anlardım da Suna nasıl yapacak." diyordu.

Bizim köyün en ıssız ve beni çok ürperten saati gün batımı saatleridir. Bazen o saatlerde oturur ağlardım. Bilmiyorum neden böyle olduğunu ama içime bir sıkıntı çökerdi, ağır bir hüzün, kendimi çok yalnız hissederdim. Özellikle sonbaharları… Yapraklar sararıp dökülür, birden bakmışsın yağmur başlamış, şimşekler çakıyor, gökyüzü bazen mavi bazen kapkara, sessizlik çöküyor bütün doğaya. Bu hava içime işlerdi. Bir sonbahar bir de akşamüstleri, gün batımı zamanı. Yüksel'i de o saatlerde ahırdan ölü çıkartmışlardı. O akşamüstü annem buğday yıkamaktan gelmişti, Yüksel o gün öğle yemeğinde kızmıştı. Bir ara Yüksel ile göz göze geldik. Kendimi çok kötü hissetmiştim. Murat çok küçüktü, bir de çok yaramazdı. Sinirlendiğinde bütün camları kırdığını hatırlıyorum bir kere. Yüksel ile aramızda ancak bir buçuk yıl vardı. Hep beraber çalışırdık. Annem hepimizden daha çok çalışırdı, onun hasta olmak gibi bir şansı bile yoktu. Yüksel ablamdan önce bir bebeği rahminde ölmüştü. O zaman hemşire, sen nasıl dayanmışsın, nasıl olmuş da zehirlenmemişsin demişti. Yine de annem hiç dinlenmemişti, istirahat etmek lükstü annem için. Zaten yaz olunca hiç durmazdık, pestilimiz çıkardı adeta. Bedeni bizimkinden çok daha fazla yoruluyordu. Eve geldiğinde Yüksel'i ortalıklarda görmeyince annem bana git dokê Aşo'nun evine bir bak hele dedi. Kendisi ahıra gidip inekleri sağacaktı benden sonra. Oraya tek başıma gitmezdim ama gidip bir bakayım diye kendimi aşağıya doğru bıraktım. Eve ulaşıp sordum, gelmemişti. O esnada bir amcamın evi dokêlerin hemen yanındaydı, amcamın kızının yanına gitmiş de olabilir diye aklımdan geçti, tam oraya doğru yöneldim ki bir çığlık koptu. Çığlık ki nasıl çığlık ayaklarım titredi, nasıl ölmedim o an bilmiyorum. Çığlık bizim evden geliyordu, hemen eve doğru koşmaya başladım. Kendimi kaybetmiş gibiydim. Hacı Mustafa hemen benim önümden koşuyordu. İlerledikçe annemin ve Aysel'in çığlıklarını duymaya başladım. Ben ulaştığımda ahırdan çıkıyorlardı. Bizim evin kenarında bir düz yer vardı, biz orayı hep süpürür temiz tutardık, araba yolunun hemen kenarındaydı. Oraya doğru götürüyorlardı. Boğazında iz vardı, ip izi olduğunu o an kavrayamadım. Kırmızı ve mor renk iç içeydi. Yüksel'in gözleri kapalıydı. Ne oluyor bitiyor

anlayamadım. Annem orada donmuştu. Murat bas bas bağırıyordu. Aynen deliler gibi, çıldırmıştı adeta. Çok korkmuştu, kimse Murat'ı susturamıyordu. Ben sandım Murat'a bir şey oldu, artık bir daha düzelmez. Korku öyle yapmıştı her hal. Kıyamet bir geceydi. Dost düşman, hısım akraba hepsi birikti eve. Yüksel'in üzerine bir örtü attılar. Simsiyah, dalgalı, çok uzun saçları öyle onunla beraber uzandı. Bembeyaz teni ne kadar da sessizdi. Kara kalın kaşı ve kara gözünün üstüne örtüyü attılar. Sanki uyudu öyle, öyle kaldı, bir daha hiç kalkmadı ablam Yüksel. Murat'ın yanında Suna da vardı, çok ağlıyordu, ne yapıyorlarsa da susmuyordu o da. Sonra Yüksel'i ortmeye çıkardılar jandarma, savcı geldi, bedenini inceledi. Ahıra gidip baktılar. Yüksel örtmenin üzerinde bir tane yeşil halının üstünde uzanmış boylu boyunca yatıyordu. Buz getirdiler, bir sürü, Yüksel'in örtüsünü bir kez daha kaldırdılar o buzları yerleştirdiler ve sonra yine kapattılar, bu sefer göremedim, nasıl uyuduğuna bakamadım. Her gelen bir şey konuşuyordu:

"Kavga mı çıkmış?"

"Biri bir şey mi yapmış?"

"Namusunu mu temizlemiş acaba?"

"Bir sevdiği falan mı varmış?"

Annem öyle dondu kaldı sonra, kime ne diyecekti?

Sabah olunca kazanlarda su kaynattılar, çarşafları açtılar, Yüksel'i yıkamak için götürdüler. Ve bir daha eve dönmedi ablam. Mezarlığa götürdüklerinde ben gitmedim. Taziye başladı. Yüksel'den önce cıvıl cıvıl, şen şakrak olan annem bir daha kendine gelmedi. Ehmed dayımın acısını bile ezip geçti Yüksel'inki. Bir anlam veremedi, bir ad koyamadı, "Neden böyle oldu? Ne oldu ki?" diye çok sordu kendine. Cenazesi muayene edilmişti, temiz çıktı. Bu annemde de bir rahatlama yarattı. Acaba bir şey oldu da bilemedim mi diye düşündüğü olmuştu. Bir de bizim mahallede öyle şeyler hiç olmazdı. Falan yerde olmuş diye duyardık ama bizim mahalle öyle değildi. Biz daha rahattık kendi aramızda, o gözle birbirimize bakmazdık hiç. İyi bir ahlak vardı. Bir de herkes birbirine çok güvenirdi. Ama ya çevrede olmuşsa diye düşündü annem. "Neye dayanamadın da canına kıydın kızım?" derdi annem.

O yıl bizim buğdaylarımız öyle kuvvetli çıkmıştı, öyle kuvvetli. Bir yıl önce toprağı nadasa bırakmış, ekmemiştik yani, ikinci yıl ektiğimizde de öyle bereketli, öyle kuvvetli olmuştu işte. Her gelen giden "maşallah!" demeden geçmiyordu. Annemin biraz beli doğrulmuştu. Benle Yüksel ablam da anneme yardım edebilecek kadardık, yaşımızın üstünde şeyler yapıyor olsak da, maddi olarak toparlanmıştık. Annemin tam rahat edeceği zamandı, ama Yüksel'den sonra beli kırıldı. Gerçekten de nazara, kem göze inanmıyor değilim.

Annem o saatlerde o ahıra girip çok ağladı, yıllarca. Ben Yüksel'den sonra bir daha ahıra hiç girmedim. Ama annem içeri girer saatlerce ağlardı, ben de onun sesini duyar, nar ağaçlarının altında annemle birlikte ağlardım. Bir süre sonra çektiği kederden, derin üzüntüden gözyaşları kurumuştu annemin ama yine de ağlardı, lorîler söylerdi ahırda.

Murat büyüdükçe daha bir değişti. Suna ile bir kardeşten öte iki dost gibiydiler, birbirlerini çok iyi tanırlardı. Buna rağmen Suna gideceği zaman Murat'a bile söylememişti. O da bizim gibiydi, sonradan anladı kendisiyle de vedalaştığını. Murat aklıma gelince o çiçekleri gelir. Biz yine tarladaydık. Soğan ekecektik. Onun için tarlayı elimizde kazmalarla kazıyorduk. Murat da orada, tarlanın içinde çiçekleri topluyordu. Bir ara nasıl olduğunu hiç kimse anlamadı, Cemal kazmayı kaldırdı, tam böyle indireceği yerde Murat'ın kafası bitiverdi birden. Cemal kazmayı kaldırdığı hızla indirdi ve kazmanın ucu Murat'ın kafasının içine geçti. Gözlerimize inanamadık. Annem hemen kendini Murat'ın üstüne attı. Murat ölmüş olmalıydı, başka şekilde düşünmek imkânsızdı. Yani o görüntüden sonra insan nasıl düşünebilirdi. Cemal, kazmayı hızla kaldırdım ama indirirken birden önümde Murat'ın kafasını görünce elim titredi, bütün bedenim gevşedi, demişti sonra. Hemen doktora götürmek için yola doğru koştuk. Araba çağırdık falan, o esnada Murat gözlerini açmasın mı? Ne dese iyi, "Çiçeklerim nerede?" Gözleriyle çiçekleri arıyordu. O anda aklımıza geldi ki elinde bir sürü çiçek vardı, biz de onu yola çıkarma telaşı içindeyken hepsini attık, bir de sıkı tutmuştu o çiçekleri. Meğerse Cemal'in kazmayı

vuracağı yerde çiçek varmış, kendini onun için öyle atmış. Doktora götürdüler, dikiş attılar ve biz öyle atlattık. Hepimiz çok korkmuştuk. Bizim aile içinde Suna ile en çok vakit geçiren annemden sonra Murat'tı tabi.

Suna'nın komik hikâyeleri daha çoktur aslında. Heci Eli dedem çok dindar biriydi. Biz küçükken köyde cami yoktu, teravih namazını, böyle toplu kılınan namazları dedemin evine gider kılarlardı. Dedem böyle en başta dururdu. Dedemin evi de çok genişti. O büyük salonu ortasında ikiye bir perdeyle ayırırlardı. Arka tarafta da kadınlar namaza dururdu. O gece teravih namazını kılmak için dedemin evine doluşmuşlardı, tıklım tıklımdı ev. Tam namazın ortasında bir grup çocuk koşa koşa içeri girdiler, herkes döndü onlara doğru, Suna da içlerindeydi, birden, "Kaçın kaçın şeytan geliyor." demesin mi, herkesi bir gülme aldı, abdest, namaz bozuldu. Hiç unutmam dedem bile Suna'ya çok gülmüştü, namazı tekrar başa almak zorunda kaldılar.

Murat, Suna'nın bir büyüğüydü. Her ikisi de daha çok küçüktü. Annem Suna'yı emzirirken Murat kıskanır, hemen eliyle annemin memesini Suna'nın ağzından çıkarmaya çalışır, "qaliiiş!" diye bağırırdı. Hani toprak çatlayınca böyle ikiye ayrılır ya, eliyle onu gösterir, ayrıl demek isterdi. Biz çok gülerdik her ikisine de, Murat bunu nereden akıl ediyor diye de hayret ederdik. Murat kendince annem Suna'yı emzirmesin diye öyle bir oyun tutturmuştu.

Suna'nın dağa gittiğini öğrendiğimizde Murat'a, "Git getir, nerdeyse bul getir, sen biliyorsun nerede Suna. Gelsin Suna, yapamaz!" demiştim. "Bilmiyorum Emoş" demişti bana. O da çok etkilenmişti o zaman. Biz Suna'nın yokluğuna nasıl alışacaktık ki… Alıştık biraz tabi, ne de olsa hayat bir şekilde devam ediyor ve onun dağlarda olduğunu, bizim gibi bir yerlerde hayata devam ettiğini biliyoruz.

***

Heybesinde mutlaka anlatacağı hikâyeleri olurdu Emoş'un. İyi bir anlatıcıydı, hani o her zaman çıkınında birkaç adet hikâye olanlar gibi. Öyküsüz hayat kuru bir hayattı nihayetinde.

Telefon elinde dikilmiş öyle duruyordu Emoş. Kuru bir yaprak gibi dalında sallanıyor, düşmemek için hayata tutunuyor, direniyordu. Oysa zaman sonbahardı, yaprağın daldan düştüğü zamandı. Cemal'in ne diyeceğini hem merak ediyor hem de hiç duymak istemiyordu. İçini yavaş yavaş ilerleyen bir sızı kaplamaya başlamıştı bile. Çok geçmeden hem aklını hem de yüreğini esir alacaktı.

Hayır hayır Cemal bu! Hiç sebepsiz yere aramaz. Bir şey mi oldu acaba? Ne olabilir ki?

Tuşa bastı, telefonu kulağına götürdü, kalbi küt küt atıyor, dudağı öyle şaşkın bir aralıktaydı. Cemal'in sesini duymak istemiyordu.

Korku, telaş, belirsizlik içinde Cemal'in "alo" demesini bekledi, zaman hiç geçmedi, yere yığılıp kalacak gibiydi.

"Ne var Cemal, bir şey mi oldu, niye aradın?" diye sormak istemiyordu. Hiçbir şey duymaya hazır değildi.

***

Biz bütün kardeşler örtmede yatardık yazları; gökyüzünde o kadar çok yıldız olurdu ki… Bazen saymaya çalışır öylece uyur kalırdık. Ama hepimizin bir yıldızı vardı; seninki çıktı, benimki çıktı diye birbirimize gösteririz. Yıldızlarla arkadaş olur, onlara da oyunlarımızda bir yer verirdik. Yıldızların kalbini kırmamamız gerektiğini söylerdi annem, çünkü kalbi kırık bir yıldız parlamazmış.

Yıldızlara bakmayalı çok uzun zaman olmuştu. Acaba dün gece gökyüzünden hiç yıldız kaymış mıydı?

"Cemal ne oldu? Bir şey mi var?"

MELETİ

Neden derler Malatya… Ne anlama gelir, Malatya sözcüğünü duymaya ne zamandır alıştık?!

Eski zamanların Komagene sınırlarında yer alırdı Meletî… Hatta o zamanlar kendi sınırları içinde özerk olacak kadar genişlemişti. İsa'nın doğmasına daha üç yüz yıl kadar vardı. Zaman Muhammed'in zamanı hiç değildi.

Daha daha öncesinde Melita denmiş ki Kültepe tabletlerine kazınmış bu adla. Melid hem bal hem de öküz başı ve ayağı anlamınada gelirmiş. Melit-ava, yani bal ülkesi…

Birçok höyük bulunur Meletî'de… Arslantepe höyüğü, "Türkiye'nin en büyük höyüklerinden biridir" diye geçer, resmi tarih kitaplarında. Neden Türkiye'nin oluyorsa… Arslantepe Meletî şehrinin yedi kilometre kadar uzağında arkeolojik bir yerleşimdir. Arslantepe'deki höyüklerin yüksekliği otuz metre kadardır, İsa daha doğmadan beş bin yıl önce inşa edilen yerleşim yerlerinin olduğu ve İsa'dan sonra bin yıl kadar da orada yaşamın sürdüğüne kesin gözüyle bakıyor arkeologlar. Bir sürü mühür ve birçok madeni eşyaların bulunduğu bir yerdir.

MalaTia…

Ma-lat-ya bu heceleri kim heceledi, var mı bir geçmişi, bir benliği… Hafızasız heceler. Var tabi, Türkler geldi ya, önce kardeş olduk, sonraları cumhuriyeti de kurduk beraber, her gün fethedildik oysa… Sonra 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti kuruldu ve resmi kayıtlara Malatya adı geçti. Gökten bir isim daha düştü; Semsûr Adıyaman, Mereş Kahramanmaraş, Dîlok Gaziantep oldu. Daha

neler oldu neler. Cumhuriyet hafızalıdır bu üç hece: Ma-lat-ya… Ömrü bir yüzyıl bile değil. İsa iki bin yıldır doğmuş, Muhammed ise ondan daha sonraları, beş yüz yetmiş bir yıl sonra.

Meletî, dinle bak tınısı var, derin bir ezgi var benliğinde. Adım adım bu güne kadar insan soyunun nasıl geldiğini anlatır heceleriyle. Kimse oturup masa başında vermemiştir ona adını. Halen öküz, inek besler, bal üretir Meletî insanı…

***

Cemal telefon görüşmelerini bitirmişti.

Besê Ana ısrarla Murat'tan ne olmuş hepsini öğrenmişti. Beklediklerinden daha metin karşıladı; o günlerde Roj TV haberlerine pür dikkat kesilmişti. Murat Karayılan bir sefer açıklama yapmıştı. Bir açıklama yapacakları belliydi. Murat Karayılan rüyasına bile gelmişti Besê Ananın. Hep dikkat kesilip bir iyi bakardı ona, gürleyerek konuşurdu her zaman. Belliydi, onun gibi çok az insan tanıyordu bu düşman denen illetin açtığı yaraları, bir ana olsa dayanır mıydı o kadar çocuğun gitmesine, her gün, her gün savaş vardı dağlarda. Besê bir yandan da böyle düşünüyor, Murat Karayılan'ı dikkatle dinliyor bütün hareketlerine pür dikkat kesiliyordu.

Besê Ana bir ana ne kadar metin olabilirse bir o kadar metanetliydi; ama metanet ne demekti en iyisi Besê Anaya sormak lazımdı, onun sözlüğü daha açımlardı bu kavramın ne anlama geldiğini.

Telefonda görüştüğü bütün kardeşleri çok hazırlıksız yakalanmıştı verdiği habere. Şaşırmış, oldukça duygusal tepkiler vermişlerdi. Aysel ondan sonra hep korkar olmuştu Cemal'in telefonlarından; kim telefon ederse etsindi de Cemal etmesindi… Daha sonraları vereceği haberler olacaktı yine Cemal'in… Zira hiçbiri özgürlük mücadelesinin bu gerçeğine çok yabancı değildi. Haber vermesi yetmiyormuş gibi bir de Cemal her kardeşiyle neler yapılacağını da konuşuyor, herkes ortak bir planlamaya dâhil oluyordu: SUNA'NIN CENAZESİ ALDUŞ'A GELECEK…

SEYÎD EHMED DAYI GİBİ OLMAYACAK… DİKİLİ BİR TAŞI OLACAK…

En çok da Besê Ana diyordu, Ehmed'i getirmediniz, kızımı getirin, Suna'mı ben getireceğim. Şehîd acısı adeta gerilere itilmiş bütün güçleriyle, yüreklerindeki özle cenazeyi alabilmenin kavgasına girmişlerdi. Adeta yanmış cenazeyi almaktan mutlu olacaklardı… Nasıl bir zaman ve devrandı! Zordu, çok zordu Semsûr gibi bir yere gerilla cenazesi getirmek. Farklı zaman ve mekânlarda birçok çocuğu gerillada şehîd düşecekti Semsûr'un, düşman inatla, bilerek, göz göre göre vermeyecekti. Semsûr'da, yanındaki diğer Kurdistan illerinde bir gerilla mezarı olmaması için çok marifet sergilemişti devlet. Çok hikâye vardı böyle, çok fazla. Bir tek Seyîd Ehmed mi?

Bir yağlı urgan gibi boynunda sarılı duran ipten, telefon görüşmelerinden kurtulduktan sonra Cemal, bu sefer de Meletî'ye gidiş için hazırlıklara başlamıştı. Memed dayısı ve Apê Eli'nin oğlu Mahmut da onunla geleceğini söyledi. Diğer gün Meletî'ye inecek ilk uçak için biletleri kestiler ve o hiç bitmeyen bin yıllık uykusundan uyanan uykularının nöbetini tutmaya başladılar. Zaman gerçekten de bir türlü geçmiyor, sabah bir türlü olmuyor, Meletî'ye inemiyorlardı. Bir diğer taraftan da ANF'den durmadan son gelişmelere bakıyorlardı.

Tek tek şehîd düşenlerin sicillerini okuyor, fotoğraflarına bakıyordu Cemal. Hepsi de Suna olup beynine kazınıyordu. Ne çok Suna idiydiler ne çok! Bu kadar Suna nasıl olmuştu da şehîd düşmüştü? Anlamakta zorlanıyordu.

Ne ilginç, dedi kendi kendine, gözleri daha bir doldu, yüreği derinden bir şeyin bilincine varmış gibi yüreklendi, yüceldi: "İşgal altındaki Kurdistan'ın her parçasından, hatta Avrupa'dan bile katılmış olanlar var." dedi. Dört parça oldu yüreği, sonra Kazan vadisinde bir araya geldi, bir oldu Kurdistan. Bütün sınırlar silinmişti işte. Uzun zamandır sınır yoktu Kurdistan dağlarında, sınırı yıkmış çocuklardı onlar. Her yerde yıkmaya çalışıyorlardı bu sınır taşlarını, zihnimizde, bilinçaltımız da bile. Çünkü bir yüzyıldır kabul etmiştik Türk, Fars, Arap olmayı; dört parça, her parçada da

bin parça olmayı… Kabul etmeyen çocuklar paramparça olarak, öbek öbek işliyorlardı bir bütün olmanın dokusunu. Uzun zamandır Kurdistan ve şehîd aynı kavram haline gelmişti; şehîd olmuştu Kurdistan, Kurdistan olmuştu şehîd. Kurdistanlı ailelerin şimdi kalbi Meletî'de atıyordu; Kurdistan'ın bir şehri olan bu şehirde. Uzun zamandır böylesi ağır şehadetler yaşanmamıştı, atmosfer öyle ağırdı ki… Hava kurşun gibi ağır diyorlardı ya aynen öyle.

"Yas zamanı değildi, yas…" bir türlü bir yerde oturamıyor, gelip gidip böyle düşünüyor, gücünü bilemekteydi Cemal. Kör bıçak keskinleşiyordu her biledikçe, yüreği de öyle. Güç güçsüzlüğün içinde doğuyordu, her şey zıddını yaratıyordu; karanlık olmasa gün doğmuyor, aydınlığa kesmiyordu dünya.

Neler çıkabilirdi karşısına, neler çıkabilirdi karşılarına? Ölçüyor, biçiyordu. Kafası bir dakika bile boş kalmıyor sürekli soruları değirmene koyuyor, öğütüyor cevaplar buluyordu. Zaman ayakta durma, mücadele etme zamanıydı. Ve bir başına bile olsan direnme zamanıydı. Bu paramparça olanların karşısında ne kadar fedakârlık yapsak da az kalır zaten diye odaklanıyor, kendi kendine naçizane geliyordu. Böylesi bir bedel karşısında her naçizane, küçük, sıradan kalırdı.

Onlar bizim kahramanımız. Cenazeleri, uğruna can verdikleri halkın yanındaydı şimdi; herkes bağrına basıyordu, biraz insan olan herkes, biraz insan kalan herkes… İnsan olmak yetiyordu, biraz insan kalmak…

31 Ekim 2011 günü Memed dayı, Ape Elî'nin oğlu Mahmut ve Cemal indiler Meletî'ye. Semsûr'dan yola çıkan Mahmut baba, bir amcaoğlu ve yanında o zamanlar HDP Gerger ilçe başkanları, Meya-Der Semsûr'den sorumlu kişiler de ulaşmıştılar.

Emoş ile Aysel de haberin ardından hazırlanıp köye doğru yola çıktılar. Gülsüm vardı, Suna'nın en küçük bacısı, üniversiteye gidiyordu, Bolu'da.

Meletî'ye günün erken saatinde indikten sonra bir taksi tutup cenazelerin olduğu morga gittiler. Cemal tuhaf olmuştu; bu üçüncü kez gelişim, üçüncü…

Dayısı Seyîd Ehmed Meletî'de, İnönü Üniversitesi'nde okumuştu. Topraklarından kopartılmış ne çok insan vardı. Tarihi köklerinden kopartılan bir halkın yaşadığı her dramı, yozlaşmayı barındırıyordu içinde. Alevi-Suni çelişkileri hortlatılarak kaç defa katliam yapılmıştı. Daha önceleri var olan Ermenilerden eser kalmamıştı adeta. Buraya cenazeleri bilinçli olarak mı getiriyorlar diye düşünüyordu Cemal. Yurtsever taban azdı, Mereş gibi özellikle merkezinde faşist, ırkçı eğilimli bir sürü-kitle oluşturulmuştu cumhuriyet tarihi boyunca. Bir sebebi olmalıydı o kadar gerillanın özellikle getirilmesinin. Meletî'ye gelen gerilla aileleri birden pek tanımadıkları bir şehirde yakınlık hissetmedikleri insanların ortasında kalıyordu. Devletin nefesini ensesinde hissediyorlardı. Etrafa bakıyordu, bir linç havası oluşturuluyor muydu acaba. "Terörist" çocukların aileleri de "terörist" idi her nasıl olsa, sahipleniyorsa bir de. Keşke kendi şeytanlarıyla uğraşsalardı da şeytan diye birilerini taşlama çağ dışılığından kurtulsalardı. Irkçılık ile dincilik beslerdi birbirini, çağ böyle bir çağdı: Tek millet! Tek din!

Geliyê Tiyarê Katliamı olarak tarihe geçecek olay topluma yansıdığı gibi bir sahiplenme gerçekleşecekti. Faşizmden tıs yoktu. Kurd toplumunun sahiplenmesi karşısında sinmiş görünüyordu. Cenazeleri daha kontrollü vermeye çalışacaklardı mecburen.

Cemal, 2006 Amed Serhildanı'nı düşünüyordu, daha akıllarındadır herhalde diye düşünürken durumlarını sindiremediği Meletîlileri aklından kovamıyordu. Amed Serhildanı gibi bir serhildan neden Meletî'de de olmazdı. Bu şehre cenazelerin getirilmesini devlet tesadüfen ayarlamış olamazdı elbette. Ne büyük çelişkiydi. Bir yandan kimliği, kültürü, tarihi için parça parça olanlar, bir yandan da kolaylıkla kimliğinden, kültüründen kaçanlar, tarihini rahatlıkla unutanlar, dilini konuşmaz olanlar… O yüzden bir Türk'ten daha fazla faşist kesiliyordu böylesi Kurdler. Ağacın kurdu ağaçtan oluyordu. Kurd halkı böylesi şehirlerde daha fazla saldırıya uğrayabiliyordu. Tanrıça olarak sembolleşen Zîlan gibi soylu bir kadının ailesi de buralıydı ve Zîlan'ın ailesi gibi kızının şehîd olduğunu kabul etmeyenler de buralıydı. Öyle Kurdler vardı ki ellerinde olsa bütün tarihlerini kendileri kendi elleriyle kazıyıp

atacak, yok edecekti. Egemenine benzemek, yaranmak insan olmaktan çıkmaktı başlı başına. Ellerinden gelse dedelerinin adlarını, kütüklerini değiştirecekti bazıları. Bir toplum neden böyle bir hastalığa kapılır? Cellâdına koşmak, hayran olmak hatta âşık olmak… Kurd tarihi de öyle bir tarihti ki kazınıp sökülüp atılacak gibi değildi, binlerce katliam yaşanmıştı, hele son iki yüz yıldır Kurtîlerin başına gelmedik kalmamıştı. Bu çocuklar neyin bedelini ödüyordu, Suna neyin bedelini ödedi. Soysuzluğun değil mi? Zaman kötü zamandı. İnsanın vicdanına dokunuyordu, bataydı bu zaman. Kurd olduklarını her gün inkâr edenlerin yaşadığı bu zaman vara yıkılaydı. Soysuzluk dedikleri bu değil miydi? Soysuzdu zaman. Bir diğer yandan da özgürlük zamanıydı. İşte bedelini görmeye gidiyordu, Suna'yı tanımaya gidiyordu. Cenazelerin tanınmadığı yansımıştı basına. Aileler çocuklarını seçemiyordu. Zaman öyle zamandı. Bu denli ağır bir bedel ödeyerek egemenin, sömürenin oyununu bozuyordu bu çocuklar.

Morgun önüne geldiklerinde bir kalabalıkla karşılaştılar. Şehîd düşenlerin ana-babaları, yakın akrabaları oradaydı. Hepsi de çok kararlı görünüyordu. "Bizim gibi" dedi Cemal, "Bizim gibi cenazelerini almakta kararlılar."

Çocuğu gerillada olan her aile, kimliği HPG tarafından netleştirilemeyen gerilla acaba benim çocuğum mu diye öğrenmek, netleştirmek için Meletî'ye doğru yola çıkıyordu. ANF'ye durmadan böylesi haberler düşüyordu.

Taksiden iner inmez Mahmut babayla Apê Ali'yi gördüler, bekliyorlardı. 2 cenaze hariç diğerlerinin mezarlık morguna getirildiği söyleniyordu; o ikisinin de üniversite hastanesinin morgunda olduğu söylentileri dolaşıyordu.

Mahmut baba, Cemal ve beraberindekiler girişe doğru ilerlerken bir cenaze alınıyordu, biri daha çocuğunu tanımıştı. Bir tabut da omuzlarda mezarlık morgunun çıkışındaki alana doğru getiriliyordu. Birden bir "tililili!" sesi yükseldi. Cemal yan tarafına bakınca beyaz tülbentlileri gördü… Barış Anneleri de gelmişti, her biri bir şehîdin hatta birkaç şehîdin annesi olan Barış Anneleri… Zılgıtlar biter bitmez sloganlar başladı: "Şehîd namirin!" "Bê Serok

Jiyan Nabe!" tabut bir cenaze aracına konarak mezarlık morgunun girişine doğru yola çıktı.

Girişe geldiklerinde kapıda iki sivil polis onları durdurdu. İçeriye sadece iki kişiyi alacaklarını söylediler. Baba, oğul, dayı, amcaoğlu ısrar ettiler içeriye girmek için. Cemal oldukça soğukkanlı bakıyordu, artık cenaze işkencesi başlıyordu. Her şeyi işkenceye çevireceklerdi inceden inceye. Hazır mıydı? Evet, hazırdı. Mahmut babaya baktı, dağ gibiydi babası, hiç dağ yıkılır mıydı?

Israrları sonuç almayınca biraz birbirlerine baktılar. Tamam, o halde başka bir yol bulmalıydılar. Mahmud babayla Memed dayı içeri girdi. Birinci dereceden akrabaları alabiliriz demişlerdi. Cemal ile babası birinci dereceden akrabaydılar. Eğer onlar tanıyamazlarsa nasıl olsa eninde sonunda birinci dereceden akraba olduğu için Cemal'i içeri alacaklardı. Beş dakika geçmişti ki içerdekiler tanıyamadığı için bir diğer kişiyi istediler, hemen amcaoğlu Mahmud'u da gönderdiler içeri, çok geçmeden Cemal'e seslendi bir polis. Cemal hemen fırladı, hızlı adımlarla içeriye giriyordu, biraz yavaşladı, bir yaşlı erkeğin desteğiyle gözyaşları kendiliğinden akan bir ana çıkıyordu. Bütün inancını yüreğinde topladı Cemal. İnancın ne olduğu belki de en iyi bir morgun önünde anlaşılırdı. İnancı için nelere dayanmıyordu bu insanlar; özgür olma inancı için, Kurd olmaktan onur duydukları için.

İçeri girdi Cemal. Mahmud babayla Memed dayı içerde bir monitörün başında anlatılamaz bir ifade içinde duruyorlardı. Tanıyamamışlardı. Baba kızını, dayısı evladı gibi sevdiği Suna'yı tanıyamamıştı. Hızla geçti monitörün başına Cemal. Sırasıyla fotoğrafları gösteriyorlardı. İlk baktığı fotoğrafı çekilmiş cenaze bir kadın gerillaya aitti. Tanınıyordu. Şakağında tek bir merminin izi vardı. Daha sonra o kadın gerillanın kim olduğunu öğrenecekti, o girişte gördüğü, ayakta zor duran ananın kızıydı. Babasıyla dayısı diyecekti, "Urfalı… Suruçlu…"

Cemal vahşet görüntüleri görmek için kendini hazırlamıştı. Basında çıkan haberlerden biliyordu, vahşet görüntüleri adını vermişti zaten. Vahşeti izleyecek, aralarında Suna'yı bulacaktı. Düşman gerçekliği denen bir kavram vardı Kurd çocuklarının ağzında. Cemal

de onun ne olduğunu biliyordu. Çiyayê Bêzar'da tanışmıştı o gerçeklikle. Kendine hâkim ve soğukkanlı davranıyordu Cemal.

Kendilerinden önce gelenler vardı, cenazelerini tanıyıp alıp götürenler. Onların fotoğraflarını göstermediklerini anladı Cemal.

Cenazeler şişmiş, katran karası olmuştu. Bazılarının gözleri açıktı… Bazılarının yüzleri parçalanmıştı. Cenazeleri boydan göstermiyorlardı. Yüzlerini ve göğsün bir kısmını gösteriyorlardı, yani vesikalık…

Tekrar tekrar baktı Cemal, tanıyamadı. İki fotoğrafı benzetir gibi oluyordu. Yüzünün iskelet yapısı sağlam olanları tanımak mümkündü bir şekilde… Her ayrıntıya dikkat ederek bakıyordu, tanımıyordu Cemal. Bir diğer yandan da şişmişti cenazeler… Baktı, baktı… ANF'den gördüğü şehit künyelerinden dolayı yüzlerine aşina olmuştu gerillaların. Bazılarını seçebildi, kafasındaki o vesikalık, PKK bayrağı önünde çekilmiş fotoğraflarıyla bütünleştirebildi. Ne yaptıysa da Suna'yı tanıyamıyordu. Baba, dayı, oğul aralarında konuşuyorlardı. Mahmud baba, gazdan dolayı tanınmıyorlar, nasıl olur, bir cenaze nasıl tanınmaz bu kadar diyordu ki Mahmud babayla Memed dayı ve Cemal'e masa başında oturan polisler hemen müdahale etti: "Gaz yok, gaz, ne gazı! Uzun süre arazide kaldıkları için öyle şişmişler." dedi sert sert. Ne konuştuğunun ne gördüğünün farkında olan Mahmud baba şöyle bir baktı masa başında oturanlara. Peki ne yapacaklardı. Olabilme ihtimalini verdikleri cenazelere tekrar tekrar, büyük bir titizlik içinde baktılar. Baba, oğul, dayı bir türlü bir karar veremiyorlardı. Acaba hangisiydi? Bu arada Cemal, masa başındakilerden ANF ve DİHA ajanslarını açmalarını istedi. Çünkü dağdaki fotoğrafları vardı orada. Belki biraz da o fotoğraflara bakınca bir sonuca gidebilirlerdi. Masa başındakilerden biri "Zaten açık" dedi. Dönüp tekrar monitöre baktığında açık olduğunu gördü, fotoğrafları karşılaştırmaya başladılar. Bir türlü emin olamıyorlardı.

Ne yapmalıydı? Cemal monitör başındayken kafasında netleştirdi; yüzde beş hatta yüzde bir ihtimal bile eğer Suna'ya benzemiyorsa götürmeyeceklerdi. Yüzde yüz emin olmalıydılar götürecekleri kişinin Suna olduğundan. Bir yanlışlık durumunda

tekrardan cenazeleri mezardan çıkartmak zorunda kalacaklardı. Masa başındakiler, "Kan alacağız, kan eşleşmezse tekrardan cenazeyi alacağız." diyordu.

Uzun bir uğraştan sonra masa başındakiler bu sefer de "Eğer çok benzettiğiniz bir cenaze varsa sizi morga alabiliriz." dedi. "Ancak bir cenaze olabilir, diğerlerine baktırmayacağız." dediler.

Olsa olsa bu olabilir dedikleri cenazeye bakmak için morga yöneldiler. O esnada Cemal, Besê Anayı aradı, sordu: "Ana, Suna'nın bedeninde belirgin bir işaret, iz var mıydı?" Besê Ana, "Yok, oğlum." dedi. Cemal'e, Suna'sının bedeniyle ilgili farklı detayları söyledi. Cemal dinlerken öyle kalakaldı biraz, kapkara bedenden, oldukça şişmiş tenden dediklerinin hiçbirine bakmak gibi bir şansı bile yoktu. Konuşurlarken Mahmud babanın da içerde olduğunu duydu Besê Ana, bir serzeniş içinde, "O nereden tanıyacak. Bir gün kucağına alıp sevmemiş, başını bir gün okşamamış ki, hep azarlamış, o nereden tanıyacak!" dedi. Telefonu kapatan Cemal, içeriye tek başına girmeyeceğini, bir kişinin daha yanında olması gerektiğini söyledi. Nihayetinde amcaoğlu Mahmud'u da içeriye almışlardı.

İçeriye girmek için kapıya yönelen Cemal, Besê Ananın serzenişine hak veriyordu. Ardından her zamanki gibi babamın yetişme biçimi de bu diye hayıflanıyordu. Babası yıllardır kendine öğretilenleri uyguluyordu, yetiştiği davranış kalıplarını kırması zordu. İnsan sorgulamalıydı, değiştirme yetisine sahip olmalıydı. Büyüklerin doğruları vardı ama yanlışları da… İkisini birbirinden ayırt edebilmeliydi insan.

Erkek adam ağlamaz denirdi ya, gerçekliği vardı. Cemal, Mahmud babanın gizli, sessiz yasını, boşluğuna denk geldiğinde o kısa ama yoğun akan gözyaşlarına eşlik eden kesik hıçkırığını gördüğü zaman başka ne izah yapacaktı ki kendine. Gözyaşlarında zamanı aşan bir vicdan vardı, iki dünya iki zaman arasında sıkışan insanın bilinci vardı. Sert, buyurgan, kestirmeci, duygusallığa yer vermeyen, sevgisini başka şekillerde yansıtan babanın çağ karşısında isyanı vardı. Mahkûmu olduğu onca şeyin yaşattığı çaresizlik. Töre öyle demişti bir kere; erkek adam çocuğunu okşayıp sevmezdi,

ayıptı… Mahmud babanın gözyaşlarında, tavana diktiği bakışlarında ayıp olanın çocuklarını sevememek, sevgisini gösterememek, hissettirememek olduğu akacaktı… Hiçbir çocuğuna bir gün bir fiske vurmamış Besê Ana, "Hangisinin başını okşadın ki, hangisini kucağına aldın ki bir gün?" diye kahırlandığında Mahmud baba da, "Bizim zamanımız öyleydi, öyle öğrendik." diyecek, adeta bu suçun kendisine ait olmadığını, aitse ortaklarının çok olduğunu çocuklarına anlatmaya çalışacaktı.

Cemal ile amcaoğlu Mahmud morgdan bir sonuç alamadan çıktılar. En sonunda kan örneği verip beklemeye karar verdiler.

Ardından HDP il binasına gittiler. O zaman il teşkilatında çalışanların hemen hepsi sonradan tutuklanacaktı. İlde bulunan Meya-Der yetkilileri de onlarla ilgilenecek, yardımcı olmak için çabalayacaklardı. Mahmud baba da kan örneği vermek için hastaneye gidecek, işlemlerin bitmesinden sonra Cemal Meletî'de kalmaya karar verecek, diğerleri köye dönecekti.

Aklı Gülsüm'de idi, ne yapıyordu şimdi? Telefonu kapattıktan sonra acaba ne yapmıştı? Cemal'in adeta hiçbir şeyi düşünmeye vakti olmuyor ama her şeyi de düşünmek, ayrıntılı ele almak, bir planlamaya kavuşturmak, bir araya getirmekten başka da bir şey yapmıyordu. Otomatiğe bağlanmış gibi kilitlendiği her şeye bir şekilde koşuyor, yapıyor, içinden çıkıyordu. Abisiydi Suna'nın ve içindeki hayatın her anıyla bunu paylaşıyordu; bir gerilla kadının abisi olmak, bir şehîdin abisi olmak… Herkes aklından geçiyor, herkesi gözünün önüne getiriyor, bir Besê Ana oluyor, bir Mahmud babaya dönüşüyor, sonra Emoş'un yaşadığı şoka çarpıyor, Gülsüm gibi sesi birden kısılıyordu. Herkes oluyor sonra tekrar kendine dönüyor; Cemal abisi oluyordu Suna'nın.

Gülsüm'ü de telefonla aramıştı Cemal. Yola çıkmış mıydı? Sınavlarını artık veremezdi. Araba bulmuş muydu? Önce İstanbul'a giderdi her hal. Sonra da köye…

Suna'nın gittiği gün hayal meyal gözünün önüne yerleşti, öylece durdu, birçok ayrıntı duygularına dokunuyordu. Suna… Suna… Suna şimdi gelmiş miydi?

BENİM ABLAM

"Iıhhh!" diyerek birden sıçradı yatağından Gülsüm. Çok korkmuştu. Yüreği titriyordu. Bir an bir şey hatırlayamadı. Nerdeydi? Ne olmuştu? Rüya mıydı? "Suna, Suna!" dedi, sesi ağlamaklıydı. Boğazı kurumuş, dili damağına sahiden de yapışmıştı. Bir eliyle boğazını tutuyor, gözleri çember gibi olmuş, göz bebekleri tuhaf bir şekilde bakınıyordu. O sırada kenarında uyuyan arkadaşı uyanıp şaşkın, telaşlı bir halde, "Ne oldu Gülsüm, kötü bir rüya mı gördün?" dedi. "Yok, bir şey yok!" dedi Gülsüm. Aklında Suna vardı, gözlerinin önündeydi işte, ne kadar da yakındı. İçinde tuhaf bir his vardı, niye korkmuştu rüyasında, ne rüya görmüştü, rüya görmemiştiyse niye öyle sıçrayarak kalkmıştı. Dalgın, düşünceli, ürkek bir halde mutfağa kadar gitti Gülsüm, bir bardak su alıp içti. 21 Ekim'i 22 Ekim'e bağlayan geceydi, saati tam göremedi. Üç ya da dört olmuş olsa gerek diye düşündü. Uyumak için yatağına tekrar döndü. Bir türlü gözleri ağırlaşıp uyuyamıyordu. Bir an önce sabah olsun istiyordu. Aklında bir şeyler vardı ama neydi, onu da bilmiyordu. Hayatı boyunca böyle filmlerdeki gibi yatağından sıçrayarak kalktığı hiç olmamıştı. Böyle şeyleri bir tek filmlerde seyretmişti. Garip bir duygu içindeydi. Döndü durdu, kalktı tekrar oturdu, bir türlü uyku tutmuyordu Gülsüm'ü.

Sabahın olmasını iple çekti Gülsüm. Hele bir sabah olaydı hemen yurda dönecekti, bir bakacaktı ANF ajansına neler düşmüştü. Suna gittikten sonra sürekli bakardı bu ajansa. Üniversitenin yurdunda kalıyordu. İnternetleri olmasına rağmen her siteye, ajansa giremiyorlardı. İnternetten indirdiği bir programın yardımıyla yasaklı olan ANF sitesini takip edebiliyordu tabi.

"Bir sabah olsun hemen gideceğim." diye düşünüyordu. Aklına kurt düşmüş gibiydi, kemirdikçe kemiriyordu. "Gittiğim gibi

haberlere bakmam lazım, ne var acaba?" Yanında kaldığı arkadaşlarında internet yoktu. Özellikle bunun için gitmesi gerekiyordu.

Sabah oldu, hasta gibiydi Gülsüm. Kendini çok kötü hissediyordu. "Ben gideceğim." dedi arkadaşlarına. "Bu hasta halinle nereye gideceksin, hem biz sana daha iyi bakarız, zaten orda rahat edemiyorsun, kal, bu gün de kal." diyordu evlerine misafir olduğu üniversiteden arkadaşları. O sırada Türk kanalları açıktı. Bir haber geçiyordu, Kazan vadisi diyorlardı, Hakkâri'nin Çukurca ilçesi diyorlardı, 24 terörist ölü ele geçirildi diyorlardı…

"Öyle şey mi olur!"

"Yine atıyorlar."

"Yani ben oraları tanımasam diyeceğim doğru olabilir, ama sanmam orada öyle bir şey olsun ya!"

"Öyle şey mi olur ya, mümkün değil."

"Varsa öyle bir şey bile sanki fazla abartıyorlar…"

Gülsüm hem haberleri dinliyor hem de arada konuşan arkadaşlarına kulak veriyordu. Bir yandan da çok gergindi, anlam veremiyordu gerginliğine. Arkadaşlarının konuşmalarını dinlerken biraz daha rahatladı, "O kadar olamaz her hal" diye düşündü. Nasıl olacaktı ki, nasıl o kadar gerilla bir araya gelecekti. Böylesi toplu şehadetler nadiren olurdu.

Yurda döner dönmez hemen bilgisayarının başına geçti. ANF'ye baktı. Hiçbir şey yoktu. "Bu haberle ilgili bir şey kesin düşer." diye düşündü. Diğer haber ajanslarına hiç girmedi, zaten pek bakmazdı. Diğer gün yine girdi aynı ajansa, yine hiçbir şey yoktu.

Kafaya çok taktığım için herhalde öyle rüyalar görüyorum diye düşündü. Çünkü sık sık rüyalar görmeye başlamıştı. Bu noktada kendisini annesine benzetirdi, Besê Ananın gördüğü rüyaların hayatta mutlaka bir karşılığı olurdu. Adeta bir huy gibi bu özellik kendine de geçmişti. Yine de ölçüp biçmeye başladı, insan bazı şeyler üzerine çok düşününce ister istemez bilinçaltına birçok şeyi itekliyordu, ummadığı anda da bunlar iteklendikleri yerden sahibinin karşısına çeşitli kılıklara girmiş bir şekilde çıkıyordu. Fazla kafaya takmamalıydı gördüğü rüyaları, bak işte ajansta da bir şey yoktu.

Kendi kendisiyle böyle cebelleşiyordu Gülsüm. Bütün bedeninde bir kırgınlık hissediyordu. Hasta gibiydi halen. Her şeyi bir tarafa bırakıp sınavlarına çalışmaya başladı, şunun şurasında üç hafta ancak kalmıştı ve kendisini yoğun bir sınav süreci bekliyordu, birinden çıkıp bir diğerine gireceklerdi. Derslerine çalışmaya başladı. "İmkânı yok böyle bir şeyin, hem Suna daha yeni gitti, Suna'ya ne olacak? diye düşünerek kendisini teselli ediyordu. Yan yana olamasalar da bir yerlerde soluk alıp verdiğini düşünmek Gülsüm'ü hep rahatlatırdı.

***

Bizi bırakıp gitti ama ben biliyorum istediği, sevdiği bir şeyi yapıyor. Kendi tercih etti ve gitti. Göremesek bile nefes alıp veriyor, bir yerlerde halen onun da kalbi bizimki gibi atıyor.

Suna ilk gittiğinde şok olmuştum ama sonra böyle düşünerek hayata tutundum ben. Başka türlü nasıl yapabilirdim ki?

O gün sabah erkenden kalkmıştı. Camdan dışarıya bakıyordu. "Neyin var senin sabah sabah!" dedim ben ona. O gün…

Köy yaşamımız bana tekdüze gelirdi. Kışın okula gidiyor, tatil olunca kuzenler geliyor, davarlara çobanlık yapıp vakit geçiriyorduk. Bana tekdüze gelen köy yaşamı Suna için de öyle miydi? Ah, şimdiki aklım olsa, tekrar köye dönsek, tekrar çocukluğumuza dönsek nasıl özene bezene, hiçbir anını kaçırmadan yaşardım Suna'yla… Neden bu kadar pişmanlıklarımın olduğu bir hayatım oldu ki benim? Suna o günden sonra bana hep bu ince sızıyı bıraktı.

Ben de bütün kardeşlerim gibi ilkokula erken başladım, o zaman beş yaşındaydım. Küçük olduğum için kendi yaşıtlarım olmayan öğrenciler içinde zorlanıyordum. Genelde sessiz kalıyor, daha pısırık duruyordum. Suna o zaman beşinci sınıfa gidiyordu. Kendi sınıf arkadaşı kadınlar ve erkekler içinde çok değişik bir yeri vardı; herkes onu dinler, sayardı. Sözünü herkese geçirmesini biliyordu. Bu benim çok hoşuma giderdi, biraz sırtımı ablam Suna'ya verirdim. Öğretmenleriyle olan ilişkilerinde de öyleydi; hep

ciddiye alır, ablamla diğer öğrencilerle kurdukları iletişimin dışında böyle daha ağırlığı olan bir iletişimleri olurdu. Ablam varlığımdı benim. Onun olduğu yerde erkeklerin nasıl hareket etmesi gerektiğini görür, bilirdim ben. Belirleyiciydi ablam. Çok cesaretli olduğunu düşünür, biraz o ürkek halimden sıyrılırdım. Benden iki yaş üstlerimle okula gidiyordum ve boyum da küçüktü. Suna gibi olsam diyordum, ablam gibi…

Çocukluğumuz beraber geçti. Evcilik oynardık, Xezal teyzemin kızı Emine ile yaşıtlardı, hep bir arada yaşarlardı. Dedim ya ben daha küçüktüm, onlar oynarken ben de yanlarında onlardan öğrenirdim. Evcilik oynardık evin hemen kenarında. Taşları üst üste dizer ev yapardık, sonra evi bölümlere ayırır her bir odaya bir isim verirdik. Suna çok titizdi, hemen yapayım bitireyim demezdi, öyle özenerek saatlerce uğraşır, adeta böyle bütün hücrelerine kadar sindirerek yapardı. Mutlaka çok hoş bir şey çıkartırdı. Ablam ruhunu katardı. Mesela bir kere oturma odasına koltuklar yapmıştı, aynen gerçek gibiydi, çok düzgün, şekilleri böyle muntazam. Ablamla biz aynı şeyi yapıyorduk ama o sanki başka bir şey yaratıyormuş gibi bir şey açığa çıkardı. Biz onun aramızdaki o yerini öyle hep kabullenirdik. Hiçbir şeyi baştan savma yaptığını halen hatırlamıyorum. Elleriyle değil yüreğiyle iş yapardı. Yaptığı iş de onun ruhunu görünür kılardı adeta, özlemlerini, nasıl bir dünya yaratmak istediğini… Aynı evi yapardık taşlarla ama onun kurgulaması çok farklı olurdu.

Kevrê Osmen dediğimiz bir taş vardı. O taşın üstüne çıkardık, tam ortasında değişik bir toprak vardı. O toprağı suyla ıslatır, türlü türlü şekiller verirdik. Kırmızı bir topraktı ve kolay kolay bozulmazdı. Bir de çok rahat şekil alıyordu, diğer topraklar gibi elimizde dağılmıyordu. O toprak sadece o Kevrê Osmen'de vardı, başka taşların kenarında öyle toprak yoktu.

Kevrê Osmen'ın ortası böyle haç gibiydi, biz o hacın tam ortasını kazıyorduk, toprağı çıkartıyorduk. Çamur yapıp saatlerce kendimize öyle oynardık. Çanak çömlek, tabak, telefon, küçük küçük mobilyalar yapardık. "Abla bana da yap" derdim. O çok güzel ve değişik yapardı. Ağır ağır yapardı, elindeki çamurun üzerinde

titizlikle çalışırdı. Bir de çok güzel mobilyalar yapardı, acaba bunları televizyondan falan mı görmüş diye sonraları çok düşündüm. Yoksa kendi kurgusu muydu? O köy şartlarında pek bildiğimiz şeyler değildi çünkü. Hiç köyde mobilya yoktu o zamanlar.

Bir yaz günüydü. Ekin biçme zamanıydı. O zaman evde kötü şeyler olduğunu biliyordum. Hiçbir şey iyi gitmiyordu. Barış ile Cemal abim cezaevine girmiş, babamla Emoş İstanbul'a gitmişti.

İşte yine bir yaz günüydü, Murat abimle annem gitti, Suna ablam da yemek yapıp öyle arkalarından gitti. Ben küçük olduğum için zaten beni götürmezlerdi. Ben nedense o gün tarlaya onların yanına gittim. Güneş batmak üzereydi. Böyle aşağıya doğru iniyordum, her üçü tarlada gözüküyordu. Hiç unutmam o anı, hiç.

Annem biçilmiş buğdayları tutuyor bir Suna bir Murat çeviriyordu. Sonra Suna elindeki orakla biçiyor Murat onları çeviriyor; Murat biçiyor, bu sefer de Suna çeviriyordu. Böyle biçtikleri buğdayı döndürüyor, burgu haline getiriyorlardı. Her üçü öyle gözüküyordu, eğlenerek, konuşarak, gülüşerek öyle güzel, öyle mutluluk aşılayıcı bir biçimde yapıyorlardı ki… O görüntü halen gözümün önündedir. Bazen o görüntüyü öyle düşünür, o an bana geçen o duyguları tekrar tekrar yaşarım. Huzur verir bana. Çünkü aile içinde sürekli bir çalkantı vardı, babam evdeyken hep sinirliydi, geçim sıkıntısı bir diğer yandan… Bunların adını koyamıyor ama görüyordum, kötümser bir ortamdı, hiçbir şeyin iyiye gitmediği bir zamandı. Tüm bunlara bir ad veremesem de hissediyordum. Mutlu bir havayı o gün tarlada görmüş, çok mutlu olmuştum. O gün ilk defa içimde o diğer hisler gitmişti. Sonra yanlarına yaklaştım, gülüşleri halen kulağımda, ama ne konuşuyorlardı hiç hatırlamıyorum.

İlkbaharın ortalarına doğru dağlara pancar toplamaya gidiyorlardı. Ben yine küçük olduğum için evde kalıyordum. Zaten ben hiç sevmezdim. Gidip sîrmok, narmok, lûz, gazgazık, şank, ruvu, punk, cather toplayıp getirirlerdi. Ağaç falan pek yoktu dağlarda, bana bomboş, çıplak bir yer gibi gelirdi, hele yaz ortasında hiç çekilmez. Annem onlar gidince kendilerini çok iyi hissediyorlardı. Hatta annem görmek istediği tepelerin, yamaçların isimlerini

söylerdi. Sen dersin ki bir insanı ziyarete gidecek. Coşkuyla kendilerini hazırlardı. Gidip gelince adeta kendisine gelirdi annem. Suna da çok seviyordu. Çok istekli bir şekilde gider, dağa tırmanmayı çok sevdiğini söylerdi. Ben her ikisindeki o coşkuyu, heyecanı hissederdim. Suna ablam o zamanlar genelde ev işleri, yemeğimizi falan yapardı, annem ise dışarıdaki işleri. Bana, "Gel, ölmezsin. Gel, biraz dağ havası al." derlerdi annemle Suna ablam.

Sonra ben biraz daha büyüyünce Suna ablam da İstanbul'a gitti. On altı yaşındaydı. Ben Gerger'de ortaokula gidiyordum, bitirince liseyi okumak için ben de İstanbul'a gittim. Ben gittiğimde Suna ablam beni adapte etmeye çalışıyor, kendisini benden sorumlu görüyordu. Tabi tek sorumluluğu ben değildim. Ev işlerini yapıyor, dükkâna gidiyordu. Zaman ilerledikçe ev ve dükkân arasındaki yaşamın ona dar geldiğini ben de hissetmeye başladım. Toplumun da ona biçtiği bir misyon vardı. Çalışacak, bir süre sonra birisiyle evlenecekti, başka ne yapabilirdi ki? Kendi hayatına bakardı. Daha farklısını düşünme yetisi doğal olarak elinden alınmış oluyordu ev ile dükkân arasında. Rolü oydu ve rolünün gereklerini yerine getirmek zorundaymış gibiydi. Oysa ablam Suna duygu dünyasında verili olanları aşmış biriydi. Kapsamı daha geniş şeyler arıyordu. Bir aileye, bir eve kendini vermek yerine daha yüce, aileyi de kapsayan bir şeylere kendini vermeye daha hazırdı o. Bir rol sıkışması yaşıyordu, bunu aşmak için kafa yorduğunu ben aslında daha sonraları anladım. Ah, keşke ben o zaman bunların farkında olsaydım. Onunla neler paylaşmazdım ki… Daha farklı olabilirdi mesela her şey. Onunla daha fazla paylaşamadığım için eziliyorum, yaralanıyorum ve iyileştiremiyorum yaralarımı.

Yüksel ablamın ardından kalan "Vasiyet" adlı şiiri her hatırladığımda Suna'yı düşünür ve bu yaralarımı hiçbir zaman iyileştiremeyeceğimi hissederdim. Bir gün internette tesadüfen bu şiirin asıl sahibini buldum, meğerse Yüksel yazmamışmış o şiiri, bir yerden almış ve defterine geçirmiş, yıllarca hiç birimiz bunu fark etmedik. Bu gerçeklik her zaman bana inanılmaz acı verdi ve halende vermekte. Oysa beraber yaşıyorduk. Birbirimizden başka pek kimsemiz yoktu doğal olarak. Nasıl oluyordu bu? En

yakınımızdaki insana bile uzak kalabiliyorduk. İnsan bir umman gibi, anlamak için çok derin olmak lazım belki de.

Suna ablamı tatmin edecek sosyal çevre yok gibiydi, bana abla olması, dükkâna gidip gelmesi, ev işlerini yapması, arada bir benimle ilgilenmesi, ders çalışırken beni yalnız bırakması bana yetiyormuş aslında. Benim ona verdiğim mana bu kadarmış meğerse. Oysa bir daha dönebilsek geçmişe, o bir kez daha yanımda olsa asla böyle olmaz. Onun da buna ihtiyacı vardı, ben hiç görmedim, hiç böyle düşünmedim.

Ben okula gidiyordum en azından biraz farklı bir çevrem oluşuyordu. Ablam Suna ise kendine verilen rolü, dar çevreyi aşmaya çalışıyordu yanı başımda ve ben onu görmemişim. Aslında bazen hissedebiliyordum. Ben bazen çok sıkılır, Suna'ya ben buralarda çok sıkılıyorum, annemi özledim, derdim. O ise, "Böyle düşünme belki şu an farkında değilsin ama elinde kendine yeni bir yaşam inşa etme gibi bir şansın var. İşte çalış, çok güzel bir hayatın olacak. Sen de benim gibi mi olmak istersin, bak sıkıştım kaldım… Ve benim başka bir şey yapma gibi bir şansım seninki kadar yok. Hayatım seninki kadar bana bağlı değil." Bu sözlerini sık sık dile getirir, beni motive etmeye çalışırdı. "İtiraz etme, oflayıp püfleme!" derdi. Benden çok daha fazla hayata tutunmuştu; çünkü nasıl bir hayatı yaşamak istemediğini iyi biliyordu benim ablam. Ben o kadar hayatın farkında değildim. Ben de aslında önüme konan yaşamı, sınırları olan ve üzerine çok düşünmediğim, kafamı yormadığım bir yaşamı yaşıyordum.

Benim ablam bana hayatı fark etmeyi öğretti. Ve halen de öğretiyor. Bu hayat nasıl güzel olabilir? Bizden sonrakilere bırakacak güzel bir hayatımız olabilir mi? Benim ablam hayatı en çok annemden öğrendi, onun kaynağı her zaman annemdi. Ve onu aşmak istedi adeta. Değişik bir zaman değil mi kızlar annelerinden öğreniyor, onu aşmak istiyor ve böylelikle annelerini onurlandırıyorlar bir şekilde. Annem her ne kadar arkasından çok acı çekiyor olsa da Suna'ya inanıyor.

Ablam çok kitap okurdu. Bir de hızlı okurdu. Kendini geliştirmek onda bir hayat felsefesiydi. O hiçbir zaman olduğu yerde

kalan bir su gibi olmak istemiyordu. Yeni özellikler edinmek, yeni şeyler denemek, üzerlerinde düşünmek hoşuna giderdi. İşte ben ablamla bunları çok paylaşamadım.

Bizim evde her zaman kitaplar olurdu. Dayımlarda da vardı, bazen gidip oradan da getiriyordu. Sonra HDP'nin çalışmalarına gitmeye başladı. Gençlik Kolları'nda faaliyet yürütüyordu. Çok farklı alanlara gidiyor, değişik insanları tanıyor, tüm bunların yanı sıra biraz daha hayata kendisi yön veriyordu. Örneğin eylemlere gidiyor, mitinglere katılıyor, akıyordu yeni bir yaşamın ırmağına doğru. Gittiği yerlerden de kitaplar getirmeye başladı o süreçte. Biz ikimiz aynı odada kalıyorduk. Ne kadar yorgun olsa da akşamları kitap okurdu, sabah erkende kalkıp herkes gibi işe giderdi. Bu durumdan hiç rahatsız olmazdı. Zaten benden daha çok o ev işlerini yapar, yengeme de yardımcı olurdu. O zaman ben bunları çok anlayamıyordum, sonrasında düşündüğümde daha çok anlayabildim. O zaman çok dikkat edemiyordum. Çok belirgin bir şekilde gözlerimin önünde bir hayat mücadelesi veriyordu ve ben bunları göremiyordum. Dedim ya benim ablam Suna duygu ve düşünce dünyasında verili olanı çoktan aşmıştı. Ama ne olursa olsun düşünsel olarak aştığı dünyanın içinde yaşıyordu. Bundan dolayı da aslında duygusal olarak çok etkileniyordu. Hüzünlü olurdu bazen, duygu yüklü bakardı bana. Aşamamanın eksikliğini yaşıyor, kendisini bir şekilde ifade etmek istiyordu, koşulları değiştiremiyordu. Düşünsel dünyası farklı olmasına rağmen mevcut olan koşulların sınırları onu geriyor, etkiliyordu. Sohbet ettiğimiz zaman bunu bana yansıtırdı. Sen bunları aşabilecek imkânlara sahipsin derdi hep. Önünde güzel zamanlar var derdi.

Kitapları okurken kucağına alır, özenle, imrenerek okurdu. Keşke senin yerinde olsaydım, derdi. Düzenli ve titizdi her zaman. Aslında ablam Suna kitapların samimi ve güler yüzlü bir dostuydu. Ben de öyle bir dost muydum? Ben neler verebildim acaba ablama, bazen çok düşünüyor ve acı çekiyorum. Neden zaman geriye dönmez? Ve neden zamanında anlam veremeyiz bazı şeylere…

Bir kere elinde üzerinde, "Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru" yazan bir kitap vardı. Böyle kalın, normal

kitap ebatlarından daha büyüktü. Böyle baktım "kapkalın!" Sonra dedim ki, "Ya abla böyle bakınca içim kararıyor, sen bunu ne zaman okuyup ne zaman bitireceksin." İki hafta daha dolmamıştı ki bitirdi. Bir de yalnızca geceleri okuyabiliyordu. Ama öyle içtenlikle, duyarlı bir şekilde okudu ki… Suna'ydı işte. Suyu yudum yudum içer gibi içip bitirmişti o kitabı da.

Sonra benimle kitap üzerinde sohbet etmeye çalıştı. "Biliyor musun Ümmü Gülsüm çok güzel bir kitap. Dolu dolu böyle. Sen de oku! Kurd halkına dair her şey var içinde. Ben çok şey öğrendim." Niye o zaman paylaşmadım ki ben, ben niye öğrenmedim ki Suna daha başka ne düşünüyordu. Yine o zamanlar bir roman daha okumuştu, çok beğenmişti ve ben şu an hatırlayamıyorum. Acaba o romanda neyi sevmişti, ben neden merak edip ablamın yüreğine girmedim ki. Oysa ki o çok severdi sohbeti, anlatırdı, sakin sakin konuşur mutlaka düzgün bir üslupla konuşmaya çalışırdı. Suna çok derli toplu, özenerek konuşurdu, yaşamı da öyleydi. Ben daha rahattım, onunla dalga geçerdim bazen, sende asker disiplini var, derdim.

Eylemlere katılıyor, toplumsal çalışmalar için gidiyordu. Eve geldiğinde yaptıklarını büyük bir coşkuyla anlatırdı. O öyle mutlu olunca ben de mutlu olurdum. Sıkışmışlığın yarattığı karamsar havadan kurtuluyordu.

O dönem ben üniversite sınavına hazırlık yapıyordum, hem okula gidiyordum hem de dershaneye. Eve geldiğimde yorgun argın oluyordum, bitkin düşüyordum bazen. Dört ay ancak kalmıştı sınavlara girmeme. Stresim eve de yansıyordu. Şimdi bakıyorum da hiçbir şeymiş o günkü gerginliklerim. "Hay ben derdime yanayım, derdim de ne dertmiş!" diyorum şimdi. Tabi o zaman ancak o kadardım, tecrübesizdim, hayat karşısında toydum. Duyarlı olamadığım için ne kadar üzüldüğümü bir ben bilirim. Neden daha iyi paylaşamadım, o günleri daha iyi geçiremedim ablamla. Ablam Suna bana imkânlarım olduğunu söylüyordu ama ben aslında onun gibi düşünmüyordum, ben de okulla ev arasında mekik dokuyordum her gün. Ama o geleceğime dikkat çekiyordu, geleceğimi bir şekilde kendim hayal edebilirdim ya, onun için. Yoksa daha farklı sosyal

kültürel bir imkân, alan benim için de yoktu. Kendi başıma bir şeyler yaratabilmek, becerebilmek aslında benim için zorluklarla doluydu, ben ablam Suna gibi değildim, daha hassas ve ürkektim. O ise daha cesaretli ve deneyimliydi bana göre.

Kavgamız gürültümüz olmazdı pek. Eleştiri yapma, görüşünü söyleme, sohbet etme daha yoğundu bizim evde. Ben küçük olduğum için beni pek aralarına almazlardı İstanbul'da da. Cemal abimle Suna ablamın sohbetleri çok olurdu ama benim yanımda pek sohbet etmezlerdi. İşte ders çalışıyordum, küçüktüm yine.

Aslında fark ettim ama ben görmek istemedim. Neden mi? Çünkü hiçbir zaman böyle bir şey yapacağını aklım almadı. Bir sürü işaret verdi bana, bir sürü… Belli etti, belki de anlamadığımı fark ettiği için çok şey yapmadı. Bizi bırakıp gideceği için üzerinde bir duygusallık vardı. Bir hayatı, biz kardeşlerini bırakıp gidiyordu sonuçta. Dediğim gibi üstü kapalı bir şekilde yansıttı. Tecrübesizliğime, algımın o denli açık olmamasına kızıp durdum sonra, niye öyleydim ben. Belki de inanmak istemedim. Suna bizi nasıl bırakıp gidebilirdi ki? Gidebilirdi tabi, o mevcut hayata, verili yaşama sığmıyordu.

Dükkân işlerinin yoğun olduğu bir ara yine dükkâna gitmemişti ve ben gittiğini sanıyordum. Abimler beni aradı, "Suna evde mi? Niye gelmedi?" diye sordular. Ben yok dedim ama bir yandan da idare ettim, Emoş çağırmıştı dedim. Akşam eve geldiğinde kızdım tabi, "Sen ne yapıyorsun, neden nereye gittiğini bana bile söylemiyorsun, bak seni arıyorlar bu kaç seferdir yalan söylemek zorunda kalıyorum, bir daha olursa söylerim bu sefer ona göre…" Üzüldü tabi. "İlk defa mutlu olduğum bir şeyler yapıyorum ne diye böyle yaklaşıyorsun ki…" dedi ve çok duygusallaştı. "Kendini zora sokuyorsun. Bak bir daha yaparsan evdekilere söyleyeceğim." dedim ben de. Artık ondan sonra bir daha bana söylememeye başladı. Çok da farkında değildim aslında git gide benden de kendini sakındığının. Zaten o dönemlerde gidiş kararını vermişti bence. Kafası netti ki öyle davranıyordu, yoksa hem evi hem dükkânı aksatmazdı o kadar. Keşke öyle söylemeseydim, niye öyle söyledim ki? Daha fazla konuşabilir daha fazla paylaşabilirdim.

Yine o günlerdi, “Acaba seneye bu zamanlar nerede olursun?” dedi durup dururken. Ben de öyle garip garip baktım, “Niye böyle bir şey söylüyorsun ki göreceksin.” dedim demesine ama yüzüne öyle biraz bakakaldım. Hüzün vardı yüzünde, çok derin bir duyguyla yüklü özlem, çok içliydi yüzündeki ifade. O an içime bir şey doğdu acaba bir şey mi yapacak diye… Sonra da ne yapabilir ki, öylesine söylüyor diye düşündüm. Çünkü onun yapmak isteyip de yapamadığı şeyler vardı, ondan dolayı herhalde diyerek o sezdiğim şeyi kafamdan uzaklaştırdım. Sezmiş olsam bile hiç ihtimal vermedim, inanmak istemedim. Çok, çok uzak geldi bana. Geçiştirdim. Oysa o saklamakta zorlanıyordu, duygusu bir şekilde taşıyordu dışarıya.

Gittiğini öğrendiğim o gece direkt bu ana gittim. Evet, aslında ben biliyordum.

Gittiği o günü hatırlıyorum. Hiçbir zaman unutamam. Sabah uyanmış pencereden bakmıştı. Niye baktığını bilmiyorum. O son sabahıydı, “Hayırdır, niye kalktın sen?” dedim. “Hiç!” dedi. “Bir ses duydum da camdan baktım.” Dalmıştı. O gün tatildi. Dönüp tekrar yatağına doğru yürüdü. Sonra devam ettik işte, hep beraber ev temizliği yaptık, yengemle mutfağı temizlediler. İkindiye doğru dayımın kızının yanına gideceğini söyledi, arada giderdi, kalırdı. Sonra kendi telefonunu bana vermek istedi, yeni bir telefondu, fotoğraf, görüntü çekme özelliği de vardı. “İstersen benim telefonu vereyim sana.” dedi. Şaşırdım, “oluuur” dedim. “Seninkinin şarjı ne kadar dayanıyor.” diye sordu. Benim telefonum eski bir modeldi ama şarjı daha fazla gidiyordu. Ablamınki ise yeni çıkan modellerdendi. “Üç gün falan gider.” dedim. “Emin misin?” diye sordu, “Ne olacak ki, bitince şarja takarsın ne var bunda şaşıracak.” dedim. Bir de o günlerde telefonla çok görüşüyordu ve ben o gün yine hiçbir şey anlamadım. O arada Emine yengem, “Madem dayılara gidiyorsun bu tereyağını da götür, dolapta yer yok koyayım, bozulacak böyle.” dedi. “Ya otobüsle uzun sürüyor, ondan önce ben bir yere uğrayacağım bozulmasın, ben götürmeyeyim.” dedi. O sırada Murat söze karıştı, “Başka bir yere gideceksen söyle bilelim.” dedi, “Yoksa öyle gidiyorum deyip götürmeyince de olmaz.”

diyerek konuşmasını sürdürdü. “Ya işte bir yere uğrayacağım. Yenge kızma ya, yoksa götürürdüm.” dedi. Ben dayımlara gittiği için öyle hiç dikkat etmedim, gerçekten bizimle o an nasıl vedalaştı. Belki o saatlerde gözlerine baksaydım, hal hareketlerini izleseydim, ne bileyim işte bir şeyler yapsaydım da görseydim, gitmeden önce, bizi artık bir daha görmeyeceğini bile bile giderken nasıl baktı bize! “Görüşürüz.” deyip odama geçtiğimi hatırlıyorum. Hiç dikkat etmedim yüzüne, kesin farklı bir şekilde bakmıştır, işte ben öyle yüzeysel yakalandım o güne de. Nerden bilebilirdim, dayımlara gidiyordu… Hiçbir tedirginlik sezmedim. Yağ ve telefon sohbetlerinde açık vermişti, yine de gayet normal ve sakindi. Çok dingindi. Dayımlara gitti diye hiç aramadık, sormadık…

O gün gitti benim ablam Suna.

Annem ne çok kızdı sonradan, niye bir sormadınız diye. Sorsak da fark eder miydi? Gidecekti, kararını vermişti ve gitti. Yine de annem haklıydı, yerine ulaştın mı diye insan ablasını sormaz mı? Ben sormadım işte.

Diğer gün akşama doğruydu, abim Murat beni aradı, “Suna’yla hiç görüştün mü?” dedi. “Dükkâna gelmedi mi?” dedim. Artık hepimiz endişelenmiştik. “Suna neredeydi?” Murat çok gergindi. Abim Murat ile araları çok iyiydi. Ona da hiçbir şey söylememiş, hissettirmemişti. Gözaltına falan mı alındı diye düşündüm. Aradım, telefona ulaşılamıyordu.

O dönemlerde evde en çok Cemal ile konuşuyor, sohbet ediyorlardı. Murat eve geldi, “Yok mu?” dedim. “Yok” dedi. “Ne yaptı, ne geldi başına?” deyip ofladım pufladım. Murat bana şöyle bir baktı, sen daha işin neresindesin dercesine, anlayamadığımı fark etmişti, bir şey demeden içeri geçti.

Cemal de geldi eve, herkes çok gergindi ve bir yandan da bana yansıtmak istemedikleri belliydi. Tabi anladım. Gittim odama öyle yerimde çakılı kaldım. Adeta başımdan aşağı kaynar sular döküldü, direk o ana gittim, “Acaba geçen yıl bu zamanlar nerede olursun?” demişti. Çok geçmeden Murat geldi yanıma, “Gitti değil mi?” dedim direk. “Galiba” dedi. Dondum kaldım öyle. Son gittiği o gün gözümün önüne geldi ve bir de o sezdiğim gün… Evet, apaçık

ortadaydı her şey. Ama halen bana şaka, kötü bir rüya gibi geliyordu. Bekliyordum ki kapının arkasından çıkıp "şaka şaka" desin. Halen bekliyordum, bunun kötü bir rüya olduğunu görmek istiyordum. Hayır şaka değildi, kötü bir rüya da. Artık hiçbir şey düşünemiyordum. Sonra Cemal geldi, "İyi misin?" dedi, "İyiyim" dedim. Cemal'in suratında tedirginlik vardı. O haliyle beni rahatlatmaya çalışıyordu. Yanımda öyle oturdu kaldı bir süre.

Ertesi gün halen bilmiyorum hangi akılla kalkıp dershaneye gittim. Afallamıştım, kaç sefer caddeden geçerken araba kullananlar bana kızdı, çarpmamak için durdu, uyardı. Çok dalgındım. Hiç kimse de bana demedi niye gidiyorsun. Garip bir şekilde hayata devam ediyordum, niye bilmiyorum. Tutuk, donuk, ölüden daha beter bir haldeyim. Gün boyu annem aklımdaydı. Hani köye gidecekti, o kadar hazırlık yaptı… Fark etseydim ne olacaktı ki, ne değişecekti ki? Yok, ama olsun, ablamı daha iyi anlardım. Neden daha olgun, gözü açık değildim? Neden ablamın benimle paylaşmasına izin vermedim?

"Çok tatlısın sen." derdi bana. Komik olduğumu söylerdi. Ben çocukken çok kendi kendime konuşurmuşum, böyle saatlerce hem de. Kendi kendimle oyunlar kurar oynarmışım. Benim halen o çocuk olduğumu söylerdi. Bizim evin arkasında küçük bir derecik vardı, ben evden oraya kadar yürüyüp tekrar eve gelir böyle tekrarlarmışım. Kendi kafamda böyle bir sürü şeyler kurduğum, kendi kendimle konuştuğum olurmuş. Hatta bir kere okula giderken o kadar çok kendimle sohbete dalmışım ki eve gireceğime düz ahıra girmişim. Emoş da beni camdan izliyormuş. Birden ahırda gözümü açınca şaşkınlık geçirdiğimi ben de hatırlıyorum. Hemen, "Ben burada ne yapıyorum ya." diye dışarı çıkıyordum ki Emoş geldi arkamda bir kahkaha patlattı, "Sen ne yapıyorsun burada?" dedi. Birden böyle suçüstü yakalanmış gibi oldum. O zaman çevremde yaşıtım yoktu, kendimle arkadaşlık ediyordum.

Benim birçok hareketime gülerdi ablam Suna. Gergin olduğum zaman kulaklık takar müzik dinleyerek odamızın içinde volta atardım. Bana çok gülerdi. "Yine dönüyor." derdi. Kimseyi yanımda istemezdim, "çıkın" der, kapıyı kapatırdım. "Beni

anlamıyorsunuz, ben böyle gerginliğimi atıyorum." derdim. O da karşıma geçer doyasıya bana gülerdi.

Çok yazı yazıyordu benim ablam. Bir ayakkabı kutusu vardı, albümlerini, yazılarını, ajandasını sürekli oraya koyduğunu görürdüm. Ne yazdığını bilmezdim, asla açıp okumazdım. O kutunun içine, "Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru" adlı Abdullah Öcalan'ın iki ciltlik kitabını da koyduğunu görmüştüm. Saklardı onu. Birkaç fotoğraf da görmüştüm. Güvenlik gerekçesiyle ev basılabilir diye eşyalarını, kitaplarını başka yere götürelim dediler. Bana eşyalarını topla dediler. Ben topladım, o kutuyu da eşyalarını dayımlara götürecekler diye verdim. Sonra alacağımızı sanıyordum. Eve götürmeyip direkt çöpe atıyorlar, hepsini, o kutuyu da… Ertesi gün haberim oldu. Dayımları aradım, gidip çöpe baktı dayımın kızı, hiçbir şey bulamadı. Onlar hepsini kitap sanıyorlardı, o kutudan bahsetmemiştim. Hepsi benim suçumdu. O benim en büyük pişmanlığımdır. Onun için ne kadar kızdım kendime, en özel şeyleri vardı ve hiçbirimiz göremedik, çöpe gitti.

***

Uzun bir süreden sonra Özdemirler ailesinden Suna gerillaya katılmış, herkes biraz kendi cephesinde şaşkındı. Gülsüm de afallamış, ne yapacağını bilmez bir halde ve ziyadesiyle tutuk, donuk bir haldeydi. Hayat damarları kesilmiş gibiydi. İnanması biraz zor geliyordu, sahiden Suna dağlara mı gitmişti? İçinde bulunduğu ruh hali onu öyle bir boğdu ki oturdu ağladı bir kere, bir daha hiç ağlamadı Suna için. Bir gelin gibi kendisini günlerce süren hazırlıklara kaptırmış ve yeni bir eşikten içeri girmişti. Nasıl ki kendisi yeni bir hayat için sınavlara hazırlanıyorduysa o da yeni bir deneyime adımlamıştı. Yapacak bir şey yoktu, artık gitmişti, her ne kadar Gülsüm kendini uzun bir süre bu tutuk ruh halinden kurtaramasa da.

Hayat bir şekilde devam ediyordu. Gülsüm sınavlara girmiş, üniversiteyi kazanmış, Bolu'da okuyordu. Ne olursa olsun Suna bir yerlerdeydi, kendi istediği bir yerdeydi. Yapmak istediği şeyi yapıyordu. Nasıl kendisi gülebiliyorsa o da gülüyordu kesin, yatıyor,

uyuyor, kalkıyor, okuyor, yürüyor… Bunu bilmek iyi geliyordu Gülsüm'e. Aklının bir köşesinde, yüreğinin orta yerinde bir yangın gibi hep onunlaydı ablası Suna. Bir dal gibi ANF haberlerine tutunuyordu bazen, onunla ilgili bir haber alırsa ancak oradan alabilirdi, bunu biliyordu. Cenazeleri verilen, künyeleri açıklanan gerillalara dair ajansa düşen her haberde bir hüzün bütün benliğini kaplıyor, belli belirsiz bir boşluğa düşmüş gibi oluyordu. Duyarlı olduğu hayattı gerilla. Suna dağa gitmeden önce bazı şeyleri görüyor ama üzerinde düşünmeden hayata devam edebiliyordu, oysa artık…

O günlerde üniversite yurdunda özellikle yurtsever arkadaşları olmadığı için zorluklar çekiyordu. Bu nedenle arada bir tanıdığı yurtsever arkadaşlarının evine gidiyordu.

Rüyalarını, içine giren garip hissi, halsizliğini bir tarafa koyup sınavlara çalışmaya başladı. İki gün üst üste girmişti ANF'ye, Kazan vadisine dair hiçbir haber yoktu. Üçüncü gün giremedi, çok da zorlamadı bu sefer. Kendini ne kadar zorlasa da bir diğer yandan da sanki hayatta değil, başka bir âlemde gibiydi. Gülsüm de bu hale inat daha bir sınavlara kendini hazırlamaya çalışır gibiydi. Çözemediği bir hal içerisindeydi. Sıkılıyordu da yurdun havasından, kendini hiç rahat hissedebildiği bir yer değildi çünkü.

HPG, Geliyê Tiyarê'ye dönük açıklama yaptı ama o gün Gülsüm ANF'ye girmedi. O sabah uyanmış ders çalışıyordu. Telefonu çaldı. "Kim olabilirdi acaba?" Baktı, Cemal idi:

"Ne yapıyorsun?"

"Sınavlara çalışıyorum."

"Ne zaman geleceksin?"

"Sınavlar daha bitmedi ki… Niye sordun ki?"

"Merak ettim."

Cemal, Gülsüm'ün hiçbir şeyden haberinin olmadığını fark etti ve telefonu kapattı. Gülsüm'de bir merak oluştu, şimdi durup dururken Cemal beni niye aradı acaba diye düşündü. Herhalde işleri yoğun, bayram da geliyor, kesin dükkânda sıkışıklık var, eleman lazım galiba diye aklından geçirdi. "Kötü bir şey olsa herhalde şimdiye kadar duyardım." diye düşünürken kaç gündür girmediği ANF aklına geldi.

Üç gün aradan geçmişti, Gülsüm yine bilgisayarının başındaydı. Bu sefer ANF'ye girecekti, uğraşmaya başladı, sayfaya girmeyi başardı, başlıklara bakacaktı ki tam o esnada telefonu çaldı. Hızla telefonu yerinden kaldırıp baktı: "Aaaa, Cemal… Ne oldu ki?" bilgisayarın başından kalktı, odadan çıkıp koridora doğru yöneldi. Cemal:

"Ne zaman geleceksin?"

"Abi sınavlar daha bitmedi ki… Hem ne oldu?"

"Biraz daha sessiz bir yere git, sakin bir yerde misin?"

Gülsüm'ün bütün gücü tükendi birden, eli ayağı tutulmuş, dudakları titriyordu. "Ihhhh!" diyerek uyandığı gece… "Suna, Suna mı?" bile diyemedi. Cemal:

"Sakin ol, güçlü olduğunu biliyorum. Suna şehîd düşmüş, güçlü olmak zorundasın. Toparlan gel."

"Tamam, tamam…" diyebildi Gülsüm.

Koridorda birden bir çığlık koptu. Herkes odalarından çıkıp çığlığa doğru yöneldi. Gülsüm elinde telefon öyle donmuş bir halde titriyordu. Gözlerinin yuvarlağına kapkara bir sızı yerleşmişti. Etrafına toplananlar, "Ne oldu?" diye sorular soruyor, anlamaya çalışıyorlardı. Birkaç sefer yurtta böyle bir şey olmuştu. Bu bir ölüm haberiydi. Ölüm haberinin yaratmış olduğu duygu herkeste aynıydı.

Gülsüm kendine gelir gibi oldu, etrafına bakıyordu, herkes başındaydı. Ne zaman gelmişlerdi, niye gelmişlerdi? Bir onlara bakıyor, birkaç gündür içinde çöreklenen hisleri daha net okuyordu. "Evet, hissetmiştim, hissetmiştim ben." Etrafındakilere bakıyor kendini daha bir sıkıyor, gözlerini yumup açıyordu. Şu dünyada olması gereken en son yerdeydi. Herkes ona o kadar yabancıydı ki, bu hisle kendini toparlamaya çalıştı. Güçlü olmalıydı.

Gülsüm'ün oda arkadaşları diğerlerini göndermeye ve Gülsüm'ü yerden kaldırmaya çalışıyorlardı. Ne zaman böyle yere düşmüştü, niye yerdeydi bilmiyordu. Gözünden seller gibi yaş akıyordu ama hiç ağlama sesi duyulmuyordu. Oda arkadaşları abisiyle konuştuğunu duymuşlardı. Evden bir ölüm haberi gelmiş olmalıydı. Üzülerek bakıyorlardı Gülsüm'e ve bir açıklama bekler

gibiydiler: “Kime, ne olmuştu?” Ara ara, “Sakin ol!” diyor, durmadan yüzüne bakıyorlardı.

Hiç hıçkırmadan ağlıyor, gözlerinden yaşlar aralıksız süzülüyordu. “Ne diyeceğim şimdi, ne?” Çaresiz kaldı öyle, “Ama bir şeyler söylemem gerek. Hayır hiçbir şey söyleyemem.” Bir süre öyle kaldı, bir açıklama bile yapamıyordu, git gide gözündeki yaşlar arttı, çoğaldı, sızısı, acısı yüzüne çarpıp duruyordu. “Ablam” dedi, “Ablam trafik kazası geçirmiş…” Daha beter oldu, daha çaresiz ağlamaya devam etti. “Şuna bak ya, şuna bak ya… Oturmuş bir yalan uydurmaya çalışıyorum. Ne uydurabilirim diye düşünüyorum.” Beyni, yüreği çatlayacak gibiydi, vicdanının direği çatırdamak üzereydi. Gerildi, bir top vicdan oldu, derin derin ağladı. Tutunmak için Suna’yı düşündü, bir kuyuda boğulmaktan kurtulur gibi oldu. Hemen yerinden fırladı, bilgisayarının başına geçti. “Evet, evet Suna’ya bakmalıyım, onu görmeliyim.” Oda arkadaşları şaşkın şaşkın birbirine baktı. Böyle bir hareketi hiçbiri beklemiyordu. Haberlere bakıyordu her hal.

Gülsüm yapayalnızdı, korkunç yalnız hissediyordu kendini. Oda arkadaşlarından biri Laz diğer üçü de Türk idi. Hiçbirine bir şey yansıtmadı. ANF’nin açık olan sayfasına girdi bir telaş içinde, arkadaşları bilgisayarını göremiyordu, her zaman tedbirli yaklaşırdı. Hemen başlıklara baktı, bütün gündem Geliyê Tiyarê idi işte. Haberi tıkladı, Suna karşısındaydı işte. Baktı, baktı… “Bu benim ablam Suna” bile diyemedi, hiç sesli düşünmedi. Kendi içinde bağırıyor, çağırıyor, hıçkırıyor; bağrı yırtılacak, kalbi çatlayacak gibi oluyordu. Suna’nın diğer arkadaşlarına da göz gezdirdi. Hepsine aynı acı ve özlemle baktı. Suna’nın bir fotoğrafının arkasında sarı, kırmızı, yeşil bayrak, bayrağın ortasında da yıldız vardı. Bir daha, daha bir dikkatle baktı. Altında sicilini vermişlerdi. Kod adı: Roza Semsûr, şehadet tarihi ve yeri…

Ani bir refleksle bilgisayarını kapatıp ayağa kalktı, “Ben gidiyorum.” dedi. Hepsi ona garip garip bakıyordu, “Yoğun bakımda mı?” dedi biri. Gülsüm’ü kendi halinde bıraktılar, çok fazla başına üşüşmediler. Yüreklerinin arasında çok mesafe vardı. Gülsüm’e sarılıp acısını yüreklerinde hissedemeyecek kadar yabancıydılar.

Gülsüm dolabını açtı, çantasını çıkardı. Kazaklarına, paltosuna, pantolonlarına bakıyordu, hangisini almalıydı acaba, köy şimdi soğuktu. Alt üst oldu yine, başını koluna yaslamış kendisine kızıyordu, "Şuna bak ya, şuna… Suna yok, yok… Ve ben elbise seçiyorum. Lanet olsun bu yaşama, lanet!" Yalnızlık içinde çırpınan yüreğinin sağduyusuna kulak kesildi bu sefer, "Toparlan Gülsüm, toparlan. Güçlü olmalısın, nerede olduğunu biliyorsun değil mi şimdi. Kendine gel. Ayakta durmak zorundayım, bir an önce gitmek zorundayım. Ben bu akşam burada kalamam, hayır, hayır ben bir saniye bile burada kalamam." Hızlı hızlı bir şeyler tıkıştırdı çantaya. Dolabını kilitledi ve çıktı, çıkarken arkasına bile bakmadı. Yürürken kendi kendine söylendi, "Ben bu akşam bir otobüs bulmalıyım."

Dışarıdaydı. Ayakları onu nereye götürüyordu hiç bilmiyordu. Artık ağlamıyordu. Üniversiteden tanıdığı hiç kimse ablasının gerilla olduğunu bilmiyordu. Hiç paylaşmamıştı, öyle bir konu da açılmamıştı her nedense ve kendisi de gerekli görmemişti. Zaten bir sürü dolap dönüyordu, sivil polisler her gün üniversitedeydi, ihbarcılık olayları yaşanıyordu.

Ne yapabilirdi? Arkadaşlarından birini aradı, "Benim gitmem lazım, otobüs bulmam için bana yardım edebilir misiniz?" diye sordu. Aynı üniversite yurdunda kalan bir erkek arkadaşı geldi, aynı sınıftaydılar, vakitlerinin çoğunu doğal olarak beraber geçiriyorlardı. Otogara gittiler. Gülsüm zorla ayakta duruyor, yüzünde renk kalmamış, bir avuç yığına dönmüş gibiydi.

"Sefer ne zaman?" diye sordular. Diğer gün sabah yedi buçukta otobüs vardı ve bileti kestiler. "Biliyor musun benim ablam şehîd düşmüş." dedi Gülsüm. Anladı yanındaki arkadaşı, kardeşinin bir gerilla olduğunu ve… Hiçbir şey söyleyemedi, öyle kaldı. Bir gerilla bütün yurtsever insanların kardeşi sayılırdı. Tanısın tanımasınlar yüreklerinin kenarında bir yerde değişik bir acıyı duyarlardı. Şehîd düşen bir gerillaydı çünkü. Çok fazla şeyi ifade ediyordu bu.

Yürüyerek yurtsever öğrencilerin olduğu başka bir eve gittiler. O evi tanımıyordu Gülsüm. İçeriye girecekleri sırada arkadaşı, "Kimseye bir açıklama yapmak zorunda değilsin." dedi ve

beraber içeriye girdiler. Gülsüm'ün yüzünü gören herkes bir şeyler olduğunu hızla anladı. Herkes onun suratına bakıyordu; bin bir parçaya dönmüş, acıdan yoğrulmuş suratına. Beraber gittikleri arkadaşı ona bir odayı gösterdi, Gülsüm içeriye geçti. Tek başına kaldı ve hiç kimseyi görmek, hiçbir şey duymak istemiyordu. Saatlerce oturdu, karşısındaki duvara baktı, ağlıyordu sessizce. Bir ara odanın kapısı tıklandı, içeriye arkadaşı girdi yine, "Uyuyamıyorsan sana bir ilaç verelim mi?" diye sordu. "Yok" dedi Gülsüm "Hiçbir şey istemiyorum." Nefes alamıyordu Gülsüm. "Gittiğinden beri en azından bir yerlerde nefes aldığını biliyordum, ya şimdi." Boğulacak gibi oluyordu. "Oysa bunu bilmek bana yetiyordu. Ya şimdi ben ne yapacağım?" Bir diğer yandan da inanamıyordu. Tekrar tekrar Cemal'in sesi, ajansa düşen fotoğrafı gözünün önüne geliyor, defalarca kendisine Suna'nın artık olmadığını, bir yerlerde de nefes alıp vermediğini, gülmediğini, konuşmadığını, kitap okumadığını söylüyordu. Suna'nın yokluğuyla yüzleşiyor, binlerce kez ölüyor ve ardından dirilmek zorunda kaldığı için ağlıyordu.

O gece daha yeni uykuya dalmıştı ki bir ses geldi, hemen gözlerini açtı, "Saat yedi olmak üzere." diyordu arkadaşı. Hemen yerinden sıçradı ve dışarı çıktılar. "Ben de geleyim mi?" dedi arkadaşı, "Yok zaten sınavların var ve uzun bir yol, gerek yok." dedi Gülsüm.

Bolu ile İstanbul arası beş saatti ve bu beş saat boyunca pencereden dışarıya baktı Gülsüm, daha çok da dağlara. Çocukluğu, köyü, annesi hepsi gözünün önünde gelip geçiyordu. Hayatı bir nehir gibi gözünün önünden akıyor ve bir an bile durduramıyordu; hayat bir nehirdi ve akıyordu nihayetinde. Gülsüm arada bir gözlerini sıkıca kapatıyor, "Ne olur her şey bir rüya olsun, ne olur?" diyordu.

Gülsüm bu çileli yolculuktan sonra eve geldi. Barış dükkânda kalmış, dayı, hala, teyze, hısım akraba hemen herkes köye gitmişti. Cemal ile dayısı Meletî'ye gitmişti. Evde tek başınaydı şimdi, bir kuzeni geldi, yalnız kalmasın diye. Onu da ikna edip tekrar gönderdi. Dayanamıyordu birinin kendisine acısını hatırlatmasına. Tek başına yalnız kalmak istiyordu, Suna'yla, geçmişle birlikte olabilecekti

böylece. Diğer gün kalktı dükkâna gitti, Barış ordaydı. Hiç konuşmuyorlardı. Müşteriler geliyordu mecburen ilgileniyorlardı. Gelen müşteri ayakkabı soruyor, kutudan çıkarıp önüne koyuyor, başında bekliyordu Gülsüm. Niye, neden yaptığını bile bilmeden. "Ay şurası sıkıyor… yok ben diğer renkte olanı bir deneyeyim… galiba bu oldu, yok canım biraz dar gibi…" dinliyor, her müşterinin yüzüne binlerce tokat atmak, hepsini kovmak istiyordu: "Biz ne dertteyiz, sizin derdiniz ne?" demek istiyordu. Diyordu defalarca, kendi içinden. Küfür bile ediyordu, edebileceğini o zamana kadar hiç bilmiyordu. "Senin derdin ne be! Boş, anlamsız insan… Bir ayakkabı mı derdin?"

Bir an her şey boş anlamsız geliyor hiç kimseye bakmak, konuşmak, ilgilenmek istemiyordu. Sonra dönüp kendi kendisiyle ilgileniyordu, "Ama bu da bize lazım." Sonra her şeyi bir kenara koyuyor, "Dik durmalısın Gülsüm!" diyordu, "Güçlü olmak zorundasın, zor bir süreçten geçiyoruz, ayakta durabilmeliyiz…" Besê anne aklına geliyor, daha bir kendini ayakta tutmaya, toparlamaya çalışıyordu. "Evet şimdi dükkândasın ve hayata bir şekilde devam etmen gerek, bunları atlatman gerek…" Daha sonraları o beş gün boyunca dükkâna gittiğini her hatırladığında kendi kendine şaşıracaktı, nasıl yapmıştı? O halde nasıl satış yapmıştı? Zaten geceleri sürekli rüyalar görüyordu. Sürekli bombardıman içinde kalıyordu, Besê Ana hep bir yerlere kaçıyor, koşuşturup duruyordu. Katliamı bir şok gibi sürekli rüyasında tekrarlıyor ve hep bombardımanın içinde Suna'yı arıyordu. Suna her nedense Gülsüm'e bakıp gülümsüyordu hep. Ne de güzel olurdu gülümserken. Birden ağaçlık bir yere girdiği de oluyor, Suna ondan uzaklaşırken o yine de gülümsediğini, kendisine baktığını görüyordu. O süreçten sonra uzun bir süre ablası Suna'yı rüyasında görmeyecekti Gülsüm.

O hafta içinde köye doğru yola çıktı, yine otobüse bindi ve yine gözleri açıktı, hayatları bir nehir gibi gözünün önünde akıyordu. Sonra gururla, "Roza Semsûr benim ablamdır." dedi sessiz bir iç sesle. Gittiği günü hatırlıyorum Suna'nın… Suna şimdi gelmiş miydi? Ve şimdi Suna köye mi dönecekti? Hepimiz onu karşılamaya mı gidiyorduk?

GERİLAYÊ ZİLAN

"Temizlik başladı.
Zeylân deresindekiler tamamen imha edildi."
Temmuz 1930, Cumhuriyet Gazetesi

Zeylân deresi diyordular Geliyê Zîlan'a. Daha sonra "Hatun Ovası" diye yeni bir ad vereceklerdi… Genç Türk devleti yeni bir tarih başlattığı gibi her şeyi yeniden adlandırıyordu Anadolu, Mezopotamya, Ege, Marmara, Akdeniz ve Karadeniz'de…

Imset Paşa Zeylân'daki "Doğu Türkleri"nin yaptığı bu "eşkıyalığı" af etmeyeceklerini her fırsatta beyan ediyordu. Eşkıya dünyaya hükümdar olmazdı. Elbette göreceklerdi günlerini… Türk'ün asil kanı damarlarında dolaştığı sürece devlete kim ne diyebilirdi, Fransızları, İngilizleri, Yunanları denize dökmüş, Rusları Sarıkamış seferinde içeri sokmamıştılar. Bir günde sayıları on binleri bulan askerler soğuktan can vermişti "Sarıkamış Harekâtı'nda." İşte böyle direnmişti büyük Türk devleti. Bir Türk dünyaya bedeldi, ayet hatmedilmiş, damarlardaki asil kanı harekete geçirmişti artık. İleri! Hep daha ileri!

"Türk'ün demir kartalları asilerin hesabını temizlemektedir. Zeylân Deresi ağzına kadar ceset dolmuştur." diye yazıyordu Cumhuriyet gazetesi 16 Temmuz 1930'da. Hesap günüydü Geliyê Zîlan'da…

Mitralyöz sesleri…

Ölüm, mitralyözü kullanan askerlerin ensesine bir nefes kadar yakınlaşmıştı; başlarını çevirmeye bile cesaret edemiyordu

mitralyözleri çılgınca, silahsız, ellerinde atacak bir taşı bile olmayan köylülerin üstüne boşaltan askerler. Hemen arkalarında eratlar vardı tüfeklerini mitralyözün başındaki askerlere doğrultmuş, nişan almış bekliyorlardı, kim kullanmazsa… Ya ölecek ya da öldüreceklerdi… Eratların ardında ellerinde tabancalarıyla yetkili subaylar eratlara nişan almış hazır vaziyette kılıç gibi keskin bir atmosfer içinde hazır bekliyorlardı… Ya vuracaklardı ya da vurulacaklardı… "Ateş serbest!"

Mitralyöz sesleri…

"Xwedêyo, Xwedêyo!" "Ya Star, Ya Star!" "La ilahe ilallah..." "Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü..." Çığlık, kıyamet, mahşeri bağrış, inleme… Feryat ile figan… Tam bir mahşer yeri… Derin inlemeler ve çok geçmeden inen ölüm sessizliği…

Cayır cayır yakılan köyler, köylüler… Yanan evlerinin içine sürüklenerek atılan köylülerin cesetleri… Cehennem yeri… Geliyê Zîlan ceset kokusu…

Uçaklardan da ateş yağıyordu. Cumhuriyet gazetesi durumu bütün dünyaya duyurmaya devam ediyordu: *"Harp bu havalide pek müthiş şekilde cereyan etmekte... Şakiler tayyarelerimizin ateş bombaları altında inlemekte..."* Erciş Tayyare Taburu'ndan kalkan uçaklar silahsız, eli kolu bağlı, başlarını saklayacakları bir taşın bile olmadığı vadi yamaçlarına, düzlüklere getirilmiş Geliyê Zîlanlılarla bir "harp" yürütmekteydi. "Yaşasın Türk devleti!" "Vatan, Millet, Sakarya!"

Ağrı dağının, kartal yuvasının etekleri… Aşê Dawudê'de cesetler üst üste dizilmiş kule gibi, Kela Uzo'nun tepesi gibi en üstte bir kadın cesedi durur, yanında aşağıya doğru sarkmış iki ihtiyar, aralarında da dilini ısırmış bir şekilde kalmış ancak dördünde bir çocuk, bir ayağı da gözükmemekte, sıkışmış mı bir yerlere ne… İki rütbeli subay yığılmış ölülerin içinde güzel kadın cesetleri arıyor, iki kadın bedeni… Birbirleriyle konuşuyor, iddialaşıyorlar en güzelini ve de en tazesini acaba hangisi bulacakmış! Dalıyorlar kurşunlanmış ardından yerlerde sürüklenmiş cesetlerin arasına. Çok geçmeden çekiştirmeye başlıyor ikisi de, bir telaş içindeler, bedenlerinde

şehvetin zehri hızla dönüp duruyor. Kendinden geçmiş bir haldeler. Subaylardan biri kana toprağa bulanmış, genç olduğu belli olan bir kadının ölü bedenini ceset yığınlarının arasında birkaç defa üst üste çekip bir un torbası gibi indirdi bile ayaklarının dibine… Acele acele fistanını çekiştirmeye başladı, hızla giysileri yırttı, her bir hareketinde böğürürcesine sesler çıkartıyor, korkunç bir yılan gibi tıslıyordu bu iri ve kilolu olan subay. Bir diğer yandan da gözleri çanak gibi açık kalmış, saçı kandan yapış yapış olmuş kadının yüzüne bakıp bakıp sırıtıyordu çirkince, boğulurcasına nefes alıp veriyor, hırlıyordu ölü ve genç bedenin üstünde. Çoktan azraile canını teslim etmiş olan genç kadın bedeni, bir yığın gibi, bir kasabın elinde şekil alan et yığını gibi öylece kımıltısız… İri ve kilolu olan subayın bedenini garip bir titreme alıyor, yüzü çirkince renk değiştiriyor ve genç kadının iki ölü bacağı arasından koyu kırmızı bir kan akmaya başlıyor. Güzel olmalı, çok güzel bir de taze bir fidan gibi olmalı… Diğer subay da çok geçmeden bir kadını yığıyor önüne ve çekiştirip duruyor, bir diğer yandan da hızla pantolonu indirmeye çalışıyor. Gören gördüğüne, duyan duyduğuna pişman… İki subayı seyreden sıska "Kürt milisi" kaçıyor. Gördüklerini daha sonraları anlattığında inanmıyor kimileri, zaman zaman kendisinin de inanmadığı oluyor bu söylediklerine… Sahiden ne söylüyordu? Doğru mu görmüştü? Öyle miydi?

Öyleydi öyle Ararat'ın Kartalı… "Kürt milisi"nin babası Misto ile çarpışmıştın Erciş'te… Sen onu bilmezdin ey Ararat'ın Kartalı ama o seni bilirdi… Mişko, derlerdi ona; kadınlar da gavur Misto, gavurdan daha gavur der dişlerini sıkardı ona: "Mistoyê zalima!" Misto kendi toprağını kemiren pis nefesli bir fareydi… Karış karış biliyordu dağları, eliyle koymuş gibi Derviş Paşa'nın ordusunu götürüyordu dağlara… İz sürenleri de vardı bu milislerin… İz süremezdi Misto, o koklardı, aynen fare gibi. Ağaçla baltanın hikâyesi gibiydi; baltanın demir, keskin ucu hınçla inince ağacın gövdesine… Demiş ya, "Ah, ah sapın da benden!"

Newala Fedê, Newala Qerexacê, Ada Xeybê, Hesenevdal, Adaxeybê, Milk, Newala Kuştiya, Newala Bebo, Çakırbeg, Doğancı…

Heyyyy! Hey Ararat'ın Kartalı! Hani kanatların?

Ararat'ın Kartalı! Aç kanatlarını kan akıyor Zîlan suyu… Agirî'nin etekleri kanla yıkanıyor… İnsan insana cehennemdir... Kıyamet yeridir Geliyê Zîlan, yeryüzünün tanrılarının gazabına uğradı. Bu tanrılar ki kul bile istemezler kendilerine, illa ki kanla yıkanacak, ezilip yıkılıp geçilecek Kurdistan.

Bekirê Qulîxan da dağlara çıkmış, Agirî ıssız değilmiş halen… Heyyy de hey, hey gidi Ararat'ın Kartalı!

Reşo, Zeyno ile Tendurekteymiş… Sen gittikten sonra da Ararat dağının etrafında bir efsane gibi dolanıp durdu Reşoyê Silo ile Zeyno… Koca bir hükümetle vuruştular sonuna kadar. Duydun değil mi Ararat'ın Kartalı?

Tam böylesi bir zamanda Cumhuriyet gazetesi *"Bunların alelade hayvanlar gibi basit sevk-i tabiilerle işleyen his ve dimağlarının tezahürleri, ne kadar kaba hatta abdalca düşündüklerini gösteriyor... Çiğ eti biraz bulgurla karıştırıp öylece yiyen bu adamların Afrika vahşilerinden ve yamyamlardan hiç farkı yoktur."* diye yazıyordu. Her ne yapılırsa yapılsın müstahaktı!

"Zo"lar ile "Lo"ların binlerce yıldır beraber yaşadığı cenneti güzellikteki Ararat'ın etekleri neyini esirgemişti ki… Oy felek, çarkını kim kırar bir gün? Cennet ne de çabuk nasıl da böyle cehenneme dönüşmüştü. Gök ne verdi de yer kabul etmedi? İnsan ne istedi de vermedi yeryüzü? Ey Ararat kime ne düşmanlığın vardı?

Gazeteci Yusuf Mazhar o günlerde Ararat'a gitmişti. Ararat'ın etekleri ceset doluydu… Gezmişti Geliyê Zîlan'ı da ve ardından "Ararat'ın Eteklerinde" adlı bir yazı dizisi yayınladı Cumhuriyet gazetesinde: *"Bunlar tarihin şehadeti ile sabittir ki; Amerika'nın kırmızı derililerinden fazla kabiliyetli oldukları halde ziyadesiyle hunhar ve gaddardırlar... Dessas ve bedîî hislerden, medeni temayüllerden tamamıyla mahrumdurlar. Bunlar asırlardan beri ırkımızın başına bela kesilmiştirler."*

Ocağın yanaydı kardeşlik, senin hikâyeni kim yazmıştı? Kırılaydı elleri, büküleydi beli, lal olaydı dili, sağır olaydı kulağı, görmeyeydi gözü… Lanetli bir hikâyeyeydi artık… Hani kardeş kardeşi atmış, yar başında tutmuş denirdi, topuyla yalan. Kardeş

kardeşi bıçaklamış, dayanamamış, dönmüş yine kucaklamıştı, hani? Silme yalan.

"Agirî, agirî tu agir bûyî
Li nav te serbilind bûyî
Li ser Kurdistan çira buyî...!

Agir dirêjand çar çaran
Ronahî direşand her deran
Erd dihejand car caran
Hilbe agirî , hilbe agirî...!"

Devlet bir kafes değil mi? Telleri de var, parsel parsel topraklar… Yaklaş hele, yaklaş! Allah'ın bildiğini kuldan saklamamalı ya insan… Kaçırılırmış kadınlar, önceleri, çok daha önceleri… Kadın kaçırmak devlet olmakmış o zamanlar, yaaa! Kadın zenginlikmiş çünkü. Halen de öyle ya… Şimdi de satılır, satın alınır ya! Serhedlerde de… Başlık parası derler adına, kim parayı bassa, gül gibi kadınları itekleyerek atarlar alıcısının önüne. Taaa Kayseri'den, Kırşehir'den, Çukurova'dan erkekler gelir Serhedlerden kız almak için… Buna görücü usulü diyorlar. Böylelikle dünya evine giriliyormuş, bir de muradına ermek diyorlar. Şu dünyada muratsız gitmemeliymiş hiç kimse. Devran o devrandır halen.

Zeus derlermiş, bir baba adammış. Göğün parlaklığındanmış işte, öyle parlakmış, parlakmış da… Kız kaçırmaktan, kadın peşinden koşmaktan üstüne yokmuş… 8 ölümlü 15 ölümsüz tanrıçayla evlenmişmiş. Çok yalan söylermiş, çok. Bir de öç alırmış diyorlar onun için. Baba tanrıymış Zeus.

De bire Zeus, kökün de bizdendir bizden ya. Enki'nin kaçıncı kopyasısın, bilmeyiz sanırsın.

Gel hele, gel bu yana! Devlet topyekûn tecavüz değil mi, be hey günahsızım… Topu da bir değil mi bunların be hey hakikatlim. Benden duyduğunu görmez misin her gün. Bak hele dört kafes Kurdistan… Humbaba'nın çocukları da yakılır ya hep! Varsın yakılsın!

Yakılsın kavim kabilesiyle Ninhursag'ın çocukları da!

Yıkılsın Star'ın göğü de… Artık kalkmasın elleri göğe Zerdeşt'in. Yıldızlarla sohbete dalmasın akşamları, Zühre yıldızını seyretmesin sabahları. Gün doğmasın üstüne mağarasının. Kırılsın elde avuçta kalan umut da.

Saklandığı yerden çıkmasın Enkidu, gizlesin kendini… Hastalıktan öldüğü için lanetleyip dursun kendini: *"Arkadaş ben bir ilence uğradım! Savaşta ölen bir adam gibi ölmüyorum. Savaştan korktuğum için şimdi onursuz ölüyorum. Arkadaş her kim savaşta ölürse talihlidir; ama ben düşkün bir durumda ölüyorum."* Ölümsüzlük otunu aramak için Gılgameş düşsün yollara; Gılgameş'e ulaşsın haber, ölümü öldürdü bu zamanın Apocu çocukları. Gılgameş'i bu gün de var eden, Enkidu'nun kavim, kabilesine olan ihanetidir. İhanet de unutulmaz. Hiç boş yere suçlamasın yılanı. Enkidu olmasaydı senin adın bile duyulmayacaktı Gılgameş. Senin kahramanlığını en iyi Humbaba bilir, bir de çocukları…

Kırılsın çark, dönmez olsun bu devran!

Anayla kızlarının yoldaşlığı yeniden filizlensin, Ninhursag'ın kızlarının uzun saçları aynen Ninhursag'ınki gibi değsin toprağa, ki bitsin bu kaos. Elinde değneğiyle döşendiğinde otların köküne yakın dursun yılanları… Halen o şifa değneğinin etrafında dolanmış durur yılanlar…

Kadın erkekten, erkek kadından çok uzağa düşmüş bu topraklarda uzunca bir zamandır. Biri gökyüzü diğeri yeryüzü; biri tanrı öteki kulu; biri efendi diğeri kölesi…

Kadın da kadından… Kadın da kadından uzak biri ve öteki ikileminde insan insana bela, ağır, zor… Kadının kadınla yoldaşlığı, ortak yaşamı bir devrimdir şimdi Kurdistan dağlarında… Devrim kasırgalar kopartıyor, Enkidu daha bir giriyor Gılgameş'in aklına, öldür onu, öldür Humbaba'yı… Fatma bir tarafa savruluyor Saime Aşkın tekrar tekrar diriliyor, ölü toprağını atıyor üstünden daha bir, toprak cana geliyor, şen oluyor. Meral Hıdır düşmanın ocağına düşüyor Çanakkale'de, Sema düşmanın ocağında ateş olup zamanın kölesini, kulunu, satılanını, pazarlananı, yer altına çekilenini cana getiriyor, bir meşaleye dönüşüyor, ışıl ışıl. Ararat'ın çocuğudur

Sema; Agirîlidir. Aydınlıktır kadının önü şimdi; kadın olmak, kadın kalmak için yeni bir yaşam inşacılığına giriyor Apo'nun kızları… Bir yanıyla kara kış bir yanıyla bahardır Kurdistan.

Ana kızıyla yeni bir yaşama tutuşuyor. Kızlar analarının önüne geçiyor; analar kızlarını gelin veriyor özgür yaşama… Sonra analar bu kızlarına kırk bağla bağlanıyor. Anayla kızının birbirine bağlılığı devrimin ateşine dönüşüyor; dağ başlarında ateş sönmüyor, asla da sönmeyecek…

Hatice Ana kızıyla birlikte Amed'e giriyor… Tabutun içindeki cesede değil kızının gelinliğine bakıyor; sarı, kırmızı ve yeşil… Kavrulmuş, beden olmaktan çıkmış kızının tenini kafasının bir köşesinde sımsıkı tutuyor yine de. Kazıdıkça kazıyor, yerini daha iyi bir yapıyor, yüreği öyle bir ağırlaşıyor, kendi kendisine dar geliyor. Yine de gözleri, bir dünya gibi yuvarlak göz bebeği kızılcık şerbeti içmişçesine fırdolayı dönüp duruyor. Bütün benliğiyle, ruhuyla, bedeniyle, tamamen kızı oluyor, yeniden ana oluyor, gerilla annesi.

Rûken, "Heval Elwend eğitim gördükten sonra Amed'e gideceğim. Önderliği Amed surlarında karşılayacağız bir gün değil mi?" Gülüyor Elwend, Wan gölü gibi masmavi, Sîpan dağı gibi ulu yüzü:

"Sen artık büyümüşsün hevala Rûken, önce eğitimini gör, sonra… "

"O da olmazsa önce Botan'a giderim orada biraz daha tecrübe alırım, sonra da… Fark etmez orası da Kuzey Kurdistan, Amed'e yakın…"

Daha bir içtenlikle, sesli gülüyor Elwend:

"Önder Apo'ya da daha yakın."

Bir çocuk gibi gülen gözlerle Elwend'e bakıyor Rûken, içi içine sığmıyor. Şu yoldaşlık gibi kıymetli ne var acaba gerilla yaşamında. Sonra ekliyor Elwend:

"İnsan nerede doğru, güzel, iyi şeyler yapar da başarılı olursa, Önderliği anlar ve uygularsa yakındır Önderliğe… Fark etmez değil mi hevala min a bêrî…" Daha bir gülüyorlar, birlik olup gülüyorlar. Sorxwîn her ikisine bakıyor, tek bir yumruk olup Önder Apo'yu

hissediyorlar. Eğer o olmasaydı, bu gün böyle yoldaş olmayacaklardı; sımsıkı tek ruh olmayacaklardı. Belki de hiçbir şey olamayacaklardı, bir kul bile. Bir karınca bile… En fazla işçisi, emekçi olacaklardı devletin kapısında.

Rûken'in geçeceğini öğrenen Amedliler, yol kenarlarına koşuyorlar, çünkü son kez el sallayacaklar Rûken'e. Önlerinden süzülüp geçerken arkasından bakacaklar uzun uzun. "Bijîîî Serok Apo! Şehîd namirin!" diyecekler.

Süzülürcesine şehre girdi konvoy, Amed'e geldik dediler Hatice Anaya, Amed'e ulaştık… Arabalar biraz daha yavaşladı… Kimi arabalar Meletî'den gelen bu konvoya eşlik etmek için katıldı. Böylece biraz daha çoğaldılar.

Uzadıkça uzuyordu Amed yolları, her bir yerden bir şekilde insanlar yola doğru Dicle gibi akıyordu. Çocuklar, gençler ve de bastonlarına yaslanarak gelen analar, ihtiyar babalar sloganlar atıyor, zafer işareti yapıyorlardı. "Hoş geldin kızım, hoş geldin!" "Çok yaşa sen! Hep yaşa!"

Derya da birazdan yoldan geçecek olan konvoya yetişmeye çalışanların arasındaydı, içini yırtan heyecan bacaklarını sıkıyor, meraktan ölecek halde konvoyun geçeceği yola doğru telaş içinde koşuyordu. Daha yetişmemişti ki korna seslerini duymaya başladı. Kalbi yırtılacak gibi oldu, ayaklarına daha bir ağırlık çöktü, göremeyeceğim diye korktu. Rûken'i görmek istiyordu. Derya'nın en büyük hayali bir gün gerilla olmaktı. Neredeyse bir yıldır kendine bir yol arıyordu. Akrabalarının neredeyse yarıdan fazlası hapishanedeydi. Hayatında en çok gelip gittiği yer hapishaneydi, ta çocukluğundan beri. Yedi yaşına kadar babasını evde hiç görmemişti. Her gittiklerinde tellerin karşısında oturan adama merakla, derin bir saygıyla, böyle bir babası olduğu için kıvanç içinde bakardı. Babası ne demişse iki etmemişti; babası gibi o da gerillaya tapıyordu. Hapishaneye ziyarete gidecekleri zamanlar ona zafer işareti yapmayı öğretmişlerdi. "Bili Ribir Epu!" diyebilmişti bir de o gün. Bu marifetini babasına gösterdiğinde uçacak gibi olmuştu babası. "Benim kızım Apocu olacak, Apocu!" Gerillaya katılmak istediğini babasına söylemiyordu, bir sır gibi saklıyordu,

iyi biliyordu ki gittikten sonra babası onurlanacak, kıvanç duyacaktı kızından.

Derya'nın hemen önünde bir anne ayağında terliğiyle aceleyle koşuyordu, terliği ikide bir çıkıyordu. Korna sesleri, araba sesleri git gide yaklaştı. Anne ayağındaki terliği çıkarttı eline aldı, yalın ayak… Rûken önlerinden geçerken her ikisi de yolun kenarında ona doğru bakıyordu… Konvoy bitene kadar bir hayalde gibi bir düş içinde savrulur gibi baktılar. Son araba da önlerinden geçip gitti, halen gözlerini alamadan öylece bakıyorlardı.

"Van dağları… Denizi varmış Van'ın…" diyor Yaşar Kemal. Ne çok diline doluyor Sîpan dağını; Süphan diyor Sîpan dağına. Ağrı Dağı Efsanesi'ni yazmak için çıkıyor o da Ararat'a. Dağ bahane o da kendi geçmişini arıyor. En sonunda Mustafa dönüyor ya, çocuk haliyle hiç bilmediği Çukurova'dan, Wan dağlarına ulaşmak için düşüyor yola. Wan'a varacak Mustafa, o büyük dağlara Sîpan'a, Nemrud'a, taaa Agirî'ye kadar gidebilmek için terk edecek Çukurova'yı. Kimsecik, diyor bu kahramanını anlattığı nehir romanına Yaşar Kemal; "Kimsecik!" Soruyor Mustafa: "Öyleyse, Van gölü nerede?" Çok geçmeden aldığı cevap karşısında düşünüp kalıyor Mustafa. "Ohhooooo, Van gölü çok çok uzaklarda. Güneşin doğduğu yerlerde." diyor aksakallı bir adam. Korku ve trajedilere yenik düşmeyen çocuk Mustafa dağları aşmaya başlıyor ve tam bu başlangıçta bitiyor sonuncu roman. Kürt Mahmut'un oğlu Yusufçuk Yusuf da… Wan dağlarında aslan gibi kardeşleri olan Meyro'nun oğlu Yusufçuk Yusuf… Her bir kardeş ki bir şahin, dövüşken… Derviş Bey vedalaş diyor Meyro'ya, Yusuf'u dayılarına göndereceğim, Wan'a… "Oradan Van gölü. Van gölünde dayıları…" Bir güzel giyindiriyor Yusuf'u Derviş Beyin eşi… Ardından Akçasaz'ın bataklığına götürüyorlar Yusuf'u, sonra Derviş Bey geliyor, geçiyor Yusuf'un karşısına, elindeki tabancasını kaldırınca Yusuf'un iki kaşının arasına doğru, yalvarırcasına bakıyor Yusuf, beyine… Yusufçuk Yusuf Wan'ı hiç görmeden, hiç bilmeden öldürülüyor beyinin eliyle. Ardından Meyro'nun da bu kahra dayanamadan tez zamanda öleceği kesin! Zaten Kürt Mahmut beyi için öldüğünde Yusufçuk Yusuf daha çocuktu, küçücüktü.

Arada bir gözü tabuta doğru kayıyordu Hatice Ananın. Şîlan'ın kadife gibi yumuşak saçına dokunuyor elleri, sabahları mahmurlaşan gözlerine bakıyordu büyük bir dikkatle. İlk dünyaya geldiği o saatler, o günler. Şîlan koymuşlardı adını, şîlan çiçeğinin adını. Elleri Şîlan'ın başında geziniyordu, göğsüne bastırıyordu nazlısı kızının başını. Doluyor doluyordu göğsü, daha bir çetinleşiyor, sertleşiyordu gözlerinin içi. Çok az başını döndürüyordu sağa sola, dikkatle, hep karşısında bir şeylere bakıyordu Hatice Ana.

Düğün ki ne düğün, kervan gibi geliyor insanlar; denizde kum Erciş'ten Geliyê Zîlan'a kadar insan… Akın akın geliyor her yaştan insan. Hepsi daha bir öne geçmek istiyor, gelini ve de anasını görmek istiyorlar… Hatice Ana Agirî Dağı gibi başını dik tutuyor, gözünden bir damla yaş akmıyor. Acılı yüreği hiçbir zaman bu denli onurlanmamıştı. Ne çok ağlamıştı Şîlan'ın ardından, şimdiyse tek damla yaş gözünden aşağı inmiyordu… Böylesi bir düğünde kızıyla onurlanan analar ağlamazdı.

Bütün Serhedlar duymuştu, Reşo ile Zeyno da Tendürek Dağı'nda vurulmuşlardı. Bekirê Qulixan ile Zîlan dağlarında sonuna kadar direnip inmeyen Reşo ile Zeyno'nun başını kesip öküz heybelerine koymuş köy köy dolaştırıyorlardı. Demek direnirsiniz ha! Demek, demek… Alın işte size Reşo.

Reşoya Silo'nun annesi Amine sesleniyordu kızlarına, gelinlerine, "Getirin, getirin!"

Başı neden kesilirdi bu Kur-tilerin ve her nedense Athena'nın başı Medussa'nın başıyla beladaydı. Başını, illa ki Medussa'nın başını istiyordu. İnanna'nın başının etrafında hemen çenesinin dibinde yılanlar vardı, baston gibi bir yılanı tutardı eliyle; neden uygarlığın ne zaman başı sıkışsa illa da Kur-tilerin başını isterdi. Ezilen, kesilen baş her seferinde bir şekilde kendini doğuruyordu. İlk buğdayı ekip, tanesini öğüten, ekmeği yapan; ilk çamurla kuru otu karıp kerpiçten evler dizen, köyler kuran; devrimlerin anası Hîlala Zêrîn… Analaların kendi eliyle ördüğü yaşam ve o yaşamın ortasındaki Kur-tilerin yurdu nicedir alışkın baş vermeye ama eğmemeye.

Serdem bir Serhed stranı söyler Zap'ta, Ağır Silahlar Bölüğü'nde… Ardından alkışlayacaklar Serdem'i yine ve hep birden tempo tutturacaklar bir tane de Şakiro'dan, bir dengbêjî. Mahcup, her zamanki sıcak gülümsemesi ve sağına doğru eğdiği başıyla Serdem, Siloyê Reşo'yu söyleyecek… Ne de güzel söyler, Serhedî sesiyle Şakiro… Hangi ses, gırtlak böyle anlatabilir Agirî'nin efsanesi Reşo ile Zeyno'yu…

Serdem de güzel söylerdi, içten, gırtlağı Serhedî, dağlı, bağlı, inançlı… Serdem de Geliyê Tiyarê'de, Rûken ile aynı olayda vurulmuştu… Hangisinin önce hakka yürüdüğünü kimse bilmiyordu; ama Erciş'in iki şehîdi vardı şimdi. Erciş bir kızını ve bir de oğlunu karşılıyordu.

En sonunda Agirî'nin şehir merkezine getiriliyor her iki kesik baş; Reşo ile Zeyno. Şehrin en eski eczanesinin önünde et çengellerine takılıyor günlerce. Reşo ile Zeyno bir efsaneymiş, gelsin görsün idi bütün bu pis, insanlıktan anlamayan "dağlı Türkler." Dağ başında yürümesini bile bilmeyip kart kurt ses çıkartan bu vahşiler. Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktu. Kurd diye bir halk hiç olmamıştı ve olmayacaktı. Kürt vardı o da bir dil sürçmesiydi hepsi bu. "T ile K harfinin yerlerini değiştirince her şey tamamdır evladım. Böyle bir halk yok, yok olan şey var olur mu?" "Öyle değil mi efendim!"

Amine Ana duydu olan biteni. Bütün kadınları, akrabayı, hısımı topladı: "Kadınlar! Beni görüyor musunuz, duyuyor musunuz, benim ben Reşo'nun anası. Reşo'mu katletmişler! Kesik başını Erciş'e getirmişler. Hazırlanın. Yarın en güzel elbiselerimizi giyip hep birlikte Reşo'mu görmeye gideceğiz. En güzel elbisemi giyeceğim ki o paşalar, o kumandanlar bilsin, bu yiğit Reşo benim oğlumdur." Aynen Amine'nin dediği gibi yaptı kadınlar. Daha sabah olmadan yerinden yekinen Amine sesleniyordu: "Getirin! Getirin en güzel elbiselerimi, getirin, bu gün Reşo'm ile Zeyno'mu görmeye gideceğiz." Kadınlar birer ikişer toplandı, en güzel giysilerini giydiler ve öylece Reşo ile Zeyno'nun karşısına geçtiler. Hiçbiri ağlamadı. Zeyno'nun upuzun örülü saçları kesik başını oldukça kaplamıştı ve yerlerde sürünüyordu. Onu öyle görünce irkilir gibi

oldu bir an Amine ana. Gören sanırdı Agirî Dağı birden bire devrilecek. Zeyno ile Reşo'nun başına mahşeri bir kalabalık toplanmıştı, herkes anasıyla oğluna ve gelinine bakıyordu. Amine kalabalığa doğru öyle bir durdu, dimdik, şahin gözleri gibi dönüyordu gözleri:

"Ey Kurdno! Ey kavim kardeş! Hey millet, bu yiğit Reşo'yu ben doğurdum ben! Bu yiğidi ben dünyaya getirdim. Ben büyüttüm."

Be hey Ararat'ın Kartalı, gel ne olursa olsun! Muhtaç etme kendini kimseye. Tahran'da, bir yolda karşıdan karşıya geçerken bir motosiklet çarpmadan önce sana gel. Kim vurduya getirirler seni Ararat'ın Kartalı. Bir yol bul da gel yine Zîlan dağlarına. Gafil düşme Ararat'ın Kartalı, bir kez daha… "Gafil kuşun avcısı çok olur." Görüyor musun Ararat'ın Kartalı Rûken geliyor Geliyê Zîlan'a, hayalin bu çocuklar değil miydi Ararat'ın Kartalı, bir ses versene?

"Newalên te tijî xwîn bûn
Xelxelên te tijî cendek bûn
Rast e berê tu agir bûyî
Îro agir lawên te bûn..!

Şerq û xerb bask vergirtiye
Ser sîngê xwe lav girtiye
Kurdan ra tu kabe bûyî
Hilbe Agirî, hilbe Agirî..!

Hatice Ana içini çekti derin derin… İç çekişinin sesi iki metre öteden bile rahatlıkla duyulabiliyordu. Elleri karnının üzerinde öylece duruyordu halen, sanki yıllarca hep ordaymış gibi. Dudakları kurşun kalemle çizilmiş düz bir çizgi gibiydi. Çenesini sıktığı, boynundaki damarların dik duruşundan belliydi. Alnında hiçbir hareketlilik yok gibiydi. Arabalar yönünü Geliyê Zîlan'a doğru vermişti. "Kalk Şîlan'ım kalk, köyünü özlemedin mi? Güzel gözlerine hasret kaldığım kalk. Doyasıya bir sarılayım sana…"

Her nedense birden ayıkmış gibi arkasına, sağına soluna baktı Hatice Ana. Kalabalıktı, ne de çok kalabalıktı yol. Bir ipe dizilmiş gibi, bir gözden aşağıya durmadan yuvarlanan, sicim gibi boşalan gözyaşları gibi akıyordu arabalar. Ne çok insan varmış, ne çok. Nerden geliyordu bu insanlar, nasıl öğrenmişlerdi Şilan'ın geldiğini.

Hatice Ana yine önüne döndü, dimdik karşısına doğru bakmaya başladı. Ana olmanın yükü ağırdı, çok.

Geliyê Zîlanlılar, insanlıktan yana yaralılar… Yara bere içinde, halen vadisi kan kokan, insan kanıyla yıkanmış uzun uzun dönen yabanıl vadinin insanları.

Birden bir sabırsızlık çöktü Hatice Anaya. Eli ayağına dolaşır gibi oldu. Adeta daha yenice ayırtına varmış gibi Rûken'i getirdiğinin. Tabuta baktı, buğulandı gözleri, acı bütün yüzünü esir aldı, karanlık çöktü cemaline. İnler gibi kımıldandı, bütün bedenini acı öğüttü, un edip eledi. Başı önüne düşmüş öylece bir şeyler arar gibi bakınıyordu. Neler çektiğini bir o bilirdi. Tattığı acıya bir kemal kazandırmak istercesine kadın yoğunluğu yüzünde yumuşak bir nur huzmesi gibi parlıyordu.

Kaç gündür gecesi gündüzüne karışmıştı. Uykusuz kaç gündür yollardaydılar. Şu yıldızlar, ne kadar da yüksekteydi, her yer karanlığa kestiğinde bir tek onlar parlardı, niye bir tek kendilerini ışıtıyorlardı ki? Her yüce şey önce kendini mi ışıtırdı acaba yıldızlar gibi.

Beyaz tülbentli analar, rengârenk bağlamalarıyla kızlar, desmalleriyle gelinler geliyor Hatice Ananın yanına. Kimisi sarılıyor öpüyor, ağlıyor ağlıyor yine de sol döşlerinin altındakinin acısı hafiflemiyor… Kimisi Hatice Ana görmesin, görmesin de yüreği daha bir yanmasın diye gözyaşını siliyor, hafif gülümsüyor, sarılıyor, öpüyorlar Hatice Anayı. Kimisi de Hatice Ana gibi mağrur, başları Agirî dağı gibi dik… Elini öpüyor, boynuna sarılıyor, başındaki beyaz örtüsünü öpüyor, görünen tel tel saçını okşuyordu. Omzunu, göğsünü öpüyorlar Hatice Ananın… Paylaşıyor, binlerce parçaya bölüyorlar taziye boyunca Hatice Ananın acısını…

Artık çocuk dünyaya getirmek yetmiyor ana olmaya Kurdistan'da… Çocuklarıyla birlikte özgürlük savaşçısı oluyor Kur-

ti analar. Bir şehid anasıdır artık Hatice Ana, farkında ve ağırlığında tutunuyor yaşama. Birbirine kavuşmuş elleri göbeğinin üzerine düşüyor, hep de birbirine tutunmuş halde duruyor tombul, sıcak elleri, kımıldanır gibi oluyor ara ara. Kendisine bakan kadınları süzüyor dikkatle. Analar, kadınlar tuhaf bir bağ kuruyorlar yürekleri arasında. Anlaması zor, çetin duygular örüyorlar kendi aralarında.

Hatice Anayı apar topar misafirliğe gittiği kızının yanından çağırıp köye getirdiklerinde Kerem'e bir şey olduğunu sanmıştı ilk önce. Eve geldiğinde Kerem baba karşısında duruyordu, bir şey olmamıştı. Kerem'e bakarken birden yüzünün rengi değişmiş, renk kalmamıştı.

Şîlan, Şîlan'dan bir haber mi vardı?

Hatice Anayı daha fazla bekletmenin bir manası yoktu. Hemen söze girdiler. Birçok gerilla kimyasalla şehîd düşmüş... İçinde Şîlan da var, diyorlar. Hatice Ana öyle yerinde kalakaldı.

Bir gurubun cenazesini halen arıyorlarmış.

Hatice Anadan hiç ses çıkmadı.

Şîlan da herhalde içlerinde…

Diğer gün Senan ile Cemil arabayı hazırladı. Binip Meletî'ye gittiler. Onları orada bir yurtsever aile karşıladı. En az onlar kadar etkilenmişti. Çok iyi davrandı, tanrı misafiri gibi ağırladılar Senan ile Cemil'i.

İstanbul'dan Cengiz de geldi. Hep birlikte şimdi kızını tanımaya gideceklerdi, yanmış, yakılmış, parçalanmış cesetlerin içinde kızını tanımaya gidecekti Hatice Ana.

Hatice Ana Kadir ile Cemil'i bekliyordu morg yerinde. Birçok şehîd ailesi oradaydı, onlar da ağlamıyorlardı. Kan testi yapmış, tahlillerin sonuçlarını bekliyordu kimisi. Hatice Anaya seslendi Kadir ile Cemil, hep birlikte morga girdiler. Bir süre sonra bir cesedin başındaydılar, Kadir ile Cemil, "Budur ana, Şîlan budur." diyorlardı. Hatice Ana eğildi, baktı, yüreğini yokladı, ne diyecekti, karşısında kavrulmuş bir ceset vardı, nasıl tanıyacaktı. Bu kaçıncı cesetti bakıyorlardı. Ufacık bir ipucu arıyorlardı tanıyabilmek için. Gitti başucunda eğildi cesedin, gözünden bir damla yaş bile akmadı. Yutkundu, bir cesede değil, boylu boyunca uzanmış kızına bakar

gibi baktııı, baktı... Ağlamadı. Dimdik, cesaretle, onur duyarak baktı önündeki cesede.

Ağlamadı Hatice Ana… Gözleri bile ıslanmadı.

Düşman görür de sevinirdi. Boynunu bile eğmedi önüne. Kız onundu. Artık kızının her şeyi onundu, yanmış cesedi, kül olmuş teni. Uzun uzun baktı, yüreğini dinledi. Başını kaldırdı, Kadir'e, Cemil'e bir kez daha baktı uzuuun uzun. Ses etmedi. Bir kez daha durdu kavrulmuş cesede baktı, boyu Şîlan kadardı işte. Duyulur duyulmaz bir sesle, "Ne fark eder, bu morgtaki bütün çocuklar benim… Hepsi benim Şîlan'ım." dedi. Gitti başının önünde durdu, yüzüne bir kez daha baktı, içi cayır cayır yandı. Yutkundu. Eğildi, kulak kısmının arkasında bir şeyler arar gibi baktı. Şîlan'ın bir kulağının arkasında nişanı vardı, seçmeye, anlamaya çalıştı, tanınmaz haldeydi, o yüzden göremiyor olmalıydı.

Kadir'e, oğlu Cemil'e baktı… "He, bu yavrum… He, bu Şîlan." diyebildi. Ağlamadı. Dimdik yürüyerek morgtan çıktı. Boynunu bile bükmedi, gözlerinde ana olmanın acısı tarifsizdi. Omuzları daha güçlü duruyordu, heybetli bir dağ gibiydi, asla diz çökmüyordu.

Hazırlıklar yapılıyordu, Şîlan'ı morgtan çıkartıyorlardı ki Cemal, Besê Ana ve Murat da Roza'yı tanıyabilmek için uğraşıyorlardı. Cemal, bir gün önce de karşılaştığı Hatice Anaya uzun uzun baktı, ne kadar da güçlü ve vakur bir kadındı. Bu gün kızlarını tanımış olmanın rahatlığı içindeydiler. Cemal'e göre bu anı Besê Ana da yaşamalıydı, ne olursa olsun Roza'yı netleştirmeliydiler, neredeydi Roza? Hangisiydi Roza? Şimdi Şîlan, Geliyê Zîlan'a gidecekti. "Bijî Serok Apo" sloganlarıyla arabalar hareket etti ve yola çıktılar. Cemal ailenin yaşadığı sevince! ortak oluyor, Roza'yı da ne pahasına olursa olsun böyle köye götüreceğini kafasında geçiriyordu. Bu arada bir polis kamerasının durmadan çekim yaptığına takıldı gözü Cemal'in.

Şîlan, Erciş'e ulaştığında kalabalığın önünde PKK bayrağına sarılı, sarı, kırmızı ve yeşil renkler içinde enginlere kendini bırakmış bir kuş gibi, usul usul süzülüyordu.

Şîlan önde, arkasında uzun bir konvoy vardı. İnsanlar sel olmuş akıyordu, tanıyan tanımayan, bilen bilmeyen sahipleniyordu. Şîlan onların da kızıydı. Şîlan'ın gerilla elbiseleri içindeki o büyük posteri gelip duruyor gözlerinin önüne, sevinir gibi oluyor, heyecan bir hızla dalış yapıyor yüreğini teslim alıyor. Büyümüş ne de güzel olmuş kızım. Dağa gittiğinde bu kadar güzelleşip serpilmemişti; kendisi doğurup büyütmüş, dağ alıp olgunlaştırmış, bir başka ruh kazandırmıştı Şîlan'a. Bir de saçları yine, her zaman olduğu gibi ne de güzelleştiriyor kızımı. "Güzellerin en güzeli değil miydi Şîlan'ım."

Çelebibağı beldesine geldiğinde yüzlerce araçla karşılanmıştı konvoy. Şîlan PKK'nin geliniydi, herkes toplanmış onu seyrediyordu. Bu gelin toprağa verilir miydi, verilmezdi, herkesin yüreğine bir parça bir şeyler kattı, Rûken çoğaldı, herkesin oldu.

Ardından Doğancı köyüne yöneldiler. Şîlan yine öndeydi. Upuzun bir konvoy vardı arkasında.

Köyün girişinde durdular, Şîlan'ı arabadan indirdiler, Germav'ın yanındaydılar. Zılgıtlarla, sloganlarla, binlerce insan yine arkasındaydı. Şîlan önde, onlar hemen yanında, onun etrafında, ışığında, görkeminde, izinde yürüyorlardı.

Konvoy köye girdi. Şîlan yine omuzlardaydı. Köyüne gelmişti, o çok özlediği köyüne.

İlk önce Hatice Ana konuştu:

"Benim kızım… Geliyê Zîlan'ın gelini. Benim kızım, Kurdlerin kızı, Kurdistan'ın şehîdidir.

Ağlamayın. Başımız dik. Onurluyuz.

Kurd halkının başı sağ olsun! Önder Apo'nun başı sağ olsun! Düşmanı sevindirtmeyeceğiz."

Sessiz bilinen Kerem baba bir yüksekliğe çıkmış, göğsünü gere gere, bağırarak konuşuyordu. Şîlan'dan, Şîlan'ın arkası sıra getirdiği onca insandan, kızından nasıl da gurur duyuyordu. Kerem baba önündeki toplulukta, zılgıtlarında, Geliyê Zîlan'ı inleten sloganlarında kızını görüyordu. Kızına hiçbir şey olmamıştı, yaşıyordu işte, yüreğine bambaşka bir kuvvet girmişti Kerem babanın. Güçlenmişti:

*"*Kurd halkının başı sağ olsun!

Şîlan, benim kızım Geliyê Zîlan'ın hakikatidir. Başımız dik.

Tutuklulara ve dağda bulunan tüm gerillalara selam olsun.

Benim kızım bir kahramandır!"

Zafer işareti yaparak elini kaldırdı, herkesi tekrar tekrar selamladı:

"Hepinizin başı sağ olsun! Serok Apo'nun başı sağ olsun!"

Gelinlerini sardıkları PKK bayrağıyla, gelinliğiyle, onu diğer gerillaların yanında toprağa verdiler. Çeşitli yerlerde, farklı zamanlarda şehîd düşen aynı köylü ve birbirinin akrabası olan on iki gerillanın yanındaydı şimdi. Doğancı köyünün on üçüncü şehîdiydi Şîlan.

Hatice Ana gözlerini hiç ayırmadan kızının yattığı yere bakıyordu. Mezarının başından ayrılmıyordu. Ne yapacağını bilmiyordu, yapacak ne kalmıştı ki… Ama biliyordu ki… Ama fark etmezdi… Kızıydı… Bu dağlardaki her çocuk onundu.

Hatice Ana yine hiç ağlamadı… Ağlayınca acısı hafiflerdi belki de, hiç ağlamadı Hatice Ana.

"Amaaaan, aman here lê lê lê lê lê…"

"Wey li min… wey li min… weyy, weyyy!"

"Amaaaan, aman here lê lê… Kanî can şêrîn im, kanî hevalên te, lê lê lê lê lê[46]…"

"Nemînim, nemînim, amaaan aman nemînim[47]..."

"Homerasê Kurdan[48]" der adına Yaşar Kemal, Evdalê Zeynikê bir yol bulup gelse, gelse de ağıtları söze dökse. Dengbêjlerin şahı derler, Evdalê Zeynikê otursa Hatice Ananın evine, azıcık bir seyretse Kerem babayı…

Kerem bildik Kerem değildi. İşte böyle bir kızın babasıydı. Yaralıydı, öfkeliydi, bir o kadar da şereflenmişti. Kerem alışıldık Kerem değil, hiç bu kadar bütün bedeni dile gelmemişti. Göğsünün içinde onur duyan bir adam fırladı fırlayacak gibi duruyordu.

[46] Aman, aman git… Hani can şirinim, hani yoldaşların…

[47] Kalmayayım, kalmayayım, aman aman kalmayayım.

[48] Kürtlerin Homerosu.

Çökerek oturmuyordu, dizleri daha gençleşmiş gibi bükülmüş, minderin üzerinde duruyordu. Elleri sık sık hareket ediyor, gözleri hiç yorulmadan baş sağlığına gelen tanımadığı insanların üzerinde geziniyordu. Onlara bir şeyler anlatıyordu zaman zaman. Çok az konuşan, sessiz, kendi halinde olan Kerem baba yeni bir ruh haline girmişti.

Serhed dağlarının, kuşun, çiçeğinin, suyunun ozanı Evdelê Zeynikê bir geleydi de hal soraydı, Rûken'i göreydi.

Ah! Bir kulak vereydi günü yırtan geceyi delen ağıtlara, yanık, içli, acıdan geçmiş, vakur, heybetli kadın seslerine. Sonra söze dökeydi, dilden dile dolaşaydı kilamları… Serhedların yaylaları, dereleri, vadileri bir olurdu kulak verirdi sesine, kim onun gibi kendisini dinletirdi ki.

Ararat'ın Kartalı sen gittin gideli bu ellerde bu kadar ses bir olup ağıt yakmadı. Bu kadar insan Doğancı köyünde bir araya gelmedi, bu kadar dirilmedi Geliyê Zîlan…

Evdal ne haldedir, wax, wax!

Kalksın, kalksın! Üç gün üç gece söze gelsin Evdalê Zeynikê… Söyler söyler de bitmez sözü, kesilmez sesi, tükenmez nefesi…

Çocuklar okula gitmemişti o günlerde, Rûken gelmişti Geliyê Zîlan'a. Tombul, sıska, yüzleri yanık Wanlı çocuklar… Koşuşturup durdular o gün oradan oraya… Olan biteni bir iyece anlamaya çalışıyordu bazıları, bazıları da ilk defa bu kadar insan görmenin hayretini yaşıyor, bazıları da aval aval insanların yüzlerine, ağıt yakan kadınların kendilerini dövüşlerine bakıp duruyordu. Niye ağlıyordu bu kadınlar?

Sloganlarla Rûken'i toprağa verirken ortalığı koyu, kuvvetli bir sessizlik kaplamıştı. Hiç bu kadar ağlamazdı kadınlar. Şimdi Hatice Ana'nın bulunduğu odanın etrafı ağlayan, çırpınan kadınlarla doluydu.

Hayvanları otlatmaya çıkartmamıştı köylüler, bilcümle toplanmışlardı Rûken'in başına. Yazın güneşinden, sonbaharın soğuğundan yanmış, topraklaşmış, dağlı tenleriyle bütün köylü ile çevre köylerden insanlarla dolup taşmıştı Doğancı köyü.

Geleceklerdi daha, geleceklerdi, aylar boyunca gelen giden insanlar eksik olmayacaktı. Önce Rûken'in yanına uğruyorlardı, sonra eve yollanıyordu birçoğu. Her Rûken'in yanına yaklaşan başındaki şapkasını, kefiyesini, atkısını çıkartıyor eğilip taşını ya da toprağını öpüyor, sonra da mırıl mırıl bir şeyler mırıldanıyordu. Öpüşlerle yıkandı mezar, dokunuşlarla, ruhlara işlendi. Saygıyla, hürmetle başlarını eğdiler Rûken'in mezarının başında. Sevdiler Rûken'i, günlerce uğradılar yanına.

"Eman, eman, emaaaaan… Delal eman eman! Ax yeman, yeman!"

Ağıtlar… uçan sözler, yüreğe yapışıp ruhu saran, bağlayan sözler…

"Dilê'm heval heval… Oyyy… Dilê'm dilê'm di…"

"Lo xiraboooo! Dilê min zarê zarê…"

Kolu kanadı kırılmış turnalar yaralardı Evdalê Zeynikê'yi…

"Ax li min, li min, li… Ax, hoyê li min… Weyyy weyy!"

Yağacak yağmur, belki de bu sefer kar düşecek. Sonra yıkanıp tertemiz olmuş gökte yıldızlar parlayacak.

Ağlıyor, türküler yakıyordu kadınlar ve dışarıda çiseleyen yağmur usul usul dökülüyordu toprağa ve içerde de ağıtlar… Çok geçmeden yağmura aldırmayan bir kadın topluluğu mezara doğru yürümeye başladı. Araba yolunu geçip yolun hemen üst tarafında eğimli bir tepeciğin yamacında duran Rûken'in güllerle donatılmış mezarına doğru ilerlediler. Uzak yollardan gelmişti birçoğu; Rûken'i görmeye gelmişlerdi.

Kimi kadınlar dizlerine çöküyordu hafiften, hepsinin gözleri toprağı taze, üzerinde serpilmiş güller olan mezardaydı. Usul usul başladılar ağlamaya, gözlerinden yaşlar akıyordu, toprağı ıslatan küçük yağmur taneleri gibi. Git gide ağlama sesleri yükselmeye başladı. En öndeki ana sesli bir şekilde dua okumaya başlayınca mezarın başına toplanmış bir şekilde durdular, hepsi elini göğe kaldırdı, mırıl mırıl dualarını fısıldadılar hep birlikte, sonra ellerini yüzlerine sürdüler. Taşını, toprağını, güllerini öpüyorlardı kızlarının.

Yoğun, buğulu, parçalara ayrılmış, yaslı, acıdan yorulmuş sesler doldurdu mezarın başını.

Büyük posterin üzerindeki fotoğrafını tarif ediyorlardı birbirlerine. Bakmış, bakmış doymamışlardı. Nasıl kıyabilmişti ona bu zalim düşman.

"Ne de güzel bir kız… Ne de güzel! Yavrum, yavrum!"

"Seni vuran eller, seni vuran eller… Ya Rabbiii!"

"Dağa gittikten sonra öyle açılmış, daha bir güzel olmuş. Ne de güzel! Ne de güzelmişsin yavrum. Mekânın cennettir, cennet. Vay vay, vay gido vay, uçaklarla, kimyasalla…"

"Daha çok gençmiş dağa giderken, on dördünde mi ne."

"Anası görememiş öyle gül gibi açılıp güzelleştiğini. Hele gözleri, boncuk boncuk…"

"Lorîî lorîîîîî ser te de bomba barî

Belav bûyî parî parî

Kanî çavên te morî

Dayik li gorî…

Ey Xwedayê dilovan tu dibînî van hovan

Bi navê dîn û iman ser jê dikin zarokan"

Gelsin, gelsin Evdalê Zeynikê tez gelsin! Sözün gücünü, huzurunu getirsin yine. Rûken'i anlatabilecek, ana kadın yüreklerini anlatabilecek bir ozan gelsin! Kelimelere kanat takan, Serhed insanın ruhunu aşikâr eden insan pîri Evdelê Zeynikê tez gelsin.

"Rûken şehîda kurda ye, şeref û namusa kurda ye.

Îro, îro eyvax li min, îroyyy…

Rûken hatiye, ser sera ser çavan hatiye.[49]"

Kanadı kırık, yaralı turnayı iyileştirdiğinde, turna kanat çırpıp yaylalara doğru yükseldiğinde yüreği çarpan, kanatlanan Evdalê Zeynikê gelsin.

Bir kez daha…

Kilama Dêrsimê…

Kilama H(X)ozanê…

[49] Rûken Kürdlerin şehididir, Kürdlerin şeref ve namusudur.
Bugün, bugün eyvah bana, bugün…
Rûken gelmiş, baş göz üstüne gelmiş.

Yoksa kim dillendirir Rûken'i?

Mezarın başındaki kadın topluluğunun içinde bir ağlama sesi yükseldikçe yükseliyordu. Kütür kütür yanan odunlar gibi ses çıkartıyor, ağlıyor, sanırsın bir orman toptan dev gibi ağaçlarıyla yanıyor. Hıçkırıklara boğuldukça omuzları yükselip düşüyor, göğsü kalkıp iniyor, bütün bedeni sallanıyor, inleyerek ağlıyor ancak otuz beşinde gösteren siyah tülbentli bir ana.

Birbirlerine bakıyor, bir tanıyan var mı gözleriyle arıyorlar. Anlıyor hepsi anlıyor ama yine de merakını yenemeyip daha bir acılanarak, yüzleri acıdan daha karmakarışık hale geliyor ve fısıltıları sürüyor:

"Onun da mı?"

"İki kızı birden gitmiş."

"Üç yıl kadar olmuş."

"Wan'dan gelmiş, dünden beri ağlaya ağlaya kendini öldürdü."

"Off ki of!"

"Ey Xwedê! Xwedêyo!"

Döşlerine usul usul vuranları, yaprak gibi yerinde sallananları, iki eliyle ağzını tutmuş ona bakanları, ağırbaşlıca, onur duyarak gözlerini üzerinde gezdirenleri hiç görmüyor, ağlıyor, bir orman kül oluyor bin yıllık ağaçlarıyla. Başı yana düşmüş, bir eliyle alnını tutmuş oturduğu mezarın başında çırpınarak ağlıyor Wanlı, esmer tenli, iri gözlü, kalın karakaşlı genç ana. Eteği, üzerine bir tas kadar su dökülmüş kadar ıslanmış ve ıslanmaya devam ediyor gözyaşlarıyla. Ona bakınca gözyaşlarını tutamayanlar görmesin diye arkasını dönüyor, kalabalığın içinde kaybolmaya çalışıyor. Genç analar daha fazla ağlamasın diye kendini tutuyor çokça yaşlı olan analar.

"Allah yardımcısı olsun!"

"Ağlama kızım, yeter, sil gözyaşlarını." Mendil uzatıyorlar, eteğinin üstüne koyuyorlar, oldukça yaşlı olan beyaz tülbentli bir anne mendili alıyor ellerine dokunuyor, genç Wanlı ananın gözyaşlarını siliyor:

“Rûken de senin kızın yavrum… Sen de bizim kızımızsın, haydi kalk, yeter yavrum, sil gözyaşlarını.”

Wan’dan duyar duymaz, Rûken kendi kızıymış gibi, telaş içinde gelmişti. Yüreğindeki ateş, kızlarının ateşi onu önüne katmış, bir sel gibi alıp Doğancık köyüne getirip bırakmıştı. Şimdi kolu kanadı kırık turna gibiydi.

“Ana diye bunlara diyeceksin işte. Böyle bir ana olmak herkese nasip olmaz.” Urfa, Birecik’ten gelmiş bir ana böyle konuşuyordu herkesin içinde. Hem de imrenerek bakıyordu Wanlı genç anaya. PKK doğdu doğalı tanırdı direnişçileri, yurtseverliği destan bir anaydı. Yıllardır gözünü daldan budaktan sakınmadan kolay kolay düşmanın eline düşmeden çalışmalarda olan bir anaydı. Gerillaların “Melek Ana”sıydı. Ona sevgilerini bir başka yansıtır, anlatırlardı. Elinden ne iş gelmişse yapmıştı. Kurtarıcı, Melek. Bir diğer yanıyla sonsuz huzur ışığı bir ana.

Ne çok istemişti bir çocuğu, fark etmezdi ha kız ha oğul, biri gerilla olsun… En küçük kızını kendisi gerillalara teslim edip alın “eti sizin kemiği benim” demek istemişti, öyle içten, öyle derinden. Birkaç defa yeltenmişti ama kızı gönülsüzdü… Katılırım, diyordu ama sadece anası istediği için. Geçen yaz düğününü yapmıştı. İçinde kalmıştı, o kadar çocuk büyütmüştü ama bir tanesi bile gerilla olmamıştı. Olsundu, ne fark ederdi! Bütün gerillalar onun çocuğuydu. Onlarla başı her zaman göğe ağıyordu. Onlar sayesinde şu dünyaya bir ana gözüyle rahatlıkla bakabiliyordu. Wanlı genç anaya bakarken yine de içinden bir şey inceden inceye sızlıyordu. Eksik hissediyordu kendini, gür, dalları büyük, geniş ve gövdesi yapraklarından görünmeyen bir ağaç gibi ama meyvesiz. Olsun! Ne çıkardı! Rûken de benim kızım. Bu boncuk gözlü, nehir bakışlı kız da benim kızım… Onurlandı. “Ya Rab, sen Rûkenleri eksik etme bu topraklarda!” Sokuldu kadınların bulunduğu topluluğun içine, dalarcasına sokuldu, ilerledi. Daha genç olanlar hemen kenara çekilip yol verdiler bu ufak ufak adımlayan, Urfalı olduğu giysilerinden belli olan anaya. Rûken’in güllerle donatılmış toprak mezarlığına baktı kalabalığın içinden. Çok geçmedi mezar taşının başındaydı, öpüyor, tekrar öpüyor, kutsal bir ana geçiyordu. Yüreği

öyle bir kucakladı ki Rûken'i, bir ana ancak kızını böyle kucaklardı, sımsıcak, sımsıkı, ana ruhuyla… Ölümsüz analık gücüyle.

Bir toplum kendisi için iyilik yapanı, güzelleşeni, halinden bileni, bunun için direneni unutmaz. Toplum toplum oldu olalı bu bir gelenektir. Ziyaret yerine çevirirler bu insanların geçtiği, oturduğu, konuştuğu, sonsuzluğa yattığı yerleri. Binlerce yıldır mum yaktılar kayalıklarda, bezler bağladılar ağaçlara, yüz sürdüler kapılara, öptüler mezar taşlarını.

Bir kadın vardı, adı Rahime Kahraman… Karakoçanlıydı. 1983 yılında Önder Apo'nun eğitiminden geçtikten sonra Lolan'a geçmek için ısrar eder. Çok geçmeden özgürlük savaşını başlatmak için o da Botan'a geçecek ve Besta'da, Avyan köyünde, Alixan Tatar'ın çeteleriyle girdiği çatışmada şehîd düşecektir. PKK'nin ilk kadın şehîdlerindendir. Ölmediğine, tekrardan dirildiği üzerine birçok efsane söylenir, dilden dile dolaşır. Mezarını ziyaret yerine çevirir Botan halkı ve dilek tutup bez bağladıklarından kimi zaman ağaç bin bir renk bezden görünmez olur.

Mezarı halen Şirnêx'tedir. Çocukları hastalanan analar mezarından toprak getirip çocuklarına yedirirler halen. Bu topraktan yediği için iyileşenlerden gerilla saflarında olanlar bile vardır. Nasıl hastalandığını, annesiyle, teyzesinin gidip Rahime'nin toprağından ona azar azar günde iki defa yedirdikten sonra nasıl iyileştiğini hatırlayan çocuklar. Bir gerillanın mezarı sönmeyen umuttur, direniştir, yiğitliktir, kutsallıktır, kendini yitirmemenin tapınağıdır Kur-tîler için. Mezarına güller taşırlar, ağaçlar dikerler başucuna, toprağını sularlar sık sık. Her bayramda, önce gelir onların bayramını kutlarlar ve kutsanırlar.

Kızları bir ağıt tutturur gibi çığlıklar yükselttiğinde Hatice Ananın evinde, saçlarını çekiştirdiklerinde, kendilerini yerden yere vurduklarında bir deniz gibi kıpırtısız, devinerek, usulca aktı gözyaşları Hatice Ananın. Çok geçmedi tuttu… Yıkılmaz, görkemine toz kondurtmaz bir abide gibi dik duruyordu başı, omuzları biraz daha genişledi, yükseldi. Sol göğsünün altındaki dünyayı taşımaya çalışıyordu. Gözlerinde ana olmanın derinliği pır pır ediyor, kuşlar gibi uçuşuyor, bakana güç veriyordu.

Bir çıkıp gelmez ki Evdalê Zeynikê. Biri anlatmalı, xwezan(ozan) biri, söze dökmeli Hatice Ana'nın gözlerini… Anaydı, göğüs geriyordu, yüreğine yükleniyordu, kabulleniyordu Rûken'i. Dağlı bir kıza dağ gibi bir ana olmak gerekti. Kendini yerden yere hiç vurmadı, çaresiz çırpınmadı hiç… Bir gerilla anasıydı, yüreğine bunu nakşediyordu gücü, bilgeliği babınca. Direncin, vakurluğun da anasıydı artık Hatice Ana.

Bir çıkıp gelmez ki Evdalê Zeynikê. Ah bir gelse, denizi, Wan'ı, bu zamanın dağlarını, dağlılarını, Rûken'i, Hatice Ana'yı üç gün üç gece değil, yıllarca susmadan söylerdi, hem de hiç susmadan.

Yıldızlar kaymıyor gökyüzünden, çoğalıyor, daha bir parlaklaşıyor, cevahirini güçlendiriyor. Star'ın kızları yürüyüşünü sıklaştırıyor. Hatice Ana bir yıldız sığdırıyor sol göğsünün altına. Zor, dayanılmaz, görkemli, aşk dolu, umudu kadim. Ama artık yıldızlar kaymıyor Kurdistan'da. Yıldızlar ölürse gökyüzü de ölür çünkü. Hatice Ana ölür, Şîlan da.

Kimsesiz bir halkın çocuğu diyorlar Şîlan'a; sahipsiz… Kendini koruyamayan, kendi kendisini anlatabilecek tek bir doğruya sahip olmayan bir halkın çocuğu, diyorlar.

Oysa tarihi olmayandır kimsesiz; asıl sahipsiz direnci kalmayandır.

SUNAM NEREDE, SUNAM

"Sadece ayak kısmı vardı."
***28 Ekim 2011,* Özgür Gündem gazetesi**

Besê Ananın uykusuz geceleri, bekleyiş içinde biten gündüzleri bir türlü bitmek bilmiyordu. Suna'sının ayak, topuk, kol, baş hiç olmazsa bir parmağının bulunmasını, köyüne getirilmesini bekliyordu. Suna gelmeliydi, anası Suna'sını bekliyordu. Bekleyiş içinde geçen her anı yüreğindeki özlemi, anaç duyguları durmadan devindiriyor acısını tarifsizce katmerleştiriyordu. Besê Anaya bambaşka bir ruh kazandırıyordu. Acının böylesi de mi varmış! Ana olmak dile kolaymış! Gelmeliydi Suna, ne olursa olaydı, Ehmed gibi olmayaydı, kimsesiz kalmayaydı. Yanmış, tanınmaz bedeninden bir parça gelse sanki Suna gelecekti; o güleç, nazlı, gencecik kızı gelecekti. Öyle bir sarılacak, her bir hücresini, zerre her şeyini kalbine basacak, sonsuza kadar ayrılmayacaktı kızından. Suna'sı anasında sonsuzlaşacak, bir daha hiç ayrılmayacaklardı, hele bir geleydi, Suna bir geleydi. Adeta böylesi bir hasretin bir an önce bitmesini isteyen bir duygu seliyle kızını bekliyordu Besê Ana.

Suna neredeydi?

Meletî'deki morga getirilen 24 gerillanın dışında Geliyê Tiyarê'de gerillalara ait cesetlerin bulunduğu haberi de Besê Anayı sarsmıştı. Acaba Suna orada mıydı?

Bir diğer yandan da Geliyê Tiyarê'de yaşamını yitiren gerillaların cesetlerini tanıma işlemleri her gün basından canlı olarak veriliyordu; Geliyê Tiyarê şehîdleri bir halkın yaşam bülteni haline dönüşmüştü. Neredeyse her ana baba orada çocuğunu kaybetmiş gibiydi, acı herkesi kucağına almıştı.

Cemal de aynen annesi gibi düşünüyordu; acaba Suna halen Geliyê Tiyarê'de miydi? BDP Bedlîs milletvekili Hüsamettin Zenderlioğlu'nun Meletî morgu önündeki açıklamasını o da dinlemişti. Diyordu ki: "Cenazeler paramparça!" ve ekliyordu, "Kırsalda altı gerilla cenazesine daha ulaşıldı." HPG gerillaların kimlik bilgilerini kamuoyuna açıklamasına rağmen morga giden aileleri çocuklarını tanıyamıyordu.

Meletî'de bulunan bütün heyetler Malatya Cumhuriyet Savcısı ile yaptıkları görüşmelerin sonuçlarını her defasında kamuoyuyla paylaşıyordu. Basın da bunları anı anına duyuruyordu: "BDP, İHD ve MEYADER heyeti, 24 Ekim'de Malatya Adli Tıp'a getirilen ve Çelê'de yaşamını yitirdiği iddia edilen 24 cenaze için Malatya Cumhuriyet Savcısı ile görüştü. Savcı, 12'si kadın 11'i erkek ve birinin sadece ayak kısmının bulunduğu 24 cenaze olduğunu, cenazelerin HPG'lilere ait olduğunu iddia etti."

"Vahşetten de öte bir şey!"

"Zenderlioğlu vahşete sert tepki gösterdi: 'Vahşet kelimesi yetersiz kalır' diyen Zenderlioğlu, cenazelerin yandığını ve paramparça olduğunu söyledi. Zenderlioğlu, 'İnsanlığımdan utandım. İnsan insana bunu nasıl yapabilir?' dedi."

Ya o ayak?

Cemal, kafasında yaptıkları bütün işlemleri evirip çeviriyordu, tekrar tekrar aynı şeyleri düşünüyordu. Gecesi gündüzü HPG-BİM'in yayınladığı şehîd fotoğraflarıyla morg yerinde gördüğü cesetleri karşılaştırmaktı; oval, yuvarlak yüz hatları, ince, kalın çeneler, kaş hizaları, burun biçimleri… Sürekli tanımaya çalışıyordu ama bir türlü Suna'yı bulamıyordu. Ardından fotoğraflardan yola çıkarak boylarını tahmin etmeye çalışıyordu. Acaba Roza'nın boyu atılan bombalardan, bedenin yanmış olmasından dolayı kısalmış olabilir miydi? Bütün gücünü toplamış, tek ruh olmuş Roza'yı arıyordu. Roza hangisiydi? Ya da neredeydi? Bir diğer yandan ise Roza baktığı, dokunduğu, hissettiği, soluduğu her yerdeydi. Derin bir onur yüreğini cesur kılıyordu; Roza'nın abisiydi. Her güzel şeyin kaybı insana hem onulmazcasına yaralar

hem de yıkılmaz bir güç verir, güçlendirirdi. Cemal bu hayat ırmağının akışında Roza ile akıyordu.

Meletî'de Savcılıkla görüşmüşlerdi. Daha sonra yaklaşık iki ay boyunca en az Roza'nın ailesi kadar bu zor süreçte elinden gelen her şeyi yapacak olan HDP'li il başkanı Gaffar Bayram ile bir durum değerlendirmesi yapmışlardı. Ne yapabilirlerdi? Sonuçları beklemekten başka ellerinden bir şey gelmeyecekti. Bekleyeceklerdi. DNA testi için kan vermiş, morg yerine gitmiş, tanımak için saatlerce uğraşmış, oğul baba, yeğen amca bir olup yine de Suna'ya dair bir ipucu yakalayamamış, netleşememişlerdi. Acaba morgda mıydı? O halde hangisiydi?

Çocuklarının şehîd ilanının verilmesiyle aileler Meletî'ye geliyor, saatler, günler süren uğraşlarla çocuklarını tanımaya çalışıyordu. Ebru Muhikancı ile Emine Altun'un ailesi sadece tanıyabilmişti. Acaba gerçekten de tanımışlar mıydı? Meletî HDP il yönetiminde yer alan birçok yönetici adeta seferber olmuş bu ailelerle ilgileniyordu. Ailelerin her türlü ihtiyaçlarına cevap olmaya çalışıyorlardı.

Cemal başka yapabileceği bir şey kalmış mı anlamak için ne uyumuş ne doğru dürüst bir parça yemek yemişti.

Hepsi Gerger'e dönmüştü ama Suna dönmemişti. Besê Ananın yüreği soğuktan tir tir titreyen bir serçe gibi titriyor, hayatla ölüm arasında gidip geliyordu. Niye gelmişlerdi ki, Suna'yı getirmeden. Nasıl tanınmazmış, Suna nasıl tanınamazdı? Kızıyor, üzülüyor, Meletî'den dönenlere vicdanı hançerlenmiş, kalbi kırılmış bir bir şekilde bakıyordu. Bir yandan herkesi bir tarafa itekliyor ve "Suna'm" diyordu, "Suna'm nerede?"

Yuvarlak yüzü, iri gözleri, endamı gözünün önünden gitmiyordu. Ağlamasın diye gece başında bekliyor, uyusun diye beşiğini sallıyor; ana olmanın eşsiz fedakârlığını tekrar tekrar yaşıyordu. Koruyup kollamanın içgüdüsüyle canından, ruhundan, ömründen veriyordu Suna'ya. Memelerinden emzirerek doyuruyordu onu. Kızını kendi bedeniyle yaratmıştı. Her yaratıcı gibi ruhunu katmıştı kızına ve şimdi ruhu çaresizdi. Ömründe ilk defa analık duyguları bu denli çığlık koparıyor çaresizce

çırpınıyordu. Ana olmanın ocağında bir kadın olmuş yanıyor, insan olmanın ötesine geçiyor, değişik bir yoğunluk yaşıyordu. Bir gerilla anası olmanın yanı sıra Suna gibi bir kızının olmasının yangınında cayır cayır yanıyordu. Suna yeni bir hayat olup diğer bütün kapıları Besê Anaya kapatıyordu.

Geliyê Tiyarê'ye ilişkin haber akışı devam ediyordu. Vadide cenazelerin olduğunu duyuyor, parçalanmış cenazelerin bir ceviz ağacının dibine toplandığını gösteren görüntüler görüyor, fotoğraflarına bakıyorlardı. Kimdi bu gerillalar? Başsız bir gerilla cenazesinden bahsediliyordu. Acaba?.. Bedensel bütünlüğünü yitirmiş cenazelerin olduğu yazılıyordu. Acaba?..

Dicle Haber Ajansı'na göre: "Edinilen bilgilere göre, Çukurca İlçesi'ne bağlı Kazan Vadisi (Geliyê Tiyarê) bölgesinde çıkan çatışmada yaşamını yitiren ve PKK'lilere ait olduğu iddia edilen 6 cenaze bulundu. Köylüler tarafından bulunan cenazeleri almak amacıyla İHD Hakkâri Şubesi öncülüğünde oluşturulan heyet, cenazeleri almak için bölgeye gitti."

Suna'nın nerede olduğunun önemi de git gide silikleşmeye başladı. Düşünmenin önemi bile kalmamaya başladı Cemal için. İnandığı yolda yürüyen bir inanç eri gibiydi; yolda karşısına çıkan her şeye seve seve katlanıyordu. Yeter ki yolda olaydı.

Ayrıntıların bir önemi kalmamıştı artık. Üç hususa, duvara çivilenmiş mıh gibi kilitlenmişti: Bulmak, sahiplenmek ve de getirmek. Tanrının oğlu İsa gibi çarmıha gerilmeye hazırdı artık; çarmıh mı; gelmişse hoş gelmişti, hiç çekinmeden buyuraydı. Oğul, Tanrı'nın idi. Sahiplenmek için ne gerekirse onu yapmaya ve katlanmaya hazırdı; kafasında sürekli aynı duygu dönüp duruyordu; onlar bu gencecik yaşlarıyla ölüme gitmiş, yapacaklarımız bunun yanında devede kulak kalır. Bu duygu hepsini bir araya getiren atmosferin oksijeniydi. Hepsi ciğerlerine bu havayı çekiyor, kanları bu havayla temizleniyor ve yaşama devam edebiliyorlardı. Havasız insan boğulurdu ve ardından da ölürdü. Bir çeşit ölüme karşı bir direniş gösteriyorlardı hep beraber. Özellikle Suna'nın genç bir kadın olarak aralarından sivrilip çıkması kimi akrabayı daha fazla etkiliyordu. Cesaret duygusunun en çok da erkekle özdeşleştirildiği

bir zamanda toplumsal rollerini sorguluyorlardı; Suna'daki cesurluk hepsini Suna gibi güzelleştiriyordu bir yandan da. Karanlığa meydan okumak ancak Zerdeşt'in harcı olabilirdi. İki yüzü vardı yaşamın; karanlık ve aydınlık. Aydınlığından beslenirken karanlığında kaybolmak da vardı. Lakin aydınlık yürekler karanlıkta kaybolmazlardı. Kur-tîler karanlıkla aydınlığın savaşının en korkunç verildiği bir zamandaydı yine. Zerdeşt'in inzivaya çekildiği mağarasından çıkıp ışığa seslenmesi gibi dağlı çocuklar da ses oluyordu Zerdeşt'e. Aydınlığın sesiydi bu çocuklar ama gür bir sesti. Çünkü karanlıkla aydınlığın savaşı oldukça çetindi. Kılıç gibi keskin duruyordu yürekleri; keskinleşiyordu duyguları. Zeytin gözlü Suna'nın ardında sağlam bir ruhla, yapılı bir güçle durmaktan başka ellerinden gelecek bir şey yoktu artık ve bunu yapmaya kararlı bir aile çevresi oluşmuştu. Cemal de bir abi olarak bunların merkezinde duruyordu. Ama hiç kimse Besê Ana gibi olamazdı; o yaratanın oğlu değil ta kendisiydi. Önünde saygıyla eğilmekten ve istediklerini yapmaktan başka oğullara ve kızlara başka hiçbir şey düşmüyordu. Ailenin her ferdi nasıl Suna'nın getirilmesini istiyorsa bir o kadar da Besê Ana için istiyorlardı. Yaratan öldürülemezdi çünkü. Suna karşısında ne kadar sorumluluklarının bilincini tazeliyorlardıysa Besê Ana karşısında bir o kadar mahcup duruyorlardı. Özellikle amca ve dayı çocukları bu havayı soluyordu.

Cemal, Suna'yı sahiplenmek üzerine sürekli yeni şeyler keşfediyor ve bunları kendisine bir öğreti gibi inançla aşılıyordu. Dosta düşmana ve de devlete şunu demek lazımdı: "Evet, bu yolun sonunda ölüm var, bunu biliyoruz. Ama bu gerillalar bizim ışığımız. Ve biz ışıksız yaşamayacağız. Korkmuyoruz çünkü ışığın gücünü görüyoruz. Bakın, görün, işte buradayız. Cenazelerimizin yanı başındayız ve devletin kapısını yumrukluyoruz. Bu yumruklardan korkuyorsunuz değil mi? Verin! Cenazelerimizi bize verin! Ne pahasına olursa olsun alacağız. Bizim için bir onur ve de kişiliklerimizi kazanma savaşıdır bu. Bu savaştan alnımızın akıyla çıkacağız. Biz hiç kimseye savaş açmıyoruz ama pusu, baskın, saldırılarınız karşısında kendimizi ne yaman savunacağız, göreceksiniz. Kendimize karşı özsaygımızı yitirmediğimiz sürece

başımız dik durabiliriz." Kur-tîli çocuklar için tam da başını dik tutma zamanıydı; Cemal de bu zamanın çocuğuydu. "Vazgeçmek yok, vazgeçiş haram bize." Bir sırat köprüsünden geçiyorlardı. Ya geçip kararlı, onurlu, asi kişiliklerini çelikleştirecek ya da silik, sinik, teslimiyetçi olarak köprünün bir tarafında eşelenmeye devam edeceklerdi. Cemal durmadan fermanlar veren komutan edasıyla yükleniyordu kendine. Her savaş öncelikle yürekte kazanılmalı, akılda canlılık kazanmalıydı. Ferman Suna'nındı. O ne diyorsa o olacaktı. O direnmişti, direneceklerdi. Ferman dağlarındı. Dağlılar karanlığa illallah dedirtiyordu onlar da öyle yapacaktı. Cemal ara ara kalkıp geziniyor, zor günün dostları olan hısım akrabayla kısa sohbetler ediyor ve hep aynı şeyleri farklı cümleler kurarak yineliyorlardı. Azimleri Sunaca bir iradeyle bilendikçe bileniyordu. Bu bir farkındalık yaratıyordu.

Meletî'den köye dönerken planladıkları gibi bir diğer gün Besê Anayı alıp tekrardan Meletî yolunu tutup Suna'ya doğru yollandılar. Cemal, Besê Ana konusunda oldukça hassaslaşmıştı, adeta kendi yaşadıklarının onunkinin yanında önemi kalmıyor, silikleşiyordu. Sel ortasında kökleriyle tuttuğu toprağı selden koruyan kadim bir çınar gibiydi Besê Ana. Ne seller görmüş, ne heyelanları karşılamış bu çınar, hepsinin yolunu izlediği bir ışık tanrıçası gibiydi. Işık olmazsa toprak beslenmez, tohumlanmaz, yaşam yeşermezdi, hele bahar hiç gelmezdi.

Çok ihtimal vermiyordu Cemal yine de bir umut, belki Besê Ana Suna'sını tanırdı. Adının Cemal olduğundan ne kadar eminse tanıyamayacağından da bir o kadar emindi. Gözleriyle görmüştü morgu. Olsundu! O bir anaydı, gidip görmek en çok onun hakkıydı. Zaten Besê Ana bu hakkını yerine getirecek, onların Meletî'den döndüğü günün hemen ertesi kendisi yola çıkacaktı. Analık ferman dinlemezdi; onun fermanları kendi toprağından çıkardı. Besê Ana nasıl istiyorsa öyle olacaktı. Cemal'in en çok dikkat ettiği konulardan biri de Besê Ananın duyguları, istekleriydi. Onun her isteğini karşılamalı, harfiyen yerine getirmeliyim, diye düşünüyor; bir dehanın karşısında deneyimli bir yaşam askeri gibi hazırolda bekliyordu. Belki de yaşadığı acıya en saygı duyulması gereken kişi

Besê Anaydı. Bunu hepsi Besê Anaya hissettirmeye çalıştı elinden geldiği kadar; bu topluluğun da merkezinde duranlardan biri yine Cemal idi. Besê Ana saygıdan çok daha ötesini hak ediyordu ama neylersin ki karanlık bir çağın içinde yapayalnız bir anaydı o.

Seyîd Ehmed gibi olmasını istemiyordu Besê Ana. İçinde bir korku vardı, ya Suna'yı bulamazsa… Ya getiremezse… Ya… Ya… titrek bir karanlık yüreğini sinsice dolanıyor ışıksız bırakıyordu. Oğlunun kararlılığını görünce rahatlıyor ama kendini bu rahatlığın ellerine bırakmıyordu. Her şeyden ve herkesten üstün bir acısı vardı, bir dertti ki sahiden de bin dermana değişmezdi. Besê Ana her şeyi tartıyor, her söze kulak kesiliyor, anaç bir ciddiyetle anlamaya çalışıyordu. Bazen de iç bir sesle kendi kendine: "Ya sonuç Seyid Ehmed`inki gibi olursa!" diyordu. Israrcı olmazlarsa, Suna'yı bulamıyoruz diye getirmezlerse ve yine erkeklerin dediği olursa. Her zamanki gibi sözün sonunu onlar bağlarsa ve son söz yine… Besê Ana yıllar sonra öğrenmişti, aslında Seyîd Ehmed'in cenazesini alabilecekken sırf devlet yetkilileriyle araları bozulmasın diye almamışlardı. Korktukları için almamışlardı; yarasalar nasıl ışıktan korkarsa onlar da korkmuş karanlık köşelerine sığınmıştı ve Seyîd Ehmed cansız bedeniyle canilerin elinde kalmıştı. Büyük bir zevkle götürüp topluca gömmüşlerdi onları. Seyîd Ehmed sahipsiz kalmıştı oysa ablası Besê onsuzluğa nasıl da yanmıştı yıllarca. Besê Ananın ona yaktığı lorîleri duymayan bir taş, bir kuytu köşe, bir ağaç kalmamıştı Aloman Mahallesi'nde. "Ehmedo, ax Ehmedo! Biro, biro…" Bêzar dağlarından napalmla yanmış bedeni sürüklenerek aşağılara indirilmiş, oradan da dertop edilip traktöre atılmış, sonra da cansız bedeni Reşoyê Silo ile Zeyno gibi teşhir edilmişti. Sahipsiz cenazeler bir çukurdaydı şimdi. O çukur Besê Ananın yüreği haline gelmişti; Seyîd Ehmed ve arkadaşları vardı orda.

Aşo ana ise oğlu Seyîd Ehmed'in ardından hep dağlara bakacaktı; Ehmed'in içine girip bir daha çıkmadığı, dönmediği dağlara bakıp ne lorîler söyleyecekti. Aşo'nun yaktığı ağıtlardan da devletin haberi olacaktı. "Ağlasın idi. Dağa çıkanların anası böyle ağlayacaktı." Oysa ağlayan bir ana ağlayan bir toplumdu; Kur-tîlerin hepsiydi. Ve bu çocuklar analarında yeniden diriliyorlardı; her

yeniden doğuş gibi bu doğumun da bütün sancılarıyla yüz yüze kalan analardı. Çünkü onlar o çocuklara hayat veren analardı; ruhlarıyla, bedenleriyle bu doğuş savaşında yerlerini alıyorlardı.

Aşo ana son nefesini verene kadar da oğlu Seyîd Ehmed'i anmış; "Bir mezar taşı olsa da oğlumun başında ağlasam!" demişti. Gözleri açık gitmişti ve herkes bunu Seyîd Ehmed'in bir mezarının bile olmamasına yormuştu. Aşo'nun kızıydı Besê ve anasını bu noktada aşmak istiyordu. Besê Ananın yaşadığı bu kaygılar ve bir eylem insanı gibi kendisini her türlü eylemin orta yerine atması cesaretleri daha da biliyor, büyük olmayı beceremeyen büyüklerin sesini oldukça kısıyordu. Besê Ana inisiyatif kazandıran bir güç haline geliyordu.

Günler ilerledikçe Suna'sının etrafında kilitlenen gençler Besê Ananın eylem ortakları olmuştu. Bu durum Besê Ananın biraz daha rahatlamasına neden olmuştu. Git gide daha emin olacaktı: Suna'yı bulurdu bu çocuklar.

Bir de Besê Ana inançlı bir kadındı. Her şeye rağmen, Aşo ana hayata gözlerini yumduktan ve aradan on yıl geçtikten sonra Seyîd Ehmed'in arkadaşlarıyla beraber gömüldüğü mezara gidecek: "Ehmedo, Ehmedo… De rabe bira, ez hatim![50] Bira, bira!.." diyecekti. Besê Ana yazgısını yüreğinde tohumlandıran, büyüten kadınlardandı. Kara kışa, korkunç fırtınalara, sel baskınlarına karşın o tohumunu yeşertmeyi bilen inançtan yaratılmış kadınlardandı.

Cemal sık sık anasını gözlemliyor, yaşadığı her duyguyu anlamak, bir şeyler yapmak istiyordu. Suna dağa gittikten sonra Besê Ana en çok Cemal'e yüklenmişti. Kendince bulduğu birçok nedenle Cemal'e yüklenmişti. Bazen en ufak bir şeyde, gündelik bir durumda bir şekilde Suna için Cemal'e kızıyor, yüreğini zehirleyen Suna'nın yokluğunu Cemal'e de akıtıyordu. "Her şeyin başı sensin Cemal." diyordu. "Sen ne yaptıysan onlar da seni örnek aldılar Cemal." Lafını hiç esirgemeden Cemal'e verip veriştirirdi. Cemal de anasının yüreğinde cereyan edenleri görmemezlikten gelmez yine de haklı bir yola gittiğini anlatırdı. Besê Ana başını sallar, sonra dalıp

[50] Hadi kalk kardeş, ben geldim!

giderdi. Yol doğruydu doğru olmasına ama çok zordu. En çok da Besê Ananın yüreğine ağır geliyordu bu durum. Çünkü Suna savaşa gitmişti ve ölüm de dâhil bu gidişin içinde çok zorlu bir mücadele vardı.

Besê Ananın bu hallerine alışkındı Cemal. Acımasızca iğnelmeler yorardı Cemal'i. O zaman anlardı Cemal, evlat özleminin dayanılmazlığını. Bir ananın kızı için çektiklerini izlerdi Besê Ananın yüz hatlarında, yumuşak ses tonunda.

Besê Ana kızına ölümü, gittiğinden beri bir türlü yaklaştırmak istemiyordu. Ürküyordu bu andan. Seyîd Ehmed'in kaderini sırtlamıştı Suna. Bu kadere karşı savaşıyordu Besê Ana. Karşısında her seferinde Cemal oluyordu. Sert fırtına gibi aniden estiği ve Cemal'in bu fırtınanın ortasında kalakaldığı zamanlar da oluyordu. Cemal'den daha fazla Suna'nın gidişine anlam verdiği zamanlar da. Besê Ana:

"Suna'm iyi yaptı. İyi yaptı oğlum. Bir erkeğin ağzına bakıp boynunu bükeceğine bildiğini yaptı. Kimsenin kölesi, mahkûmu olmadı Suna'm."

Anne serzenişiyle ana kadın bilgeliği iç içe geçerdi Besê Anada. Her ikisi de Besê Ananın karakterine göre yeni bir şekil alırdı. Cemal, annesindeki kadın adaletine güvenir ama evlat acısının bir anayı nasıl ezdiğini, acımasız yaptığını da pekâlâ fark ederdi. "Bu devrimin, bu haklı yolun neden yükünü kimse bizim kadar kaldırmıyor? Hakkaniyet herkese lazım değil mi? Bir benim çocuklarım niye bu yola düşmüşler Cemal." derken bu durumdan Cemal'i sorumlu tuttuğunu oldukça iyi yansıtırdı.

Çocuklarını çok sert koşullarda, çetin zorluklarla geçen günler içinde büyütmüş, adeta yaşam değirmeninden defalarca öğütülmüş bir anaydı. Çocukları büyüdükten sonra rahatlayacağını sanıyordu. Bu çocukları için katlanmadığı hiçbir şey kalmamıştı. "Siz bana ne yaptınız oğul?" diye sorgularken dünyayı böyle hayal etmediğini, dünyadan habersiz bir şekilde dayandığı onca işkenceyi ilan ederdi Cemal'in yüzüne.

Cemal de annesi gibi açık sözlü ve içi dolu cümleler kurmakta ustaydı. O da anasının oğluydu. Besê Anaya bir halkın

kaderinden, o halkın çocuklarının da kaçamayacağını anlatmaya çalışırdı. Çakalı, kurdu, ihanetçisi, döneği, çıkarcısı çıkardı bir halkın içinden ama onurlusu, güzeli, yücesi, hakikatlisi de çıkardı. Beş parmağın beşi de bir değildi. Âdem ile Havva'nın oğlu Kabil küçük kardeşi Habil'i öldürmemiş miydi? İlk katil Âdem'in oğlu değil miydi? Bir halk gerçeğinin neresindeydik? İsa'yı ele veren ve çarmıha gerdirilmesini sağlayan havarisi değil miydi? Yahuda İşkariyot diyorlardı ona; İşkariyot, Latince katil anlamına geliyordu. Yehuda otuz gümüş dinara İsa'yı satmıştı. Sonra da çektiği vicdan azabına dayanamayarak kendisini asmış ve kendisini asarak kendisinin katili olmuştu. Abdullah ile Osman, Üveyş Ana ile Ömer'in oğulları değil miydi? Osman da incelikli bir kardeş katiliydi. Ama Abdullah'ın karşısında her zamanki gibi başarısız kaldığı gibi çirkinliğiyle görenleri halen iğrendiriyor. Ondan midesi bulanmayan bir tek onun gibi her şeyini en zengin müşteriye satmaya çalışan pazarlamacılardır halen de. Kendini satmanın ustasıdır Osman. Kendisiyle beraber bir halkı da yeniden doğuşun eşiğinden geçirip kanatlandıran Abdullah'ın gerçeği Kur-tî insanının gerçeğidir oysa. Suna da bu hakikat önderinin öğretilerine koşmuştu. Dirilen bir halkın özgür gerçeğidir Abdullah Öcalan. Dirilen halk dirilen kadındır Kurdistan coğrafyasında.

Suna'nın şehadetiyle şimdi her ikisi de bir birine daha yakındılar. Oldukça soğukkanlı duruyor, karşılarındaki dengesiz savaşta saflarını belirlemiş bir şekilde ana oğul birbirlerinin ruhlarına sokuluyorlardı. Her ikisi de ne yapabileceklerine odaklanmıştı. Cemal:

"Anne cenazeler tanınacak gibi değil." Besê Ana:

"Nasıl tanımazsınız oğlum." diye soruyordu. Cemal:

"Anne yüzde birlik bir ihtimal bile olsa Suna olmadığını düşündüğümüz birini getirmemeliyiz. Yüzde yüz Suna olduğundan emin olmalıyız." diye sürdürüyordu. "Bir hataya, yanlışlığa yer vermemeliyiz."

Anne ile Cemal beraber Meletî'ye gitmek içini yola çıkacaklardı çıkmasına ama Murat da gelmek istiyordu. Besê Ana gelmesin diyordu, Murat gelmesin. Murat, Suna'ya çok bağlıydı. Bir

kardeşten de öteydi ikisinin ilişkisi. Kutsal iki dosttular. Murat ısrar ediyordu ve ruh hali hiç de iyi görünmüyordu. Cemal, Murat'a da pek bir şey söylemedi; Suna'nın abisiydi, onun da hakkıydı. Ölümüne bir ısrarla Suna'yı bulmak için o da Meletî'ye gitmek istiyordu.

Sabahın erken saatleriydi Besê Ana, Cemal ve de Murat dağ yolunda ilerleyen, kirveleri olan Cavli'nin arabasındaydılar. Yol yaklaşık iki saat sürüyordu.

Aile hayatının dalgalı seyrinden en çok etkilenenlerden biri de Murat idi. Arabada yol boyu ilerlerken Cemal bunları düşünüyordu. 1999 yılında zindana düştüklerinde Murat on iki yaşlarındaydı. Aile içinde bir çalkantının yükseldiği bu süreçte Mahmud baba tam artık rahat edeceğim, köyde kalacağım dediği bu süreçte her iki büyük oğlunun zindana düşmesiyle apar topar İstanbul'a yol almıştı. Aile ağır bir durumla karşı karşıya kalmıştı; ama hiç kimse Murat kadar bu ağırlığın yüküyle karşı karşıya kalmamıştı. Mahmud babanın ağır üslubunun, gerginliğinin ucunda, hedefinde olan Murat idi. Her atışta nasibini alıyor ve de ağır yaralanıyordu. Dükkânda babasının yanında satış yapmayı öğreniyordu. Murat hareketli, serbest, afacan ve bir o kadar da zeki bir çocuktu. Köydeyken yaptığı yaramazlıklarıyla ünlüydü. Abilerinin yaptığı eylemleri dinlemişti, o da o süreçte yapılan eylemlere kendi çapında katılımlar sergilemişti. Daha sonra bunları Cemal abisine anlatacaktı. Her eyleme gidişlerinde en az yirmi arabayı çizdiğini anlatırdı. Cemal anlamıştı ki 15 Şubat Komplosu'na karşı bir tek kendileri değil, küçük, afacan kardeşleri Murat da eylemler yapmıştı.

Çocukluk döneminden yeni yeni gençlik dönemine geçen biriydi o zaman Murat. Hırçınlık karakterinde git gide bir eğilime dönüştü tam da böylesi bir süreçte. Agresif yanlar kazandı kişiliği. Babasının o dönemdeki stresini anlayacak kadar olgun biri değildi Murat. Kişiliğine çarpan her şey bir şekilde bir yerlerde yuvasını yapıyor, ağını örüyordu. Cemal'in içini acıtan en önemli olayı ise daha sonra anlatacak Murat. Babası yine gergin, stresli bir gündeyken Murat'a kızmış, ardından da gözüm görmesin

minvalinden şeyleri sinirliliğinin etkisiyle sayıp dökmüştü. On iki yaşındaki bir çocuğun bu kadar ciddiye alacağının farkında olmamıştı. Bu olayın ardından Murat evden kaçmıştı. Amcaoğullarının tanıdığı bir iş yeri vardı orada, bekâr odası adını verdikleri işçilerin geçici olarak kaldığı yerler bulunuyordu. Gidip orada kalmıştı. Daha sonra kendisinden beklenmeyecek işler yapmıştı. O işportacı çocuk olmuştu. Hiç beklemediği bir hayat, ilmeğini boynuna geçirmişti Murat'ın. Bazen sıkıyor bazen de gevşetip nefes almasını sağlıyor, boğuyor ama ölmesine de izin vermiyordu. Her birey kendi halkının kaderini ayrı şekillerde yaşıyordu Cemal'e göre. "Toplumsal gerçeklikten kaçmak zannedildiğinden daha zordur." diye bir hakikati dile getirecekti Rêber Abdullah Öcalan, Bir Halkı Savunmak adlı savunmasında. Bireyin gerçeği halkının da gerçeğiydi. Her bireyde gerçeklik ya çözülme ya da tarihsel bütünlüğe ulaşma biçiminde cereyan ediyordu. Murat'ın o dönemde kazandığı alışkanlıklarla mücadelesi Cemal abisiyle yaptığı sohbetler sırasında daha güçlenecek, bir şekil alacaktı. Cemal, küçük kardeşleri Murat'ın içine düştüğü bu durumdan kendi payına da birçok şey öğrenecekti. Çocuk yaşta sokaklarda kalan çocuklarda bu sokakların etkisi kalıyor, kişiliğe ev sahibine yanaşan bir köpek gibi yanaşıyor, sindiği yerden bir daha kalkmıyordu. Cemal ona uzun uzun sokak lümpenizmi ile devrimci isyancılığın aynı gibi göründüğü ama aslında ikisinin de aynı şeyler olmadığını yaptıkları sohbetlerde anlatacaktı.

Murat'ı daha sonra liseyi okuması için Gerger merkezindeki yatılı ilköğretim okuluna kaydedeceklerdi. Yurt ortamının ezici etkisinden zorlanan Murat, iki defa kırılan koluyla ailenin gündemi haline gelecekti. En sonunda okulu bırakacaktı, aile bu durumu Murat'ın isteklerine göre karşılayacaktı. Bu sürecin ardından Cemal'in yanına, dükkâna tekrar dönecekti. Asıl ilişkileri, sohbetleri o dönemden sonra başlayacaktı. Murat'tan sonra Suna da İstanbul'a gelecekti. İki sırdaş İstanbul'da da sırlı kardeşliklerini koruyacaklardı. Birbirlerinin ruhlarına bağlanmış iki kardeştiler.

Murat şimdi ne yapacaktı? Durumunu sezinlemeye çalışıyordu Cemal. Murat kararlı, inatçı bir yapıya sahip parlak

zekâsıyla çekici bir iç dünyası olan bir kardeşti ona göre. Yine eskisi gibi sohbetler edebilecekler miydi? Ne söyleyebilirdi ki artık. Dinlenecek biri vardıysa o da Suna değil miydi?

Suna'nın dağlara gidişi Murat'ı sarsmıştı ve şimdi gelişi… Acaba kendisinden önce Suna'nın gitmesi mi onu zorluyordu. Ben gitsem Suna gitmez miydi diye mi düşünüyordu. Bu tahminlerini hiçbir zaman tamamen bilemeyecekti Cemal. Murat yepyeni bir evreye doğru ilerliyordu, bundan emindi sadece. Suna gittikten sonra sabırsız, sinirli, yıkıcı olduğu anlar olmuştu. Cemal kızardı bu yüzden ona, Murat ise, "Yaptıklarımın yanlış olduğunu görüyorum ama kendime hâkim olamıyorum Cemal abi." diyecekti. İç dünyasındaki tartışma, muhasebe dışarıya ani patlamalar şeklinde yansıyordu. Çaresiz kalmak yenilir yutulur lokma değildi, çiğnemesi zordu, yutmaya cesaret etmekten hiç bahsetmeye gerek bile yoktu. Anlıyordu ki Suna'nın yokluğuna katlanamıyordu, üstüne üstelik o kadar uzaklara gitmişti ki nazlı bacısı. Ruhundaki yaralara ufak ufak merhemler süren, yumuşakça acıtmadan kusursuz sevmek için dört dönen bir küçük bacıydı Suna, Murat için. Hiç kimse Suna gibi sevemezdi Murat'ı. Suna'nın sevgisi herkesi aşıyordu, Besê Ananın acılı ana yüreğini bile Murat'a görünmez kıldırtıyordu. Varlığı, dostluğunun verdiği iç huzuru ararken daha fazla yaralanıyordu Murat. Suna nereye gitse Murat gider bulurdu, peki şimdi nasıl yapacaktı bunu, kestirmesi Cemal için de Besê Ana için de zordu. Soruları olan çözümlemesi zor bir bilmeceydi Murat.

Besê Ana bazı cevapları oldukça iyi biliyordu. Meletî'ye gelmesini de o yüzden istememişti. Murat'ın bu kararlı duygularını engellemeye çalışmak Murat'ta çok daha derin ve önünü alması oldukça zor bir kırılmaya yol açacağının farkındaydı. Bir eve ateş düştüğünde herkes kendi payına düşen ateşte yanardı. Murat da dost bir kardeş olmanın ateşinde yanıyordu cayır cayır. Çok sessizleşmiş, adeta kendi içine demir atmış, gömülmüş bir haldeydi Murat. Sessizliği insana derin bir ürperti veriyordu. Besê Ana, keskin analık duygularının ona kazandırdıklarıyla sezdiği şeyleri daha sonradan tek tek yaşayacaktı. Anlamak önüne geçmeye yetmeyecekti.

Cemal'in gözü arada bir de kirvelerine doğru kayıyordu. İçten bakışını, hürmetini bütün gücüyle ona hissettirmek istiyordu. Bu zor günde onları yalnız bırakmamıştı. Kirve Cavli'ye haber vermeden önce taksicilik yapan bir başka akrabalarını aramışlardı. Önce bir şey dememiş sonra da telefonla arayıp sabah gelemeyeceğini, işinin çıktığını belirtecekti. Kendisinden, işinden başka bir şey istemişler gibi kem küm edecekti. Durumu hemen anlaşılmıştı: Korkuyordu. Akraba, eş, dost kara gün içindi. Fakat iyi günün, zenginliğin, çıkarın akrabası, eşi dostu da çoğalmıştı. Cemal'e göre işte verili düzenin çıkar diyalektiği hemen işlemişti, "Ben yanmayayım da kim yanarsa yansın!" "Bana bir şey olmasın da kime ne olursa olsun!" "Benim rahatım bozulmasın da kimin ki kaçarsa kaçsın!" Bir tarafta her şeyi göze alarak savaşanlar bir diğer tarafta da mevcut sistemin dişlilerini her gün yağlayanlar, bu sistemi ayakta tutanlar. İnsani bir dayanışmayı bile kendileri için risk görürler.

Bu durum üzerine Cemal amcasının kirvesini aramıştı. Çünkü kirvenin de beyaz toros bir taksisi vardı ve o da taksicilik yaparak geçimini sağlıyordu. Kirve, "Ne zaman isterseniz hazırım kirve." deyince hepsinin yüreklerine can gelivermişti. Demek ki halen insanlık ölmemişti; Suna'nın uğruna can verdiği insanlığa tutunmak için hiçbir zaman ikircikliğe düşmemek gerekiyordu. Aydınlığı aydınlık yapan karanlığın varlığıydı. Kötü olmadan iyinin, iyiliğin kıymeti bilinmezdi.

Cemal'e göre kirve demek kader birliği demekti. Kirvelik bir tür kardeşlikti. Hem de insanın seçme hakkının olduğu bir kardeşlikti. İnsan kimin kardeşi olacağını seçemezdi ama kirvesini seçebilirdi. Kirve çocukları birbirinin kardeşi sayıldığı için birbirileriyle evlenmezlerdi. Cemal kendi içinden amcasını takdir ediyordu; çünkü seçtiği kirveyi görmüşlerdi; işte kara gün dostuydu. Gerçek bir insandı. Kirvelik zaten bunun için değil miydi?

Kirve deyince bir insan şöyle candan demeliydi. Bal süzülmeliydi ses tonundan, yüreği genişledikçe genişlemeli rahata ermeliydi insan. Kirve dediğin şerbet olup kendisini içirmesini bilmeliydi. Göze zenginlik katmalıydı. İnsan olmak kendi

kutsallığında demlenmeliydi. Toplumsal bağ demekti kirvelik. Kurtîler bir tek kendi aralarında kirvelik bağı oluşturmazdı. En bilinen kirveleri Ermenilerdi. Birbirlerinin kültürlerinde erimez, biri diğerinin ağına düşüp boğulmaz ama insanlıklarını beraber büyütürlerdi. İki farklı soy, iki farklı toplum binlerce yıldır beraber yaşıyor; birbirlerinden alıp veriyor ama birbirlerine egemen olmuyorlardı. Ne zaman egemen olmak istediler; işte o zaman bu zaman Kurdistan'da kan halen durmamıştır. Ermeninin ölümü Kurtîlerin de ölümü olmuştu. Asuri-Suryanilerin üzerine hışımla giden Bedirxan Bey de hışımdan geçmişti. Rüzgâr eken fırtına biçmişti. Kirvelik önemli bir toplumsal öz olarak halen yaşatılıyordu. Bu gün bu öz su sayesinde insanlık ağacının halen susuz kalmadığını görüyordu Cemal. Devletin oluşturduğu kurumlar sömürmek içindi. Toplumun kendi içinde oluşturduğu kurumlaşmalarsa toplumun kendi devamlılığı içindi. Toplum; devletin, egemenliğin açtığı savaşa karşı tedbirliydi. Çünkü aralarında bitmez tükenmez bir savaş vardı. Biri alırken diğeri verirdi. Biri kutsarken diğeri kutsallığa kusardı.

Meletî'ye doğru bir kirveyle değil bir toplumsal realiteyle, toplumu toplum yapan kurumlardan birinin aracılığıyla yol alıyorlardı. Taksiyi kullanan kirve bu kurumlaşmayı yaşayan ve yaşatan bir bireydi. İnsan dönüp dolaşıp yine de toplumuna tutunurdu.

Kirveyle daha gün ağarmadan, gece meltemlerinin soğuk soğuk insanı okşadığı alaca karanlıkta yola çıkmışlardı. Bu dağ yolu Pütürge ilçesinin güzergâhına düşüyordu. Henüz kış tam manasıyla bastırmamıştı ama eli kulağındaydı. Toprak yolda sarsıla sarsıla yer yer de çamura bata çıka ilerleyen taksi içinde bambaşka bir hava vardı. Merak, endişe, sessizlik, analık gücü, kirveliğin henüz bitmemiş oluşu ve bir de dağlar. Etrafında dolanarak ilerledikleri dağlara bakıyordu hemen hepsi. Suna dağdaydı, işte böylesi dağlarda. Dağ deyince akla ilk önce gerilla gelirdi Kurdistan'da. Dağlar baş aşağı yuvarlanan bir halkın kırılışına dur demek için kaç zamandır mücadele veriyordu. Dağ özgürlük mücadelesiydi.

Sarsılarak ilerledikleri arabada sessizliği kirve bozdu. Durumları soruyor Cemal'den. Anlatıyor Cemal. Ardından sözü Besê Ana alıyor. Hayırlısı neyse o olsun, diyor kirve. Ana yüreğinden geçenleri anladıkça iyi niyet temennilerini art arda sıralıyor Kirve. Elden başka ne gelir ki. Murat dev bir kayalık gibi oldukça sessiz duruyor arabanın içinde.

İki saatin ardından Meletî'nin şehir merkezine ulaşıyorlar. HDP'nin il binasının önünde iniyorlar. Bir gün önceki koşuşturma ve telaş koydukları yerde duruyormuş gibi yine hâkim. Görevliler gelenleri en iyi şekilde karşılamaya çalışıyor, sorulan soruları cevaplıyor, en son gelişen gelişmeleri paylaşıyorlar. Şehîd ailelerine büyük bir değer verildiği bütün davranışlarından rahatlıkla okunabiliyor. Bu şehîd ailelerine katıksız bir güç oluyor; dayanma gücü. Ellerinden gelen her şeyi ziyadesiyle yapıyorlar. Yine de yüzlerinde bir mahcubiyet okunuyor. Ölümün karşısında her şeyin ne kadar çaresiz kaldığına yoruyor bunu Cemal. Ortak hisler birbirini buluyor. İl binasında bulunan herkes aynı hisleri soluyor. Cemal gözüne takılan şeyleri analiz ederken aynı ruh halini koruyor ve diyorki: "Canlarını feda edenler karşısında ne yapılsa az, ne yapılsa yetersiz."

Ardından mezarlık morguna doğru yol almak için binanın en üst katındaki parti binasından aşağı inmeye başladılar. Besê Ana hem sessizliğini hem de anacıl direngenliğini koruyor. Gözleri dalgın, acılı ve titrek bir hüznün içinde, göz bebeklerinde Suna parlayıp duruyor. Başka hiçbir şey hissedemez halde Cemal ile Murat'ın arasında esnafları da geçip çarşıya çıkıyorlar. Çarşı oldukça kalabalık. Şehir merkezine yabancı oldukları hemen belli olan aileye hızla çevriliyor kafalar. Gözlerin neden kendilerine çevrildiğinin pekâlâ farkında olarak ilerlemeye devam ediyorlar. Meletî bu süreç boyunca tekrar tekrar bu sahnelere tanıklık edecekti.

Yürüyerek adliye yerine ulaşıyorlar, savcılığa gidip izin almaları gerekiyor. Ardından bir taksiye binip mezarlık morguna geçecekler. Cemal yapılacak işlemlerin hepsini biliyor. Bir gün önce yaptıkları işlemleri tekrarlıyorlar.

Morgun önü yine dünkü gibi kalabalık. Teşhis edilebilenleri aileleri alıyor. Devlet ambulans vermediği için yurtsever belediyeler bu ihtiyaçları karşılıyor.

Morgun önü tarifi zor insan yüzleriyle dolu. Endişe, acı, bekleyiş, isyan, sessizlik, lanetleyiş, kahır, direniş, saygı duyuş, kararlılık… Şehîd ailelerinin yüzünde geçmiş anılara gittiklerini hissettiren ifadeler, bir türlü anış… Bir saati bile roman yazmaya yetecek duygular, bu duyguları açığa vuran karakterler Cemal'in ilgisini çekiyor. Birbirlerini hiç tanımayan bu insanlar birbirlerinin ruh hallerini morgun önünde rahatlıkla okuyabiliyorlardı. Cemal de duygularının hücumu altında kalıyor sık sık. Morgun önündeki kalabalığın içinde eli, yüzü bir ton şey anlatıyor. Bazen gözleri doluyor usul usul gözyaşları yürek deryasına akıp kayboluyor. Bazen de bir anın çengeline takılıp gidiyor gülümsüyor kendi kendine. Aklına neyin geleceğini hiç hesaplayamıyor; gelenleri karşılayıp savuşturuyor. Gülümseyen yüzün yerini birden çatılan kaşlar alıyor. Kaşlardan sonra görevi alın devralıyor. Bütün beden bu iş bölümüne katılıyor ya da birbirine eşlik ediyor. Çatık kaşa sıkılı yumruk eşlik ediyor mesela; gülen yüze de genişleyen ve dikleşen omuzlar. Bir fısıltı ya da yüksek çıkan bir ses hareket nedeni olabiliyor; bir şey mi oldu diye merakla irkildiği oluyor Cemal'in de. Morg önünde bekleyiş hiçbir şeye benzemiyor. Acaba yeni bir haber mi var; biri daha tanındı mı diye merakın peşine takılan ayaklara bir güç geliyor, direniş kan olup akıyor bedenlerinde.

Morgun önünde Besê Ana, Cemal ve Murat beklerken birden bir kalabalık gözlerine ilişiyor. Ne oluyor diye hepsi dikkatle bakıyor. Bir hareketlilik var. Merak edip onlar da kalabalığa doğru yöneliyorlar. Kısa boylu, yaşlı ama dimdik ayakta duran bir annenin bir şeyler konuştuğunu gördü Cemal. Morgdan yeni çıkmıştı. Çok geçmeden anladılar. Morgdan dışarıya bir cenaze çıkıyordu çünkü. Cemal'in gözüne ilişen bu kısa boylu, kudretli ana bu sloganlar eşlinde çıkartılan gerillanın annesiydi. Bir kadın gerillaydı. Oldukça vakur ve direngen duran bu anneyi dikkatle süzdü Cemal.

Cemal ile Besê Ana istem dışı bir şekilde heyecanlanmışlardı. Bir gerilla cenazesi daha tanınmıştı. Besê Ana defalarca kendi içinde şükürler etti. Bu onun Suna`yı bulma umudunu daha da bir güçlendirdi. Cemal vakur ve direngen duran anayı süzmeye devam ediyordu.

İşte bir gerilla annesi böyle idi, ağırbaşlı, kendinden emin, onurlu, dirençli… Bu da bir sahiplenme biçimiydi; boyun eğmeme, acısını düşmana hissettirmeme…

Cemal morga girmek için kendilerini çağırmalarını bekliyordu bir diğer yandan da. Morgtan içeriye girmeden bir gerillanın daha uğurlandığını görmek hepsini etkilemişti. Kısa boylu, direngen ve vakur ana önce fotoğraflara baktığını, sonra da benzettiği bir cenazeye gidip morgda baktığını söylüyordu başına biriken gerilla akrabalarına. "Kızım Şîlan" diyordu, ANF'de şehîd künyelerinin içinde adı vardı: Şîlan Ergün'ün idi o cenaze. Kızı Şîlan'ın bedeninin bir bütün olduğunu anlatıyordu meraklı kalabalığa. Çünkü herkes merak ediyordu nasıl tanıyabilmişti? Cemal öyle olanları seyrediyordu, yitirmenin yası yerini, "Acaba cenazesini alabilecek miyim?" endişe ve korkusuna bırakmış, bu duygular şehîdin yasını bile unutturmuştu. Herkes düşmanın elinden çocuğunun bedenini kurtarmak, bir mezara defnedebilmek istiyordu. Kısa boylu, vakur ve direngen anne morgda cenazeye bakarken geçirdiği kararsızlığı da anlatıyordu, tanımaları kolay olmamış, en sonunda da, "Doğru, bu benim Şîlan'ım!" demişti.

Morg yerinden çıkartılan her cenaze gibi onu da sloganlarla uğurladılar. Bu esnada bir polis durmadan elinde kamerayla çekim yapıyordu.

Bir kadın gerillayı daha uğurladılar. Şîlan'ı Wan'a, Geliyê Zîlan'a götüreceklerdi. Onlar yola çıkarken Besê Ana, Murat ve Cemal morg kapısından içeriye giriyorlardı. Dün bir türlü tanıyamadıkları Suna'yı bugün tanıyabilecekler miydi?

Besê Ana monitörde gerilla cenazelerini ilk gördüğünde gözleri fal taşı gibi açıldı. İnsan insana bunu yapar mıydı? "Bir dininiz, inandığınız bir inanç, zerrecik kadar iman sizde yok mu?"

diye serzenişte bulunarak mırıldandı. Gücünü çabuk topladı. Cenazeleri tanımaya çalıştığı saatler boyunca gözü hiç yaşarmadı. Kendini hiçbir şekilde bırakmadı. Analık yüreği tek bir şeye kilitlenmişti; Suna'yı tanımaya.

Bulamadı. Eğer oradaysa da tanıyamadı.

Bir ara hırsını yenemeyip devlet yetkililerine öfkeyle bağırdı: "Benim kızımı bana verin. Ne yapacaksınız? Yanmış, parça parça olmuş olsa da ben kızımı alacağım. Zaten hepsini öldürmüşsünüz bedenlerinden ne istiyorsunuz?"

Besê Ananın sesindeki hiddetten devlet yetkilileri afallayarak bir açıklama yapma gereği bile duydular: "Biz sadece bize verilen emirleri uyguluyoruz."

Elbette yetkililer Besê Ananın ne söylediğini anlamadılar. Çünkü Besê Ana Türkçe konuşmasını bilmiyordu, Türkçeyi sadece anlayabiliyordu. Sesinde yankı, gözlerinde acı, bedeninde yavrusu için çırpınan bir ananın devinimleri oldukça iyi okunduğu için bazı yetkililer pekâlâ iyi anlamıştı Besê Ananın ne demek istediğini.

Yanık bir yürekle dakikalarca baktığı cesetlerin başından çaresizce ayrıldı. DNA testi için Besê Ana da kan örneğini verdi. Çaresiz bir halde o gün de tekrar Gerger'e döndüler.

Yol boyu hiçbiri konuşmadı. Sadece sürekli süzdükleri dağlar konuşuyordu. Haydaran mıntıkasına gelince Hüsamettin'in şehîd düştüğü günler aklına geldi Cemal'in. Sitemle baktı dağlara, "Daha kaç insan can verecekti, kaç civanmert?"

Sabahın erken saatlerinde Haydaranlı bir köylüyle tarlasında karşılaşmışlardı. Bu köylüye bir miktar para verip yiyecek bir şey almasını istemişlerdi. İlk defa bir gerilla gücü bu mıntıkaya geliyordu. Seyîd Ehmed de oradaydı o zaman.

Köylü, gerillaları hemen ihbar edecek, paranın da üzerine oturacaktı. Durumu fark edince üçer kişi olup iki gruba ayrılacaklardı. Hüsamettin'in olduğu grup şehîd düşecek, Seyîd Ehmed'in olduğu grup kurtulacaktı.

Daha sonra bu olayı Seyîd Ehmed anlatacaktı. Böğürtlen ve diken çalılarının içinde saklandıkları bir an bir asker gelip tepelerine dikilecekti, bu arada komutanı olduğu belli olan biri ona doğru

seslenir: “Kimse var mı?” diye. Gördüğü halde “yok” diyecekti. Korkmuştu çünkü.

Gerger’den cemse cemse asker olay yerine aktarılacaktı. Bütün Gerger olayı konuşacaktı.

“Üç gerillanın başına binlerce asker toplanmışta ancak vurabilmişler.”

“Sağ kurtulanlar gelip intikamlarını alır, kurtarsın kendilerini Haydaranlılar.”

“İki ekmek istedi diye insan mı ihbar edilir yahu. Bu Haydaranlılarda da insaf kalmamış.”

Üç gerillanın direnişi köy evlerinde konuşuluyordu. Haydaranlılar bu olaydan sonra korkmuşlardı.

Şehîd düşen üç gerilla da aynı mıntıkada gelişi güzel açılan bir çukura topluca gömülmüştü.

1 Kasım’ın sabahı Suna’yı getirememiş olarak ağaran günü evinde karşıladı Besê Ana.

Morgun önünde gördükleri Hatice Ana bir an gözünün önüne geldi. Morga girecek olan Besê Anaya:

“Ben kızımı tanıdım ama nasıl!” diye serzenişte bulunurken bir iyi Besê Ananın yüzüne, solmuş, rengi atmış yüzüyle bakıp: “Teşhis ederken iyi bak eğer yanlış götürürsen sonra gelip yine cenazeyi çıkartırlar. Allah sabır versin! Allah yardımcın olsun.” demişti.

Bu sözlerden biraz daha güç almış Besê Ana düşüncelere dalmış gitmişti. Hatice Ananın ne kadar zor bir süreç geçirdiğini anlıyor ona dua ediyordu. En azından o şanslıydı! şimdi kızını köyüne götürmüş olmalıydı.

BEKLEYİŞ

Uykusuz geceleri vurgundan geçiyordu Besê Ananın. Sürekli dualar okuyor, bir sonsuzluğun içine dalmış hisleriyle yol alarak Suna'yı arıyordu. Beklemekten başka çaresi yoktu. Beklemek kanserli bir delikanlı gibi karşısında duruyordu. Ne kadar gençse bir o kadar da hastalıklı, ölüm döşeğindeydi. Mecburiyet bir engerek yılanıydı, acımasızca ısırıyordu. Islak gözleriyle Besê Ana katmerli yas yerine dönen evin içinde Suna'sını kucağına almış sallıyordu, birazdan uyuyacak bebeğini beşiğe koyacaktı. Ana verirdi; vermek, hiçbir karşılık beklemeden vermek analık kültürünün gözüydü. Bu göz kör olursa bir kültür alt üst olurdu. Büyüyen çocuklarına umutlarla bağlanır, beklentilerini yansıtırdı analar. Bir insanın kendisinden bir şey beklemesi gibi bir şeydi bu. Bir güzelliğin güzelleştiğini görmek mesut ederdi anaları. Besê Ana kızının anılarıyla gezinip duruyordu. Böyle yaparsa kızının kendisini ona hissettireceğini sezinliyor, bu sezisinin ardını bırakmıyordu. Ben ne yaptım sana kızım, bana görünmüyorsun diye kendi kendine kızıyordu arada bir de.

"Ben kurban olurum sana Suna'm! Kara kaşına kara gözüne kurban olduğum."

"Sunê, Sunê! Ez qurbana çavên te yên reş û belek bim."

"Nazlı büyüttüm seni Suna'm." dediği kızı gibi nazlı nazlı akıyordu gözyaşları.

"Suna'm dağlarda yapabiliyor muydun? Zorlanıyor muydun? Sabahları uykudan kaldıramaya kıyamazdım seni kibarım, yavrum!"

"Bibê Sunê, bibê! Tu li ku yî, li ku derê yî?[51]"

[51] Söyle Suna, söyle sen neredesin?

Morg yerinde gördüğü yanmış cesetlere inat bir lorî gibi tutturduğu kızını çağırma törenini kusursuzca uyguluyordu Besê Ana. Bebesini kucağına almış gülüşünü seviyordu:

"Topik, kutik, lorik… Topik û rindik… Sunê, Sunê.[52]" Suna'ya hamile kaldığı günden başlamış, dünyaya getirdiği gün, ninnilerle uyutuşu, elinden tutuşu ve daha onlarca anıyı tekrar tekrar yaşıyordu Besê Ana. Her köşede her kuytuda gözünün değdiği her yerde Suna'ya dair bir iz bulup çıkartıyor, doyasıya kızını basıyordu bağrına. Her şey gözünün önündeydi ve hiç gitmeyecekti bunlar. Akşamları oturup kitap okuduğu yerde oturuyordu Suna. Sabah olmuş kahvaltı hazırlıyordu Suna. Anasına bir şeyler anlatıyordu. Anası kızını avutuyor, okuyamadığı için onu yatıştırıyor, bir şeyler öğretiyordu Suna'sına. Sakindi Suna, sıkıntı vermezdi, hiç boş konuşmazdı. Binlerce kare Besê Ananın etrafında dönüp duruyordu. Özlemi, Suna'sına hasreti, evine getirme isteği coşkun, iradeli, keskin bir hal kazanıyordu.

"Dorê, dorê![53]"

"Delala min! "Delala dilê min!"

Tarla yerindeydiler, buğday biçiyorlardı. Murat da vardı. Murat'la beraber bir olur çok iş yaparlardı. Birbirlerine çok bağlıydılar. Nasıl olmuştuysa gözüne buğday sapı girmişti, verdiği acıyla hemen gözünü ovuşturmaya başladı Suna. Anası kızından yana aceleyle döndü ki Suna, "Gözüme buğday sapı kaçtı." Elini yüzüne vuran, kıyamadan nazlısının gözüne bir şey olmuş diye bakan Besê Anaya:

"Sayın Besê Özdemir sizi gidip savcıya şikâyet edeceğim. Buğday saplarınız gözüme saldırıda bulundu. Gördüğünüz gibi gözümü çıkarmış bulunmaktadır diyeceğim." dedi. Çok ciddi bir şey olmadığını anlayan Besê Ana elini kızının yüzünde gezdirdi:

"Gözüne derman olacaksa git ver kızım! Delala min!" deyince Murat ile Suna kahkahaları bastılar. Güldü, güldü, ne de çok güldüler hep beraber.

---

[52] Yuvarlak, topak, apak, güzel…

[53] Kurban olurum.

Bütün beklentilerinden de sıyrılmıştı Besê Ana, ruhunu sağaltan güneşi olan Suna'sına sığınıyordu; umudu, huzuru Suna'yı beklemekti. Ne zaman gelecekti evine. Ne zaman netleşecekti DNA testlerinin sonuçları.

Besê Ana da gitmiş Suna'ya dair hiçbir iz bulamadan dönmüştü. Akraba hısım, konu komşu olan biteni yakından inceliyor, didik didik ediyordu. Ne yazık ki Suna'nın getirilememiş olmasına sevinenlerin sayısı da hiç az değildi.

Ana kadın geleneğinden kime neydi? İçgüdüler çıkarcıydı, bas bas bağırıyordu:

"Ölmüşse ölmüştü. Bu kadar peşine düşmeye ne gerek vardı."

"Devlete karşı mı çıkılırdı ha işte yakıp kül ederdi."

"Kız başına dağa giderse olacağı buydu işte."

Besê, ana kadın, yeryüzünde bir canlı olarak var oldu olalı nasıl bir içgüdüyle kendi etinden kanından olanı korumuş, beslemiş, onu kurtarmak için gözünü kırpmadan ölüme kendini atmışsa aynı içgüdüyle atıyordu. Henüz yavrusunun yerine başka bir içgüdüyü koyacak kadar kirlenmemişti, tam tersine Besê Ana bu noktada tam bir soyluluk ağacıydı. O gerillaların çokça bahsettiği ana kadın damarından besleniyordu. Gerilla kadınların, analık kültürü diye açığa çıkması için etrafını bir iyice kaplamış karaçalıları temizlemek için uğraştıkları damarlardan taşıyordu. Besê Ana gerçek manada bir gerilla anasıydı. "Ey Sevda Kadını ve Ana kadın!" diye seslenen Rêber Apo, "Ben kızlarımı kolay kolay kimseye vermem, Kürt erkeği bunu böyle bilsin…" diyordu. Anayla kızı arasındaki bin bir renkteki tanrıçalık kültürüyle örülen bağı gömüldüğü, itibarsızlaştırıldığı yerden çıkartmak istiyordu bu seslenişin sahibi. Besê Ana işte bu gerçeğin kıyılarında gezinen bir ana kadındı. İşte bu yüzden gerçek manada ana kadındı ve bütün gerillaların anasıydı. Her ne kadar bu gerçekten habersizce damarlarındaki analık soyluluğundan dolayı o zaten bütün dağlı çocukları kendi çocuğu, Suna'sı, canından bir parça olarak görüyorduysa da.

Besê Ana köklü bir çınar olarak evin direği, soyu olma gücünü her şeye rağmen korumaya devam etse de Suna'nın şahadetiyle gelen kara haberle bütün aile fertleri ayrı ayrı

etkilenmişti. Herkes kendi cephesinden birçok şeye maruz kalacaktı. Mahmud baba mertlik direğine sırtını verip bu kara günde dost olamayanlara meydan okuyor, hiçe sayıyor olsa da yüreği acılı olduğu kadar dargındı orada burada konuşanlara. Ağlamaklı yüreği ciddi bir öz saygı besliyordu kızına karşı. Ömrünü geriye sarıyor genç günlerindeki o heybetli, inançlı, Denizlerin, Mahirlerin, Yusufların görkemli duruşuyla gururlanan, onları seven sayan gençlik döneminin duyguları yüreğinde fışkırıyordu. Suna'nın özgürlük mücadelesinde şehîd düşmesi onu onurlu, genç, diri tuttuğu kadar verdiği acının bütün fazlarını esirgemeden yaşatıyordu Mahmud babaya. Hey be, hey ki düşmana karşı direnmiş bir kızın babasıydı Mahmud baba.

Ne yapıp edip gerekirse bu yolda can verip Suna'yı getireceğiz diyen aile fertlerinin ortak duruşuna karşın, "Bu da nereden çıktı?" diyenlerin sayısı oldukça fazlaydı akrabalar içinde. Bu durumu kendi çıkarlarına göre yontuyor, inceden inceye tartıyorlardı. Devletin bir şeyler yapabileceğinden çekiniyor, bundan da zarar görmekten korkuyorlardı. Bütün hesap kitap şu idi: "Bu durumdan biz zarar görür müyüz?" Görürlerdi elbette. O halde yapılması gereken neydi? Tabi ki bir şekilde ağız birliği yaparak, orada burada konuşarak ailenin direncini kırmak ve onları çıkarın, hesabın, devlet adaletinin! çizgisine getirmekti. Vicdanı kim kaybetmişti ki onlar bulaydı. Analar zaten hep duygusaldı, aklıyla düşünmeyi bilmezlerdi. Sonuç cenaze gelmesin idi Aloman'a. Oysa Besê Ana herkesten fazla bu uğurda can verecek kadar kilitlenmişti. Suna'sını hiçbir yerde, anasız bırakmayacaktı.

Cemal kafasında evirip çeviriyor netleşen iki kesimi kolaylıkla görebiliyordu. Birinci kesim ne pahasına olursa olsun Suna'yı sahipleneceğiz diyen bir kesimdi. İkinci kesim Suna'yı getirmeyin, başımızı belaya sokmayın diyen kesimdi. Bir kesim daha vardı ki bu iki kesimin arasında gidip gelen kararsız bir kesimdi. İkinci kesimin düşüncelerini benimseyen bu ara kesim aileyle olan kan bağlarından dolayı sesini yükseltemiyordu ama her şey üzerine konuşuyor, suyu en fazla onlar bulandırıyordu. İçten içe işlerin rast gitmediğine, Besê Ananın kolu kanadı kırık eve

döndüğüne en fazla sevinen ve Allah'a şükredip, dualar okuyan kesimdi bu. Mecburiyetten ailenin yanında duruyor, sesini çıkartmıyor, dayanışma içindeymiş gibi görünüyor olsalar da çıkarcılıktan fır dönen gözler gibi aile fertlerinin üzerindeydi gözleri. Tersi bir tutumu açıktan göstermeye yüzleri tutmayınca daha bir yüzsüz oluyorlardı.

Emoş sık sık Aysel'i uyaracak sözler söylüyor, "Ağlama Aysel, ağlama herkesin içinde." Aysel o konuştukça daha fazla acılanıyor, duygusallaşıyordu.

Emoş öfkeden ter döküyordu. Suna'nın her ne kadar naaşı gelmemiş olsa da evde doğal bir taziye ortamı vardı. Durmadan çay hazırlıyor, dağıtıyor, yetiştirmekte zorlanıyordu Emoş. Gelen giden çoktu. Usul olarak taziyeler böyle kalabalık geçer, günlerce uzardı. Taziye hem İstanbul'daki akrabalar tarafından hem de köyde peş peşe veriliyordu. Geniş bir aileydiler. Mahalleden, çevre köyden gelenler vardı. Taziye acının paylaşıldığı, eşin dostun, akrabanın hısımın birbirini hissettiği merasimin ortak adıdır.

Suna'nın taziyesine gelen insanlar gerçek manada kısım kısımdı. Üç kesim taziye süresince rolünü kusursuzca oynuyordu.

Emoş, sürekli hareket ediyor, geliyor gidiyor hem misafirleri karşılıyor hem de bir yumruk haline gelmiş aile fertlerini sık sık uyardığı oluyordu. En başta da ablası Aysel'i.

Emoş kulaklarıyla duymuştu: "Ox, iyi oldu. Gittiniz öldünüz. Allah belanızı verdi." diyenler Besê Ananın oturduğu odaya gidince düşmana veryansın ediyor, Besê Anaya baş sağlığı diliyordu. İşin en kötü tarafı ağlayanları bile vardı. Sonra dışarı çıktılarında birbirlerine gülüyorlardı. Kim en güzel rolünü oynamışsa onu kaş gözle sıkı fıkı gülüşleriyle tebrik ediyorlardı. Emoş patlayacak gibi oluyordu. Her şeyi unutmuş bu eşe dosta öfkesini yatıştırmaya çalışıyordu. Madem böyle yapacaklardı niye geliyorlardı bir türlü anlam veremiyordu. Bir diğer yandan da Emoş da dâhil ailenin bütün fertleri göz hapsindeydi adeta. Ne yapıyorlar, nasıl davranıyorlar göz dikip bakıyor, ne konuşuyorlar bir iyece kulak kesiliyorlardı. Bu gözlem ve takiplerin bir kısmı polise, askere ulaştırılacaktı.

Emoş oturma odasından mutfağa doğru gergin ilerlerken, "Ben sizin sevincinizi kursağınızda bırakacağım." diye yüksek sesle söyleniyor ve patlamamak için kendini tutmaya çalışıyordu. Emoş dilini tutsa gözlerinin dilini tutamıyordu. Konuşanların, kendince bir dolaplar döndürdüğünü sananların gözlerinin içine dik dik bakıyor, gözlerini kaçırışlarından, saklanışlarından, tedirgin oluşlarından zafer kazanıyordu.

Emoş'un tek beklentisi sadece Suna'ya saygı duymalarıydı. Suna bu mahallenin çocuğuydu ve kimseye bir zararı dokunmamıştı. Yolunu benimsemeyebilirlerdi ama birazcık saygı duyulsun istiyordu Suna'ya.

Bu sinir savaşının sonu yoktu ve bir yerde uçları açık elektrik telleri birbirine çarpacak ve kısa devre olacaktı.

Aynı mahalleden olan bir komşularına patladı en sonunda Emoş: "Neden böyle şeyler söylüyorsunuz? Suna hakkında tek bir şey söylemeye hakkınız yok sizin. Siz kim oluyorsunuz?" diye bağırdığında artık önünü kimse alamayacaktı. "İstemiyorsan gelme, yanımıza acımızı paylaşmak için geliyorsun. Ama bu gücün yoksa burada ne arıyorsun."

Daha sonraları da çok etkilendiği bu durumları kafasında birçok defa ölçüp tartacaktı. Toplum eski toplum değildi ona göre. İnsanlar birinin taziyesine gittiğinde taziye sahibinin acısını kendi acısı bilir, ağlar hatta ağıt yakardı, şimdiyse geliyorlar insanın gözünün içine baka baka sırıtıyorlardı. Kim ağlamış, nasıl ağlamış, kim bilmem ne yapmış durmadan üzerine konuşuyor, dedikodu yapıyorlardı. Taziye evinden bile üzerine dedikodu yapacak konular bulanlara nasıl bir ad vermek gerekti. Sırf bu yüzden Emoş, Besê Ananın, "Bunlar için mi canınızı veriyorsunuz?" sorusuna hak veriyordu. Ölümden daha ziyade bu toplum Emoş'u korkutuyordu. Devletten, askerinden, polisinden korkmuyordu ama bu toplum gerçeğinden ürküyordu. Film seyreder gibi insanlar birbirini izliyordu. Yanı başında insanların ciğerleri parçalanırken bir ekrana bakar gibi bakıyordu insanlar. Ateş düştüğü yeri yakıyordu o kadar.

Aynı direnişi Ümmü Gülsüm de veriyordu. Köye gelmek için bindiği araba evin önünde durunca bir an nasıl ayakta duracağını, ne

yapacağını şaşırmıştı. Ev çok kalabalıktı birileri giriyor birileri çıkıyordu. Gördüğü tablo limon gibi sıkmıştı ruhunu; bir kabuk gibi kalakalmıştı. Koşarak annesinin yanına gitmek istemişti ilk başta. İçerisi kadın doluydu. Üzerinde gezinin gözlerin oklarıyla akan kanına rağmen yere düşmemek için çırpınan bir şövalye gibi yarasını belli etmemeye çalışıyordu. Kan akıyordu bedeninden ve ister istemez yüzü beyazlayacaktı. O da Babek gibi, yüzü sararınca korktuğu için sarardığını sanmasınlar diye kesilen bileğinden akan kanları yüzüne sürecekti ve böylece düşmanı sevindirmeyecekti.

Hiç ağlamadan kadınların ortasında toplanmış oturan Besê Anaya doğru ilerledi. "Annemi ağlatmamalıyım, üzmemeliyim." diye kendi içinden geçiriyordu. "Dik durman gerek Ümmü Gülsüm, dik durman gerek!" diyordu kendi kendine. Herkes onlara bakıyordu; ana kız ne yapacaklardı. Her ikisi de oldukça metin bir şekilde birbirlerine sarıldılar. Acıları yeterince derindi.

Ardından Ümmü Gülsüm kalktı odadan dışarı çıktı. Ondan önce anne kızı böyle gören Aysel ağlayarak dışarıya çıkmıştı. Ümmü Gülsüm, "Ağlama Aysel, ağlama! Suna'ya biraz saygı duyuyorsan bu insanların karşısında ağlama!"

Ümmü Gülsüm odadan dışarı çıktığında Murat ile karşılaştı. İki kardeş birbirlerine sarıldılar. Emoş da geldi, Xaco da… Herkesin içinde ağlamamak için hepsi boş olan bir odaya girdi çabucak. Gün nasıl ilerledi gece nasıl bitti; uyudu mu, bir şeyler yedi mi? Hiç bilmiyordu Ümmü Gülsüm. Diğer gün o da Emoş gibi mutfak ve ikram işlerine kendini verdi. Suna'nın etrafında kenetlenmiş bir aile var gücüyle ayakta durmaya çalışıyordu. Besê Ana Meletî'ye gideceği zaman Ümmü Gülsüm de gitmek istediğini söylüyor, konuşmalara atılıyordu. Emoş, "Ümmü sen gitme, kal. Hem Suna'yı yanmış, şişmiş bedeniyle hatırlama. O, sende diğer halleriyle kalsın!" diyerek ikna etmişti. Ümmü Gülsüm tam tersini düşünüyordu; Suna ne kadar kötü durumda olursa olsun, gitsem, görsem kendimi daha iyi hissedeceğim. Ben sizin düşündüğünüz gibi naif, kırılgan biri değilim diye aklından geçiriyordu. Yeri geldiğinde çok soğukkanlı olduğunu biliyordu. Amca, teyze, aile büyükleri arasında sesi duyulmaz oldu. Gitmesi için bırakmadılar.

Çok içerlendi Ümmü Gülsüm. Ona göre götürmemeleri gereken kişi Murat'tı; çünkü aşırı duygusaldı. Özellikle Suna'ya karşı.

DNA testinin sonuçlarını bekliyorlardı. Üç hafta geçmişti. Bir sabah Cemal, Ümmü Gülsüm'e seslenerek, "Sen git sınavlarını ver. Burada böyle bekliyoruz, şimdilik yapacak bir şey yok." dedi. "Sen ne diyorsun, ne sınavı be!" diye birden çıkıştı Cemal'e. Sonunda Ümmü Gülsüm'ü ikna edip gönderdiler. Bu bekleyişin fazlasıyla zorladığı kişilerden biri de Ümmü Gülsüm idi, biraz bu atmosferden çıkması iyi olacaktı.

Ümmü üniversiteye gitti. Nasıl yaptığını bilmese de oldukça iyi puanlar alarak sınavlarını verdi. İki hafta sonra Ümmü Gülsüm'ü aradı Cemal, "Hazırlan gel." dedi ona.

Bir diğer yandan çevre illerden de yurtsever aileler baş sağlığı dilemek için geliyordu. Birkaç araba evin arkasında durdu. Her ikisi de tıka basa doluydu. Elewî oldukları giyim kuşamlarından belliydi. "Mereş'ten gelmişler." denildi. Emoş hemen tepsiyi hazırladı. O günlerde birçok yerden insanlar acılarını paylaşmak için geliyordu. Birçok yeni yüz tanımışlardı. Kısa bir konuşma yapıyor, aileye baş sağlığı diliyor, şehîde "Allah'tan rahmet" diliyorlardı.

Uzun süren bu taziye süresince halen daha DNA testlerinin sonuçlarını bekliyorlardı. Her gün bir şekilde tekrar tekrar düşünüyorlardı. Acaba Suna neredeydi? Bu süre uzadıkça uzayacaktı. Adeta her gün yeniden bombalanacak, yaralarından kan akacaktı. Ne öleceklerdi ne de iyileşeceklerdi. Geliyê Tiyarê'de üç gün boyunca süren cehennemin ortasında kalakalacaklardı. Böyle tam elli gün geçecekti. Ne yapsalar da yaraları kabuk tutmayacaktı. Bu elli gün boyunca ruh dünyalarında, akıllarının her köşesinde Geliyê Tiyarê vadisinde, ağaçların kovuğunda, kaya diplerinde dolaşıp duracaklardı. Yürekleri tamamen Geliyê Tiyarê ile dolmuştu. Cemal'e göre bu süreç insanlık imtihanı verdikleri bir süreçti. Unutmak yok; pes etmek asla!

Bu bekleyiş süreçlerine bir de bayram eklendi. Cemal mağazada işleri yoluna koymak için İstanbul'a döndü. Bayram bittiği gibi tekrar köye döndü.

Bu bekleyiş süresince sürekli Meletî yolunu aşındırıyor, morgun önündeki bekleyişe katılıyordu aileden farklı bireyler. Cemal İstanbul'a gittiğinde bir amcaoğlu da Meletî'ye gitti. Süreç uzadıkça uzuyordu. Devletin hiç acelesi yoktu. Sonuçlar daha çıkmadı diye oyalıyordu. Bazı ailelere de "Sonuçlar çıksa bile ne olacak?" diyerek onları etkilemeye çalışıyorlardı. Teşhir edilemeyen cenazelerin kimsesizler mezarlığına gömüleceği söylentileri dolaşıyordu. Devlet yetkilileri bilinçli bir şekilde böyle söylentiler ortaya atıyor, nabzı ölçmeye çalışıyorlardı.

Savcılık DNA test sonuçlarını bir türlü vermeye yanaşmıyordu. Rojhilat ve Rojavalı aileler bile gelmiş olmalarına rağmen sahiplenilmeyen cenazeleri gömeceğiz, diyorlardı. Devlet bu süreci kendine göre sonuçlandırmaya çalışıyordu. Çünkü hiç beklenmedik bir sahiplenme vardı. Yurtsever kurumlar da olayın üzerinde titizlikle duruyordu. HDP'li milletvekilleri Meletî'den eksik olmuyordu. Sürecin hızlandırılması için devlet üzerinde güçlü bir baskı oluşmuştu. Her gerilla cenazesi serhildan havasıyla sahipleniliyordu. Aileler ölümüne çocuklarının peşine düşmüştü.

Devlet yetkilileri her sıkıştıklarında, "Yukarının talimatlarına göre hareket ediyoruz." deyip kestirip atıyorlardı. Bu gün, yarın, haftaya diye gün veren savcılığın hiçbir dediği tutmuyordu.

Bekleyiş devam ediyordu.

Bu süreç içinde tek tük ailenin DNA test sonuçları çıkıyordu. Ya da bin bir zorlukla teşhis edenler oluyordu.

DNA testleri Elazığ'da bulunan Fırat Üniversitesi'ne gönderilmişti. Buradaki yetkililerle görüşmek için heyet oluşturuldu. Bir sonuç alamadılar.

Devletin keyfi uygulamaları bir iken bin oldu; "Osmanlı'da oyun çoktu." Aynı gelenek sürüyordu.

Gerillaların kimsesizler mezarlığına gömüleceği korkusu git gide artmaya başladı. Cemal, Meletî ile Gerger arasında mekik dokuyordu. Meletî'de olduğu süreç Semsurlu ama Meletî'de kalan emekli bir öğretmen olan Yusuf hocanın evinde kalıyordu. Meletî'ye gelen aileleri HDP İl Örgütü yurtsever ailelere dağıtıyordu. Böylelikle hiçbir ailenin kalacak yer sorunu çıkmıyordu. Meletî'deki

bu yurtseverler kendi şartlarını zorlayarak gerçek manada üstlerine düşeni yapmışlardı. Elewî olan Yusuf hocanın evinde Cemal ile gerilla Enver Akçay'ın abisi yaklaşık on gün beraber kalacaklardı. Misafirperverlikleri karşısında her ikisi de gerçek manada mahcup olacaktı. Herkes yaşanan sürece, yapılanlara ve neler yapılabileceğine kilitlenmişti. Herkesin yapabileceği bir şey mutlaka vardı ve bunu en iyi bir şekilde yapmaya çalıştıklarına emindi Cemal.

Meletî'de böylesi bir ortam sürerken Aloman'da, evde bitmeyen bir bekleyiş, taziye ve yas havası hâkimdi. Besê Ananın gözü yolda, kulakları tetikteydi. Ev içinde her akşam adeta durum değerlendirmesi yapılır gibi yakın aile çevresi bir araya geliyor, ortaya çıkanları didik didik tartışıyor, ne yapacaklarını tekrardan gözden geçiriyordu. Morgda olmayacağına kanaat getiren Özdemir ailesi Çelê'deki ailelerin konuşmalarını tek tek tahlil ediyorlardı. Orada olmalıydı büyük bir ihtimal.

Besê Anaya karşı oldukça hassas olan Cemal annesinin artan kaygıları karşısında dikkatli yaklaşıyordu. Besê Ana:

"Acaba Gerger'e cenazenin getirilmesini istemiyorlar da o yüzden bilinçli mi vermiyorlardı? Ne de olsa Gerger bir Gever değildi."

"Cemal oğlum iyi takip et. Yoksa içeriden birileri cenazenin Gerger'e gelmesini istemediği için devreye mi girmiş. Bu yakın akrabalardan biri de olabilir. Bak en yakınlarımız bile diyor ki: 'Yav sonuçta bir ölü, getirilse ne olacak, bu kadar peşine düşmenin ne önemi var?' devlet de sessiz sedasız gömerseniz yardımcı oluruz, diyor."

Günlerce bunun gibi birçok hususa kafa yorup durdular. Her gece Stêrk TV'den bütün ayrıntıları izleyip kararlılıklarını keskinleştirdiler. Gever, Amed, Bingöl daha birçok yerde güçlü bir halk katılımı vardı. Şîlan Ergün'ün toprağa verilişini de izlemişlerdi. Tüm bunlardan güç alıyor başka bir şeye fazla aldırış etmiyorlardı.

O gece Cemal köyde idi, HDP Meletî İl Başkanı Gaffur aradı: "Cenazeleri gizlice kimsesizler mezarlığına gömmek istiyorlar, böyle bir duyum aldık." dedi acele acele. Gelmeleri gerekiyordu.

Cemal ertesi gün hemen Meletî'ye gitmek için yola çıktı. Mereş ile Semsur sınırında bulunan Bêzar dağından geçerken dağı uzun uzun süzdü. Dayısı Seyîd Ehmed'e bakar gibi içli içli baktı. Bu dağ Çelikhan ilçesine düşüyordu. Buradaki köylüler dayısını Edip diye tanıyordu, hem de çok iyi tanıyanlar vardı. Burada bir köyde bir gece Edip'e köpek saldırmış, ayağını dişlerinin arasına almış. Edip sırf ses çıkmasın diye köpekle adeta güreşmiş. Bacağındaki o izleri gördüğünü hatırlıyordu Cemal. Yine aynı şeyi düşünüyordu: Bu bedellerin karşılığını ne zaman alacaklardı. Cemal, dayısının yakılmış bedeninin taşındığı o yoldan gidiyordu. Montunun iç cebinden bir kalem ve defter çıkardı. Dalgın dalgın yazmaya başladı. Önce kısa bir yazı yazdı ardından bir döküldü mısralar:

"Kar Esmeri Çocuklara
Kuzey'in soğuk kenti Malatya
Kayısı kent bir tarafın
Bir tarafın zamansız ölüler mezarlığı
Yolların acıya köprü
Yolların baharsız
Yolarında Bêzar
Hüzün mevsimine yürür yolların
Yollarında hazan zemheriye gebe
Tarihimizin aynasıdır yüz hatlarımız
Ki, yolların acının imzasıdır şimdi suretimizde
Aslına bakarsan şiir bizim işimiz değil!
Ama neylersin ki hüzünlü bir şiire benzer hayatlarımız.
Her zerresi acıya bir imgedir
Çocukluğunu yaşayamamış bir hayat
Zamansız ayrılıklar
Yarım kalmış sevdalar
Vakitsiz ölümler
Prangalı diller, kekeme hayatlar
Yurtsuz insanlar
Ve insanından mahrum bir yurt!
Ve de tarihin esmer çocukları koynunda
Yüreğim kar esmeri, soğuk, üşüyorum.

Sözün bittiği yer derler ya hani
İşte oradayım."

Bu dizelerin altına bir alışkanlıkla tarihi attı: 15 Aralık 2011

Meletî'ye ulaştığında durum tahmin ettiği gibiydi. DNA test sonuçlarını vermek istemiyorlardı. Sessizce hal olsun istiyorlardı bu iş. Bir şeyler yapılmalıydı, ama ne? Bu şekilde daha ne kadar bekleyebilirlerdi. Devlet dişlerini gösteriyordu bilindik maskesinin altında. Alışık olduğu kedi fare oyununa çekmeye çalışıyordu.

Temsilciler yeniden aileler adına Malatya Savcılığı'yla görüşme yaptı. Eğer süreç hızlandırılmazsa ve sonuçlandırılmazsa ailelerin açlık grevine gireceği ve adliye önünde oturma eylemi başlatacaklarını ilettiler.

Hemen hazırlıklar başladı. Geliyê Tiyarê şehîdlerinin fotoğrafları, kızıl bantlar, önlükler… Savcılık eğer bir adım atmazsa hemen ertesi gün adliye binasının önünde eylemlerine başlayacaklardı. Daha farklı bir seçenek kalmamıştı. Kimseden merhamet dilemeye niyetli değildiler. Nihayetinde açlık grevinin kapısına gelip dayanmışlardı. Dağdakilerle karşı karşıya kalan şimdi de aileleriyle karşı karşıyaydı. Devletin kazandım sandığı savaş işte bir Pirus Zaferi olmaktan öteye gidemiyordu.

Cemal zaten açlık grevlerine aşina biriydi. Özellikle hapishanede defalarca açlık grevine girmişlerdi. Çıplak bedeninden başka bir silahı olmayanların eylemiydi açlık grevi. Aynı zamanda bu bıçağın kemiğe dayanması demekti. Seçeneksiz kalmaktan kaynaklıydı.

O gün akşama doğru Savcılık konuyla yakından ilgilendiklerini, süreci hızlandıracaklarını belirtti. Bunun üzerine eylemlerini askıya aldılar. Duruma bakacaklardı. Bu gelişmeler ardından yapacak bir şey kalmayınca Cemal yine köye yol aldı.

Besê Ana yine bir rüya görmüştü. Rüyasının üzerine düşünüp duruyordu. Rüyasında Suna ile şehîd düşen arkadaşlarını görüyordu. Suna'nın arkadaşlarının bedeni morarmış, yanmış, şişmişti. Hele içlerinde bazıları vardı hiç de tanınmıyorlardı. Rüyasında Besê Ana Suna'yı tanıyordu. Bedeninde ciddi bir zedelenme yoktu. Kollarında

biraz sıyrık vardı. Onun dışında bir şey olmamıştı. Ama, ama gözleri açıktı Suna'nın.

Tam elli gün geçmişti, tekrardan gidip DNA testi için kan verdiler. Besê Ana da gitti. Kan testi vermek için gittikleri yerden içeri giren Besê Ana hekimin kravatından tuttuğu gibi çekti, "Senin ne hakkın var kızımı bana vermiyorsun?" dedi. Emoş ile Cemal Besê Anayı sakinleştirmeye çalıştılar. Ardından koridora çıktılar, ufak ufak ilerliyorlardı ki hekim arkalarından gelip onlara yetişti: "Kızını götürmek senin hakkındır ama benim elimden bir şey gelmez." dedi.

Besê Ana iki kadın gerillanın cenazesine yine ayrıntılı bir şekilde baktı Emoş ile birlikte. Besê Ana oldukça soğukkanlıydı cenazelerin başında. Arada bir başını sallayarak uzun uzun baktığı oluyordu. Hayıflanıyor, "Bu nedir bu, ne yapmışlar bu çocuklara." diye iç geçiriyordu. Emoş, Cemal'e, "Eğer bulamazsak bu ikinci baktığımız kadın Suna'ya benziyor. Çenesi şiştiği için Suna'nınki gibi yuvarlak duruyor ama yine en çok benzeyen o." dedi.

Tekrardan 17 Aralık'ta köye döndüler.

Emoş da İstanbul'a hareket etti. Kocaman bir kasım ayı bitmiş, aralık ayı da yarılanmıştı. O gün ayın on sekiziydi, Cemal sabah kalktıktan sonra mahallenin davarlarını önüne kattığı gibi dağlara doğru yollandı. Bu işlem günlük yapılan bir işti. Köyde her gün biri bu işi yapıyor, bütün davarları toplayıp önüne katıp otlatmaya götürüyordu. O gün sıranın kendilerinde olduğunu fark eden Cemal bu göreve talip olmuştu. Akşam karanlık çökmek üzereyken dönecekti.

Cemal köyden oldukça uzaklaşmıştı ki telefonu çaldı. Arayan İl Başkanı Gaffar idi, "Cemal, Suna'nın DNA testinin sonuçları çıkmış." dedi. Hiç de alışık olmayan bir durumla karşılaşmış gibi bir an ne yapacağını şaşırdı Cemal. Öyle kalakaldı. Aklı tutulmuş gibiydi.

Devlet yine de yapacağını yapmıştı; aileleri öyle bir durumla karşı karşıya getirmişti ki tek odaklandıkları husus cenazelerini alabilmek olmuştu.

Şimdi de sonuçlar çıkmıştı çıkmasına ama kim bilir ne zoluklar çıkartacaklardı karşılarına. Bir yandan kafasında tüm

bunları tartıyor bir diğer yandan da hayvanları önüne katmış tekrar köye geliyordu.

Suna'yı getireceklerdi. Peki nerdeydi Suna? Cemal en çok da buna şaşırmıştı. Suna'nın cenazesi bir başka cenaze ile karıştırılmıştı. İl Başkanı Gaffar, "Suna yanlış teşhis edilmiş… Şîlan Ergün olarak Wan'ın Erciş ilçesine götürülmüş. Ben Şîlan Ergün'ün ailesini de arayıp onlara da bu durumu bildireceğim. Siz de buraya gelin, gerekli evrakları savcılıktan alıp Wan'a gidin." dedi. Cemal:

"Tamam. Biz gidip Suna'yı getireceğiz. Ve yarın Malatya'da oluruz." dedi. Telefonu kapattığında içi içine sığmıyordu. Cemal sevinçliydi, nihayet Suna'nıyı almaya gideceklerdi, nihayet. Bir an durdu Cemal, şaşırdı kendine.

Yine de Cemal'in bedenini katran bir zehir hızla esir alıyordu. Devletti bu, işi belli olmazdı. Ya yine bir müşkül çıkartırlarsa. Yapamayacakları alavere dalavere yoktu. Yıllardır Kurdler üzerinde aynı politikayı bir yaşam kuramı ve felsefesi haline getirmişlerdi. Türk devletinin yaşam biçimiydi bu.

Gittikçe içine düştükleri trajik ve hazin durumun ağırlığına girmeye başladı. Sesli bir şekilde kendi kendine:

"Neye seviniyorsun Cemal?" diye bağırdı.

"Neye seviniyorum ben, neye?"

Her gittikçe köye doğru yaklaşıyordu ve evleri gözüküyordu. Eve bakınca Besê Anayı görüyordu. Onun payına da sevinmeye! başladı. Nasıl rahatlayacak, bir kuş gibi hafifleyecekti birazdan ona haberi ulaştırdığında.

Kızının cenazesini alabilecek gidip başında oturabileceği, yüreğini dökeceği bir mezarı olacaktı. Her bir derdini ona anlatacak; duygularını bir bir kızına akıtacaktı. Seyîd Ehmed'in yarasının yanına bir de Suna eklenmeyecekti.

Her şeye rağmen seviniyordu! Cemal. Direniş insanın içindeki ışıltıydı; direndikçe parlardı insanın cemali de.

Bir direnişçiye her ne pahasına olursa olsun nasıl sahip çıkılırdı göstermiş oluyorlardı. Şu fani dünyada bütün ruhuyla, en kadınca içgüdüleriyle çocuğunu sahiplenmek nasıldı, anlatmış

oluyorlardı. Bir eylem haliydi yaşamları; onurunla, erdeminle hayatta yol alma eylemi.

Sıcak bir dirençle yola devam ediyordu Cemal. Gerger'in ezici bir çoğunluğunun yüzüne şu gerçeği fırlatıp atıyorlardı: "Sahipleniyoruz. Hadi bakalım şimdi ne yapacaksınız? Devlet büyük değildir. Ama siz ondan korkmaya devam edin. Kafanızdaki karakollarla yaşamaya devam edin. Bakın size rağmen cenazemizi ne pahasına olursa olsun getireceğiz. Hepiniz bunu göreceksiniz."

Cemal'in bu düşünce akışına birçok gerçek böyle katılarak akıp gidiyordu. Baskısı altında kaldıkları psikolojik ortamı üzerinden atmanın iç rahatlığı ile eve ulaştı Cemal. Wan'a gidip Suna'yı getirmenin, köyde defnetmenin gerektirdiği işlemleri kafasında planlamaya çalışıyordu ki bu halde içeri girdi. "Bunu da başardık mı, bunu da…" diye söyleniyordu. Heyecanını ikinci plana atmış daha soğukkanlılığını öne çıkartmıştı. Murat'ı da aramalıydı, İstanbul'daydı o da. Acaba Emoş İstanbul'a ulaşmış mıydı? Çünkü dün yola çıkmıştı. Saatine bakıyordu, ulaşmış olmalıydı.

Cemal şimdi evdeydi ve yaklaşık bir aydır artık hasta olan Besê Ananın karşısındaydı. Hastalıkları git gide de ağırlaşıyordu. Kelimeler ağzından nasıl çıkacağını bilmez bir hoyratlıktaydı. Durumu Besê Anaya anlattı. Ellerini göğe kaldıran Besê Ana: "Çok şükür, çok şükür!" dedi. Hemen arkasından "Neden almışlar?" diye düşünceli düşünceli sormaya başladı: "Anlamamışlar mı, anlamamışlar mı?" derken ağır ağır esef ederek başını sallıyordu. Cenazeleri aileler tanımakta zorlandığı için birbirine karışıyordu. Bu süreçte bunu başka aileler de yaşadığı için aşina bir duyarlılıkla normal karşıladılar.

Akşam olduğunda evdeki bilindik akrabalar yerini aldı. Özdemirler meclisi oluştu. Apê Ali, "Ben de Wan'a kadar gideceğim." diye içli, duyarlı bir edayla en başta söyledi. Sırasıyla diğerleri de aynı şeyi söylüyordu. Boştan alıp doluya koydular, bütün ayrıntıları yine gözden geçirdiler. Sadece bir arabayla gitmeleri yeterliydi, o kadar kişinin Wan'a kadar gitmesine gerek yoktu. Meclisten çıkan ortak karara göre, Mahmud baba, Apê Elî, Erdal, Cemal önce Meletî'ye gidecek, gerekli evrakları alarak

oradan da Wan'a geçecekti. Xalo Memet ve Apê Elî'nin oğlu Mahmud da İstanbul'dan Wan'a gelecek oradan da Erciş'e geçeceklerdi. Her iki grup da Erciş'te buluşacak, beraber Geliyê Zîlan'a, Doğancı köyüne gideceklerdi. Besê Ana'nın Wan'a kadar gitmesi doğru olmayacaktı bu meclisin ortak kararına göre. Çünkü çok hastaydı. Bedeni bu durumu kaldıramayabilirdi.

Aynı günler içinde Şîlan'ın ailesi de Meletî'ye gelecek, gerekli evrakları alacak, morgda olan Şîlan'ı alacak tekrardan köye dönecekti.

Sabah Wan'a gidecek olan grup yola çıktıktan sonra bir grup da mezar yerini kazacaktı. Suna'yı Yüksel ile iki nenesinin arasına defnedeceklerdi.

Mahmud babayla Cemal ikisi birlikte savcılığın odasına çıktı. Savcı oldukça soğuk bir yüzle, tilkilere meydan okutacak bakışlarıyla onları karşıladı. Sürekli aşina oldukları bu durumdan her ikisi de etkilenmedi. Karşısındakini küçük görmek bir devlet alışkanlığıydı. Bunu artık Kurdistan'da sokaktaki çocuk bile biliyordu.

Savcıya durumu izah ettiler. Savcı gerekli belgeleri imzaladı. Cemal: "DNA testi sonuçlarına göre hangi cenazenin Suna'ya ait olduğunu görmek istiyorum." dedi. Savcı gözlüklerinin üzerinden şimdi seni diri diri yerim dercesine baktı: "Ne yapacaksın?" dedi. Sert, devlet yetkililerine özgü emrivaki sesini gittikçe yükselterek, "Olan olmuş, niye bu kadar üzerine düşüyorsun?" dedi. Cemal:

"O benim kardeşim." dedi. Devletli edasını bozmayan savcı tekrar aynı şekilde Cemal'e baktı. Odaya kuvvetli bir gerilim havası hâkim oldu. Savcı, "Bakıp da ne anlayacaksın?" dedikten sonra bir cellât soğukluğuyla, "Bakamazsın!" dedi. Hızla Cemal, "Bunu siz anlayamazsınız, bu manevi bir durum." dedi. Gözlerini tekrardan Cemal'e diken savcı, "Çık dışarı!" dedi. "Hayır, çıkmıyorum." diye yanıtladı Cemal. "O fotoğrafı görme hakkım var, bu en doğal insani talep." diyerek kestirip attı. Savcı halen küçük dağları biz yarattık havasında, umursamaz duruyordu. Küçük bir dağ yaratmışlıkları var mıdır bilinmez ama Kurdistan'ı bu hale getirenin kendileri olduğu muhakkaktı.

Savcı demek, devlet demekti. Tutuklama yetkisi, kovma hakkı olan demekti. Hele şu karşısındakine bak bu ne cüretti böyle. Oysa savcı ne dese "evet efendim" pozisyonunda durmalıydı karşısındaki. Savcı tekrardan, "Hayır bakamazsın, fotoğraflar burada değil, Terörle Mücadele Şubesi'nde." dedi. Cemal, "İzin belgesi düzenlemeniz lazım." deyince savcı, "Hayır olmaz! Çık dışarı!" dediğinde Cemal, hemen karşısındaki koltukta istifini bozmadan oturuyordu. Savcı ayağa kalkıp bir şeyler için dolabını karıştırdıktan sonra kafasını kaldırıp Cemal'e doğru baktı: "Sen hala burada mısın?" dedi. Bu arada araya giren Mahmud baba herhangi bir aksiliğin çıkmasından çekinerek, "Oğlum Cemal dışarı çık." dedi. Cemal ayağa kalktı ama dışarı çıkmadı, savcının odasında volta atan insanlar gibi gidip gelmeye başladı ufak adımlarla. Bu esnada da Mahmud baba gerekli evrakları imzalamakla meşguldü.

Dışarı çıktılar. Şîlan'ın akrabaları da gelmişti o esnada.

Birbirlerine selam verdiler. Orta yaşlarda iki kişiydiler. Onların da evrak işlemlerini tamamlamasını beklediler ve öğleden sonra hep birlikte Geliyê Zîlan'a doğru yol aldılar.

Yol ilerledikçe Cemal, Kurdistan'ın içlerine doğru yol almanın değişik duygularını yaşamaya başladı. Kurdistan'ın sınır bölgelerinde ve metropolde hayat çok başkaydı çünkü. On dört sene önce Elazığ Hapishanesi'nde kaldığı zamanlar bütün canlılığıyla gözünün önüne geliyordu. Gever'de yakalanan amcaoğlu Turan ve teyze oğlu Osman da aynı hapishanede kalacaktı. 1997'de onları ziyarete gitmişti. Siyasi tutuklulara en kötü yaklaşan hapishanelerden biriydi. Görüş esnasında başlarında bir gardiyan hep dikili duracaktı. Bazı şeyleri jest ve mimiklerle anlatmaya çalışacaktı Turan'a. Görüşten sonra hapishane komutanı kendince sohbet etmiş, kendince onları ölçmüştü.

Turan şehîd olalı tam on beş yıl olmuştu.

Planladıkları gibi Erçiş'te Xalo Memet ve Mahmud ile buluştular. Wan'da yaşanan depremden ötürü belediye hizmetleri çadırda veriliyordu. MEYA-DER Tatvan şube başkanı onlarla görüşmek için gelmişti.

Şube başkanı da bildikleri olayı, cenazelerin karıştırıldığını anlattı. Yanlışlıkla Suna'nın defnedilmesi de dâhil bütün işlemleri onlar örgütlemiş, ailenin yanında olmuşlardı. Aynı başkan Cemal daha köydeyken onu aramış, geldiklerinde görüşmeleri gerektiğini belirtmişti. Şimdi bu görüşmeyi gerçekleştiriyorlardı.

Şube başkanı, "Cenazeyi götürmeyin, tekrardan yerinden çıkartmayalım." diyordu. "Biz Şîlan'ın ailesiyle de görüştük, zaten bizi yakından tanıyorlar. Tamam, dediler. Sonuçta fark etmez her ikisi de bizim şehîdimizdir. Siz de Şîlan'ın cenazesini götürürsünüz. Bildiğiniz gibi Gerger'e iki saat uzaklıkta, halen morgdadır." Özdemir ailesinin yaşadıklarından habersiz anlatmaya devam ediyordu: "Roza çok görkemli bir katılımla toprağa verildi. Günlerce üzerinden çiçekler eksik olmadı. Aynı zamanda bu iki şehîd ailesini bir ulusal bilinçle de birleştirir."

Şube başkanından sonra Özdemir ailesi durumlarını uzun uzadıya izah etti. Her şeyden daha da önemlisi şimdi yol gözleyen bir Besê Ana vardı. Cemal tek bir söz söyledi: "Hayır!" Seyîd Ehmed'in yarası daha da derinleşmemeliydi. Aklı hep Wan'da kalacak bir Besê Anayı tahayyül bile etmek istemiyordu Cemal.

Bir diğer husus ise devletin Gerger'de yarattığı korkuyu, sindirdiği insanları ancak Suna biraz kendine getirtebilirdi. Suna, Gerger'e dönmeliydi.

Cenazeyi gömüldüğü yerden alıp köye getireceklerini duyan kimi akrabalar da, "Bir kere olmuş bırakın öyle kalsın!" demişti. Hatta dini hassasiyetleri güçlü olan Hecî Elî'yi ikna etmeye çalışacaklardı ki kızı Besê'yi ikna etsin. Ne fayda! Gizli kuytuluklarda yürütülen bu faaliyetlerin amacı dini kaygılar değildi.

Meletî'ye hareket edecekleri günün sabahı köyde sözü hatırı geçen nerdeyse sekseninde olan Hecî Tosun yola çıkacak, arabalarını durduracak, Mahmud babaya: "Ölüyü mezardan çıkartmak iyi bir şey değildir Mahmud, gelin vazgeçin!" diyecekti. "Ha orada ha burada ne fark eder!"

Bu hassasiyetin arka planında "Ne olacağı" korkusu vardı. Bir gerilla cenazesini getirip gömme Gerger'de bir ilkti. Devlet nasıl yaklaşır korkusu oldukça hâkimdi. Bazı yaşlı kadınlar, "Devlet

hepimizi yakacak." diyorlardı açık açık. Sanki hiç yakmıyormuş gibi. Yaşadıkları kaygı sadece sıranın kendilerine gelmesiyle ilgiliydi.

İşte bu korkuları, kaygıları alt üst edecek kişi Suna'ydı ve Gerger'e dönmesi şarttı.

Suna'nın cenazesini aynı şube başkanı kadın yıkamıştı. Suna'yı yakından görmüş bütün bedenine dokunmuştu. Besê Anayla da konuşması iyi olacaktı. Telefonla Besê Anayı aradılar, aynı şube başkanı Besê Anayla da konuştu: "Suna'mı getirin!" diyordu.

Besê Ana değil miydi, "Kızımın bir kemik parçası bile olsa bir torbaya koyar getiririm, siz getirin getirmeyin, ben gider kızımı getiririm." diyen.

Doğancı köyüne doğru yol aldıklarında artık gün batmak üzereydi. Akşam esmer tenini gösteriyordu vadilerde. Zîlan suyu üzerinde vadinin bir yamacından bir diğer yamacına geçen araba yolu kıvrılarak vadi boyunca ilerliyordu. Meraklı gözlerle sürekli vadiye, dağlara, suya bakıyordu Cemal. Erciş'ten Özdemir ailesinin grubuna katılan bir kadın sürekli vadiyi tanıtıyordu: "İşte burası Geliyê Zîlan."

Cemal ne çok duymuştu Geliyê Zîlan'ı… üzerine sayısız ağıtlar yakılan, o soykırımın yaşandığı vadi…

"…Geliyê Zîlan, Geliyê Zîlan/Daykê daykê dayika min…"

Vadi boyunca kıvrılarak ilerleyen yol yukarıya doğru tırmanmaya başladı. Kıvrıldıkça daha bir yukarıdan bakıyorlardı dereye, Erciş çok aşağılarda kalıyordu. Pencere kenarından vadiyi izliyor Cemal, her gittikçe kitaplarda okuduğu Geliyê Zîlan bilgileri koşarak önüne geliyordu. Derin bir nefes alıyor, "Hey Geliyê Zîlan, hey! Bizi ta Gerger'den buldun ve getirdin buralara. Seninle kaderimiz bir demek ki." diyordu.

Hemen dere kenarında yükselen dumana ilişiyor gözleri Cemal'in. "Germav" diyor yanındaki kadın, "şifalıdır."

Biraz daha ilerleyince evler gözüküyor, "İşte Doğancı köyü burasıdır." diyor aynı kadın. Köye daha girmeden yolun sol tarafında yamaçtaki mezarlığa takılıyor gözleri: "Suna… Suna, biz geldik." Orada olmalı herhalde diye daha dikkatli bakıyor. İnce bir kar

örtüsüyle örtülmüş yamaç. "Suna'yı buraya mı gömdüler acaba?" Mezarlığın yanına yaklaşırken aynı kadın, "Köyün mezarlığı burası." diyor, araba yavaşlıyor ve tam mezar yerinin altında duruyor. Arabadan indikleri gibi yokuş yukarı çıkmaya başlıyorlar. İşte orada, üzeri çiçeklerle bezeli bir mezar… İşte…

"Bu!" diye çiçeklerle donatılmış mezarı gösteriyorlar. Suna'nın yanına gidiyorlar. Taşını, toprağını öpüyor yanına çömeliyor hepsi birden. Dua okuyorlar. Mahmud baba eğilip mezarı öpüyor, öpüyor… Tunç gibi bir sessizlik hâkim.

Derin bir nefes alıyor Cemal; yüreğini yokluyor. Suna bir şey diyecekse kesinlikle yüreği yoluyla ona bildirecekti. Kırılmaz, bükülmez sessizliğin içinde yüreğine kulak veriyor. Huzur dolanıyor yüreğinin etrafında ve oldukça sakin. Bir görevi başaracak olmanın ve de bir borcu ödeyecek olmanın huzuru.

Çok geçmeden Ergün ailesinin kapısına geliyorlar. Köylüler geliyor etrafında insanlar çoğalıyordu. Hepsi de metin ve onurlu duygular içinde duruyor yanlarında. Her iki aile, Ergün ve Özdemir ailesi kucaklaşıyor, öpüşüyorlar. Arkası ağaçlık bir yamaca kurulmuş, etrafı çitlerle çevrili evlerden oluşan bir köy. Belli ki koyun ve keçi besliyorlar. Bir köy çocuğu hafızasıyla köyü canlandırıyor kafasında Cemal. Sakin, kendi halinde, kendi yağında kavrulan insanların mekânı köy. Aloman köyünden daha canlı, cıvıl cıvıl buluyor Doğancık köyünü. Demek ki köy yaşamı halen bütün canlılığıyla sürüyor buralarda. Oysa Aloman'da hemen herkes geçimini köy dışında, metropollerde karşılamaya başlamıştı. Köyü köy yapan canlılık gitgide kırılmıştı. Nerdeyse otuz beş yıl önceki köylerinin bu günkü Doğancık köyü gibi olduğunu düşünüyordu. Daha şehir belası bulaşmamış buraya diye seviniyor kendi içinde. Ama zehrini zerk etmemiş olamaz diye diğer ayrıntılar üzerinde geziniyor. Sonra sohbetler esnasında anlıyor ki onlar da gençlerini gurbet ellere yollamaya başlamış.

Ergün ailesi sıcak karşılıyor onları. Psikolojik olarak oldukça rahatlıyor, kendilerine geliyorlar. İşte buram buram Kurdistan kokuyor köy. Kadın erkek, çoluk çocuk, genç ihtiyar gelen misafirlere bakıyorlar. Şîlan'ın posterleri asılmış evin duvarlarında.

Evin içinde ilk önce en çok da bu postere bakıyor Özdemir ailesi. Roza'nın defni sırasında taşınan posterler evin duvarını süslemiş, bütün güzelliği ve ihtişamıyla öylece duruyordu. Roza Şîlan olmuştu. Özdemir ailesi de sohbet koyulaştıkça anlayacaktı ki onlar da morg yerinde Suna olabilir mi diye en çok Şîlan'ın cesedine bakmışlardı.

Evin içini dolduran kalabalıkta bulunan gençler birbirine Cemal'i gösterip konuşuyorlar. Tanımışlardı Cemal'i, DİHA'nın cenazelerini almak için morg önünde bekleyen ailelerle yaptığı röportajlar Stêrk TV'de çıkmıştı, izlemişlerdi.

Evin içini dolduran havada "mücadele kokusu var." Ne bir ikilem ne de bir ikircik. Ayağını nereye bastığını bilen insanların eminliği var oturanların hemen her davranışında.

Oldukça geniş bir salonda oturuyorlar. Gözler birbirini keşfetmenin, durmak bilmeyen, yorulmayan keşifçileri olarak sürekli iş başında.

Şîlan'ın babasına takılıyor Cemal'in gözleri. Zayıf, kısa boylu, başında köylü şapkası olan bir baba. Ömrü yaşam mücadelesiyle geçtiği oldukça belli. Masum ve naif bir ruhu olduğunu düşünüyor Cemal. Yıllar yormuş belli, o nedenle sessizleşmişti. Kendi halinde yoksul bir Kurd köylüsü. Kim bilir hayatın ne tür yüklerini yüklenmiş, acılarına dayanmış. Ve dayanmaya da hazır. Serin sabah yelleri gibi sakin bir havası var. Yılların getirdiği bir mizaç olsa bu. Edilgen gibi görünen yapısının ardında bir mücadeleci duruyor. Ama hayat öylesine yormuş olsa gerek hiç ses çıkarmadan hayatın getirdiği ağır yükleri kaldırma mücadelesi veriyor aslında. Sessizliği belki de bu bilgeliğinden. "Elinden geleni yap. Bağırıp çağırmakla, kahırlanmakla elden bir şey gelmez." der gibi, karşısında duran şapkalı ve şalvarlı Kerem baba.

Ardından gözleri Şîlan'ın annesine takılıyor. Meletî'de görmüştü onu. Kerem babanın aksine oldukça direngen, otoriter, kendini daha fazla kabul ettirmiş, yetkin duruyor. Bulunduğu yeri kaplayan inatçı çınarlar gibi yerini kaplıyor o da. Dik bir duruşu var. Etrafına kadınlar kümelenmiş, anaç bir kadın kudretiyle bir bütün

gibi görünüyorlar. Alt dudağından çenesine doğru uzanan bir deq[54] var. Şeklini tam çıkartamıyor Cemal. Kerem baba gibi o da kısa boylu, en fazla bir altmış boylarında. Ama kendine güveni ile tam bir ana. Hep başı dik. Cemal, Hatice Ana'ya bakarken her iki ninesini hatırlıyor. En fazla onlara yakın buluyor Hatice Ana'yı. Bir şekilde egemen erkek dünyasında kendine yer açan, mücadeleci yapıları belirginlik kazanan ana kadınlar…

Her iki aile kadınıyla erkeğiyle, küçüğüyle büyüğüyle oldukça hızlı bir şekilde birbirlerine ısınıyor. Çok geçmeden Cemal kendini anaların ortasında buluyor. Kurdistan artık feodal ölçülerin boğduğu eski Kurdistan değil gibi geliyor Cemal'e, kadın mutfaktan, ahırdan çıkıp kendisine odalarda yer açmış bir halde. Erkek ile aynı mekânları rahatlıkla paylaşıyor, ortak sohbetler edebiliyor.

Hatice Ana en baştan beri getirdiği cenazenin Şîlan olmadığından çok şüphelendiğini anlatmaya başlıyor: "Şîlan daha kısaydı, bu cenaze bana biraz uzun geldi. Dedim belki dağa gittikten sonra boy atmıştır. Musalla taşında şüphem daha bir arttı, ama fark etmez bu da bizim evladımız, dedim."

Her iki köy yaşamını karşılaştırdıkları sohbetlerle siyasal süreçle ilgili görüşlerini birbirlerine anlattılar gece boyunca. Üzerinde konuşabilecekleri ne çok şey vardı.

Sohbetlerin böyle koyulaştığı bir ara Şîlan'ın dağdayken verdiği bir röportaj Stêrk TV'de çıkmıştı, onu açtılar izlediler beraberce. Rûken'i dinlerken Cemal her açıdan Suna ile benzerliğine odaklanıyordu. İkisi de esmer ve yüzleri oval; ikisi de varlıkları, yaşam bilinçleri…

Anaların arasında kalan Cemal'e her duygulandıklarında, hislendiklerinde sarılıyor analar. Oğulları sayılırdı. Aynı acılardan geçiyor aynı mücadele gerçekliğini paylaşıyor olmanın da göstergesi olan bir sevgiydi bu.

Sabah erkenden uyandılar. Hava oldukça sertti. İşte Serhedlerin havası, yüksek dağların havası. Her taraf buz kesmişti. Keçilere yaprak veriliyor hewşê da. Yapılan kahvaltının ardından

[54] Vucuda yapılan dövme.

çıkıyorlar, mezar yerine doğru ilerliyorlardı ki Cemal'in telefonu çaldı, Cemal telefonu açtı. Telefondaki astsubay olduğunu, cenaze çıkartılırken orada hazır olmaları gerektiğini söyledi. Ve köye doğru geldiklerini belirtti.

Çok geçmeden mezarlığa ulaştılar ve Suna'nın başında toplandılar. Daha onlar mezarlığa ulaşmadan Ergün ailesinden bir grup mezarı açma işlemine başlamıştı bile. Kısa bir süre sonra askerler geldi. Yapılanları izlemeye gelmişlerdi. Astsubayın yanında aynı zamanda bir savcı da var.

Mezarı açanlar aynı zamanda defin edenlerdi de. Çok duyarlı bir şekilde açıyorlardı.

Bir adı var mıydı bu anın. Bu anı karşılayabilecek bir imge, bir söz var mıydı? Bulamadı Cemal. Ama zor bir andı. Apê Elî'ye, "Babama dikkat et!" demişti Cemal ve kendisi de bu duygusal ve hassas anda arada bir Mahmud babaya bakıyordu göz ucuyla. Kalbinin tam orta yerindeki bir yangında yanıyordu Mahmud. Her toprak dışarı atılıp mezar açıldıkça yüreğine daha bir iniyordular. Büyük bir özenle defnettikleri belli oluyordu. O kadar kar, yağmur yağmış olmasına rağmen mezarın içine hiç su sızmamıştı. Bu hepsinde bir rahatlama yarattı. Cenaze ne durumdaydı acaba? Neredeyse iki aydır bu toprağın altındaydı Suna. Kefenin beyaz rengi göründü, bembeyazdı halen. Hepsi hayretle kefene bakıyordu; nasıl da öyle bembeyaz kalmıştı.

Yavaş yavaş Suna'yı çıkartıp bir tabutun içine yerleştirmeye başladılar. Bir tapınak ayininde ayin yönetenler gibiydi bu işlemleri yapanlar.

Tabutu da kapattıktan sonra aşağıya indirdiler. Bu sırada köyün kadınları tabutun etrafında son işlemleri halletmeye çalışıyordu. Ayinin sonuna geliniyordu.

Cemal kendinden geçmiş, olan bitenlerin içinde suya kapılmış bir yaprak gibi yol alıyordu. Tabutun başındaydı. Kadınların özenli hali yüreğine, ayine uygun bir büyü veriyordu. Üzerini çiçeklerle donattılar tabutun ve en son olarak kırmızı bir duvak bağladılar baş tarafına. Orta boy bir kadın Cemal'e bakarak,

“Gelinimize iyi bakın!” dedi. Hepsi ona katılır gibi bir şeyler mırıldandı.

Tabut omuzlardaydı yine. “Şehîd namirin!” sloganlarıyla ilerliyorlardı arabanın olduğu yere doğru. Geliyê Zîlanlılar nasıl defnetmişlerse öyle de uğurluyorlardı Suna’yı. İtikatla, özenle, sonuna kadar sahiplenerek, sonsuza dek yüreklerine katarak. O esnada kadınlar, “Onu annesine Kurdistan’ın gelini olarak uğurluyoruz.” dediler Cemal’e.

Arabaya tabutu yerleştirmeden önce önlerini kesen savcı kefenin açılmasını istedi, yüzünü görmeliyim, dedi. Anne ve babasından daha iyi tanıyabilecekmiş gibi. Bir denetleme yaptığı havası verdi yaptığı işe. Tabutun kapağını açtılar. Kefenin baş kısmını açtılar ve Cemal, Suna’nın kafasının arka tarafını görebildi. Saçının olduğu deri kafatasından ayrılmaya, çözülmeye başlamıştı. Kefeni hareket ettirdiklerinde derisi kalkıyordu. Savcı görüntüye dayanamayarak, “Tamam! Tamam!” dedi.

En son ne yaşamış ne hissetmişti acaba Suna? Öyle çok merak ediyordu ki Cemal. Belki bu soruya dair küçük bir iz bulurum sanmıştı bakarken.

Arabaya bindirdiler Suna’yı. Köye gelenler ile köylüler birbirlerini kucaklayıp sarıldılar. Adeta hiç kimse bir diğerinden ayrılmak istemiyordu. Ama önlerinde bir görev vardı, Besê Ana şimdi Suna’yı bekliyordu. Cemal Hatice Ana ile Kerem babanın ellerini öptü, sıkı sıkı sarıldılar birbirlerine. Geliyê Zîlan vadisinde kalabalık bir araç konvoyu eşliğinde ilerlemek için hazırdılar.

Bedlîs yoluna kadar aynı araç konvoyu onları geçirdi. Burada inip vedalaştılar artık. Özdemirler ailesi yola tek başlarına devam edecekti. Suna, Gerger’e doğru gitmek için hazırlanırken konvoydakiler, “Bijî Serok Apo” sloganıyla onu uğurluyordu.

Önde Suna’nın içinde olduğu ambulans arkada da diğerleri Bedlîs, Kozluk, Silvan, Amed, Sêwreg hattından Gerger’e ulaşacaklardı.

DÖNÜŞ

Kafile eve ulaşalı iki saat olmuştu. gerger'den İstanbul'a kadar uzun bir yolculuk geçirmişlerdi.

Meletî'de gördükleri, ailece yaşadıkları şeyler ve Suna… Her şey gözünün önündeydi bütün canlılığıyla. Aklı en çok da Besê Anadaydı. Emoş duygusal, yorulmuş, yıpranmış tüm bunlara rağmen inanarak direnmiş bir duygu halesindeydi. Bu yaşananlar bu yaşadıkları neydi böyle. İnsan olmanın, insan gibi yaşamanın belki de insan var oldu olalı en zor dönemini yaşıyorlardı. Açık duru bir ifadeyle Emoş'a böyle geliyordu. Gecenin en karanlık vaktindeydi insan. Bir kez daha gün nasıl doğacaktı. Kafası çatlayacak gibiydi. Niye gelmişti ki İstanbul'a. İki çocuğu vardı ve de küçüktüler. Aylardır onları bırakmış gitmişti. Yine de düşünüyordu, çok mecbur muydum? Gelmese miydim? Aklı halen Suna'nın bulunup bulunamayacağındaydı.

Aysel de tekrar İstanbul'a dönmüştü ve şimdi tekrardan Emoş ile Gerger'e döneceklerdi. Yol boyu sessizdiler. Kendi içine mezar kazımış, kendini de içine koymuş gibiydi her ikisi de. Yaşama dair pek bir şeyin farkında değildiler. Hatıralarla, yaşadıkları dertlerle, hüzünlerle sıkı sıkı birbirine sarılmıştılar. Bazı şeyler vardır ki insan nereye gitse onları da kendisiyle beraber götürür. Ne Aysel ne de Emoş eskisi gibi değillerdi. Aysel çok ağlıyordu, Emoş ona sık sık ağlamamasını tembih ediyordu.

Aysel ve Emoş ile beraber gelen akrabalar köye girmek üzereydi. Mezarlık köyün girişindeydi. Mezar yeri kazınmış, hazır gözüküyordu. Arabaları durmadı, ilerlemeye devam etti. Her şey

zaten oldukça ortadaydı; Suna'yı sonsuza kadar koyacakları yeri kazımışlardı. Hem de Yüksel'in yanına… Aysel ağlamaya başladı, hıçkırığı yürek yakıyordu, bütün bedeni yaşadığı acının etkisiyle geriliyordu. Emoş öylece bakakaldı, gözleri doldu ama taşmadı. Birazdan onu nelerin beklediğini biliyordu. Ağlamamalıydı.

Emoş ile Aysel eve ulaştılar. Herkes yine evlerindeydi. İki aydır tam manasıyla taziye yeriydi evleri. Dostlar da vardı içinde, diğerleri de. Yine farklı illerden gelen, yürekleri yüce, Suna'yı kendi çocuğu, kardeşi gibi gören en önemlisi de gerilla olduğu için sahiplenen yurtseverler de gelmişti.

Cemal sürekli arıyor Besê Anaya bilgi veriyordu. Nerede olduklarını, ne yaptıklarını söylüyordu.

Suna'yı aldıklarında aramış, sala okutun, demişti. Bütün dini vecibelere en baştan sonuna kadar özen göstereceklerdi.

Ambulans Amed girişine yaklaştığında önlerindeki sivil polislerin aracı durdu. Şehir merkezinden geçmelerine izin vermeyeceklerdi. Ve kendi arabalarına binip bizi takip edin, dediler. Kimsenin olmadığı çevre yollardan Amed ilinden çıkartacaklardı.

Sêwreg'e ulaştılar ve oradan feribotla Fırat suyunu geçeceklerdi. Arabalarından indiler, karşılarında onları kalabalık bir kitle bekliyordu. Ümmü Gülsüm de Bolu'dan yola çıkmış, Fırat suyunun diğer tarafında Suna'yı bekliyordu.

Kalabalık birden hareketlendi. Çünkü herkesin gözü yoldaydı. Birden ambulansı gördü Ümmü Gülsüm, "Suna, Suna… Gerçekten Suna… Nasıl, nasıl…" Şehîd düştüğünü sanki yeni duyuyormuş gibi alt üst oldu, öyle bir çaresizleşti ki, inanmak istemiyordu. Gördüğü şeye bir türlü inanamıyordu. Şimdi bu arabanın içinde miydi Suna. Şimdi o arabadaki tabut muydu? Çiğdem, Ümmü Gülsüm'ün elini tuttu. Cenaze arabasının ardından bir konvoy gelmişti. Ağladı Ümmü Gülsüm. Ölüme çare yoktu, çaresizce, kıvranarak ağladı Ümmü Gülsüm.

Cemal karşı yakaya baktığında bazı kişileri seçebildi. Yakın akrabalar, duyarlı çevreler, yurtsever insanlar onları bekliyordu. İstanbul'dan gelmiş olan akrabaları gördü, demek ki ulaşmışlardı.

Yaşı altmışın üstünde olanlar da vardı. Karşıda herhangi bir kalabalık değil kararlı bir kalabalık vardı. Daha bir rahatladı Cemal.

Feribottan inip Gerger'e geçtiler. Yeni rotaları Aloman Mahallesi'ydi. Narince'ye geldiklerinde yolun sağına soluna dizilmiş, çoğunluğu yurtsever gençlerden oluşan bir kitle onları zafer işaretleriyle, "Şehîd namirin!" sloganı eşliğinde karşıladı. Adeta Suna'yı kucakladılar.

Osman Sebrî'nin şehri uzunca bir aradan sonra belki de hiç bu denli yurtseverce ses çıkartmamıştı. Aşireti Şêx Seîd İsyanı'na destek olduğu için iki amcası asılmıştı. Kız kardeşi Hurê Batı Kurdistan'a(Rojava) geçmek isterken sınırda yakalanmış, karakolda tecavüze uğramıştı. Bunun üzerine de Osman Sebrî akrabalarıyla aynı karakolu basmış, suçlu olan on iki Türk askerini öldürmüştü. Yaşadıkları dengbêjlerin kilamlarına konu olmuştu.

Her ilerledikçe konvoya katılan arabalar fazlalaştı, ardı arkası görünmüyordu artık.

Ümmü Gülsüm yol boyu hep Çiğdem'in elini tuttu. Artık ağlamıyordu. Sürekli tabuta bakıyordu, gözünü hiç kırpmadan.

Gerger ilçe merkezine girdiklerinde ortada in cin top oynuyordu, hiç kimse yoktu. Herkes evlerine çekilmiş gibiydi. Çok az sayıda dükkân açıktı. Caddelerin kalabalık olmaması dikkat çekiciydi. Korkunun tenhalığı, tedirginliğin sinmişliği, ruhu dolaşıyordu.

İlçedeki kamu yöneticileriyle yaptıkları görüşmelerden biliyordu Cemal; çok kaygılıydılar. Bu işin sessiz sedasız bir an önce bitmesini istiyorlardı. Uzak durmak, gelecek beladan sakınmak isteyenlerin sayısı ezici bir şekilde çoktu.

Tam çarsı merkezinden çıkacaklardı ki, daha gençliğe yeni adım attığı belli olan iki genç Suna'nın olduğu arabaya doğru zafer işaretleri yaptı. Görüp görebilecekleri tek reaksiyon bu olmuştu. Tenha ilçe merkezi konvoydakilerin sloganlarıyla inledi.

Köye girmek üzereyken Cemal, Besê Anayı aradı, "Ana Suna'yı direkt mezarlığa götüreceğiz…" menvalinde şeyler söyledi. Besê Ana içerlenen bir ses tonuyla, "Suna'yı, kızımı evine getirmeyin! Ne yapayım?" dedi. Söyledikleri Cemal'in içine oturdu.

Saat gecenin onuydu. Köydekilerin oldukça büyük bir kısmı diken üzerindeydi. Işıklarını söndürmüş, pencere kenarlarından, karanlık damların üstünden olacakları seyrediyorlardı. Kesinlikle çok geçmeyecek tankı, topu, helikopteriyle devlet gelecekti. Köylü ki bir şeyden korkmaya görsün, Tanrı yeryüzüne inse bile onu ikna edemezdi.

Köy mezarlığının hemen yakınında okul vardı. Okulun hizasına gelince ambulans durdu. Suna'yı son bir kez doğduğu büyüdüğü eve götüreceklerdi. Sloganlar sessiz köyü çınlatıyordu. Besê Ana nasıl istiyorsa öyle olacaktı.

Eve doğru yöneldiler. Kalabalıktı ev, Besê Ananın etrafında çok sayıda kadın vardı. Emoş ile Aysel de oradaydı. Kurdî ağıtlar yükseldi göğe, Suna'ya doğru yöneldi evdekilerin hepsi. Ambulans durdu, Cemal amcaoğlu Mahmud ile birlikte tabutu indirip açtı. Kapağını açar açmaz başında sorik(kırmızı duvak) ile güllerle sarılmış kefen gözüktü. Cemal, Besê Ananın kızını ne kadar merak ettiğini biliyordu. Kendi içinde, "İşte Kurdistan'ın gelini anne." diyordu. Etrafta korkunç bir ağlama ve derin, acılı ağıtlar yükseliyordu durmadan.

Cemal hızla torbanın fermuarını sonuna kadar açtı.

Kurdistan'ın gelinini gelinliğiyle gören Aysel'in çığlıkları göğü sarstı. Elini sürdü Suna'ya.

Dayıoğlu Osman telaş içinde Cemal'e, "Sen ne yapıyorsun? Çıldırdın mı? Kapat o fermuarı." dedi. Cemal'in soğukkanlılığını yitirdiğini sanmıştı Osman.

Bu sırada okulun önünde durdurulan konvoydakiler de inmiş, sloganlar eşliğinde yürüyerek eve gelmişti. Köy köy olalı böyle bir kalabalık görmemişti.

Besê Ana ağlamıyordu, gözleri nemli, bütün varlığıyla Suna'ya kilitlenmişti. Hiçbir ayrıntıyı gözden kaçırmamak için her şeye bakıyordu.

Cenaze o kadar geçen zamana rağmen yeni yeni çürümeye başlamıştı, şişmemişti, elleriyle yokladı. Sanki yeni şehîd düşmüş gibiydi. Ellerini kızının üzerinde gezdirdi. Fark etti, yanmış yüzüne rağmen rahatlıkla anlaşılıyordu gözü açıktı Suna'nın, kapanmamıştı.

Emoş tabutun üzerindeki sarı, kırmızı, yeşil kumaşı görmüştü ilk önce, sonra tabutun kapağı açılınca da gülleri, kırmızı duvağı… Sarılıp tabutu öptükten sonrasını hatırlamayacaktı sonraları. Emoş başka bir canlıya dönmüştü o esnada. Aysel'in sesi yırtıyordu geceyi: "Way Sunê, way! Sunê, xwîşkê!"[55]

Besê Ananın önünde tekrardan kefeni kapattılar, gülleri yerleştirdiler, duvağı başına sardılar, tabutun kapağını yerine geçirdiler. Bu işlemlerin hepsi yüreği üzerinde yapılıyordu. Çünkü o tabut yüreğiydi Besê Ananın. Sonra Besê Ananın yüreğini omuzlarına aldılar ve mezarlığa doğru ilerlediler. Kadınlar Besê Ananın kollarına girdiler. Nemli gözlerle tabuta bakıyordu. Gözyaşı anaç gözünden akmaya utanmış olmalıydı, mahcup olmuş olmalıydı. Ayakta duramayacak şekilde bedeni titriyordu, bir yaprak gibi sallanıyordu. İçli, derin hislerle herkes gözyaşlarına boğulurken Besê Ana Suna'sına bakmıştı. Onunla vedalaştığını görüyordu Cemal.

Besê Ana hep derdi: "Kimse gitmedi, keşke ben gidip Ehmed'i alsaydım." Suna'sı için de iki aydır direniyordu. Cemal çok iyi biliyordu, herkes evine gittikten sonra o, Suna'sının yanına gidecekti, işte o zaman Suna'sıyla baş başa kalacaktı. Ana kız kim bilir neler konuşacak, fısıldayacaklardı birbirlerine. Yüreğinde sıkıca tutuğu, gözlerinin içine hapsettiği acılarını, özlemlerini Suna'sına anlatacaktı. Suna'sı bunları duyacaktı, anasının o şefkatli sesini yeniden işitecek, anasını koklayacaktı yine. Besê Ana bir gün nasıl olsa Suna'sının yanına gideceğine inanıyordu. İkisi birbirinde sonsuzlaşmıştı daha şimdiden.

Koyu karanlık gecede büyük posterler açıldı; biri Rêber Apo'ya aitti bir diğeri de Suna'nındı. Yanlarında da PKK bayrağı… Üzerinde karanfillerin olduğu uzun siyah bir kumaş da vardı. Şehîd düşen otuz yedi gerillayı ifade eden karanfiller…

Mezarlığa kadar marşlar okundu:

[55] Vay Suna, vay! Vay bacım!

"Xwîna şehîdan… Heya serê çiyan…" parmaklar ve yumruklar hiç inmedi: "Tolhildan tolhildan tolhildan![56]"

Köyde yaşanan bu ilk bir diğer yandan da korku salmaya devam ediyordu. Bunca insan nereden gelmişti böyle. Bir teröriste! böyle sahip çıkılır mıydı hiç. Devletten korkmaz mıydı bu insanlar. Hem bu insanlar da nerden çıkmıştı böyle.

Mezarın başına gelindiğinde gençlerin öfkesi daha bir yükseldi, demirden bir hınç kapladı havayı. Mezarlığa gelen herkes Suna'nın bir gerilla olduğunu biliyordu. Gerilla özgür Kur-tî kimliğiydi.

Cemal nereye baksa tanımadığı yüz görüyordu. Bu kadar insan nereden gelmişti kendisi de bilmiyordu. Yüzlerce insanın içinde akrabalarının dışında köyden sadece üç kişiyi gördü. Kocaman köyden üç kişi… Bir ömrü beraber tükettikleri onca insan neredeydi? Korku duvarının dibindeydiler; korku onları korumaya devam ediyordu. Köye hâkim olan bu korku diğer gün akşama kadar sürecekti. Artık herhangi bir şey olmayacağını görünce, devlet tankıyla topuyla askeriyle copuyla gelmeyince bir bir çıkacaklardı duvar diplerinden. Taziye için geleceklerdi tek tek.

Kazınmış mezar hazırdı. Mahmud baba öptü, sarıldı, kokladı kızını. Mezara koymak için hazırlanıyorlardı ki Murat atıldı öne, engel olmaya çalıştılar: "Hayır, onu ben koyacağım, ben…" Bıraktılar Murat'ı. Bir bebeği kucağına alır gibi Suna'yı kucaklamaya çalıştı, etrafındakiler yardım etti, Mahmud baba hemen Murat'ın yanındaydı.

Ümmü Gülsüm kalabalığı yırtarak öne geçmeye çalışıyordu, ağlıyordu, nasıl toprağa verildiğini, en son anını görmek istiyordu: "O benim ablam ya, ablam… çekilsene önümden, o benim ablam, ben görmeliyim onu, nasıl ben görmem…" Bir diğer yandan da Çiğdem, Ümmü Gülsüm'ü sakinleştirmeye çalışıyordu. Suna'ya doğru kendini attığında ağır ceset kokusunun farkına vardı. Artık kokmaya başlamıştı. Bir türlü inanamıyordu şimdi bu…

[56] İntikam, intikam, intikam!

Ümmü Gülsüm'e yol verdiler, o esnada Murat, Suna'yı kucaklayarak kabre indirdi, herkes tek tek çıktı, Mahmud baba da. Murat halen oradaydı, sarılmış bırakmıyordu. Murat'ı çıkarttılar duyarlı bir şekilde. Bu arada inliyordu mezarlık slogan seslerinden.

Ümmü Gülsüm anlıyordu ki Suna bir tek kendilerine ait değildi. Binlerce insandan neredeyse çok azını tanıyordu. Bu kadar insan nereden gelmişti? Değişik bir his girdi yüreğine, daha bir kendine gelir gibi oldu. Bu insanlar omuzlamıştı Suna'yı, hiçbir şekilde yalnız bırakmamışlardı.

Murat kabirden çıkarken kırmızı duvak elindeydi. Ardından duyarlı, özenli bir şekilde üstünü örttüler Suna'nın; hızla toprak atıldı üstüne. HDP ve MEYA-DER'den olan iki temsilci konuşma yaptı. Gerger gibi bir yerde böyle bir gerillanın çıkmasından duydukları onuru, şehîde duydukları minnetarlığı ve daha bir dizi şeyi dile getirdiler. Onlardan sonra da Cemal: "Bu zor ve acılı günümüzde bizi yalnız bırakmayan herkese aile adına teşekkür ediyoruz. Biz dilimize, kimliğimize, özgürce yaşama isteğimize saygı duyulmasını istiyoruz. Barış ve kardeşlikten yanayız. Umuyoruz ki bir daha böyle acılar yaşanmaz. Suna sadece bizim değil, bir halkın, sizlerin şehîdidir, hepimizin başı sağ olsun! Tekrar tekrar bizi yalnız bırakmadığınız için hepinize minnetarız, Allah sizlerden razı olsun! Teşekkür ediyoruz." Aslında ne çok şey anlatmak istiyordu ama en uygun cümleleri bulmak zorunda hissetti kendini. Sloganlar yükseldi.

Cemal'in dikkatini en çok çekenlerse gelen yaşlı dedeler, emektar analardı. Gelenler Suna ile de ayriyeten vedalaştı, başına gittiler, dualar mırıldandılar, taşını toprağını öptüler ve gecenin geç saatlerinde tekrardan arabalarına binip döndüler. Artık dönemeyecek olanlar da vardı, eve geçtiler. O gelen yurtseverlerden bir yaşlı, Suna'nın mezarı başına bir çam ağacı dikti.

Murat o gece Suna'nın başında kaldı, eve gelmedi.

Her nedense devlet ortalıklarda gözükmüyordu. Ama mezarlıkta olan biten her şey devlete ulaşacaktı. Çakallar çöplüğü iyi tanırdı, beslenebilecekleri başka bir yer yoktu. Cemal'e göreyse, "Fırat suyu tüm dağları aşıp okyanusuna akmaya devam ediyordu."

Murat'ın o gece sıktığı avucunun içinden hiç çıkarmadığı kırmızı duvağı sonra eve getirdiler, hiç yıkamadılar, Besê Ana halen onu koruyor, kokluyor, öpüyor.

Çok zaman geçmeden, belirli aralıklarla Besê Ana'nın iki oğlu gerillaya katıldı. Bunlardan biri adını Şoreş Semsûr diğeri ise Özgür Semsûr koydu.

Böylece Kürdistan Özgürlük gerillası, yeni katılımlarla kendi mecrasında, yeni zaferler elde ederek sürüp gidiyordu. Kur-tî analar oğul ve kızlarıyla insanlığa özgürlüğü bahşediyordu. Özgürlük yolu yolcusuz kalmazdı hiçbir zaman; kalmayacaktı da.

Ve…

Dağın kalbinde bir kadın daha yüceldi…

Bir kadın daha…

Dağın kalbinde…

Kadın…

Dağın…

İşte!

Bu kalbin içinde bir gerçek var; **ÖNDERLİK GERÇEĞİ!**